STARINE

KNJIGA 43

ZAGREB

1951

SADRŽAJ

MOŠIN VLADIMIR
Paštrovski spisak Dušanova zakonodavstva prema zagrebačkom rukopisu 7

RAVLIĆ JAKŠA
Izvještaj nepoznatog mletačkog putnika iz god. 1776. 29

KNIEWALD DRAGUTIN
Najstariji inventari zagrebačke katedrale 49

MOŠIN VLADIMIR
Svetogorski protat 83

GRMEK MIRKO DRAŽEN
Inauguralne disertacije hrvatskih, srpskih i slovenačkih liječnika . . . 97

CVITANOVIĆ V. C.
Popis glagoljskih kodeksa u zadarskoj nadbiskupiji 259

FILIPI AMOS-RUBE
Popis glagoljskih kodeksa u zadarskoj nadbiskupiji 271

VLASANOVIĆ PETAR
Popis glagoljskih kodeksa u zadarskoj nadbiskupiji 276

STRGAČIĆ ANTE
Popis glagoljskih kodeksa u zadarskoj nadbiskupiji 280

ŠTEFANIĆ VJEKOSLAV i KOŠUTA LEO
Arhiv bivše osorske biskupije 289

VLADIMIR MOŠIN

PAŠTROVSKI SPISAK DUŠANOVA ZAKONODAVSTVA PREMA ZAGREBAČKOM RUKOPISU

Od dvadeset i jednoga poznatog rukopisa Dušanova zakonodavstva jedanaest ih sadržava naročitu, t. zv. *mlađu redakciju,* koja se bitno razlikuje od starijih redakcija. Dok se u starijim redakcijama Dušanov zakonik javlja zajedno sa dva bizantska pravna zbornika — Vlastarevom Skraćenom Sintagmom i t. zv. »Justinijana Zakonom«, koji predstavlja prijevod »seljačkog zakona«, — u mlađoj je redakciji Skraćena Sintagma ispala, a njezin je sadržaj podijeljen tako, da je jedan dio dodan Justinijanovom zakonu, a drugi Dušanovu zakoniku. Zanimljivo je, da su tom prilikom oba sastavna dijela mlađe redakcije dobila nove naslove: *Cara Konstantina Justinijana zakon* i *Makedonskog cara Stefana zakon,* koji naslovi dolaze gotovo u jednakom obliku u svima sačuvanim primjercima te redakcije.

Razumljivo je, da se toj mlađoj redakciji posvećivalo mnogo manje pažnje nego starijim, jer je ona sačuvana u rukopisima XVII.—XVIII. vijeka i očevidno je rezultat kasnije prerade. Novaković je nagađao, da je ta prerada nastala u XVII. vijeku, u doba patrijarha Paisija, koje se ističe naročitom revnošću, da oživi stare uspomene i da povrati nekadašnji red u narodnome životu. »On je razbirao za stare knjige, tražio ih i čitao, gdje je god stigao, dospevši da o svem tome radu i spomene ostavi. Treba imati na umu, da je Crkva Patrijaršijska, po redu Turskoga carstva, imala kao vjerska ustanova i jedan deo suđenia u rukama svojim. Mnogi sporovi iznošeni su neprestano pred sveštenike, i u njima su, po starom običaju, gledani i traženi prestavnici svekolikoga iskustva i nauke. Nije li u tome stanju stvari bila potreba načiniti onakav skraćen, prerađen Zakonik, kao što je onaj, koji vidimo u prepisu Ravaničkom i u prepisima Tekelijine grupe, koji su tako mnogobrojni? Ovu pretpostavku samo ističemo, ne hoteći je dalje razvijati«.[1] Još prije Novakovića pretpostavljao je Florinski, »da je pojava kasnijih prijepisa bila izazvana potrebama života, jer nije isključeno, da su pojedini Dušanovi zakoni zajedno s ponekim odredbama bizantskog prava mogli imati značaj kodeksa, koji je važio u srpskim zemljama i u tursko doba, i da prema tome svi kasniji

1 St. Novaković, Zakonik Stefana Dušana, cara srpskog 1340 i 1354, Beograd 1898 (II. izdanje), str. CXLVII.

prijepisi imaju određenu važnost za proučavanje historijske sudbine ovog spomenika«.[2] Istu je tezu naglasio i argumentirao Solovjev u svom »Zakonodavstvu Stefana Dušana«,[3] pretpostavivši, da prerada Dušanova zakonodavstva nije bila namijenjena crkvenom, već svjetovnom sudu, »vjerojatno narodnim sudovima autonomnih oblasti Krajine i Ključa, Skopske Crne Gore, Crne Gore i Brda, Grblja u XVII. vijeku.« Kasnija analiza dvaju takvih zakonika, Grbaljskog i Paštrovskog (Zagrebačkog), uvjerila ga je u ispravnost navedene pretpostavke, barem što se tiče dviju autonomnih župa, koje su se zaista do kraja XVIII. vijeka služile *mladom redakcijom* u svom pravnom životu.[4] Navedeno gradivo upotpunio je P. Šerović podacima o suđenju po Dušanovu zakoniku u Perastu 1624. godine.[5] »Navedene činjenice daju naročitu važnost pitanju o mogućnosti primjenjivanja Zakona Makedonskog cara Stefana i na drugom teritoriju, gdje su sačuvani njegovi prijepisi, i nameću dužnost pomnijeg i dubljeg proučavanja sudbine Dušanova zakonodavstva u njegovim kasnijim promjenama«.[6]

Od jedanaest sačuvanih rukopisa mlađe redakcije — Ravaničkog, Tekelijina, Sofijskog, Grbaljskog, Zagrebačkog, Beogradskog, Karlovačkog, Stratimirovićeva, Bordoškog, Koviljskog i Bogišićeva — objavljena su prva četiri. Pošto bude izdan ovaj Zagrebački rukopis, ostat će još pet, koji čekaju da budu objavljeni. Ali i ono, čime raspolažemo sada, omogućuje nam da jasnije predočimo glavne faze u historijatu redakcija Dušanova zakonodavstva. Naglašujemo, da u tom pitanju treba naročito razlikovati pitanja *redakcija zakonodavstva* od *redakcija Dušanova zakonika:* ovo je posljednje mnogo proučavano počevši od Florinskog i Novakovića do naših dana, dok je prvo, šire pitanje, bilo točnije formulirano tek u posljednje vrijeme.

Dušanovo je zakonodavstvo u procesu postupnog prilagođavanja potrebama pravnog života doživjelo tri glavne promjene. U svojoj *prvoj redakciji,* zastupljenoj sa 8 rukopisa (Struški, Atonski, Hodoški, Hilandarski, Baranjski, Bistrički, Prizrenski i Šišatovački — posljednji je iz 1541. god., pisan u Svetoj Gori; ostali su iz XIV.—XV. vijeka) Dušanov zakonik dolazi zajedno sa dva spomenuta bizantska zbornika, Skra-

---

2 T. Florinskij, Pamjatniki zakonodateljnoj dejateljnosti Dušana, carja Serbov i Grekov, Kiev 1888, 283.

3 A. Solovjev, Zakonodavstvo Stefana Dušana, cara Srba i Grka, Skoplje 1928, str. 227.—232.

4 A. Solovjev, Dušanov zakonik kod Paštrovića, Arhiv za pravne i društvene nauke XLIV, 1933, str. 17.—26.; Paštrovske isprave XVI.—XVIII. veka, Spomenik Srp. akad. LXXXIV, 1936, 1.—45.; Knjiga privilegija Grbaljske župe 1647.—1767. s Dušanovim zakonikom. Spomenik Srp. akademije LXXXVII, 1938, str. 3.—29.; Studije iz istorije našeg narodnog prava u XVIII veku, Glasnik zem. muzeja u Sarajevu, Nova serija II, 1947. 224.—240.

5 P. Šerović, Suđenje po Dušanovu zakoniku u XVII. vijeku u Perastu. Prigodom 600-godišnjice Dušanova zakonika. Istoriski zapisi, Organ Ist. društva N. R. Crne gore IV, Cetinje 1949, str. 215.—217.

6 Isp. sugestije N. Radojčića u njegovu novom radu »Dušanov zakonik«, Naučno izdanje Matice Srpske, knj. III, 1950, str. 19.

ćenom sintagmom (SS) i Zakonom Justinijanovim (ZJ). Dok oba bizantska zbornika dolaze u rukopisima ove redakcije u istom obliku, Dušanov zakonik javlja se u dvije osnovne varijante, Struško-prizrenskoj i Atonskoj. Kao što je utvrđeno pregledom vodenih znakova, Atonski rukopis, koji je Novaković datirao vremenom despota Stefana, potječe iz sedamdesetih godina XIV. vijeka, te je prema tome trebalo da i Atonska verzija postane u doba cara Uroša.[7]

Drugą je redakcija najmanje istražena. Ona je sačuvana u dva rukopisa — Studeničkom iz prve polovice XV. vijeka i Rakovačkom iz 1700. godine. Na žalost, Studenički je rukopis okrnjen: u njemu je izostavljen Justinijanov zakon, a Dušanov je zakonik skraćen za potrebe manastirskog suda.[8] Rakovački prijepis nije još objavljen u cjelini: Skraćena Sintagma po tom rukopisu još nije izdana, te je poznata samo po pregledu sadržaja, koji je štampao Florinski uz tekst prve redakcije tog zbornika. Ipak, kako se navedeni sadržaj Rakovačke Sintagme podudara s njezinim sadržajem i sistemom u Studeničkom rukopisu, može se s velikom vjerojatnosti zaključivati, da su ta dva rukopisa dvije varijante iste (druge) redakcije Dušanova zakonodavstva. U našem izdanju Studeničkog rukopisa pokazali smo, da je u toj redakciji Sintagma doživjela bitnu promjenu: potpuno novi raspored gradiva uz napuštanje niza odredaba i unošenje u tekst novih odredaba iz Prohirona. Poznata je i promjena, koju je doživio Dušanov zakonik u Rakovačkoj redakciji, gdje je dobio 13 novih odredaba na kraju. Isti Rakovački rukopis svjedoči, da je tom prilikom prerađen i Justinijanov zakon: tu su izbačeni posljednji članci, u kojima je bila riječ o odredbama bračnog prava; izbačeni su sigurno zato, što su ista pitanja normirana u Sintagmi. Nema sumnje, da je ta prerada izvršena u doba postojanja srpske države. Solovjev je pomišljao na posljednje godine cara Uroša, jer se u čl. 195. zajedno spominju carica i kraljica.[9] Ja sam nagađao, da bi se za to moglo uzeti doba despota Stefana, za koga se može naslućivati, da je poduzeo neku kodifikaciju srpskog prava.[10] Točniji zaključci moći će se praviti tek nakon izdanja Sintagme Rakovačkog rukopisa i njegova detaljnog poređenja sa Studeničkom varijantom.

Treća redakcija, sačuvana u 11 spomenutih rukopisa, prema dosada objavljenom materijalu, raspada se u dvije glavne varijante, koje bismo mogli označiti kao *primorsku* i *vojvođansku*. Dok nisu bili objavljeni Grbaljski i Paštrovski rukopisi, smatralo se, da su svi kasniji prijepisi potekli od Ravaničkog rukopisa (ili njegova predloška). Sada bi se to moglo reći samo za rukopise sjeverne grupe, dok oba primorska upućuju na neki predložak, koji bi sačinjavao zasebnu južnu varijantu, različnu od Ravaničke verzije. Paštrovski i Grbaljski rukopisi imaju, na pr., čla-

---

7 Vidi: A. Solovjev, Predavanja iz istorije slovenskih prava, Beograd, 1939., 162.—163.

8 V. Mošin, Studenički rukopis. Starine XLII, 1949. (i posebno 1948.) str. 5.—93.

9 Solovjev, Predavanja 163.

10 Studenički rukopis, 32.

nove 149. i 154., koji su ispali u Ravaničkom, Sofijskom i Tekelijinom rukopisima. Ali ne može biti sumnje, da obje ove varijante, Ravanička i predložak sačuvanih primorskih, potječu od zajedničkog osnovnog predloška mlađe redakcije. Kao što je rečeno, ta se redakcija razlikuje od dvije prve time, što je tu čitavo zakonodavstvo doneseno u obliku *dvaju* zbornika; Zakona Konstantina Justinijana (ZKJ) i Zakona Makedonskog cara Stefana (ZMS), između kojih je podijeljena najvažnija građa izbačene Skraćene Sintagme. Važno je dodati još jednu napomenu: treća redakcija, barem što se tiče Justinijanova Zakona, vršena je na podlozi druge, Rakovačke redakcije, jer su novi članci iz Sintagme dodani ovdje na skraćeni tekst ZJ.

Kada je i gdje izvršena treća redakcija? Prema mišljenju Novakovića, to bi trebalo da ide u doba patrijarha Pajsija u prvu polovicu XVII. vijeka, ali u svakom slučaju »ne dalje od granica XVII. veka, koji nam se pokazuje kao vek, u kom su već brisani svi spomeni o starome životu i o njegovim društvenim i državnim uređenjima«, jer se vidi da ta prerada već nije znala ni za proniju, ni za meropha, ni za priselicu, ponos, ćefalijski dohodak ni druge srednjovjekovne izraze. S tim datiranjem slažu se datumi najstarijih rukopisa: Ravaničkog, koji u zapisu navodi 1687. god., i Sofijskog, u kojem ljetopis prestaje s 1649. god. Međutim činjenica, da je morao postojati raniji zajednički predložak i Ravaničke i Primorske verzije, upućuje na vjerojatnost, da je prerada ipak postala prije početka XVII. vijeka.

Drugu je hipotezu postavio Solovjev: ukazujući na riječi »biskup«, »komun gradski« i lokalni izraz »posadnik« mjesto starog »meroph«, koji se javljaju i u rukopisima sjeverne grupe, on misli, da je prerada nastala u Srpskom primorju, između Kotora i Bara, vjerojatno u XV. vijeku.[11] Kako su Paštrovići već u XV. i XVI. vijeku tvrdili, da imaju neku povlasticu od careva Konstantina i Justinijana,[12] možemo pretpostaviti, da je baš to utjecalo na promjenu naslova prvog zbornika u mlađoj redakciji, koja je *Zakon Justinijana* pretvorila u *Zakon Konstantina Justinijana* (pisalo se i *Zakon Konstantina i Ustinijana).* Ali u tom slučaju morao bi se potražiti odgovor na pitanja: 1) koji bi moment bio najzgodniji za takav kodifikatorski posao; 2) da li bi se mogla pronaći neka autoritativna ličnost, koja bi mogla da osigura ugled i priznanje pravne snage novoj redakciji i 3) kako je došlo do stvaranja Ravaničke verzije i do širenja te varijante u Srijemu i Vojvodini?

Čini mi se, da bi najzgodnije vrijeme za stvaranje mlađe redakcije, koja je imala za cilj prilagoditi Dušanovo zakonodavstvo novim prilikama, bio kraj XV. vijeka, doba konačne propasti crnogorske države i prijelaza primorskih krajeva pod mletačku vlast, koja im je ostavila autonomiju. Ako je to tako, onda postoji jedna historijska ličnost, obavijena aureolom legende, koja se sugestivno nameće kod rješavanja postavljenih

---

11 Predavanja, 163.—164.

12 Vidi ispravu od 1422. u Starinaru XII, 1895, 64.—65.
Isp. D a b i n o v i ć, Hrvatska državna i pravna povijest, Zagreb 1940, str. 27.

problema. To bi mogao biti Stevan Štiljanović, paštrovski knez, na prijelazu iz XV. u XVI. stoljeće. Pošto je u mladim godinama stekao »knjižnoe nakazanie«, proveo je neko vrijeme u službi »kod državnih«. Prema sačuvanom dokumentu, poslije smrti svoje žene Anđuše, ostavio je oporukom njen miraz njezinoj rodbini, želeći napustiti svoju kneževinu. Prema paštrovskoj legendi, oprostio se na skupštini s narodom i otišao u Srijem, a Paštrovići se potom zavjere, da poslije Stevana ne će više nikad birati kneza. U prvoj trećini XVI. vijeka nalazimo ga kao miholjačkog i glogovničkog vlastelina i kastelana gradova Novigrada i Orahovice, kao stalnog pristašu kralja Ferdinanda u građanskom ratu s Ivanom Zapoljom. Tada dobiva od Ferdinanda velika imanja, napose posjed Ezttyen u Srijemu, koji je nekada pripadao hercegu Lovri Iločkom. Crkveno predanje zove ga i gospodarom Morović-grada u Srijemu i Šikloša u Baranji. Posljednji se put spominje kao prefekt grada Valpova 1540. godine, a poslije pet godina nalazimo (prema zapisu iz 1545. g.) u fruškogorskom manastiru Šišatovcu mošti »sv. pravednoga i divnoga Stefana Štiljanovića, serbskago despota«. Tu se oko Stefana Štiljanovića stvara legenda, koja ga zove vlastelinom, knezom, despotom, kraljem pa i carem; njemu je despotica Jelena, udova despota Jovana Brankovića, predala kao rođaku despotsku čast nad srpskim narodom[13]. Ni legenda ni historijski podaci, koji u to doba upravljaju pažnju na drugu stranu, ne govore o nekom kodifikatorskom radu Stevana Štiljanovića. Ali, ako je zaista prerada mlađe redakcije nastala u Srpskom primorju na prijelazu iz XV. u XVI. vijek, ako je taj primorski predložak postao bazom za srijemsko-vojvođanske varijante; ako je postojala neka autoritativna ličnost, koja je mogla taj posao izraditi u doba prijelaza njegove kneževine pod mletačku vlast i kasnije se njime služiti na svojim srijemsko-vojvođanskim posjedima, onda nam se čini najprirodnijim vezati taj rad za ličnost ovoga posljednjeg paštrovskog kneza i kasnijeg srijemskog vlastelina, koga je narodna tradicija učinila i posljednjim srpskim despotom. U tom slučaju nije isključeno, da širenje legende o sv. Stevanu Štiljanoviću u druge oblasti srpskog naroda, čak u Prizren, gdje ga narodna tradicija zamjenjuje sa Stevanom Dušanom, prenesavši na Štiljanovića osnivanje Arhanđelovog manastira, stoji u nekoj vezi sa prijelazom mlađe redakcije Dušanovog zakonodavstva u te krajeve.

Razumije se, ovu pretpostavku donosimo više kao pitanje i sugestiju za eventualno detaljno istraživanje.

*

Rukopis Jugoslavenske akademije br. III a 28, koji ovdje objavljujemo, ukratko je opisao Florinski[14], onda Novaković[15], kasnije površno

---

13 Vidi M. Kostić, Stevan Štiljanović, Glas Srp. akad., 1923, 54.—99.

14 Op. cit. 258.—261.

15 Zakonik, str. LXXXIII.

s netačnim podacima i krivim datiranjem R. Strohal[16], i napokon vrlo pažljivo s lijepom analizom A. Solovjev.[17] To je rukopis od 18 listova, pisan brzopisom XVIII. vijeka. Ima nekoliko zapisa na prvom listu, među kojima je jedan datiran 1754. g. Na posljednjem je, nesigniranom listu, Kukuljevićev zapis, da je rukopis iz Reževačkog manastira u Paštrovićima, a mnogobrojni talijanizmi i turcizmi u tekstu svjedoče, da je rukopis i nastao u ovom kraju. Prvi dio rukopisa — *Blagočastivago i hristoljubivago cara Velikago Konstantina Iustiniana zakon* — sačuvan je u cjelini: Objavio ga je R. Strohal u Mjesečniku 1911. g. Drugi dio — *Maćedonskago cara Stefana zakon* — još nije objavljen.

Na žalost, taj je drugi dio rukopisa veoma oštećen: nedostaje nekoliko listova s tekstom od 6. do 109. člana DZ (prema Prizrenskom rukopisu), onda 1 list između 14. i 15. folija (sa čl. 135.—142.), te kraj (od čl. 133. Ravaničkog rukopisa). Raniji istraživaoci nisu zabilježili, da je ispred pojedinih članova netko u novije vrijeme stavio olovkom brojne oznake, redom počevši od 1. broja. Te se oznake ne slažu ni s oznakama Prizrenskog rukopisa ni s Tekelijinim te su očevidno stavljene prije nego što su objavljena ta dva teksta, t. j. prije 1859. godine. Kod navedenih brojki dolaze prekidi, i to na istim mjestima, gdje nedostaju listovi: prema tome te su oznake stavljene prije nego što je Kukuljević odnio rukopis iz Reževačkog manastira i, sašivši koncem sačuvane listiće, ulijepio ih u svoje korice. Da li su ti izgubljeni listići ostali u Reževcu? U svakom slučaju navedeni podatak je od znatne važnosti, jer svjedoči, da je izgubljeni dio rukopisa prvobitno sadržavao, ako ne sve, a ono svakako najveći dio članova Zakonika.

Iako je tekst prvog sastavnog dijela već izdao R. Strohal, nije nam se činilo uputnim da se ograničimo na izdanje samo drugog zbornika, i to ne samo zbog znatnog broja većih grješaka u navedenom izdanju, nego i zbog još dva vrlo važna razloga. Prvi je, što oba zbornika sačinjavaju cjelinu, te se među sobom popunjavaju. Sačuvani podaci o primjenjivanju Paštrovskog zbornika u pravnom životu upućuju nas čas na jedan, čas na drugi njegov sastavni dio. Drugi je razlog, da Strohalovo izdanje ne vodi računa o podjeli teksta na članove u drugim rukopisima, što je od vrlo velike važnosti za uspoređenje teksta u pojedinim varijantama. Paštrovski rukopis, naime, nema brojčane oznake članova u Zakonu Konstantina-Justinijana te ih je Strohal signirao potpuno samovoljno i na više mjesta sasvim pogrešno. Mi smo ovdje signirali svaki član u oba zbornika, imajući pred očima, u prvom redu, podjelu odgovarajućih mjesta na zasebne članove u drugim rukopisima, a u drugom redu, da je pisar u rukopisu odvajao članke bilo dvotočjem, bilo sa četiri točke u obliku križa. Brojevi su stavljeni u zagrade. Kod teksta DZ stavljamo ispred članova dva broja: prvi označuje sadašnji redni broj prema sačuvanom

---

16 R. Strohal, Takozvani Zakon cara Konstantina i Justinijana u Srba i uopće u Južnih Slavena, Mjesečnik Pravn. društva u Zagrebu, god. XXXVII, knj. I, 229.—241.

17 Arhiv za pravne nauke XLIV, 17.—26.

stanju listova, a drugi one oznake olovkom, koje su bile stavljene, kad je tekst još bio potpun. Na kraju svakog člana stavljamo oznake odgovarajućeg člana prema objavljenim tekstovima, i to:

ZJ — Justinijanov zakon po rukopisima prve redakcije: Hodoškom s varijantama iz drugih rukopisa (Florinskij, Pamjatniki, Priloženija, str. 204.—211.) te po Baranjskom i Hilandarskom prijepisu (Solovjev, Zakonodavstvo, str. 236.—237.).

SS — Skraćena Sintagma prve redakcije po Hodoškom prijepisu i varijantama iz drugih rukopisa (Florinskij 94.—203.) i po izdanju St. Novakovića, Matije Vlastara Sintagmat, Beograde 1907.

SSS — Studenička Skraćena Sintagma po izdanju V. Mošina (Starine XLII, 1949, 39—86.).

P — osnovni tekst DZ prve redakcije, Prizrenski po izdanjima Novakovića (Zakonik 2, 1898) i Solovjev (Dušanov zakonik 1349. i 1354. g. Beograd 1929).

R — Ravanički rukopis mlađe redakcije po izdanju Florinskog (ZMS 36.—51.; ZKJ — prema primjedbama uz Sofijski tekst, 55.—75.).

S — Sofijski rukopis prema izdanju Florinskog (ZMS — 75.—94., ZKJ — 55.—75.).

T — Tekelijin rukopis prema izdanju Jov. Đorđevića, Zakon careva: Konstantina Velikog, Justinijana i Stefana Dušana. Srbski ljetopis knj. 99, 1859 (ZKJ — 4.—25; ZMS — 26.—50.).

G — Grbaljski rukopis po izdanju Solovjeva (Spomenïek LXXXVII, ZKJ — 55.—60; ZMS — 61.—67.).

Radi olakšice štampanja zamjenjujemo *ѡ*, koje dolazi u početku riječi, s običnim O, 8 — sa У. Znak ћ, koji se upotrebljava za ћ i za ђ, transkribiramo prema smislu. **ѥ** razrješavamo sa *je*, **ѧ** sa *ja*. Titla iznad brojeva izostavljamo.

Блаочастиваго і христолюбиваго цара Великаго Константина — Иустиниана Гречаскога съ патриархомъ Григориомъ и с владавцима от Царства Ніегова законъ поставлјени: Како јест пристоино законима нижеписанїема уредивати царство ·:·

(1) Ако се овако уређуе, Благочьстиви Царъ не пориече и говори се да естъ без грieха суђено, и судникъ безъ грieха суди. Ако судецъ мито узме, али самоволно преступи ове уредбе, такви судац има битъ изметнут из стола и лешенъ битъ од госпоства, и затворен бити у тамницу годища. Г., и по овому власти да не може иматъ за живота ниедне. Рече Богъ: судъ прави судъ божи естъ. *(R, S, G 1; T bez broja).*

(2) Тако заповиеда Царство мое: ако буде чоекъ от версте .КЕ. годища, и запише кому чесову стварь ш његовомъ волиомъ, послиедъ раскае се, да плати такви чоекъ срамоту, а да му се не врати нища, него да стои како е уписано. *(ZJ 1; R, 5, G; T 1).*

(3) Ако кои що припише, да се не виеруе. *(ZJ 2; R, S, G 3; T 2).*

(4) Ако перћию запишетъ ко, а послиедъ не ижлјеже очина имаћа да се подмири, зато везда валја перћию узимати с циеномъ и сједочбомъ. *(Na margini:)* Законъ за перћћию (!). *(ZJ 3; R, S, G 4; T 3)*

(5) Ако жена запише перћию сину али кћери, та буде вѣрьвато (sic: očito — вѣровата); ако ли запише мужъ, да се не вјеруе. Ако се ожени другомъ само четверти дио. *(R, S, G 5; T 4)*

(6) Ако чоекъ умре, а остане жена брезъчадна, да може имать четверти дио од' диела мужевнјега, ако се не уда; ако се уда, само .Г. перстена златне, и нје шолиту перћию. *(R, S, G 6; T 5)*

(7) Ако се ко с кимъ прегони, а има писмо за какву стваръ, теръ га крие, а послиедъ изнесе таква писма, да не могу битъ вјеровата за нища, ако су и чиста. Ако ли буде писмо изгубио и рече: »има семъ писмо чисто, него семъ га изгубио«, нека да сједоке вјероване, и тако ће се вјеровати. Ако и много сједоке буде, а еднаго не усједоче, да се не вјерую. *(ZJ 4—6; R 7, S 11, G 7; T 14)*

(8) Ако потворе кога блудомъ али лупещиномъ, али съ другиема арћавиема ћелима, и нађе се у то, а да кому мито да га оправи, а послиедъ изнаће се ере е кривъ, да пане сва кривица на онога, ко мито примио; и сву педепсу кою би има иматъ они кривацъ да пане на онога кои е мито примио. *(ZJ 7; R, S 12; T 15; G 8)*

(9) Ако ко прода ниву али виноград, али другу чесову стваръ, пакъ се успомене да не прода, ако буде има од циене половину, да врати; ако буде веће од половице, да не враћа. *(ZJ 8; R, S 13; T 16; G 9)*

(10) Ако мужъ прода од женина имаћа, а жена умучи од страха мужевнјега, а послиедъ узище, да се врати, и та куплја да е невалјатна. *(ZJ 9; R, S 14; T 17; G 10)*

(11) Ако хоће тко у селу алити у мјесто продати кою стваръ намјестну, то естъ кућу али бащину — да е не може продатъ надворнјему чоику, него одъ села селјанину. Ако ли е тко и купи, та куплја да е невалјатна, него да прими рукованје. Ово се разумие како приће на авиза ближике кед продае алити ниву али виноград, али млинъ, и до десетъ годища се гнати га може; ако ли пакъ не буду волни селјани купити тадеръ може битъ волјанъ продатъ. *(ZJ 10 i 11; R i S 16; T 18; G 11)*

(12) Ако ли ко купи у чоика млада какву драго стваръ, а та е ћетићъ подъ власћу очиномъ, када му обезна отацъ и узоће то откупити, да е волјанъ. *(ZJ 12; R, S 16; T 19; G 12)*

(13) Ако ко да кому ливаду али виноградъ да му га направи, и таи работникъ обећа се а не направи како се обећа, да е волјанъ господаръ узетъ е, ако е и много труда учинио. *(ZJ 13; R, S 17; T 20; G 13)*

(14) Ако ко узме виноградъ али ниву наполи, тер га у бриеме не обреже и не окопа и не опраши, да буде лишенъ своега труда. Ако ли они кои е узео виноградъ, ако се раскае прије стаћуна од работе, теръ пошлје господару: »ниесемъ моћанъ узработатъ твою ниву, прими виноградъ твои по авизу«, веће му ние дужанъ нища. Ако ли пакъ буде ће зашо господаръ, а та остави, да плати два диела, що би могло битъ интраде. *(ZJ 14, 15 i 16; R, S 17; T 21; G 14)*

(15) Ако ко преоре туђу землю на силу, да се исћера; ако е понови, да е лишенъ своега труда; ако е и посие, да губи и сјеме. *(ZJ 17; R, S 18, T 22; G 15)*

(16) Ако се нађу два зла работника и здруже се да работаю едну бащину заедно и посваде се, пакъ узоће една страна оставитъ, ако буду поновили полоина, да понове и ресто, пакъ да діеле; ако ли она друга страна не узима с ким ће орати, да га они други не буде облегъ оставитъ. *(ZJ 19; R, S 20, T 23—24, G nema)*

(17) Ако ли кои с комъ има дефежу за бащину али за виноградъ, покъ пође без знања кои е работа и пожне самоволно, ако и његова земља буде, да е лишенъ, ако ли не буде да плати двое дупло. *(ZJ 20; R, S 21; T 25; G 17)*

(18) Ако се нађу два чоика и оће променитатъ землю али другу кою стваръ, ако буду два али три сједока, да та промена буде тверда и непоколебима. *(Zj 18; R, S 18; T 23; G 16)*

(19) Ако два села имаю дефежу од мјестахъ али од ор(а)нице, да се призову судци и старци, пакъ да развиде: ако буде од много доба держа, да остане за њега. *(ZJ 21; R, S 22; T 26; G 18)*

(20) Ако работникъ скрие од ниегова господара, да се исћера како и лупежъ и да нема већъ власти держати ту землю.

(21) Ако работникъ узме чию землю на поли и у бриеме не понови, него посје у ледину, да е лишенъ и сиемена. *(ZJ 23; R, S 24; T 28; G 19)*

(22) Ако чоекъ узме ледину да е н(а)прави, и направи е, да е држи три годища, послие да е остави. *(ZJ 24; R, S 25; T 29; G 20)*

(23) Ако кои посие туђу землю без питања чиа е, да е лишенъ и сиемена. *(ZJ 25; R, S 26; T 29 b; G 21)*

(24) Ако ко застави кою ствар и рече: »Прими закладъ а метнимо рокъ«, и не дође, да га чека до трећега рока. Ако ли не дође, да му прође закладъ и већъ да му не може ни судъ помоћи. *(ZJ 26; R, S 27; T 30; G 22)*

(25) Ако ко заклад изгуби, да га плати, а дуг да ище. Ако ли га оганъ по несрећи изгори, али воиска понесе, али лупежи

украду, валја е изнаћъ небринјене у кога е било. Ако е свое уздержа, а оно пущио, има битъ подложанъ да плати. *(ZJ 27; R, S 28; T 30b; G 23)*

(26) Ако що кои украде церковно али у денъ, али у ноћъ, да му се очи изваде. Ако ли що изванъ манастира, да плати троедупло и да се бие и проћера од места тога. *(ZJ 28; R, S 29; T 31; G 24)*

(27) Ако ли ко купи у кога силомъ али арђаво у циени, али се нађу книге у тога за ту ствaръ, а не знава кои продае, такви чоекъ да ту ствaръ не купи, и що е да, да не прими. *(Skr. Sintagma A g. 6 čl. 5, Stud SS 34 c; R, S 30; T 32; G 25)*

(28) Ако ко прода чесову ствaръ, то естъ пуплики владавецъ, и прода какву ствaръ дужника за узрокъ комунски. не може се откупитъ, ако е било по риечи чиа е ствaръ; ако ли ние, да се може откупитъ *(SS A gl. 6d; SSS 34e; R, S 31; T 33; G nema)*

(29) Ако тко прода кому кою ствaръ недвижиму, а не пита браћу млађу, би били е кћели они купитъ, та куплја да е невалјатна. Не само син, него и ћеца нихъ могу исћератъ, ере ствaръ темелита и до двадесетъ и петъ годища сегнати се може. То се разумие кућа, али бащина, али млинъ кое е арђаво уциенено, али посиломъ куплено. *(SS A gl. 6f; R, S 32; T 34; G 26)*

(30) И ощъ рече царъ благочестиви: ако сирота заће у туђу землю і опетъ доће до четердесетъ годище, да свое стићи може, а бащина коиа е оставлена на аманатъ али на залогъ, али арђаво промиенјено, и до сто годища да е стићъ може, а промена .КЕ. годища. *(SS A gl. 6f; R, S 33; T 35; G 27)*

(31) Прокарадуръ не може продати ни купити сиромашко нища докленъ настане сиракъ на име чие е метнутъ, и зато законъ заповиеда, да се прокарадури избираю люди душевне, кои се бое Бога. *(SS A gl. 6g; R, S 33b; T 36; G 28)*

(32) Ако кои купи роба, ако буде богатъ, да поврати циену, що су дали за њега; ако ли буде сиромахъ, да работа .Г. годища, послиедъ да буде слободанъ. *(SS A gl. 6k; R, S 34; T 37; G nema)*

(33) Царъ рече: ако кои узме що од огна, али од воде, али од плиена що остане, да поврати; ако сакрие, али силомъ узме и изнаде се, за то да врати само четвертомъ и да се осуди ка(о) и лупежъ. *(SS A gl. 11, zakon 1.; SSS 29a; R, S, 35; T 38a; G 29)*

(34) Ако ко що украде, знаде се за то, да плати самочетвертомъ; ако ли не узазна се, а те лупежъ успомене се своиомъ волиомъ, и поврати, рече: »Опрости, согриешио семъ ти, него узми твое и не проочи ме«, дужностъ е тога чоика скрит га; ако га пакъ обличи, да пострада како неуздержениkъ. *(SS A gl. 11, zakon 2; SSS 29 b; R, S 36; T 38 b; G 30)*

(35) Кои помиче разђеле и притиска туђе, да двоедупло да плати. *(SS A gl. 11, zak. 4; SSS 29d; R, S 37; T 39; G 31)*

(36) Царъ рече: Ко с мужескомъ верстомъ блудъ учини, да се побие каменима, како законопреступници, изванъ кои има мене дванастъ годища. *(SS A gl. 13; R, S 38; T 40; G 32)*

(37) Судъ царски: нико не може цареву риечъ поречи изванъ самога цара; ни патриарху се не пориече, него самъ да е може посудитъ. *(SS D gl. 6; SSS 40a, 8; R, S 39; T 41; G nema)*

(38) Тако рече царъ благочестиви: да се не пристои судитъ владици, ни архимандриту, ни калуђеру, ни попу судъ градски, да се не тиче у судъ церковни: люди имаю иматъ судъ градски, а церковни имаю митрополите и остале главаре церковне, и оваква правда подобна е и прилична суду и закону церковному. *(SS D gl. 6 s; SSS 40 c; R, S 40; T 42; G 33)*

(39) Тако рече законъ царски: правда посуђуе се до .М. лета; послиедъ тога суда да не има; що е арђаво суђено, прилично е и два и три пута повернутъ. *(SS D gl. 6 f, h, i; SSS 40 f, h; R, S 41; T 43; G 34; NB razlike)*

(40) Сједоке валја вјеровати кои су мудри и душевни; а кои лежно сједоче, имаю се осудитъ у тамницу. *(SS D g. 7a, SSS 30a; R, S 42; T 44; G 35.)*

(41) Зато валја приђе сједоковања церковниема уводитъ нихъ у церкву и испитатъ, и заклетъ, да сједоче истино; за що еданъ седокъ не може се вјероватъ на ниеданъ судъ, ако ли ће и властелинъ битъ. *(SS D gl. 7 c, SS v; R, S 42 b; T 45; G 36; NB razlike.)*

(42) Ще се узами до десетъ меръ, два сіедока могу се виероватъ, а више о(д) тога три се имаю ставитъ. *(SS D gl. 7, d; SSS 30 c, NB razlike; R, S 42 c; T 46 a; G nema)*

(43) И ако не буду сједоци у церкви испитани, то сједочанство неће се виероватъ. а попъ о(д) тога места ако и законо не испита, бити ће отлученъ летурђие и да пребива у манастиръ. *(R, S 43; T 46 b; G37)*

(44) Сједокъ не може битъ виероватъ кои има мане .КЕ. годища; ако ли мнози буду, — од .К. лета; сједокъ злотворъ и серодникъ да се не виеруе; женско сједочанство да се не вјеруе. *(SS D gl. 7 l, e, f, m; SSS 30 e, g, h; R, S, 43 b; T 46 c; G 38)*

(45) Ако под заклетвомъ церковномъ сједоче, послиедъ лежъ изнађе се, такви да се педепше, потомъ нигђе да се не виерую. *(R, S 43 c; T 46 d; G 39)*

(46) Валја у писма три сједока везда мећати: сједоченство чуено алити слушано да се не вјеруе. *(SS D i SSS 30 m, n; R, S 43 d; T 46 e; G djelomično u 39)*

(47) Ако даруе чесову стваръ кое лудъ, али не узима .КЕ. лета, да се не виеруе. *(SS D gl. 11; SSS 57; R, S 44; T 47; G 40)*

(48) Ако се ко емчи за чесовъ дугъ и подпише, ако дужникъ зађе се али умре, да плати емацъ. *(R, S 44 b; T 48; G 41; SS E 1 i SSS 3 govore samo o jemstvu episkopa i sveštenstva.)*

(49) Ако застави тко бащину али виноградъ, али чардинъ, що се раће задобитъ, да се узима; ако ли веће рода него може иматъ добитъ, да враћа, али у конатъ мене и тако да се може бащина одкупитъ. *(SS D gl. 2; SSS 33; R, S 45; T 49; G 42)*

(50) Коега за неволю ћераю и утече при церкви, нитко своиомъ волюомъ (!) задест га не може, ни слуге цареве; ако ли га и узму, да и кои га исћера, да прими сву кривицу и кастигъ кои би мого иматъ криваць, а бјежащи да призове свещеника и да му све право каже, а свещеникъ да га прими с кротосћу. *(SS E gl. 3; SSS 54; R, S 46; T 50; G nema)*

(51) Ако тко стернище свое бащине зажеже, преиде оганъ и пожеже туђу бащину, валја да се изнаће, ели по небриности али ние ктио бранитъ; ако не буде бранио, да се осуди, ако ли буде бранио, а вјетаръ буде поджего, да се не осуђуе. Ако се оганъ потави, а по ноћи устане и пожеже що, два диела да плати. *(SS E gl. 4 a; SS 32 a; R, S 47; T 51; G 43 i 44)*

(52) Ако ли кому зажеже се кућа и искочи оганъ и попали иощъ чию кућу, ница да се не осуди, защо се прије запали њему. *(SS E g. 4 b; SSS 32 b; R, S 48; T 52 a; G 45)*

(53) Кои ливаду али жито на гумно ужеже, и та да се изгори. *(SS E gl. 4 c; SSS 32 d; R, S 49; T 52 b; G 46)*

(54) Ако за кою ствaръ чоекъ закуне се съ Богомъ, валја му вјероватъ, защо е велико божество. Ако ли се закуне Богомъ, али поће у церкву и ста(в)и руке на иеванђелие и да клетву, да се има вјероватъ. Ако ли се изнаће, да е кривъ клео се, да му се езикъ извади и сједоци негови да се кастигаю кои лежъ сједочише. *(SS E gl. 6. d, e; SSS 37 d, e, R, S 50; T 53; G 47)*

(55) Ако що ко узме из церкве, свиећу, али уље, али сосудъ, али халину, али що друго, и пронаће се за њемъ, такви каменјемъ од народа да се побию, ка(о) и *(ponovljeno* ка и) лупежъ божи кои краде, кућу свою краде, а кои краде церкву, све христиане краде. *(SS I gl. 1; SSS 46 a; R, S 52 a; T 54 a; G 48)*

(56) Ако изван церкве що узме, да плати троиномъ и заточит се у тамницу дванаестъ дни; ако ли сиромашине ради, само то едно да плати и да се бие. *(SS I gl. 1; SSS 46; R, S 52 b; T 54 b; G 49)*

(57) *(Sa strane:)* Грађене кућахъ.

Ако сусједи имаю кућу ус кућу и оће еданъ од нихъ кућу градити изнова, да не заступа прозоре сусједу погледъ на море, али на поље, али у виноградъ, толико на кою драго страну, извенъ ако не узоће датъ мјесто сусједъ; ако су упоредъ двие куће, валја да е међу нима шестъ лакетахъ. Ако буде међу куће лакти *(prebrisano* »осам«) педесетъ, градитъ може ће хоће и вищу заступитъ. Ако и ближе буде, а буде зборио сусједомъ, тако и да буде. Ако ли буде кои сусједъ моћанъ дигнутъ кућу у високо: да нема стужеватъ сусједу стрехе с каплјама, ни да му помеће шпоркецу на прозоре. *(SS K gl. 2; SSS nema; R, S 53 i 54; T 55; G 50—52)*

(58) Ако буде дриево сусједима близу куће простертиехъ кориенахъ, долико гранехъ, да не стужуе кући, него да понуди, да га осјече, ере законъ изговара, да се посиече дриево то кое више кућехъ; и може забранитъ пећъ градити ниже, да га димъ не стужуе, али да нађе мјесто диму да га не стужуе. *(SS K gl. 2; SSS nema; R, S 55; T 55 i 56 sa drugim redosljedom; G 53 i 54.).*

(59) Нитко не може гнои близу туђе међе пометатъ, изванъ ако има що работатъ. *(SS K gl. 2; SSS nema; R i S početka čl. 56; T 57; G nema.)*

(60) Кои без питања градскога али судцахъ стиесни улицу градску кедъ гради кућу, ако буде и оградио, да се развали и да се да граду широта.

Законъ царски: улица од града има битъ од ногехъ шеснаест да е простоћа разманут се. *(SS K gl. 2; SSS nema; R i S drugi dio čl. 56; T 58; G nema.)*

Од наследованја:

(61) Пришелецъ, алити буде женски, али мушки, има битъ познанъ од свиехъ од мјеста. *(Ostali rukopisi nemaju.)*

(62) Ако ђедъ умре при сине и унукомъ од другога сина, унуци излазе иеднако са синомъ, то естъ са своиемъ стрицемъ могу уживатъ ђедова и примити що оћаше примити о(та)цъ ниховъ, али буде мушки, али женски, али под власћу стричемномъ, али самовластно, *(SS K gl. 4; R, S 58 a; T 59 b; G 55 drukčije.)*

(63) *(Na margini* »капитуо«) Од истрачбине не могу редитатъ сусједи, изванъ онизи кои су од онога рода, и онизи кои излазе од ближнега колјена; ако ли су тога рода сви, могу се и призватъ сви на уживанје. Законъ заповиеда: ђеца излазе из оца своега и могу уживати що би ужива о(та)цъ ниховъ. Ако тко умре код брата едноочнога и едноматернјега, има му учинитъ начинъ и уживатъ његово.

Законъ. Мати може уживатъ с (с)воиомъ ђецомъ они дио по закону од истрачбине ње дома алити ближнега колјена.

Законъ царевъ: пристои се, ко се не ожени другомъ, еданъ дио ђетета еднога по закону.

Ће ние братъ али братучедъ, остали кои су од мјеста сродници имаю се призватъ кои буду ближни, и тизи да уживаю од стежера. Ако ли се многи нађу от (т)ога колћна, тако сви да уживаю. *(SS K gl. 4; R, S 58 b, 60 i 61; T 59 d i 60; G 56. NB razlike.)*

(64) Законъ: по женскому степену ђеца . . не могу редитатъ нища изванъ стежеръ що запише чоекъ ђетету коиму, будући ние од серца нити излази од колена негова: да се не виеруе изванъ сједочанства. Ако отац запише али да свакои кћери перћию, покаже, да не има већъ од нћгова уживати. Ако прогласи, а не измири, и потегне га смертъ, да ио(и) се измири; ако ли не остане од ње сагласиа, да е има опетъ истегнутъ, ако не остане од оца, а оно по матери. *(SS K gl. 4; R, S 63; T 62; G 57.)*

(65) Кеда умре мужъ али жена безъ наредбе, ниеданъ ни од ближниехъ, ни о(д) далниехъ нема се инђеритъ, него да прими мужъ уредбе од жене, а жена од мужевнога уживања. *(SS K gl. 4; R, S 64; T 62 b; G 58.)*

(66) Суђење светлеишега патриарха Атанасиа и свега под нимъ собора, кое би по риечи приђе поминаемаго цара Андроника Палеолога горимъ рече: кои брез чеди, и обудове мужеви и жене, да не могу имаће свое ни самому кралю, ма ка е по закону: да се раздиели на три чести: еданъ дио *(ponovljeno* »дио«) да се да по манастирахъ да чине споменъ, а друга владици од епархие, а трећи жива страна од стежера да прими. Ако ли се не находи о(т) тога рода ниткога, то да се да за душу тога половина, а у комунъ градски али зборски; ако ли та(и) градъ комуна не има, то да се да цареву властнику. *(SS K gl. 4; R, S 66 i 67 a, b, c; T 64; G 59)*

(67) Ако ли обудовитъ чоекъ и остане диетъ, и запише му мати перћию, а послиедъ диете умре, од тога ђетета, али буде женско али мушко, има оцу све останутъ: ђетету од оца остае а оцу од ђетета. *(SS K 4; R, S 67 d; T 65; G 60.)*

(68) Законъ поставленъ о колико зеле диете може се лищитъ съ очина имаћа. За ова ниже согрешениа свега очина да се лиши:

А. ако на свое родителје руке метне да и бие;

В. ако чесову велику срамоту на нихъ наметне;

Г. ако грехове нихове обличи и облежи и у судацехъ;

Д. ако законъ оберне, теръ поће у други;

Е. ако отровима али с маћиама подави родителе свое;

S. ако с маћомъ али очиномъ тещомъ соблуди;

З. ако и(х) допане болиестъ и не узоће и миритъ и питатъ како се пристои;

И. ако не узоће битъ облеги и познаватъ дугъ очинъ;

Ѳ. ако ли сметне *(sic)* родителје оставлјати уредбе и послиедъ учини, а диете нища од тога да не прими;

І. ако остави родителе по старостъ а утекне од нихъ;

АІ. ако преко волје родителја узме жену;

ВІ. ако тко од родителъ жестокъ буде и ђеца не узоће терпћти и побјегну, да се ослободе иеда његова, али не узоће слушатъ заповиеди његове, али отацъ жуди изметнутъ ихъ с имаћа своега, ако ли у болиестъ буде и туђъ доће и смилуе се и служи га до смерти, а његовъ не узоће доћи послужит му, писмом кед му да и запише, да темелито ужива његово коие валја у потребу, а ти кои е побћго да нема нища уживатъ очино,

ГІ. ако кому прилучи се зароблѣну бити и не оће ѣеца небрижѣнемъ откупит га, пристои се њему небриностъ нихову написати и од свега имања своега изринути; ако ли се пригоди њему у робство умриетъ, не валја имъ датъ уживатъ очино, него им та узетъ и датъ у церкве за душу кои е умро у ро(б)ство; ако буде приѣе чоекъ записа ѣеци имаће свое, то писмо да се разбучи и отацъ имъ откупи. Ако ли они не узбрину, да приме кастигъ великъ, ако не буду од мало годищахъ теръ узимаю осамнаестъ лет.

ДІ. ако кои родители од благовјернихъ чую диете ѣе се обраћа у чесову ересъ, такву ѣецу да се изрину од свега имања своега; ако ли опетъ оберну се у православну вјеру, да могу уживатъ очина.

Ако от свиехъ заповиедехъ едну диете преступи, од свега очина имања да се лише по закону цара благочестивога. И опетъ говоримъ: ние добро родителима измећати ѣецу од имања своега, ако не буду согриешили или како у перве рекохъ. *(SS K gl. 5; R, S 68; T 65; G 60 bez 12—14 tačke.)*

(69) О изгнани родителѣ имениа своего:

А. Ако родители предаше диете на убиение извенъ оне кои законъ превраћаю;

В. ако на маѣие али на щролиге сина наведу;

Г. ако отацъ (с) снахомъ али с тащомъ сина свога оскверни се; такоѣеръ и од свакиехъ арђавиехъ ѣелехъ да се чуваю. *(SS K gl. 6; R, S 69; T 66 i 67; G 62.)*

(70) Законъ царски: И гѣе у кои градъ краду, ако буду сиромаси и нађу се еданъ путъ ѣе краду, да бивени буду; ако ли богати буду, да врате двоиномъ; ако се два пута нађу, да се прожену од мјеста тога; ако ли три пута ухфате се, руке да имъ се осјеку; а що е ѣе арђаво узето али куплјено од украденога, да се поврати а циена не врати; ако ли буде купио с знанјемъ, то половина циене да прими, а половина да щетуе. *(SS K gl. 8; SSS 47; R, S 70; T 68; G 63 i 64.)*

(71) Ако тко чию ствар нађе изгубљену и зна чиа е, а не узоће е вратитъ, да плати за украдено; ако ли кеде нађе и каже да га даруе. *(SS K gl. 8; SSS 47; R, S 71; T 69; G 65. NB razlike.)*

(72) Законъ: ако отме лупежу али воиски, половину да узме, защо е животъ положио за то. *(SS K gl. 8; R, S 72; T 70; G 66)*

(73) Кои краде у воиску оружие, да се бие стапима; ако ли друго що да му се осјеку руке. *(SS K gl. 8; SSS 47; RS 73; T 71; G 67)*

(74) Лупеже и гусаре кедъ согриеше, валја и мећатъ на плјестъ (sic), ђе ће се гледатъ, нека гледаю други да се бое. *(SS K gl. 8; SSS 47; R, S 74; T 71 b; G 68.)*

(75) Кои сиече лозе али дриева плодна: ако сјечешъ лозе али маслине али друго воће, ке и разбоиници мучени да буду. *(SS K gl. 8; SSS 47; R, S 75; T 72; G 69.)*

(76) Законъ царевъ: ко гробе краде ако дође с оружемъ, од оружиа да умре; ако ли безъ оружиа, да се метне у тамнищу, али да копаю руду.

Кои мертве у гробове свукую, руке да имъ се сиеку.

Не пристои се человечаске кости премећати изванъ заповиеди цареве, кедъ заповиеда да се у друго мјесто пренесу.

Кои од гробовъ стваръ некою узме, подобенъ естъ тату церковному.

Ако тко од гробовехъ узме кемене, али сталове, али мраморне камене, али кою драго стваръ, .К. литара злата да дастъ у царину. *(SS T gl. 2; SSS 45; R, S 76; T 73; G 70. NB razlike.)*

(77) Законъ царевъ. Ако посланикъ царевъ али судинъ посланъ за какенъ узрокъ и нађе тога чоика у церкви ђе Бога моли, да не пружи руке на њега докленъ молитву изрече. Ако ли дерзне уфатит га и смути церкву, такви посланикъ у тамнищу да се заточи годища три; ако ли смете летурђию, такви смерћю да мучит се. *(SS T gl. 3 s; SSS 28; R, S 77 — NB razlike; T 74; G 71.)*

(78) Ако ли тко нарута се слиепу, али рому, али кљасту, такви да кастигъ прими: не пристои се таквимъ ругати се, негъ руку помоћи простирати. *(SS T gl. 3, d; SSS 28; R, S 78; T 75; G 72.)*

(79) За жене: ако жена облегана буде у мужа, да е не метне они часъ у тамнищу, и да е не удри, ни да е безъчести, да с такве ствари не изклјеже ис памети. Ако велико буде согрешение, що е облегана, да се преда у манастиръ женама доклен се право изазна. *(SS T gl. 4 a; SSS 43: R, S 79; T 76; G 73.)*

(80) Ако осуди кога царъ на смертъ, да га затака .МД. дни доклен се покае. *(SS T gl. 4 c; SSS 43; NB razlike; R, S 80; G 74.)*

(81) Законъ царевъ: ако согриеши отацъ, синъ не може страдатъ, ни о(та)цъ за сина, ни братъ за брата, но сваки за своја согрешениа да пострада. *(SS T gl. 4 d; SSS 43; R, S 81; T 78; G 75.)*

(82) Законъ кои су держати у тамнищу валја: епископима заповиедано естъ: кои су у гвозђа али у тамници затворени, да и разбираю сваку сриеду и петакъ, али буду боли али сиромашне, и да уче епископи владавце, да и чине що и законъ заповиеда. Ако ли владаваць не узбрине да каже цару, епископи су учни учитъ кнезе до четердесетъ дни; ако им се узрокъ до тадаръ не нађе, да слободни буду.

Пристои се властели сваку нећелю разбирати, кои су у тамнищу и го(во)ритъ стражама, да и милосерђую и пиће приносе. *(SS F gl. 1; SSS 42; R, S 82; T 79; G 76—78.)*

Ово до доленъ разлико расуђение.

(83) Законъ благочестиви царе гречаски въ Костантине граде. И ошъ нађохъ за насиље кои се жене: кои узме жену на срамоту, али е вјерена али ние, али е удовица али ђевоика, али владика али сиромашица, ако е с оруженъ, дакви (!) од оружа да умру; ако ли два три регу те су безъ оружиа, тизи бивени да буду и да им се носови остригу. Кеда тизи буду и уграбе с оружиемъ, и поско(ч)и од дома ђевоике с оружиемъ, а све нађу справне и побию се, и буде крѣвопролитие. А кои су безъ оружиа и поведу ђевоику, кои е за руку дофати, да му се осиече, а онози дружина носови да урежут се и да буду бивени и изгнани. А кои кед дођу ђевоици каже, да те буде слободанъ. Ако из дома изда ђевоику али удовицу, такви кастигъ да прими како кои од више речениехъ грабителъ. *(SS A gl. 12; SSS 47; R, S 86 i 87; T 83; G 80.)*

Благовѣрнаго и христолюбиваго, маћедонскаго Цара Стефана законъ поставлени въ лѣто ˜SΩHS индиктионъ .К. въ праздникъ Вознесениа Господња мѣсеца маја. КА. денъ.

Ови законикъ поставлјенъ од православнога събора нашего съ преосвѣщениемъ патриархомъ Анићиомъ и свема церковниема малиема и великиема и се мномъ благовѣрнимъ царомъ Стефаномъ и се своимъ властеломъ од царства малиема и већиема: закономъ овиемъ служени да буду.

(1— *olovkom:* 1) О христианстве. Напријеже за христианство овиемъ начиномъ де се очисти христианство. *(P 1, R 1, S 1, T 1, G 1.)*

(2— —) Властела и остали да се не жене брезъ благослова од своега архиереа. *(P 2, R 2, S 2, T 2, G 2.)*

(3—3) За духовни дугъ: Сваки чоекъ да има послушание къ своему духовнику. Ако тко согриеши церкви и преступи све заповиеди ш неговомъ волиомъ и неоћениемъ, да се покори церкви; ако ли пречуе и не обада, да се одлучи од церкве. *(P 4, R 4, S 3, T 4, G 4.).*

(4—4) И свещеници да не проклинаю народъ за грехове нихъ, но да призову кротко и да и покарау и поуче два и три пута; ако ли не послушаю, да отлучи се од церкве. *(P 5, R nema zbog izgubljenog lista, S 3, T 5, G 5.)*

(5—5) и за ересъ латинску що су се вратили христиане... *(P 6, S 4, T 6, G 6.)*

(Prekid zbog nekoliko izgubljenih listova)

(6—54) Судци кои иђу крозъ землю цареву да ние облегъ на силу никакву стваръ узети извенъ поклона от добре волје. Ако

ли тко судца обезчести, да му се све узме и да се проспе; ако ли село, да се плиени. *(P 110—111, R, 88—89, S 63, T 67, G 46.)*

(7—55а) За сужнѣ. Кои человѣкъ утече и(з) суженства и дође на дворъ царевъ, али е царевъ, али церковни, али властелинъ, да е свободенъ. *(P 112, R 90, S 64, T 68.)*

(8—55б) Кои се суженъ держи у дворъ церковни, а утече у дворъ царевъ, да е свободенъ, али царевъ на дворъ патриарховъ, да е свододенъ. *(P 113, R 90, S 64, T 68.)*

(9—56а) За люде и властелце кои се враћау из туђе землѣ у землю цареву и тко буде побѣгу *(sic)* от емства, они человѣци кои су послиедъ нища да не плаћаю. *(P 114, R 91, S 65, T 69.)*

(10—56б) И ко е чиега чоика примио ис туђе землѣ, а будући онъ побѣга от свога господара на приевару, такви да ние капацъ иматъ мѣста; ако ли да книгу от своега господара да има мѣсто. *(P 115, R 92, S 65, T 69.)*

Ако сужанъ утече ис туђе землѣ и дође под власћу нашу, да се прими и не пущи, ако ће и много страдатъ земля и мѣсто. *(P нема, R 93, S 65, T 69.)*

(12—57) Ако тко що нађе у мѣсто али до мѣста, да га не узме; ако рече противу и превари, да се има искатъ како лупежъ и каная: — *(P 116, R 94, S 66, T 70, G 47.)*

(13—58) За терговину: Терговци кои иду порозъ цареву землю, да ние моћан никакви главаръ узетъ имъ на срамоту нища, алити машитъ и динаръ а терговину узетъ; ако ли се тко нађе, да плати .Ф. перпер, а терговац да носи и малу и велю терговину бе(з) забаве ће му буде воля продаватъ, да продае, али куповатъ да купуе: — *(P 118—119, R 95—96, S 67, T 71, G 48—49.)*

(14) Харачлиа да не може терговца облегатъ да му що прода, али за арачъ ного сваки да проходи своиомъ куплиомъ; ако главаръ али арачлиа задержи терговца, да плати .Т. перпере. *(P 120, i 122, R 97—98, S 67, T 72, G 50.)*

(15—59) За приходце, кедъ придође тко при граду али при селу, а що има преда чоику от мѣста; али е мало али е доста, ако погине, да му га плати; а градцки подложници що украду, да плати све околина: *(P 125, R 99, S 68, T 73, G 51.)*

(16—60) Ће се градъ развали, да га граде сви грађани и варошъ, що е близу града: *(P 127)*

(17—61а) У свакои воисци да влађу главари; ако ли пречую, да се суде с ономъ осудб(и)номъ, како да су цара пречули; що е међу воискомъ интереса мало и големо, да имъ суде воиводе и главари: *(P 129)*

(18—61б) На воиску тко церкву поруши, да се убие али обѣси *(P 130, R 101, S 70, T 74, G нема.)*

(19—62а) Ако се сваде два, да се побию, а други нитко да и не помага; ако ли поможе, да му се руке осѣку: *(P 131, R 102, S 70, T 74, G нема.)*

(20—62б) Ако тко купи що от плиена из туђе землѣ, да му е срећно; ако тко рече, оно е мое, да га оправе люди; ако е купио, да е за нѣга. *(P 132, R 103, S 71, T 75, G 52.)*

(21—63) За поклисаре кои иду къ цару. Поклисаръ кои иде цару али от цара, ће долази, да му се свуће дае доброволно вечератъ али обѣдоватъ, и тако да иде от мѣста до мѣста. *(P 133, R 104, S 72, T 76, G 53.)*

(22—64) Записъ бащине от цара. Що запише господинъ царъ бащину, да е твердовито, а за русоволъ .Л. перперъ, а писару .S. перперъ. *(P 134, R 105, S 73, T 77, G nema.)*

Dalje je prekid zbog nestalog lista.

(23—70) . . . . . да му се узме властъ, и що буде зло учинио, да плати све от свое куће. *(P 142, R 109, S 76, T 81, G nema.)*

(24—71а) Ако се нађе хаидукъ и плиени државу з договоромъ владаоца, да плати све владалецъ само седмомъ. *(P 143, R 110, S 76, T 82, G 56.)*

(25—71в) Ако тко властелинъ али главаръ, али други чоекъ и нађе се побегалецъ, и пощо се огласи, устане околина на нѣгову кућу и пограбе, да су како невѣрници цареви: *(P 144, R 111, S 77, T 83, G nema.)*

(26—72а) Законъ за гусаре. Заповиедъ царева: хаидукъ и лупежъ да се не находи ни у какво мѣсто, но о(д) свуће да се ћера и с овиемъ начиномъ укратиће се лупещина: у кое би се село нашо, то село да се глоби, а гусаръ да се обѣси стермоглавъ, а заповѣдникъ села да се доведе господару и да плаћа сву щету и крађу; *(P 145, R 112, S 78, T 84a, G nema.)*

Ако ли су ти владалци казали старевоме, а они оне(х)аяли, таквизи да се зову како лупежи. *(P 147, R 114, S 78, T 84b, G nema.)*

(27—72b) Лупежима да се не опрасће кед се ухвате у лупещину, ного да се педепсу како е уписано. *(P 149, R nema, S nema, T nema, G 57.)*

(28—72c) Ако тко суста на лупежа а онъ се не узда, да се оправда с мазиомъ вадећи из огна. *(P 150, R 115, S 78 b, T 84 c, G nema.)*

(29—73) За судце: Судци кои су поставлени, кому що запису по закону, али господару, али церкви, али лупежу, да им се не посуће. Кои главаръ естъ поставленъ от свога господара, а узима тко чесову дефежу, да имъ расуди речени главаръ, а нитко да не поће преко нѣга. *(P 148, R 116, S 79, T 85, G nema.)*

(30—74) Законъ. Заповиедъ царева да има битъ осудбина за малу и за велику ствар: за велику .КД. главара, а за меню .ВІ., за поманю .S.; и перво да иду кметови у церкву, ће естъ свещеникъ у одежде, и да се куну да ће право судитъ, и послиедъ що учине, да е добро учинѣно. *(P 151, R 117, S 79, T 86a, G 58.)*

(31 — *odavde prestaju brojčane oznake olovkom)* Тако е речено, да већои господи веля господа кмети, а главарима главари, а простоме прости; и у кметство да не интра приятеля ни рођака, толико ни пизматора. *(P 152, R 118, S 79, T 86 b, G nema.)*

(32) Властели и главари кои се закуну, а послиедъ се нађе, да су криво судили, да им се триста перпера узме глобе, а послиедъ да ниесу нигда властеле от части и вѣровани; ако ли су мито узели да га оправе, да плате више речено и да се заточе у другу землю незнаню; ако ли га по коиои пизми права осуде, а послиед се изазна, да се педепшу, како пише. *(P 154, R nema, S nema, T nema, G 59.)*

(33) У мѣсто ће су ставлѣни главари за имати опазъ, да ставе страже по свиехъ путове; ако що куму изгине, алити отме на срамоту, ончасъ да иде къ власнику да му плати от свое куће, а властници да ищу страже и лупежаре; ако е планина пуста међу селима, да села чине страже. *(P 157—158, R nema, S nema, T nema, G nema.)*

(34) Посланици цареви алити цахви *(sic)*, да не иду нигде брезъ сниге од главарехъ, ного да иду куће, и книге пишу и ће и(х) они шилю. *(P 162, R 119, S 80, T 87, G nema.)*

(35) З а к у п ц е. Терговци који иђу ноћно, а кои не пущи господаръ села у мѣсто али у градъ, наго леже на дворъ, що би имъ било щете, да плати све властникъ мѣста. *(P 159, R 120, S 81, T 88a, G nema.)*

(36) З а л ю д е и з в а н с к е. Ако се кому догоди путнику али терговцу, али калуђеру, тер му узме що гусаръ али лупежъ, да поћу къ цару, да имъ плати що буду изгубили, а царъ да ище властнике от мѣста, а главари гусаре и лупеже. *(P 160, R 121, S 82, T 88b, G 60.)*

(37) И сваки путникъ да долази и кунсеня первози стражи све що има, и тако она стража другози; ако ли що изгине, да му осуде вѣровани человѣци по души и да му плате капурали и страже. *(P 160 a, R 122, S 83, T 88 c, G nema.)*

(38) На судъ кои се суде за свою потребу, они прище кои се прю, да им се не пишу све риечи за истину, но судци лиепо да расуде едну страну и другу. *(P 161, R 123, S 84, T 89a, G nema. NB razlike.)*

(39) Како прије рекохъ, за позиваче, да нигђе не иђу брезъ книге судаца и сваки канзалиеръ да има оставитъ копию от коему драго книге, да ако би тко що приписа, да се находи; ако би то учинио канзалиеръ али позивачъ, да имъ се руке отсеку али езикъ уреже. *(P 162, R 124, sa promienama, S 84, T nema, G nema.)*

(40) Сваку сетенцу судци що осуде, да даю оному едну, а остае у канзеларию другу. *(P 163, R 123, S 84, T 89b, G 61.)*

(41) Судци да посилаю позиваче добре и пуновѣрне; и прице и парте кое иђу на судъ, перве риечи кое се зборе, да су вѣроване, а последне нища. *(P 167, R 124, S 85, T 89 c, G 62.)*

(42) За пиянице. Пиянецъ, кедъ откуда иде теръ кога зађеде и окервави, а не убие, таквоме пияници да се рука окине и око извади; ако ли пиянъ кога одере али учини чесову срамоту, али окервави, али удри рукомъ али ногомъ, ке да се от вина отриезни, да се ухфати и да му се удре сто стапе, и да се метне у темницу, и кедъ ижлеже, да плати .М. перперехъ. *(P 166, R 125, S 86, T 90, G 63.)*

(43) Ако се нађе златар да направля динаре скривено, да се ужеже, а градъ да плати глобу що рече царъ; ако ли е у село, да се село плиени, а златаръ изгори. *(P 169, 169a, R 126—127, S 87, T 91, G 64.)*

(44) Заповиедъ царска да се царске книге не потварају; и ощъ рече царъ: ако би ткому писа книгу по серчби, али по милости, али по љубави, а та книга не буде писана по законику, да ту книгу судци не пофале ако е и царева чре(з) закон, паше *(sic)* судъ прави божи судъ естъ. *(P 171, R nema, S nema, T nema, G nema.)*

(45) Законъ царски: блудство ко учини, да му се откине срамни удъ, оће рећъ курецъ, ере би речено на саборъ. *(P 128, S 88, T 92, G 65 samo o skotološtvu; SS A gl. 8.)*

(46) З другозаконицима ко иеде и ние, покору валя даватъ, а позивачу и сужнима не, защо они не могу инако. *(R 129, S 89, T 93, G nema.)*

(47) Ткои доће на село с оружемъ на чию кућу да що узме. смерћомъ да погине от мача; ако ли маши каменомъ на кућу и сломи кою тиглу, али що друго от покрова, ако метне едномъ, да плате .Р. перперехъ, ако буде на збилю; ако ли у нефалъ, да е и два и три, да не плати; ако ли врата разбие и поће по кући и понесе, да му се руке отсеку и да плати речену крадбу. *(R 131—132, S 90, T 94, G 66.)*

(48) Законъ царски. Ако що продае судацъ за дугъ комунски, али чи драго, и продае се у градъ али на скупщину съ обличениемъ, а що се продае, то судецъ купитъ не може, како може еденъ чоекъ циенитъ и купитъ, защо ти циене и продаю. *(R 133, S 91, T 95, G 67; SS A gl. 6.)*

(49) Забраноје законъ да не узме чоекъ жену плачевну шубито по смерти мужевнои, и она ако посегну за другога мужа у дневи плачевне, ни тако да не може ... *(Tekst se prekida.)* *(R 134, S 92, T 96, G 68; SS B gl. 6.)*

Tekelijin spisak ima iza toga još 5 velikih članaka o »plačevnom vremenu«, o djevicama i o preljubu (iz Skr. sintagme); Ravanički i Grbaljski imaju još nastavak o svađi na saboru, o krađi voća i grožđa i o ubiranju tuđeg žita (Rav. 8 članaka, Grb. 3 članka).

JAKŠA RAVLIĆ

IZVJEŠTAJ NEPOZNATOG MLETAČKOG PUTNIKA IZ GOD. 1776.

(o putu mletačkog poslanika iz Sinja u Travnik i natrag)

Izvještaj-putopis, koji se u nastavku donosi u talijanskom originalu, pisan je u obliku pisma, a određen je vrlo vjerojatno providuru Sinja Pietru Corneru, ili možda i kolonelu Suriću, koji su željeli da budu upućeni u to, kako je mletački poslanik prošao na putu iz Sinja do Travnika, kako je bio dočekan od bosanskog poglavice i, na kraju, kako je ispraćen od Turaka.

Izvještaj je datiran »Traunich Primo Maggio 1776.«, a niti je pisan u Travniku, niti je dovršen 1. maja, jer je samo mogao biti počet u Travniku ili pisan na putu, pa i u Travniku, a dovršen je vjerojatno u Sinju. Pisac izvještaja kaže, da su u Livnu bili »20. del corso«, t. j. 20. aprila 1776. Prema tome iz Sinja se je poslanstvo uputilo vjerojatno 19. aprila ujutro. Po računu samog izvjestioca bili su u Travniku 24. aprila. U Sinj su se povratili 12. maja 1776. Prema tome čitavo putovanje ovog poslanstva trajalo dvadeset i četiri dana.

Put ih je vodio iz Sinja preko Cetine na Bili brig, pa preko Prologa na Livno, kamo su stigli 20. aprila te su ostali do 21. aprila ujutro. Isti dan navečer bili su u Šujici, gdje su prenoćili. Dne 22. istog mjeseca uputili su se prema Kupresu i tu su prenoćili od 22. na 23. aprila. Iz Kupresa su otišli prema Pruscu i, u nastavku puta, prema Donjem Vakufu. Nije jasno, gdje je pisac vidio skopski sajam, jer ne spominje Bugojno, koje im je bilo na putu, pa je vrlo vjerojatno, da su putujući od Prusca mimoišli Bugojno i pošli prema Donjem Vakufu, gdje pisac izvještaja navodi, da je vidio skopski sajam (v. bilješku 26. uz tekst izvještaja). U Donji Vakuf došlo je mletačko izaslanstvo 23. aprila navečer, tu je prenoćilo i 24. aprila prije podne otputovalo u Travnik, kamo je stiglo istog dana oko 18 sati.

Prema tome je putovanje iz Sinja do Travnika trajalo šest dana. Izaslanstvo je ostalo u Travniku od 24. aprila navečer do 7. maja oko podne. Što je upravo to izaslanstvo, tamo toliko dana radilo, iz izvještaja se ne vidi, jer nam on donosi samo svečane prijeme kod Silahdar Mehmed-paše i ćehaje, kao i spomen o tome, da je mletački poslanik bio kod paše

primljen u privatnu audijenciju. Pisac izvještaja kaže, da se je mletački poslanik poslije dva sata, kako je bio u privatnoj audijenciji kod paše, vratio veseo, »con che diè Segno del bon esito alla sua privata conferenza.« Poslije toga pohodile su važnije ličnosti mletačkog poslanika ili on razne funkcionare turske i držale se »poslovne konferencije, koje nam nisu davale ni časa oduška«. »Noću nije (mletački poslanik) spavao (ili malo u zoru), jer je prevodio s turskog jezika na talijanski fermane koji su stigli s carigradskog dvora«.

Prema tome nam postaje jasno, da je ovo poslanstvo imalo da svrši neki važniji, vjerojatno trgovački posao.

Povratak iz Travnika do Sinja trajao je od 7. maja u podne do 12. maja navečer. U Livnu su bili 10. maja.

Putopis sam pronašao god. 1941. u potkrovlju Arheološkog muzeja u Splitu među raznim drugim rukopisima i papirima. Sad se nalazi u istom muzeju među rukopisima. Pisac ima dosta ispisan rukopis, ali — kako će se čitalac uvjeriti — rukopis je pun ortografskih pogrešaka i nije pisan jednoličnim pravopisom. Prema načinu pisanja i tipu slova rukopis je vjerojatno iz XVIII. v., pa ako to nije original, onda je suvremeni prijepis. Vidi se, da je pisac putopisa duže vrijeme boravio u Dalmaciji, jer naša imena pa i bosanske ili dalmatinske nazive mjesta piše dosta ispravno.

Ovaj rukopis ima 11 listova (22 strane). Pisan je s obje strane. Veličina je rukopisa 28×19 cm. Brojke u tekstu u zagradama označuju stranice rukopisa.

Putopis se donosi bez ikakvih izmjena, pa i sa svim ortografskim pogreškama.

Illmo Sig.r Sig.r P.ron Colmo.[1]

Traunich Primo Maggio 1776

Per Contrassegnare a V. S. Illma la Stima, che le proffesso, imaginan.mi in Lei la sinciera cordial brama, che avrà di sapere della salute del Pr. Sig.r Inuiato Callogerà[2] Suo bon amico, e mio Cord.mo Padrone mi sono ascinto[3] assicurarlo di questo, e raguagliarla possibilmente del nostro felice Viaggio, ed arriuo Costì[4]; e farle una rozza descrizione de luochi, che passammo di questo Felice Regno[5], e qualche dissertazione sopra i costumi di queste genti, e in seguito dei modi, coi quali fu presentato il Pubblico regalo, e delle Pulitezze, e regali pratticati da questa Corte, al sopra accenato Sig.r, dalla virtù (,) generosità, e Sauiezza del quale Il Sereniss.mo Prencipe può aspettarsi ogni miglior più attento del Seruizio.

Non accade, che le rammemori l'onoreuole, e Nobil Scorta de SS. Officiali, Coll.o (,) Cap.e, Serdari, Karambasse (,) Alfieri, Mercanti, Panduri, a piedi, e a cauallo, che accompagnarono il Sigr. Inviato[6], parte sino alla Cettina, e parte al Confine di Bilibrigh[7]; mentre di questi Lei fu

Attore, e Testimonio; basta solo, che le dica, che dopo auer ualicato il disastroso monte Prologh[8], e[9] l'aspra Sua inacessibile discesa *(a Pedibus)* per grosse due ore di Camino sino al piano, Sotto = Liuno, ove si siano Contati cento, e cinquanta Persone del Stato Veneto (a), capitati collà insieme; e m' imagino, che maggior numero di questo, e il più Nobile ci auerà lasiati parte a Kaan[10], e parte al confine, sino doue ancor Ella volle fauorirlo. Sig.r (,) ho perdonato al penosissimo Viaggio del Monte Prologh, subito che mi si è presentata alla Vista la deliciosis.ma Campagna di Liuno, che circola 5. ore di buon Camino a Trauersarla (,) chiusa da due eminentis.mi Monti forma il più nobil orizzonte, che può immaginarsi un occhio delizioso, a di buon Genio, osseruata, provista di tutto quel prezioso, e necessario, che può donar natura a una Terra felice, che merita maggior coltura, e attenzione.[12] A piedi del Monte opposto al Prologh, sta piantata la Città di Liuno chiusa da un semplice muro, e guardata dalle eminenze da cinque, o sei dirrocati Fortini, per altro scoperta affatto da Tramontana, dalla qual parte vi scorre un generoso fiume, da me debolmente considerato capace alla diffesa dalle incursioni, o scorerie e non di una Armata, dalla quale se non fosse diffesa (1) da Carne Umana, non sarebbe di alcuna ressistenza, ben in essa soggiornano Turchi di ualore, e si considerano i più ualorosi di questo Regno. La Città e custodita con qualche riguardo, ne ui è permesso l'ingresso ad alcun forestiere, che osseruato correrebbe rischio di qualche trauaglio. Qui arriuati la Mattina del di 20 del corso provò qualche dispiacere il Sig.r Inuiato per il cattivo alloggio che li era destinato, e fattosi intendere col mezzo d'Ismael Ciaus speditoli da questa Sourana Corte per sua rispetabile Scorta presso quel Capi.o; ciocche uoleva esser prouisto di miglior abbitazione, altrimenti sarebbe tornato a rimontare il Prologh, da doue auerebbe umiliate[13] le sue doglianze al Regente di Bossina, e da Lui attenderebbe il ricompenso. Stando su la Staffa consultammo sino alla risposta, e pensauamo male; ma ritornato il Ciaus col ordine, che fossimo proueduti a nostro genio, e sul momento che qua si delibera somariamente[14] siamo stati alloggiati in una passabile abbitazione, e prouisti di sufficiente uittouaglia, e qualche ora dopo passato il solito regalo destinato da Sua Serenità, a quel Comandante, che si sostiene con somma dicenza, gli fù praticata la uisita dal Sig.r Inuiato, accompagnato da parte de Suoi domestici, che lo riceue, e trattò con pulitezza, dandogli la sotisfazione di leuar dall' Incarico il Pechir Chiaia[15], che l'aueua disgustato per l'alloggio, e datoli in Scorta un ualido Turco, acciò per tutto dentro la Sua giurisdizione fosse trattato con la più possibile nobiltà, come di fatto fù eseguito.[16] La Mattina del di 21 leuati da Liuno con la generosa compagnia de S.S. Signani, andammo a bere il Caffè dal famoso Turco Veizagich, mercante di Manzi, che a quest' ora Sarà alla Dominante da

---

(a) contati per provveder al bisogno dalli S. S. Pietro Lourich, e An.o Chielmejch[11] deputati. (Ovo je umetak sastavljača).

Lui inuitati, che uoleua si fermassimo a pranzo, e uoleua imolare un Manzo per arrostirlo considerando che di meno non ci uoleua per la nostra comitiua; congedatisi da Esso, e scortati dalli S.S. Signani sino alla Cima del Monte opposto al Prologh, doue abbracciati li Cari amici Viscouich, Grabouaz, Bacouich, Tommaseuich, Lourich, Chielmijch e tanti altri Capitanj, e Signori a Cauallo, e molti Pedoni, si separammo con dispiacere, da così geniale, ualorosa compagnia.[17] (2)

Il dispiacere che ci ratristaua per così doloroso abbandono, fù diuertito da bellissime uedute di amenisimi inculti colli, spaziosis.mi Pascoli, che diuertindo l'occhio sempre più la ueduta d'inaccessibili Monti di puro Terreno, per cinque ore di generoso Camino. Qui hò considerato che molto si era ingannato Mosè nel sciegliere la Palestina per Terra di Promisione al Popolo Egizio e quanti aurebbe fatti molto meno ribelli a Dio, se li auesse condotti in questo felice Regno, doue dalla Prouidenza si uede diffusa la Grazia, mancante solo di bona coltura.[18] Non però stanchi ariuassimo al Kaan di Suiza doue per ordine da quel albergatore, o custode siamo stati proueduti generosamente dal intiero nostro bisogno. Questo Paese di Suiza si uede posto sopra un piano poco discosto dal monte, chiude con cento Case un mal acconcio Muro senza ueruna fortificazione, al di fuori del quale ui e l'alloggio per i Viandanti, e da Maistro di detto, scorre un placidissimo Fiume detto Suiza, che iriga quei felici prati, e si rende ameno.[19]

Passata quella notte alla meglio, tenendo in Viua il generoso nostro Sig.r Inuiato di buon Mattino spedito il nostro equipaggio, proseguimmo il camino deliciandosi coll'occhio in quei inculti Monti, e piani, e doppo qualche ora di camino nemen disastroso Salimo sopra il monte Cupris.[20] Restai sorpreso nel uedere una immensa pianura di puro Prato in una altezza così estrema, chiuso nel suo orizzonte da praticabili polposi Monti, quali si considerano i più alti del Regno di Bossina, e dal estremità de quali, si dice di ueder il mare. Ho ammirata la Divina prouidenza in un Prato così spazioso, sempre asciuto, mai senza neue, irigato di saporosissime aque che per sei ore di Camino non può esser attraversato, e doue benissimo in boroscose giornate può perdersi il Uiandante, quanto in un golfo di mare, vi sono segnate le strade con altissimi Pali di Legno a causa delle neui, e doue non si troua un immaginabil sasso, ne si uede coltiuato, che alle riue del Monte. A me certo sembra, che questo prato sia sufficiente a mantenere quanti caualli comprende il Mondo. Pensavo appunto fosse creato dal Alto Mottore per mantenere quel gran Bue preconizzato dagli Ebrei, (3) che a mantenerlo ui uogliono l'Erbe di trenta mille Monti al giorno, che credo in quella bella spaziosissima interutibile Piazza vi siano, qual Bue deue esser imolato all'ariuo del loro Messia per far il pranzo al Popolo Egizio. Gonfi di così delicioso passeggio dopo sei ore di Camino ariuammo al Kaan di Cupris, contenendosi dietro al nostro Viaggio d'un posto solo, cenamo sontuosamente, e pasata quella notte in una tetra Camereta, niente dissimile a nostri più cattiui camaroti, che tengono per balconi buchi come bocchete, per vetri Talchi di Trippe di Castrato asciute, ben osseruati

dal nostro Sig.r Aiutante Bianchi, che ci fece ridere, quando il Custode del alloggio ci portò dentro una Lanterna con tali Talchi, che pareua la Lucerna della buona morte. Questo Paese è composto di varj abbituri di Tauole, non sò di qual comodo di dentro, rozzissime al di fuori senza immaginabil fortificazione. A una porta di dette uiddi Una Uecchia, che per curiosità era sortita alla Porta, teneua le zampe al Mustaccio in atto di agraffiarsi, soghignava, e batteua a uso de Cani i denti, li quali aueua lunghi un sproposito, e mouenti, e che a me parue il uero ritratto della Anima Dannata.

La Mattina seguente a ora comoda prosseguimmo il nostro Viaggio, a dopo auer beuuto il Caffè dall'Alaibeg di quel loco, e goduti a galeggiare i Suoi braui Caualli, seguitassimo il nostro camino, e fatta una breue Salita alle Porte del Monte Sulgiaga,[21] incontrammo un Nobilissimo Turco ben montato a Cauallo, che a me parue una piramide Inargentata, che di tale metallo era uestita la Sua Persona, e tutta la Bardatura; lo precedeua un Mostruosiss.mo Nano, che dal cauallo non li se uedeua altro che la Testa, e in seguito dieci persone piutosto giouani, tutti ben montati a Cauallo, che con nobil saluto ci contracambiassimo, e riuoltisi noi al nostro Ismail Ciaus,[22] perchè d'informasse chi era quegli, disse, essere il Caffetiere del Ill. Bassà, con parte della Sua Seruitù, mandato per Commissione a Liuno, allora io dissi, se talle era il Caffetiere, e che marchiava con tanto lusso, cosa saranno li altri Ministri di rango? e per la uerità, restai sorpreso dalla magnificenza di questa Corte. Mi studiarò per descriverla con fedeltà, e poiche si tratta di racconto, sarà necessario che non si badi al modo di dire, e pretendere il giusto, cioè quello che sò. (4) E cosi inoltratisi nel inuallato monte Sugliaga, ora discendendo, godemmo una immensità di Pini di straordinaria grossezza, e che minacciano il Cielo con la loro altezza, e una quantita esurbitante dei medesimi tagliati, e posti in abbandono, e forman questi una spaziosa (la) vista, e men nascosa aj maluiuenti, ove se piantassero un asilo in que' boschi di Pino. Tutto l' Esercito Ottomano non sarebbe capace a trovarli. Anzi in questo scelto Luogo dal Sig.r Inuiato ci fu indicato in uno di quei pericolosi siti di strada, un Pino da Lui osseruato nel anno decorso,[23] che un Fulmine l'aueua tratto a terra. Erasi grosso che quattro Uomini non lo poteuano abbraciare. Io credo che era lungo mezo miglio. Supongo certo che in questo bosco si nutre quel famoso Ucello per il Messia degli Ebbrei, qual' alzando le Ali copre gli occhi al Sole, e che euuacuando il Suo sterco alogerebbe cento miglia di Paese. Con tali allegre speculazioni godemmo la bella viste di quei polposi Monti, per tutto sorgenti d'acque limpide, Spazj di monti Minerali, Cadute di Monti precipitosis.me, che si uedono, passi pericolosis.mi, precipizj orrendi, che chi cadesse da uno di questi in poco tempo si va abbasso, ma non si ritorna per omnia secula. Qui ho desiderato quell'amabilissimo Caualiere, cioè il Pr. H. Sig.r Pietro Corner Prov.e di Sign presente, che col Suo illare ingegno ci auerebbe ricreato molto in questo tratto di 5. ore di Camino, alegandoci l'auantaggi e discapiti di quelle, abbenchè orribili, ma deliziose Cadute, come fece un

tempo quando io ebbi l'onore di seruirlo in un breue Viaggio per li monti della Brazza.[24] Sortiti da questi vaghi precipicj alla discesa di Suiza,[25] si presentò a nostri occhi il picciol delizioso Forte di Prusaz,[26] che posto alle estremità d'un inuallato Monte, da doue si uedea una precipitosa ualle oue scorre un fiume,[27] e si uedono molini fabricati di Tauole. Da lontano questo forte pareua qualcosa di buono, ma da uicino per la uerità ho compreso un niente, tutto scoperto da Ostro, e fabricato di Case di Tauole all'ordinario, come sono tutti li altri Paesi della Turchia da noi ueduti. Da qui si uede l'amena Campagna di Scopie,[28] che come la più colta che si uede, fertile di Alberi Fruttifferi in questa fiorita staggione (5) pare coperta di candidi monti, che aggittati da placido uento mandano que' fiori un soauissimo odore, che oltre la uista ricrea l'animo del Viandante. Al margine di questa amena campagna si uede Dogni Uacup,[29] Paese, o più tosto uasta contrada senza alcuna sicurezza tenuto, composto al solito di case di legno, con molte Moschee, con certe piramidi strette a uso di Campanile, da doue il loro Oza chiama alle ore solite li abbitanti alla preghiera; da Siroco del quale scorre un cosiderabil fondo, e largo Fiume detto Verbas, che traversammo sopra un pulito, e forte Ponte di Pietra. Unica fabrica che sin ora ho ueduto di gusto Italiano per passare alla nostra destinata poco meglio abbitazione delle altre tappe, e passate poche ore del giorno colà, oseruammo la fiera di Scopiene[30] la vigilia di S. Giorgio stesa d'infinità di Baracche unite, e separate in Campagna a piedi poco discosto da questo Borgo doue concorrono li Mercanti di Saraglieuo, di Traunich, e di tutti li altri luoghi, e uendono sontuosi Tabbacchi, merci d'ogni sorte a questo uso, ricchi forn'menti, e quantità di Caualli di ogni genere. La mattina seguente[31] partiti per Traunich, ed entrati tra due monti altissimi[32] di puro terreno, caminassimo per otto ore conti(n)ue sempre tra questi, per angustissime strade, doue con difficoltà si può barattare un passaggere, sempre accompagnati da un placidissimo ruscelletto d'aqua che spesso si attrauersa sino al ginocchio del Cauallo, secondo l'uso della strada, ed alla metà di questa deliziosa Ualle il Fiumiscello si diuide, e non scorre più all occidente uerso Vacup, ma all'Oriente, e iriga Traunich, unindosi a un considerabil fiume che bagna quelle contrade, ed a mio creder tutto unito ricade nel fiume Verbas, che iriga Vacup preaccenato.[33] Non si uidde Traunich, se non giunti a Caualiere, di Esso, perche posto frà un terzo monte che giace a sinistra di Esso,[34] lasiando sempre a diritta, quello che ci era sino dalla partenza (6) di Vacup. Si uede questo un Paese[35] composto di varie contrade, di mal composte case con spaziose ortaglie circondate di tavole, di palificate, e tutte le Fenestre delle case con ferriate di legno, e strettissime gelosie, a uso de nostri monasterj, ne ui è alcuna fortificazine; all'Oriente di questo ui è una Fortezza di pietra, che serue più di castigo a Rei, che per diffesa al Paese; bensì la medesima Fortezza è guardata da un asprissimo eleuato Monte di pietra, che sembra inacessibile, e mostra la forma istessa della Fortezza di Clissa in Dalmazia. Eccoci giunti alle ore 22. il giorno di S. Giorgio a Traunich, doue siamo stati incontrati da certi ricchi Mussulmani, e Ministri di questo

Regente, che per curiosità ci aspettarono un ora di camino fuori di questa Capitale, frà i quali ui era un Ministro molto amico del nostro Sig.r Inuiato, e scesi da cauallo, da loro fù gentilmente riceuuto, e tutti trattati a Caffè senza Zuccaro, quindi rimontati a Cauallo, e giunti alla nostra destinataci passabile abbitazione corsero subito uisite in congratulazione del Suo felice arriuo, e reciprocamente contracambiate, in particolare quella del Sig.r Inuiato di Ragusi, che la Mattina dietro partì per Costantinopoli.

In questo mio breue soggiorno ho posto la più possibile attenzione per osseruare, ed informarmi de costumi di questi Paesi, sicome anco non ho ommessa ogni diligenza di descriuere con sincerità e fede, le cerimonie della presentazione del Regalo, e tutte quelle cose, che in Pubblico furono pratticate, che appresso troverà descritte, sino al nostro regresso a Sign, e che degnerà la Sua tolleranza di compatirle.

Le dirò dunque, che quantunque questo sfortunato e bel Regno abbonda da rapidissimi, e chiari Fiumi, che però per uso de Turchi non seruono, che per le loro continue oblazioni, e usi di più ordinarj, così si prendono la diligenza di condurre a forza di tubi di legno le acque minerali, e più salubri, elleuate da profondissime ualli, portate sopra altissimi Monti, e condote ne loro paesi, doue diramate, e sparse a forza di detti tubi, sono introdotte nelle loro (7) Case, e seruono per il loro miglior uso, e comodo, e queste istesse sono appostate dietro le Publiche strade per uso de' Pasaggeri, e de loro Cauali, che senza smontare hanno il comodo di berre, trouandosi per tal uso appostate le Tazze di legno, o di rame ferrate per maggior comodo, e dietro a questi Viali in molti lochi sono piantati alberi fruttifferi, acciò passando il viandante nella stagione che si colgono matturi, possa gustarne, e benedire il Benefattore, ed in opere cosi comode, utili, e magnifiche, non risparmiano le più eccessiue spese.[36]

Il Terreno di questo famoso Regno, è la Maggior parte boscoso, Pratiuo, ed inculto, e quantunque tutti, o la Maggior parte di questi Monti, sono di Ubertoso Terreno, sono essi affatto inculti, cosi pure le più deliziose Colline, ne si uedono posto in lauoro, se non le Gingiue de'Monti, e i spazj di Terreno uicino alli Paesi, e ancor questi lauorati da Greci, e Cristiani, esendo per natura i Turchi pigri, e molli alla faticha. Si uedano legati[37] curiosissimi, e molto caritateuoli, e magnifici, perche fabbricano Case, e Stalle uicino a Paesi e strade communi, e queste si chiamano Kaan[38] doue assegnano grosse rendite, e stabiliscono i loro Seruenti, acciò capitando in quelle qualunque Passaggiere ricco, o pouero, a Piedi, o a Cauallo, sia seruito del occorente per Lui, Seruitori, e Caualli secondo il grado della Persona; ed è amirabile, che alcuno de'propietarj del albergo, ne seruenti si prendino la curiosità di ricercare al loro Ospite, chi egli sia, doue uada, cosa uoglia fare, ne quanto abbia a tratenersi, ma lo lasciano in pace quanto uuole, e parte quando gli piace, senza che li si diminuisca il Spesato; ed ancorchè fosse Bandito, o mal fattore, mentre sta in quel loco, è sicuro anche dalla giustizia, essendo quel sito tenuto da Turchi come luogo Sagro, o riffuggio di quelli, che sono in grande neccessità, o

che si ritirano per loro sicurezza, e di questi Kaani[39] uene sono più di uno per ogni Paese. Quando l'Ospite parte saluta il custode, col dir, Iddio rimuneri il generoso Benefattore. Legati[39a] curiosi sono quelli per li cani, e per li gatti. Per li gatti ui e un certo Uomo, che uà per strada con una stanga carica di coratelle d'agnello, di castrato, e di manzo, e dice qualche cosa in lingua Ottomana, e capitando a quella Casa, o Contrada, li gatti saltano a dietro d'esso, sorte il Famiglio li dà quel tanto, e questi (8) Sparte quella quantità di coratella, che li uiene pagato, li gatti se le pigliano, e col bocone in bocca fuggono alle loro Case. Li cani fanno una attentisima guardia alli Caualli ammalati, e decrepiti, crepati, i quali per debito uengono tratti su certe strade, doue mediatamente sono diuorati da medesimi, e in certi lochi si uedono Teschj de'Caualli in quantità annatomizzati da cani. La notte si sentono urli, e latrati intolerabili, che fanno spauento; ma con tutto ciò da Turchi non sono molestati, mentri essi dicono, chi sà che con que' urli e latrati non preghino Dio, e per conformarli nella loro opinione, nasce che il maggior strepito di questi cani si sente alle ore che il loro Ozza chiama il Popolo alla preghiera, in particolare alla mezza notte. Sono li Turchi amorosissimi delle bestie, le quali essi non amazzano, salvo quelle necesarie al uito rispettano sino li Pedocchj, e Pulci, da cui si lasciano rodere piu tosto, che amazzarli, solo li cacciano con gentilezza da loro cenci. Li Mussulmani nobili, e grandi sono molto ciuilli (,) caritatteuoli, ed umani uerso il prossimo della loro religione, a quali fanno ogni possibile beneficio, locchè ostentano anco uerso le altre Nazioni, che nonostante poi guardano, come i più uili insetti della Terra. La loro Delizia, e la loro pompa, consiste nella Pippa, ne Caualli, e Fornimenti grandiosi, e ricchi, e nelle Donne, delle quali quantunque ne tengono diuerse, pure non si contentano il che si rifferisce dall' affezione che hanno verso a Giovanetti.[40]

Sig.e (,) mi scusi il termine. Io vorrei nascer piutosto una giumenta fra Cristiani, che una bella Donna in Turchia. Questo è il loro più geloso capitale, custodito, si può dire, in una rigorosa Prigione, senza che possa mai esser ueduta da altro Uomo, saluo il suo possessore. Mi fù detto che ui sono nelle case ciuili de seruenti inuechiati, che non hanno ueduto mai la facia della Sua Padrona. Stanno chiuse in un appartamento separato da quello de Uomini, con le loro donne di seruizio. Il Padrone col mezzo de seruitori prouede al giornaliero bisogno, che si passa nelle Cucine delle Donne, le quali apparecchiano il pranso, cena, e alla ora solita presentano i cibi a maschi per ua ruota, a uso delle nostre Monache. I patroni mangiano tutto con le dita, e col cucchiaro, che tal uolta si uede un agnello in scheletro, non si ataccano mai alle ossa. Li auanzi, che sono generosi, mangiano i seruenti, ed il rimanente diuorano i cani. Bella prouidenza per li cani che ci tocca il bocone più sostanzioso! Le Donne non sono Padrone d'altro (9) che della loro roccha, e del loro fuso. Li uiene permesso amobigliarsi nelle loro camare, o camaroti, doue si dice, che si uestono di veluto di drappi d'oro, e argento con Superbe Colane, de Sultanini alle spalle, e ricche colane di fine perle al collo, con manini alle gambe, e

richi annelli di pietre preziose alle dita del Piede. Io non lo uedute. Il nostro Sig.r Aiutante Bianchi dice d'auerne uedute, anche di quelle del Logotenente, per altro si sa, e si dice, che ui sono delle belle donne, e per uerità anche fra le morlache Cristiane, che costì abbitano, si uedono delle belle Matrone, che uno di loro Petti bastarebbe per un buono e morbido capezzale. Oh quanto goderei qui la disperazione di que nostri cincinati, sbarbati, puliti, attillati, ben polluerizzati, e Lustri, che fanno i galanti alle nostre felici Sig.e, che qui seruirebbero ..... a questi gaiosi Turbanti, senza speranza di fare una rispettosa riuerenza alle loro donne! Pouere Turche! Infelice Sesso! Se sono in casa sono impriggionate, e chiuse assai più che ne' nostri Monasterj, che la non ui è nemen il Confessore, che le conforta. Se sortano di Casa sono tutte inuolte, che nemen le palpebre degli occhi li si uedono, ne una punta d'unghia, e se qui terminasse la loro infelice costituzione, ancora sarebbero felici; ma che? si Maritano senza ueder il loro Sposo, non hanno mai da lui una finezza, una Carezza, sempre stanno con Uiso serio, ne riscaldano il loro amoroso prorito, se non quando gli si presentano a sfogar la loro sensualità, che conuien (pouerine) che li accolgano con umiltà, e che li lauino, e prima e dopo tutto, sino i genitali e ancora ciò non basta per la loro sciagura, perchè il loro Sposo ha più donne, e sielge ad uso quella che più li piace, senza che le altre possano sfogarsi, ne dimostrar inuidia, anzi conuien che accarezino la fauorita, e che li faccian pulitezze, e seruitù, altrimente sdegnandosi con esse il Padrone, le maltrata, batte, e ripudia, o col radopiarli la dotte, o col darli un tanto secondo il patto col quale le prese, e se è Schiaua può anco uenderla, e donarla; m'imagino per altro che la Maggior (10) disperazione e rabiosità, di queste Infelici Donne sia contro que' maschi che le assoggiettano a soffrire brutalità che sono contro natura,[41] e io non sò, come non faciano i uermi, e che non diuentino rabiose, ma supongo che se questi tali li potessero capitare con libertà nelle mani, che da Esse sarebbero sbranati, e diuorati co'denti.

Terminerò coll' assicurarla, che ho ueduto con piacere sommo parte di questo delizioso Regno, e forsi la pegiore; ma agli miei occhij (abbenche inculto) di gran lunga parmi il Terreno piu bello, piu composto e meglio situato di quello che uiddi nella nostra Italia, nella Romagna, e Regno di Napoli, e se fosse coltiuato a uso di quelle Signorie, e Prencipati, sarebbe un Teatro, e per le acque, e per le situazioni, e per l'aere; ma nel stato presente fà compassione, perchè inculto, e disabitato, che al mio creder bastarebbero li abbitanti della nostra Dalmazia per impatronirsene. Le richezze che copre questa Terra, nelle sue Uissere, sono imense: perche dentro dei Monti di Liuno si troua il Lapis Lazuro, ed io ne ho ueduto de pezzeti grossi da Persona alle quali e noto il Sito doue si troua.[42]

Sul Monte a Tramonoto, o Maistro Tramontana di Prusaz, ui è la Miniera del Oro, e quando caddono dirotisime Piogge, ui sono genti acorte, che uanno ricercar in quella arrena, e trouano in oneste quantità pezzetti di tal Metalo, e molti si sono fatti comodi. In Sugliaga ui sono diuerse miniere, e si uedono dalla qualità di diuerse Terre, di uario Colore per

le strade doue si passa, del che può esser testimonio ogni Viandante, che è stato a quelle parti. Poco distante da Traunich ui è Pur in un Monte in Greco la Miniera d'Oro, e diuerse altre, ma scoperte non sono che quelle di ferro, e credo di rame. Ui è certa region di Ferro, che al loco si uende una Petiza l'occha (sono due libre e otto onze grosse Uen. e) e mole come il Piombo, si batte senza foco, e questo e uerisimo.[43] Il Perspicace ingegno del Sig.r Dotor Moler[44] qui sarebbe a proposito per impiegarsi in così ricco lavoro. Toltone questi Confinanti, che sono (11) altieri e insolati, per tuto il rimanente della Bosina sono abbitanti umanisimi, senza curiosità, e senza inuidia, incapaci di tradimento, ed hanno per una grande infamia esser sanguinarj. Amano e usano pulitezze al forestiere, basta non tocarli nella loro religione, e lasciar star le Donne, perche sofrono qualunque insulto senza impegnarsi con l'armi, ma se si sentono dir bechifututi,[45] si uendicano con la morte del offensore, e facilmente si liberano, e della Moglie, e dal Gastigo della Giustizia. Qui il Comandante di questo Regno si sostiene con grande grauità, con asoluta autorita, e grandis.mo freno, cortegiato da molti Soggetti di qualità, che assistono al suo gouerno, con infinità di seruenti, e ciascuno ha una sola ispecione, per esempio quello che fà il Caffè non fa altro, quello che presenta le chicare nepure, quello che le riceue, nemeno, quello che spiega con gran rispeto il manto, non lo leua, e così ogni altra cosa (,) chi tiene la borsa del Tabbacco, chi custodisse le pippe, e chi le presenta, e altri porge il foco, e così sono infiniti, e ciascuno di questi (inoltre) hanno i loro proprj seruitori. Cinquanta istrumenti barbari lo diuertono ogni giorno. Un solo Uomo di questa Corte (Comandato)[46] uà, e con una bacheta in mano conduce tutta la Bosina all ubidienza di questo Regente, e guai a chi disubidisce per grande, e potente che sia.

Da questo Sublime Regente, anci dal presente che ha gustato la maggior felicità, che può gustare Uomo nato suddito a questo Mondo; mentre è stato gran Vesir alla Fulgida Porta, e che spera tornarci (da questo dissi) è stato riceuto, tratato, e regolato il Nobil Sig.r nostro Inuiato, con inuidiabile[47] cordialità, mentre il terzo giorno dopo il suo ariuo, in Publica forma con regolato ordine fu passato il Publico Regalo, e Lui Seruito, e li due suoi Amoreuoli da Caualli nobilisimi, e superbamente con ricche bardature guarniti, preceduto da Jagnizari, del suo distacamento de carozieri, da quatro Ciurde[48], da due camarieri, e da due Aiduchi, e da quatro camarieri di Corte (tutti a piedi) fori che loro tre a Cauallo e riceuuto alla Publica Udienza doue era una moltitudine, de nobilis.mi Musulmani (,) tutti in piedi, senza scarpe, il solo Vesir sedeua nel angolo della Sala (12) di riche pelizie vestito, al Lato Manco li staua appreso una richa Sciab(o)la d'oro lauorato anco la cinta, e tempestata di gioie di uario colore, un coltello in Fascia con un Zafillo[49] sul pomolo grosso come una noce, e contorniato di diamanti,, un grosso brilante in dito di una Pietra. Qui profondamente riuerito dal nostro Sig.r Inuiato con li soli due fauoriti al fianco, sul momento li fù portato un segno fodrato di Veluto, e doppo auer presentato le sue credenziali in propria mano al Vesir (seden-

do) con indiccibile coraggio espose il suo Complimento in li(n)gua turca, al quale rispose il Passà con boccha ridente, e tra loro sella discoreuano, non sentindosi un imagginabil cito[50]. Subito incominciarno li seruenti di richi abbiti lunghi uestiti, che di Ueludo, chi di raso (,) di stoffe, e uarj, e di tanti colori a seruire il Uesir con conserue di diuerse sorti, con rifreschi di più genere assai boni, con aspergimenti di aque odoriferi, e con profumi, e dopo lui con noua seruitù, era seruito il Sig.r Inuiato, e con altra seruitù li suoi due fauoriti, tutti d'un istesso liquore, d'una istessa cosa, ma in uarie tazze, e sortimento, e con tanta prestezza che pareuano Corli. Durò la cerimonia mezza ora, e un momento dopo beuto il Caffè, che fu l'ultimo de rinfreschi (,) Sig.r Inuiato con profonde riuerenze prendeua il Congedo, ma il Uesir li fece alto, col moto della mano, e dicendo qualcosa in lingua turca. Subito accorsero i seruenti e posero a tutti tre l'onorata Veste del Caftan, da loro in tanta uenerazione, e preggio, e sul momento si udì un certo mormorio da tutta l'udienza, che prima adaggio, e poi forte gridarono tutti, che io credo come un euiua nella nostra lingua, e nouamente facendo profon.me riuerenze si partì. Rimontati a Cauallo con la sua Corte in ordinanza con li camarieri del Uesir, e l'antiguardia de Ciausi, e Jagnizari, fu praticata la Publica Uisita anco al primo Ministro Chiaia, o Logotenente, che con le istessis.me cerimonie e rifreschi ci trattò, saluo che non ci regalò di Caftano perche l'aueuimo indosso, e congedatisi anco da qui, ritornati alla nostra Abbitazione, (13) fu subitamente in Publico spedito il generoso regalo Publico anco al Logotenente, e in seguito a tutti gli altri Ministri di Corte in Forma acompagnati solamente da parte de seruitori, e tosto si sentì un mormorio di genio, e di compiacenza uerso il Sig.r Inuiato per tutta la Corte, ne sentimo tosto il beneficio, perchè al ora di Pransso, dal Logotenente ci fù mandato in dono un Sontuosi(ssi)mo Pessce Salmon di circa venti libre[51], che ci fece ritardare per andar a tauola, e tosto preparatolo lesso, e arrosto lo mangiasimo tutto, così bono, che il Sig.r Inuiato asserì con costanza di non auer mangiato il migliore a Suoi giorni (e così anche io) e disse che stimauo molto quel regalo, e ne mangiamo ancora qualche altra uolta. Subito dopo pranso uno de più fauoriti della Corte del Uesir uenne uisitare il Sig.r Inuiato e inuitarlo per Domani Mattina alla priuata Udienza del Passà, e di fatto alle ore sedesi[52] del seguente Matino, li fù spedito un nobilis.mo Cauallo ricamente Bardato, con due Camarieri di Corte a piedi e due Ciausi doue andò senza altro seguito, e dopo due grosse ore ritornò con li stessi molto alegro, con che diè Segno del bon esito alla sua priuata conferenza. Li furono assegnati cinque Zecchini al giorno di Taim (o sia per il Suo Spesato, che tutti si feccero saltare, e forse non bastano, perche uoleua che ciascuno auesse il Suo bisogno, e che dalla sua corte fosse bandita l'auarizia. In tutti questi giorni di Sua stazione continuarono uisite de' riguardeuoli Soggeti, e conferenze d'affari, che non ci dauano un momento di respiro. Alla notte mai non dormiua (o pochisimo nel alba) perche traduceua le firmani peruenuti dalla Corte di Costantinopoli dalla Turca, nella lingua Italiana (e sempre a me tocaua farli

compagnia, e mi diceua che auessi pazienza, e che se lo sentisse a dir qualcosa strano, che pur lo lassiassi a sfogare). Il Uesir aueua datto l'ordine, che da qualunque ministro fosse capitato il Sig.r Inuiato, che fosse tratato con ciuiltà, dalla sera sino tre quatro ore si trateneua in Uisite priuate dalli Ministri, e poi a cena, e tosto a scriuere. (14) Poste in sistemo le cose sue si risolse partire, riceuuto il permesso, fu stabilita la giornata della uisita del congedo, che fù eseguita nella forma istessa praticata in quella della Publica Udienza, e seruito de Caualli del Uesir (,) diuersa, ma assai rica bandatura, godemo tanto la prima uolta, come la seconda la Uista dei Nobili Caualli del Passà, al numero di dieci dodeci, che ricamente bardati, con fornimenti d'oro, e d'argento, ualdrappe[53] di Soprarici[54] d'oro (,) tempestate di gioi, e montati da nobili Musulmani, che li galegiauano, formauano un delizioso trionfo. Richezze, che in tali arnesi io non ho ueduto mai piu, ne credo possono trouarsi nemen nelle Corti de Prenzipi del Europpa. Qui smontati, entrati, nella Sala, trouato il Uesir sedere nel angolo doue era nella prima Uisita, contorniato de Turchi, che dal Nobil Sig.r Inuiato fu complimentato, e pasati in Uarj discorsi in lingua turca, intanto che seruito, e lui e noi de soliti rifreschi, aque odorifere, e profumi, e beuto il Caffè, si leuo il Sig.r Inuiato, e in atto umilissimo di Bacciar[55] la mano al Uesir, egli stese le mani, e li acarezzo il Uiso, dicendoli qualoosa in lingua turca, e datoli di Sua Mano la Credenziale, in Borsa di raso color di viosa[56], fù salutato. Subito corsero i seruenti, e Uestito il Sig.r Inuiato di una riccha pelizia, piu generosa de nostri grandi Souratutti, di Pello d'A(n)gora color di viosa[56] tutta fodrata di Candidisimi armelini[57], con larghi fileti al difori de mede(si)mi, e alli due suoi fauoriti Vestirono i Bignis[58] di Panno Bllò[59], e in quest' atto tutta l'udienza gridò il solito euiua in lode, e gloria del loro Sourano, nella loro lingua. Ringraziato, e deuotam.e inchinato dal Sig.r Inuiato, che sortito dalla Sala d'Udienza lassiò una generosa borssa di Dannaro, per bona Mano a quei seruenti, e rimontati a Cauallo col solito Treno, e smontati dal Chiaia fu tratato al solito come dal istesso Uesir, de soliti rifreschi, e lincietossi[60] con cordialisimi Complimenti, ritornamo alla nostra Abbitazione, riguardati dietro la Strada con piacere da que abbitanti. (15)

Subito al dopo pransso ariuò il solito fauorito del Uesir dal Sig.r Inuiato, e per parte di quel Regente li donnò una rica Spada d'Aciallo lauorata in Londra di Soprafina Manifatura intrisa d'Oro e con la impugnadura di tal metallo, che fu riceuta con rispetosi ringraziamenti. Da li a poco li Scudieri di corte condusero un nobilisimo Cauallo Stornello lauato Intiero, acciò fosse presentato all' Eccmo Prov. Gen.le di Dalmazia in regalo per parte di questo Uesir, e un altro Baio Castrato più grande del nobile in regalo al Sig.r Inuiato, tutti due Sanisimi, e non Uecchj. Da li a poco il Sacretario di Corte li mando donare un Cauallo da sella sauro dopio giovine, e bono, e regalati i Scudieri generosamente si logarono.

Stabilita la giornata del di 7 Maggio per la partenza, e spedito di bon ora il nostro equipaggio, alle ore sedeci montati a Cauallo con bona ordinanza, con la scorta de Jagnizari, e il nostro famoso Ismael Ciaus, ebbe l'inuito il Sig.r Inuiato dall Maggior di Prouinzia, di portarsi a corte con tutta la Sua comitiua, che il Uesir aueua piacer di uederlo inanzi la partenza, e arriuati in corte schieratisi in bona ordinanza, fu incontrato e riuerito dal mede(si)mo Maggior di Prouincia, e smontato da Cauallo lo serui nelle Camare del Regente, ove si tratenne per un ora. Intanto io ammirai la Moltitudine, de giouineti ben uestiti con turbantini fiochati alla Jagnizara che stauano per que pergoli appagando la loro curiosità in noi, e retirato io soto uno di que pergoli a causa della pioggia, dimandai a un Jagnizaro, che era di nostra scorta, chi erano quei giouineti? ed egli mi rispose soridendo, che erano le Moglgi de que Ministri, e seruitori del Uesir, lo che mi fece ridere, e oseruando per esser l'ora di pransso che da que Camarieri di Cucina si portauano sopra tauole rotonde in Testa diuersi piatti con uarie uiuande, da me osseruate stando a Cauallo. Dimandai al Jagnizaro doue andauano? e mi disse, che si portaua il pra-(16)nsso per le Stanze de seruitori, che erano molti. Intanto discese il Sig.r Inuiato acompagnato da Camarieri, e dal Maggior di Prouinzia, e con puliti saluti riuerito, rimontò a Cauallo, e con una onesta pioggia presimo il nostro camino, e auanzatisi per un ora e mezza discosti da Traunich, sentimo una Staffeta che ci coreua dietro, a sprone batuto, e gridaua, che facessimo alto. Fermatisi noi ariuò il coriere, col cauallo, ed esso grandante, e auicinatosi all' Sig.r Inuiato li disse con rispetoso modo, che degnasse fermarsi un poco, perche il Chiaia, o Logotenente li spediua un cauallo di sella in regalo. Onde fermatisi, anzi ritornati indietro per ageuelar la strada al condutore, per qualche miglio e incontratolo bagnato tutto come un galeto, che con nobil modo li umigliò i saluti del Suo Padrone, et il regalo del cauallo Paieto, di 4 Anni che li mandaua in dono, qual riceuuto, e regalato generosamente il Camariere, et il Coriere, incaricati di ringraziamenti al Chiaia, ritornamo al nostro Viaggio, sempre seguiti da una grande pioggia, discostatisi qualche ora di camino sorsero tanti nembi che era neue, ora Tempesta, ora dirotisima Pioggia, che da tutti i lati ci bateua, si accompagnò per otto ore di camino sino a Dogni Uacup, oue giunti tutti rouinati, che nemen il seder della sella era assiuto, e smontati da cauallo nella nostra solita abbitazione, il Sig.r Inuiato si retirò in una Stufa. e fatto appizar il foco si spoglio, e si assiugaua al riuerbero di quello, ed io chiusomi in un altro Sta(n)zino spogliato nudo m' inuolssi in due Ruuide Schiauine, che con tutto ciò mi pareua esser nel bombace, e atteso l'ariuo del nostro equipaggio mutati tutti di uestito, che per sorte trouamo assiuto ne baulli, passassimo alla camara del Sig.r Inuiato, a ratristarsi, e consolarsi, del flagello auuto dal Ciello, ed egli ci disse, che il Uesir uedendo a piouere inanzi che partisse, che li aueua esibito di fermarsi, e che l'aurebbe alloggiato nel suo Palazo, Lui ed il suo seguito, ma che Lui aueua nobilmente ricusato cosi alto onore, per la spesa che auerebbe incontrato restando per le bonemani a quella infinita corte,

al che non auerebbero supplito Cento Zecchini, ma che in una (17) tal Stagione non s'imaginaua un tal Flagello dal Ciello, che aueua arrischiato la propria Uita, e del Suo Seguito, che temeua auer rouinato tutto il suo bagaglio, che per uerità ne rissentì un non indiferente danno. Tratto dalli Cassoni l'equipaggio, e assiugato alla meglio. Io ne trouai nel mio il maggior danno, per esser il più miserabile, e cenammo alla ora solita con assai poco bon gusto, e di bon matino proseguimo il nostro Uiaggio, con catiue giornate, nembi piogge, e uenti, e da tappa in tappa godendo di ritorno le precedenti ammenità della campagna, ariuassimo li 10 Maggio uerso le ore 16 a Liuno.

Costì, perche precedemo il nostro arriuo un Stafetta, e auisato quel gentil Comandante del nostro bissogno, e della intenzione del Sig.r Inuiato, trauammo il pranso lauto preparato e le Sessanne[61], per riccarichar il nostro equipaggio, che subito partì per sotto il Prologh. Pransati noi, fù praticata la Uisita di Congedo dal Sig.r Inuiato a quel Comandante, che lo riceue in Publico nel Suo Cardach[62], o loco di Delizia sopra un Fiume, nobilmente tapezzato con strati di Scarlato, e sotto del medemo, con molti Turchi appresso, e Lui Uestito di Una Rica Pelizia fodrata, e con fileti di Uolpe nera di Moscouia, e un beretone di detta in Capo, che era alto un bracio, risplendeua in quel Giovine generoso, e uiuace un nonsochè di Marciale. Qui passati in uarie conferenze Politiche in Lingua Turcha, e tratato a Caffè, e Pippa (ma non Donna) si tratenne circa un ora, e intanto ariuati i Suoi Caualli, e il Suo Seguito colà come aueua ordinato. Quel cortese Capitano riguardò con piacere li braui Caualli, che erano stati donnati al Sig.r Inuiato a Traunich da quella corte, e in particolar quello donatogli per il Generale, e fatto trar ancor Egli un Cauallo Baio da Sella di 4 Anni dalle Sue stalle, lo presentò in dono al Sig.r Inuiato, dall qualle (18) pulitamente, e nobilmente complimentato, e ringraziato, Monto a Cauallo col Suo Seguito e uerso le ore uinti tre trauersando quella deliziosa campagna, ariuò sotto Proloch doue trouata una parua cena di Latte, Cauo di latte (,) e Fritole sul Butiro, mangiamo alla meglio, e beuto un generoso goto di Uino di Cipro, si andò a riposare. Alla Matina in freta disposto l'equipaggio, e ringraziato il Chiaia del Capitanio di Liuno, che l' aueua accompagnato sino Collà (,) presimo la Strada del Monte Prologh. Salita che quando mella imaggino mi vengono i dolori di corpo, e a bel bello armati di pasienza per due ore di camino a piedi ariuassimo alla Culla[63], o sia guardia de Turchi, che sta posta alla cima di questo monte, e uicino ad Essa su quella estremità (o Marauiglia!) ui è un Sorggente di aqua così preciosa ben custodita, e chiusa da Turchi, al istate aggiaziata, e al inuerno tepida, che al Mondo non può desiderarsi la più preziosa, che serue di gran comodo a Viandanti, e alle guardie di quel geloso posto.

Qui riceuti, da quel Agà, e riposatisi un poco (,) montati a Cauallo scortati da que Panduri Ottomani, con bandiera spiegata osseruai che dietro al Uiaggio in certi di que passi pericolosi, parte di quelle guardie si alontanarono; e parte contorniaono il Sig.r Inuiato sempre con Cchioppi Co-

lati, e pronti a ogni difesa. Arriuati alla Uista di Bilibrigh (,) nostro confine, incominciarono que braui Panduri a Sparare le loro Arme, e a forza di Tiri ci accompagnarono sino al Confine. Suegliatosi a questo strepito il Brauo Sargente Branzin della Comp.a Capit.o Buchia, si partì dal Suo quartiere con 24 braui soldati, e a rompi colo corse sino al confine, doue riceuto in (19) custodia il Sig.r Inuiato, ed il Suo Seguito co riguardi di Salute, ci scorto a quei quartieri di Bilibrigh, e licenziati li Panduri Ottomani [,] con generosa Manzia ritornarono al Loro posto. Qui il pouero Sargente si scusò con il Sig.r Inuiato, che nulla sapeua del Suo ariuo, altrimenti che sarebbe uenuto in anticipazione a riceuerlo piu oltre al confine. Compatito e ringraziato dal Sig.r Inuiato, che nulla ambisse certe cerimonie, e che a bella posta aueua anticipato quella giornata sotto Prologh per deluder i Sig.i Signani, quali se auessero preinteso il Suo ariuo sarebbero uenuti sino a Liuno a riceuerlo, ma poco giouò questo suo strataggema, perche .uel brauo Sig.r Collo Surich, che tiene i Suoi fidi esploratori ne stati Ottomani, e da uno di quelli auuisato, Subbito ordinò li panduri o Corpi uolanti a guardar la Montagna, e spedì il Capitanio suo Frattello diuersi Serdari, e Karambasse co quali si unirono vari mercanti, e al numero di 20 Persone ben montati a Cauallo, ariuarono a Bilibrich nel istesso momento, che il Sig.r Inuiato si era posto a sedere, e riposare al fresco. Qui riuerito il Sig.r Inuiato, si lagnarono della burla che li aueua fatto, e che loro erano partiti per incontrarlo a Liuno, ma postosi il discorsso in alegria, e in congratulazioni, stauano a compiacersi, e intanto trate dalle bisache, e torbizze de Seruenti, e Panduri Sontuosis.me Trutte, (20) Taszi di Ranne ben preparate, e frite, e sofegate [,] Astessi cotti di Mare, Candide Fogaze, e Burachie d'esquisito uino, e da quel generoso Sargente Branzin Amazzato un Porzello giouineto di 20 Ocche circa, e posto in Spiedo, con qualche paio di galine in Pignata, da quello brauo Sargente si apparechiò ùn generoso Pranso, anco per quelli che guastauano il Sabbato, che era quella giornata del nostro ariuo Colà (e che come uiaggiatori li era permesso a guastare). Si face una lunga tauola nella Palazina impagliata delli S. S. Lourich, e separati i contumazianti da quelli di libertà si pransò saporosis.mamente, e con generosimo uino si faceuano prindisi alegri, e gaiosi. Regalata quella guardia dal nostro generoso Sig. r Inuiato, che tutti uole contenti, montati a Cauallo con la nostra recluttata comitiua, scortati da Soldati, e Panduri, ariuassimo alla Cettina, e passato il Passo di Kaan,[64] Si trouarono a quella riua il Sig.r Collo Surich con tutto il rimanente delli Officiali della Craina, e Sig.i Mercanti, li Sig.i Officiali di Caualeria e diuersi Sig.i Forestieri, fra i quali il Sig.r Co: Leonardo Cruseuich, e insino il medico Sig.r Gabriel Petorosso, che riceuto, e complimentato, il Nobil nostro Sig.r Inuiato, con indicibile compiacenza per il Suo felice arriuo e rimontati a Cauallo per Sign si uidero cento, e piu Persone Nobili, e Ciuilli a Cauallo in Sua Compagnia, e una infinità, de pedoni, e ariuati ne borghi di Sign alli 12 di Maggio circa le ore 23 fù salutato con dodeci tiri di generoso mascolo, onore che li fece quell (21) generosisimo Mai Sempre

Lodato Kaualiere Pr. H. Sig.r Pietro Corner Prov.e Presente di quella Fortezza, e Contado, che l'onorò con Salue di Moschetaria ancho il giorno precedente della Sua partenza per Traunich, anzi quella matina stessa, che aueua auto l'auiso che era fatto dall Ecc.mo Senato, dragomano della Sempre Felice Nostra Serens.ma Republica e Stabilito per 5 Anni nella Prouinza di Dalmazia.

Questo Cortesisimo Kaualiere, che si trouaua oppresso dalla gotta in Letto demandò le Sue Congratulazioni del felice prospero Regresso al Sig.r Inuiato col Mezo del Suo Officiale di guardia, e stabilitolo nel Loco destinatoli dalla Suprema Carica per far Costì la Sua Contumazia, e asegnatili i lochi liberi per i braui Caualli, e li fanti per custodia della materia di salute, lo lasia a godere il riposo per il Suo lungo, e disastroso Uiaggio. (22)

BILJEŠKE UZ IZVJEŠTAJ

1 Izvještaj je upravljen prijatelju poslanika mletačkog, vjerojatno kolonelu Suriću, jer niže kaže... »mentre di questi (misli na ispraćaj od Sinja do Cetine) Lei fa Attore e Testimonio.« Kako se vidi, ovaj je izvještaj privatne naravi.

2 Nisam mogao uz prezime utvrditi iz literature i ime ovog poslanika. O tome bi znali više arhivi u Veneciji. Jedno se može zaključiti iz ovog izvještaja, t. j. da je Calogerà znao turski jezik, pa je vjerojatno prije toga služio negdje u Turskoj.

3 Knjiž. tal. acciento part. pas., adj., disposto, pronto. Isp. Zingarelli N., Vocabolario della lingua italiana. VII. ed. Bologna 1941, s. v.

4 Iako je pismo datirano iz Travnika, po ovome »ed arrivo Costì« vidi se, da taj izvještaj nije pisan u Travniku, nego izmjenično negdje na putu i na teritoriju Mletačke republike.

5 Pisac misli bogatu Bosnu, koja je negda bila kraljevstvo.

6 Mjesto »Sig.r Inuiato« sastavljač izvještaja je bio napisao »degno Nobil Soggeto«, a to je druga ruka precrtala.

7 Bili brig je selo, oko 5 km daleko od Cetine, u pravcu Prologa.

8 Prologh i Proloch (Prolog), prijelaz preko planine, koja leži između Sinja i Livna, za koji Catharino Zen u svome putopisu iz 1550. g. kaže: »... et passando la fiumara nominata Citina con barche, da quella fiumara cominciamo montar una montagna ditta Proloch, difficile, la qual tramontar et dismontar e miglia XII, sassosa, et molto dispiacevole.... (Matković P., Dva talijanska putopisa po balkanskom poluotoku iz XVI. vijeka. Starine X, p. 204.). Slično kaže i naš putopisac, budući da se teren diže od 450 m nadmorske visine uz rijeku do oko 1200 m kod Prologa.

9 U rukopisu je skoro svako e napisano è, iako ne znači je nego veznik i. Da dokumenat učinim jasnijim, ja sam je označio s è, a i s e, odstupivši jedino tu od načela, da u rukopis ne diram.

10 Han na rijeci Cetini, na putu iz Sinja prema Prologu.

11 Chielmejch je Čelmić, kojih je donedavno bilo u Sinju. Petar Lovrić i A. Čelmić, »deputati« poveli su sa sobom iz Sinja veću pratnju, da bi počastili samog poslanika Venecije. A, kako će se vidjeti dalje, neki su išli do iza Livna. Običajno su te pratnje išle do Prologa, gdje se putnici odmaraju i straža čuva goru od hajduka (Beneti Antonio, Osservazioni fatte nel viaggio a Constantinopoli dell' Giov. Batt. Donado, spedito bailo alla Porta Ottomana l'anno 1680, vol. I., str. 28) i to »il più nobile (numero)« ostavili su mletačkog poslanika na tom mjestu, a neki su ga pratili i preko granice, već prema tome, kakvi su odnosi bili između Venecije i Turske.

12 Pisca je zadivilo najveće krasko polje u Bosni, koje se sastoji od tri hidrografski dosta samostalna područja, i to od Ždralovca sa Ševarskim blatom na sjeverozapadu, od Livanjskog polja u užem smislu i od Buškog blata na jugoistoku. Vjerojatno je pisac izvještaja spuštajući se u srednji dio vidio čitavo polje, koje zauzima površinu od 380 km². Kroz to veliko polje protječe nekoliko potočića, koji u jeseni, zimi i proljeću nabujaju, te je čitav teren pod vodom. Turci nisu melioraciji polja obraćali pažnju, zato izvjestitelj kaže, da bi mu trebalo obratiti »maggior coltura, e attenzione«. (Isp. Stanojević, St., Narodna enciklopedija, s. v. Livanjsko polje — Bosna i Hercegovina. Izd. sarajevske sekcije Udr. jugosl. inženjera i arhitekata. Sarajevo 1922., str. 105. — Klaić Vj., Opis zemalja u kojih obitavaju Hrvati, sv. III. Zagreb 1883, 139—148.

13 Bilo je napisano ‚portato', pa popravljeno ‚umiliate'.

14 Mjesto izraza: »qua si delibera somariamente« izvjestilac je prvobitno bio napisao: »in questi Paesi non si scherza«, i to je prebrisano.

15 Vjerojatno Bećir ćehaja.

16 Livno je varošica na Livanjskom polju, sjedište nekadašnje župe iz X. v., koja je bogata rimskim naseljima. Preko Livanjskog polja prolazila je još rimska cesta, koja je išla iz Mitrovice (Sirmium) prema Solinu (Salona). God. 1444. spominje se Livno kao dvor kralja Tomaša. U tursko vrijeme Livno je važno granično mjesto prema Dalmaciji, koja je tada bila pod Venecijom, pa je u njemu tada bilo sjedište kadije, kasnije sandžaka.

Nad gradom je bilo nekoliko slabih utvrđenja, koja su bila u ruševnom stanju. Sa zapadne strane je rječica Bistrica o kojoj pisac govori.

17 Sinjani, koji su pratili mletačkog poslanika, bili su vojna i civilna lica u službi mletačkoj, na konjima i odred pješadije, koji je trebalo da ih štiti od eventualnih napadaja. Za stanovnike Sinja kaže Ivan Lovrić (Osservazioni sopra diversi pezzi del Viaggio in Dalmazia etc. Venezia 1776. Prijevod M. Kombola. Izd. Jugosl. akad. Zagreb 1948, str. 49: »Znati čitati, pisati i nešto površnoga znanja aritmetike — to je čitava nauka ovoga kraja, a tko uči više, toga smatraju heretikom, i to naročito svećenici.«

18 Pisac se izvještaja divi na više mjesta ljepotama i bogatstvu onih dijelova Bosne, kroz koje je prolazio. On govori i o njenoj zapuštenosti, pa bi se možda po tome moglo zaključiti, da je bio Mlečanin s teritorija Apeninskog poluotoka, gdje se zemlja bolje obrađuje i, općenito, gdje se prirodna bogatstva više iskorišćuju. Ivan Lovrić (nav. djelo, str. 51—53) kaže, da ni trećina Sinjskog polja nije bila obrađena.

19 Šujica je selo otprilike na pola puta između Livna i Kupresa, kroz koje protječe rječica Šujica.

20 Kupres je oveće selo na rubu Kupreskog polja. Dalja tvrdnja pisca izvještaja, da su planine, koje okružuju Kupresko polje, najviše u Bosni, ne odgovara istini; ali one su među najvišima.

Karakteristična je za pisca tvrdnja, da bi to polje moglo da hrani sve konje, koliko bi ih svijetu trebalo.

21 Šuljaga (1533), koja ostaje sa zapadne strane ceste.

22 Ismail čauš vjerojatno je u Livnu dodijeljen mletačkom poslaniku za pratnju do Travnika.

23 Znači, da je poslanik Calogerà bio u Travniku i g. 1775.

24 Znači, da je pisac izvještaja bio duže u Dalmaciji, pa će biti činovnik mletački.

25 Pogrešno mjesto Šuljaga.

26 Prusac je selo. Nad njim se izdiže mala tvrđava, koja se u srednjem vijeku zvala Biograd (Castel bianco, Akhisar). (Klaić Vj., Opis zemalja itd., sv. III. Zagreb 1883, str. 150. — Stanojević St., Nar. enciklopedija, s. v. — Isp. Prusac i njegove znamenitosti. Sarajevo [1938].

27 Koprivnica?

28 Pisac je zaboravio ovdje spomenuti Bugojno, ili ih je vodič proveo nekom stranputicom, da skrate put do Donjeg Vakufa. Po svemu se čini, da je tako, kad tako detaljno spominje Prusac.

Skopljansko polje, o kome izvještaj govori, proteže se s obje strane gornjeg toka Vrbasa, od Gornjeg do Donjeg Vakufa, te je jedan od plodnijih dijelova čitave Bosne.

29 Donji Vakuf (Donje Skoplje) uz rijeku Vrbas, preko koje je stari most od kamena.

30 Izvan mjesta Donjeg Vakufa?

31 Mjesto ‚seguente' prvobitni je tekst bio: dietro il giorno di S. Zorzi.

32 Vjerojatno između Komar-planine (1860) i Radalje-planine (1366). Među njima je rijeka Komarnica.

33 Putopisac se zabunio, jer Lašva, na kojoj je Travnik, utječe u Bosnu, a ne u Vrbas. Ona rječica, preko koje je on gazio, bila je neko vrijeme Lašva, a kasnije vjerojatno Komarnica, pritok Lašve.

34 Vlašić planina nad Travnikom.

35 Travnik leži podno Vlašić-planine sa sjevera i Vilenice s juga i jugozapada, a kroza nj protječe rijeka Lašva. Po starosti gradnja može se Travnik podijeliti na dvoje, na stariji dio grada (Donja čaršija), koji je nastao oko tvrđave »Kaštel«, i noviji, zapadno od ovog dijela (Gornja čaršija). Glavna ulica ima smjer zapad-istok i spaja obje čaršije. Grad ukrašuju vrtovi i voćnjaci koji se zelene oko kuća. Travnik ima nekoliko predgrađa. Zgrada, u kojoj je bilo primanje o kome govori ovaj putopis vjerojatno je bio t. zv. Konak, koji leži u Gornjoj čaršiji. Neki kažu, da je kao evropska »štala«, a drugi ga hvale kao pristalu građevinu.

36 Poznato je, da je okolica Travnika bogata izvorima vode. U tursko vrijeme bila su tu dva vodovoda sa trideset i jednom česmom. Cijevi su bile drvene, većinom nagnjile, a neke i glinene. Slabo su bile spojene, tu i tamo raspucane, plitko zakopane, pa su negdje izlazile na površinu i povlačile se kroz dvorišta, staje, močvare, groblja, to je i bilo uzrok tifusu, griži i drugim bolestima, od kojih je pučanstvo nemilo stradalo. (Travnička spomenica 1822.—1932., Sarajevo 1932., str. 59.).

37 legati, riječ napisana drugom rukom nad prebrisanom, koja se ne može pročitati.

38 Kaan, tj. hanovi, zapravo musafirhane.

39 Kaani, v. bilješku 38.

39a Nad prebrisanom riječi, koja se ne može pročitati, napisana je: Legati.

40 Mjesto ovih posljednjih deset riječi prvobitni je tekst glasio: »che fanno uso anco di Giovanetti Maschi!«

41 Posljednjih deset riječi prvobitno je glasilo: »de quali si serve il loro Sposo contro l'uso della Natura.«

42 Neki modrikasti kamen, vjerojatno iz mezozoika, jer se takvih tamo nalazilo.

43 Još od rimskih vremena pričaju se o Bosni pretjerane pripovijesti o nalazištima zlata, srebra i drugih dragocjenih ruda. Nema sumnje, da su sve te priče naduvene, iako će neke vijesti o tome biti istinite, jer je, općenito uzevši, Bosna bogata rudnim blagom. Tako je poznato, da su Rimljani držali u Solinu naročitog činovnika (Praepositus thesaurorum Dalmatinorum), koji je imao zadatak, da šalje zlato iz Bosne u Rim. Da je on svaki dan slao do 28 kg, to će biti pripovijest.

Frapiran tim informacijama, pisac ovog izvještaja zna čak točno, gdje je rudnik zlata (»Miniera del oro«) t. j. zapadno ili sjeverozapadno (»a Tramonto, o Maistro Tramontana«) od Prusca. Historijsko znanje, da su Rimljani dobijali zlato iz planina Radovan i Vranice i sa brda Rasinja, nedaleko Gornjeg Vakufa, kao i na izvoru Lašve, dovelo je pisca do tvrdnje o zlatnim brdima i zlatonosnim rijekama.

Koju planinu pisac razumijeva, kad kaže: »Poco distante da Traunich ui è Pur in un Monte in Greco la Miniera d'Oro« .... nije mi poznato. Možda bi to mogla biti Vilenica, u kojoj se nalazilo zlata i srebra.

(Isp. Klaić Vj., Bosna, Podaci o zemljopisu i povijesti B. i H. I. dio: Zemljopis, Zagreb 1878, str. 35 i d. — Rücker A., Einiges über das Goldvorkommen in Bosnien. Wien 1896. — Katzer, Geolog. Führer durch Bosnien und die Hercegovina. Sarajevo 1903.).

44 Dr. Ivan Moller jedan je od osnivača i prvi predsjednik Gospodarske akademije (zvala se: Pubblica Società Economica di Spalato) u Splitu (osnovana 1767.), prvoga takvog društva u Dalmaciji za unapređenje poljoprivrede i općenito prirodnih nauka, pod utjecajem struje prosvjetiteljstva. Moller je i financirao tu akademiju, jer

je ona pravila i razne eksperimente. Isp. Karaman Dujam Srećko, Prva hrvatska akademija i Gospodarsko družtvo u Spljetu. Split 1899. — Valentinelli, Bibliografija, str. 62, 68, 150 i to pod god. 1771., 1774., 1776., 1778., 1790. i 1793.

45 bechifututi, mletački. Kako se iz značenja vidi, znači prevarenog muža.

46 Ovo mjesto razumijem ovako: Samo jedan čovjek s ovog dvora (po naređenju) ide i štapićem u ruci vodi... Vjerojatno je to aluzija na postupak Mehmed-paše Kukavice, koji je kao izvanredni sultanov izaslanik pozvao u Travnik 1751. najuglednije bosanske baše na skupštinu, pa je osamnaest njih dao smaknuti, kako bi u Bosni uveo red, jer su se zamjerili narodu, od kojega je sultan primao često tužbe. (Mandić, M., Vezirski grad Travnik. Zagreb, 1931, str. 46).

47 Nad ovu riječ napisana je: »indicibile«.

48 Ciurde, vjerojatno griješka mj. ćerd, ćerde i đerde, a to znači konja svijetlo-smeđe boje, alata. Vidi: Zenker J. T. dr., Türkisch-Arabisch-Persisches Handwörterbuch. Leipzig, I. Band, s. v. U tekstu to treba shvatiti kao četveropreg.

49 ml.?, tal. zaffiro, safir, dragi kamen.

50 cito, mlet.; talij. knjiž. zitto, adj., riječ, kojom se zapovijeda (savršena) šutnja. Isp. Boerio Giuseppe, Dizionario del dialetto veneziano. Venezia 1829. s. v.

51 oko 7 kg (mlet. vrijednosti).

52 oko 11 sati izjutra.

53 ualdrappe, ml., gualdrappe, pokrivač za konja od sedla do repa. Isp. Boerio G., nav. djelo, s. v.

54 soprarici, t. j. sopraricio (velluto), tkanina od svile, pomiješana zlatom (Boerio, n. dj. s. v. Soprarizzo).

55 barciar, pogrešno mj. bacciar.

56 viosa, pogrešno mj. viola.

57 ermellini.

58 binjiš, kabanica.

59 pogrešno mj. blò ili blù (franc. bleu) (Boerio, nav. djelo, s. v.) modro.

60 pogrešno mj. licenziò si.

61 Seksana je konj, što nosi tovar. (Isp. I. Lovrić, nav. djelo, str. 123), bilj. 116.).

62 čardak.

63 Kula, na specijalnoj karti bivšeg jugoslav. Vojnog Geograf. instituta označeno je Kula na pisku, kao pogranično mjesto između turske Bosne i mletačke Dalmacije.

64 Kaan, t. j. Han na Cetini; v. bilj. 10.

DRAGUTIN KNIEWALD

NAJSTARIJI INVENTARI ZAGREBAČKE KATEDRALE

Dosad se mislilo, da su najstariji sačuvani inventari zagrebačke katedrale oni, što ih je u Starinama XIII. 118—149 i kasnije u Povjesnim Spomenicima grada Zagreba XI. 1905. 125—177 objelodanio I. K. Tkalčić. Budući da jednom i drugom od tih inventara nedostaje početak, nije ni jedan od njih potpun. U njima nije označeno vrijeme, kad su sastavljeni, ni tko ih je sastavio. Oba su inventara veoma slična. Jedan je nešto stariji, a drugi nešto mlađi. Stariji inventar nazvao je Tkalčić inventar A, a mlađemu je dao oznaku B. U Starinama XIII. 119/120 stavlja Tkalčić inventar A u drugu polovicu 14. st., ili točnije: između g. 1356. i 1387., a inventar B između g. 1421. i 1425. Ni jedno od tih datiranja nije točno. U Povjesnim Spomenicima XI. 125 donosi Tkalčić tekst inventara A pod naslovom: »Inventarium cathedralis ecclesie zagrabiensis scriptum ad finem saec. XIV.«. Međutim u Uvodu na str. XX. napominje Tkalčić (bez obrazloženja), da inventar A pripada u prvu desetinu 15. st. Ta ispravna napomena izbjegla je gotovo svima, koji su se služili Tkalčićevim podacima o inventarima zagrebačke katedrale. To se desilo po svoj prilici zato, što je ta konstatacija izrečena nekako usput i bez obrazloženja. Zato je ostala sakrivena, i inventar A općenito se stavlja potkraj 14. st. (1356—1387). U stvari je, kako ćemo vidjeti, inventar A sastavljen u drugoj polovici prve desetine 15. st. Inventar B sastavljen je približno u ono doba, kako to nagađa Tkalčić, ali ne između 1421. i 1425. g., kako to on misli, nego između 1426. i 1433. godine.

Nedavno je u nadbiskupskom arhivu u Zagrebu pronađen inventar zagrebačke katedrale iz 1394. godine. Taj je inventar stariji od inventara A, pa je prema tome najstariji dosad pronađeni inventar zagrebačke katedrale. Isto je tako nedavno pronađen i nastavak krnjeg inventara iz 1474. g., što ga je I. Tkalčić objelodanio u Povjesnim Spomenicima grada Zagreba XI. 178—181. Mi ovdje donosimo tekst novopronađenih inventara i točnije datiramo inventare A i B.

Redosljed najstarijih inventara zagrebačke katedrale, za koje dosad znamo, jest ovaj:

1. Inventar, što ga je dao sastaviti zagrebački biskup Pavao Horvat (1379—1386). Spominje ga inventar iz 1394. g. kao *Inventarium antiquum*. Tekst dosad nepoznat.

2. Inventar, što ga je sastavio kustos Blaž u ožujku 1394. g. Izvornik se čuva u nadbiskupskom arhivu u Zagrebu. Tekst objelodanjujemo ovdje na 57. strani.[1]

Inventar iz 1394. g. pisan je na papiru veličine 27,7×110 mm. U današnjem stanju ima u svemu 24 ispisane strane, koje su po sredini sašivene u mali sveščić bez omotnog lista. Na str. 3/4, 5/6 i 13/4 nalazi se vodeni znak, koji predstavlja okomito položen štap s kružnicom u srcdini i šesterokrakom zvijezdom na dnu i na vrhu. Tekst je uglavnom dobro sačuvan. Čitav je inventar na dnu izgrižen od vlage, pa se ne može znati, što je bilo napisano u najdonjem retku, jer papira tu više nema. Taj je inventar 17. ožujka 1394. sastavio kustos zagrebačke katedrale Blaž, kako to on sam ističe na početku inventara. Kustos Blaž sastavio je taj inventar na temelju pojedinačnog pregledavanja onih predmeta, koji su se nalazili u sakristiji katedrale. Pritom se služio starijim inventarom, što ga često spominje kao *Inuentarium antiquum*. Kustos Blaž poziva se na taj stariji inventar osobito onda, kad želi istaći promjenu, koju je opazio na pojedinim predmetima prema podacima u prijašnjem inventaru (»iuxta antiquum Inuentarium«), ili opet kad odnosnog predmeta nije našao u starijem inventaru (»extra antiquum Inuentarium«). Taj je stariji inventar dao sastaviti zagrebački biskup Pavao Horvat (1379—1386), kako to spominje kustos Blaž u uvodu svoga inventara. Bilježnik zagrebačkog biskupa Ivana (1386—?), Ivan Lanceloti povjerio je kustosu Blažu zadaću, da pregleda one predmete, nad kojima je kao kustos imao voditi brigu, i da sastavi popis tih predmeta na temelju inventara, što ga je dao sastaviti biskup Pavao. Sve to doznajemo iz uvodnog stavka samog inventara kustosa Blaža. Nakon toga navodi Blaž liturgijsko posuđe, ruho, pontifikalne insignije, križeve, moćnike i knjige, koje su se nalazile u sakristiji zagrebačke katedrale, kad je Blaž sastavljao svoj inventar. Čini se, da i tom inventaru nedostaje završetak. Naročito je važan ovaj inventar, što je datiran: »Anno domini millesimo tercentesimo nonagesimo quarto Indictione secunda die vero decima septima marcij«. Svojim početkom ispunjava taj inventar prazninu krnjih inventara A i B, kojima nedostaje početak.

3. Inventar A sastavljen je između g. 1406. i 1410. Izvornik je pohranjen u hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu.[2] Tekst je objelodanio I. K. Tkalčić u Starinama XIII. 122—144 i u Povjesnim Spomenicima grada Zagreba XI. 125—145.

Inventar A pretpostavlja i izrijekom spominje stariji inventar, koji je sastavljaču inventara A bio pri ruci, kad je sastavljao svoj inventar. Među svečanim plaštevima, zvanim c a p p a (današnji pluvijal), spominje inventar A 127/6 »tres cappe de veluto piloso rubei coloris, que sunt facte de quatuor cappis propter antiquitatem ipsarum, prout in antiquo inventario continetur«. U inventaru iz g. 1394. čitamo doista na 8. str. pod našim brojem 51: »Item quatuor cappe de veluto seu exameto piloso rubei coloris habentes singula aurifrisia, antique, v alde dilacerate«. Nakon sastava inventara iz 1394. g., a prije sastava inventara A (1406—1410), izra-

đena su od ova četiri stara pluvijala tri, kako je to bilo istaknuto već u inventaru, koji je sastavljen neposredno prije inventara A. U inventaru B (1426—1433) ne spominju se više ova tri plašta, izrađena od predašnja četiri, jer su očito već bili odviše trošni, pa su bili odbačeni, i nije se smatralo, da su spomena vrijedni. Takvih primjera ima više. Oni pokazuju, kako inventar A neposredno zavisi od jednog inventara, koji je bio nešto mlađi od inventara iz g. 1394.

Prema Tkalčićevim izvodima u Starinama XIII. 119/120 bio bi inventar A pisan između g. 1356. i 1387. U stvari je taj inventar pisan između g. 1406. i 1410.

Kao *terminus ante quem non* uzeo je Tkalčić 1356. g., jer se u inventaru A 127/3 spominje plašt, što ga je darovao *dominus condam Nicolaus episcopus*. Zagrebački biskup Nikola I. (1350—1356) postao je g. 1356. kaločkim nadbiskupom, pa Tkalčić misli, da se riječ *condam* odnosi na prijelaz biskupa Nikole iz Zagreba u Kaloču, i zato stavlja 1356. g. kao *terminus ante quem non*. Međutim riječ *condam* znači, da je onaj na koga se ta riječ odnosi, mrtav. Inventar A pisan je dakle iza smrti biskupa Nikole, a ne nakon toga, što je Nikola postao nadbiskupom u Kaloči, jer bi u tom slučaju u inventaru stajalo: »dominus Nicolaus olim episcopus zagrabiensis«, kako to kaže isti inventar A 137/1 za varadinskog biskupa Eberharda: »dominus Eberhardus olim episcopus zagrabiensis«. Eberhard je bio zagrebački biskup dva puta. Najprije 1394—1406. g. Tada je imenovan varadinskim biskupom, a g. 1410. ponovo je postao biskupom u Zagrebu, te je to ostao do svoje smrti 1419. g. Inventar A pisan je dakle za Eberhardova života, jer kad spominje pokoine, onda kaže: »bone memorie« ili »condam«.[3] To znači, da je Eberhard, kad je pisan inventar A, bio na životu, ali nije više bio zagrebački biskup. *Terminus ante quem non* za sastav inventara A jest dakle godina 1406., kad je Eberhard postao varadinskim biskupom.

Kao *terminus post quem non* uzimlje Tkalčić za inventar A siječanj 1387. g., jer se u tom inventaru spominje, da je »domina regina senior« darovala plašt od damasta A 127/2. Tkalčić pretpostavlja, da je tu riječ o Jelisavi, udovi iza Ludovika I., koja je ubijena g. 1387. g. u Novigradu na moru. Međutim se i u kasnijem inventaru B 150/2 veli, upravo kao i u inventaru A, da je taj plašt darovala *domina regina senior*. Kao što je dakle ova bilješka o donatoru toga plašta u inventar mehanički preuzeta iz starijeg inventara A, tako je ta bilješka i u inventar A mogla biti preuzeta iz jednog još starijeg inventara. I doista navodi inventar iz 1394. g. na 7. str. pod našim brojem 46 taj isti plašt s dodatkom, da ga je darovala kraljica-mati, t. j., kako izrijekom veli sam inventar iz g. 1394., *domina regina senior, puta mater domini lodovici regis*. Prema tome ne radi se ovdje o Jelisavi Kotromanićki, udovi kralja Ludovika Velikog (1342—1382), koja je g. 1387. ubijena u Novigradu na moru, nego o majci Jelisavina muža Ludovika Velikog, a ženi Karla I. (1301—1342). Ta je bilješka i u inventar iz g. 1394. mehanički preuzeta iz starijeg inventara, koji se češće navodi u inventaru iz g. 1394. Iz svega izlazi, da 1387. g.

ne možemo uzeti kao *terminus post quem non* za inventar A. *Terminus post quem non* za inventar A možemo posve točno ustanoviti iz već spomenutog navoda u inventaru A 137/1, da je »dominus Eberhardus olim episcopus zagrabiensis« darovao katedrali jedan brevijar. Eberhard je bio zagrebački biskup g. 1397.—1406. Tada je imenovan varadinskim biskupom, a g. 1410. postao je opet biskupom u Zagrebu, te je to ostao do svoje smrti g. 1419. Budući da inventar A Eberharda zove »olim episcopus zagrabiensis«, valja zaključiti, da je inventar A pisan u doba, kad Eberhard nije više bio zagrebački biskup, ali je još bio na životu. Inventar A pisan je dakle između g. 1406. i 1410., kad je Eberhard ponovno postao zagrebačkim biskupom.

Prema tomu nisu doduše točni Tkalčićevi izvodi u Starinama XIII. 119/120 o vremenu, kad je nastao inventar A, ali je točno ono, što je Tkalčić, ako i bez obrazloženja, rekao u Povjesnim Spomenicima XI. str. XX., naime, da je inventar A nastao u prvoj desetini 15. st., ili točnije: između g. 1406. i 1410. godine.

4. Inventar B sastavljen je između g. 1426. i 1433. Izvornik je pohranjen u hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu.[4] Tekst je objelodanio I. K. Tkalčić u Starinama XIII. 120—149 i u Povjesnim Spomenicima grada Zagreba XI. 146—177.

Za inventar B kaže Tkalčić u Starinama XIII. 119/120, da je pisan prije g. 1426., jer se iz kasnije marginalne bilješke razabire, da je *liber decretorum* 30. rujna 1426. posuđen kalničkom arhiđakonu Stjepanu. Međutim u inventaru B 169/4 nema te bilješke. Ona se nalazi u inventaru A 144/3. U Starinama XIII. 142 datira Tkalčić ovu bilješku: »Anno Domini MCCCCXXVI«, a u Povjesnim Spomenicima XI. 144: »anno Domini MCCCCXXV«. Potražio sam to mjesto u izvorniku, koji se nalazi u hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu, pa sam ustanovio, da je točan prijepis u Starinama XIII. 142: »Anno Domini MCCCCXXVI«. Isto sam tako ustanovio, da se ta bilješka nalazi samo u inventaru A, upravo onako, kako ju je donio Tkalčić u Starinama i u Povjesnim Spomenicima. U inventaru B 169/4 zabilježen je *Decretum*, koji je 30. IX. 1426. posuđen kalničkom arhiđakonu Stjepanu, bez te primjedbe. To znači da je arhiđakon Stjepan vratio posuđeni *Decretum* prije, no što je pisan inventar B. Prema tome inventar B nije pisan prije, nego iza 1426. godine.

Budući da inventar B 152/1 navodi kazulu od crvenoga baršuna, koju je darovao *dominus Johannes episcopus modernus*, moramo zaključiti, da je inventar B pisan za biskupovanja Ivana Rudolfi (1421.—1433.). Uzmemo li u obzir, da je *terminus ante quem non* za inventar B 1426. g., tada valja ovaj inventar datirati između godine 1426. i 1433.

Inventar B može se smatrati samo kao nova redakcija inventara A, koji je neko dvadeset godina stariji od inventara B.

5. Inventar, što ga je u prosincu g. 1474. dao sastaviti biskup Osvald, objelodanio je djelomice I. K. Tkalčić u Povjesnim Spomenicima grada Zagreba XI. 178—181 prema krnjem izvorniku, koji je pohranjen u hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu.[5] Nastavak teksta toga krnjeg inven-

tara objelodanjujem u ovom radu prema izvorniku, koji se nalazi u nadbiskupskom arhivu u Zagrebu. Još uvijek nije pronađen onaj dio ovog inventara, u kojem se navode paramenti i knjige.

Inventari A i B nemaju početka, a inventar A valjda ni svršetka. Oba ova inventara počinju nabrajanjem crkvenih dragocjenosti. Iza toga se navodi liturgijsko ruho i knjige. Onaj dio inventara, gdje su bili ubilježeni kaleži, ciboriji i slični predmeti, nedostaje u oba inventara, jer im je početak krnj. Nedostatak popisa liturgijskog posuđa u inventarima A i B u njihovu današnjem stanju u neku je ruku dosad nadoknađivao inventar iz 1474. g. Onaj dio ovog inventara, što ga je objelodanio Tkalčić, obuhvaća u svemu 29 brojeva, od toga 23 kaleža u 20 stavaka. U natpisu se toga inventara kaže, da je to popis liturgijskog posuđa i odijela i knjiga stolne crkve: »inventarium ... de rebus et bonis mobilibus, videlicet: reliquiis in auro et argento positis, et aliis vasis argenteis et non argenteis, libris ac paramentis inventis in sacristia et thesauraria ecclesie Zagrabiensis.« Onaj dio toga inventara, koji je bio poznat Tkalčiću, ne donosi ni liturgijskog ruha ni knjiga, a od liturgijskog posuđa navodi uglavnom samo kaleže. Taj se krnji inventar, kako ga je objelodanio Tkalčić, prekida time, što navodi dvije srebrne nepozlaćene ampule. Tu se nastavlja novopronađeni nastavak ovog inventara, i navodi se različita liturgijska srebrnina, a onda se prelazi na *Inuentarium Sanctissimarum reliquiarum in auro et argento positarum*, upravo kako to veli uvod inventara iz g. 1474. Uza sve to ostao je inventar iz 1474. g. još i dalje krnj, jer se dosad nije pronašao onaj dio, u kojem se navode paramenti i knjige.

Novopronađeni nastavak inventara iz 1474. g. pisan je goticom na papiru 295×215 mm. Papir ima vodeni znak, koji predstavlja vagu u krugu. Sličan, ali ne sasvim jednak vodeni znak ima i papir onoga dijela toga inventara, što ga je objelodanio Tkalčić. Pismo je isto u oba dijela. Novopronađeni fragmenat toga inventara sastoji se od 2 arka. Ispisane su samo prve 3 strane, i to dvije potpuno, a treća samo do polovice, dok je ostalih 5 strana ostalo neispisano. I ovaj dio inventara iz 1474. g. imade marginalne bilješke, kao i početak, što ga je objelodanio Tkalčić. Mi smo te marginalne bilješke stavili u zagrade i tiskali kurzivom.

Poput ostalih navedenih inventara spominje i inventar iz g. 1474. na više mjesta stariji inventar. Tako na pr. 1474. 180/7 i 8 navodi nove kaleže, koji su izrađeni od šest starih, *prout in antiquo regestro continetur*. Inventarima A i B u njihovu današnjem stanju nedostaje onaj dio, koji govori o kaležima. Stoga ne možemo taj navod porediti s podacima iz A i B. Iz inventara 1394/2. razabiramo, da je g. 1394. postojao samo jedan slomljeni kalež. Kasnije ih je slomljeno i oštećeno još pet, tako da su u 15. st. od šest starih kaleža načinjena četiri nova. U onom dijelu, koji je dosad bio nepoznat, spominje inventar 1474. dva biskupska štapa. Pod (našim) brojem 10. spominje srebrni štap 1394/12, što ga je Ivan Rudolfi (1421—1433) dao obnoviti *in formam maiorem et meliorem* dodavši mu zlata i srebra. Nasuprot je štap od slonove kosti 1394/13 prema inventaru 1474/11 potpuno slomljen, i s njega je nestalo dosta srebra. Po svemu se

čini, da je štap 1474/11 bio nesamo stariji, nego i umjetnički vredniji od štapa 1474/10, jer je po svoj prilici bio izrezbaren. Ali sastavljači inventara više su cijenili materijalnu i upotrebnu (praktičnu) vrijednost rizničkih predmeta od njihove umjetničke vrijednosti. Tako veli na pr. kustos Blaž, da su dependencije mitre 1394/5 *mirifici operis*, ali uza sve to zove mitru 1394/4 *maior et melior infula*, jer je količinom dragog kamenja, dakle čisto materijalnom vrijednošću, nadmašivala mitru s dependencijama *mirifici operis* 1394/5. Slično je i štap 1394/12 (1474/10) *maior et melior* od štapa 1394/13 (1474/11), jer je štap 1394/12 izrađen od najčišćeg srebra, a k tomu još i pozlaćen. Čitava je vrijednost štapa 1394/13 prema inventarima iz 1394. i 1474. g. samo još u tomu, što je i na njemu još uvijek neka količina srebra. Slično procjenjuje kustos Blaž kao sastavljač inventara iz g. 1394. i vrijednost ostalih rizničkih predmeta. On ističe dragocjeni materijal, od kojega su izrađeni ili kojim su urešeni riznički predmeti: zlato, srebro, bjelokost, drago kamenje, svilu, baršun, a za umjetničku stranu tih predmeta manje mari. Zato su njegovi podaci o umjetničkoj strani rizničkih predmeta veoma oskudni. Tako je postupao i njegov prethodnik, kad je sastavljao stariji inventar, što ga spominje Blaž. Tako su obično postupali i oni, koji su kasnije sastavljali inventare zagrebačke katedrale. Stoga dosad poznati inventari iz 14. i 15. st., uza sve obilje pojedinačnih podataka o rizničkim predmetima, daju dosta oskudnu sliku o umjetničkoj vrijednosti riznice zagrebačke katedrale kao cjeline. Imajući pred očima tadašnji ukus možemo ipak držati, da je obično onaj predmet, koji je bio naročito ukrašen zlatom, srebrom, draguljima i skupocjenim tkaninama, imao i osobitu umjetničku vrijednost.

U inventaru iz g. 1394. s umjetničkog su gledišta pažnje vrijedni kaleži pod br. 1., 2b, 2i, 2k, 3a, 3c; infule pod br. 4. i 5.; posuda za blagoslovenu vodu pod br. 11.; biskupski štapovi pod br. 12. i 13.; kadionice pod br. 14.—16.; srebrne zdjele pod br. 17.; kazule pod br. 18.—26., 30. i 43.; plaštevi pod br. 45.—49. i 56.; antependiji pod br. 60.—63. i 65.—67.; humerali pod br. 77.—79.; stole pod br. 80.; *tece corporalium* pod br. 84.; relikvijariji pod br. 90.—94., 106., 107. i 112.; *plenaria* (t. j. neke vrste malih retabla) pod br. 97.—100.; *monile* pod 102.; *pectorale* pod br. 103.; ampule pod br. 109.; srebrni lik sv. Mihajla pod br. 110.; evanđelistar pod br. 96 i benedikcional pod br. 101.

Popis knjiga u inventaru iz g. 1394. nije doduše potpun, jer mu nedostaje završetak, no ipak možemo prema njemu sebi predočiti približnu sliku, kako je uglavnom bila sastavljena knjižnica zagrebačke katedrale na kraju 14. st. Prema inventarima A i B možemo tu sliku upotpuniti za prvu polovicu 15. st. Osnovicu knjižnice zagrebačke katedrale činile su juridičke, biblijske, liturgijske, filozofijske i teološke knjige. U inventaru A i B opaža se jak porast t. zv. Sumâ i liturgijskih priručnika, a broj juridičkih knjiga u inventaru A prema inventaru iz g. 1394. osjetljivo pada, da se u inventaru B opet podigne. To se jednim dijelom može možda protumačiti time, što su g. 1396. grički građani navalili na Kaptol

i odnijeli sa sobom mnogo vrijednih knjiga.[6] Osim toga inventar A nije krnj samo na svom početku, nego i na kraju.

Posljednja juridička knjiga, što je navodi inventar A 145/11. jest *Summa in jure canonico de littera antiqua*, istovetna sa Sumom B 171/4. U juridičkom odsjeku inventara B dolazi još 12 knjiga, kojih nema u inventaru A, ali se neke od njih nalaze u inventaru iz g. 1394., kao na pr. institucije prava B 172/1. ili 2. pod br. 181/1394. i *ordo iudiciarius* B 171/b. pod br. 186/1394. Tada dolaze u inventaru B *libri sermocinales*, kojih nema u inventaru A, a inventar iz 1394. g. pod br. 196.—201. navodi šest propovjedničkih knjiga *(liber sermonum)*. Jedva se može pretpostaviti, da dvanaestak godina kasnije, kad je bio sastavljen inventar A, u knjižnici zagrebačke katedrale nije bilo više ni jedne od tih knjiga, pa da se dvadeset godina kasnije u inventaru pojavi jedanaest takvih knjiga u posebnom odsjeku: »Sequuntur libri sermocinales«. Već je prva propovjednička knjiga, što je navodi inventar B 172/1., istovetna s propovijedima rouenskog biskupa Petra 1394/197. U prvotnom je dakle stanju inventara A nakon Sume *in iure canonico de littera antiqua*, kojom se danas završuje krnji inventar A, dolazio nastavak popisa juridičkih knjiga, a tada i popis knjiga propovjedničkog značaja. U inventaru B zabilježeni su nakon propovjedničkih knjiga *libri medicinales* i onda još *libri arcium et eciam aliqui medicinales*. Ni jednih ni drugih nema ni u inventaru A ni u inventaru iz g. 1394. Ne možemo doduše tvrditi, da su inventari A i 1394. u svom prvotnom sastavku na kraju imali popis medicinskih i prirodoslovnih knjiga, ali je to vjerojatno. Većina medicinskih knjiga u inventaru B pripada u 13. i 14. st., a pojedine su pisane i prije, pa su te knjige u 15. st. bile već zastarjele.[7] Teško je zamisliti, da bi tek u 15. st. došle u Zagreb. Bilo bi, naprotiv, razumljivo, da su u Zagreb donesene iz južne Francuske u prvoj polovini 14. st., a neke od njih možda i prije.[8]

Poredbena analiza najstarijih dosad pronađenih inventara zagrebačke katedrale dovodi nas dakle do zaključka, da ni jedan od spomenutih inventara nije do nas došao potpun. Inventaru iz 1394. g. nedostaje završetak. Inventar A, sastavljen g. 1406.—1410., nema ni početka ni završetka. Inventaru B, sastavljenom g. 1426.—1433., nedostaje početak. Od inventara iz 1474. g. bio je dosad poznat samo početak. Mi ovdje objelodanjujemo nastavak ovog inventara, ali taj inventar ostaje i dalje krnj, jer nema završetka. Uza sve to možemo poređivanjem približno rekonstruirati one dijelove najstarijih inventara, koji dosad nisu pronađeni.[9] Osim toga možemo poređivanjem podataka u spomenutim inventarima s riznićkim predmetima, koji su se do danas sačuvali u riznici zagrebačke katedrale, kao i s knjigama u metropolitanskoj knjižnici, ustanoviti istovetnost pojedinih riznićkih predmeta i knjiga.

U riznici se pod br. 167. prema inventaru iz 1915. g. čuva crna kazula 1394/18., izrađena, kako kažu, od plašta sv. Ladislava. Zatim pod br. 13. zlatni križ 1394/92. u onom stanju, kako ga bilježi već inventar iz g. 1474. pod našim brojem 15. Bjelokosni plenarij, 1394/97., poznat

kao t. zv. diptih, došao je do nas lišen prvotnog dragocjenog okvira. Inventar iz 1915. g. bilježi ga pod br. 22. S plenarija 1394/98. otpao je prvotni email, i tako ga bilježi inventar iz 1915. g. pod br. 26. Relikviju sv. Ladislava 1394/91. bilježi inventar iz g. 1915. pod br. 8., a tobožnji prst sv. Ivana Krstitelja 1394/107. pod br. 16., ali oprema im je drugačija, nego je bila g. 1394.

U metropolitanskoj se knjižnici pod signaturom MR 89 čuva benedikcional 1394/101., ali bez srebrnog ukrasa na koricama i uopće bez korica. Pod br. 226. i 227. bilježi inventar iz 1394. g. sakramentarij sv. Margarete MR 126 i t. zv. *missale antiquissimum* MR 165, zapravo pontifikalni obrednik đurskog biskupa Hartwirga, što ga je zajedno s benedikcionalom MR 89, sakramentarijem MR 126 i drugim obrednim knjigama sa sobom donio u Zagreb prvi zagrebački biskup Duh oko g. 1094. Te knjige sačinjavaju osnovicu, na kojoj je izgrađen stari zagrebački obred, različit od rimskoga, a povezan sa starim galikanskim obredom u Rouenu i Saint-Wandrille (Fontenelle). Jedanaestom stoljeću pripada i pasional 1394/177., koji danas u metropolitanskoj knjižnici nosi signaturu MR 164. Taj je pasional kasnije, ne znamo ni kada ni kako, iz Splita donesen u Zagreb. N. Z. Radonove biblije, pisane oko g. 800. u Saint-Vaast d'Arras, kao ni evanđelistarija MR 153 iz 11. st., nisam mogao pronaći u inventaru iz 1394. g. po svoj prilici zato, što je taj inventar krnj upravo u onom dijelu, gdje navodi popis knjiga. *Liber decretalium antiquus* 1394/123. istovetan je s Dekretalima Grgura IX. MR 61, a *Liber sexti et Clementinarum* 1394/124. s konstitucijama Klementa V. MR 99. Bogato minijaturama ukrašeni *liber sentenciarum in magno volumine* 1394/157. čuva se u Metropolitani pod signaturom MR 11. *Liber Isidori etimologiarum* 1394/160. nosi metropolitansku signaturu MR 68, a *liber Istorie Romanorum* 1394/184. nosi u Metropolitani signaturu UR 59. *Liber questionum* 1394/192. istovetan je s metropolitanskim kodeksom MR 146 iz 13 st., u kom je ispisana *Summa Rainerii contra catharos.* Sustavnim uspoređivanjem metropolitanskih kodeksa s podacima o knjigama u inventaru iz g. 1394. moći će se po svoj prilici utvrditi istovetnost još i drugih metropolitanskih kodeksa s knjigama koje su zabilježene u inventaru iz 1394. g., kao što je već ustanovljena istovetnost brojnih metropolitanskih kodeksa s knjigama, koje su zabilježene u inventarima A i B. (Isp. osobito: dr. Franjo Fancev, Odjeljak kulturno-historijske izložbe grada Zagreba u zgradi Sveučilišne knjižnice, Katalog kulturno-historijske izložbe grada Zagreba 1925, 113—123. — Dr. Dragutin Kniewald, Zagrebački liturgijski kodeksi 11.—15. st., Croatia Sacra 1940. XIX. 1—128. — Antun Markov, Katalog metropolitanskih rijetkosti, Kulturnopovjesni Zbornik I. 505—550). Nije, dakle, točno, kad Dom Germain Morin u svom (inače zanimljivom i važnom) sastavku *Manuscrits Liturgiques Hongrois de XIe et XIIe Siécles* u *Jahrbuch für Liturgiewissenschaft*, Münster 1926. VI. 54. veli, da je najveći dio kodeksa, koji sačinjavaju najdragocjeniji dio metropolitanske knjižnice u Zagrebu, »jedan zagrebački učeni crkvenjak 18. st. pokupio po Italiji i Madžarskoj«. Dom

Morin je očito u Zagrebu nešto čuo o tomu, da je biskup Mikulić (1688—1694) osnovao metropolitansku knjižnicu i kupio Valvazorovu knjižnicu, pa je najdragocjeniji inventar Metropolitane sveo na to, da je dospio u Zagreb kupnjom u 18. st. Povjesni podaci o osnutku Metropolitane, kako su ih iznijeli Ljudevit Ivančan (*Croatia Sacra* 1932. 216—219) i Antun Markov (Metropolitanska knjižnica, Kulturno-povjesni Zbornik, Zagreb 1944. 493—505.), i poredba još sačuvanih zagrebačkih kodeksa iz srednjega vijeka, kako su je proveli osobito dr. Fancev i dr. Kniewald, najbolje dokazuju istovetnost brojnih metropolitanskih kodeksa s knjigama, koje su zabilježene u inventarima zagrebačke katedrale 14. i 15. st. Mnoge su od tih knjiga bile u Zagrebu i prije, a neke su, kao na pr. MR 89, MR 126, MR 153, MR 165, u Zagreb donesene još na kraju 11. st.

INVENTAR ZAGREBAČKE KATEDRALE OD 17. III. 1394.

(1) In xpi nomine eiusque matris virginis gloriose Amen. Anno domini millesimo tercentesimo nonagesimo quarto, Indictione secunda, die vero decima septima martij, honorabilis vir dominus Blasius custos et canonicus zagrabiensis volens satisfacere mandato sibi facto per honorabilem virum dominum Johannem Lanceloti predicte zagrabiensis et waciensis ecclesiarum canonicum ac notarium reuerendissimi in xpo patris et domini Johannis episcopi loci zagrabiensis preassumpti, ab ipso domino episcopo speciale mandatum super infrascriptis habentem vt thesaurum ecclesie, res et bona que manibus suis haberet ratione custodie sue juxta Inuentarium alias factum per dominum paulum condam episcopum zagrabiensem et capitulum eiusdem ecclesie sibi in sacristia ipsius ecclesie zagrabiensis repositare deberet et ea seu eas que uel quas in ipsam sacristiam fuissent et essent extra dictum Inuentarium importata, data et assignata Inuentarioque prefato producto sigillato sigillo dicti domini pauli infrascriptas res in presencia dictorum, domini vicarij et capituli hoc ordine representauit:

1. Inprimis autem et ante omnia repertus extitit vnus calix aureus in pede seu in parte inferiori, lapidibus preciosis impositis ordinatus qui sunt numero duodecim, de quibus sunt quatuor saphiri, quatuor smaragdij et quatuor rubini. Ipse uero calix ponderat tres marcas et sex pondera vulgariter nezyk dicta.[10]

2. Item sunt reperti calices argentei numero tredecim de quibus:

a. est vnus fractus per medium,

b. et alius est tam in superiori quam in inferiori parte cum bonis lapidibus et perlis condecoratus ornatus quorum vnus visu maior ponderat tres marcas et sex pondera vulgariter nezyk dicta,

c. Alius ponderat tres marcas minus sex ponderibus,

d. Tercius ponderat tres marcas minus duodecim ponderibus,

e. Quartus ponderat tres marcas minus duodecim ponderibus,

f. Quintus ponderat tres marcas . . .

(2) g. Septimus ponderat habens quatuor smaldos in pede et sex in pomo, vnam marcam et quindecim nezyk,

h. Octauus ponderat vnam marcam et quatuor nezyk,

i. Nonus ponderat in pomo cum sex smaldis vnam marcam cum media minus sex nezyk,

j. Decimus, qui est ponixius, cum argento desuper in pede, in pede quibusdam lapidibus videlicet tribus zaphiris quatuor granatis orientalibus et sex turquisis ac perlis magnis in locis necessariis inpositis ordinatus et ponderat duas marcas cum media et sex pondera.[11]

k. Vndecimus ponderat tres marcas minus tribus ponderibus cum perlis et lapidibus infra declarandum auro puro inpositis tam in supremitate quam in inferiori pulcro opere peractus, cui deficit vna tabula auri et lapidum, lapides uero sunt numero quadraginta duo diuersi generis et coloris. Ita uidelicet quod in superiori parte sunt due tabule et inferiori tres de auro, quarum quelibet continet septem lapides predictos et ea que deficit tabula similiter continet septem lapides vt supra.[12]

1. Duodecimus qui est in pignore apud relictam luce Bonioli[13] et ponderat.

3. Item extra antiquum Inuentarium sunt inuenti tres calices expostea inportati:

a. primus qui habet in pede sex smaldos in pomo vero octo smaldos et extraquod pomo habet smaldos cum capitalibus que (!) ponderat duas marcas cum media et duos nezyk, datus per prepositum lanya dictum.

b. (secundus) vero calix cum quatuor smaldis . . . portatus de tragaria que (!) ponderat . . .

(3) c. tercius autem habens sex smaldos in pomo, legatus per Nicolaum Cathedralem archidiaconum filium frabri (!), qui ponderat vnam marcam cum media minus sex nezyk.

4. Preterea est reperta maior et melior infula cum lapidibus nominatim enumerandis et perlis maioribus et minoribus quasi sine numero preordinata et de auro purissimo contexta et fabricata, que continet in se lapides infra nominatos scilicet centum et duodecim rubinos, nonaginta nouem smaragdos et octoaginta quinque zaphiros. Sunt eciam in ipsa infula iuxta antiquum Inuentarium septem loca lapidum et de primo inuenta sunt alia duo loca lapidum cum cetis (!) fracturis, quorum videlicet septem locorum predictorum lapides deficiunt, dictorum vero duorum locorum lapides cum tecis habentur.[14]

5. Item inuenta est vna alia infula facta de albo Chemeleto et circumferencijs earumdem tabularum lapidibus paruis puta smaragdis et granatis orientalibus (?) circumquaque inpositis decorata, que tabule maiores numero sunt triginta, parue vero viginti septem. Item due tabule in pendilibus eiusdem infule mirifici operis deaurate, quarum tabularum iam immediate nominatarum vna continet septem lapides, alia similiter septem, in qualibet earumdem deficit singulis vnus lapis, que scilicet infula est per dominum Johannem episcopum modernum facta ex alia infula minori

in antiquo Inuentario habita et conscripta cum perlis tunc ordinata a quibus lapidibus mixti(m) impositis.[15]

6. Item reperta sunt duo candelabra per totum extrinsecus deaurata ponderancia octo marcas . . . lignum habencia, quorum pars inferior . . .[16] (4) 7. Item sunt reperta alia duo candelabra de puro argento que ponderant octo marcas minus duodecim ponderibus.[17]

8. Item inuenta sunt duo parua candelabra de cupro de nouo inportata.[18]

9. Item inuenta est vna situla de puro argento circulos omnes deauratos habens que ponderat septem marcas cum media.[19]

10. Item repertum est aspersorium eiusdem situle de puro argento factum quod ponderat vnam marcam et vnum fertonem.[20]

11. Item inuenta secunda situla in minore priore lapide zaphireij ponderans simul cum argento ipsi lapidi circumdato duas marcas et vnum fertonem.[21]

12. Item repertus est baculus pastoralis maior et melior de purissimo argento factus et quasi per omnia deauratus qui ponderat vndecim marcas.[22]

13. Item inuentus est alius baculus pastoralis de ebore antiquo confectus continens in iuncturis et in nodo partis superioris bonam quantitatem argenti deaurati.[23]

14. Item repertum est turribulum argenteum maius deauratum quod ponderat simul cum sua nauicula quatuor marcas cum media.[24]

15. Item repertum est aliud turribulum mediocre similiter deauratum quod cum sua nauicula ponderat tres marcas cum media et duo pondera.

16. Item tercium turribulum argenteum ponderans cum sua nauicula rupta duas marcas et nouem pondera nezyk dicta.

17. Item invente sunt due pelues de puro argento que ponderant quinque marcas cum media, in medio in supremitate et circumferencia quibusdam ciphus sculptus deaurate.

18. Item inuenta sunt ornamenta infra nominatim expressa et primo casula nigri coloris de palio sancti ladislai regis facta.[25]

19. (Item) casula (de) damasco nouo habens crucem . . . crucem . . . (5) . . . aurifisium in ante et retro cum gemmis quibusdam lapidibus ornatam cum sua dalmatica et subtili qui lapides sunt in numero quinquaginta nouem ibidem reperti.[26]

20. Item casula rubea habens quasi habens aurifisium perlongum imagines sanctorum in se continendo cum gemmis et lapidibus quibusdam ordinata cum sua dalmatica et stricta, qui lapides sunt in numero quatuordecim inuenti.[27]

21. Item casula alba ornata cum gemmis seu perlis et laminibus cum sua dalmatica et stricta de quibus laminibus essent plura deperdita ex ipsa casula eo tunc cum apud dominam reginam fuisset ornanda.[28]

22. Item casula de cetenino per dominam reginam seniorem donata in aurifrisio in ante et retro optimis perlis adornata.[29]

23. Item casula viridi coloris cuius aurifisium aliquas imagines sanctorum continet, dyademata ipsarum imaginum et corone sunt gemmis seu perlis ornata, continens retro in parte superiori duos lapides videlicet vnum

Corniole sculptam, aliam ad instar saphiri nigri coloris, ab antea autem similiter in parte superiori alios duos lapides, est sola sine dalmatica et stricta.[30]

24. Item casula brunei coloris habens imagines leonum grifonum et auium cum auro textas, habens eciam aurifisium de retro cum perlis paruis subtile (!) opere ordinate, et est sola.[31]

25. Item casula de camoca habens aurifrisum in ante et retro continens in se ymagines domini nostri beate virginis sancti Johannis evangeliste, de retro in modum crucis et aliorum sanctorum, et est sola.

26. Item casula violati coloris habens in aurifisio inter scapulas de retro ymagines crucifixi et collateraliter imagines sanctorum Stephani et Emerici regum ac in antea continens imaginem beate marie virginis, quarum dyademata sunt perlis aliquibus, alijs deperditis, ordinata et habet dalmaticam et strictam satis ruptas.

27. Item casula alb(a) de exameto cum aurifisio per dominum . . . papam clementem data cum sua . . .[32]

(6) 28. Item casula rubea in veluto habens aurifrisium latum de retro et ante cum sua dalmatica et subtili.[33]

29. Item casula rubei coloris habens imagines grifonum, habens eciam aurifrisium ex utraque parte.[34]

30. Item vna dalmatica viridi coloris habens quasdam ymagines episcoporum in parte inferiori cum subscripcione propriorum nominum, et est sola.[35]

31. Item vna dalmatica de purpuro rubeo habens imagines aquilarum de auro contextis, habet eciam parte anteriori aurifrisium cum perlis ordinatum, et est sola.[36]

32. Item alia dalmatica de purpuro habens in paruis circulis singulos duos grifones subtili opere factos et aure contextos, et est sola.[37]

33. Item alia dalmatica in rubeo auro contexta continens in singulis circulis satis magnis singulos duos leones, que habet strictam suam in colore dissimilem videlicet varii coloris, habens quasi in similibus circulis imagines duarum auium paruarum.[38]

34. Item alia dalmatica albi coloris habens ex utraque parte deinferius quinque imagines diuersorum sanctorum cum auro factas.

35. Item dalmatica et stricta brunei coloris pro episcopo ordinata.[39]

36. Item casula clauci coloris seu rosei cum sua dalmatica et stricta satis inueterata uel uetusta.[40]

37. Item casula alba habens imagines auium et aliarum bestiarum aurei capitis cum sua dalmatica et stricta.

38. Item due casule bruni vnius et eiusdem coloris, valde corrupte, in aurifisio eciam consimiles, et sunt sole.

39. Item vna casula rubea cum argento friso ex parte posteriori in modum crucis, ab anteriori autem simpliciter, data loco alterius casule de tapeta subtili non habentis aliquam subducturam, habentem aurifisium tale quale, sepulta super Nicolaum prepositum dictum konya.

40. Item casula nigri coloris habens dalmaticam et strictam ... sunt tamen omnes antique et dilace ...

(7) 41. Item vna casula rubea de purpurea habens aurifrisium ante in modum crucis, retro perlongum solum, habet dalmaticam et strictam cum earum aurifrisio.

42. Item vna casula de atlaz mutans colorem, habens cruces ante et retro de bisso violati coloris.

43. Item casula alba de purpura habens imagines pardorum auro textorum, habens retro aurifrisium bonum in modum crucis in quo sunt due imagines vna videlicet beate virginis annunciante et alia sancti Stephani regis, ex parte autem anteriori habens aliud aurifrisium cum literis aureis in modum crucis et tribus imaginibus videlicet vna saluatoris alia archangeli tercia beate virginis auro contextis, cum sua dalmatica et stricta cendato violati coloris subductas, per Johannem episcopum datas.[41]

44. Item alia vna casula de sijndone cum duabus crucibus ante et retro flaueis facta, extra antiquum Inuentarium inuenta.

45. Incipit ordo seu numerus caparum et primo inuenta est vna cappa rubea de veluto habens de presenti vnum nodum deauratum in pectore cuius alter fractus est et habetur in repositorio et habens aurifisium latum et diuersis imaginibus sanctorum venerabili modo decoratum et contextum.[42]

46. Item alia cappa de damasko puro auro contexta per dominam reginam seniorem donata, puta matrem domini lodouici regis.[43]

47. Item alia cappa auro contexta per totum subtili opere facta, albedine iuxta continenciam operis modice aparente, habens eciam aurifisium bono opere factum, que est donata per dominum Nicolaum condam episcopum zagrabiensem.[44]

48. Item alia cappa cum aurifrisio antiquo imaginibus sanctorum ordinata, habens quatuor nodulos argenteos in pectore, continens in se imagines auium aurea capita habentes.[45]

49. Item alia cappa similiter alba cum meliori aurifisio non habens nodulos, habens tamen imagines aquille duo capita aurea vnum corpus cont...[46]

50. Item alia cappa clauci seu crocei ... aurifisi ...

(8) 51. Item quatuor cappe de veluto seu exameto piloso rubei coloris habentes singula aurifrisia, antique, valde dilacerate.[47]

52. Item vna cappa de kamuka non habens aurifrisium, habens tamen imagines auium et delphini et est violati coloris.[48]

53. Item alia cappa nigri coloris de veluto habens aurifrisium satis invtile.[49]

54. Item alia cappa alba boni operis continens imagines auium et quarundam bestiarum rubeo subducta.[50]

55. Item due cappe que apparent rubei coloris tamquam kamuka, iam antiquate et dilacerate.

56. Item extra antiquum Inuentarium inuenta est vna bona cappa de panno sericio rubei coloris auro contexta diuersis imaginibus hominum, dimicancium bestiarum et auium mirabilium cum aurifrisio imaginibus

sanctorum quam plurimorum quorum dyademata perlis optimis sunt decorata et similiter in circuitu ipsarum imaginum, quod aurifrisium in pectore habet duo munilia, in quo vno sunt lapides preciosi scilicet in medio vnus magnus lapis corniole sculptus imagine saluatoris et in circuitu duo saphiri et vnus amatistus et in quatuor angulis quatuor coralli rubei, in secundo autem sunt lapides videlicet in medio vnus magnus carbedoneus uocatus in cornisia alba sculptus cum capite saraheni et in circuitu duo saphiri et vnus amatistus, in quatuor autem angulis sunt quatuor coralli rubei, in quo eciam aurifisio in longum sunt viginti lapides preciosi.[51]

57. Item extra idem Inuentarium sunt inuente due cappe de exameto piloso violati coloris cum bono aurifrisio decorate de quibusdam pecijs ordinate.[52]

58. Item extra idem Inuentarium inuente sunt alie due cappe de panno atlaz vario, similiter cum aurifrisio flauei coloris, que quandoque mutant colorem, de quibusdam pecijs ordinate.[53]

59. Item extra idem Inuentarium inuente sunt alie duo cappe clauci coloris rubeo panno... cum suis frisis vno videlicet frisio albo...[54]

(9) 60. Incipiunt nomina ornamentorum altarium. Primo inuenta est palla seu pannus ante altare de damasco bono et puro auri cuius sericum est rubei coloris habens consimilia angularia in aurifrisio in parte inferiori et eciam ristam seu comam altaris cum aurifrisio lato et bono cum subtili serico diuersi coloris in pendula decorata.[55]

61. Item inuenta est alia palla altaris de veluto viridi et rubeo et ex utraque parte eiusdem nigra, in quarum coniunctione p(l)icarum sunt aurifrisia desuper consueta, habens duodecim plicas et consimilia angularia ac eciam habet comam altaris de aurifrisio duplicato simul propter latitudinem consueto cum subtili serico diuersi coloris in pendula decoratam.[56]

62. Item alia palla altaris bona et quasi melior ex nouem plicis quarum quinque sunt de (da)masco optimi et quatuor imaginibus diuersorum sanctorum et figuris aureis et alijs consuta, bono opere sunt decorata, habent eciam angularia eiusdem similes imagines continencia eciam comam altaris consimilem cum serico diuersi coloris in pendenti.

63. Item inuenta est alia palla altaris de camoca violatici coloris habens in se figuras frondium seu foliorum et auium cum similibus angularibus de auro contextis, habet eciam comam cum auro sutam et serico, habentem sericum pendens non filatum.[57]

64. Item inuenta sunt duo paria ornamentorum altarium in camoca et in omnibus per omnia consimilia.

65. Item inuenta est alia palla panni habens rubeum campum et vites seu folia creberrima cum auro texta seu ordinata, cuius angularia et coma de auro facta dicuntur fore subtracta.[58]

66. Item inuentus est vnus pannus sericeus diuersas imagines sancti martini in equo sedentis et pallium cum figura pauperis patientis, cum auro contextus.[59]

(10) 67. Item inuenta est vna palla altaris figuris beate virginis et filij eius ac Joseph ac pastorum atque bestiarum cum ioculatoribus sicut xps fuit natus de auro contextus continentem.[60]

68. Item inuentus est vnus pannus aureus qui sedi episcopali superponi solet apodiante se episcopo super eodem.[61]

69. Item inuenta sunt sex mensalia bona et noua, ex quibus data sunt duo pro duabus pallis seu pannis, in quibus sunt imagines sancti martini et natiuitatis domini, et vnum manutergium latum cum serico rubeo et nigro mixtum contextum.

(Slijedi prazan prostor za 6 redaka s oznakom: *vacat*).

70. Item inuenta est alia palla cottidiana diuersis filijs coloratis vngulata cum duobus angularibus cum quibusdam circulis croceis adornatis.

71. Sunt eciam inuenta quedam ornamenta altarium cottidiana antiqua et satis vetusta et eciam corrupta.

72. Item inuente sunt due cappe parue pro pueris ex quadam pecia de camuca satis bona per blasium archidiaconum Camarcensem pro anima pauli archidiaconi de eodem archidiaconatu donate facte. Nota quod ex pluribus pecijs et aurifrisijs in antiquo Inuentario conscriptis sunt cappe facte, que hic conscripsit, suo nomine sunt ac eciam ipsa aurifrisia ad quasdam pallas sunt apposita.

73. Item inuenta est vna pecia de camuca cum filis argenteis contexta habens campum violatici coloris.

74. Item reperte sunt albe cottidiane minus solempnes numero septem.

75. Item sunt inuente albe solempniores numero octo quarum sunt due de tella subtilissima . . . alie vero sunt de optima tela lini.

(11) 76. Item extra antiquum Inuentarium sunt inuente quinque albe de nouo inportate, quarum duo sunt de sindone, reliqve vero de tela facte.

77. Item sunt inuenta quatuor umeralia solempnia, vnum videlicet cum aurifrisio tabulato cum duobus leonibus aurifrisiatis[62], aliud similiter cum aurifrisio de subtilissima tela serica, tercium similiter cum aurifrisio in quo sunt texte quinque imagines aquilarum, quartum similiter cum aurifrisio cum quibusdam figuris aurifrisiatis rubei flauei et viri (di) coloris.

78. Item sunt extra Inuentarium antiquum inuenta quatuor umeralia cottidiana cum ipsorum dyadematibus.

79. Item eciam sunt inuenta extra idem inuentarium octo vmeralia bona et solempnia, vnum videlicet cum dyademate glauco cum perlis pluribus bono opere factum, habens in se quatuor lapides, secundum habens dyadema cum bono aurifrisio lato, tercium habens dyadema de panno aurifrisio albo sericeo habente in se imagines leonum aurifrisiatorum et in circuitu aurifrisium, quod vmerale pertinet ad casulam predictam per dominum Johannem episcopum datam,[63] ex quibus eciam est vnum vmerale cum dyademate de argento frisiato. Item ex eisdem sunt duo vmeralia de panno farbato seu colorato habencia duos clipeos. Item vnum ex predictis vmeralibus habens dyadema de panno sericio violati coloris, vltimum vero habet dyadema de panno colorato cum figuris crocei at alijs viridi coloris.

80. Item sunt inuente quatuor stole solempnes, vna desuper rubei et ab inferiori parte viridi coloris, secunda cum aurifrisio cum imaginibus sanctorum quorum dyadema et corone sunt partim de perlis partim de alio genere,[64] tercia vero similiter cum frisio argenteo cum diuersis figuris, item quarta stola de panno sericeo desuper cum diuersis ramis lilijs et auibus contextis de infra autem panno clauei coloris subducta, ex quibus stolis in antiquo inuentario scriptis sunt posite due ad ... capas.

(12) 81. Extra autem iuen(tarium antiquum sunt in-)vente tres stole cottidiane.

82. Item manipuli duo sunt inuenti ex aurifrisio facti, manipulus autem in alio inuentario conscriptus de puro auro factus consumptus inuentus est.

83. Item extra inuentarium sunt inuenti duo manipuli conpetentes, vnus rubeo panno subductus, alius quodam inueterato.

84. Item sunt inuente tece corporalium cum suis corporalibus numero decem, quarum sunt tres cum perlis ordinate insutis aliquibus figuris sanctorum, et alie sunt de auro contexte et de camuca facte.[65]

85. Item sunt duo angularia de peplo flameola aureis folijs intextis bono opere facta.[66]

86. Item sunt inuenta pepla flameola diuersas figuras auium bestiarum frondium ac uirgularum cum filis aureis contextis habencia numero decem, quorum sunt quatuor meliora et sex deteriora, sed verius loquendo omnia sunt vetustate consumpta.[67]

87. Item sunt duo cingula pro acolitis, quorum vnus habet in pendulis argenteos nodulos, alterius simpliciter, ambo tamen rubei coloris exceptis alijs pro communi usu diuino habitis.[68]

88. Item est repertum vnum par sandalarum clauci coloris cum suis sutularibus.

89. Item sunt duo paria cirotecarum episcopalium, vnum videlicet solempne cum aurifrisio bono et duobus munilibus seu circulis de gemmis perlis et quibusdam lapidibus decorate, aliud vero simplex et satis vetustum.[69]

90. Item incipit ordo inuentarij sanctissimarum reliquiarum in ecclesia zagrabiensi existencium et primo latus sanctissimi regis Stephani quod tenent duo angeli in quatuor lilia de ladula argentea deaurata procedencia, que ladula continet in quatuor angulis quatuor nodos.[70]

91. Item manus sanctissimi regis ladislai habens vnam securim et lapides licet non preciosos numero decem et nouem secundum antiquum inuentarium, ex quibus de presenti deficiunt duo.[71]

(13) 92. Item crux de auro facta continens in se de ligno domini nostri in modum crucis, cuius pes est de argento aurato habens in se trigintaduos lapides de quibus sunt sedecim maiores et sedecim minores, inter quos sunt saphiri occidentales et aliqui smaragdij aliqui vero rubini et vnus topazius, sunt eciam in aliquibus partibus ipsius crucis alique perle maiores et minores preciose, ex quibus perlis plures deficiunt iuxta antiquum inuentarium.[72]

93. Item est vna crux argentea habens imaginem crucifixi deauratam, que habet figuaras (!) seu (prazan gotovo čitav redak) beate virginis et sancti Johannis euangeliste sibi consimiles et deauratas.[73]

94. Item est vna imago beate virginis in sinu filium suum habens deauratam quam sunt alique certe reliquie.[74]

95. Item est vna ladula de ere facta deaurata pro corpore domini nostri et conseruacione ipsius deputata, habens super copertorium eiusdem sex lapides mediocres conpetentes et ibidem duo lapides quorum loca uacua habentur.[75]

96. Item est repertus liber evangeliorum manu sancti luce ewangeliste scriptus, puro argento desuper per omnia copertus, figuras tamen crucifixi et beate virginis continens, inter reliquias preciosas conputatus.[76]

97. Item repertum est vnum plenarium inter alia plenaria ecclesie preciosius in quo est natiuitas domini sculpta in ebore, continens in se circumquaque lapides infra declarandos, videlicet in medio et infra in apposito duos lapides magnos topazios preciosissimos, item septem calcedoneos ex utraque parte, sunt eciam circa predictos quatuor lapides singuli quatuor smaragdi in quatuor angulis loco topasiorum iuxta antiquum inuentarium nominatorum, vt dicitur, inpositi viridi coloris, sunt eciam tres de ex ipsis lapidibus de cera seu demoperle facti, continens in se singulas imagines, habet eciam dictum plenarium in quatuor angulis suis quatuor imagines beate virginis de ebore sed eciam apendi crux parua de ligno domini ipsi plenario que inuenta (est).[77]

98. Item secundum plenarium est continens... virginis deauratam (14) facie... aparente carne in eius circumferencia est Aue maria desculpta.[78]

99. Item est aliud plenarium satis magnum de marmore viridi mixti coloris argento deaurato circumquaque ordinatum.[79]

100. Item sunt duo plenaria deaurata in quantitate et in opere sibi per omnia consimilia, vnum imaginem crucifixi et aliud figuram beate virginis in medio continens, plurimis perlis decorata.[80]

101. Item est vnum benediccionale ex vna parte argento copertum figuram sancti regis Stephani sibi impressa, inter reliquias deputatum.[81]

102. Item est inuentum inter reliquias vnum munile nasua dictum, duas figuras leoninas in se continens, lapidibus licet non preciosis decoratum, vbi est vnus locus lapidis deficientis.[82]

103. Item est vnum pectorale de puro auro habens in se tres zaphiros et vnum rubinum, vnus autem rubinus secundum antiquum inuentarium deficit. Ibidem sunt undecim perle magne figura majestatis sibi insculpta.[83]

104. Item est vna parua ladula de argento facta, in qua solet sanctum crisma conseruari.[84]

105. Item sunt due ladule de ebore facte, vna maior et altera minor.

106. Item est vna crux parua certas reliquias habens in se et in quatuor partibus quatuor imagines ewangelistarum cum smaldo factas, que crux in posteriori parte habet quinque lapides licet non preciosos quorum duo

sunt viridi duo autem alij flauei et vnus in medio albi coloris, pendens in vna bona cathena argentea.[85]

107. Item est digitus sancti Johannis baptiste super vna columpna argentea deaurata circumdatus.[86]

108. Sunt eciam due pixides de ebore facte habentes in se seras de cupro, in quibus quatuor reliquie.[87]

109. Item quatuor ampulle de cristallo facte, in supremitate et de inferius argento deaurato decorate, et eciam quinta ampulla (de) alabastro facta et argento deaurato ordi(nata).[88]

(15) 110. Item est vna figura sancti Mychaelis archangeli que apponi solet nodulo argenteo et deaurato cum velum seu tentorium in processione defertur et est argentea et deaurata tubam tenens in manu.

111. Item repertus est inter reliquias vnus lapis berili magne quantitatis.[89]

112. Item inuenta est vna parua pixis de ebore in qua conseruabatur predictus digitus Johannis baptiste.

113. Item sunt eciam due pixides de ebore, vna habens seram argenteam, alia de cupro, in quibus reliquie conseruantur, et sunt inuente extra antiquum inuentarium.[90]

114. Item inuenta est vna parua ladula de ligno abietis plena cum reliquiis.

Item capitulum de crucibus (dalje prazan prostor za 6 redaka).

115. Item sunt quatuor baculi argentei ad cantandum.[91]

116. Item est repertum ferrum pro pistandum seu decoquendum hostias.

117. Item sunt campane ecclesie maiores sex numero, de quibus vna est vrethkanich est confracta et deposita in sacristia.

118. Item sunt quatuor campanule minores quarum tres sunt appense et vna cum opus est ad altaria defertur.

119. Item sunt tapecia per dominum Johannem episcopum data et extra antiquum inuentarium inuenta.[92]

120. Incipit ordo seu numerus librorum.[93] Inprimis vnus liber decretorum copertus cum coreo ad rubedinem tenedente (!) cum clauiculis et clausuris quatuor de auricalco, qui finit in textu primi foli: »in scriptis redacta (nota)«.[94]

121. Item alius liber decretorum ad modum antiquum cum tabulis et modico coreo nigro, qui finit in textu primi folij: »et in eos solus constitit«.[95]

122. Item vnus liber decretalium copertus coreo viridi... qui finit in textu... (episco)pali«.

(16) 123. Item liber decretalium antiquus qui finit in textu primi folij: »in ligno crucifixi passus«.[96]

124. Item liber sexti et clementinarum in nouo volumine qui finit in textu primi folij: »apostolicam benedictionem« et est copertus cum coreo viridi.[97]

125. Item liber sexti cum asseribus et medio coreo qui finit in textu primi folij: »solicita in judice«.

126. Item liber clementinarum cum asseribus et modico coreo, que (!) finit in textu primi folij: »potest ipsum concilium«.

127. Item quatuordecim quinterni nouelle decretalium usque ad capitulum de iure iurando.

128. Item vnum speculum iuris sine copertorio, quod finit in textu primi folij: »de eodem fonte quo discipulus bibit«.

129. Item vnum aliud speculum iuris.

130. Item prima pars bibilie (!) glossata, a libro parabolarum usque ad librum Job, et est in duobus voluminibus colligata et sunt ambo coperta tabulis de coreo viridi.

131. Item liber exodi copertus coreo albo et finit in textu primi folij: »multiplicati sunt«.

132. Item textus bibilie (!) de bona litera copertus cum coreo viridi in magno volumine, cum clausulis argenteis deauratis, et finit in textu primi folij: »vel posset a me uel uelis«.

133. Item textus bibilie (!) copertus cum coreo rubeo in paruo volumine, et finit in textu primi folij: »Inter perfectos sapienciam«.

134. Item alius textus bibilie (!) copertus cum coreo albo, similiter in paruo volumine, qui finit in primo folij prologij »interrogatum respondeo de hoc«.

135. Item duo psalteria glossata in vno volumine coperta coreo albo, et finit in glossa primi folij: »vnde ipse psalmista ait«.

136. Item sumpma confessorum fratris Johannis ordinis predicatorum cum asseribus sine coreo, et finit in textu primi folij: »nisi alia pars«.

137. Item liber racionalis cum asseribus copertus coreo albo et finit in textu primi folij: »non seres agrj diuerso semine«.

138. Item liber istoria scolastica cum tabulis sine coreo et finit in textu primi folij: »que ... est principium«.

(17) 139. Item liber racionalis copertus de coreo albo cum clausulis de auricalco, et finit in textu primi folij: »vt non arabis in boue«.

140. Item pars libri moralium cum asseribus, vno tamen assere fracto, copertus modico coreo albo, vsque decem et nouem libros exclusiue, et finit in textu primi folij: »qua quod stillo«.

141. Item alia pars moralium Gregorij cum asseribus, copertus albo coreo lacerato, a decimo nono libro vsque trecesimum librum, et finit in textu primi folij: »libri et uersus«.

142. Item liber decretalium antiquus sine prohemio que (!) in textu primi folij finit: »innocencius eiusdem concessionum«.

143. Item textus sexti sine glossa cum asseribus fractis et finit in textu primi folij: »sed quia nonnulli«.

144. Item textus clementinarum sine glossa cum asseribus et finit in textu primi folij: »in concilio vienensi«.

145. Item alius textus clementinarum copertus cum coreo viridi sine glossa, et finit in textu primi folij: »ipsum corpus«.

146. Item liber decretalium antiquus ad modum antiquum, copertus cum coreo albo lacerato, et finit in textu primi folij: »quod ad dei«.

147. Item sumpma granfredi cum asseribus coperta cum modico coreo albo et finit in textu primi folij: »ad ymaginem et similitudinem«.

148. Item liber Enchiridon copertus coreo nigro in paruo volumine qui finit in textu primi folij: »ab alio poeta«.

149. Item sumpma Reimundi cum asseribus sine coreo et finit in textu primi folij: »uel expectacione uel corrupta«.

150. Item liber Ecclesiasticus glossatus, copertus cum coreo viridi, cum quatuor clausulis, et finit in glossa primi folij: »vniuersitas temporum unde et die«.[98]

151. Item liber Isydorij de sumpmo bono, copertus cum coreo nigro, et finit in textu primi folij: »intelligit deum corporeumque«.

152. Item liber psalterii glossa(ti) . . .

(18) 153. Item liber augustini.

154. Item sumpma Raymundi coperta cum coreo croceo cum clauiculis, et finit in textu primi folij: »plenius pecii ponendo«.

155. Item liber consecucionum super libro sentenciarum, copertus cum coreo viridi, et finit in textu primi folij: »quis proprie loquendo«.

156. Item liber sentenciarum, copertus cum coreo viridi, et finit in textu primi folij: »nota commune habet«.

157. Item alius liber sentenciarum, copertus cum coreo albo, et finit in textu primi folij: »et se voluntas«, in magno volumine, cum clauiculis.[99]

158. Item liber sentenciarum in magno volumine.

159. Item alique concordie noui et ueteris testamenti in vno libro, coperto cum coreo albo, et finit in textu primi folij: »vt assumpsisses misericordias«.

160. Item liber Isidori etimologiarum, copertus coreo albo, et finit in textu primi folij: »vnam ad patrem et vnam«.

161. Item liber noue legis, copertus cum coreo et clauiculis ferreis, et finit in textu primi folij: »que dabitur in vlnas«.

162. Item liber dyalogi et pastoralis Gregorij in vno volumine, copertus cum coreo magno lacerato, et finit in textu primi folij: »perdat donum quod tenet«.[101]

163. Item quidam libellus paruus super libro sentenciarum, copertus cum coreo rubeo, qui finit in primo folio in secunda columpna »potest exponi illud quod dicitur«.

164. Item Istoria scolastica non completa, coperta cum coreo albo, que finit in textu primi folij cum cenubrio: »de primaria mundi confusione«.

165. Item liber paruus copertus coreo viridi lacerato, possunt esse aliqua ewangelia glossata, qui in glossa primi folij finit: »gestarumque miraculis . . . «.

166. . . . vno volumine

(19) ... (primi) folij: »simoniace habetque quasi pro«.

167. Item liber genesis glossatus copertus coreo viridi in paruo volumine, qui finit in textu primi folij: »et tenebre« et ibidem in glossa: »postea dicit«.

168. Item vna sumpmula parui voluminis in iure canonico coperta de coreo crocei coloris et finit in textu primi folij: »cum inminentibus«.

169. Item vnus liber uocatus flores dictinctionum noui et ueteris testamenti copertus cum coreo picto et finit in primo folio: »vt secundum essenciam suam«.[102]

170. Item vnus libellus copertus de coreo viridi super libro sentenciarum, qui in primo folio eiusdem finit: »confidencia diuini auxilij.«

171. Item vnus liber nomine abecedanus, alio vero nomine lucianus, cum coreo albo qui in textu primi folij finit: »que in sequentibus alie«.

172. Item vnus liber paruus apocalipsis glossatus de asseribus nigris, qui in textu primi folij finit: »perhibuit verbo« et ibidem in glossa finit: »id est de humanitate«.

173. Item vnum scriptum seu coniunctum super libro extra partes sine coreo, qui in textu primi folij finit: »quo numero dierum secundum«.

174. Item biblia antiqua in vno volumine antiquo magno cum asseribus nigris usque ad nouum testamentum et cetera et incipit in interiori parte primi folij per capitale antiquum et litera magna cum cenubrio scripta: »frater ambrosius«.

175. Item textus sentenciarum copertus de coreo croceo lacerato et finit in textu primi folij: »correctionem desidero«.

176. Item vnus liber in iure ciuili sine asseribus et sine aliquo coreo que (!) finit in textu primi folij: »est contrarius gaij«.

177. Item liber de passionibus sanctorum in magno volumine cum asseribus sine coreo et incipit cum capitali: »passio beati andree apostoli« cum magna litera in cenubrio scripta.[103]

178. Item liber super exodi ... cum co(reo)« ...

(20) 179. Item quidam libellus super exposicione biblie cum asseribus sine coreo, finit in textu primi folij: »ait ut detur eius filius«.

180. Item liber pastoralis super officio diuino copertus cum coreo albo, continens uisitacionem archidiaconi, qui in primo folio in tabula in secunda columna finit: »abencia instituta«.[104]

181. Item liber Institucionum (in iure ciuili copertus cum coreo violacu (!), qui finit in textu primi folij: »prima legum«.[105]

182. Item liber de laudibus beate virginis copertus coreo albo, qui finit in textu primi folij: »et ortus conclusus fuit«.[106]

183. Item vnus liber cum asseribus nigris sine coreo, paralipomenon et judicum et ester et machabeorum, et finit in textu primi folij: »abraam quos«.

184. Item liber Istorie Romane sine asseribus, qui finit in textu primi folij: »uideamus autem« et incipit in undecimo folio eiusdem portat tabulas: »Incipit epistula corneli ad salustium crispum«.[107]

185. Item quaternus paruus in Iure canonico copertus coreo albo modicum piloso, qui finit in textu primi folij: »decima septima questione prima consaldis«.

186. Item liber in Iure ciuili sine asseribus et in circulatum: »incipit libellus de ordine iudiciorum« et finit in secunda columna: »circa filij eiusdem formabo libellum cum au«.

187. Item liber Isidori de sumpmo bono sine asseribus, qui in textu primi folij finit: »vel digna«.

188. Item vna sumpma penitencie cum asseribus copertus cum panno lineo, qui finit in textu primi folij: »plurimum multa«.

189. Item liber paruulus Istoriarum cum asseribus sine coreo continens passionem angelorum, finit in primo folio sui textus: »exponit hodie de iuda«.

190. Item quidam libellus paruus cum asseribus sine coreo Istorie ... ad librum Iudicum, qui ... confuge«.

191 ...

(21) columpna: »de triplici anima«.

192. Item liber questionum theologie cum asseribus et modico coreo albo, qui finit in textu primi folij: »in questionibus de ueritate«.[108]

193. Item questiones super sentencias in vno libro satis spisso sed breui cum tabulis sine coreo et finit in textu primi folij: »uidebit tale aliquid«.

194. Item liber salamonis cum asseribus antiquus corosus et finit in textu primi folij: »dauid regis«.

195. Item quidam libellus ... super declaraciones verborum difficilium in theologia, qui incipit in titulo: »Incipit epistola prohermalis etc« et finit in eodem folio: »constans inpensus homo«.[109]

196. Item quidam liber sermonum in vno libello cum asseribus coreo rubeo et alio coreo desuper viridi copertus, qui finit in textu primi folij: »ad hec enim promittitur et ... «.

197. Item quidam liber sermonum magistri petri rotomagensis archiepiscopi sine asseribus, copertus coreo spisso, qui finit in textu primi folij: »si non hesitas in eorum ponderamine«.[110]

198. Item liber sermonum cum asseribus copertus de coreo albo, finit in textu primi folij: »aurora est finis noctis«.

199. Item quidam liber sermonum breuis et spissus cum asseribus copertus cum coreo viridi ut apparebat, qui finit in textu primi folij: »ad reuerenciam domine«.

200. Item quidam liber sermonum copertus cum coreo viridi in vna parte ipsius coopertorij correso, qui finit in textu primi folij: »pars eius est tota et sic«.

201. Item quidam libellus sermonum in papiro copertus coreo viridi et finit in textu primi folij: »ideo paulus apostolus dicit sic currite«.

202. Item quidam alius libellus in papiro copertus coreo croceo aliquam corroso, qui finit in primo folio: »quod pro ... «.

203 ...

(22) viridi et finit in textu primi folij: »non uirtute terrena«.

204. Item liber stellarum antiquus cum tabulis copertus coreo albo, finit in textu primi folij: »tanta est . . . «.

205. Item tercius liber antiphonarius nouus cum albo coreo lacerato copertus, qui in primo folio incipit in tono »beatus vir« et finit in eodem: »laudabo«.[111]

206. Item quartus liber antiphonarius antiquus cum asseribus nigris sine coreo, qui incipit in primo folio »venite« cum notis et in sexto folio eiusdem incipit: »Aduentum domini non est celebratus decembris«.[112]

207. Item inuentum est vnum graduale nouum cum nota quadrata in albo coreo, incipit in primo folio: »multe tribulaciones« et finit: »odio habui«.[113]

208. Item tercium graduale antiquum cum asseribus albis, vno videlicet fracto, sine copertura, et incipit: »asperges me« et finit: »seculorum amen« in eodem.

209. Item graduale antiquum cum asseribus cum coreo tendente ad rubeum colorem, qui in primo folio incipit: »missus est« et finit in eodem: »venite ad me«.[114]

210. Item quartum graduale cum asseribus in modico coreo, quod incipit in primo folio: »missus est« et finit in eodem: »venite ad me«.[115]

211. Item inuentus est vnus liber missalis antiquus et bonus cum asseribus sub coreo ad colorem rubeum tendente, qui incipit in primo folio: »ianuarius« et finit in eodem: »vigilij episcopi«.

212. Item inuentus est vnus liber antiphonarij nouam habens coperturam sub albo coreo et latis clauis, incipit in primo folio: »custodit dominus« et finit in eodem: »tu es ipse«.[116]

213. Item liber missalis cum albo coreo et noua litera per condam dominum Johannem archidiaconum de Bexin legatus.

214. Item liber missalis rotundus dictus in asseribus cum nigro coreo copertus, habens magnam literam et bonam . . . et finit . . . «.[117]

215 . . . .

(23) archidiaconum dubicensem, qui incipit in primo folio: »prima dies« et finit in eodem: »quouis mensis«.

216. Item vnus liber manualis cum asseribus sine coreo et uero manuale beate Wirginis et incipit in vndecimo folio eiusdem . . . et finit in eodem: »supplicantis«.

217. . . . liber missalis magne quantitatis et littere, qui incipit in primo folio in sua rubrica: »Incipit missale« et finit . . : »dominum nostrum«.

218. Item inuentum est vnum manuale sub albo coreo cum asseribus . . . continens solummodo missarum prefaciones et canonem cum indumento et incipit . . . rubrica sua in primo folio: »domino concedente« et finit in eodem: »alia prefacio«.

219. Item inuentum est vnum manuale sericeo panno rubeo copertum habens ex utraque parte singulos quinque clauuos argenteos cum figuris deauratis et habet tres fibulas de argento, qui incipit in primo folio: »fratres« et finit in eodem: »qui sui«.

220. Item inuenta sunt duo psalteria vnius quantitatis et litere albo coreo inueterato coperta, quorum vnum in primo folio parte extrinseca in Kalendario incipit: »Ianuarius« et ibidem in eadem columna finit: »ciri et Joannis martyrum«, in alio uero vno et eodem modo.[118]

221. Item inuentua sunt alia duo psalteria maioris quantitatis et meliora de bona litera, que ambo in rubrica incipiunt literis de ceruleo: »in diebus dominicalibus« et in fine eiusdem«: »dirumpamus«.[119]

222. Item inuentum est vnum psalterium antiquum parue quantitatis de antiqua litera, cuius versiculi incipiunt super in margine eiusdem.

223. Item inuentus est liber capitularis quo vtitur singulis diebus in choro, qui in rubrica sua in primo folio incipit cum rubra litera: »notandum est« et finit in eodem ...

224. Item quidam liber ... sine coreo, continens in primo ...

(24) et finit in eodem cum rubrica de sancto rege.

225. Item alius liber est inuentus, qui nullam coperturam preter asseres ... epistolas ... quasi per annum, qui habet in principio ... et incipit in primo folio ... in eodem sedens ...

226. Item repertum est eciam ... sub rubeo copertorio de ... antiqua ... folio: »presta domine« et finit ...[120]

227. Item fuit repertus quidam liber (continens) certas consecraciones de antiqua litera, cuius principium primi folij in scriptura est abolitum, in secundo autem folio incipit: »non autem emptum« et finit in eodem: »in viam gencium ne«.[121]

228. Item inuentus est quidam liber epistolarum continens in se epistolas per annum et aliqua ewangelia, cum asseribus albo coreo rupto copertus, qui in primo folio incipit in rubrica: »ita debent scribi« et finit in eodem folio: »hec dicit in musica«.

229. Item repertus est quidam alius liber de antiqua litera cum asseribus nigris, continens diuersas rubricas, qui incipit in rubrica: »ecce stella« et finit in eadem rubrica: »responsorium«.

230. Item inuentus est vnus liber missalis parue quantitatis, ex vna parte habens modicum de assere copertum, qui incipit in martilegio(!): »Januarius« et in eodem folio finit: »noctis hore sedecim diei octo«, litera in rubea.

231. Item vnus liber manualis, qui incipit in primo folio ... in eodem ... duos asseres copertos ...

232. ...

(1) 1 Item due ampule de argento, vna deaurata, alia non, fracte, ponderis vnius marce cum media, que debent reformari. *(Sunt mixte laboribus per dominum . . .).*

2. Item vnum turribulum, post mortem de bonis Johannis episcopi factum, bonum, quo vtitur quotidie in choro. *(Repertum est vt supra signatum est).*

3. Item due alie ampule de vitro cum copertoriis et pede ac manubrijs de argento deaurato, ponderis vnius marce et quindecim nehizyk. *(Ampule habentur, sed sine argento, quia argentum . . . ad labores).*

4. Item vna alia ampula de lapide albo cum copertorio, pede et manubrio de argento, deauratum. *(Est lapis repertus sine omni . . .).*

5. Item vna Cuppa de argento cum pede alto ordinata pro confectione Crismatis, ponderis vnius cum tribus nehezyk. *(Inuenata(!)).*

6. Item vna alia Cuppa quasi similis de cupro, ab extra deaurata, que in parte superiori est rupta. *(Non habetur).*

7. Item duo candelabra de cristallo, confracta. *(Habentur).*

8. Item vna nauicula cum cocleari de parte pro ture de argento, que erat pro turribulo magno deperdito, ponderis vnius marce et septem nehezyk cum dimidio, tantum duo nauicule sunt reperte, prout in antiquo regestro es signatum. *(Non habentur, sed vt traditur mixte sunt nouo operi).*

9. Item vna capseta pro crismate et oleis sanctis de argento, ponderis medie marce et quindecim nehezyk cum medio. *(Reperta est).*

10. Item baculus pastoralis de argento deauratus, ponderis vndecim marcarum, quem dominus Johannes episcopus addito auro et argento mutauit in formam maiorem et meliorem. *(Habetur).*

11. Item alius baculus pastoralis de ebore, continens in iniuncturis et in nodo superiori bonam quantitatem argenti, et ille baculus est in toto confractus, argentum de eo deficit, prout in antiquo regestro est signatum. *(Habetur).*

12. Item quidam chiphus antiquus latus pro thure ad sacrum ignem deportandum, fractus est in latere et deficit illa particula fracta. *(Non habetur, sed forte mixtus laboribus nouis).*

(2) Sequitur inuentarium sanctissimarum reliquiarum in auro et argento positarum

13. Primo vna costa lateris sanctissimi regis Stephani, quam tenent duo angeli inter quatuor lilia de ladula argentea deaurata procedencia, cum armis regis Lodouici et regni in smaldis positis, deficiunt duo arma de predictis armis *(Reperta, et nihil deficit, quia reperta sunt).*

14. Item manus sanctissimi regis Ladislai habens vnam securim et lapides licet non preciosi in numero decem et septem, reperti sunt tantum duodecim, in antiquo regestro est signatum quod deficiebant lapides iij, nunc autem iterum duo deficiunt. *(Reperta cum lapidibus XJ).*

15. Item crux de auro facta continens in se lignum domini in modum crucis, habens in se in numero sedecim lapides maiores, inter quos sunt saphirj occidentales, et vnus smaragdus, et duo balafi, et vnus thopazius, et alique granate, cuius pes est de argento, deaurata. *(Reperta est).*

16. Item vna crux de argento cum crucifixo deaurato, in pede habens aliquam fracturam, iterum in medio fracta est ipsa crux. *(Reperta est).*

17. Item vna ymago beate virginis de argento, deaurata, parua, super vno pede argenteo quadrata.

18. Item vna ladula de ere facta deaurata cum certis lapidibus, pro corpore domini nostri et eius conseruacione, que habuit quatuor pedes quorum tres deficiunt, et de ipsis tribus vna reperta est inter fragmenta. *(Reperta, sed nullum pedem habet).*

19. Item vnus digitus sancti Johannis baptiste in vno pede argenteo et deaurato. *(Repertus est).*

20. Item inuenta est vna crux magna habens in medio figuram crucifixi et in quatuor angulis quatuor ymagines ewangelistarum de ligno, ab intra et ab extra deargentata, cum aliquibus lapidibus licet non preciosis, deaurata, argentum in aliqua parte est dilaniatum. *(Stat in parte sacristie interioris uersus occidentem).*

(3) 21. Item vna parua crux de argento deaurata cum reliquijs et a lateribus ymago beate virginis et sancti Johannis et ad caput et ad pedes figure duorum angelorum in smaldo posite, cum vna cathena argentea et ab alia parte quatuor lapidibus duo deficiunt, qui dicuntur diu fuisse amissi, vt in antiquo regestro est signatum, cathena rupta est et posita ad pectorale domini episcopi. *(Reperta est, sed deficiunt tres lapides).*

22. Item vna parua crux de argento deaurata cum crucifixo subleuato et cum figuris ewangelistarum in smaldo positis, figure due in lateribus deficiunt. *(Non est).*

23. Item vnum pectorale de argento deauratum in modum crucis cum ymagine ab vna parte michaelis archangeli.

24. Item vna crux processionalis de argento deaurata, habens in se lignum et ab vna parte ymago crucifixi cum quatuor ymaginibus et alia parte ymaginem saluatoris et in quatuor angulis quatuor ymaginibus ewangelistarum et quatuor in smaldo cum ymaginibus quorumdam sanctorum. *(Ista non est reperta, quia pre vetustate est consumpta).*

BILJEŠKE

1 Donosimo tekst inventara iz g. 1394. tako, da su izvorne strane zabilježene s lijeve strane, a predmeti su, radi lakšega snalaženja i navođenja, označeni rednim brojem. Kod čitanja brojnih i često osobitih kratica i ligatura pomagao mi je sveuč. prof. dr. Mijo Barada, kome ovim izričem svoju zahvalnost.

2 Acta Capituli antiqua Fasc. 101. Nr. 3.

3 Tako veli na pr. za brevijarij, što ga je sebi uzeo Eberhard, da ga je prebendi sv. Stjepana prvomučenika ostavio »bone memorie dominus Lancelotus« (A 137/1.). Za bijelu baršunastu kazulu A 126/5. veli, da je darovana »per dominum condam papam Clementem«. Lekcionale A 131/12. i A 132/5., kao i misal A 134/3. nabavio je »bone memorie dominus Johannes archidiaconus dubicensis«. Isto tako misal A 134/4. prebendi sv. Kuzme i Damjana ostavio »bone memorie dominus Blasius«.

4 Acta Capituli antiqua Fasc. 101. Nr. 3.

5 Acta Capituli antiqua Fasc. 101. Nr. 4.

6 Građani Griča provalili su 16. prosinca g. 1396. na Kaptol. Biskup Ivan tuži se, da su tom prilikom sa sobom odnijeli mnoge vrijedne knjige. Isp. I. K. Tkalčić u Starinama XIII. 120.

7 Isp. Dr. Lujo Thaller: Sredovječni medicinski rukopisi zagrebačke stolne crkve. Kulturno-povjesni Zbornik I. 573—596. Antun Markov: Katalog metropolitanskih rijetkosti. Ib. 532—534.

8 Prema izvodima dra. Luje Thallera l. c. zastupaju medicinski rukopisi zagrebačke katedrale, zabilježeni u inventaru B, montpelliersku školu, kako se ona razvila u prvom deceniju 14. st. U Zagreb su, kako mi mislimo, ti rukopisi došli ili iz Montpelliera ili iz blizoga Avignona. Potanje vidi o tomu: dr. D. Kniewald, L'influence Française sur le développement culturel de Zagreb au moyen âge, Annales de l'Institut Français de Zagreb VIII Nos 24—25 1944, 49—53. Među medicinske rukopise, koji su vjerojatno još ranije došli u zagrebačku katedralu, pripada na pr. Ali Abasova Regalis disposicio MR 127.

9 I. K. Tkalčić donosi u Starinama XIII. 120—149. kombinirani tekst inventara A i B, pa stoga lučenje između inventara A i B nije sasvim pregledno. Zato navodimo tekst inventara A i B. kako je otisnut u Tkalčićevim Spomenicima grada Zagreba XI. 125.—177., jer tu Tkalčić donosi najprije čitav tekst inventara A (125.—145. str.) i onda tekst inventara B (146—177 str.). Pojedine predmete iz tih inventara navodimo tako, da uz oznaku inventara stavljamo stranu i redni broj one stavke, u koju pripada odnosni predmet. Isto tako navodimo i predmete iz krnjeg inventara 1474., kako ga je donio Tkalčić u Povjesnim spomenicima grada Zagreba XI. 178.—181 Predmete iz inventara 1394. i iz novopronađenog nastavka krnjeg inventara 1474. navodimo tako, da uz oznaku godine, kad je sastavljen inventar, dodajemo naš redni broj.

10 Budući da inventarima A i B nedostaje početak, gdje su bili zabilježeni kaleži, nema u tim inventarima, kako su nam danas sačuvani, spomena o kaležu 1394/1. Inventar iz g. 1474. navodi na prvom mjestu kalež od čista zlata s patenom, urešen draguljima, težak 3 marke i 4 1/2 nehezika. Sastavljači inventara 1474. dodaju, da do prvotne težine ovog kaleža nedostaje još 2 1/2 nehezika »prout in registro antiquo est signatum«. Bit će, da su kaleži 1394/1. i 1474/1. istovetni.

11 Kalež 1394/2j. istovetan je s kaležem 1474/3., ali već je s podnožja nestao jedan biser. U marginalnoj bilješci u inventaru 1474., upisanoj kod primopredaje i kod sastavljanja novog inventara na temelju faktičnog stanja, čitamo: »Repertus est, sed patena deficit et unus granatus in pede«.

12 Inventar iz g. 1474. navodi kalež 1394/2k pod br. 2 i dodaje, da još postoji ona pločica, koja je prema starom inventaru otpala s gornjega dijela, ali nije više čitava, nego se nalazi »in fragmentis«. Kod kasnijeg sastavljanja novog inventara unesena je u inventar 1474. marginalna bilješka, prema kojoj je taj kalež tada još doduše postojao, ali je na gornjem dijelu imao samo još jednu zlatnu pločicu, a druge su dvije otpale i slomile se, pa su njihovi ostaci stavljeni u čašu istoga kaleža.

13 Luka Bonioli bio je grički građanin, koji je g. 1368. bio još na životu, kako to proizlazi iz gradskih računa za kućni porez (I. K. Tkalčić: Povjesni spomenici grada Zagreba XI. 231.).

14 U inventaru A nema spomena o mitri 1394/4., jer inventaru A nedostaje početak, gdje je sigurno bila navedena ova infula, koju inventar B 147/17. spominje još uvijek kao »maior et melior infula«, premda je sada bila još trošnija, te je već s dvanaest mjesta nedostajalo dragulja. Kod sastavljanja novog inventara na temelju inventara B zabilježeno je, da se dragulji, koji su ispali, prema izjavi kustosa nalaze među fragmentima, gdje ima mnogo dragog kamenja.

15 Za mitru 1394/5. kaže inventar B 148/3., da se nalazi u čazmanskom kaptolu.

16 Inventar 1474. 181/6. bilježi dva svijećnjaka s drvom iznutra, teška 8 maraka manje 15 nehezika. To su valjda potpuno obnovljeni svijećnjaci 1394/6. U inventaru, koji je sastavljen prije inventara 1474., bilo je zabilježeno, da jednom od tih svijećnjaka nedostaje noga, kako to spominje inventar 1474.

17 Inventar B 147/8. spominje dva srebrna svijećnjaka, koji su bili djelomično pozlaćeni. To bi mogli biti svijećnjaci 1394/7., jer primjedba »de novo facta« ne mora značiti, da su čitavi svijećnjaci sasvim novi, nego može značiti i to, da su obnovljeni i nanovo pozlaćeni.

18 Oba bakrena svijećnjaka 1474. 181/7. sa četiri srebrne noge, teška 8 maraka, bit će istovetna s novim malim bakrenim svijećnjacima 1394/8. Ali inventar 1474. navodi, da ih nema u riznici, već da se po kustosovim riječima nalaze u vanjskoj sakristiji na oltaru i da su stari i potpuno slomljeni.

19 Posude za blagoslovenu vodu 1394/9. i škropilo 1394/10. uneseni su i u inventar 1474. 181/1.—3. Iz toga inventara saznajemo, da je posuda 1394/9., bila pozlaćena na rubu i na ručki i da je imala pozlaćene krugove, kako to spominje i 1394/9., a težina joj je g. 1474. bila 7 maraka i 15 nehezika.

20 Škropilo 1394/10. imalo je prema 1474. 181/2. čvorić i bilo je teško 1 marku i 13 nehezika.

21 Inventar 1473. 181/3 spominje jednu posudu od crvenog porfira, koja ima ručku, i rubove na vrhu, na dnu i sa strane od pozlaćena srebra, a težina joj je g. 1474. iznosila 2 marke i 12 nehezika.

22 Oba se biskupska štapa 1394/12. i 1394/13. spominju i u inventaru 1474, i to u onom dijelu, koji je dosad bio nepoznat. Pod br. 10. spominje se srebrni biskupski štap 1394/12. Taj štap i g. 1474. važe 11 maraka, pošto ga je biskup Ivan (1386—?) dao izmijeniti »in formam meliorem« dodavši mu zlata i srebra.

23 Štap od slonove kosti 1394/13. potpuno je prema inventaru 1474/11. slomljen i nedostaje mu srebra, kako je to bilo zabilježeno već u inventaru, koji je sastavljen prije inventara 1474.

24 Nastavak inventara iz g. 1474. bilježi pod našim br. 8 samo srebrnu lađicu sa žličicom za tamjan, koja je pripadala velikoj kadionici 1394/14. Za tu kadionicu veli 1474/8., da je više nema i da se sačuvala samo njezina lađica, teška 1 marku i 7 nehezika. Isto se tako sačuvala i lađica najmanje kadionice 1394/16., a samo se srednja kadionica 1394/15. još sačuvala čitava s lađicom i žličicom, kako to spominje 1474. 181/8., ali sad je već zbog upotrebe bila nešto lakša, jer joj težina iznosi samo još 3 i po marke manje 3 nehezika.

25 Kazulu 1394/18. navodi istim riječima i na prvom mjestu inventar A 125/1. i inventar B 148/1; sigurno ju je spominjao i inventar 1474., ali dosad nije pronađen onaj dio tog inventara, u kojem su zabilježene kazule.

26 Kazula 1394/19. istovetna je s kazulom glauci coloris A 125/4. i B 148/4., ali prema inventaru A nađeno je na aurifriziju samo još 57 dragulja, a inventar B spominje, da nedostaje 10 dragulja ad instar residuorum lapidum eiusdem casule.

27 Crvena kazula 1394/20. istovetna je s kazulom A 125/5. i B 148/5., ali već u inventaru A ima ta kazula samo još 5 dragulja.

28 Bijelu kazulu 1394/21. spominju inventari A 125/6. i B 148/6. uz kasniju primjedbu u inventaru B (kasnije se naime prema inventaru B sastavljao opet novi inventar): »data est domino Warasd ut faciat duas cappas pro pueris, propter vetustatem«.

29 Kazulu 1394/22. darovala je zagrebačkoj katedrali »domina regina senior«, t. j. udovica iza kralja Karla I., a mati Ludovika I. Tu kazulu spominje i inventar A 126/1. i inventar B 149/1. uz dodatak, da je podstavljena zelenom podstavom.

30 Inventar A 126/2. i B 148/7. daju točno isti opis zelene kazule 1394/23., ali ni A ni B ne spominju više dragog kamenja na prsima.

31 Kazula 1394/24. istovetna je s kazulom A 126/3. i B 149/2.

32 Baršunastu kazulu 1394/27. darovao je zagrebačkoj katedrali papa Klement VI. (1342.—1352.), kako to suglasno navode inventari 1394., A 126/5 i B 149/4.

33 Kazula od crvenoga baršuna 1394/28. istovetna je s kazulom A 126/6. i B 149/5.

34 Crvenu kazulu s grifovima 1394/29. spominju inventari A 126/7. i B 149/6.

35 Zelena dalmatika 1394/30. istovetna je s dalmatikom A 126/8. i B 149/7.

36 Crvena dalmatika 1394/31. istovetna je s dalmatikom A 126/9. i B 149/8.

37 Dalmatika s grifovima 1394/32. istovetna je s dalmatikom A 126/10. i B 149/9.

38 Crvena dalmatika, protkana zlatom 1394/33. i njezina strikta smeđe boje istovetna je s dalmatikom i striktom A 126/11. i B 149/10.

39 Dalmatika i strikta smeđe boje 1394/35. istovetne su s dalmatikom i striktom A 126/12. i B 149/11.

40 Dalmatika i strikta glauci coloris 1394/36. spominju se u A 127/8. kao stare.

41 Dragocjenu kazulu 1394/43., koju je zajedno s pripadnom dalmatikom i striktom zagrebačkoj katedrali darovao biskup Ivan II. (1386—?), spominje inventar A 126/14. i B149/13.

42 Plašt od crvena grimiza 1394/45. istovetan je s plaštem A 127/1. i B 150/1.

43 Plašt od damasta, protkan čistim zlatom, zabilježen u inventaru 1394. pod br. 46., darovala je zagrebačkoj katedrali regina senior, puta mater domini lodovici regis, t. j. mati Ludovika I., a udovica iza Karla I. Ona je darovala i kazulu 1394/22. Taj plašt spominju i inventari A 127/2. i B 150/2.

44 Plašt 1394/47. darovao je zagrebačkoj katedrali zagrebački biskup Nikola I. (1350—1356), kako to suglasno ističu inventari 1394/47. A 127/3 i B 150/3.

45 Plašt 1394/48. istovetan je s plaštem A 127/4. i B 150/4.

46 Bijeli plašt s dvoglavim orlovima 1394/49. spominju inventari A 127/5. i B 150/5.

47 Od 4 plašta 1394/51. izrađena su kasnije 3 plašta, što ih navodi inventar A 127/6. Inventar B ne spominje više tih plašteva, jer su očito bili već toliko trošni, da nisu vše bili za upotrebu, pa su bili odbačeni.

48 Isp. A 128/3. i B 150/7.

49 Već dosta trošan plašt od crnoga baršuna 1394/53. spominje inventar A 128/2. s time, da mu je aurifrizij jako star i gotovo razderan. Zato inventar B i ne spominje više toga plašta.

50 Bijeli plašt boni operis 1394/54. spominje inventar A 128/3. i B 150/7. uz dodatak, da je već star.

51 Svečani i dragocjeni plašt 1394/56. od crvene svile, koji je 1394. g. bio još u dobrom stanju i gotovo nov, jer nije bio spomenut u predašnjem inventaru, istovetan je s plaštem A 128/5. i B 150/9. Inventar A napominje u kasnijoj bilješci dodanoj kod sastavljanja novog inventara, da je taj plašt dao preraditi episcopus modernus. Istu bilješku donosi i inventar B. To bi mogao biti samo Andrija Scolari (1406—1410), jer je u to doba sastavljen inventar A, ako ova bilješka nije u inventar A mehanički preuzeta iz jednog starijeg inventara, kao što je mehanički unesena iz inventara A u inventar B.

52 Isp. A 128/6. i B 151/1.

53 Plaštevi 1394/58. istovetni su s plaštevima od atlasa A 128/7. i B 151/2.

54 Plaštevi 1394/59. bit će istovetni s plaštevima A 128/1. i B 150/6.

55 Antependij 1394/60. istovetan je s antependijem A 128/1. i B 151/1.

56 Antependij 1394/61. istovetan je s antependijem A 128/2. i B 151/2., ali prema inventarima A i B nestalo je šest aurifrizija.

57 Antependij 1394/63. istovetan je s antependijem A 129/1. i B 151/3.

58 Antependij 1394/65. istovetan je s antependijem A 129/2. i B 151/4.

59 Na svili zlatom protkane slike sv. Martina 1394/66. kratko navodi A 129/4. i B 151/6.

60 Antependij 1394/67. istovetan je s antependijem A 129/5. i B 152/1.

61 Brokatna prevlaka za biskupsku stolicu 1394/68. bit će istovetna s A 129/7. i B 152/3.

62 Prvi dragocjeni humeral, naveden u inventaru 1394/77., istovetan je s humeralom A 129/5., a drugi s humeralom A 129/6.

63 Jedan od dragocjenih humerala nabrojenih u inventaru 1394. pod br. 79., bit će istovetan s humeralom A 130/1.

64 Druga od dragocjenih stola, što ih navodi 1394/80., istovetna je sa stolom A 130/6. i B 153/9.

65 Neke od t. zv. t e c e c o r p o r a l i u m (t. j. spremica za korporale) 1394/84. istovetne su s onima, što ih navodi A 130/15. i B 154/5.

66 T. zv. a n g u l a r i a (ukras antependija) 1394/85. istovetna su s onima, što ih navodi A 130/16. i B 154/6.

67 A n g u l a r i a 1394/86. bit će istovetna s onima, što ih navodi A 130/17. kao inventarata et antiqua.

68 Jedan od pojasa, navedenih u 1394/87., bit će istovetan s pojasom A 130/12. i B 154/2.

69 Svečane pontifikalne rukavice 1394/89. istovetne su s rukavicama A 126/1.

70 Prema novopronađenom nastavku inventara 1474/13. bio je relikvijarij 1394/90. urešen grbovima Ludovika Velikog i kraljevstva. Ti su grbovi bili izrađeni u emailu. Taj je dakle relikvijarij zagrebačkoj stolnoj crkvi po svoj prilici darovao Ludovik Veliki (1342—1382). G. 1474. bila su već dva grba otpala, ali se nisu izgubila. Inventar iz 1546. g. bilježi taj srebrni relikvijarij s četiri ljiljana i dva anđela. To isto ponavlja inventar iz g. 1548. Prema inventaru iz g. 1553. na tom je relikvijariju samo još jedan anđeo, kako je to naknadno uneseno i u inventar iz g. 1546. koji je valjda služio kao podloga kod primopredaje i sastavljanja inventara g 1553. U inventaru iz g. 1546. javlja se po prvi put, koliko do danas znamo, »caput beati Stephani Regis in theca argentea«. To je relikvija sv. Stjepana, koja se danas čuva u velikom srebrnom moćniku, što ga je zagrebačkoj stolnoj crkvi g. 1635 darovao Franjo Barberini, kardinal-nećak Urbana VIII. Prema navodima Ivana Tomka Mrnavića upotrebio je zagrebački kaptol stari srebrni relikvijarij na kraju 16. st. za kovanje novca, da može isplatiti sisačke haramije, koji nisu htjeli dalje braniti sisačku tvrđavu od Turaka, ako im kaptol ne isplati sav dug. (Isp. Dr. D. Kniewald: P r o p r i u m d e t e m p o r e zagrebačke stolne crkve 1941, 85). U kasnijim se inventarima gubi trag rebru sv. Stjepana, i do nas je došla samo tjemenska kost, koja se čuva u velikom srebrnom moćniku iz g. 1635. pod br. 165. u inventaru iz g. 1915. Zasad nije poznato, kako je ta tjemenska kost postala svojina zagrebačke katedrale.

71 Relikviju sv. Ladislava 1394/91. navodi novopronađeni nastavak inventara 1474. pod br. 14. Danas se u riznici zagrebačke katedrale pod br. 8. nalazi srebrni relikvijarij u obliku ruke, koja drži sjekiru. U srebrnu ruku umetnuta je kost od lakta sv. Ladislava. Prema natpisu dao je taj relikvijar učiniti kustos zagrebačke katedrale Ivan Znika g. 1690. Kukuljević (Prvostolna crkva zagrebačka, Zagreb 1856, 52.) smatra, da je tu relikviju zagrebačkoj katedrali darovao bl. Augustin Kažotić, koji ju je, kako kažu, dobio od Karla Roberta.

72 Zlatni križ s relikvijom Kristova križa navodi inventar B 146/1: »una parva crux de auro, in qua est lignum Crucis, que super plenario solet poni«. Novopronađeni nastavak inventara 1474. pod br. 15. potanko opisuje stanje ovoga križa g. 1474. Prema I. K. Tkalčiću (Prvostolna crkva zagrebačka nekoć i sada, Zagreb 1885, 115a.)

taj je mali zlatni križ oko g. 1137. zagrebačkoj katedrali darovao biskup Macilin ili Mathian, koji je prije toga bio jerusalimski kanonik. Danas se taj mali križ čuva u riznici pod br. 13. Umetnut je u veći relikvijarij od pozlaćena srebra u obliku križa sa stalkom od četiri galerije. Prema antifonariju MR 10 70. (orig. 50.) nosio se taj zlatni križ u uskrsnom ophodu.

73 Srebrni križ 1394/93. navodi novopronađeni nastavak inventara 1474. pod br. 16., ali taj je križ g. 1474. već po sredini slomljen.

74 Srebrnu sliku Gospe 1394/94. navodi novopronađeni nastavak inventara 1474. pod br. 17.

75 Euharistijski kovčežić 1394/95. spominje se u novopronađenom nastavku inventara 1474. pod br. 18. Prema antifonariju zagrebačke katedrale MR 10 fol. 70. (orig. 50.) nosio je u svečanom uskrsnom ophodu jedan đakon »corpus domini in ladula eburnea«.

76 Evanđelistarij 1394/96. gotovo se istim riječima spominje u inventaru B 146/2.

77 Plenarij od slonove kosti s izrezbarenim slikama iz života Isusova, ukrašen dragim kamenjem, što ga navodi inventar 1394/97., kratko se spominje u inventaru B 146/3. Taj je kratki izvještaj u inventaru B gotovo istovetan s početnim stavkom izvještaja 1394/97., ali je krnj, jer se prekida početo nabrajanje dragog kamenja, koje se nalazi u inventaru 1394/97. Iz završetka izvještaja o tom plenariju u inventaru 1394/97. saznajemo, da je taj plenarij na neki način bio u vezi s malim zlatnim križem 1394/62., u kojem su pohranjene čestice Kristova križa. Današnji t. zv. diptih od slonove kosti u riznici prvostolne crkve zagrebačke pod br. 22. nije drugo do plenarij 1394/97. i B 146/3., razumije se, bez dragoga kamenja i ostaloga prvotnoga ukrasa.

78 Plenarij 1394/98. istovetan je s plenarijem B 146/4.: »Item aliud plenarium est, continens ymaginem beate virginis deauratam, facie tamquam humana aparente carne, in cuius circumferentia est »Ave Maria« disculpta«. Danas se taj plenarij čuva u riznici stolne crkve pod br. 26. Bit će da je lice bilo izrađeno u emajlu, koji je kasnije otpao.

79 Plenarij 1394/99. istim se riječima spominje u inventaru B 146/5.

80 Oba plenarija, što ih navodi inventar 1394/100., gotovo se istim riječima spominju u inventaru B 146/6.

81 Benedikcional 1394/101. s koricama, koje su na prednjoj strani urešene likom sv. Stjepana, utisnutim u srebrnu pločicu, spominje se u inventaru A 138/2. i u inventaru B 146/7. Taj je benedikcional, ali bez uveza, po svoj prilici istovetan s benedikcionalom MR 89, određenim prvotno za stolnu crkvu sv. Adalberta u Ostrogonu. U Zagreb ga je donio prvi zagrebački biskup Duh. Isp. Dr. D. Kniewald: Esztergomi Benedictionale (XI. század), Magyar Könyvszemle 1941. III. i: Zagrebački liturgijski kodeksi 11. do 15.. st., Croatia Sacra 1940. XIX. 12.—16.

82 Monile 1394/102. spominje se istim riječima u inventaru B 146/8. Monile se zvao ures kopče pluvijala na prsima (pectorale 1394/103.) i na pontifikalnim rukavicama, koji je često bio velike vrijednosti.

83 Dragocjeni pectorale od suhoga zlata, ukrašen dragim kamenjem, 1394/103., spominje se u inventaru B 146/9.

84 Isp. B 146/10.

85 Mali srebrni križ s moćima i srebrnim lancem 1394/106. bit će istovetan s križem, što ga spominje novopronađeni dio inventara 1474. pod br. 21.

86 Tobožnji prst sv. Ivana Krstitelja 1394/107. spominje novopronađeni dio inventara 1474. pod br. 19. Maksimilijan Vrhovac zabranio je 1794. g. i ponovno 1800. g. izlaganje tobožnjeg prsta sv. Ivana Krstitelja zbog opravdane sumnje u autentičnost (Isp. Statuta cap. zagrab., Zagrabiae 1912, 138.).

87 Bjelokosne kutije sa zaporima od bakra, u kojima se čuvaju relikvije, 1394/108. istovetne su s kutijama, što ih navodi inventar B 146/10.

88 Od četiri kristalne ampule, urešene pozlaćenim srebrom, što ih spominje 1394/109. ostale su prema novopronađenom dijelu inventara iz g. 1474. pod br. 3. samo još dvije. Ampulu od alabastra 1394/109. spominje novopronađeni dio inventara iz g. 1474. pod br. 4. kao ampulu de lapide albo.

89 Inventar B 147/1.: »Item, unus berillus magne quantitatis«.

90 Bjelokosne kutijice za relikvije 1394/113. bit će istovetne s kutijama u inventaru B 147/3.

91 Četiri srebrom okovana štapića, što ih navodi 1394/115., istovetni su sa štapićima B 147/2. Tim su štapićima coratores (t. j. pjevači u koru) pokazivali tekst i note u velikim koralnim knjigama, da ih svi pjevači mogu pratiti.

92 Biskup Ivan II. (1386—?) darovao je zagrebačkoj katedrali ćilime 1394/119., pa zato ovi ćilimi nisu mogli biti uvršteni u stari inventar, koji je bio sastavljen u doba biskupa Pavla Horvata (1379—1386).

93 Navodi se najstariji dosad poznati katalog knjiga zagrebačke katedrale. Knjige su u njemu opisane po svom uvezu i po posljednjoj riječi teksta na kraju prvog folija. Najprije se navode knjige pravnog sadržaja (br. 120—129), zatim knjige sv. Pisma (br. 130—135), sredovječne sume i knjige različitog sadržaja (br. 136—204) i na kraju uglavnom obredne knjige (br. 205—224). Budući da inventari A i B ne navode posljednje riječi in textu primi folii, kao što to čini inventar iz g. 1394., nego (očito iz praktičnih razloga) navode posljednje riječi in fine prime pagine secundi folii, nije lako ustanoviti istovetnost knjiga, nabrojenih u inventaru 1394., s knjigama iz inventara A i B. Ukoliko su knjige, navedene u inventaru 1394., do danas sačuvane u Metropolitani, može se potankim pregledom ustanoviti njihova istovetnost, ako su zadržale neoštećen prvi list, što ga navodi inventar 1394.

94 Liber decretorum 1394/420. bit će istovetan s A 144/1. i B 169/1.

95 Liber decretorum ad modum antiquum 1394/121. bit će istovetan s A 144/2. i B 169/2.

96 Liber decretalium antiquus 1394/123. istovetan je s dekretalima Grgura IX. MR 61 u metropolitanskoj knjižnici.

97 Liber sexti et Clementinarum 1394/124. istovetan je s konstitucijama Klementa V. MR 99 u metropolitanskoj knjižnici.

98 Liber Ecclesiasticus glossatus 1394/150. istovetan je s Glose fratris Nicolai Gore super libro ecclesiastici A 139/7., B 165/2. i MR 79.

99 Bogato minijaturama ukrašeni Liber sententiarum in magno volumine 1394/157. istovetan je s MR 11.

100 Liber Isidori etimologiarum 1394/160. istovetan je s MR 68.

101 Liber dyalogi et pastoralis Gregorij 1394/162. istovetan je s A 143/4. i B 168/7.

102 Flores distinctionum 1394/169. istovetno je s A 140/6 i B 166/1.

103 Liber de passionibus sanctorum in magno volumine 1394/177. istovetan je s pasionalom MR 164, koji se spominje u inventaru B 162. in margine.

104 Liber pastoralis 1394/180. istovetan je s Liber archidiaconus dictus A 138/1. i B 164/1.

105 Liber Institucionum 1394/181. istovetan je s B 172/1.

106 Liber de laudibus beate virginis 1394/182. Istovetan je s B 173/5.

107 Liber Istorie Romane 1394/184. istovetan je s A 140/9., B 166/4. i MR 59. Na prvim folijima nabrajaju se najprije rimski carevi i rimski pape do Grgura IX. (fol. 3—4v). Tada dolazi fol. 5. kronotaksa ducum beneventanorum, fol. 6. popis opatica i opata u samostanu sv. Sofije do Mateja I. i fol. 6v. beneventanska kronika u vezi sa samostanom sv. Sofije počevši od 780. do 1.156. g. Budući da je kod Grgura IX. spomenuto samo njegovo ime i nije zabilježen ni jedan njegov čin niti godina smrti, moramo pretpostaviti, da je MR 59. pisan brzo iza izbora Grgura IX. (1227—1241).

108 Liber questionum 1394/192. istovetan je s liber questionum A 142/10, B 168/3. i MR 146 u Metropolitani. Isp. Charles Balić: Les anciens manuscrits de la Bibliothèque metropolitaine de Zagreb, Studia Medioevalia R. J. Martin O. P., Bruges 1948. 444—457.; D. Kniewald: Vjerodostojnost latinskih izvora o bosanskim krstjanima, Zagreb 1949. 71—129.

109 Isp. A 143/10. i B 169/3.

110 Isp. B 172/1.

111 Ovaj »treći« antifonarij pretpostavlja druga dva, koja se ne spominju u inventaru 1394., valjda zato, jer su bila u koru. Antifonarij 1394/205. istovetan je s antifonarijem A 131/1. i B 154/1.

112 Isp. A 131/2. i B 154/2.

113 Isp. A 131/6. i B 155/2.

114 Isp. A 131/7. i B 155/3.

115 Isp. A 131/8. i B 155/4.

116 Istovetan s antifonarijem A 131/5. i B 155/1.

117 Misal 1394/214. istovetan je s misalom A 133/10. i B 157/8.

118 Isp. A 135/1. i 2. i B 160/1. i 3.

119 Isp. A 135/3. i B 160/4.

120 Istovetan sa sakramentarijem sv. Margarete iz 11. st. MR 126, što ga spominje A 134/8. i B 158/6. Isp. Dr. D. Kniewald: A Hahóti-Kodex, Magyar Könyvszemle, Budapest 1938.; Sakramentarij sv. Margarete 11. st., Serta Hoffileriana, Zagreb 1941.; Das Sanctorale des ältesten ungarischen Sakramentars, Jahrbuch für Liturgiewissenschaft, Münster 1941. 1—21.; Croatia Sacra XIX. 1940. 26—30.

121 Istovetan s pontifikalnim obrednikom đurskog biskupa Hartwirga MR 165, što ga spominje A 133/7. i B 157/5. kao »missale antiquissimum«. Isp. Dr. D. Kniewald: A Hartwich Györi Püspök Agenda, Magyar Könyvszemle, Budapest 1941.; Croatia Sacra XIX. 1940. 7—12.

VLADIMIR MOŠIN

SVETOGORSKI PROTAT

U našim svetogorskim studijama, kako na području historijskog proučavanja bizantsko-srpskih odnosa u srednjem vijeku uopće, tako napose na području srpske diplomatike i hronologije, mnogo puta smo osjećali nedostatak važnog pomoćnog sredstva: potpunog spiska svetogorskih prota. Važnost takvog spiska bila je više puta naglašavana u bizantologiji počevši od L. Petita, izdavača prve sveske Atonskih akata u kolekciji Vizantijskog vremenika (Vizantijskij vremennik X, 1903, Priloženie 4, Predgovor) do Fr. Dölgera, izdavača posljednjeg velikog zbornika iste vrste »Iz svetogorskih riznica«, koji je izašao 1948. god. Proučavanje izvora, koji se odnose na historiju slavenskih manastira u Svetoj Gori, omogućilo mi je da prikupim više podataka, koji dopuštaju sastavljanje hronološkog spiska svetogorskih prota, mnogo potpunijeg, nego što to nalazimo u ranijim fragmentarnim spiskovima kod Gedeona i dr. Na žalost nepostojanje u Jugoslaviji pojedinih djela, koja sadržavaju svetogorske isprave (na pr. Langlois, Mordtmann, komplet časopisa »Grigorije Palama« i dr.), ne dopušta mi da iskoristim sav izdani materijal o protima i da sa većom sigurnošću razjasnim nekoliko tamnih hronoloških pitanja u dosadašnjoj građi. Takvih nejasnih pitanja bit će više. U jednu ruku, to su nesigurni datumi na pojedinim ispravama, gdje dolazi neslaganje hronoloških elemenata: u pojedinim slučajevima naveli smo ukratko naše mišljenje što se tiče njihova datiranja, odnosno postavili smo pored podataka upitnik. U drugu ruku, postoji čitav niz akata s kontradiktornim prosopografskim podacima, na pr. iz kraja XIV. i poč. XV. vijeka ima akata iz iste godine s različitim imenima prota i svetogorske uprave. Kako ne možemo pregledom originala utvrditi autentičnost takvih isprava, odnosno tačnost oznake njihovih datuma, te kako nam odsustvo podataka o mogućnosti da su postojale u isto vrijeme dvije različite uprave (grčka i srpska), ne dopušta da stvaramo u tom pogledu svoje hipoteze, navodimo takve podatke bez komentara s upitnikom, u nadi da će budući istraživaoci razriješiti ove zagonetke. Ali i u sadašnjem obliku, nadam se, ovaj spisak bit će od znatne koristi za svakog, tko se bavi bizantskom i srpskom diplomatikom i hronologijom. Objavljujući ga u sadašnjem obliku nadam se da će kolege stručnjaci, koji se nalaze u pogodnijim prilikama za bizantološke studije, ispraviti moje griješke i popuniti praznine, te ćemo uskoro doći do jedne sigurne i potpune liste atonskih prota.

U citatima služimo se ovim skraćenicama:

Anastasijević — Драг. Анастасијевић, Неколики неиздати грчки текстови (Старинар, Трећа серија XII, 1937.)

Af. Pat. — Аѳонский патерик. 6-е изд. Москва I 1889., II 1890.

Cantac. — Cantacuz. ed. Bonn.

Chil. I — L. Petit, Actes de Chilandar, I-ère partie. Les actes grecs (Vizantijskij Vremennik XVII 1911., Priloženie)

Chil. II — B. Korablev, Actes de Chilandar, II-ème partie. Les actes slaves (Vizant. vremen. XIX, 1915)

Danilo — Животи краљева и архиепископа српских, написао Данило и други (Изд. Ђ. Даничић у Загребу 1866)

Dimitrijević — Ст. Димитријевић, Документи хиландарске архиве до XVIII века (Споменик Српске академије LV, 1922)

Doch. — *Γέροντος Ἱεροθέου Δοχειαρίτου, Τὸ μονύδριον τοῦ Καλλιγράφου.*

Dölger Reg. — Franz Dölger, Regesten der Kaiserurkunden des Oströmischen Reiches. München—Berlin I 1924., II 1925., III 1932.

Dölger Schatzk. — Fr. Dölger, Aus den Schatzkammern des Heiligen Berges. München 1948.

Doment. — Доментијан, Животи св. Симеуна и св. Саве (изд. Ђ. Даничић 1865.)

Epet. III — *Μιχ. Γούδας, Βυζαντιακὰ ἔγγραφα τῆς ἐν Ἄθῳ ἱερᾶς μονῆς τοῦ Βατοπαιδίου (Ἐπετηρὶς ἑταιρείας βυζαντινῶν σπουδῶν III, 1926.)*

Epet. V — *Ἀρχιμ. Χριστοφόρου Κτενᾶ, Τὰ ἀρχεῖα τοῦ Δοχειαρίου. (Ἐπετηρὶς . . , V, 1928.)*

Epet. VI — *Ἀρχιμ. Χρ. Κτενᾶ, Ὁ πρῶτος τοῦ Ἁγίου Ὄρους Ἄθω καὶ ἡ μεγάλη Μέση ἢ Σύναξις (Ἐπετηρὶς . . . VI, 1929.)*

Epet. VII — *Ἀρχιμ. Χρ. Κτενᾶ, Τὰ ἀρχεῖα τοῦ Δοχειαρίου . (Ἐπετηρὶς . . . VII, 1930.)*

Esph. — L. Petit et W. Regel, Actes d'Esphigménou. (Vizant. Vremen. XII 1906.)

Gedeon — *Μανουὴλ Γεδεών. Ὁ Ἄθως. 1890.*

Grig.-Barskij — Второе посещение святой Аѳонской горы Василия Григоровича-Барскаго... С. Петеробург 1887.

Hell. II—III — *Εὐστρατιάδης Σωφρόνιος, Ἱστορικὰ μνημεῖα τοῦ Ἄθω. (Ἑλληνικὰ II 1929, III 1930.)*

Isaija — Н. Дучић архим, Животопис старца Исаије који је живио у XIV вијеку. Старине хиландарске (Гласник Срп. уч. друштва LVI, 1884., 62—77.)

Kutl. — Paul Lemerle, Actes de Kutlumus (Archives de l'Athos II), Paris 1945.

Lake — Kirsopp Lake, The early days of monasticism on Mount Athos. Oxford 1909.

Lavra — G. Rouillard et P. Collomp, Actes de Lavra I (Archives de l'Athos I), Paris 1937.

Mayer Haupturk. — Phil. Mayer, Haupturkunden für die Geschichte der Athosklöster, 1894.

Millet-Pargoire-Petit — G. Millet, J. Pargoire et L. Petit, Recueil des inscriptions chrétiennes du Mont Athos I, Paris 1904.

M-M — Fr. Miklosich et J. Müller, Acta et diplomata graeca medii aevi, I—VI (1860—1890.)

Mönchsland — Mönchsland Athos mit Beitragen von F. Dölger, E. Weigand und A. Deindl, München 1942.

Mošin, Akti — В. Мошин, Акти из светогорских архива (Споменик Српске академије XCI, 1939.)

Mošin, Godišnjak IV — В. Мошин, Акти братског сабора из Хиландара (Годишњак Скопског филозофског факултета IV, 1940.)

Mošin, Kalist — В. Мошин, Св. партријарх Калист и српска црква (Споменица 600-годишњице српске патријаршије. Гласник Српске правосл. цркве, 1946.)

Mošin, Sbornik III — В. Мошин, Житие старца Исаии, игумена Русскаго монастыря на Афоне (Сборник Русск. Археолог. общества в Югославии, III Белград 1940.)

Mošin, Ugovor — В. Мошин, Уговор св. Саве са светогорским протатом о земљи за виноград (Гласник Државног музеја у Сарајеву, Нова серија I, Сарајево 1946.)

Mošin -Purković — В. Мошин и В. Пурковић, Хиландарски игумани средњега века. Скопље 1941.

Mošin-Sovre — V. Mošin i A. Sovre, Supplementa ad acta graeca Chilandarii. Ljubljana 1948.

Nachträgl. — E. Kurtz, Nachträgliches zu den Akten des Xenophon-Kloster (Vizant. Vremen. XVIII, 1913.)

Pantocr. — L. Petit, Actes de Pantocrator. (Vizant. Vremen. X, 1903.)

Phil. — W. Regel, E. Kurtz et B. Korablev, Actes de Philothée. (Vizant. Vremen. XX, 1913.)

Radojičić — Ђорђе Радојичић, Стари српски књижевници XIV—XVII века. Београд.

Ross. — Акты Русскаго на св. Аѳоне монастыря... св. Пантелеимона. Киев 1873.

SK XI — P. Lemerle et A. Soloviev, Trois chartes des souverains serbes conservées au monastère de Koutlumus (Mont Athos), (Annales de l'Institut Kondakov — Semin. Kondakov. — XI, 1940.)

Smyrn. — *Γ. Σμυρνάκης, Τὸ Ἅγιον Ὄρος. 1903.*

Soloviev, Mon. Rus. — A. Soloviev, Histoire du monastére Russe byzantins de Chilandar. Seminarium Kondakovianum X, 1938.

Soloviev. Mon. Rus. — A. Soloviev, Histoire du monastére Russe au Mont Athos. Byzantion VIII, 1933.

Soloviev-Mošin. — А. Соловјев и В. Мошин, Грчке повеље српских владара. Београд. 1936.

Stojanović, Akti — Љуб. Стојановић, Светогорски акти (Споменик Срп. академије III, 1890.)

Stojanović, Zapisi — Љуб. Стојановић, Стари српски записи и натписи, I 1902., II 1903., III 1905., IV 1923, V 1925., VI 1926.

Symeon Kastam. — *Ἀρχιμ. Συμεὼν .. Κονσταμονίτου, Ἱστορικὴ Ἀλήθεια . . . 1932.*

Teodos. — Теодосије, Живот св. Саве (изд. Ђ. Даничић 1860)

Usp. Ist. III — Порфирий Успенский, История Аѳона III, перв. пол. 1877., втор. пол. 1892.

Usp.Perv. put. — Порф. Успенский, Первое путешествие в Аѳонские монастыри и скиты 1846 г. Часть 1/1—2 1877 часть II/1—2 1880.

Usp. Vtor. put. — Порф. Успенский, Второе путешествие по св. Аѳонской горе в годы 1858, 1859 и 1861 ... Москва 1880.

Xenoph. — L. Petit, Actes de Xenophon (Vizant. Vremen. X, 1903.)

Zogr. — W. Regel, E. Kurtz et B. Korablev, Actes de Zographou (Vizant. Vremen. XIII, 1907.)

Andrija monah i ustanova protata. Obično se smatra, da je atonski protat bio ustanovljen *oko 887. god.*, kada je svetogorska monaška zajednica izabrala svog prvog predstojnika, prota Andreja, da ga pošalje caru Lavu VI. s molbom za zaštitu od nasilja sa strane monaha susjednog manastira Jovana Kolovosa. Sigilij ovog cara navodi: *Ἀνδρέας ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς καὶ πρῶτος ἡσυχαστὴς τοῦ αὐτοῦ περιωνύμου ὄρους.* Uspenskij (Ist. III/1, 43—46.) datira taj akt 887. godinom i stavlja ustanovu protata i izbor prvog prota Andreja u godinu 875. (III/1, 39). Kalligas datira sigilij godinom 900. *(Καλλιγάς, Ἀθωνιὰς ἤτοι Σύντομος περιγραφὴ τοῦ Ἁγίου Ὄρους Ἄθωνος, 1863., 29.— 31.)* što prihvaćaju Vlahos *(Κ. Βλάχος, Ἡ χερσόνησος τοῦ Ἁγίου Ὄρους Ἄθω καὶ αἱ ἐν αὐτῇ μοναί... 1903, 19.)* i u posljednje vrijeme Ktenas *(Ἐπετηρὶς VI, 235.).* Gedeon stavlja akt u 911. godinu (str. 81. i 321.), ali Dölger se potpuno ispravno vraća 887. godini (Reg. I br. 514.).

Ipak se navedeni podatak sigilija ne može smatrati kao neosporiv dokaz postojanja protata 887. godine, jer se, kao što to ukazuje Lake, može interpretirati na dva načina: riječ *πρῶτος* može ovdje značiti imenicu — titulu svetogorskog predstojnika, a može biti i adjektiv, koji se odnosi na iduću riječ *ἡσυχαστής* — pustinjaka. Osim toga, ova je titula do X. vijeka bila uobičajena u Tesaliji i drugdje, te je moguće, da sigilij Lava Mudrog još ne navodi ovu riječ u onom značenju tehničkog termina, koje je ona dobila u trećoj četvrtini X. vijeka. U jednom je izvoru iz onog doba predstojnik svetogorski nazvan »iguman Atosa« te Lake pretpostavlja, da bi taj mogao biti identičan s Jovanom Kolovosom. »Ja pretpostavljam, da po svoj prilici, porijeklo časti prota treba tražiti u navedenom sporu Svetogoraca s kolovoskim kaluđerima. Prvi su htjeli da dođu

pred cara, ali im je bilo nezgodno da pošalju njihovog običnog predstavnika, kolovoskog igumana, iz vrlo važnog razloga, jer je to bila baš ona osoba, protiv koje su oni htjeli podnijeti žalbu. Stoga su oni izabrali najdostojnijeg pustinjaka, te je epitet, koji su mu oni, ili car, nadjenuli, bio kasnije upotrebljen kao titula, pa je tako, dužnost koja je bila stvorena sa specijalnim zadatkom, bila uvedena na tako zgodan način, da je postala trajna i bila čvrsto ustanovljena u Atanasijevo doba.« (Lake 72.—74.)

Arkadije monah Atonit: maj ind. XV. (= *god. 943.*). Uspenskij (Ist. III—1 str. 53.—59.) smatra ga za prota, što nama ne izgleda sigurno. U istom aktu stoji i »znak Joana igumana Atonskog« (Lake 80.—82.): Usp. ga drži za igumana manastira »Atos«.

Stefan »preblaženi i preblagočastivi monah prot Atonski«: *oko god. 960.*, onda *962.—964.* (Atanasijev tipik).

Atanasije »preblagočastivi monah i prot Gore«: god. *971.—972.* (Atanasijev tipik: Usp. Ist. III—1, 265.; Dölger Reg. I. br. 745).

Toma monah i prot: *aug. 980.* (Zogr. I.); *jan. 985.* (Ivirski akt: Vizant. Vrem. V, 489.—493. Lake 10.). Lake nagađa, da je isti mogao da bude »iguman Toma Pitharas«, prije nego je bio izabran za prota (str. 99. n. 2.).

Joan monah i prot: *nov. 991.* (Lavra X); *okt. 996.* (Lavra XIII); *oko god. 1000.* (Žitije sv. Atanasija priča o *protu Joanu Fakinosu:* Usp. III—1, 152.—153.); prije postavljanja za prota pomenut je kao »*Joan monah Fakinos*« u ivirskom aktu iz god. *985.* (Lake 103.).

Jeftimije Ivirac: poslije smrti sv. Atanasija *o. 1000.* god. cijela Sveta Gora postavi ga za prota, ali se on za kratko vrijeme povuče u samoću (Af. pat. I 409.).

Nićifor — prethodnik prota Pavla (Lavra XV).

Pavao monah: *26. dec. 1006.* (Epet. III br. I sa pogrešnim datumom 1001. god.); *apr. 1009.* (Chil I br. 1); *prije 1012.* (Lavra XV i Kutl. I). Možda je isti Pavao već kao *bivši prot* (*πρόην πρῶτος*) potpisan na aktima iz *1012.* (Lavra XV red 63.) i *apr. 1015.* (Dölger Schatzk. 103.).

Nićifor monah: *apr. 1012.* (Lavra XV; svakako nije 1000. godine, jer 1. — Nićifor se tu spominje poslije prota Pavla, koji je bio između 1006.—1009. god.; 2. — Simeon lutrakijski spomenut u Lavra XV, poznat je također iz hilandarskog akta br. 1 od god. 1009., dok je kao njegov prethodnik poznat Dorotej lutrakijski iz god. 999.; 3. — Nićifor stavronikitski i Mihail iz Ravde javljaju se u kasnijim aktima do 1021. godine); *jul* 1012. (Kutl. I); *19. apr. 1015.* (Ivir: Dölger Schatzk. 103., Mönchl. 104.—105.); *febr. 1016.* (Lavra XVIII, Gedeon 316.); *maj 1017.* (Lavra XIX); *1018.—1019.* (Lavra XXI).

Leontije monah(?): poslije Nićifora — navodi Usp. (III—1 156.), na žalost bez navoda izvora.

Joanićije jeromonah: *1021.* (Lavra XXII).

Joan jeromon. 1025.—1026. (Gedeon 162.).

Gerasim »iguman Gore«: *febr. 1030.* (Ros. br. I).

Mihail monah i prot: *dec. 1030.* (Lavra XXIII).

Teoktist monah i prot: *apr. 1035.* (Lavra XXIV; Smyrnakis 42. navodi god. 1032. ind. I?); *apr. 1037.* (Lavra XXV).

Nićifor (?): Smyrnakis navodi kao nasljednika Teoktista, ali s datumom 1035. god. ind. III. (Smyrn. 42.; isp. njegov prethodni datum za prota Teoktista —1032. god. ind. I.).

Teofilakt monah: prema Uspenskom postavljen za prota god. *1042.; sept. 1045.* (Monomahov tipik: Usp. III—1 169.—181. i 277.—290, Mayer Haupturk. 151.—162.; isp. Dölger Reg. II br. 874, gdje su navedena druga izdanja); *maj 1048.* (Ros. III); *apr. 1049.* (Zogr. III i Mošin Akti 174.); *aug. 1051.* (Zogr. IV i Epet. VI 253.).

Ilarion monah: *maj 1057.* (Ros. IV).

Josif: prethodnik Gerasima (Xenoph. I red 201.).

Gerasim kuropalat: prethodnik Pavla (Xenoph. I red 201. i Nachträgl. 96.—98.).

Pavao Dohijarit, monah: *nov. 1070.* (Ros. V.); *jan. 1071.* (Anastasijević 3.—7. i Mošin-Sovre br. I); *maj 1071.* (vatopedski akt kod Usp. III—1 196.—197.); *okt. 1080.* (Dölger Schatzk. 104.); *jul 1083.* (Xenoph. I; slažemo se sa izdavačem ksenofskih akata, da je u ovom aktu, koji nije sačuvan u originalu već u prepisima, tačno označena godina, a pogrešan indikt, jer se prosopografski podaci protive njegovu datiranju 1089. godinom); *bivši prot — πρόην πρῶτος aug. 1087.* (Philoth. I: tu se Pavao potpisao kao iguman dohijarski; svakako nije vjerojatna pretpostavka, da bi se njegovo ime trebalo čitati mjesto prota Save, jer je ovaj izričito nazvan Ksirokastritom, dok je Pavao bio Dohijarit, pa i za vrijeme, dok je bio prot, nije napuštao časti dohijarskog igumana).

Sava Ksirokastrit »smireni monah i prot«: *aug. 1087.* (Philoth. I; isp. prethodni podatak o protu Pavlu).

Gavrilo: nov. 1093. (*Διήγησις* kod Usp. III—1 370.; Dölger Reg. II br. 1171.); *okt. 1094.* (Usp. III—1 361.; Dölger Reg. II. br. 1248. prema navedenom III. indiktu datira »1109?«; mislimo, da godina 1094. više odgovara, pošto navedeni akt sadržajno stoji u vezi s prethodnim).

Joanićije Valma, iguman Lavre i prot svetogorski: *nov. 1096.* (Usp. III—1 183.); tipik patrijarha Nikole (Gedeon 271; Usp. III—1 205.); *bivši prot god. 1111.* (*Διήγησις* kod Usp. III—1 376.).

Kozma monah: 1101.—1102. (Lavra XLIX).

Ilarion kastamonitski, monah: 1109.; 1110.; 1113. ili 1116. (*Διήγησις:* Dölger Reg. II br. 1171 i 1265.)

Neofit prot i *iguman manastira Dohijara:* Ktenas (Epet. VI 253.) izdaje Neofitov testament s napomenom, da je godina neodređena; datum Uspenskog (III—1 200.) — god. 1092. — svakako je pogrešan. Neofit je bio prot poslije 1118. godine: prema njegovu zavještanju (Epet. VI 253. i d.) i njegovu životu (Af. Pat. II 347.—360.) bio je dohijarski iguman još dugo vremena, nakon što je postao prot, a mi ga vidimo *kao igumana, ali još ne kao prota, u aktima od sept. 1108.* (Lavra

LII) *i 1118.* (Epet. VII str. 106. br. 3). Prema žitiju Neofit je upravljao Svetom Gorom *mnogo godina*, te je kasnije predao čast dohijarskog igumana svom učeniku Varnavi, koga zaista nalazimo na ovom mjestu god. 1141. (Lavra LIV).

Gavrilo monah: *jun 1141.* (Lavra LIV); *okt. 1153.* (Lavra LV).

Nićifor jeromon. i iguman Lavre: *nov. 1154.* (Lavra LVI).

Joan monah: *15. aug. 1169.* (Ros. VII); upravljao *do 1177.* (Solovjev Mon. Rus. 220.—221.).

Dorotej monah: *jun 1177.*; upravljao *do 1182.* (Ros. VII; Solovjev ibid.).

Mitrofan monah: *sept. 1182.*; upravljao *do 1188.* (ibid.).

Martinijan jeromon.: *mart 1188.*; upravljao *do 1194.* (ibid.).

Gerasim monah: *aug. 1194.* (ibid.); *1198.—1199.* (Chil. I br. 3; Solovjev Invent. 45.—46.)

Domentije Jerusolimit: febr. 1201. (Domentijan 87. i 188.; Teodosije 751.); spominje se u kasnijem kutlumuškom aktu iz 1257. god. (Kutl. II).

Danilo: spominje se kao nasljednik Domentijev (Kutl. II).

Teoktist: prije 1208. (Chil. II br. 1; Mošin Ugovor 93.—95.).

Jevsevije jeromon.: *1227.—1228.* (Chil. I br. 2 i Chil. II br. 1; Mošin Ugovor 93.—95.).

Teodor jeromon.: *1253.* (Domentijan 345 i Stojanović Zapisi III br. 4931: u jednom rukopisu stoji god. 6751., a u drugom 6762. god. ind. XI.; većina naučenjaka prihvaća ovaj drugi datum, što nalazi potvrdu u datumu idućeg kutlumuškog akta od 1257. god.; moramo primijetiti, da neslaganje 6762. godine s XI. indiktom otpada, ako se uzme da je godina navedena prema »martovsko-pizanskom« sistemu — za ljetnu polovicu 1253. godine, koji je sistem, po našem mišljenju, bio u upotrebi kod Srba u sredini XIII. vijeka. Nadamo se, da ćemo opširnije argumentirati naše mišljenje u raspravi o martovskoj godini, koju pripremamo); *dec. 1257.* (Kutl. II); nedatirana potvrda pod aktom prota Pavla iz 1009. god. (Chil. I br. 1 red 57.—58.).

Arsenije monah: *jan. 1262.* (Epet. VI 258.—260., gdje je akt pogrešno datiran 1159. godinom; izdavač je jamačno netočno pročitao posljednje slovo — brojku 0=70 kao Γ=3; godina 1195. ne odgovara prilikama, jer je tada bio prot Gerasim, dok se godina 1262. potvrđuje srpskim Šestodnevom i Domentijanom, koji navode prota Arsenija. Vidi ispravku datumu kod Mošina Sbornik III 139., što ne zapazi Dölger u Schatzk. 271.); *1262.—1263.* (=6771. godina u Todorovu zapisu u Šestodnevu: Stojanović Zapisi I br. 20.; mislimo, da se i ovdje nalazi »martovsko-pizansko »datiranje — od marta 1262. do februara 1263., dok bi prema septembarskom bilo sept. 1262. — aug. 1263. Ovaj je podatak, u vezi s idućim podatkom Domentijanova zapisa iz 6772. god., vrlo važan za datiranje vlade srpskih arhiepiskopa Arsenija i Save II.); *1263.—1264.* (= god. 6772. u Domentijanovu zapisu u Simeonovu žitiju: Domentijan 116., Stojanović Zapisi III br. 4933.; prema martovskom računu to bi

odgovaralo razmaku od marta 1263. do febr. 1264., dok prema septembarskom sistemu od sept. 1263. do aug. 1264.).

Kozma monah: *oko 1264.* — *pedeset godina prije 1313.—1314.* (= ind. XI u Kutl. IX); kao *negdašnji* prot spominje se u kutlumuškom aktu iz *1287.* god. (Kutl. III).

Nepoznati: 1272.—1275. Poznate su poslanice nepoznatog prota caru Mihajlu VIII. (Usp. III—2 165., Opravdanija br. 5 i Perv. put. I—2 288.—302.).

Nepoznati (možda isti): *1280.* ubijen je za vrijeme kaznene ekspedicije cara Mihaila VIII. (Usp. III—2 110.; Af. Pat. II 249.).

Joanićije: 1284. (Lambros, Catal. des manuscr. de l'Athos I str. 5.).

Joan jeromon.: *febr. 1287.* (Kutl. III); *apr. 1287.* (Hell. II 330.); *aug. 1287.* (Hell. II 339.); *aug. 1288.* (Chil. I br. 10.).

Joanićije monah: ako je tačan datum Lambrosovog kataloga u zapisu prota Joanićija iz 1284. god., onda je on *po drugi put* postavljen poslije prota Joana; *nov. 1294.* (Chil. I br. 9.: prosopografski podaci ovog akta nesumnjivo svjedoče, da je Dölgerov pokušaj, da premjesti njegovo datiranje u 1338. godinu, potpuno neispravan: god. 1338. bio je prot Isak, a hilandarski iguman Arsenije, dok se ovdje prot Joanićije navodi zajedno s igumanom hilandarskim Kirijakom; naprotiv, postojanje prota Joanićija krajem XIII. vijeka posvjedočeno je drugim hilandarskim i kutlumuškim ispravama, isto tako kao i postojanje njegova suvremenika hilandarskog igumana Kirijaka; ostali Hilandarci navedeni u aktu, kao bašta Elevterije, poznat iz zografskog akta 1290. godine, i naročito proigumen Stefan, koji je 1288. god. još bio iguman, isto tako pripadaju kraju XIII. vijeka; isto vrijedi i za ostale potpisane ili spomenute, ličnosti, kao kutlumuškog igumana Grigorija i alipskog Mateja — vidi Kutl. str. 7. i 16. Hilandarski akt br. 128 sa istim potpisima od god. 1338. ind. VIII. — nesumnjiv je falsifikat); *1302.* (Chil. II br. 10: akt je originalan; točna je godina, koja se slaže sa sunčevim krugom, dok je indikt pogrešan); *pokopan u manastiru Prodroma poslije 1302.* god. (Kutl. VI, očevidno iz početka XIV. vijeka, poslije 1302. god.).

Ilarion: prethodnik prota Luke (Ros. VIII).

Luka jeromon.: prethodnik prota Teofana (Ros. VIII; Kutl. VI); *apr. 1306.* (vatopedski akt kod Dölgera Schatzk. 105.).

Teofan jeromon.: *apr. 1312.* (Ros. VIII); *aug. 1312.* (Mošin-Sovre III); *nov. 1312.* (hrisovulja Andronika II: Dölger Schatzk. 5.; Usp. III—2 140.—145.); *1313.—1314.* (Kutl. IX).

»*Interregnum*«: *jul. 1315.* (M-M I 6.—10.: akt govori o protu koji će biti postavljen).

Isak jeromon.: *maj 1316.* (Esph. VII. i Mošin Akti 189.); *1316.* (Chil. II br. 18 i Mošin Godišnjak IV br. I); *1316.* (Xenoph. Nachträgl. 98.); *oko 1319.* (Chil. I br. 44); *1320.* (Esph. VI); *febr. 1322.* (alipski akt u Kutl. XI; Usp. III—2 149. i 154.); *1322.* — diplomatska misija za vrijeme građanskog rata (Cantac. I gl. 32.); *7. febr. 1324.* (karakalski akt kod Dölgera Schatzk. 106.; Usp. III—2 288.—289.); *1325.* (Cantac.

I gl. 32.); *sept. 1325.* (Kutl. XII); *dec. 1325.* (ivirski akt kod Dölgera Schatzk. 93.); *maj 1326.* (Chil. I br. 111.); *1329.* (Xenoph. VIII i Usp. III—2 154.); *3. sept. 1329.* (Kutl. XV); *19. maj 1330.* (Kutl. XVI); *1331.* (Epet. VI 263.); *sept. 1333.* (zografski akt kod Dölgera Schatzk. 18.); *okt.* 1333. (»Tomos hagioreitikos« kod Migne, Patrol. graeca 150 col. 12); *febr. 1342.* pođe u Carigrad s diplomatskom misijom od Kantakuzena, ali ja tamo zatvoren u manastiru Petra (Cantac. III gl. 34.—35.); *umro je vjerojatno 1345. prije juna,* kad je postavljen novi prot (Epet. VI 270.—271.; Mošin Kalist 192.—195.).

Privremena uprara 1345. god.: jeromonah Teodosije »iguman Alopskog manastira i *vršilac prava bogoljubivog oca našeg prota«,* saputnik protov *isihast Kalist* (budući patrijarh), karejski jeklisijarh jeromonah Evgenije i epitirit starac Filotej (Epet. VI 270.—271.). *U proljeće 1345. uhvaćeni su od gusara* i u junu 1345. otkupljeni od protata.

Teodorit jeromon.: *jun 1345.* (Epet. VI 273.); vjerojatno je isti zaključio sporazum s Dušanom poslije osvojenja Svete Gore (Solovjev-Mošin V; Mošin Kalist 193.).

Privremena uprava u drugoj polovici 1346. god. prije postavljenja prota Nifona: Kalist ivirski (budući patrijarh) — »nosilac prava protata« (M-M I 296.—300.; Mošin Kalist 194.).

Nifon jeromon.: *prva polovica 1347.* Vjerojatno isti je na carigradskom koncilu u *februaru 1347.* (M-M I 249.); optužen od Srba zbog sklonosti bogumilstvu (M-M I 296.—300.); spominje se kao prot u doba srpske vlasti (Chil. I br. 156); *bivši prot — dec. 1347.* (Chil. I br. 135.). Isp. Mošin Kalist 194.—196.

Arsenije jeromon. (možda Srbin?): dec. 1347. (Chil. I. br. 135 nota uz red 43.); kao *»pokojni« spomenut je oko 1353.* (M-M I 376.; Mošin Kalist 197.).

Antonije jeromon *Srbin: maj 1348.* (Zogr. XXXVIII); *februar oko 1350.* (Kutl. XXIII); »pokojni« — 1363. (Ros. IX i X.).

Teodosije alipski, jeromon.: *oko 1351.* (M-M I 376.); *apr. 1353.* (Hell. II 377.); vidi kasnije podatke o drugoj upravi Teodosija od 1356.

Teodul jeromon., *vjerojatno Srbin: jun ind. VI. = god. 1353.* (Mošin-Sovre VII; Mošin Kalist 202.).

Silvan: poslije Teodosija, a prije druge Teodosijeve uprave (Kutl. XXXI); očevidno, poslije Teodula, jer je Teodul bio neposredni nasljednik Teodosija (Teodosije u aprilu, Teodul — u junu iste 1353. god.).

Teodosije iguman alopski, jeromon., *po drugi put: prije dec. 1356.,* kad ga nalazimo već kao *bivšeg prota* (Chil. I br. 145). Druga Teodosijeva uprava direktno je posvjedočena kutlumuškim aktom XXXI, koji je stavlja prije prota Doroteja. Nejasna je kontradikcija, na koju je upozorio Lemerle (Kutl. str. 8.): kutlumuški iguman i kasniji svetogorski prot Hariton u svoja tri akta iz 1370. i 1378. god. navodi, da je bio izabran za kutlumuškog igumana za vrijeme prota Teodosija i jeriskog mitropolita Jakova (Kutl. XXIX, XXX i XXXVI); to bi trebalo da bude poslije decembra 1356., kad je u Kutlumušu bio još iguman Arsenije (Chil. I br.

145), a prije 1362., kad ovdje već nalazimo igumana Haritona (Kutl. XXIV str. 8.). Međutim već od decembra 1356. god. nalazimo prota Doroteja. Prema tome moglo bi se pretpostaviti, da Hariton u svojim zavještanjima navodi Teodosija kao prota, dok je on u to vrijeme bio bivši prot, možda ne želeći spominjati tadašnjega prota Srbina. Kao drugo objašnjenje moglo bi se pomišljati, da je Teodosije bio prot i po treći put između 1357. i 1363. god., iz kojeg doba nemamo podataka o protima. Ipak je ova pretpostavka vrlo malo vjerojatna, jer kutlumuški akt XXXI direktno kaže, da je Teodosije bio prot dva puta. Kao *bivši prot* Teodosije je spomenut u *dec. 1356.* (Chil. I br. 145), u *apr. 1363.* (Ros. X) i u *februaru ili maju 1369.* (Kutl. XXV); kao *»negdašnji prot«* — *1370.* (Kutl. XXIX XXX); kao *»pokojni«* — *u januaru 1375.* (Kutl. XXXI) i u *julu 1378.* (Kutl. XXXVI).

Dorotej jeromonah, *Hilandarac:* nasljednik Teodosija (Kutl. XXXI); *dec. 1356.* (Chil. I br. 145); *apr. 1357.* (Pantokr. II); *1363.* (Epet. VII 116.); *apr. 1363.* (Ros. IX i X); *okt. 1364.* (Chil. I br. 148); *jan. 1366.* (Ros. XI); *nov. 1366.* (Chil. I br. 152); bez datuma — Stojanović Zapisi II br. 4231; kao *»pokojni«* — *okt. 1400.* (Smyrn. 103.). Valjda je isti spomenut u sigiliju patrijarha Filoteja povodom spora između prota i jeriskog episkopa u pitanju srpskih svećenika na Atosu — apr. 1368. (M-M I 555.—557.).

Sava jeromonah, *Srbin: febr. 1369.* (Zogr. XLIII); *febr. ili mai 1369.* (Kutl. XXVII); *dec. 1369.* (Kutl. XXXVIII); *1. aug. 1370.* (Kutl. XXIX); *nov. 1370.* (Kutl. XXX); *dec, 1370.* (Chil. I br. 153).

Teofan jeromon.: prije Gerasima — *bivši prot 1375.* (Isaija 75.; Danilo 381.—383.; Mošin Sbornik III 159. i 161.).

Gerasim monah: *jun 1374.* (Chil. I br. 155.); *jan. 1375.* (Chil. I br. 156 i Kutl. XXXI); *»pokojni«* — *1380.* (Kutl. XXXVII) i *16. aug. 1387.* (Kutl. XXXIX).

Hariton iguman kutlumuški i mitropolit ugro-vlaški: *od 1376.* (Kutl. XXXV od juna 1377.); *jun 1377.* (Mošin-Sovre IX); *jul 1378.* (zavještanje: Kutl. XXXVI; Zogr. XLVII); *sept. 1378.* (Zogr. XLVIII); *nov. 1378.* (Chil. I br. 157); *maj oko 1380.* (Kutl. XXXVII).

Dorotej jeromon.: *1. aug. 1384.* (Pantocr. VI); *16. aug. 1387* (Kutl. XXXIX); bez datuma (Stojanović Akti 49.—50.) spominje se kao prethodnik Neofita.

David jeromon.: *jan. 1389.* (Chil. I br. 159); možda o istomu govori nedatirani sigilij patrijarha Antonija — bio je na prijestolu *1380.* do *1390.* (Hell. III 45.).

Neofit jeromon: *mart 1392.* (Zogr. LI); *1392.* (Usp. Perv. put. I—2 15.: ugovor između manastira sv. Pavla i Ksiropotama).

Jeremija jeromon.: prema Smyrnakisu postavljen u oktobru 1391.?! (Smyrn. 100.—101. poziva se na sigilij od oktobra 6900. god. ind. XI: očevidno tu je neka griješka, jer se u jednu ruku godina ne slaže s indiktom, a u drugu ruku — do marta 1392. upravljao je prot Neofit): *okt. 1392. god. ind. I.* (Gedeon 124.; M-M II 216.); *nov. 1392.* (Chil. I br. 160); *1393.* (Epet. VI 247.).

Dometije jeromon. *maj 1394. g. ind. II.* (Manuilov tipik kod Mayera Haupturk. 195. i kod Usp. III—2 191.—199; isp. podatke o Dometijevoj upravi god. 1407.).

Jeremija jeromon. *(po drugi put?): aug. 1395.* (Mošin-Sovre X); *jun 1398.* (Kutl. XLII); *1. nov. 1398.* (Pantocr. XIII).

Arsenije jeromon.: *1399.—1400.?* (Chil. II br. 75; Dimitrijević 20.—21.). Datum na ovom slavenskom aktu ima samo dva prva slova-brojke »S Ц« = 6900; godina 1392., koja odgovara ovom datumu, nije prihvatljiva, jer baš te godine imamo podatke o dvojici prota, Neofitu i Jeremiji, koji dolaze neposredno jedan za drugim, te je Arsenije mogao biti postavljen samo poslije Jeremije, iza 1398. god. Ali s druge strane akt ne može biti datiran ni mnogo kasnijom dobom, pošto se u njemu spominju Hilandarci proiguman Jevtimije, koji je u istom svojstvu naveden još 1378. god. (Chil. I br. 157) i veliki ekonom David, koga ranije srećemo kao parikonoma 1282. god. (Mošin Godišnjak IV 196.). Zato pretpostavljamo, da se u navedenom datumu izbrisala posljednja brojka И=8 i da bi vjerojatnoj 6908. godini trebala da odgovara god. 1400. (isp. Mošin-Sovre str. 41.—42.).

Genadije: okt. 1400. ind. IX.? (Smyrn. 103.; Usp. Perv. put. I—2 15.); *bivši prot — aug. 1405.* (Kutl. XLIII).

Teona jeromon.: *1400.—1401.?* (Epet. VI 260.—263.). Izdavač navodi datum »marta 6808 god. indikta IX.«: godina se ovdje ne slaže s indiktom, a ne može se prihvatiti i prema unutarnjim podacima, jer: 1. — godine 1300., a i svih godina, koje tokom XIV. vijeka odgovaraju IX. indiktu, bili su drugi proti, 2. — manastir Pantokrator, čiji se iguman potpisao na aktu, obnovljen je tek u drugoj polovici XIV. vijeka, 3. — jeriski episkop je nazvan mitropolitom, što se ne javlja prije 1329. godine (Grumel, Titulature de metropolites byzantins. Memorial Louis Petit, 1948. 169.—170.). Ako je akt autentičan, mogao bi po našem mišljenju da ide na kraj XIV. ili početak XV. vijeka, jer u potpisima nalazimo imena triju svetogorskih funkcionara, koji u ranijim aktima zauzimaju niže dužnosti: prota Teonu — možda kao jeklisijarha karejskog 1387. (Kutl. XXXIX), duhovnika karejskog Mateja — možda kao jeklisijarha karejskog 1392. (Zogr. LI) i Kalista jeklisijarha karejskog — možda kao epitirita 1392. god. (Zogr. LI). Ako je tačan indikt, onda bi njemu odgovarao mart 1401. godine; ako se pretpostavi da je tačnija godina (sa pogrešno zabilježenom brojkom za stotine), onda bi trebalo uzeti 6908. = 1400. godina. Ali sve se to teško slaže s datumima vlade prota Arsenija, Genadija i Neofita, koji bi trebali da upravljaju baš iste 1400. godine.

Neofit jeromonah: *nov. 1400.* (Stojanović Akti 50.: godina 6909. ne slaže se tu s VIII. indiktom); *1404.* (Usp. Perv. put. I—2 15. navodi sigilij patrijarha Mateja od 6912. god. ind. XIV., gdje se spominje prot Neofit).

Jeremija (po treći put?): aug. 1405. (Kutl. XLIII); *1405. (Hell.* II 372.).

Dometije (po drugi put?): 1407. (Usp. Vtor. put. 268. prema »Historikos logos tou Kastamonitou«).

Simon jeromon.: *3. nov. 1409.* (Stojanović Akti 50.).

Isak jeromon.: *maj 1424.* (ili 1409.) godine ? (Epet. VI 276. s pogrešnim datumom 1399. god.). Godina 6907. ind. II. jamačno je pogrešna, jer se ta godina ne slaže s indiktom i jer od 18 igumana potpisanih na ovom aktu nijedno se ime ne slaže s potpisima svetogorske uprave na pantokratorovom aktu od novembra 1398. Ako se pretpostavi, da je indikt tačan, onda bi se mogle uzeti godine 1409. ili 1424. Prva bi više odgovarala iz paleografskih razloga (izdavači su mogli uzeti oznaku broja iza godine ′ za 1 = 10 pa tako od 6907 napraviti 6917), ali s jedne strane u ovom aktu ne nalazimo nijedne ličnosti iz navedenih u kutlumuškom aktu iz 1405. pa iz 1408. god.; napose hilandarski iguman u to doba nije bio Atanasije, već Timotej (Stojanović Zapisi br. 10033). Međutim, iguman Atanasije poznat nam je oko god. 1426. i kao proiguman 1437. (Chil. II br. 82 i 83), te bi najvjerojatnije bilo uzeti godinu 1424., koja odgovara II. indiktu. U tom slučtju iguman alipski Nikandar bio bi nasljednik Jevtimija iz 1422. god. i valjda posljednji alipski iguman prije ujedinjenja tog manastira s Kutlumušem 1428. (Isp. Kutl. Addenda 279. i str. 17.—18.).

Danilo jeromon.: *jun 1428.* (Kutl. XLV); *27. jan. 1430.* (Ros. XIII).

Kalist jeromon.: *oko 1450.?* (Epet. V 106.: sigilij patrijarha Jeremije I od januara 1530. spominje istragu, koja je vođena pred 80 godina, za vrijeme prota Kalista jeromonaha).

Dorotej jeromon.: *kraj 1466.* (Mošin-Sovre XII).

Danilo: 1471. (Gedeon 322.); spominje se u žitiju patrijarha Nifona (Af. Pat. II 147.—148.) i u žitiju sv. Nektarija (Af. Pat. II 414.).

Ignatije jeromon.: *jun 1483.* (Zogr. LV); *bivši prot 1505.* (Epet. VI 279.); isp. Epet. VII. 116.

Gavrilo jeromon.: *poslije 1483.* (žitije patrijarha Nifona u Af. Pat. II 182.); *apr. 1494.* (Smyrn. 339.).

Kozma iguman kutlumušk i: *1492.* (*Γ. Τσιοράν, Σχέσις τῶν ῥουμανικῶν χωρῶν μετὰ τοῦ Ἄθω* ... Athenes 1938. 104.—105.; citiramo po Kutl. str. 19.—20.)

Grigorije jeromon.: *1496.* (Epet. VII 116.).

Kozma jeromon.: *1502.* (Ros. str. LXX.).

Mojsije jeromon., *Slaven: 1505.* (Epet. VI 278.).

Mitrofan jeromon., *Slaven: 25. maja 1506.* (Kutl. L); *1506.* (Hell. II 348. i Grig.—Barskij 169.); *bivši prot* 1514. (Epet. VI 279.) i *1528.* (Kutl. LIII).

Nifon Pantokratorac (?): kao »*bivši* .....« spominje se *1528.* (Kutl. LIII); nije jasno, da li je to *bivši prot* ili *proiguman:* vjerojatnije je da je prvo, jer je naveden odmah iza bivšeg prota Mitrofana.

Mitrofan od manastira Makri, Slaven: kao *bivši prot* potpisao se pored prethodnog bivšeg prota Mitrofana na istom aktu iz *1528.* god. (možda je bio prot kasnije — 1527.?).

Pajsije: 1508. (Usp. III—2 354.—355.; Ros. str. XII.); *1509.* (Usp. II—2 355.).

Sava Slaven: 1513. (Zogr. LVI). dva akta bez datuma (Grig.-Barskij 169.).

Josif jeromon.: *1514.* (Epet. VI 280.).

Serafim: prethodnik Simeona — *1514?* (Žitije Maksima Grека u Af. Pat. I 175.).

Simeon: 1515. (Af. Pat. 175.; Usp. III—2 355. i 450.).

Gavrilo jeromon.: *1516.* (Hell. II 350.); *jan. 1518.* (Kutl. LI); *1518.* (Hell. II 344.).

Pajsije jeromon.: *1520.—1522.* (Hell. II 345.).

Grigorije: kao *bivši prot — jan. 1526.* (Kutl. LII).

Gavrilo jeromon., *Slaven: jan. 1526.* (Kutl. LII); *1526.* naredio, da se oslika crkva sv. Joana u protatu (Usp. III—2 407. i Millet-Pargoire-Petit br. 7); *1527.* (Esph. XXV); napisao život patrijarha Nifona (Af. Pat. II 147.); *bivši prot — 1535.* (Stojanović Zapisi III br. 4962); isp. Đ. Radojičić 41.; Gedeon 209.

Kalistrat jeromon.: *1528.* (Kutl. LIII).

Serafim Thiepol »divni«: izabran za prota i poslan u Vlašku — bez datuma (Af. Pat. I 203.); *1534.* obnovi hram u protatu i *1535,* dade ga oslikati. (Usp. III—2 407.; Smyrn. 693.); drug patrijarha Teofila (umro u januaru 1548.); napusti protat i povuče se u samoću (Af. Pat. II 73.—74.); napisao povijest ikone »Dostojno jest« (Gedeon 210.); *bivši prot — 1544.* (Smyrn. 124.).

Misail: jun. 1541. (Smyrn. 120.); možda je isti dobio poslanicu od patrijarha Jeremije III god. 1542. (Hell. III 47.).

Mojsije jeromon.: 1544. (Hell. II 348.; Smyrn. 124.).

Grigorije jeromon.: 1544. (Smyrn. 694.; Usp. Perv. put. II—2 271.).

Sofronije jeromon.: *30. maja* 1547. (Kutl. LVI).

Kiril jeromon., *Kutlumušac: jul 1561.* (Chil. I br. 162); *apr. 1562.* (Chil. I br. 163); *bivši prot — jul 1526.* (Esph. XXVII i Kutl. str. 22.) i *1565.* (Kutl. LXVI u aktu iz 1628. god.).

Gavrilo jeromon.: *jul. 1562.* (Esph. XXVII); 1562. (Hell. II 350.).

Pajsije jeromon.: *okt. 1578.* (Doch. 54.).

Dionisije jeromon., *Lavriot: 10. febr. 1580.* (Philoth. XII); *1580.* (Hell. II 344.); *1582.* (Doch. 57.). Treba naglasiti, da je već u martu 1581. jedan akt potpisan samo od članova svetogorske uprave bez prota.

Sofronije jeromon.: *bivši prot 1584.* (Usp. Perv. put. II—2 271.; Smyrn. 698.; Millet-Pargoire-Petit br. 12).

Nifon jeromon.: *apr. 1582.* (Hell. II 371.).

Rahomije jeromon.: *1584.* (poslanica cara Ivana Groznog: Ros. str. XVII.; Usp. III—2 355.—356.).

Jeremija jeromon: *1585.* (Hell. II 549.).

Dikej Nikodim sa svetogorskim saborom: mart 1586. (Kutl. LIX); *14. marta 1588.* (Kutl. LX). *Arhimandrit Ktenas* u svom članku o historiji protata (Epet. VI 240. i 249.) tvrdi, da je čast prota bila ukinuta

prije 1592., jer spisi iz ovog vremena već nisu potpisani od prota, nego samo od svetogorskih igumana, koji sačinjavaju upravni savjet Svete Gore. Međutim postoji još pomen prota iz 1592. godine.

Visarion j e r o m o n.: *apr. 1592. god. ind. V.* (Hell. II 340.).

Poslije toga nisu mi poznata imena atonskih prota; akti protata iza 1592. godine nemaju potpisa prota, ali postoji nekoliko poslanica upućenih protu:

God. 1597. maja: poslanica patrijarha aleksandrijskog Meletija *protu Svete Gore* (Hell. III 49.).

God. 1609.: poslanica patrijarha Neofita *protu* (Hell. III 50.).

God. 1639.: poslanica patrijarha Kirila II *protu* (Hell. III 53.); ali god. 1635. isti patirjarh upućuje poslanicu igumanima svetogorskih manastira, ne spominjajući prota.

God. 1641.: sinodalna poslanica patrijarha Partenija *»blagočastivom protu Svete Gore i ostalim starcima Savjeta«* (Philoth. XIV).

Uspenskij (III—2 285.) kaže, da su sve ćelije, koje su pripadale protatu u Kareji, bile rasprodane svetogorskim manastirima oko 1674. godine radi podmirenja protatskih dugova. Pored toga on saopćuje, da Svetogorci pričaju, da je poslije ukidanja časti prota protatski hram stajao prazan 60 godina i njega je, prema zapisu, restaurirao starac Zosima tek 1686. godine. Na osnovu ovih podataka Uspenskij zaključuje, da je ukinuće časti prota bilo 1626. ili iduće godine, sigurno sa znanjem vaseljenskog patrijarha i otomanske Porte.

Ako navedene patrijaršijske poslanice iz god. 1639. i 1641., upućene protu, imaju u vidu realne osobe, onda bi se time dokazalo, da su proti postojali i u drugoj četvrtini XVII. vijeka. Ta se pretpostavka nameće činjenicom, da je isti patrijarh Kiril 1636. godine uputio poslanicu igumanima, a tri godine kasnije piše protu. Nama se čini, da nepostojanje jednog zvaničnog akta o ukinuću protove časti upućuje na hipotezu, da čast prota nije bila ukinuta zakonodavnim putem, nego je sama od sebe prestala postojati. Počevši od druge polovice XVI. vijeka proti se ne biraju redovno. U XVII. vijeku njihova je katedra ostajala vakantna često za duže vrijeme i na kraju prve polovice istoga stoljeća proti su se uopće prestali birati. Nije isključeno, da su doseljenje na Atos turskog age sa 40 vojnika i njihova nasilja nad manastirima (Usp. Perv. put. I—2 65.) bili jedan od razloga, koji su prisilili manastire, da se svaki brine za svoju zaštitu, te je nezaštićeni i razoreni protat izgubio smisao svog postojanja. Rasprodaja protatskih ćelija oko 1674. godine sankcionirala je već svršenu činjenicu.

MIRKO DRAŽEN GRMEK

INAUGURALNE DISERTACIJE HRVATSKIH, SRPSKIH I SLOVENAČKIH LIJEČNIKA

(1660—1865)

PREDGOVOR

Nekoć su se, da se postigne medicinski doktorat pisale inauguralne disertacije, a na nekim se sveučilištima još i danas pišu. Prema najnovijoj uredbi uvedeno je i u našoj državi predlaganje pismene disertacije kao uvjet, da se postigne stepen doktora medicinskih nauka. Iako su disertacije iz XVIII. i XIX. stoljeća uglavnom suhoparne školske radnje, kompilacije i puke sistematizacije poznatih činjenica, a često uopće nisu produkti doktorandovog pera, ipak su to štampani dokumenti, koji moraju privući pažnju historičara medicine. Dosada nitko nije sustavno obradio inauguralne disertacije naših liječnika. Dr. Lujo Thaller je u svojem poznatom djelu o povijesti medicine u Hrvatskoj i Slavoniji od 1770. do 1850. g. spomenuo nekoliko disertacija hrvatskih liječnika. To pionirsko djelo bilo je velika pobuda za moj rad. Prihvatio sam se posla uvjeren, da bi se skupljanjem i proučavanjem inauguralnih disertacija naših liječnika mogli dobiti vrijedni kulturno historijski i biografski podaci. S druge strane mi se činilo, da bi te disertacije mogle biti zanimljive i vrijedne po svom stručnom sadržaju. Katkad su tu osvijetljene pojedine epizode iz naše medicinske prošlosti (na pr. liječenje omanom, epidemije na Hvaru, socijalne prilike u Srbiji, malarija u Hrvatskoj, bolest »škrljevo«, mljetska bolest i t. d.), katkad su predložene zanimljive reforme (domaća anatomska nomenklatura, socijalno osiguranje i t. d.), a tu i tamo nađe se po koja ispravna originalna ideja o biti pojedinih bolesti i o njihovoj terapiji.

Moram napose istaknuti, da je veoma teško pravilno ocijeniti sadržajnu vrijednost neke disertacije. To su monografije o pojedinim specijalnim problemima medicine i njenih pomoćnih nauka, pa bi za ispravnu ocjenu trebalo veliko poznavanje današnje medicine, a isto tako i poznavanje tadašnjeg stanja nauke. Zapravo bi trebalo poznavati stručnu literaturu, koja je autoru disertacije stajala na raspolaganju, da bi se moglo odvagnuti, što je u njegovu radu posve originalno. Ne ulazeći stoga u podrobniju analizu pojedinih radnja ograničio sam se većinom na posve

kratak informativni referat o sadržaju i nekim najmarkantnijim osobitostima. Nadam se, da će taj moj pregled ponukati gdjekojeg stručnjaka, da podrobnije prouči pojedine disertacije, koje se bave njemu bliskim problemima i da tako nađe kakav novi poticaj ili možda otkrije neku zaboravljenu zaslugu prošlih pokoljenja.

Najstarija disertacija našeg liječnika, koju mi je pošlo za rukom pronaći, potječe iz XVII. stoljeća. Sredinom XIX. stoljeća prestaju se pisati disertacije na mnogim medicinskim fakultetima. Time su se sama po sebi nadala vremenska ograničenja mojem sakupljanju. Ograničio sam se na sabiranje disertacija štampanih prije godine 1872., godine uvođenja modernog nastavnog i ispitnog plana na fakultetima Austro-Ugarske monarhije.

Prije XX-tog stoljeća nije postojao domaći medicinski fakultet. Samo jednu školsku godinu trajala je zadarska »Centralna škola« s pravom promoviranja liječnika, pa je te godine 1810./11. promoviran jedan liječnik, ali bez pismene disertacije. Naši medicinari morali su studirati u inozemstvu, većinom u Beču, Pešti, Padovi i Paviji. Pod konac XIX. stoljeća studiraju mnogi u Pragu, Grazu, Innsbrucku, Moskvi, Parizu i na raznim ostalim talijanskim (Bologna) i njemačkim (Berlin, Halle) sveučilištima. Disertacije naših liječnika, koje sam dosad skupio, iznijet ću kronološkim redom po pojedinim fakultetima.

Pri odlučivanju, koje autore disertacija treba smatrati »našima«, postupio sam tako, da sam uvrstio u svoju radnju ne samo one liječnike, koji su podrijetlom s teritorija današnje Jugoslavije, pa su se po svršenim studijama vratili u domovinu, nego i one, koji su našeg podrijetla, ali su trajno ostali u inozemstvu. Uvrstio sam također i one liječnike, koji su podrijetlom stranci, ali su značajni dio svog stručnog rada vršili u našoj zemlji.

Većina citiranih disertacija nalazi se u Sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu. Ostale sam našao u ljubljanskoj Narodnoj i sveučilišnoj knjižnici, zadarskoj Naučnoj knjižnici, novosadskoj Knjižnici Matice Srpske, riječkoj Naučnoj knjižnici, puljskoj Gradskoj knjižnici, zatim u knjižnici muzeja Zbora liječnika u Zagrebu, knjižnicama bolnica, franjevačkih samostana i privatnika. (Thaller, Definis, Zmajić, Brozović i dr.). Na žalost mi sve disertacije spomenute u ovoj radnji nisu bile pristupačne. Kod nekih sam se morao zadovoljiti samo naslovom i podacima dobivenim indirektno iz pristupačne literature. Ukoliko sam neku radnju našao samo citiranu, to posebice navodim. Naslov je u takvom slučaju citiran prema knjizi, koja je prva navedena u odnosnom popisu literature.

A sada nekoliko riječi o disertacijama, koje nisu ovdje spomenute. Ova zbirka svakako nije potpuna. Manjkavosti su velike, što se tiče liječnika iz Dalmacije i Istre. Neke sam radnje hotimično izostavio, iako se spominju u našoj medicinsko-historijskoj literaturi. Tako nisam uvrstio radnju nekog Hermanna Klaara (Dissertatio inauguralis medica de virtute acidorum vegetabilium et mineralium, Vindobonae 1841.), jer držim, da ne potječe od onog Klaara, koji je bio liječnik u zagrebačkoj garnizonskoj

bolnici i u vojsci bana Jelačića, nego od njegova imenjaka, koji nema veze s našom medicinskom povijesti. Izostavio sam i radnje, koje su pisali autori s našim prezimenima, ali za koje nema nikakvih dokaza, da su doista našeg podrijetla.

Ugodna mi je dužnost, da zahvalim gg. prof. dr. L. Thalleru, arhivisti B. Zmajiću, doc. dr. I. Pintaru, prof. dr. M. Baradi, dr. L. Brozoviću, dr. M. Ujeviću, dr. L. Glesingeru, dr. I. Esihu, Vj. Maštroviću, V. Definisu i svim ostalima, koji su mi pomogli kod sakupljanja podataka za ovu radnju.

I. UVOD

Počasna titula »doctor« potječe iz srednjeg vijeka. U znak općenitog poštovanja dobili su taj pridjevak neki čuveni skolastici i humanisti. Opću upotrebu dobiva taj naziv nakon osnutka sveučilišta. U početku »doctor« znači jednostavno »učitelj«. Tako se na pr. u antiknom Rimu učitelj borenja zvao »doctor gladiatorum«. U XII. i XIII. stoljeću taj pridjevak postaje oznakom najviše akademske časti. On tada znači nešto slično današnjoj tituli sveučilišnog profesora. Doista je tada svaki doktor imao pravo predavanja na sveučilištu. Pravo na nošenje doktorskog naziva dobivalo se svečanom i vrlo skupom promocijom. U tom svečanom aktu promocije, koji je trajao nekoliko dana, odvijajući se po propisanom ritualu punom komplicirane simbolike, bio je jedan od najvažnijih dijelova: javna disputacija doktoranda. Vješto braneći neke originalne teze nasuprot službenim oponentima i svim članovima fakulteta trebao je budući doktor dokazati svoje znanje i umješnost. Javna disputacija i disertacija, razrada jedne stručne teme, zapravo stručno predavanje, bila je tada posve razborita uredba, jer je doktorska titula donosila »ius docendi« — pravo javnog poučavanja. Tadašnja doktorska disertacija u mnogom je analogna današnjim habilitacionim radnjama i predavanjima profesora i docenata. U srednjem vijeku nisu se pravile pismene disertacije. Zašto su one kasnije postale uvjetom doktorske promocije? Da bi se osigurale i zaštitile od revolucionarnih i heretičkih ideja, zatražile su vlasti, da se prije javne disputacije moraju funkcionarima univerziteta radi cenzure predložiti rukopisi teza i inauguralnih predavanja. Otkrićem i popularizacijom štampe počinju se ti rukopisi štampati. U početku je štampanje bilo samo posljedica lične taštine neodoktora. Teze se u XVII. stoljeću štampaju, jer je to otmjeno. Tiskani tekst je ukrašen grbovima, inicijalima, gravurama, otisnut često na svili i tome sl. Na većini univerziteta nije ni u XVIII. stoljeću štampanje disertacije i teza obvezatno — to ostaje privatna stvar doktoranda — ali svi inzistiraju na tome, da se buduća usmena disputacija mora pismeno predložiti univerzitetskim vlastima. Disertacija se odsad počinje davati samo pismeno, a javno se disputira o tezama. Do XIX. su stoljeća pismena disertacija i usmeno dispu-

tiranje o tezama bili glavni dokaz dovoljne stručne spreme i obrazovanosti doktoranda, no taj se čin postepeno degradirao do svečane, ali isprazne formalnosti. U XVIII. stoljeću prosperiraju mnogi učeni dobavljači disertacija, koje baš nisu na zamjernoj naučnoj visini. Disertaciju nije bilo teško napisati: sastavilo se iz raznih knjiga nekoliko desetaka paragrafa o nekoj temi, nadodalo se nekoliko izmišljenih povijesti bolesti — i promocija je sretno prošla! Teze redovno nisu originalne. One se uzimaju iz različitih medicinskih djela slavnih autora, a osobito često iz zbirke već održanih doktorskih teza. Često su profesori sami određivali teze i ujedno objasnili, kako ih treba braniti. Takvo stanje tražilo je reformu, i doista se počela sve veća važnost davati rigoroznim ispitima, kao najboljem dokazu dovoljne stručne spreme. Bečka dvorska komisija za školstvo izrazila je 2. II. 1848. ovo mišljenje o tom pitanju: »Rigorozni ispiti su jedini pravi kamen kušnje, a javna disputacija je samo formalnost i svečani završetak akademskog akta, slično kao što je revijski manevar završetak jesenjih vojnih vježba.«

II. BEČ

Vjekovna politička povezanost s Austrijom bila je razlog, da su u prošlim stoljećima mnogi naši ljudi, u prvom redu Hrvati i Slovenci, studirali u Beču. Bečka »universitas« osnovana je godine 1365. Hrvati se spominju veoma rano kao članovi ugarske sveučilišne korporacije. Naši ljudi, redom plemići, studiraju teologiju, filozofiju i pravo. Do XVII. stoljeća nemamo podrobnijih podataka o studentima medicine našeg podrijetla.[1] Uopće, bečki je medicinski fakultet jedva vegetirao prije marija-terezijanske ere. Bilo je školskih godina sa svega jednom promocijom, a i takvih, koje uopće nisu dale novog doktora. Promocija je tada u Beču bila velesvečani čin, koji se vršio svake pete-šeste godine u katedrali sv. Stjepana, a troškovi su za doktoranda bili tako veliki, da ih je mogao podmiriti samo bogati plemić. Troškovi su po osobi iznosili oko 1000 fl. Doktorand prilikom promocije javno disputira o svojim tezama, a prije promocije mora predložiti fakultetskim vlastima rukopis svoje disertacije.

Veće značenje dobiva bečki medicinski fakultet nakon temeljite reforme u nastavi i ispitnom redu, koju je — po želji Marije Terezije — proveo Gerhard van Swieten. Njegov patent o reformi medicinskog fakulteta od 7. II. 1749. g. uvodi nov način nastave i olakšava studij siro-

1 Neki magister Valentin iz Koprivnice predavao je godine 1454. »libros de generatione et corruptione«, a magister Ladislav iz Požege, kasniji doktor medicine padovanskog arhiliceja, predavao je godine 1476. predmet »metheorica«. Matija Lubanus iz Celja spominje se 1575. godine kao rektor i »primarius phisicae professor«. U matrikulama bečkih sveučilišnih korporacija zabilježeni su još mnogi naši ljudi, ali ne znamo, koji su od njih imali veze s medicinskim studijem.

mašnijim đacima. Promocija se vrši nakon petgodišnjeg pohađanja predavanja i vježba, a na temelju dva položena rigorozna ispita, pismene disertacije i formalne javne obrane teza. Svečani i skupi način promocije vrši se samo u izuzetnim slučajevima.

Novu reformu proveo je car Josip II. svojom odredbom od 30. III. 1785. g. Vrijeme studija smanjuje se na 4 godine, ukida se pismena disertacija i javna disputacija. Umjesto toga mora doktorand po vlastitim opažanjima napisati tri povijesti bolesti i položiti praktični usmeni ispit uz bolesnički krevet.

Josipove novotarije brzo su dokinute i 1810. godine opet su uvedeni propisi slični van Swietenovim. Ima raznih medicinskih akademskih stepena: magister kirurgije, okulistike i porodilistva, zatim doktor medicine i doktor kirurgije. Da se postigne doktorat treba napisati po svojim opažanjima dvije povijesti bolesti, položiti propisane rigorozne ispite, napisati inauguralnu disertaciju i javno braniti teze. Za doktorat iz kirurgije treba izvesti još i dvije operacije na lješini. Ta su pravila vrijedila sve do revolucionarne godine 1848. Te godine obustavljeno je pisanje inauguralnih disertacija.[1]

Odredbom od 11. IV. 1872. g. uveden je posve moderan propis. Ukidaju se zasebne diplome za medicinu, kirurgiju, opstetriciju i okulistiku, a uvodi diploma doktora sveukupne medicine. Uvode se tri rigorozna ispita. Taj su ispitni red prihvatili svi medicinski fakulteti Austro-Ugarske (Pešta, Prag, Graz), pa je kasnije bio primijenjen i na našim domaćim fakultetima.

U XIX. stoljeću postigao je bečki medicinski fakultet neslućeni razvitak i postao jedna od vodećih svjetskih škola. Ondje su predavali Rokitansky, Škoda, Hebra, Hyrtl, pa Billroth i mnogi drugi proslavljeni učenjaci.

Dakako da su na bečkom sveučilištu, toj za Hrvate i Slovence nekoć najvažnijoj visokoj školi, predavali i mnogi naši ljudi, od srednjovjekovnog magistra Valentina iz Koprivnice do preteče moderne mikrobiologije Markantuna Plenčiča i do čuvenog današnjeg interniste Nikole Jagića.

Pored fakulteta bila je u Beču još jedna liječnička škola. Car Josip II. osnovao je g. 1785. posebnu školu za vojne liječnike, po njemu prozvanu Josephinum. Zavod je bio zatvoren g. 1820., pa opet otvoren 1824., dokinut 1848., i ponovno otvoren g. 1851., najprije kao niža, a onda opet kao viša škola ravnopravna fakultetu. Zavod je konačno dokinut g. 1870. Nastavni program i ispitni red bili su posve analogni fakultetskim. Spo-

---

1 Obustava pisanja inauguralnih disertacija provedena je bez neke veće reformatorske odredbe. Prof. dr. L. Schönbauer javio mi je iz Beča, da mu je pošlo za rukom naći među službenim spisima u tamošnjem sveučilišnom arhivu samo jednu kratku biljčšku crvenom tintom iz godine 1848: »Disputationen und Dissertationen haben aufzuhören! Nr. 17. v. R. G. 170.« Tako je kratkim putem likvidiran taj značajan i važan običaj.

minjem ovaj zavod zato što su mnogi naši liječnici doktorirali baš kao njegovi pitomci.

Razumije se, da nisam našao sve disertacije naših bečkih doktoranda. Evo onih, za koje mi je pošlo za rukom saznati.[1]

1.

VERBEZIUS Joannes Baptista

Disputatio medica De PARTIBUS quam ... publico certamini submittit JOANNES BAPTISTA VERBEZIUS Carniolus Labacensis ... VIENNAE AUSTRIAE, Typis Matth. Cosmerovii, 1660. 4⁰

Prema Pohlinu radi se o raspravi »de natura et usu acidularum«, t. j. o naravi i medicinskoj upotrebi kiselica. Vjerojatni povod obradi ove teme bila su vrela današnje Rogaške Slatine, koja su — iako ih spominju već Thurneysser (1572) i Tabernaemontanus (1584) — u ono vrijeme bila još slabo poznata i gotovo posve neiskorištavana. Ljekovita rogaška voda pročula se tek nakon uspjele kure grofa Zrinskog, koju opisuje bečki profesor Sorbait (1680), i nakon magistralnog opisa Gründlovog (1685). Kod Pohlina je kao godina štampanja Verbecove disertacije navedena 1661. godina, pa se prema tome radi ili o pogrešnom Pohlinovom navodu ili možda postoje dvije različite Verbecove rasprave, od kojih je prva (»De partibus«) štampana 1660., a druga (»De natura et usu acidularum«) tek 1661. godine. Dakako da je u tom slučaju samo prva disertacija inauguralna. Nemam točnih podataka o sadržaju Verbecove disertacije, jer sam našao samo citate naslova kod Mayera i Pohlina.

Dr. Janez Verbec rodio se u Ljubljani 1633. godine. Doktorirao je u Beču god. 1660. Otac, također Janez, bio mu je poznati kranjski zemaljski ljekarnik, dok mu je ujak David Verbec bio jedan od najčuvenijih slovenačkih liječnika. Janez se bavio liječničkom praksom u Ljubljani.

Literatura: Mayer, Wiens Buchdrucker-Geschichte, Wien 1883; Pohlin, Bibliotheca Carnioliae; Minařik, Črtice iz zgod. kranjske farmacije, p. o. iz Apot. vjesnika, Zagreb 1935; Schivitz, Adel in den Matrikeln Krains, 1905.

2.

GRÜNDEL Joannes Benedictus

Disputatio medica DE CHYLOSI, quam ... publicae discutiendum proponit JOANNES BENED. GRÜNDEL Silesius Lichtenwaldensis ...

---

[1] Kod većine medicinskih fakulteta, pa tako i kod bečkog, peštanskog i padovanskog, nije se u svoje vrijeme vodio popis predlaganih disertacija. Nisu poznati nikakvi štampani ili rukopisni popisi svih medicinskih inauguralnih disertacija i disputacija održanih na tim fakultetima. U Beču je sačuvan redovni popis promoviranih liječnika tek od godine 1818. Iz tog se kataloga međutim razabira samo ime doktoranda i datum promocije.

Anno M. DC. LXXX. Disputabitur in Auditorio DD. Medicorum die 16. Mensis Augusti. VIENNAE AUSTRIAE, Typis Joannis van Ghelen, 4^0, str. 7.

Prema vlastitim Gründlovim navodima u »Roitschocrene« (c. VIII, p. 65) raspravlja se u toj inauguralnoj disertaciji o puštanju krvi. Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Ivan Benedikt Gründl rodio se u Lichtenwaldu u Šleziji. Doktorirao je u Beču 16. VIII. 1680. Od 1685. do 1701. bio je fizik štajerskih staleža sa sjedištem u Mariboru. Čuveno je njegovo djelo »Roitschocrene« (lat. Viennae 1685. i njem. Gratz 1687.) u kojem je opisao svoju kemijsku analizu i opažanja o ljekovitom djelovanju mineralne vode Rogaške Slatine. Gründl je bio član Academiae Naturae Curiosorum, pa je u različitim godištima Miscellanea tog udruženja štampao raznovrsne svoje liječničke opservacije.

Literatura: Gründl, Roitschocrene, Viennae 1685; Mayer, Wiens Buchdrucker-Geschichte, Wien 1883; Leskovar, Rohitschocrene, Zdravstveni vestnik XVI. p. 208; Režek, Iz prošlosti vrela mineralnih voda Rogaške Slatine, Celje 1937; Manget, Bibliotheca script, medicorum, Genevae 1731; Pintar, Slov. biogr. leksikon; Wichner, Beiträge zu einer Geschichte des Heilwesens usw. in Steiermark bis 1700, Graz 1885.

3.

PAYER Joannes Leopoldus

EX UNIVERSA MEDICINA APHORISMI DUODENI. Annexis sex tabulis de natura humana ejusdemque substantia et accidentiis. Authore JOANNE LEOPOLDO PAYER. — VIENNAE AUSTRIAE, Typis Joannis Georgii Schlegel, 1700. 8^0, str. 6+6.

Dvanaest aforizama u duhu tadašnje medicine. Dodano je šest tabela sa skolastičnim shemama o atributima ljudske naravi.

Dr. Ivan Leopold Payer, rodom iz Šoprona u Ugarskoj, studirao je medicinu u Beču. Tamo je 1700. godine štampao naprijed navedenu inauguralnu disertaciju, no iz nepoznatih nam razloga nije mu uspjelo postići doktorat. Payer je otišao u Padovu, gdje je promoviran na čast doktora medicine i filozofije dne 18. VIII. 1702. Kasnije je bio liječnik grada Kisega, a od 1706. godine hrvatski zemaljski fizik i ordinarij u Varaždinu. U Varaždinu se spominje još 1715. godine, dok ga već 1720. nalazimo kao liječnika u Petrovaradinu. U Beču je 1715. godine pristupio u Patačićevo ispičutursko društvo »Pintu«. Bio je plodan stručni pisac, pa je štampano nekoliko njegovih rasprava u duhu paracelzizma kao i prvi opis Varaždinskih i Krapinskih Toplica. Preveo je na hrvatski jednu raspravu o kugi.

Literatura: Thaller, J. L. Payer, Lij. vjesnik LXII. 1940, br. 3; Thaller, Pov. med. u Hrvatskoj; Barlè, Zdravstvo st. Zagreba; Grmek, Hrv. medicinari u Padovi; Wissert, Nekoliko podataka o varaždinskim liječni-

cima, Lij. vjesnik LX. 1938, br. 3; Chloupek, Mortalitet i natalitet u Varaždinu, Miscellanea IV; Payer, Modicum medicum, Graecii 1709.

4.

TOMASIN Thomas

PLACITA PHYSICA DE MOTU TRANSPIRATIONIS. Dissertatio inauguralis ... THOMAS TOMASIN Carniolus Birkendorfensis ... VIENNAE, 1723. 12⁰

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Tomo Tomažin, rodom iz Podbrežja nad Kranjem, doktorirao je u Beču godine 1723.

Literatura: Pintar, Slov. biogr. leksikon (rukopis); Pohlin, Bibliotheca Carnioliae.

5.

TSCHANDEK Ferdinandus

PLACITA PHYSICA DE SYMPATHIA ET ANTIPATHIA ... FERDINANDUS TSCHANDEK Carniolus Rudolphiwertensis saluberrimae Medicinae Auditor et JOANNES BAPTISTA SCHIGAN Cropens. AA. LL. et Phil. Magister ... VIENNAE, apud Schwendimann, 1724. 12⁰

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Ferdinand Čandek, Slovenac iz Novog Mesta, doktorirao je u Beču godine 1724. Disertaciju je izradio zajedno sa prijateljem Ivanom Schigan iz Krope. To je jedini dosad mi poznati primjer kolektivnog pisanja inauguralnih disertacija.

Literatura: Pohlin, Bibliotheca Carnioliae.

6.

SABIZ Josephus

Dissertatio inauguralis medica DE HABITU GERMANORUM ANTIQUO, ET STRUCTURA CORPORIS AEVI MODERNI, quam D. T. O. M. A. Decreto authoritate, et consensu perillustrium, magnificorum, spectabilium, praenobilium, excellentissimorum et clarissimorum virorum et c. perillustris, magnifici, spectabilis et excellentissimi Domini Universitatis Rectoris, perillustris, magnifici, spectabilis, et excellentissimi Domini Decani, venerabilis Domini Senioris, S. C. R. C. M. DD. Consiliariorum et Archiatrorum, nec non DD. Professorum, adeoque totius amplissimi DD. Medicorum Collegii in celeberrima et antiquissima Universitate Viennensi pro consequendo Doctoratus Gradu publicae DD. Doctorum disquisitioni exponit JOSEPHUS SABIZ de TAUBENSPERG Liburnus Fluminensis, AA. LL. et Philosophiae Magister, Saluberrimae Medicinae Baccalaureus Formatus, et pro Suprema Laurea Candidatus. In publico DD. Medicorum Collegio horis post meridiem consuetis Die 7.

Mensis Septembris Anno M. DCC. XXXVII. — VIENNAE AUSTRIAE, Typis Mariae Th. Voigtin Viduae. 4⁰, str. 22.[1]

U ovoj radnji piše Sabić, da su njegovi suvremenici mnogo slabiji i boležljiviji od starih Germana. Uspoređujući stari način života s novim nalazi, da su glavni uzroci propadanja lagodan način života i neumjerenost u jelu, pilu i spolnom životu. Autor temelji sve svoje izvode na iatromehaničkoj fiziologiji.

Dr. Josip Sabić, Hrvat iz Rijeke, doktorirao je u Beču 7. IX. 1737. Godine 1770. osnovao je na bečkom medicinskom fakultetu zakladu, iz koje se imao stalno uzdržavati po jedan student medicine.

Literatura: Grmek, O nekim disertacijama; Grmek, Bilješke o našim liječnicima.

7.

LACKNER Laurentius

Dissertatio inauguralis medica DE PHLEBOTOMIA HIPPOCRATICA ... LAURENTIUS LACKNER ... VIENNAE, 1755. 4⁰

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Lovro Lackner rodio se 9. VIII. 1725. na Pivki pri Naklem. Promoviran je u Beču godine 1755. Bio je austrijski vojni liječnik. U Ljubljani je osnovao fond za đačke stipendije. Umro je 1759., valjda u Češkoj.

Literatura: Pintar, Slov. biogr. leksikon; Pohlin, Bibliotheca Carnioliae.

8.

MISLEI Luca

Dissertatio inauguralis medica DE MARASMO SENILI ... LUCA MISLEI Carniolus ... VIENNAE, 1757. 4⁰

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Luka Mislej, Slovenac, doktorirao je u Beču godine 1757. Ostali njegov život nije mi poznat.

Literatura: Pohlin, Bibliotheca Carnioliae.

9.

HAYMON Antonius

Dissertatio physico-medica DE AERE, quam ... committit JOSEPHUS ANTONIUS HAYMON Carniolus Adelspergensis ... Mensis Julii MDCC. LVIII ... VIENNAE, e typographeo Kaliwodiano. 1758. 8⁰, str. 66.

---

1 Kod većine disertacija pretežni je dio naslova formalistička i stereotipna kurtoazija. Redovno slijedi posveta, pa hvalospjev osobi, kojoj se posvećuje radnja; zatim predgovor i posveta čitatelju, u kojoj autor moli, da mu se prestrogo ne sudi, jer ga na pisanje sili kruti akademski zakon. Pismeni izrazi učtivosti zapremaju velik broj stranica, a katkad i polovinu cijele knjige. Zbog kratkoće izostavljam kod navođenja naslova ostalih disertacija dugačke, beznačajne i stereotipne dijelove.

Rasprava o uzduhu.

Dr. Jožef Anton Haymann, Slovenac židovskog podrijetla, rodio se u Postojni 14. II. 1727. Doktorirao je u Beču godine 1758. Bio je liječnik u Kranjskoj, a 1774. g. postao je kranjski zdravstveni savjetnik i zemaljski protomedik. Bio je prvi direktor ljubljanskog mediko-kirurškog zavoda. Kako kažu, budno je pazio na uređenje i poslovanje apoteka. Umro je u Ljubljani godine 1794.

Literatura: Pintar, Slov. biogr. leksikon; Pintar, Kirurški zavod v Ljubljani; Grmek, Bilj. o našim liječnicima; Pohlin, Bibliotheca Carnioliae.

10.

WINKLER Josephus

Theses medicae DE URINA RUBRA CUM SEDIMINE LATERITIO, quam ... submittit JOSEPHUS WINKLER ... VIENNAE, 1758. E typographeo Kaliwodiano. 4^0, str. 4.

Rasprava o dijagnostičkoj vrijednosti nekih patoloških promjena urina.

Dr. Josip Winkler, rodom iz mošonske županije, doktorirao je u Beču 1758. godine. Bio je austrijski vojni liječnik. Kao štabni liječnik služio je preko 28 godina u Petrovaradinu. Umro je u Petrovaradinu.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Szinnyei, Magyar írók; Győry, Mag. orv. bibliographiája; Jeremić, Med. prilike u Zemunu.

11.

CODELLI Petrus Antonius

Dissertatio inauguralis medica DE VOCE, VOCIFERATIONE, CANTU, TUBARUM INFLATU, STERNUTATIONE, OSCITATIONE, PANDICULATIONE, RISU, FLETU AC SUSPIRIO, quam ... submittit PETRUS ANTONIUS CODELLI de FAHNENFELD ... VIENNAE, 1759. 4^0

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Petar Anton Codelli, potomak poznate goričke plemićke obitelji, doktorirao je u Beču godine 1759.

Literatura: Pintar, Slov. biogr. leksikon; Pohlin, Bibliotheca Carnioliae.

12.

VERBEGA Ignatius

Dissertatio inauguralis medica DE PRAESAGIO VITAE ET MORTIS IN FEBRIBUS ACUTIS EX ANIMALIS FACULTATIS ACTIONIBUS FORMANDO, quam ... committit IGNATIUS VERBEGA Carniolus Steinhofensis. In theses adnexas disputabitur ... die 17. Augusti 1761. VIENNAE, Typis Kurzböck. 4^0, str. 40.

Rasprava o prognostici kod raznih groznica.

Dr. Ignjat Verbega, Slovenac, doktorirao je u Beču 17. VIII. 1761. Bio je hrvatski zemaljski protomedik sa sjedištem u Zagrebu (1776—1795).

Istaknuti javni, kulturni i prosvjetni radnik. Bio je član habilitacione komisije za postavljanje novih profesora na tadašnjoj zagrebačkoj akademiji. Nobilitiran je godine 1793. Umro je u Zagrebu godine 1795., pa je tom prilikom štampana u biskupskoj tiskari svečana posmrtna elegija, koju je napisao Đuro Dianić.

Literatura: Thaller, Pov. med. u Hrvatskoj; Barlè, Zdrav. st. Zagreba; Cal. Zagrabiense 1776.—1795; Dianich, Elegia in obitum Ignatii Verbega Medici, Zagrabiae 1795; Bojničić, Adel von Kroatien, Nürnberg 1899.

13.

SAGAR Michael Joannes

Dissertatio DE SALICARIA ... JOANNES MICHAEL SAGAR ... VIENNAE 1762. 4^0

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Ivan Mihael Žagar rodio se u Poljanama na Dolenjskem 2. XI. 1732. Bio je siromašni seljački sin, pa je morao studirati boreći se s velikom oskudicom. Doktorirao je u Beču godine 1762.[1] Nakon promocije imenovan je okružnim fizikom u Iglavi. Istaknuo se suzbijajući epidemije, koje su harale u njegovom okrugu, pa je u povodu toga napisao neke veoma zanimljive i vrijedne rasprave. Nobilitiran je 1776. Umro je u Pragu 18. VI. 1813. Napisao je brojna nozološka, epidemiološka, balneološka i botanička djela.

Literatura: Pintar, Žagar, Miscellanea sv. III.; Grmek, Bilj. o našim liječnicima; Wurzbach, Biogr. Lexikon; Pohlin, Bibliotheca Carnioliae.

14.

KNEE Josephus

Dissertatio inauguralis De EMMENAGOGIS ... JOSEPHUS KNEE Carniolus ... VIENNAE 1765.

Radnju sam našao citiranu.

Dr. Jožef Knè, Slovenac, doktorirao je u Beču godine 1765. Bio je fizik u Novom Mestu i Idriji, zatim protomedik u Ljubljani, gdje je umro god. 1804.

Literatura: Pohlin, Bibliotheca Carnioliae; Mušič, Zdravstvo staroga Novoga Mesta, Kronika slov. mest VII (1940).

15.

SHORETICS Michael

Dissertatio inauguralis medica DE SENSIBUS EXTERNIS, EORUMQUE INTER SE COMMERCIO, quam authoritate, et consensu illustrissimorum, perillustrium, magnificorum, spectabilium, clarissimorum viro-

1 Netočni su dakle navodi, da je doktorirao tek u 50. godini života. Godine njegova rođenja i smrti redovno se krivo navode.

rum, perillustris, ac magnifici domini Universitatis Rectoris reverendissimi, illustrissimi, ac amplissimi domini Universitatis Cancellarii illustrissimi, magnifici, ac clarissimi inclytae facultatis medicae Domini Decani, D. D. sacrae, caesareae, regiae, apost. Majest. consiliariorum, ac archiatrorum, nec non clarissimorum D. D. Professorum, venerabilis domini Senioris, atque totius amplissimi D. D. Medicorum Collegii, pro gradu doctoratus, summisque in medicina honoribus ac privilegiis legitime consequendis publicae disquisitioni committit MICHAEL SHORETICS, Ungarus Sigendorffensis, pro suprema medici doctoratus laurea candidatus. Disputabitur in palatio universitatis die — Mensis — M. DCC LXV. — VINDOBONAE, Typis Jos. Kurtzböck, Universitatis Typographi. 4°, str. 32.

Rasprava o osjetilima i njihovim odnosima među sobom. Autor poznaje i opisuje pet osjetila: tactus, gustus, olfactus, visus et auditus. Iako nastoji, da u svojim shvaćanjima i izlaganjima bude što više empiričan, ne može se otresti spekulativne psihologije. Smatra, da je opip najjednostavnije osjetilo i pokušava sva ostala principijelno svesti na to jedno. Kod svih osjetila bitan je dodir objekta s osjetnim organom, dakle opip. Raznovrsnost osjetila dolazi uglavnom od raznovrsnosti aficiranih organa. Šoretić je tom svojom radnjom zapravo preteča Müllerova zakona o specifičnim energijama osjetila.

Prof. dr. Miho Šoretić rodio se 2. IX. 1741. g. u Cindrofu u šopronskoj županiji od hrvatskih roditelja. Prezime možda odgovara današnjem Zoretić. Doktorirao je u Beču 5. IX. 1765. Najprije je bio asistent u bečkoj vojnoj bolnici. Godine 1767. postao je fizik vesprimske županije. Kad je osnovan medicinski odsjek na sveučilištu u Trnavi (1769) postavljen je za profesora patologije i interne medicine. Prema Varsiku Šoretić je bio od 1773.—1777. profesor patologije u Trnavi. Varsik ga piše: Soretič, Shoretich i Schoretics i ističe, da je bio nationis Croaticae. Na fakultetu se pismeno deklarirao kao Hrvat. Bio je vrstan predavač i marljiv kliničar. Medicinski fakultet ugarske kraljevine seli se u Budim, a zatim u Peštu. Šoretić ostaje profesor. Dva puta je bio dekan, a jednom rektor ugarskog sveučilišta (1783/84). Umro je u Pešti 3. III. 1786. U svoje je vrijeme bio veoma uvažen stručnjak.

Literatura: Brozović, M. Shoretić, Lij. vjesnik, LXIV. 1942. br. 4; Trnka, Oratio funebris in exequiis M. Shoretics, Pestini 1786; Fejer, Historia Academiae scientiarum Pazmaniae, Budae 1853; Grmek, Bilj. o našim liječnicima; Szinnyei, Magyar írók; Györy, Sudhoffs Archiv 25 (1932), s. 214; Varsik, Národnostný problém Trnavskej university, Bratislava 1938; Esih, Trnava i Hrvati, Beograd 1937.

16.

PATUNA Bartholomeus

Epistola physico-medica continens HISTORIAM FOETUS SINE INVOLUCRIS EXTRA UTERUM INVENTI, PLACENTA INTRA UTERUM HAERENTE (Dissertatio inauguralis.) ... BARTHOLO-

MEUS PATUNA Liburnus Fluminensis ... VIENNAE, 1765., e typographeo Kaliwodiano. 8⁰, str. 41.

Autor opisuje neobičan sekcioni nalaz kod jedne umrle trudnice. Nađeno je mrtvo dijete u trbušnoj šupljini. Pupčani tračak vodio je u desnu tubu. Maternica je bila velika poput šake, sadržavala je placentu; na njoj se nije vidjela nikakva rana, ni brazgotina.

Dr. phil. et med. Bartol Patuna. rodom sa Rijeke, doktorirao je u Beču 1765. godine. Bio je liječnik na Rijeci. Napisao je jednu memoriju o trizmusu novorođenčadi (Gorica 1785).

Literatura: Szinnyei, Könyvészete; Szinnyei, Magyar írók; Fischer, Gesch. der Geburtshilfe; Schivitz, Der Adel in den Matrikeln von Görz und Gradiska, Gorica 1904.

17.

BRUSSATI Valentinus

Dissertatio inauguralis medica DE MORBIS FEMINARUM, quam ... submittit VALENTINUS BRUSSATI Carniolus ... VIENNAE, 1766. 8⁰

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Valentin Brusati, Slovenac, doktorirao je u Beču 1766. godine.

Literatura: Pernhoffer, Catalog; Pintar, Slov. biogr. leksikon (rukopis); Pohlin, Bibliotheca Carnioliae.

18.

ADAMI Paulus

PAULI ADAMI Pannonii ... HYDROGRAPHIA COMITATUS TRENCSINIENSIS ... VIENNAE, 1766. typis vid. G. L. Schulzii. 8⁰, str. 97.

Opis kupališta, toplica i mineralnih vrela trenčinske županije. Radnja je ponovo štampana u Beču 1780. godine.

Prof. dr. Paul Adami rodio se u Trenčinu 9. VII. 1739. Doktorirao je u Beču godine 1766. Iza promocije bio je »Contagions-Physicus« u Hrvatskoj. Godine 1775. imenovan je za profesora veterine na bečkom sveučilištu. Umro je u Beču 21. IX. 1795. Napisao je nekoliko poznatih radnja o povijesti kužnih bolesti kod ljudi i životinja.

Literatura: Szinnyei, Könyvészete; Hirsch-Gurlt, Biogr. Lexikon; Ferchl, Chem.-pharm. Bio- und Bibliographikon, Mittenwald 1938.

19.

SLABY Franciscus

FRANCISCI de SLABY Hunggari Legradiensis ex illust. fund. Windh. Dissertatio inauguralis medica DE HAEMORRHOIDIBUS, quam ... pro doctoratus gradu publicae disquisitioni submittit. Disputabitur in Palatio Universitatis Die 18. Mensis Julii M. DCC. LXVII. — VIENNAE, Typis Joan. Thomae nob. de Trattnern. 1767. 8⁰, str. 24.

Rasprava o hemoroidima.

Dr. Franjo Slabi rodio se 18. VII. 1739. g. u Legradu (Hrvatska). Doktorirao je u Beču 18. VII. 1767. Bio je fizik zaladske županije, koja je obuhvaćala i dio Međumurja.

Literatura: Grmek, Bilj. o našim liječnicima; Petrik, Bibl. Hungariae.

20.

PRANDT Adamus

Dissertatio inauguralis medica DE VESICANTIBUS, quam ... submittit ADAMUS PRANDT Sclavonius Petrovaradinensis ... VIENNAE, 1768. Typis M. Th. Schulz. 8⁰, str. 45.

Rasprava o podražajnim melemima.

Prof. dr. Adam Ignjat Prandt rodio se u Petrovaradinu 24. XII. 1742. Doktorirao je u Beču godine 1768. Na preporuku van Swietena bio je dvije godine nakon promocije imenovan profesorom fiziologije i farmakologije na novoosnovanom medicinskom fakultetu u Trnavi. Savjesno je vršio profesorsku dužnost u Trnavi, Budimu i Pešti. U sveučilišnim je aktima zabilježeno, da je bio hrvatske narodnosti. Bio je prvi dekan medicinskog fakulteta ugarskog sveučilišta. Kasnije je bio još šest puta dekan, a jednom rektor (1774/75). Umirovljen je godine 1815., a umro je u Pešti 15. VII. 1817.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Brozović, Shoretić, Lij. vjesnik, LXIV. 1942. br. 4; Grmek, Bilj. o našim liječnicima; Györy, Mag. orv. bibliographiája; Szinnyei, Magyar irók; Féjer, Historia Academiae scientiarum Pázmániae, Budae, 1835; Györy, Sudhoffs Archiv 25 (1932), S. 214; Varsik, Nár. problém Trnavskej univerzity, Bratislava 1938.

21.

LALANGUE Joannes Baptista

JOANNIS BAPTISTAE LALANGUE, Luxemburgensis, antiquissimae et celeberrimae Aureo-Montanae Fundationis alumni. Dissertatio inauguralis anatomica NEUROLOGIAM sistens quam ... publicae disquisitioni submittit. Disputabitur in Palatio Universitatis Mense — Die 29. M. DCC. LXX. Literis Kirchbergianis. 8⁰, str. 43.

Kratka anatomija perifernog nervnog sistema.

Dr. Ivan Krstitelj Lalangue rodio se 27. IV. 1743. u Mattonu (kod mjesta Virton u belgijskom Luxemburgu). Doktorirao je u Beču. 29. IX. 1770. Nakon promocije prakticirao je u Beču. Bio je učenik i miljenik slavnog van Swietena. Postavši liječnik bana Nadassdyja došao je u Hrvatsku, u Varaždin, tadašnju bansku rezidenciju. Ubrzo postaje županijski fizik (1772.). Iako podrijetlom Belgijanac, posve se aklimatizirao u novoj domovini. U Varaždinu je razvio živu liječničku i literarnu djelatnost. Ostao je u tom mjestu sve do svoje smrti 20. V. 1799. Lalangue je veoma značajna ličnost u našoj povijesti medicine, jer je on začetnik hrvatske stručne medicinske književnosti. Njegovo djelo »Medicina ruralis illiti

Vrachtva ladanyska«, pritiskano vu Varasdinu 1776. godine, prva je hrvatska originalna tiskana medicinska knjiga pisana od liječnika. Napisao je još nekoliko medicinskih knjiga na hrvatskom jeziku, tako jedan priručnik za primalje, opis ljekovitih vrela i t. d. Isto tako važan bio je njegov sanitarni rad u Hrvatskoj.

Literatura: Thaller, J. B. Lalangue, Wiener. med. Wochenschrift 1928, No. 50; Thaller, Pov. med. u Hrvatskoj; Thaller, Belgijanac Lalangue, »Novosti« 24. XII. 1940; Thaller, Francuz — otac hrvatske medicinske književnosti, Jug. Njiva X. 1926, br. 1; Grmek, Bilj. o našim liječnicima; Wurzbach, Biogr. Lexikon; Barle, Zdrav. st. Zagreba; Chloupek, Miscellanea IV; Szinnyei, Magyar írók; Lalangue, Vrachtva ladanyska, Varasdin 1776; Grmek, J. B. Lalangue, Luxemburg 1952.

22.

JUGOVIZ Franciscus Xav.

Dissertatio medica DE MEDICAMENTIS ANTHELMINTICIS, quam ... publicae disquisitioni committit FRANCISCUS XAV. JUGOVIZ Carniolus Locopolitanus. Die — Mensis Septembris MDCCLXX. ... VINDOBONAE, Typ. Kaliwoda 1770. 8⁰, str. 30.

Farmakološka rasprava o nekim sredstvima za istjerivanje glista.

Dr. Franc Ksaverij Jugovic rodio se 28. I. 1741. u Škofjoj Loki. Doktorirao je u Beču u mjesecu septembru 1770. godine. Bio je liječnik u Ljubljani. Od 1781. član obnovljene Academiae Operosorum. Godine 1791. postao je kranjski protomedik. Umro je u Ljubljani 1797. godine.

Literatura: Pintar, Slov. biogr. leksikon; Grmek, Bilj. o našim liječnicima; Pohlin, Bibliotheca Carnioliae; Pintar, Kirurški zavod v Ljubljani.

23.

CASTELLIZ Antonius

Dissertatio DE PRAECIPUIS MEDICAMENTIS EX METALLIS ET SEMIMETALLIS ... ANTONIUS CASTELLIZ ... VIENNAE, 1770. 8⁰

Radnju sam našao samo citiranu. Nije posve sigurno, da je to inauguralna disertacija.

Dr. Anton Kastelic, Slovenac, rodio se 16. II. 1739. u mjestu Zagorje. Doktorirao je u Beču. Bio je gradski fizik i policijski liječnik u Ljubljani. Napisao je dvije knjige o Toplicama u Donjoj Kranjskoj i jednu raspravu o antipiretičkim svojstvima salicila. Umro je u Ljubljani.

Literatura: Pohlin, Biblioteca Carnioliae; Pintar, Slov. biogr. leksikon; Grmek, Bilj. o našim liječnicima; Instanzkalender 1780.—1796.

24.

MISLEI Joannes Bapt.

JOANNES BAPT. MISLEI dissertatio inauguralis medica De FRUCTIBUS HORAEIS. VIENNAE, Typ. Joann, Thomae de Trattnern, MDCCLXX. 8⁰, str. 24.

Rasprava o liječenju voćem.

Dr. Janez Mislej, Slovenac iz Podrage (Vipava), doktorirao je u Beču godine 1770.

Literatura: Pohlin, Bibliotheca Carnioliae.

25.

CHRISTAN Thoma

THOMAE CHRISTAN Carnioli Veldensis dissertatio inauguralis chemico-medica HISTORIAM ACIDI sistens, quam auctoritate et consensu ... Universitates Rectoris ... atque totius amplissimi DD. Medicorum Collegii pro supremis in Medicina honoribus, et privilegiis Doctoralibus legitime obtinendis publicae disquisitioni submittit. Disputabitur in Palatio universitatis Mense — Die — M. DCC. LXXI. Typis Leop. Joan. Kaliwoda. (VINDOBONAE), 8⁰, str. 44. + 2 tabele.

Rasprava o kemijskim svojstvima raznih kiselina.

Dr. Tomaž Kristan, Slovenac, rodio se na Bledu 17. X. 1735. Doktorirao je u Beču godine 1771. Živio je uglavnom u Beču. Bio je član ljubljanske Academiae Operosorum. Publicirao je nekoliko stručnih knjiga, od kojih se napose ističe opis epidemije gripe, koja je harala god. 1781./82. Tri godine vršio je dužnost dekana udovičkog udruženja bečkog medicinskog fakulteta. Umro je u Beču 9. V. 1800.

Literatura: Grmek, Bilješke o našim liječnicima; Pintar, Slov. biogr. leksikon; Pohlin, Bibliotheca Carnioliae; Costa, Die Academia Operosorum in Laibach, Mittheil. des hist. Vereins für Krain, Jhg. 1861.

26.

PLENCIZ Josephus

Dissertatio inauguralis medica DE CALORE ANIMALI, addditis ex universa medicina thesibus centum ... JOSEPHUS de PLENCIZ ... VIENNAE, 1773. 8⁰

Radnju sam našao samo citiranu.

Prof. dr. Josip Plenčič, sin slavnog preteče moderne nauke o mikroorganizmima Markantuna Plenčiča i Franjice Pachner, rodio se u Beču 20. VIII. 1752. Otac mu je bio Slovenac iz Solkana kraj Gorice. Doktorirao je u Beču 15. XII. 1773. Neko vrijeme živio je u Beču kao asistent de Haena. 21. XI. 1778. postao je profesorom praktične medicine u Pragu zamijenivši dotadašnjeg profesora Tadiju Bayera. Predavanja je uglavnom držao uz bolesnički krevet. Kao predavač i kliničar veoma se istaknuo, no nesrećom je umro već 26. IV. 1785. Osim disertacije štampane su još dvije Plenčičeve medicinske knjige, koje obiluju originalnim kliničkim opažanjima.

Literatura: Hirsch-Gurlt, Biogr. Lexikon; Pernhoffer, Catalogus; Glesinger, Hrvati kao prof. medicine; Grmek, Bilj. o našim liječnicima; Wurzbach, Biogr. Lexikon; De Luca, Das gelehrte Oesterreich, Wien 1778.

27.

STARAUASNIG Georgius Carolus

Dissertatio inauguralis medica sistens ANIMADVERSIONES IN PRAECIPUAS VISCERUM INFLAMMATIONES ... GEORGIUS CAROLUS STARAUASNIG ... VIENNAE, 1773, 8⁰

Rasprava o terapiji abdominalnih oboljenja. Našao sam je samo citiranu.

Prof. dr. Jurij Karol Starovašnik rodio se u Kamniku 9. IV. 1748. Doktorirao je u Beču godine 1773. Kasnije je bio profesor fiziologije i farmakologije u Freiburg im Breisgau. Napisao je nekoliko stručnih knjiga. Umro je u Freiburgu 26. III. 1792.

Literatura: Pintar, J. K. Starovašnik, Miscellanea sv. III; Pintar, J. K. Starovašnik, Zdravniški vestnik, 1939. št. 11; Grmek, Bilj. o našim liječnicima; Wurzbach, Biogr. Lexikon; Schreiber, Geschichte der Universität Freiburg, Freiburg 1800; Hirsch-Gurlt, Biogr. Lexikon.

28.

HORMAYER Franciscus

Dissertatio inauguralis medica DE FEBRIBUS INTERMITTENTIBUS, quam ... committit FRANC. de PAULA HORMAYER Carniolus Podgrajensis. VINDOBONAE, M.DCC.LXXIV. Litteris Kirchbergianis. 8⁰, str. 46.

Rasprava o malariji.

Dr. Franjo Hormayer rodio se 31. III. 1751. u Trgu (Slovenija). Doktorirao je u Beču 1774. godine. Do 1778. godine bio je gradski fizik u Novom Mestu. Od 1797. bio je hrvatski zemaljski fizik u Zagrebu i kaptolski liječnik. Umro je u Zagrebu 1802. godine.

Literatura: Thaller, Pov. med. u Hrvatskoj; Barlè, Zdravstvo st. Zagreba; Cal. Zagrabiense 1797.—1802.; Grmek, Bilj. o našim liječnicima; Mušič, Zdravstvo starog Novog Mesta, Kronika slovenskih mest, 1940. št. 7.

29.

JELLOUSCHIG Antonius

Dissertatio inauguralis medica DE OBESITATE, quam ... submittit ANTONIUS JELLOUSCHIG Carniolus hyper-Labacensis. Disputabitur die — Mensis Augusti MDCCLXXV. VIENNAE, Typis Joan. Thom. Trattner. 8⁰

Rasprava o pretilosti.

Dr. Anton Jelovšek rodio se u Vrhnici 17. I. 1750. Doktorirao je u Beču godine 1775. Do g. 1792. bio je fizik u Novom Mestu, a zatim fizik i policijski liječnik u Ljubljani. Postao je kranjski protomedik (1796) i profesor na ljubljanskoj medicinsko-kirurškoj školi (1803). Nobilitiran je godine 1805. Zaslužan je za uvođenje vakcinacije u Kranjskoj. Umro je u Ljubljani 23. V. 1806.

Literatura: Pintar, Slov. biogr. leksikon; Pirc, Mediko-kirurški učni zavod v Ljubljani, Miscellanea sv. III.; Pintar, Kirurški zavod v Ljubljani; Pohlin, Bibliotheca Carnioliae.

30.

AMBRÓ Ignatius Romualdus

THESES INAUGURALES MEDICAE, quam ... submittit IGNATIUS ROMUALDUS AMBRO... VIENNAE, 1776. Typis Kirchberg. 8⁰, str. 22.

Inauguralne teze.

Dr. Ignjat Romuald Ambró rodio se u Trenčinu godine 1748. Doktorirao je u Beču 1776. Bio je novosadski fizik. Umro je Novom Sadu godine 1785. Napisao je godine 1778. »ad senatum populumque Neoplantensem« jedan panegirik medicini. U rukopisu je ostalo više njegovih stručnih djela.

Literatura: Szinnyei, Könyvészete; Petrik, Bibl. Hungariae; Szinnyei, Magyar írók; Ambró, Panegyricus, Pestini 1778.; Jeremić, Zdravstv. kult. Vojvodine; Horányi, Nova memoria.

31.

VERHOVITZ Josephus

Dissertatio inauguralis medica DE NOSTALGIA, quam ... submittit JOSEPHUS VERHOVITZ Carniolus Laubacensis ... VIENNAE, 1777. 8⁰

Rasprava o nostalgiji ili bolesti od tuge za domovinom. Autor veli, da se u stručnoj literaturi navodi, da od te bolesti najčešće boluju švajcarski, slovenački i hrvatski vojnici! Vrhovc nastoji razraditi diferencijalnu dijagnozu između »prave« i »simulirane« nostalgije. Raspravu sam našao reproduciranu zajedno s disertacijama F. Čebulca i A. Crucianija u zbirci bečkih inauguralnih disertacija o kroničnim bolestima održanih pod rukovodostvom prof. M. Stolla.

Dr. Josip Vrhovc, Slovenac iz Ljubljane, doktorirao je u Beču godine 1777.

Literatura: Eyerel, Dissertationes medicae in Univ. Vindobonensi habitae ad morbos chronicos pertinentes et ex M. Stolli conscriptae, Vol. I.—III., Viennae 1788.—1790.; Pintar, Collectanea (rukopis); Pohlin, Bibliotheca Carnioliae.

31.a

PLUSKAL Leopoldus

Dissertatio inauguralis physiologico-medica DE VISU, quam ... submittit LEOPOLDUS PLUSKAL Moravus Dolaniensis. VIENNAE, Typis Joan. Thom. de Trattnern, 1778. 8⁰, str. 48.

Rasprava o fiziologiji vida.

Dr. Leopold Pluskal, rodom iz Moravske, doktorirao je u Beču 1778. godine. Bio je dugogodišnji liječnik križevačke županije.

Literatura: Thaller, Pov. med. u Hrvatskoj; Cal. Zgb.

32.

OSTOICH Hieronymus

Dissertatio medica DE DUABUS CONSTITUTIONIBUS EPIDEMICIS DALMATICIS, quam ... proponit HIERONYMUS OSTOICH Dalmata Venetus AA. LL. Philosophiae ac Medicinae Doctor. Disputabitur in Univ. Palatio die 11. Mensis Aprilis MDCCLXXVIII. — VINDOBONAE, Typis Jo. Thomae de Trattnern. 8⁰, str. 12+38+4.

Ta disertacija sadrži korografiju Starigrada na Hvaru i prikaz epidemija, koje su harale na otoku Hvaru godine 1766. i 1768. Ostoić je sam sudjelovao kod suzbijanja tih epidemija, od kojih je prva vjerojatno bila pjegavac, a druga gripa.

Dr. Jeronim Ostoić, rodom sa Hvara, doktorirao je u Beču 2. IV. 1778. Kasnije je bio protomedik u Senju. Liječnici su bili njegovi sinovi Petar i Ivo, a i unuk Niko.

Literatura: Mušič, Doktorska disertacija J. Ostoića, Lij. vjesnik LXI. 1939, br. 8; Petrik, Bibl. Hungariae; Grmek, O nekim disertacijama.

33.

FANTON Josephus Ignatius

Dissertatio inauguralis physiologico medica DE OLFACTU, quam ... submittit JOSEPHUS IGNATIUS FANTON de BRUNN ... VINDOBONAE, apud And. Matthiam Schmidt, 1779. 8⁰

Rasprava o njuhu. Našao sam je samo citiranu.

Dr. Jožef Ignacij Fanton bio je sin kirurga Ivana Adama Fantona. Doktorirao je u Beču 1779. godine. Kasnije je bio liječnik u Ljubljani i rudarski fizik u Idriji. Preveo je na slovenački popularno Wollsteinovo djelo o kugi domaćih životinja.

Literatura: Pintar, Slov. biogr. leksikon; Pohlin, Bibliotheca Carnioliae; Šafařík, Geschichte der südsl. Literatur; Kidrič, Zgodovina slov. slovstva.

34.

PATKOVICH Balthasar

Theses inaugurales medico practicae DE HAEMORRHAGIIS, quam ... submittit BALTHASAR PATKOVICH ... VIENNAE, Typis nob. haer. de Ghelen, 1779. 8⁰, str. 8.

Rasprava o krvarenjima.

Dr. Baltazar Patković, Hrvat iz Požege, doktorirao je u Beču 1779. godine. Bio je gradski fizik u Pečuhu i u Pešti. Pomagao je zagrebačkom kanoniku Josipu Franji Dominu kod njegovih elektroterapeutskih pokusa.

Literatura: Szinnyei, Könyvészete; Szinnyei, Magyar, írók; Petrik, Bibl. Hungariae; Nader, Med. Schem. 1848; J. F. Domin, Commentatio in electricitatem medicam, Zagrabiae 1789.

35.

BRATASSEWITZ Andreas

EXPOSITIO TENTAMINUM AC OBSERVATIONUM RECENTIARUM CIRCA REMEDIA MORBOSQUE VARIOS VERSANTIUM ... (Dissertatio inauguralis) ... ANDREAS BRATASSEWITZ Carniolus Vippacensis ... VIENNAE 1779. 8⁰

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Andrej Bratasevič, Slovenac rođen u Vipavi, doktorirao je u Beču godine 1779.

Literatura: Pintar, Slov. biogr. leksikon (rukopis); Pernhoffer, Catalog; Pohlin, Bibliotheca Carnioliae.

36.

WERDNIK Antonius

GERHARDI VAN SWIETEN ORATIO DE MEDICINA SIMPLICI ET VERA ... (Dissertatio inauguralis medica) ... ANTONIUS WERDNIK Carniolus Locopolitanus ... VIENNAE, Typis Sonnleitnerianis. 1779. 8⁰

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Anton Bernik (ili Brdnik) rodio se u Staroj Loki pri Škofjoj Loki 7. VI. 1751. g. Doktorirao je u Beču 1779. godine. Bio je okružni fizik u Kranju i Ljubljani, zatim policijski liječnik u Ljubljani i drugi ordinarij tamošnje civilne bolnice. Od g. 1799. do 1802. bio je direktor ljubljanskog medicinsko-kirurškog liceja, zatim (1803—1809) zamjenik direktora istog zavoda. Umro je u Ljubljani 6. VII. 1817.

Literatura: Pintar, Slov. biogr. leksikon; Pintar, Kirurški zavod v Ljubljani; Pernhoffer, Catalog; Pohlin, Bibliotheca Carnioliae.

37.

KERCSELICS Mathias

Assertiones inaugurales medico-practicae DE PHTISI quas annuente inclyta facultate medica in antiquissima, ac celeberrima universitate vindobonensi pro summis in medicina juribus, et honoribus consequendis publice propugnavit MATHIAS KERCSELICS Nob. Croata ex comitatu Zagrabiensi. In Universitatis Palatio Mense Februario, die — Anno 1780. VIENNAE, Typis Jos. nob. de Kurzböck. 8⁰, str. 12.

Trideset aforizama o ftizi. Pod tim ne razumijeva autor samo tuberkulozu pluća, nego sve interne bolesti sa gnjilenjem materije i vrućicom.

Dr. Matija Krčelić, rodom iz Brdovca u zagrebačkoj županiji, doktorirao je u Beču godine 1780. Prije toga je u Grazu studirao filozofiju. Od g. 1794. do 1801. bio je fizik virovitičke županije. Vršio je od godine 1787. do svoje smrti službu školskog nadzornika i direktora gimnazije u Osijeku. Bio je pristaša prosvjetiteljskih ideja, pa je u tom smislu djelovao u Slavoniji. Pisao je gospodarska djela. Umro je u Osijeku 13. VII. 1803.

Literatura: Thaller, Pov. med. u Hrvatskoj; Matić, Osječka humanistička gimnazija, Rad Jug. Akademije sv. 257; Barlè, Zdravstvo st. Zagreba; Cal. Zagrabiense 1795—1801; Szinnyei, Magyar írók; Cuvaj, Povijest školstva, sv. II.

38.

COSMINI Jacobus

THESES INAUGURALES MEDICO-PRACTICAE ... JACOBUS COSMINI Flumiensis ... VIENNAE, 1780. Typ. Andr. Schmidt. 8⁰, str. 7.

Medicinski aforizmi.

Dr. Jakob Cosmini rodio se na Rijeci. Doktorirao je u Beču 11. IX. 1780. Prije toga je više godina radio kao kirurg u riječkom hospitalu sv. Duha. Godine 1768. imenovan je gradskim kirurgom. Želio je postići doktorat, ali nije imao novaca da uzmogne otići u Beč i tamo platiti sve potrebne takse. Konačno je 1780. godine dobio u tu svrhu pripomoć 17 riječke općinske blagajne. Vrativši se kao doktor na Rijeku ostao je u zvanju gradskog kirurga. 19. VII. 1786. g. imenovan je prvim predavačem na novoosnovanoj riječkoj babičkoj školi. Umro je na Rijeci 1799. godine.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Györy, Mag. orv. bibliographiája; Schematismus Gub. Reg. in Lit. Hungarico, Flumine 1791; Viezzoli, Contributi alla storia di Fiume nel Settecento, Rivista Fiume anno X. 1932.

39.

CRUCIANI Antonius

Dissertatio inauguralis medico-practica DE DYSENTERIA quam annuente inclyta facultate medica in antiquissima ac celeberrima Universitate Vindobonensi pro doctoratus laurea, summisque in medicina honoribus, et privilegiis legitime consequendis publicae disquisitioni submittit ANTONIUS CRUCIANI, Istrianus Bogliunensis. Disputabitur in Universitatis Palatio ... Mensis Augusti Anno MDCCLXXXIII. VIENNAE, Typis Ch. F. Wappler. 8⁰, str. 110.

Opširna skolastička rasprava o dizenteriji. Našao sam je u zasebnom svesku i u zbirci bečkih disertacija o kroničnim bolestima održanih pod rukovodstvom prof. Stolla.

Dr. Anton Cruciani iz Boljuna (Istra) doktorirao je u Beču godine 1783.

Literatura: Eyerel, Dissertationes medicae.

40.

LARISCH Thomas

Dissertatio inauguralis medico practica DE PHTHISI PULMONALI quam annuente inclyta facultate medica in antiquissima et celeberrima Universitate Vindobonensi publicae disquisitioni submittit THOMAS

LARISCH, Hungarus Schemnicziensis. Disputabitur in universitatis palatio die — Mensis Februarii MDCCLXXXIV. Typis Christ. Frid. Wappler. (VINDOBONAE), 8⁰, str. 48+IV.

Rasprava o plućnoj ftizi, uglavnom o nekim oblicima tuberkuloze pluća.

Dr. Toma Larisch, rodom iz Šemnica u Slovačkoj, doktorirao je u Beču mjeseca februara godine 1784. Od g. 1794. do 1807. bio je fizik zagrebačke županije sa sjedištem u Karlovcu i karlovački gradski fizik.

Literatura: Thaller, Pov. med. u Hrvatskoj; Barlè, Zdravstvo st. Zagreba; Cal. Zagrabiense 1794—1807.

41.

TSCHEBULZ Franciscus Xaverius

Dissertatio inauguralis medica DE ICTERO quam ... submittit FRANCISCUS XAVER. TSCHEBULZ Carniolus Rudolphswertensis ... VINDOBONAE, 1785. 8⁰

Rasprava o žutici. Našao sam je reproduciranu u zbirci bečkih disertacija održanih pod rukovodstvom prof. Stolla.

Dr. Franc Žaver Čebulc, Slovenac iz Novog Mesta, doktorirao je u Beču godine 1785.

Literatura: Eyerel, Dissertationes medicae; Pohlin, Bibliotheca Carnioliae.

42.

ROSA Georgius Constantinus

Dissertatio inauguralis medica DE LUXU IN MEDICAMENTIS, EJUS FONTIBUS ET DAMNO ... GEORGIUS CONSTANTINUS ROSA ... VIENNAE, 1812. Typ. Ant. de Haykul. 8⁰, str. 64.[1]

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Georgij Konstantin Roža rodio se godine 1786. u Bitolju. Kao dijete otišao je svom ujaku u Temišvar i tamo proživio mladost. Doktorirao je u Beču godine 1812. Neko vrijeme služio je u bečkoj općoj bolnici, a zatim se vratio u Temišvar, gdje je postao začasni gradski fizik. Godine 1821. imenovan je fizikom rudokopnog okružja u Banatu. Tu je službu vršio do svoje smrti. Umro je u Oravici 12. II. 1847. Kao medicinar publicirao je u Pešti (1806) jednu knjigu o Cincarima.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Gyóry, Mag. orv. Bibliographiája; Serbske nar. novine, Pešta, god. X. 1847. čislo 14. i 21; R. M. Iz starih knjiga, Miscellanea sv. III; Szinnyei, Magyar írók.

43.

POSA Gabrielus

Dissertatio inauguralis medica DE APOPLEXIA ... GABRIELUS POSA ... VIENNAE, 1815. Typ. Ant. de Haykul. 8⁰, str. 40.

---

1 Od godine 1785. do 1810. nisu se u Beču pisale inauguralne disertacije.

Rasprava o apopleksiji. Našao sam je samo citiranu.

Dr. Gabrijel Poša, rodom iz mjesta Szent Király (vesprimska županija), doktorirao je u Beču godine 1815. Bio je liječnik daruvarskih veleposjednika grofova Janković, a zatim privatni liječnik u Csepregu (šopronska županija). U posebnoj knjizi opisao je na mađarskom jeziku toplice u Lipiku i Daruvaru (Beč 1818). Bavio se i homeopatijom.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Szinnyei, Magyar írók; Thaller, Pov. med. u Hrvatskoj; Győry, Mag. orv. bibliographiája; Szabo, Iz prošlosti Daruvara i okolice, Nar. Starina 1932., sv. 28.

44.

FRUSCHICS Demetrius

Dissertatio inauguralis medica DE ICTERO, quam ... pro doctoris medicinae laurea rite obtinenda publicae disquisitioni submittit DEMETRIUS FRUSCHICS ... VIENNAE, 1815. Typis Joan. Schmierer. 8°, str. IV.+26.

Rasprava o žutici.

Dr. Dimitrije Frušić rodio se godine 1790. u Divošu (Srijem). Kao student medicine u Beču počeo je zajedno s Dimitrijem Davidovićem izdavati »Novine Serbske« (1813—1816). Doktorirao je 23. V. 1816. Odmah nakon promocije otišao je u Zemun i tamo je prakticirao preko dvije godine. Zemunski magistrat izdao mu je odličnu svjedodžbu. Godine 1819. otišao je u Trst i tamo je postao glavni liječnik gradske bolnice. Umro je u Trstu 14. X. 1838. Pred smrt je napisao neštampano filozofsko-medicinsko djelo »Über den Menschen«.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Szinnyei, Magyar írók; Simonović, Srbi lekari u Vojvodini; Jeremić, Medicinske prilike u Zemunu; Šafařík, Geschichte der südsl. Literatur, III.; Lorenzutti, Elogio del Dr. D. Frussics, Discorsi inediti, Trieste 1859.; Osservatore Triestino an. 1838., no. 228.

45.

MILUNOVITS Alexander

Dissertatio inauguralis medica DE RACHITIDE, quam ... pro doctoris medicinae laurea publicae disquisitioni submittit ALEXANDER MILUNOVITS ... VIENNAE, 1816. Typ. Math. Andr. Schmidt. 8°, str. VIII.+63.

Rasprava o rahitisu.

Dr. Aleksandar Milunović, Srbin, rodio se u Budimu. Doktorirao je u Beču godine 1816. Imenovan je za profesora na medicinskom fakultetu u Pešti 12. VIII. 1818., ali je kratko vrijeme iza toga umro u Beču 7. IX. 1818. Lukijan Mušicki je ispjevao posmrtnu odu, a T. Vlahović održao nadgrobni govor.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Győry, Mag. orv. bibliographiája; Szinnyei, Magyar írók; Simonović, Srbi lekari u Vojvodini; Mušicki, Oda A. Milutinoviću, profesoru univerziteta. U Beču 1818; Vlahović, Nadgrobnaja čestem G A. Milutinovića, V Vieni 1819. (Oboje štampano i u Novinama Serbskim).

46.

ZHUBER Joannes

Dissertatio inauguralis medica DE PHTHISI PULMONALI, quam ... submittit JOANNES ZHUBER ... VIENNAE, 1816.

Rasprava o plućnoj tuberkulozi. Našao sam je samo citiranu.

Dr. Ivan Čuber rodio se u Gaberju kod Novog Mesta 8. XII. 1790. Doktorirao je u Beču 11. III. 1816. Bio je zatim privatni liječnik u Ljubljani, asistent u civilnoj bolnici i suplent na kirurškom zavodu. 8. X. 1819. imenovan je profesorom teoretske i praktične medicine na ljubljanskom kirurškom zavodu. Pošto je ukinuta ta škola, bio je postavljen za direktora ljubljanskih karitativnih ustanova. Umirovljen je g. 1862., nobilitiran g. 1865. (pridjevak de Okrog). Umro je u Ljubljani 26. II. 1865.

Literatura: Pintar, Kirurški zavod v Ljubljani; Wurzbach, Biogr. Lexikon.

47.

HAYNE Antonius

Dissertatio inauguralis medica DE HAEMOPTYSI, quam ... submittit ANTONIUS HAYNE ... VINDOBONAE, 1816. 8⁰

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Anton Hayne rodio se u Kranju godine 1786. U Ljubljani je studirao kirurgiju, zatim medicinu u Beču. Napose ga je zanimala veterina. Godine 1813. imenovan je profesorom na kirurškoj školi u Olomoucu. Doktorirao je u Beču g. 1816. Četiri godine iza toga postao je zemaljski veterinar u Moravskoj, zatim profesor na veterinarskom institutu u Beču. Istaknuo se kao predavač i stručni pisac. Bio je vrstan slikar, pa je sačuvano nekoliko njegovih lijepih slovenačkih krajobraza. Umro je u Beču. godine 1853.

Literatura: Pernhoffer Catalog; Zavrnik, Nešto o liječnicima veterinarima, Lij. vjesnik 1931. sv. 4.; Steska, Slov. biogr. leksikon.

48.

PLEYEL Josephus Calasantius

Dissertatio inauguralis medica DE MEDICINA PSYCHICA. Quam pro gradu Doctoris summisque in Medicina Honoribus Juribus et Privilegiis rite cappessendis ... in Antiquissima ac Celeberrima Scientiarum Universitate Vindobonensi benevolo Eruditorum examini offert CALASANTIUS JOS. WEN. PLEYEL Zagrabiensis, Celsissimi Principis Innocentii Odescalchi Ditionum Syrmiensium Physicus. In Theses calci

operis adnexas disputabitur in Universitatis Palatio die — Mensis Martii Anni 1817. VINDOBONAE. Typis Congregationis Mechitaristicae. MDCCCXVII. Mali 8⁰, str. 48.

Veoma zanimljiva i vrijedna rasprava o općim problemima psihijatrije. U uvodu autor daje pregled povijesnog razvitka te grane medicine: od Grka, Arapa i Bizantinaca do svojih suvremenika. Radnja je pisana velikom erudicijom i obiluje vrijednim opažanjima i tvrdnjama, na pr. da se pomoću malarije može liječiti ludilo, da se muzikom može liječiti melankolija, i tome slično. U tezama brani autor načela homeopatije.

Dr. Josip Kalazancije Vjenceslav Pleyel, rodom iz Zagreba, doktorirao je u Beču godine 1817. Tada je bio fizik kneza Odescalchija u Srijemu. U disertaciji spominje, da je boravio u Parizu. Kasnije je bio liječnik i upravitelj kontumaca u Slavonskom Brodu. Publicirao je neke članke u prvim godištima Stapfova homeopatskog arhiva.

Literatura: Thaller, Pleyel, Lij. vjesnik, LXVI. 1944. br. 3; Thaller, Zdravstvo Hrvatsko-Slavonske vojne krajine, Lij. vjesnik, LXVI. 1944. br. 1; Militär-Schematismus 1829—1832; Jeremić, Istorija saniteta u Slav. Brodu, Miscellanea sv. III.

49.

MINAS Franciscus Xaverius

Dissertatio inauguralis medica sistens: SCIAGRAPHIAM MORBORUM CORDIS. Quam ut aditum ad doctoris in Medicina dignitatem sibi aperiat ... in antiquissima ac celeberrima Universitate Vindobonensi publicae disquisitioni substernit FRANCISCUS XAV. MINAS, Hungarus Pestiensis, Medicus Castrensis Superior. In Theses calci operis adnexas disputabitur in Universitatis Palatio die — Mensis Martii Anni 1817. VIENNAE, Typis Congregationis Mechitaristicae. MDCCCXVII. 8⁰, str. 72.

Rasprava o bolestima srca. Pregledna i poučna radnja, napisana velikom erudicijom i znanjem. U historijskom pregledu citira autor mišljenja svih glavnih medicinskih pisaca od Grka, Rimljana i Arapa do svojih suvremenika.

Dr. Franjo Minas, rodom iz Pešte, austrijski vojni liječnik, doktorirao je u Beču mjeseca marta godine 1817. Bio je liječnik kontumaca u Zemunu, zatim direktor kontumaca u Pančevu, Kostajnici i Zemunu. Kao pogranični liječnik često je odlazio u Beograd i kneževsku Srbiju, da liječi neke bolesnike, u prvom redu knjaza Miloša i njegovu obitelj. Godine 1838. delegiran je u Carigrad kao član Vrhovnog zdravstvenog savjeta za suzbijanje epidemija. To je bila prva međunarodna sanitetska ustanova. Kasnije je bio liječnik u Pešti.

Literatura: Szinnyei, Magyar írók; Mil. Schematismus 1820—1851; Đorđević, Med. prilike u Srbiji; Jeremić, Med. prilike u Zemunu; Frari, Della peste, Venezia 1840.

50.

ZSIVKOVICS Jacobus

Dissertatio inauguralis medica DE SYSTEMATE ABSORBENTE ... JACOBUS ZSIVKOVICS ... VINDOBONAE, 1818. Typ. Congregationis Ormenorum. 8⁰, str. 30.

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Jakov-Jaša Živković rodio se u Srijemskim Karlovcima godine 1792. Otac mu je bio poznati karlovački fizik Jovan Živković. Medicinu je studirao u Pešti, a dovršio godine 1818. u Beču. Te iste godine imenovan je fizikom u Srijemskim Karlovcima. Kao liječnik bio je veoma cijenjen. Umro je u Karlovcima 11. X. 1834.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Györy, Mag. orv. bibliographiája; Simonović, Srbi lekari u Vojvodini; Jeremić, Prilog istoriji zdravstvene kulture Sremskih Karlovaca, Beograd 1940; Mil. Schematismus 1818—1834.

51.

PETROVICH Joannes Gregorius

Dissertatio inauguralis medica sistens PROLEGOMENA MEDICINAE OCULARIS, quam ... submittit JOANNES GREGORIUS PETROVICH ... VIENNAE, 1818. Typis et impensis J. E. Binz.. 8⁰, str. VIII.+89.

Rasprava o okulistici.

Dr. Ivan Grgur Petrović, (rod. 1793.), austrijski vojni liječnik, podrijetlom »Illyrus«, doktorirao je u Beču godine 1818. Službovao je kao liječnik uglavnom u Gorici i Trstu. U Trstu je g. 1834. štampao ekonomske podatke o raznim epidemijama i zbirku sanitarnih zakona.

Literatura: Szinnyei, Könyvészete; Szinnyei, Magyar írók; Petrik, Bibl. Hungariae; Schivitz, Der Adel in den Matrikeln von Görz und Gradiska, Gorica 1904.

52.

PRAUNSPERGER Alexius

Dissertatio inauguralis chirurgico-medica DE EMPYEMATE, quam consensu et auctoritate Illustrissimi ac Magnifici Domini Praesidis et Directoris, Perillustris ac Spectabilis Domini Decani, nec non Celeberrimorum D. D. Professorum pro doctoris medicinae laurea rite obtinenda in antiquissima ac celeberrima Universitate Vindobonensi publicae disquisitioni submittit ALEXIUS nobilis de PRAUNSPERGER, Illyro-croata Szamoboriensis. In Theses adnexas disputabitur in Universitatis Aedibus die — Mensis Augusti MDCCCXIX. VINDOBONAE, Ex typographia J. E. Akkermann. 8⁰, tr. 40.

Zanimljiva rasprava o empijemu. Autor citira Auenbruggera, dobro poznaje perkusiju i zalaže se za upotrebu te metode. Preporuča operativno liječenje.

Dr. Aleksa Praunsperger rodio se 2. IV. 1794. u Samoboru. Doktorirao je u augustu godine 1819. u Beču. Vrativši se u domovinu postao je fizik križevačke županije (1821) i grada Križevaca. Od 1844.—1851. bio je protomedik Hrvatske. Istaknuo se svojim staleškim, prosvjetnim, a kao oduševljeni ilirac i rodoljubnim radom. Kao protomedik predsjedao je prvoj skupštini liječnika Hrvatske i Slavonije u Zagrebu godine 1850. Od g. 1854. do 1855. bio je kustos Hrvatskog narodnog muzeja. Umro je u Zagrebu 29. I. 1877.

Literatura: Žigrović, Nekrolog u Viencu 1877. godine; Thaller, Pov. med. u Hrvatskoj; Thaller, Liječnici Iliri, Novosti 23. X. 1932; Rakovac Spomen knjiga Sbora liječnika; Cal. Zagrabiense 1821—1850; Brs., Jedan zaboravljeni Ilirac, Jutarnji list, 23. XII. 1934.

53.

SPORER Georgius

Dissertatio inauguralis medica DE CATARRHO GENITALIUM, quam ... publicae disquisitioni submittit GEORGIUS SPORER Illyrus Carolstadiensis. In theses adnexas disputabitur ... die 3. Mensis Septembris 1819. VIENNAE, Typ. C. Gerold. 8°, str. IV.+129.

Rasprava o spolnim bolestima. Autor još zastupa unitarističku teoriju, ali iznosi veoma napredne nazore s obzirom na profilaksu.

Dr. Đuro Matija Šporer rodio se u Karlovcu 24. II. 1795. Doktorirao je u Beču 7. IX. 1819. Studirao je više po želji očevoj, nego vlastitoj. Medicinski studij nije odgovarao njegovoj naravi. Mnogo ga je više privlačila lijepa književnost i filozofija. Kao student pokušao je — zajedno s Mihanovićem i grupom liječnika, odnosno studenata medicine (Praunsperger, Drčić, Skauer, Živković i dr.) — izdavati hrvatske novine, ali to mu nije pošlo za rukom. Kao liječnik stupio je u državnu službu i redom službovao kao gradski i kotarski fizik u Bakru, gradski fizik na Rijeci, okružni fizik u Splitu, a od g. 1830. kao okružni kriminalni liječnik u Celovcu. Godine 1840. postao je protomedik Kranjske i upravitelj ljubljanske medicinsko-kirurške škole. U Ljubljani je razvio živu kulturnu i političku djelatnost. Bio je član kranjskog sabora, odbornik brojnih društava i dopisnik mnogih listova. Na njegovu inicijativu zatraženo je g. 1848. osnivanje sveučilišta u Ljubljani. U početku apsolutizma ukida se ljubljanski medicinski licej, a Šporer bude umirovljen. No njemu se ne da mirovati, pa se obratio na bana Jelačića s molbom, da ga postavi za hrvatskog protomedika. S tom molbom nije uspio. Umro je na Rijeci 1. VIII. 1884. Bio je oduševljeni ilirac i »preporoditelj«. Intenzivno se bavio literarnim stvaranjem, no sa slabim uspjehom. Napisao je više stručnih medicinskih djela, među kojima se napose ističu rasprave o socijalnoj i etatiziranoj medicini.

Literatura: Ilešić, Šporer, Rad Jug. Akad. sv. 218.; Petrik, Bibl. Hungariae; Thaller, Pov. med. u Hrvatskoj; Pintar, Kirurški zavod v Ljubljani; Šišić, O Šporerovim novinama, Građa za pov. knj. hrv. knj. 7.

54.

DERCHICH Josephus Alexander

Dissertatio inauguralis medico-politica sistens HYGIEINEN INFANTUM ET PUBERUM, quam ... pro Dignitate Doctoris Medicinae rite adipiscenda in antiquissima ac celeberrima Universitate Vindobonensi publicae disquisitioni submittit JOS. ALEXAND. DERCHICH, Croata Zagrabiensis. In Theses adnexas disputabitur in Universitatis Palatio die 31. Mensis Julii MDCCCXX. — VINDOBONAE, Ex. typ. Akkermann. 8⁰, str. XII.+58.

Lijepa rasprava o specifičnostima fiziologije dječjeg organizma, o higijeni djetinjskog doba i o pubertetu.

Dr. Josip Aleksander Drčić rodio se u Zagrebu 11. III. 1798., a doktorirao je u Beču 31. VII. 1820. Najprije je bio sekundarni liječnik u bečkoj bolnici. Vrativši se u domovinu postao je okružni fizik u Dubrovniku. Istakao se energičnim suzbijanjem epidemija. Godine 1826. postao je gubernijski savjetnik i protomedik Dalmacije. Istovremeno bio je upravitelj porodiljskog zavoda u Zadru. Zbog velikih organizatorskih sposobnosti premješten je godine 1830. iz Zadra u Veneciju, ostavši u položaju protomedika. Godine 1834. proputovao je u naučne svrhe Ugarsku, Galiciju, Moravsku i Šleziju. Sačuvao se rukopisni opis toga njegova putovanja. Zbog zasluga na polju organizacije javnog zdravlja nagrađen je plemićkim naslovom. Umro je godine 1862.

Literatura: Grmek-Zmajić, Zagrepčanin-protomedik Dalmacije i Mletaka, Lij. vjesnik, LXX. 1948. br. 2—3; Schem. della Dalmazia, 1828.

55.

SKAUER Leopoldus

Dissertatio inauguralis medica DE MORBO SCROPHULOSO, quam ... submittit LEOPOLDUS SKAUER ... VIENNAE 1820. Typis Ant. de Haykul. 8⁰, str. 62.

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Leopold Skauer, rodom iz Srijemskih Karlovaca, doktorirao je u Beču godine 1820. Bio je liječnik u Waidhofenu.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Szinnyei, Könyvészete; Nader, Med. Schem. 1848.

56.

KNOLZ Joseph Johann

NATURHISTORISCHE ABHANDLUNG UEBER DIE BLUTEGEL UND IHREN MEDIZINISCHEN GEBRAUCH. Inaugural-Dissertation ... JOSEPH JOHANN KNOLZ ... WIEN, 1820.

Rasprava o medicinskoj upotrebi pijavica. Našao sam je samo citiranu.

Prof. dr. Jožef Ivan Knolc rodio se 2. III. 1793. u Ljutomeru. Svršivši srednju školu u Mariboru i Varaždinu otišao je u Beč studirati

medicinu. Doktorirao je godine 1820. Neko vrijeme radio je kao asistent na bečkoj klinici. Već godine 1821. imenovan je za profesora na medicinskom liceju u Salzburgu. Razmjerno mlad postao je profesor farmakologije na bečkom medicinskom fakultetu (1830). Predavao je do godine 1834., kad je postavljen za donjo-austrijskog protomedika. Iako nije više držao predavanja, ostao je član fakulteta, pa je tako bio dekan za školsku godinu 1855/56. Sudjelovao je kod osnivanja i uređivanja raznih stručnih časopisa. Od g. 1855. do 1858. bio je glavni urednik »Oesterreichische Zeitschrift für praktische Heilkunde«. Bio je član prvog odbora udruženja liječnika u Beču. Veoma je zaslužan za uređenje bečkog vodovoda. Napisao je nekoliko knjiga i brojne članke u stručnim časopisima. Umro je u Beču 12. VI. 1862.

Literatura: Pintar, Slov. biogr. leksikon; Wurzbach, Biogr. Lexikon.

57.

KLESKY Franciscus

Dissertatio inauguralis medica DE ATMOSPHAERA MORBORUM GENITRICE ... FRANCISCUS KLESKY ... VIENNAE, 1820. Typ. J. G. Binz. 8°, str. 30.

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Franjo Kleski, rodom iz Vršca, doktorirao je u Beču godine 1820. Bio je gradski fizik u Vršcu.

Literatura: Szinnyei, Könyvészete; Szinnyei, Magyar írók; Bugát-Flór, Magyarországi Orvosrend Névsora 1840; Pernhoffer, Catalog.

58.

GORISCHEK Josephus

Dissertatio inauguralis medica DE LACTATIONE. Quam ... pro Doctoris medici laurea rite obtinenda in Antiquissima Universitate Vindobonensi publicae disquisitioni submittit JOSEPHUS GORISCHEK, Styrus Montpreisensis. In Theses adnexas disputabitur in Universitatis Palatio die — Mensis Aprilis anni MDCCCXXII. — VIENNAE, Typis Car. Gerold. 8°, str. 29.

Rasprava o dojenju, prikladnom izboru dojilje, važnosti majčina mlijeka za prehranu djeteta i t. d.

Dr. Jožef Gorišek, Slovenac, rodio se u Planini kod Sevnice. Doktorirao je u Beču godine 1822. Od g. 1822.—1858. spominje se kao vlasnik grada na Planini. Živio je uglavnom kao privatni liječnik u Beču. Umro je u Planini godine 1865.

Literatura: Pintar, Slov. biogr. leksikon; Fischer, Gesch. der Geburtshilfe; Nader, Med. Schem. 1848.

59.

PALKLE-PALKLAY Aloysius

Dissertatio inauguralis medico-chirurgica DE HYDROPE SACCI LACRIMALIS quam ... doctoris medici obtenturus lauream in antiquissima ac celeberrima Universitate Vindobonensi publicae disquisitioni submittit ALOYSIUS PALKLE de PALKLAY Polonus Pulaviensis, Artis ophthalmiatricae Magister. In theses adnexas disputabitur in Universitatis sedibus die — Mensis Augusti MDCCCXXII. VINDOBONAE, ex typographeo J. E. Akkermanni. 8⁰, str. 78.

Rasprava o hidropsu suzne vrećice.

Dr. Alojz Palkle de Palklay, Poljak, doktorirao je u Beču godine 1822. Bio je okružni fizik u Dubrovniku i liječnik u Pazinu i Trstu.

Literatura: Schem. della Dalmazia 1828. i t. d.; Scem. del Lit. 1835, 1839.

60.

LIPPICH Franciscus Guglielmus

Dissertatio inauguralis medico-practica sistens observata DE METRITIDE SEPTICA IN PUERPERAS GRASSANTE. Quam ... pro doctoris medicinae laurea rite obtinenda ... publicae disquisitioni submittit FRANCISCUS GUILIELMUS LIPPICH Hungarus ... VINDOBONAE, 1823. Ex typographia Ferd. Ulrich. 8⁰, str. 140.

Rasprava o puerperalnoj sepsi. Autor iznosi svoja zapažanja iz vremena epidemije (godine 1823.) U toku te godine dosegao je u bečkoj bolnici pomor porodilja preko 19%.

Prof. dr. Fran Viljem Lipić rodio se 13. VI. 1799. u mjestu Iglo (Slovačka). Doktorirao je u Beču 26. V. 1823. Njegov otac, liječnik dr. Josip Lipić, bio je rodom iz Boke Kotorske. Nakon promocije postavljen je Franjo Viljem za gradskog fizika u Ljubljani. Tu se zapleo u borbu s homeopatima i nadriliječnicima, koja mu je zagorčila život. Napisao je veoma zanimljivu medicinsku topografiju Ljubljane. Godine 1834. pozvan je za profesora interne medicine na padovansko sveučilište. On je uveo upotrebu stetoskopa u padovansku kliniku. Bio je vrstan nastavnik. Godine 1841. premješten je u Beč, da predaje internu medicinu na tamošnjem sveučilištu. Umro je u Beču 12. XII. 1845. Napisao je nekoliko stručnih knjiga, od kojih je najčuvenija Nosographologia (Patavii 1836.) ili sistematika svih bolesti. Bio je jedan od prvih liječnika, koji je strogo znanstvenim oružjem poveo antialkoholni pokret.

Literatura: Pintar, Lipić, Lij. vjesnik, LIII. 1931. br. 4; Pintar, Slov. biogr. leksikon; Pintar, Lipić, Zdravniški Vestnik, 1940. št. 11; Wurzbach, Biogr. Lexikon; Petrik, Bibl. Hungariae; Szinnyei, Magyar írók; Hirsch-Gurlt, Biogr. Leksikon; Pintar, Kirurški zavod v Ljubljani; Fischer, Gesch. der Geburtshilfe

61.

VALICH Josephus

Dissertatio inauguralis medico-practica DE HYSTERIA, quam ... pro Doctoris Medicinae Laurea rite obtinenda in antiquissima ac celeberrima Universitate Vindobonensi publicae disquisitioni submittit JOSEPHUS VALICH, Croata. In Theses adnexas disputabitur in Universitatis aedibus die 2. Mensis Septemb. Anno MDCCCXXIII. VINDOBONAE, excudebat J. P. Sollinger. 8^0, str. 40.

Opširna rasprava o histeriji (»croat. Maternicza«). Simptomatološki opis je vrlo lijep, a s dubokim poznavanjem ljudske naravi obrađeni su paragrafi, koji govore o etiologiji histerije.

Dr. Josip Valić, rođen oko godine 1775., doktorirao je u Beču 2. IX. 1823. Prije promocije bio je komornik zagrebačkog biskupa i više godina kirurg u Zagrebu. Kad je otišao u Beč studirati medicinu, imao je već šestero djece i dugu kiruršku praksu. Iza promocije vratio se u domovinu i službovao je u Karlovcu kao tamošnji gradski fizik (1824—1825).

Literatura: Thaller, Pov. med. u Hrvatskoj; Petrik, Bibl. Hungariae; Cal. Zagrabiense 1824.—1825.

62.

FOLNEGOVICH Franciscus

Dissertatio inauguralis medico-practica DE VACCINATIONIS VALORE. Quam consensu et autoritate illustrissimi ac magnifici domini praesidis et directoris, perillustris ac spectabilis domini decani, adque clarissimorum D. D. professorum pro doctoris medicinae laurea rite et legitime obtinenda in antiquissima ac celeberrima universitate vindobonensi publicae disquisitioni submittit FRANCISCUS FOLNEGOVICH, Croata Zagrabiensis. In Theses adnexas disputabitur in Universitatis aedibus die 23. Mensis Juli Anni MDCCCXXV. VINDOBONAE, Typis Ant. Pichler. 1825. 8^0, str. 34.

Autor se u ovoj radnji odlučno zalaže za vakcinaciju: »Vaccina remedium contra variolas, unicum, tutum et mite«. Redom pobija prigovore protivnika Jennerove metode. Folnegovićev patriotizam zgodno se odražavao u jednoj doktorskoj tezi: »Croatia regio sana, nequaquam paludosa. Immerito inde Patria febris intermittentis nominata!«. Na žalost dokazuju već i brojne disertacije o malariji napisane od naših doktoranda neispravnost te rodoljubne teze.

Dr. Fran Folnegović, rođen u Zagrebu god. 1801., doktorirao je u Beču 23. VII. 1825. Od g. 1828. bio je županijski fizik u Zagrebu. Vrlo se zalagao za napredak javnog zdravstva. Radio je na osnivanju hrvatskog liječničkog društva. Godine 1848. bio je pukovnijski liječnik zagrebačke građanske garde. Od god. 1843. bio je dopisni član bečkog liječničkog udruženja, a od god. 1855. član stalne liječničke komisije za Hrvatsku. Umro je u Zagrebu god. 1868.

Literatura: Thaller, Pov. med. u Hrvatskoj; Cal. Zagrabiense 1828; Frank zu Döfering, Alt-Oesterreichischer Adelsleksikon, Wien, 1928.

63.

MRAOVICH Alexander

Dissertatio inauguralis medico-practica sistens quaedam DE HYDRARGYROSI, quam ... in Universitate Vindobonensi publicae disquisitioni submittit ALEXANDER MRAOVICH, Croata Zagrabia. In Theses adnexas disputabitur in Universitatis aedibus die 22. mensis Augusti Anni MDCCCXXV. hora 12. VIENNAE, Excudebat Sollinger. 8⁰, str. 21.

Rasprava o otrovnom djelovanju žive i njenih spojeva. Autor veli, da prije njega nije bila napisana radnja o toj temi.

Dr. Aleksa Mraović rodio se godine 1801. u Zagrebu. Doktorirao je u Beču 22. VIII. 1825. Godine 1830. izabran je za honorarnog fizika zagrebačke županije. U isto vrijeme bio je liječnik biskupa Alagovića. Godine 1835. izabran je za redovnog fizika grada Zagreba. Za revolucionarnih dana g. 1848. bio je glavni liječnik zagrebačke građanske garde. Radio je na osnivanju hrvatskog liječničkog društva. U pismima grofa E. Corberona upućenim god. 1850. i 1851. austrijskom ministru Thurn-Hohensteinu spominje se Mraović kao omilio i vješt liječnik za ženske bolesti, pa se predlaže za profesora na medicinskom fakultetu, koji bi trebalo osnovati u Zagrebu. Umro je u Zagrebu 29. III. 1855. Njegov sin istog imena (rođen u Zagrebu 1838.) bio je kasnije također zagrebački gradski fizik.

Literatura: Thaller, Pov. med. u Hrvatskoj; Ulčnik, I. Kamauf, Revija Zagreb, 1942. br. 8—12; Cal. Zagrabiense 1830. etc.; Dnevnik Dragutina Rakovca, Nar. Starina, 1922. sv. 3.; Čepulić, Med. fakultet u Zagrebu, Lij. vjesnik LX. 1938. br. 7.

64.

KRESZTITS Joannes

Dissertatio inauguralis medica sistens DISQUISITIONEM SPASMI PATHOLOGICAM quam ... submittit JOANNES KRESZTITS ... VIENNAE, 1825. Typis, J. P. Sollinger. 8⁰, str. 58.

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Jovan Krestić, Srbin iz Arada, doktorirao je u Beču godine 1825. Od 1826. spominje se kao gradski fizik u Aradu. Umro je u Aradu 31. XII. 1865.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Györy, Mag. orv. bibliographiája; Simonović, Srbi lekari u Vojvodini; Szinnyei, Magyar írók; Lakatos, Arad törtenete, Arad 1881; Letopis Matice Srpske, 1866, str. 326.

65.

SOHLER Johannes Andreas

Dissertatio inauguralis medico-legalis DE SUPERFOETATIONE, quam ... submittit JOHANNES ANDREAS SOHLER Styrus Pettoviensis ... VIENNAE, 1825. 8⁰

Rasprava o superfetaciji. Kako autor kaže, superfetacija (t. j. oplodnja kod već trudne žene) moguća je osobito kod ekstrauterine trudnoće ili dupliciteta uterusa.

Dr. Andrej Janez Sohler, Slovenac iz Ptuja, doktorirao je u Beču godine 1825.

Literatura: Fischer, Gesch. der Geburtshilfe.

66.

WERZAR Emanuel Joannes Nep.

Dissertatio inauguralis pharmacologico-medica DE AURO, quam ... submittit EMANUEL JOANNES NEP. WERZAR ... VINDOBONAE, 1826. Typis congr. Mechitaristicae. 8⁰, str. 28.

Farmakološka rasprava o djelovanju zlata i njegovih spojeva.

Dr. Emanuel Ivan Werzar rodio se u Novom Sadu oko godine 1799. Doktorirao je u Beču g. 1826. Bio je fizik torontalske županije. Umro je u Pešti 18. XII. 1873.

Literatura: Szinnyei, Könyvészete; Szinnyei, Magyar írók.

67.

KRATTER Hennricus

UEBER DIE METEORSTEINE. Inaugural-Dissertation. ... H. KRATTER ... WIEN, 1826. 8⁰

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Henrik Kratter doktorirao je u Beču godine 1826. Bio je distriktni fizik u Budvi i liječnik u raznim ostalim mjestima Dalmacije. Zatim je bio okružni fizik u Zloczowu (Galicija).

Literatura: Pernhoffer, Catalog; Schem. della Dalmazia 1828; Nader, Med. Schem. 1848.

68.

PAVICH Alexander Antonius

Dissertatio inauguralis medica sistens quaedam DE NICOTIANA TABACO quam ... pro doctoris medicinae laurea rite obtinenda, in antiquissima ac celeberrima Universitate Vindobonensi publicae disquisitioni submittit ALEXANDER ANTONIUS PAVICH, Slavonita Poseganus. In Theses adnexas disputabitur in Universitatis aedibus die — mensis Augusti MDCCCXXVII. VINDOBONAE. Typis J. P. Sollinger. 8⁰ str. 31.

Rasprava o duhanu. Već po izboru teme prepoznajemo kasnijeg vrsnog botaničara. Lijep opis biljke, načina njenog uzgajanja i historije dolaska u Evropu. Inače je autor velik protivnik uživanja ove »acris, nauseosae, et foetentis plantae«. Piše o vrlo štetnim posljedicama pušenja i šmrkanja duhana. Opširno obrađuje problem medicinske upotrebe duhana i njegovih derivata, pa drži, da se mogu upotrebiti samo »cum summa circumspectione«.

Dr. Antun Aleksander Pavić rodio se 15. V. 1802. u Požegi. Doktorirao je u Beču godine 1827. Neko vrijeme prakticirao je u Njemačkoj i Koruškoj — bio je i profesor na medicinskom liceju u Salzburgu — no ubrzo se vratio u svoje rodno mjesto. Tamo je izabran najprije za gradskog (1836), a onda za županijskog fizika. Zanimao se botanikom, historijom i etnografijom, pa je publicirao više djela iz tih područja nauke. Umro je u Požegi 18. X. 1853.

Literatura: Znameniti i zaslužni Hrvati; Thaller, Pov. med. u Hrvatskoj; Wurzbach, Biogr. Leksikon; Körbler, Nekrolog Arminu Paviću, Ljetopis Jug. Akad. sv. 28.; Nekrolog A. A. Paviću, Neven god. 1854; Kempf »Požega«, Požega 1910.

69.

ZHUBER Antonius

Dissertatio inauguralis medico-chirurgica sistens NOVA QUAEDAM EXPERIMENTA IN ANIMALIBUS INSTITUTA EORUMQUE RESULTATA CIRCA ARTERIARUM REGENERATIONEM ADJUNCTIS SIMUL ANIMADVERSIONIBUS INDE DEDUCENDIS ... ANTONIUS ZHUBER ... VINDOBONAE, 1827. 8°

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Anton Čuber, Slovenac, doktorirao je u Beču godine 1827.

Literatura: Vesel, Mittheil. des hist. Vereins f. Krain 1862.

70.

AVÉE Norbertus Antonius

Dissertatio inauguralis medica DE LACTATIONE PHYSIOLOGICE CONSIDERATA ... NORBERTUS ANTONIUS AVÉE Sczekocinensis Galicianus ... VINDOBONAE 1827. 8°

Rasprava o anatomiji i fiziologiji mliječne žlijezde. Našao sam je samo citiranu.

Dr. Norbert Anton Avée rodio se u Ciehoczineku (Poljska). Od g. 1833. bio je okružni liječnik u Postojni, zatim privatni liječnik u Ljubljani, pa okružni liječnik u Vadovicama (Galicija).

Literatura: Fischer, Gesch. der Geburtshilfe; Pernhoffer, Catalog; Pintar, Slov. biogr. leksikon (rukopis); Nader, Med. Schem. 1848.

71.

SCHAUBAUER Mathias

Dissertatio inauguralis physiologico-pathologica DE PUBERTATE, quam ... submittit MATHIAS SCHAUBAUER ... VIENNAE, 1827. Typ. congregat. Mechitaristicae. 8°, str. XIV.+32.

Rasprava o pubertetu.

Dr. Matija Schaubauer, rodom iz Varaždina, doktorirao je u Beču godine 1827. Od g. 1828. bio je županijski fizik u Varaždinu i kupališni

liječnik u Varaždinskim Toplicama. Prisustvovao je prvom sastanku liječnika Hrvatske u Zagrebu godine 1850.

Literatura: Thaller, Pov. med. u Hrvatskoj; Barlè, O Varaždinskim Toplicama, Lij. vjesnik, 1904. br. 11; Petrik, Bibl. Hungariae; Szinnyei, Magyar írók; Cal. Zagrabiense 1828; Kunitsch, Beschreibung des Varasdiner Töplitzer Schwefelbades, Varasdin 1828.

72.

ZOHAR Joannes Franciscus

Dissertatio inauguralis medico-practica DE LEUCORRHOEA ... FRANCISCUS JOANNES ZOHAR ... VINDOBONAE, 1827. Typ. Anton. Strauss. 8⁰, str. 32.

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Ivan Franjo Zohar, rodom iz Rijeke, doktorirao je u Beču godine 1827. Već g. 1828. nalazimo ga kao fizika distrikta u Sinju. Kasnije je bio liječnik u Zadru. Bio je strastveni sakupljač školjaka i morskih alga.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Szinnyei, Magyar írók; Győry, Mag. orv. bibliographiája; Schematismo della Dalmazia 1828, 1841. etc.; Maschek, Manuale 1875.

73.

MESZAROVITS Nestor

Dissertatio inauguralis medica DE APOPLEXIA, Quam ... submittit NESTOR MESZAROVITS Hungarus Sirmiensis. In theses adnexas disputabitur in Universitatis aedibus die 9. Februarii Anni MDCCCXXVIII. VINDOBONAE. Typ. congregat. Mechitaristicae. 8⁰, str. 72.

Rasprava o apopleksiji ili kapi.

Dr. Nestor Mesarović, rodom iz Iniga, doktorirao je u Beču godine 1828. Nakon promocije otišao je u Zemun i tamo se bavio privatnom praksom. Oko g. 1830. otišao je u Kragujevac kao lični liječnik knjaza Miloša. U Srbiji je izdržao tri godine i onda se vratio u Zemun. Neko vrijeme bio je kontumacijski liječnik u Županeku. Umro je prije g. 1866.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Jeremić, Medicinske prilike u Zemunu; Jeremić, Zdrav. prilike u jug. zemljama; Đorđević, Med. prilike u Srbiji; Stanojević, Istorija srpskog vojnog saniteta; Lindenmayr, Serbien.

74.

LASCHAN Josephus Ignatius

Dissertatio inauguralis medica DE ZOSTERE quam ... submittit G. IGNATIUS LASCHAN Viennensis ... VINDOBONAE, Typis Congregat. Mechitaristicae, 1828. 8⁰, str. 30.+II.

Dermatološka rasprava o herpes zoster.

Prof. dr. Jurij Ignacij Lašan rodio se Hernalsu (Beč) 28. III. 1802. Sin je liječnika Matije Lašana, nekadašnjeg fizika u Novom Mestu i Dubrovniku. Doktorirao je u Beču godine 1828. Bio je sekundarni liječnik u bečkoj javnoj bolnici, zatim liječnik distrikta u Kamniku, profesor na babičkoj školi u Trentu i od g. 1836. do 1838. profesor porodništva u Ljubljani. Iz Ljubljane je otišao u Innsbruck, gdje je bio profesor na medicinskom fakultetu, pa ravnatelj kirurške škole i sanitetski referent za Tirol. Godine 1877. je umirovljen i nobilitiran. Štampom je izdao zbirku tirolskih sanitarnih uredaba i brojne stručne članke. Umro je u Innsbrucku 27. I. 1888.

Literatura: Pintar, Slov. biogr. leksikon; Pintar, Kirurški zavod v Ljubljani; Mušič, Zdravstvo staroga Novoga Mesta, Kronika slov. mest VII (1940).

75.

RINALDI Petrus C. Antonius

Dissertatio inauguralis medico-practica DE PHTISI LARYNGICA ET TRACHEALI, quam ... submittit PETRUS C. ANTONIUS RINALDI ... VINDOBONAE, 1829. Ex typogr. viduae Stockholzer. 8⁰, str. 31.

Rasprava o bolestima jednjaka i dušnika.

Dr. Petar Rinaldi, rodom iz Rijeke, doktorirao je u Beču godine 1829. Bio je počasni fizik grada Rijeke, fizik zagrebačke županije, a od godine 1853. protomedik Hrvatskog Primorja. Bio je dopisni član institucije »Academia botanica di Cattanea«. Bavio se uz botaniku i ihtiologijom, pa je publicirao jednu radnju o ribama Jadrana.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Szinnyei, Könyvészete; Győry, Mag. orv. bibliographiája; Scematismo del R. Littorale Hungarico, Fiume 1839.; Cal. Zagrabiense 1836.; Brusina, Zoologija i Hrvati, Rad Jug. Akademije sv. 80; Giacich, Sullo Skrilievo, Padova 1862.

76.

STEITS Joannes

Dissertatio inauguralis medica DE DYSENTERIA, quam ... submittit JOANNES STEITS ... VINDOBONAE, 1829. Typ. congregat. Mechitaristicae. 8⁰, str. 52.

Rasprava o dizenteriji.

Dr. Jovan Stejić rodio se godine 1803. u Aradu. Medicinu je studirao u Pešti, a dovršio u Beču godine 1829. Kao student izdao je godine 1826. u Beču srpski prijevod Hufelandove Makrobiotike. Odmah nakon promocije otišao je u Šabac kao pridvorni liječnik Jevrema Obrenovića. Zatim odlazi Milošu u Kragujevac. U Srbiji je ostao tri godine, izmjenično u Šapcu, Kragujevcu i Valjevu. 5. III. 1832. počela se u Knjaževskoj knjigopečatnji štampati njegova knjiga »Sabor istine i nauke«. To bi bila prva srpska knjiga štampana u Srbiji, no nije doštampana zbog pravopisa bez

jerova, a još više zato, što u njoj nije bilo označeno, odlakle je što prevedeno. Posvadivši se s Milošem zbog te knjige napustio je Stejić Srbiju i otišao u Zemun. Tamo je boravio od 1832. do 1840. g. baveći se privatnom praksom. Tražio je mjesto kontumacijskog liječnika, ali ga nije dobio. Knjaz Miloš ga je optuživao austrijskim vlastima zbog političkih spletkarenja, no bezuspješno. Po Miloševu odlasku vraća se Stejić u Srbiju, u Beograd, i postaje šefom srpskog civilnog saniteta (1840). Iduće godine imenovan je za glavnog sekretara Državnog savjeta. S tog je položaja maknut g. 1842., ali je ponovno vraćen g. 1844. Stejić je veoma zaslužan za organizaciju srpskog saniteta. Napisao je dosta zabavnih i popularnomedicinskih djela. Bio je osnivač i potpredsjednik Društva srpske slovesnosti. Umro je u Beogradu 23. XI. 1853.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Simonović, Srbi lekari u Vojvodini; Đorđević, Medicinske prilike u Srbiji; Jeremić, Zdrav. prilike u Zemunu; Jeremić, Zdrav. prilike u jug. zemljama; Mihailović, Prvi diplomirani lekari u obnovljenoj Srbiji, Srpski Arhiv, 1937. sv. 3; Lindenmayr, Serbien; Ruvarac, Stejić, Brankovo Kolo, 1914; Stanojević, Enciklopedija; Šafařik, Geschichte der südsl. Literatur, v. III.; Wurzbach. Biogr. Lexikon.

77.

PAPESCH Franciscus

Dissertatio inauguralis medica DE HYDRARGYROSI EX VAPORIBUS ... FRANCISCUS PAPESCH ... VIENNAE, 1829.

Rasprava o otrovanju živinim parama. Našao sam je samo citiranu.

Dr. Franjo Papež rodio se 21. I. 1803. u Novom Mestu. Doktorirao je u Beču godine 1829. Bio je neko vrijeme pomoćni okružni liječnik u Novom Mestu, a zatim fizik distrikta u Radovljici (1831—1833) i Mokronogu (1833—1850), pa okružni fizik u Trebnju (1850—1851) i Novom Mestu (1851—1858). Istaknuo se kod suzbijanja epidemije kolere godine 1855. Umro je u Novom Mestu 1. IX. 1858.

Literatura: Pintar, Slov. biogr. leksikon; Pernhoffer, Catalog; Vesel, Mittheil. d. hist. Vereins f. Krain 1862.

78.

ZLATAROVICH Josephus

Dissertatio inauguralis medica DE GENIO MORBORUM STATIONARIO, quam ... pro doctoris medicinae laurea rite obtinenda in antiquissima ac celeberrima Universitate Vindobonensi publicae disquisitioni submittit JOSEPH. de ZLATAROVICH, Croata Zagrabiensis. In Theses adnexas disputabitur in Universitatis aedibus die 10. Julii 1830. VIENNAE. Typis viduae Ant. Strauss. 8°, str. 59.

Rasprava o mjesnoj konstituciji bolesti. Svako oboljenje ima na raznim mjestima različit karakter, a sve bolesti u istom kraju imadu — kako autor misli — neke zajedničke osobine. Taj zajednički mjesni

karakter ili konstituciju zove Zlatarović »genius morborum stationarius« i analizira ga u citiranoj radnji. Taj je genius zavisan o raznim izvanjskim faktorima, kao što je na pr. klima, i on nipošto nije nešto nadnaravno. Vidi se velika Zlatarovićeva filozofska sprema i sklonost teoretskom i spekulativnom tretiranju prirodoznanstvenih problema. Radnja je veoma instruktivna, iako je tuđa današnjim nazorima patologije. Vrijedno je ovdje zabilježiti autorovu riječ: »Sine historia omnis medicina vana«.

Prof. dr. Josip Zlatarović-Goldschmidt rodio se u Zagrebu 9. IV. 1807. Otac mu je bio carinski činovnik Đuro Goldschmidt, koji se tako istaknuo u službi, da mu je prigodom stupanja u mirovinu podijeljeno plemstvo i dopuštena promjena prezimena u Zlatarović. Te godine (1829) promijenio je prezime i Josip. On je studirao filozofiju na zagrebačkoj akademiji, pa je sa nepunih 17 godina javno branio neke teze iz opće filozofije. Ta njegova inauguralna disputacija je štampana. (»Positiones ex universa Philosophia«, Zagrabiae, 1824). Medicinu je studirao u Beču i tamo je doktorirao 10. VII. 1830. Nakon promocije ostao je u Beču kao klinički asistent. Godine 1834. postavljen je za profesora na nižem tečaju Josephinuma i za glavnog liječnika bečke garnizonske bolnice. Od g. 1838. do 1849. predavao je opću patologiju i farmakologiju na višem tečaju. Umirovljen je g. 1849., kad je Josipova akademija privremeno dokinuta, pa se preselio u Zagreb. Ovdje je prisustvovao osnivačkom sastanku društva hrvatskih liječnika i liječio glazbenika Lisinskog. Zatražio je god. 1862. da ga se imenuje privremenim hrvatskim protomedikom, ali ta njegova molba nije bila uvažena. Iz Zagreba se preselio u Trst, a onda u štajerski Graz, gdje je umro 2. X. 1874. Napisao je još jednu knjigu o »genius morborum stationarius« i nekoliko homeopatskih članaka. Proslavio se kao veoma sposoban nastavnik. Bio je pristaša homeopatije. Možda je zbog toga bio tako rano umirovljen i maknut s profesorskog položaja, no možda je to bilo zbog veza s revolucionarnim pokretima g. 1848.

Literatura: Brozović, Zlatarović, Lij. vjesnik, LX. 1938. br. 9; Thaller, Pov. medicine u Hrvatskoj; Glesinger, Hrvati kao profesori medicine na stranim sveučilištima, Lij. vjesnik, LX. 1938. br. 9; Wurzbach, Biogr. Lexikon.

79.

ANDRIOLI Henricus Augustus

Dissertatio inauguralis medico-obstetrica DE PUERPERIO, quam ... submittit HENRICUS AUGUSTUS nobilis ab ANDRIOLI Illyrus Labacensis ... VINDOBONAE, 1830. 8⁰

Fiziologija i dijetetika babinja.

Dr. August Andrioli rodio se 4. VI. 1802. u Ljubljani. Doktorirao je u Beču godine 1830. Kao okružni fizik služio je u Kanalu kod Soče, Pazinu i konačno u Ljubljani. Postao je zdravstveni savjetnik zemaljske

vlade i ravnatelj ljubljanske babičke škole. Umirovljen je g. 1873., a umro je u Ljubljani 12. XI. 1875. Bio je jedan od osnivača kranjskog liječničkog društva. Od g. 1863—1866 g. bio je predsjednik tog društva.

Literatura: Pintar, Slov. biogr. leksikon; Fischer, Gesch. der Geburtshilfe; Pernhoffer, Catalog.

80.

BIATZÓVSZKY Joannes Nep. Josephus

Dissertatio inauguralis medica DE METRORRHAGIA, quam ... submittit JOANES NEP. JOSEPHUS a BIATZÓVSZKY e Comitatu Nitriensi Hungarus ... VINDOBONAE, 1830. Typis viduae Ant. Strauss. 8⁰ str. 51.

Rasprava o metroragiji.

Dr. Ivan Nep. Biatzovsky, Slovak, rodio se u Beču 1. V. 1801. Doktorirao je u istom mjestu godine 1830. Iza promocije nastanio se kao praktični liječnik u Ljubljani. Predavao je uvodnu grupu predmeta na ljubljanskom kirurškom zavodu, najprije kao privremeni (od 1834.), a zatim kao redovni profesor (od godine 1839). Kad je ljubljanski licej g. 1850. raspušten, premješten je Biatzovszky na analognu školu u Salzburg. Tamo je predavao sve do svoje smrti 18. X. 1863.

Literatura: Pintar, Kirurški zavod v Ljubljani; Pintar, Slov. biogr. leksikon; Fischer, Gesch. der Geburtshilfe; Szinnyei, Könyvészete.

81.

TERPINZ Joannes

Dissertatio inauguralis pharmacologico-medica DE NICOTIANA, quam ... submittit JOANNES TERPINZ ... VINDOBONAE, 1830.

Rasprava o duhanu i njegovim derivatima. Našao sam je samo citiranu.

Dr. Ivan Terpinc, Slovenac, doktorirao je u Beču godine 1830. Bio je distriktni fizik u Kamniku. Umro je godine 1847.

Literatura: Pintar, Slov. biogr. leksikon (rukopis); Vesel, Mitth. des hist. Vereins f. Krain 1862.; Kidrič, Zgodovina slov. slovstva; Mesesnel, Kronika slov. mest VII (1940), str. 101.

82.

JOVITSICH Paulus

Dissertatio inauguralis medico-chirurgica sistens HEPAR HUMANUM IN STATU SANO ATQUE MORBOSO quam ... submittit PAULUS JOVITSICH Karlovitsianus Syrmiensis. Medicus castrensis inf. In Academia Josephina 1830. VINDOBONAE, Typographia Fend. Ullrich. 8⁰

Rasprava o anatomiji, fiziologiji i patologiji jetre.

Dr. Pavle Jovičić rodio se godine 1800. u Srijemskim Karlovcima. Doktorirao je u Beču godine 1830. Bio je austrijski vojni liječnik kod 4. ulanske regimente u Kečkemetu, zatim je služio u Galiciji, Pešti i drugdje. Postavši štapski liječnik dodijeljen je glavnoj komandi u Zadru. Neko je vrijeme bio šef vojnog saniteta Dalmacije. T. Đorđević našao je među aktima beogradskog Državnog arhiva njegov rukopis o azijatskoj koleri. Drži se, da je Jovičić autor prve medicinske knjige štampane u Srbiji (»Uputstvo za lečenje kolere«, 1831). Umro je u Grazu 5. III. 1888.

Literatura: Spisak knjiga Matice Srpske; Mil. Schematismus 1832—1859; Jeremić, Srpska med. bibliografija; Đorđević, Med. prilike u Srbiji; Frank zu Döfering, Alt-Österreichischer Adels Lexikon, Wien 1928; Schivitz, Der Adel in den Matrikeln der Stadt Graz, Graz 1909.

83.

HARISCH Joannes

Dissertatio inauguralis medica DE OFICIIS CIRCA GRAVIDAS, quam ... submittit JOANNES HARISCH ... VINDOBONAE 1830. Typis Car. Ueberreuter. 8⁰, str. 27.

Rasprava o njezi trudnica.

Dr. Ivan Hariš, rodom iz Sente, doktorirao je u Beču godine 1830. Živio je uglavnom u Pešti. Neko vrijeme vršio je privatnu praksu u Beogradu, a od g. 1843. do 1846. bio je okružni fizik u Negotinu.

Literatura: Lindenmayr, Serbien; Petrik, Bibl. Hungariae; Szinnyei, Könyvészete.

84.

SCHLOSSER Josephus Cal.

Dissertatio inauguralis medica DE PAPILIONACEIS GERMANIAE ... JOSEPHUS CAL. SCHLOSSER ... VIENNAE, 1831.

Botanička rasprava o lepirnjačama. Našao sam je samo citiranu.

Dr. Josip Kalazancije Schlosser rodio se 25. II. 1808. u Jindřihovu (Moravska). Doktorirao je u Beču godine 1831. Iza promocije vršio je praksu u bečkoj bolnici, zatim je radio na suzbijanju kolere u Italiji. Godine 1836. dolazi u Hrvatsku po nagovoru jedne plemićke porodice, s kojom se upoznao u Beču. Najprije je bio vlastelinski liječnik u Sv. Jeleni kod Paukovaca, zatim kupališni liječnik u Varaždinskim Toplicama (1838 do 1844), pa županijski fizik u Križevcima (1844—1854), pukovnijski liječnik pod banom Jelačićem, gradski fizik u Zagrebu (1854—1861), pa ponovo županijski fizik u Križevcima (1861—1864). Od godine 1864. do svoje smrti bio je hrvatski protomedik. Napisao je knjigu o Varaždinskim Toplicama. Osobito se istaknuo svojim neumornim proučavanjem hrvatske flore i faune. Napisao je mnogo vrijednih botaničkih i zooloških studija. Životno mu je djelo bilo omašna »Flora Croatica«. Umro je u Zagrebu 27. IV. 1882.

Literatura: Vukotinović, Schlosser, Rad Jug. Akad. sv. 65; Znameniti i zasl. Hrvati; Thaller, Pov. med. u Hrvatskoj; Nekrolog Schlosseru, Vienac, 1882; Rakovac, Spomen knjiga Sbora liečnika; Wurzbach, Biogr. Lexikon; Katičić, Pregled gradiva.

85.

AVEDIG Stephanus

Dissertatio inauguralis medica DE OPHTHALMIA NEONATORUM, quam ... submittit STEPHANUS AVEDIG ... VINDOBONAE, 1831. Typ. congregationis Mechitaristicae. 8⁰, str. 24.

Rasprava o očnim bolestima novorođenčadi.

Dr. Stevan Avedig, rodom iz Novog Sada, doktorirao je u Beču godine 1831. Bio je liječnik u Braunkirschenu kod Beča.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Szinnyei, Magyar írók; Pernhoffer; Catalogus; Nader, Med. Schem. 1848.

86.

ZHESNIK Antonius

DE DOLORE CAPITIS. Dissertatio inauguralis, quam ... submittit ANTONIUS ZHESNIK Carniolus Zirkljanus. Theses adnexae die 28. Maji Anni MDCCCXXXI. publicae defendentur. VINDOBONAE, typis Ant. de Haykul. 1831. 8⁰, str. 38.

Rasprava o glavobolji.

Dr. Anton Česnik, Slovenac iz sela Cerklje blizu Kranja, doktorirao je u Beču godine 1831. Od g. 1840. bio je okružni liječnik u Špitalu ob Dravi, zatim fizik distrikta u Kočevju.

Literatura: Pintar, Slov. biogr. leksikon (rukopis); Mittheil. des hist. Vereins für Krain, 1862; Nader, Med. Schem. 1848.

87.

TSCHESNIG Ignatius

DE FONTIBUS SOTERIIS FELLACHENSIBUS IN CARINTHIA. Dissertatio inauguralis medica ... IGNATIUS TSCHESNIG ... VINDOBONAE 1831. 8⁰

Radnju sam našao samo citiranu. Te toplice opisao je prije Česnika slovenački liječnik J. Verbic (Ljubljana, 1825).

Dr. Ignac Česnik, Slovenac, doktorirao je u Beču godine 1831. Bio je okružni fizik u Mariboru.

Literatura: Pernhoffer, Catalog; Nader, Med. Schem. 1848.

88.

RUSS Aloysius

Dissertatio inauguralis pharmacologica DE REMEDIIS ACIDO HYDROCYANICO EFFICACIBUS ... ALOYSIUS RUSS ... VINDOBONAE 1831. 8°

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Alojz Rus, navodno Slovenac, doktorirao je u Beču godine 1831. Bio je privatni liječnik u Beču.

Literatura: Vesel, Mittheilungen des hist. Vereins f. Krain 1862; Nader, Med. Schem. 1848.

89.

MALY Ignatius N.

Dissertatio inauguralis medica DE HERPETE ... IGNATIUS N. MALY ... VINDOBONAE 1831. 8°

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Ignac Maly doktorirao je u Beču godine 1831. Bio je distriktni fizik u Črnomelju i Kranju.

Literatura: Pernhoffer, Catalog; Vesel, Mittheilungen des hist. Vereins f. Krain. 1862.

90.

GERBEZ Ludovicus Bernardus

Dissertatio inauguralis medica DE MENSTRUIS quam ... submittit LUDOVICUS BERNARDUS GERBEZ, Illyricus Locopolithanus. VIENNAE, Typ. A. Nob. de Schmid. 1832. 8°, str. 26.

Rasprava o menstruaciji.

Dr. Ludvig Grbec rodio se u Škofjoj Loki 14. VIII. 1805. Otac i troje braće bili su kirurzi. Doktorirao je u Beču godine 1832. Specijalizirao se za očne bolesti. Nakon neuspjelog pokušaja, da se kao okulista bavi privatnom praksom u Ljubljani, prihvatio je mjesto okružnog liječnika u Vipavi (1833—1834), a zatim mjesto rudarskog fizika u Idriji. Umro je u Idriji oko godine 1880.

Literatura: Pintar, Slov. biogr. leksikon; Pintar, Kirurški zavod v Ljubljani; Pintar, Zdravniški Vestnik 1940. št. 5; Ješe, Zdravniški Vestnik 1940. št. 12.

91.

BLEYWEISS Joannes

Dissertatio inauguralis medica DE HIRUDINE MEDICINALI, quam ... pro doctoris laurea publicae disquisitioni submittit JOANNES BLEYWEISS Carniolus ... VINDOBONAE 1832. 8°, str. 55.

Rasprava o medicinskoj upotrebi pijavica.[1]

Dr. Janez Bleiweis rodio se u Kranju 19. XI. 1808. Medicinu je svršio u Beču 15. X. 1832. Nakon humane medicine dovršio je veterinarske nauke. Do godine 1841. ostao je u Beču kao korepetitor na veterinarskom zavodu. Tad je bio imenovan za profesora sudske medicine i veterine na kirurškom liceju u Ljubljani. U domovini se istaknuo kao politički, prosvjetni i literarni radnik. Uređivao je gospodarski list »Novice«. Kad se ukinula škola u Ljubljani, izgubio je profesorsko mjesto. Poslije je bio zemaljski veterinar, član kranjske zdravstvene komisije, a 1860—1861. kranjski protomedik i ravnatelj ljubljanskog rodilišta. Umro je u Ljubljani 29. XI. 1881. Iste godine bio je nobilitiran. Napisao je nekoliko stručnih, većinom veterinarskih knjiga. Bio je predsjednik Slovenske Matice u Ljubljani i pravi član Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu.

Literatura: Bleiweisov Zbornik, Ljubljana 1909. (članci Tominšeka, D. Bleiweisa, Lončara i dr.); Lončar, Slov. biogr. leksikon; Šulek, Bleiweis, Rad Jug. Akad. sv. 62; Zavrnik, Nešto o liječnicima veterinarima, Lij. vjesnik LIII. 1931. br. 4; Pintar, Kirurški zavod v Ljubljani; Wurzbach, Biogr. Lexikon; Bezenšek-Celestin, Svečanost o priliki sedemdesetletnice J. Bleiweisa, Zagreb 1879; Simonič, Slovenska bibliografija I. del, Ljubljana 1905.

92.

MELZER Raimundus

Dissertatio inauguralis medica circa MORBUM DE SCHARLIEVO, quam ... pro Doctoris Medicinae Laurea rite obtinenda in ... Universitate Vindobonensi publicae disquisitioni submittit RAIMUNDUS MELZER Labacensis. In theses adnexas disputabitur in Universitatis aedibus die 16. Junii 1832. VIENNAE, typis viduae Ant. Strauss. 1832. 8°, str. 24.

Rasprava o »škrljevu«, poznatom sifilitičnom oboljenju. Ta tobožnja nova i naročita bolest, koja je počela harati po našem Primorju, bila je predmet čestog inauguralnog disputiranja naših i stranih doktoranda.[2]

Dr. Raimund Melzer rodio se u Ljubljani 28. VIII. 1808. Pripadnik je poznate ljubljanske liječničke porodice. Doktorirao je u Beču 16. VI. 1832. Nakon promocije vratio se u Ljubljanu i tamo se bavio privatnom

---

1 Neki autori (Bezenšek-Celestin, Simonič) pogrešno citiraju naslov Bleiweisove radnje. Prema njihovim navodima glasi taj naslov: De hirundine medicinali. Umetnuto slovo je dosta kobno, jer posve mijenja smisao. Hirundo znači u prijevodu lastavica, a hirudo znači pijavica.

2 Disertacije domaćih autora o toj temi spominjem na drugim mjestima ove radnje. Od stranaca je na pr. Talijan Zennaro Santes promovirao s radnjom: Dissertatio inauguralis medica de Scherlievo, Patavii 1835., a Nijemac Runge napisao je radnju: De morbo de Scarlievo, Jenae 1840. Naročito je zanimljiva disertacija, koju je napisao Antonio Lorenzutti iz Trsta: Specimen inaugurale medicum de peculiari Syphilidis quadam forma nomine luis Fluminensis sive morbi de Scherlievo nota, Patavii 1830. Inauguralnu radnju o istoj temi napisao je još i Talijan Ambrogio Rizzi: Brevi cenni sullo Scherlievo, Padova 1858.

praksom. Od g. 1834—1836 predavao je na kirurškom liceju teoretsku medicinu, a od g. 1839. porodništvo. Imenovan je provizornim (1840), a zatim pravim (1846) ravnateljem zemaljskih karitativnih zavoda, među koje je pripadala i ljubljanska civilna bolnica. Godine 1849. postavljen je za šefa bolnice u Wiedenu, pa se iste godine odselio u Beč. Iza umirovljenja (1871) vratio se u Ljubljanu, gdje je umro 26. VI. 1872. Publicirao je prijevode nekih engleskih medicinskih knjiga, zatim povijest nahodišta u Austriji s osobitim obzirom na prilike u »Iliriji«, monografiju o azijatskoj koleri i detaljan opis upotrebe opstetričkih instrumenata. Liječnici su bili Rajmundov djed i otac, a zatim i njegov sin.

Literatura: Pintar, Slov. biogr. leksikon; Pintar, Kirurški zavod v Ljubljani; Wurzbach, Biogr. Lexikon; Puschmann, Die Medizin in Wien während der letzten 100 Jahre, Wien 1884; Pernhoffer Catalog.

93.

VESEL Carolus

Dissertatio inauguralis medica DE SINGULAE MEDENDI METHODI IN CURA INFANTUM VALORE, quam ... submittit CAROLUS VESEL ... VINDOBONAE, 1833.

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Dragotin Vesel rodio se u Postojni 13. X. 1808. Doktorirao je u Beču godine 1833. Iza promocije bio je liječnik u Ljubljani, zatim distriktni fizik u Ribnici na Dolenjskem, okružni fizik u Postojni i od g. 1849. fizik u Ljubljani. Osnivač bolnice u Postojni. Dopisivao se s Hyrtlom i slao mu zoološki materijal radi istraživanja.

Literatura: Pintar, Slov. biogr. leksikon (rukopis); Nader, Med. Schem. 1848.

94.

POLICH Lucas

Dissertatio inauguralis medica DE SCORBUTO, quam ... pro Doctoris Laurea summisque in medicina honoribus ac privilegiis rite et legitime obtinendis, in antiquissima ac celeberrima Universitate Vindobonensi publicae disquisitioni submittit LUCAS POLICH Illyrus Pichettensis. Theses adnexae defendentur in Universitatis aedibus die 19. mensis Julii 1834. VINDOBONAE. Typis congregationis Mechitaristicae. 8°, str. 26.

Skorbut je bio omiljela tema naših starijih liječnika. Doznajemo da »scorbutum magna cum vi Imperialem exercitum in Pannonia vexavit«. Jamačno je učestalost te bolesti u Ugarskoj i Hrvatskoj bila povod čestom disputiranju o toj temi.

Dr. Luka Polić, Hrvat iz Hreljina, doktorirao je u Beču 19. VII. 1834. Bio je privatni liječnik u štajerskom Grazu.

Literatura: Thaller, Pov. med. u Hrvatskoj; Nader, Med. Schem. 1848.

95.

DUBRAVETZ Alexander Gregorius

Dissertatio inauguralis medica DE DIARRHOEA, quam ... submittit ALEXANDER GREGORIUS DUBRAVETZ Croata Millassevcensis. In theses adnexas disputabitur in Universitatis aedibus die 21. Martii 1835. VINDOBONAE, Typis Congr. Mechitaristicae. 8⁰, str. 24.

Tipično školska rasprava, u kojoj autor nastoji što suptilnije klasificirati razne vrste i podvrste proljeva.

Dr. Aleksa Grgur Dubravec, Hrvat iz Milaševaca kraj Čazme, doktorirao je u Beču 21. III. 1835. Ostalih podataka o njegovu životu nisam mogao naći.

96.

SHOKLIZH Joannes

Dissertatio inauguralis medica De ICTERO, quam ... submittit JOANNES SHOKLIZH Carniolus Krainburgensis ... VINDOBONAE, 1835. Typis Congregat. Mechitaristicae. 8⁰, str. 34+V.

Rasprava o žutici.

Dr. Janez Šoklič, Slovenac iz Kranja, doktorirao je u Beču 1835. godine. Bio je gradski liječnik u Ljubljani.

Literatura: Pintar, Slov. biogr. leksikon (rukopis); Nader, Med. Schem. 1848.

97.

SCHROTT Constantinus Josephus

Dissertatio inauguralis medica DE CHLOROSI, quam ... submittit CONSTANTINUS JOSEPHUS SCHROTT Carniolus Rudolphowerthensis ... VINDOBONAE, 1835. Typis Congregat. Mechitaristicae. 8⁰, str. 24.

Rasprava o bljedoboljі.

Dr. Konstantin Schrott, rodom iz Novog Mesta, doktorirao je u Beču godine 1835. Iza promocije bio je fizik na Lošinju, okružni liječnik u Kopru i Pazinu, a zatim zemaljski zdravstveni savjetnik u Ljubljani. Umro je u Trstu 11. V. 1866.

Literatura: Pintar, Slov. biogr. leksikon (rukopis); Nader, Med. Schem. 1848.; Scem. del Lit. 1839.

98.

KINTZEL Josephus Joannes Nep.

TRACTATUS DE MORBO DE ŠKARLIEVO. Auctore JOSEPHO JOANNE NEP. KINTZEL, Medicinae et Chirurgiae Doctore, Artis obstetriciae et ophtalmiatricae Magistro, nec non Medico castrensi sup. VINDOBONAE, Typis Ludwig. 1836. Mali 8⁰, str. 36.

Rasprava o škrljevu, poznatom oboljenju, koje je izazvalo tolike diskusije i najzad se pokazalo kao obični endemijski sifilis. Po citiranom autoru »malum de Škarlievo, morbum esse sui generis, contagiosum, chronicum etc.« i svakako »non est morbum naturae syphiliticae«! Autor iscrpno opisuje tok bolesti i preporučuje antiluetičnu terapiju. Bolest su navodno otkrili protomedik Mažić i dr. Cambieri oko godine 1800. Narodna legenda priča, da su godine 1790. došla s turskog bojišta četiri hrvatska mornara, s čirevima po tijelu, u selo Draga. Tamo su imali odnošaj s nekom javnom djevojkom Margaretom. Preko nje se bolest proširila na sela Draga, Praputnik, Škrljevo i Kukuljanovo. Bolest se počela naglo širiti. Prije g. 1790. kažu da je uopće nije bilo u Hrv. Primorju, a već g. 1800. boluje od nje oko 3.000 Primoraca. Autor spominje i zasjedanje specijalne zdravstvene komisije na Rijeci pod predsjedanjem prof. Stahlyja (1801) i osnivanje naročitih bolnica na Rijeci i u Kraljevici. Kintzel misli, da su bolest donijeli mornari iz Norveške.

Dr. Josip Kintzel, austrijski vojni liječnik, doktorirao je u Beču na Josephinumu godine 1836. Po izboru i obradi teme citirane disertacije dade se već zaključiti, da je prije promocije boravio u Hrvatskom Primorju. Doista sam našao, da je godine 1820. službovao kao magister kirurgije i c. k. nadliječnik 17. pješačke pukovnije u bolnici za »škrljevo« u Kraljevici. Nakon promocije služio je u našoj domovini kao liječnik 1. graničarske pukovnije u Gospiću, 5. graničarske pukovnije u Bjelovaru i kao šef-liječnik garnizona u Slavonskom Brodu i Petrovaradinu. Bio je oženjen Franciskom Anom Gaj, sestrom Ljudevita Gaja.

Literatura: Thaller, Pov. med. u Hrvatskoj; Kosić, Bolnica u Kraljevici, Lij. vjesnik, LXVI. 1944. br. 3; Nader, Med. Schem. 1848; Mil. Schematismus 1851, 1859, 1866.

99.

DOMIN Ignatius

Dissertatio inauguralis medica DE HAEMORRHOIDIBUS, quam ... pro Doctoris Medicinae Laurea ... in antiquissima ac celeberrima Universitate Vindobonensi publicae disquisitioni submittit IGNATIUS DOMIN de PETRUSHEVECZ, Nobilis Croata Zagrabiensis. In Theses adnexas disputabitur in Universitatis aedibus die 16. Mensis Aprilis 1836. VINDOBONAE. Typis congregationis Mechitaristicae. 8°, str. 34.

Školska rasprava o hemoroidima ili »croatis Zlata Sila«.

Dr. Ignjat Domin, zagrebački plemić, rodio se 26. VII. 1809. Doktorirao je u Beču 16. IV. 1836. Nakon promocije vratio se u Zagreb. Bio je fizik županije i začasni fizik grada Zagreba. Za revolucionarnih dana g. 1848. služio je kao pukovnijski liječnik kod honvedskih mađarskih jedinica. Umro je u Grazu 31. VIII. 1852. Otac mu Imbre Domin bio je čuveni profesor pravnih nauka, a sin mu je Alfons bio još slavniji pravnik.

Literatura: Thaller, Pov. med. u Hrvatskoj; Szinnyei, Magyar írôk; Nagy, Magyarország Családai, III. 355; Andrassy, Život i rad Alfonza Domina, Rad Jug. Akad. sv. 266; Cal. Zagrabiense 1837. i sl.

100.

RAKOVECZ Alexius

BREVIS MINERALOGIAE CONSPECTUS HISTORICUS. Scripsit ALEXIUS RAKOVECZ Doctor Medicinae. VINDOBONAE. Typis congregationis Mechitaristicae. MDCCCXXXVI. 8⁰, str. IV.+36.

Kratka povijest mineralogije. U uvodu se spominje, da je to inauguralna disertacija za postignuće medicinskog doktorata.

Dr. Aleksa Rakovac rodio se u Zagrebu godine 1812. Otac mu je bio provizor kod biskupa Vrhovca. Doktorirao je u Beču godine 1836. Nakon promocije otišao je u Varaždin i tamo se bavio privatnom praksom. Kratko vrijeme živio je u Zagrebu. Preko veza s biskupom postao je kupališni liječnik u Varaždinskim Toplicama (1845). O tim je toplicama napisao lijepu propagandnu knjižicu. Osim toga je napisao jednu popularnu knjižicu o uzgajanju krumpira. Oženio se Marijom Krieger, kćerkom zagrebačkog fizika Josipa Kriegera. Umro je u Varaždinu godine 1880. Sin mu Ladislav bio je primarius Zakladne bolnice, vladin tajnik i zaslužni predsjednik Zbora liječnika Hrvatske i Slavonije.

101.

MARCEGLIA Josephus

Dissertatio inauguralis medica DE MERCURIO DULCI ... JOSEPHUS MARCEGLIA ... VINDOBONAE, 1836. Typ. congregat. Mechitaristicae. 8⁰, str. 36.

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Josip Marčelja, rodom iz Rijeke, doktorirao je u Beču godine 1836. Bio je privatni liječnik u Hernalsu kod Beča i na Rijeci.

Literatura: Szinnyei, Könyvészete; Petrik, Bibl. Hungariae; Győry, Mag. orv. bibliographiája; Nader, Med. Schem. 1848.

102.

CORNET Raimundus

Dissertatio inauguralis DE AQUIS SALINIS FERRATIS IMPERII AUSTRIAE, quam ... submittit RAIMUNDUS CORNET ... VIENNAE, 1836. Typis Congreg. Mechitaristicae. 8⁰, str. 44.

Rasprava o austrijskim mineralnim vodama.

Dr. Rajmund Cornet, rodom iz Samobora, doktorirao je u Beču godine 1836. Bio je distriktni liječnik u Voloskoj (Istra) i u Trstu.

Literatura: Szinnyei, Könyvészete; Petrik, Bibl. Hungariae; Nader, Med. Schem. 1848; Scem. del Lit. 1839.

103.

SKEDL Franciscus

Dissertatio inauguralis DE CURA FEBRIS INTERMITTENTIS, quam .. submittit FRANCISCUS SKEDL ... VINDOBONAE, 1836.

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Fran Skedl (odnosno Skedel) rodio se 30. VIII. 1809. u Št. Rupertu pri Mirni. Doktorirao je u Beču g. 1836. Iza promocije živio je kao praktični liječnik u Ljubljani. Umro je u Ljubljani 6. X. 1866. Njegov brat bio je poznati slovenački pravnik.

Literatura: Pintar, Slov. biogr. leksikon (rukopis); Nader, Med. Schem. 1848.

104.

MARESHEVICH Joannes Petrus

Dissertatio inauguralis medico diaetetica exhibens CANONES HYGIENES GENERALES AD TUENDAM ET PROLONGANDAM VITAM SANAM, quam ... pro doctoris medicinae laurea rite obtinenda in antiquissima ac celeberrima Universitate Vindobonensi publicae disquisitioni submittit JOANNES PETRUS MARESHEVICH de Kreshevo, Illyrus kresheviensis Bosnensis. VINDOBONAE, Typis Congreg. Mechitaristicae, 1836. 8⁰, str. 30.

Rasprava o općim pravilima, kojih se treba pridržavati, da se očuva zdravlje i produži život. Autor misli, da bi ljudi mogli živjeti po 100 do 150 godina, ako se rode od zdravih punoljetnih i ne prestarih roditelja, jednostavno se hrane, kreću na svježem zraku i u svemu su umjereni.

Dr. fra Petar Marešević rodio se u Kreševu. Stupio je u franjevački samostan u istom mjestu. Iako je katolička crkva načelno bila protivna, da se svećenici bave liječenjem, izuzetno je to dopuštala bosanskim franjevcima, jer je time bio olakšan njihov misionarski rad. U kreševskom samostanu bavili su se u to vrijeme medicinom braća Tadija Lagarić, Nikola Iliić i Mato Nikolić, potaknuti svijetlim primjerom fra Franje Gracića. Bili su to vrsni praktični liječnici, ali samouci, bez prave sustavne teoretske spreme. Stoga bosanska franjevačka redodržava pošalje fra Petra Mareševića u Beč, a iza njega fra Miju Sučića u Padovu, da izuče medicinu. Marešević doktorira u Beču 2. VIII. 1836., no ne vrati se nakon toga u Bosnu, gdje bi bio i te kako potreban, nego ostane trajno u inozemstvu odrekavši se svoje redodržave.

Literatura: Jelenić, Kultura i bosanski franjevci sv. II., Sarajevo 1915.

105.

AMRUSCH Johann

Inuagural-Dissertation über das VILLACHER BAD. Von JOHANN AMRUSCH, Doctor der Medicin und Chirurgie, Magister der Augenheilkunde und Geburtshilfe und k. k. Oberfeldarzt. WIEN, Gedruckt bey Ueberreuters sel. Witwe. 1837. 12⁰, str. 29.

Kratak opis toplica kod Beljaka u Koruškoj, autorova rodnog mjesta.

Dr. Ivan Amruš rodio se u Beljaku 17. IX. 1804. Doktorirao je u Beču na jozefinskoj akademiji godine 1837. Bio je austrijski vojni liječnik,

pa je služio u Novoj Gradišci i Slavonskom Brodu, odakle je bio premješten u Beč. Uredio je vojničku bolnicu u Schlosshofu. Bio je ponovno premješten u Vojnu Krajinu (Ogulin), a zatim u Zagreb. Služio je u zagrebačkoj vojnoj bolnici od god. 1859. do umirovljenja godine 1868. Bio je oženjen poznatom ilirskom književnicom Marijom »Jagodom« Brlić. Otac je Milana Amruša, poznatog liječnika i političara, i djed Luje Thallera, poznatog povjesničara medicine. Umro je u Zagrebu 10. XII. 1882.

Literatura: Ulčnik, Revija »Zagreb«, XI. br. 10—12.

106.

DANILLO Franciscus

Dissertatio inauguralis aetiologico-medica DE VI VENTORUM quam ... pro doctoris medicinae laurea summisque in medicina honoribus ac privilegiis rite et legitime obtinendis in antiquissima ac celeberrima universitate vindobonensi publicae eruditorum disquisitioni submittit FRANCISCUS DANILLO Dalmata e Castro Vetere. In Theses adnexas disputabitur in Universitatis palatio. VINDOBONAE. Typis Viduae Ant. Strauss. 1837. 8⁰, str. 26.

Rasprava o utjecaju vjetrova na zdravlje.

Dr. Frano Danilo, Dalmatinac iz Kaštel Staroga, doktorirao je u Beču godine 1837. Bio je distriktni fizik u Budvi, zatim liječnik u Zadru i profesor na tamošnjoj gimnaziji. Bavio se herpetologijom i malakologijom, te je veoma zaslužan za uređenje zadarskog prirodoslovnog muzeja. Poznat je i kao numizmatičar. Član Matice dalmatinske i brojnih literarnih i naučnih društava. Bio je predsjednik pokrajinskog zdravstvenog vijeća i savjetnik namjesništva u Zadru. Nobilitiran je 1876. godine.

Literatura: Maschek, Manuale 1871—1875; Schem. della Dalmazia, 1841; Programma dell' I. R. ginnasio in Zara, 1859—65; Brusina, Zoologija i Hrvati, Rad Jug. Akad. sv. 80; Ljubić, O napretku arheološke znanosti, Rad Jug. Akad. sv. 80; Nader, Med. Schem. 1848.

107.

FEIGL Jacobus

Dissertatio inauguralis medica DE HYSTERIASI, quam ... submittit JACOBUS FEIGL ... VINDOBONAE, 1837. 8⁰

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Jakov Feigl doktorirao je u Beču godine 1837. Bio je fizik križevačke županije.

Literatura: Pernhoffer, Catalog; Cal. Zagrabiense 1847. i sl.

108.

GELCICH Franciscus

TRACTATUS DE PODAGRA, quam ... pro doctoris medicinae laurea summisque in medicina honoribus et privilegiis in antiquissima ac celeberrima Universitate Vindobonensi publicae disquisitioni submittit

FRANCISCUS GELCICH Fluminensis e Litorali Hungarico. Disputabitur publice ... die 22. Julii anni 1837. VINDOBONAE. Typis Congr. Mechitaristicae. 8⁰, str. 40.

Rasprava o podagri.

Dr. Frano Jelčić, rodom sa Rijeke, doktorirao je u Beču 22. VII. 1837. Kasnije je bio privatni liječnik na Rijeci. Godine 1878. podijeljeno mu je ugarsko-hrvatsko plemstvo.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Szinnyei, Magyar írók; Győry, Mag. orv. bibliographiája; Scematismo del R. Littorale Hungarico, Flumine 1839.

109.

IVANČEVIĆ Nicolaus

Dissertatio inauguralis medico-practica DE HAEMATURIA, quam ... pro Doctoris Medicinae Laurea ... in antiquissima ac celeberrima Universitate Vindobonensi publicae disquisitioni submittit NICOLAUS IVANČEVIĆ, Croata Carolostadiensis. Theses adnexae defendentur in Universitatis aedibus MDCCCXXXVIII. VINDOBONAE. Ex typographeo viduae Ant. Pichler. 8⁰, str. 20.

Školska rasprava o hematuriji ili kako to prema Ivančeviću zovu Illyro-Slavi: »krovno mokrenje«.

Dr. Nikola Ivančević, rodom iz Karlovca, doktorirao je u Beču godine 1838. Kasnije je bio županijski i gradski fizik u Karlovcu.

Literatura: Thaller, Pov. med. u Hrvatskoj; Cal. Zagrabiense 1840. i sl.

110.

SCHULEK Godofredus Antonius

Dissertatio inauguralis DE TILIA EUROPAEA. Auctore GODOFREDO ANTONIO SCHULEK; Doctore Medicinae et Chirurgiae, artis obstetriciae et ophtalmiatrices Magistro, nec non C. R. medico castrensi sup. VINDOBONAE, Typis Ueberreuter, 1838. 8⁰, str. 35.

Rasprava o lipi. Osim botaničke fiziografije navedena je kemijska analiza cvijeta, pa njegova tehnička, gospodarska i medicinska upotreba. Motto radnje je patriotska pjesma Kollarova o slavenskoj lipi. Uopće je radnja prožeta duhom tada modernog panslavizma. Šulek izrijekom ističe, da je tu temu izabrao zato, što je lipa sveto slavensko drvo. U disertaciji je iznesena kratka povijest Slavena, dakako posve idealizirana. Na primjerku u zagrebačkoj sveučilišnoj knjižnici nalazi se rukopisna posveta Ljudevitu Gaju.

Dr. Bogomir Anton Šulek rodio se godine 1810. u selu Pržno u Moravskoj. Doktorirao je na bečkom Josephinumu godine 1838. Služio je kao nadliječnik kod carskih husara, zatim je bio fizik u Slavonskom Brodu (od 1839). Nakon dvadesetgodišnjeg službovanja napustio je austrijsku vojsku, tobože radi slabe plaće, i primio mjesto okružnog fizika u Jago-

dini (1851). U Srbiji nije dugo izdržao. Već iduće godine vraća se u Slavonski Brod i moli austrijske vlasti za neko namještenje. Godine 1853. nalazimo ga kao kontumacijskog liječnika u Maljevcu kraj Slunja, a godine 1859. kao inspektora raštelja u Staroj Gradišci.

Literatura: Ivanić, Konduit liste; Mil. Schematismus, 1838—1851, 1853, 1859; Jeremić, Prilog istoriji saniteta u Slavonskom Brodu, Miscellanea sv. III.

III.

FABEK Josephus

Dissertatio inauguralis medica DE METHODO ENDERMICA, quam ... pro Doctoris Medicinae Laurea ... in antiquissima ac celeberrima Universitate Vindobonensi publicae eruditorum disquisitioni submittit JOSEPHUS FABEK, Croata Samoborensis. In Theses adnexas disputabitur in Palatio Universitatis die 12. Maji 1838. VINDOBONAE, typis Viduae Strauss. 8⁰, str. 31.

Rasprava o raznim metodoma terapije mazanjem ili o raznim »načinima uz kožu ličiti«. Autor opisuje djelovanje pojedinih ljekovitih masti.

Dr. Josip Fabek rodio se godine 1816. u Samoboru. Doktorirao je u Beču 12. V. 1838. Od 1841. bio je gradski fizik u Zagrebu, zatim drugi fizik zagrebačke županije sa sjedištem u Karlovcu. Prisustvovao je prvoj sjednici hrvatskog liječničkog udruženja. Umro je u Zagrebu godine 1853.

Literatura: Thalller, Pov. med. u Hrvatskoj; Cal. Zagrabiense 1841. i slijedeći.

112

ŠAFARIK Joannes

Dissertatio inauguralis medico-physiographica DE HOMINIS VARIETATIBUS, quam ... pro Doctore Medicinae Laurea ... in antiquissima ac celeberrima Universitate Vindobonensi publicae disquisitioni submittit JOANNES ŠAFARIK Hungarus Kis-Körösino Pestiensis. In theses adnexas disputabitur in Palatio Universitatis die — Mensis Junii Anni 1838. VINDOBONAE. Typis viduae Ant. Strauss. 8⁰, str. 48.

Opći uvod u antropologiju i rasprava o ljudskim rasama. Na primjerku u zagrebačkoj sveučilišnoj knjižnici nalazi se rukopisna posveta »prjtelu i bratu slowanu« Ljudevitu Gaju.

Prof. dr. Janko Šafařik, podrijetlom Čeh, rodio se 14. XI. 1814. u Kis-Körösu u peštanskoj županiji. Medicinu je počeo studirati g. 1832. u Pešti, no g. 1834. prešao je u Beč i tamo je doktorirao godine 1838. Po svršenom studiju medicine otišao je u Prag učiti slavistiku. Bio je oduševljeni panslaven. Neko je vrijeme bio praktični liječnik u Novom Sadu (1840—1843). Godine 1843. postao je profesor fizike na beogradskom liceju. Ubrzo je napustio katedru fizike i počeo predavati opću i narodnu povijest. Imao je razne visoke funkcije. Bio je član glavne srpske liječničke komisije, upravnik beogradskog Narodnog Muzeja i dr. Umirovljen je

godine 1861. Nakon umirovljenja izabran je za predsjednika Srpske akademije nauka, člana Senata i t. d. Intenzivno se bavio proučavanjem naših starina. Umro je u Beogradu 18. VII. 1876.

Literatura: Novaković, Šafarik, Rad. Jug. Akad. sv. 41; Wurzbach, Biogr. Lexikon; Stanojević, Enciklopedija; Nekrolog Javor, 1876; Konstantinović, Prvi lekari Čehoslovaci u Srbiji, Miscellanea sv. III.

113.

SCHÖNHEIT Rubinus

Dissertatio inauguralis medico-practica, sistens PHLEBITIDEM UTERINAM adjunctis septem historiis ejusdem morbi quam ... pro doctoris medicinae laurea rite obtinenda in antiquissima ac celeberrima Universitate Vindobonensi publicae disquisitioni submittit RUBINUS SCHÖNHEIT, Galicianus Jaroslaviensis. Theses adnexae defendentur in Universitatis aedibus, die 7-ta mensis Julii 1838. VINDOBONAE. Typis Haeredum a Ghelen. 8⁰, str. 36.

Rasprava o babinjoj groznici, zapravo o onim slučajevima, za koje autor drži, da se radi o upali materičnih vena. Uz raspravu se nalazi sedam iscrpnih povijesti bolesti, koje lijepo ilustriraju nemoć tadašnje medicine pred sličnim oboljenjima.

Dr. Rubin Schönheit, Židov rođen godine 1806. u Jaroslavu u Galiciji, doktorirao je u Beču 7. VII. 1838. Neko vrijeme bio je liječnik u Németújvaru (Ugarska). Koncem šezdesetih godina prošlog stoljeća doselio se iz Güssinga (Burgenland) u Zagreb. Ovdje je postao gradski liječnik. Bio je član Zbora liječnika Hrvatske i Slavonije od osnutka tog udruženja, a godine 1875. izabran je u pododbor Zbora, koji je sudjelovao kod revizije vladine naredbe o mrtvozorstvu. Bio je zagrebački gradski mrtvozornik. Umro je u Zagrebu 9. X. 1877.

Literatura: Glesinger, Jevrejski liječnici u st. Zagrebu; Rakovac, Spomen knjiga Sbora liečnika; Lij. viestnik 1877. br. 11.

114.

ZOLLER Martinus

Dissertatio inauguralis medica de HYSTERIA quam ... pro Doctoris Medicinae Laurea ... in antiquissima ac celeberrima Universitate Vindobonensi publicae disquisitioni submittit MARTINUS ZOLLER, Croata Warasdinensis. In Theses adnexas disputabitur in aedibus Universitatis die 3. mensis Augusti 1838. — VINDOBONAE, Typis Viduae Ant. Strauss. 8⁰, str. 22.

Kratka rasprava o histeriji. Autor pobija mišljenje, da bolest dolazi od maternice, i dokazuje, da je njeno primarno sjedište cerebrospinalni sistem.

Dr. Martin Zoller, Hrvat iz Varaždina, doktorirao je u Beču 3. VIII. 1838. Kasnije je bio liječnik u Krapini i gradski fizik u Varaždinu. Prisustvovao je prvoi sjednici hrvatskog liječničkog društva u Zagrebu.

Literatura: Thaller, Pov. med. u Hrvatskoj; Barlè, Varaždinske Toplice, Lij. vjesnik 1904. br. 11.

115.

DRAŽIČ Fridericus

Dissertatio inauguralis medica TRACTATUM DE BALNEIS sistens, quam ... in Universitate Vindobonensi publicae eruditorum disquisitioni submittit FRIDERICUS DRAŽIČ, Slavonita Poseganus. In Theses adnexas disputabitur in aedibus Universitatis die 15. Decembris MDCCCXXXVIII. — VINDOBONAE, Ex typ. viduae Pichler. 8°, str. 39.

Rasprava o kupkama. Historijski pregled terapeutske upotrebe kupanja sve do Oertela i Priessnitza. Od naših ljekovitih kupališta spominje samo Daruvar.

Dr. Miroslav Dražić rodio se u Požegi godine 1815. Doktorirao je u Beču 15. XII. 1838. Vrativši se u Hrvatsku postao je liječnik rudarske bratovštine u Samoboru (1842.), a zatim je služio kao pukovnijski liječnik kod ulana. Sudjelovao je u Jelačićevoj vojsci godine 1848. Iste godine bio je navodno imenovan za profesora medicine u Krakovu, ali nije prihvatio ovo imenovanje. Napustivši vojnu službu postao je županijski fizik u Karlovcu. U tom je mjestu živio preko 20 godina, a nakon reorganizacije sanitarne službe imenovan je podžupanijskim liječnikom u Velikoj Gorici. Godine 1877. premješten je u istom svojstvu u Zagreb. Posebnim ukazom bilo mu je dozvoljeno da nosi stari naziv »županijski fizik«, iako je taj naslov službeno bio dokinut. Bio je među osnivačima Zbora liječnika Hrvatske i Slavonije, a od 1878.—1879. bio je pregledač računa u Zboru. U posebnoj knjizi opisao je zanimljiva opažanja prigodom putovanja od Beča do Pariza, koje je izveo godine 1846. i to pretežno pješice. U toj su knjizi naročito važni opisi pariških bolnica i najpoznatijih tadašnjih pariških liječnika. Godine 1858. putovao je u Moskvu i Petrograd. Dražić je u svoje doba bio vrlo poznat i tražen liječnik. Bio je član zemaljskog zdravstvenog vijeća u Zagrebu. Umro je u Zagrebu 30. VII. 1879.

Literatura: Thaller, Pov. med. u Hrvatskoj; Hrvatska enciklopedija; Rakovac, Spomen knjiga Sbora liečnika,

116.

REINDL Joannes

FEBRIUM ET INFLAMMATIONUM CHARACTERES PATHOGNOMICI. Dissertatio inauguralis medica ... JOANNES REINDL ... VINDOBONAE, 1838. Typ. viduae Ant. Strauss. 8°, str. 10.

Rasprava o dijagnostici upala i groznica.

Dr. Ivan Reindl, rodom iz Velike Kikinde, doktorirao je u Beču godine 1838. Iza promocije bio je liječnik u rodnom mjestu.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Szinnyei, Magyar írók; Nader, Med. Schem. 1848.

117.

MUCHA Wolfgangus

Dissertatio inauguralis medica DE MORBO PUERPERALI, quam ... submittit J. WOLFGANGUS MUCHA, Litoralis Corgnalensis ... VIENNAE, 1838. 8⁰

Rasprava o babinjoj groznici. Našao sam je samo citiranu.

Dr. Volbenk Muha, Slovenac iz Lokev pri Divači, doktorirao je u Beču godine 1838. Bio je liječnik u goričkom okružju.

Literatura: Fischer, Gesch. der Geburtshilfe; Pintar (rukopis); Nader, Med. Schem. 1848.

118.

FRONZ Franciscus

Dissertatio inauguralis DE OFFICIO NUTRICUM, quam ... submittit FRANCISCUS FRONZ Goritiensis ... VINDOBONAE, 1838. 8⁰

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Fran Fronz, Slovenac iz Gorice, doktorirao je u Beču g. 1838.

Literatura: Fischer, Gesch. der Geburtshilfe; Pernhoffer, Catalog.

119.

STRUPPI Simeonus

Dissertatio inauguralis medica DE FEBRIBUS, quam ... submittit SIMEONUS STRUPPI ... VINDOBONAE, 1838. 8⁰

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Simon Struppi rodio se godine 1813. Doktorirao je u Beču godine 1838. Zatim je svršio tečaj veterinarske medicine. Neko je vrijeme ostao u Beču kao korepetitor na veterinarskom institutu, zatim dobiva mjesto zemaljskog veterinara u »Iliriji« sa sjedištem prvo u Celovcu, zatim u Ljubljani (od 1845). Godine 1848. bio je u deputaciji, koja je u Beču tražila osnivanje slovenskog sveučilišta u Ljubljani. Bio je suradnik Bleiweisov kod pisanja nekih veterinarskih knjiga. Godine 1855. imenovan je za redovnog profesora veterinarstva na sveučilištu u Pragu. Na tom je mjestu ostao do svoje smrti godine 1880.

Literatura: Pernhoffer, Catalog; Zavrnik, Nešto o liječnicima-veterinarima, Lij. vjesnik 1931. br. 4.

120

LOVRENCHICH Joannes

Dissertatio inauguralis DE ASTHMATE MILLARI, quam ... submittit JOANNES N. LOVRENCHICH ... VINDOBONAE, 1838. 8⁰

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Ivan Lovrenčić, Hrvat, doktorirao je u Beču godine 1838. Bio je austrijski vojni liječnik. Od 1848. g. bio je liječnik 11. krajiške pukovnije u Petrinji. Neko vrijeme služio je i u Zagrebu.

Literatura: Pernhoffer, Catalog; Mil. Schematismus 1853. etc.; Thaller, Pov. med. u Hrvatskoj; Nader, Med. Schem. 1848.

121.

STERNE Franciscus

Dissertatio inauguralis physiologica DE VITA quam ... submittit FRANCISCUS STERNE Hungarus Magno-Kikindiensis. In theses adnexas disputabitur in aedibus Universitatis die — Mensis Februarii 1839. VINDOBONAE, Typ. Car. Ueberreuter. 8⁰, str. 32. [1]

Biološka rasprava o općim principima života i temeljnim manifestacijama živih bića.

Dr. Franjo Sterne, rodom iz Velike Kikinde, doktorirao je u Beču godine 1839.

122.

PILZ Bernardus

Dissertatio inauguralis medico-practica DE ACIDULIS ROITSCHENSIBUS IN STYRIA INFERIORI. Quam ... pro doctoris medicinae laurea, summisque in medicina honoribus ac privilegiis rite et legitime obtinendis in antiquissima ac celeberrima Universitate Vindobonensi publicae eruditorum disquisitione submittit BERNARDUS PILZ, Styrus Marburgensis. In theses adnexas disputabitur in Universitatis aedibus die 6. mensis Aprilis 1839. VINDOBONAE, Typis Friederici Hagenauer. 8⁰

Rasprava o mineralnim vodama Rogaške Slatine.[2]

Dr. Bernard Pilz, rodom iz Maribora, doktorirao je u Beču 6. IV 1839. Vjerojatno je boravio i u Rogaškoj Slatini, koju je opisao u svojoj disertaciji.

Literatura: Režek, Iz prošlosti mineralnih voda Rogaške Slatine, Celje 1937. Za navode u bilješci vidi još i djelo: Frölich, Die Sauerbrunnen bei Rohitsch Wien 1856.

123.

DENK Daniel Franciscus

Dissertatio inauguralis DE TEREBINTHINA. Auctore FRANC. XAV. JOS. DANIELE DENK, Medicinae Doctore. VINDOBONAE. 1839, typis J. Fridrich. 8⁰, str. 22.

---

1 U nekim mađarskim bibliografijama (na pr. Petrik, Bibliographia Hungariae i Szinnyei, Könyvészete) spominje se kao autor radnje s posve identičnim naslovom neki Franciscus Hausknecht, navodno također iz Velike Kikinde. Neznam, kako je došlo do ove pomutnje!

2 Podatke o Rogaškoj Slatini i ostalim štajerskim i kranjskim ljekovitim vrelima nalazimo i u inauguralnoj disertaciji, koju je napisao Austrijanac iz Beča Franciscus Xaverius Dietl: De Austriaci Imperii Aquis Medicatis Brisgoie, Carinthiae, Carnioliae, Styriae, Tyrolis et nonnullis aliis etc. Vindobonae 1772. Zatim u disputaciji (najvjerojatnije ne inauguralnoj) Slovenca Fabera: Disputatio medica de Acidulis, quam Praeside Martino Ant. van Drahn, exercitii gratia publicae disquisitioni exponit Joann. Franc. Faber, Carniolus Presseriensis A. A. L. L. et Phil. Magister, saluberrimae Medicinae studiosus. Viennae, Anno MDCXCVI. Kažu, da ima jedna veoma rijetka bečka disertacija o Rogaškoj Slatini, koju je napisao neki dr. Brau oko godine 1726.

Rasprava o medicinskoj upotrebi raznih biljnih smola. Autor preporučuje njihovu internu i eksternu primjenu kod velikog broja raznih bolesti.

Dr. Franjo Danijel Denk doktorirao je u Beču godine 1839. Od g. 1842. bio je fizik srijemske županije.

Literatura: Thaller, Pov. med. u Hrvatskoj; Cal. Zagrabiense 1842; Nader, Med. Schem. 1848.

124.

ANTOLKOVICH Emericus

Dissertatio inauguralis medica DE PSYCHOPATHIIS. Auctore EMERICO ANTOLKOVICH de KALINYE, Medicinae Doctore. VIENNAE. Typis Car. Ueberreuter. 1840. 8⁰, str. 59. (Predgovor datiran 10. I. 1840.)

Poučna radnja, koja pregledno i u širokim crtama daje prikaz tadašnjeg stanja psihijatrije.

Dr. Mirko Antolković, potomak starodrevne hrvatske porodice, rodio se godine 1817. Doktorirao je u Beču godine 1840. Iza promocije živio je kao privatni liječnik u Zagrebu. Umro je na Rijeci godine 1844.

Literatura: Genealogija obitelji Antolković (rukopis).

125.

RANDICH Fortunatus

Dissertatio inauguralis medica DE ASTRO MONTANO antidoto veneni animalis *κατ' ἐξοχήν* viperini quam ... pro doctoris medicinae laurea summisque in medicina honoribus ac privilegiis rite et legitime consequendis in antiquissima ac celeberrima Universitate Vindobonensi publicae disquisitioni submittit FORTUNATUS RANDICH, Buccarensis e Litorali hungarico. In Theses adnexas disputabitur in Universitatis aedibus die 8. mensis Februarii, anni 1840. VINDOBONAE, typis congregationis Mechitaristicae. 8⁰, str. 64.

Ova rasprava, osvjetljuje jednu zanimljivu epizodu iz naše medikohistorije. Opisana je biljka Aster montanus (pučki naziv za Inula squarrosa, L., oman i Buphthtalmum salicifolium L., volujac) kao izvanredni lijek kod ujeda otrovnih zmija. Ljekovitost te biljke otkrio je, kako kažu, istarski grof Alesandri pomoću opažanja na životinjama. Opisana su eksperimentiranja i uspješno liječenje omanovim ekstraktom, koje su vršili biskup Šintić, Ježić i dr. Jadrov. Naveden je niz iscrpnih povijesti bolesti ljudi ujedenih od otrovnih zmija i izliječenih ekstraktom inule. Poimence navedeni pacijenti su redom naši Primorci.

Dr. Srećko Randić, rodom iz Bakra, doktorirao je u Beču 8. II. 1840. Drugih podataka o njegovu životu nisam mogao naći.

Literatura: Grmek, O nekim disertacijama; Dušanek-Jakovčić, Prilozi pov. ljekarna gornjeg Jadrana, Farm. vjesnik, 1927. br. 11—14; Szinnyei, Magyar írók.

126.

TURKOVITS Carolus

FEBRES INTERMITTENTES IN REGNIS HUNGARIAE ET SLAVONIAE ENDEMICAE. Dissertatio inauguralis. Auctore CAROLO TURKOVITS, Doctore Medicinae et Chirurgiae, Magistro artis ophtalmicae et obstetriciae, et Caes. Reg. Medico Castrensi superiore. — VIENNAE, typis Congr. Mechitaristicae. S. a., 4⁰, str. 48.

Godina izdanja nije naznačena. Radnja je štampana 1840. godine, čini se u dva razna izdanja. Petrik opisuje izdanje, koje mu je bilo pristupno, ovako:

Dissertatio inauguralis medica DE FEBRIBUS INTERMITTENTIBUS IN REGNIS HUNGARIAE ET SLAVONIAE ENDEMIIS ... CAROLUS TURKOVITS ... VINDOBONAE, 1840. Typ. congr. Mechitaristicae. 8⁰ (!)

Rasprava o endemijskoj malariji u Ugarskoj i Hrvatskoj. Stvarni historijski podaci o malariji u našim krajevima su oskudni. Autor uglavnom raspravlja o malariji uopće i o problemu etiologije ove bolesti. Uzrok malarije su, kako on misli, nezdrava močvarna isparivanja — mijazmi. Bolest je u Slavoniji endemična zbog brojnih močvara.

Dr. Dragutin Turković, rodom iz Osijeka, doktorirao je u Beču godine 1840. Bio je austrijski vojni liječnik. U šematizmu je godine 1847. zabilježen kao liječnik garnizonskog bataljona u Veneciji. Nije poznato, da li je ikad vršio liječničku praksu u našim krajevima.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Thaller, Pov. medicine u Hrvatskoj; Szinnyei, Magyar írók; Mil. Schematismus 1847.

127.

ZECHMEISTER Franciscus

Dissertatio inauguralis DE AUDITU ... FRANCISCUS ZECHMEISTER ... VINDOBONAE, 1840. Typ. Car. Ueberreuter. 8⁰, str. 51.

Rasprava o sluhu. Našao sam je samo citiranu.

Dr. Franjo Zechmeister rodio se god. 1814. u Bátaszéku u Ugarskoj. Rano je izgubio roditelje, pa ga je kao posvojče uzeo neki vlastelinski bačvar Zechmeister iz Valpova. Medicinu je započeo studirati u Pešti, a dovršio godine 1840. u Beču. Odmah poslije promocije nastanio se u Osijeku kao privatni liječnik. Četrdeset i šest godina vršio je neprekidno svoju liječničku dužnost u tom gradu. Za zasluge je imenovan počasnim fizikom grada Osijeka. Napisao je jednu epidemiološku radnju »super Pokolvar anno 1865. exarati« (Osijek, 1865). Godine 1888. imenovan je za člana Zemaljskog zdravstvenog vijeća u Zagrebu. Preselio se u Zagreb, ali je bio tako teško bolestan, da nije mogao nastupiti novu dužnost. Umro je u Zagrebu 20. XII 1889.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Nekrolog u Lij. vjesniku, 1890.

128.

UŽAREVIĆ Jacobus

Dissertatio inauguralis medico-practica DE ICTERO, quam ... pro Doctoris Medicinae Laurea summisque in medicina honoribus ac privilegiis rite et legitime obtinendis in antiquissima ac celeberrima Universitate Vindobonensi publicae disquisitioni submittit JACOBUS UŽAREVIĆ Slavonita Essekinensis. In theses adnexas disputabitur in Universitatis aedibus die — mensis Maji 1840. VINDOBONAE. Typ. Car. Ueberreuter. 8⁰, str. 31.

Rasprava o žutici (»Iliris Zutenica«).

Dr. Jakov Užarević rodio se godine 1810. u Osijeku. Kako je u ono vrijeme u Srbiji bila velika nestašica liječnika, poslao je knjaz Miloš o svom trošku u Beč tri studenta medicine: Budimirovića, Nedjeljkovića i Užarevića. Oni su se obvezali, da će iza promocije stupiti u srpsku državnu službu. Miloš je bio slabe sreće: Nedjeljković umre tokom studija od sušice, Budimirović od kolere, a Užarević raskine ugovor. Upao je u društvo hrvatskih domorodaca, pa mu kazalište, beletristika i politika omilješe više no medicina. Ipak je u maju g. 1840. nekako doktorirao i vratio se u domovinu. Liječničku diplomu dao je promulgirati u Zagrebu, no čini se, da se nikad nije bavio medicinskom praksom. Posvetio se literarnom radu. Bio je tajnik »Matice Hrvatske«. Uređivao je »Narodne novine« pošto ih je preuzela vlada. Štampao je nekoliko prijevoda. Umro je godine 1881. u Petrijevcima u Slavoniji.

Literatura: Thaller, Pov. med. u Hrvatskoj; Thaller, Liječnici Iliri, Novosti 23. X. 1932; Brlić, Porodica Užarević, Narodna Starina 1933. sv. 31; Nekrolog Užareviću, Vienac 1881; Lindenmayr, Serbien.

129.

OBERSTER Josephus Carolus

DE FEBRI INTERMITTENTE. Dissertatio inauguralis. Auctore JOSEPHO CAROLO OBERSTER, Medicinae Doctore. VINDOBONAE. Typis Car. Ueberreuter. 1840. 8⁰, str. 24.

Rasprava o malariji.[1]

Dr. Josip Dragutin Oberster, rodom iz Karlovca, doktorirao je u Beču godine 1840. Iza promocije bio je gradski fizik u Zagrebu. Od godine 1847. bio je rudarski liječnik bratinske blagajne u Rudama (Samobor). Zatim je prešao u vojnu službu i služio kod 52-ge pješačke pukovnije u Pečuhu.

Literatura: Barlè, Ranarnici iz franjevačkog reda, Lij. vjesnik, 1907.; Thaller, Pov. med. u Hrvatskoj; Cal. Zagrabiense 1841. i sl.; Szinnyei. Magyar írók; Petrik, Bibl. Hungariae; Laszowski, Povijest rudarstva u Hrvatskoj; Mil. Schem. 1851.

1 Posvećena je poznatom ilircu Karlu Klobučariću. U mađarskoj literaturi (na pr. Szinnyei, Magyar írók i Horvat, Lexicon Eruditorum) pomutnjom se navodi Klobučarić kao autor ove inauguralne radnje.

130.

VOIGT Augustus Christian

DE SYSTEMATE INTERMEDIO VASORUM EIUSQUE RADICIBUS. (Dissertatio inauguralis) ... AUGUSTUS CHRISTIAN VOIGT ... VINDOBONAE, 1840.

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. August Kristijan Voigt rodio se 13. VIII. 1808. u mjestu Brody (Galicija). Doktorirao je u Beču godine 1840. Bio je asistent na bečkom anatomskom zavodu. Poslije smrti svog učitelja Berresa (1844) predavao je na bečkom medicinskom fakultetu anatomiju sve do imenovanja Hyrtlova. Od 4. IX. 1847. do ukinuća (1850) bio je profesor anatomije na ljubljanskom medicinskom liceju. Iza g. 1850. bio je profesor na medicinskim licejima u Lvovu i Krakovu, a od g. 1861 zajedno s Hyrtlom profesor anatomije na bečkom medicinskom fakultetu. Umirovljen je g. 1878. Umro je u Beču 18. II. 1890.

Literatura: Pintar, Kirurški zavod v Ljubljani; Hirsch-Gurtl, Biogr. Lexikon.

131.

ZAVISICS Severinus

Dissertatio inauguralis medica DE MORBIS ERUDITORUM, quam ... pro doctoris medicinae laurea submittit SEVERINUS ZAVISICS . . VINDOBONAE, 1841. Typ. Car. Ueberreuter. 8⁰, str. 23.

Rasprava o bolestima intelektualaca. Našao sam je samo citiranu.

Dr. Severijan Zavišić rodio se 31. III. 1817. u Staroj Kaniži. Doktorirao je u Beču godine 1841. Živio je stalno u Beču, pa je godine 1871. otvorio svoj zavod za švedsku gimnastiku i ortopediju. Spominje se među pretplatnicima na Stihotvorenija Lukijana Mušickog štampana god. 1844.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Győry, Mag. orv. bibliographiája; Szinnyei, Magyar írók; Jeremić, Sitni prilozi, Miscellanea sv. III.

132.

DIETERICH Joseph

UEBER DIE VERFAELSCHUNGEN DER NAHRUNGSMITTEL, Inaugural-Dissertation von JOSEPH DIETERICH, Doctor der Medicin und Chirurgie ... und k. k. Oberfeldarzt in der Armee. WIEN, bei Wallishauser, 1841. 8⁰, str. 46+4.

Rasprava o pokvarenim živežnim namirnicama, uzrocima kvarenja i načinima kontrole hrane.

Dr. Jozef Dieterich, Austrijanac, doktorirao je u Beču godine 1841. Bio je austrijski vojni liječnik i više godina pukovnijski liječnik 6. krajiške

pukovnije sa sjedištem u Bjelovaru.[1] Kasnije je bio glavar zdravstva kod vojnog zapovjedništva u Zagrebu. Član Zbora liječnika Hrvatske od g. 1875. do 1878.

Literatura: Mil. Schematismus 1859—1878; Rakovac, Spomen knjiga Sbora liečnika.

133.

RAUTH Eduardus

DE OTITIDE. Dissertatio inauguralis ... Auctore EDUARDO RAUTH . . . VIENNAE, 1841. 8°, str. 24.

Rasprava o upalama uha.

Dr. Eduardo Rauth rodio se u Zagrebu godine 1819. Doktorirao je u Beču godine 1841. Iza promocije došao je u Zagreb, gdje je mlad umro 15. VIII. 1849. Bio je oduševljeni pristaša ilirskog pokreta.

Literatura: Szinnyei Könyvészete; Pernhoffer, Catalog; Gajeva knjižnica; Dnevnik Dragutina Rakovca; p. o. iz Narodne Starine, Zagreb 1922.

134.

PRELOG Mathia

DE HYSTERIASI. Dissertatio inauguralis medico-practica. Auctore Mathia PRELOG Medicinae Doctore. VIENNAE. Typ. Ueberreuter, 1841. 8°, str. 44.

Rasprava o histeriji. Sadržajno je ta radnja neobično slična Valićevoj disertaciji. Neke su teze posve identične, pa ipak autor nigdje ne spominje Valića.

Dr. Matija Prelog, Slovenac, doktorirao je u Beču god. 1841. Kasnije je bio liječnik u Mariboru i Ljutomeru. Preveo je i preradio »v predragem našem slovenskem jeziku« Hufelandovu Makrobiotiku (Maribor 1864).

---

1 Ovom prilikom spomenuo bih sumarno disertacije nekih austrijskih vojnih liječnika, koji su dosta kratko vrijeme boravili u našoj domovini, pa ih zapravo i ne možemo ubrojiti među »naše« liječnike.

Johann Bridling, rodom iz Galicije, liječnik 7-e slavonske krajiške pukovnije sa sjedištem u Vinkovcima, doktorirao je na temelju disertacije: »De discissione cataractae, Vindobonae 1841.«

Ignaz Mitterwald, liječnik 11. banske krajiške pukovnije sa sjedištem u Petrinji, doktorirao je na temelju disertacije: »Ueber den nachteiligen Einfluss der künstlichen Beleuchtung auf das Auge und dessen Verminderung, Wien 1842.«

Jozef Babizky, Čeh, liječnik 1. krajiške pukovnije sa sjedištem u Gospiću, doktorirao je na temelju disertacije: »Diss. inaug. pertractans hydrothoracem ejusque operationem, Vindobonae 1846.«

135.

BLASKOVICH Peter

BÄDER ZUM DIÄTETISCHEN GEBRAUCHE. Inaugural-Dissertation von PETER BLASKOVICH, Doctor der Medicin und Chirurgie, der Augenheilkunde und Geburtshilfe Magister und k. k. Oberfeldarzte. WIEN, bei Carl Ueberreuter, 1841. 16^0, str. 32.

Rasprava o kupkama. Po sadržaju veoma slična Dražićevoj.

Dr. Petar Blašković doktorirao je u Beču na Josephinumu godine 1841. Bio je austrijski vojni liječnik. Nekoliko godina (sredinom prošlog stoljeća) služio je kao c. k. nadliječnik slunjske graničarske pukovnije u Karlovcu. Godine 1844. određen je da preispita liječničko djelovanje učitelja Lalića.

Literatura: Mil. Shematismus 1851—1853; Gaj, Novine hrv. slav. dalmatinske, 1844; Dnevnik Dragojle Jarnević (rukopis).

136

SERNITZ Nikolaus Valentinus

Dissertatio inauguralis pharmacologico-medica tractatum DE CORTICE CHINAE sistens, quam ... in Academia Josephina ... submittit NICOLAUS VAL. SERNITZ Carniolus Labacensis, Medicus castrensis. In theses adnexas disputabitur in Palatio Universitatis die — mensis Maji 1841. VINDOBONAE, Typis Ueberreuter. 8^0, str. 30.

Rasprava o historijatu upotrebe, fiziografiji, kemijskoj analizi i farmakologiji kore kininovca.

Dr. Nikola Valentin Sernec, Slovenac iz Ljubljane, doktorirao je u maju godine 1841. na bečkom Josephinumu. Bio je austrijski vojni liječnik.

137.

BESCHECK Antonius

Dissertatio inauguralis medico-pharmacologica DE CAMPHORA, quam ... submittit ANTONIUS BESCHECK Carniolus Adelsbergensis. In theses adnexas disputabitur ... die — mensis Julii 1841. VIENNAE. Typis Congr. Mechitaristicae. 8^0, str. 24.

Historijat upotrebe, fiziografija i farmakologija kamfora.

Dr. Anton Bežek, Slovenac iz Postojne, doktorirao je u Beču godine 1841.

Literaturta: Vesel, Mittheil, des hist. Vereins f. Krain 1862.

138.

GAAL Gustavus

Dissertatio inauguralis medica DE SOMNO ... GUSTAVUS de GAAL ... VINDOBONAE 1841. 8^0

Raspravu sam našao samo citiranu.

Dr. Gustav Gaal ili Veli Beg, rodom iz Beča, doktorirao je u rodnom mjestu godine 1841. Nakon promocije publicirao je uputstva za perkusiju i auskultaciju i razne priručnike interne medicine. Postao je asistent slavnog Škode i povremeno je suplirajući držao klinička predavanja na bečkom medicinskom fakultetu. Kao pristaša revolucionarne mađarske stranke pobjegao je g. 1848. iz Beča, priključio se mađarskoj vojsci, a nakon poraza kod Vilagoša emigrirao je u Tursku. Prešao je na islam, prozvao se Veli Beg, pa je kao vojni liječnik sudjelovao s turskom vojskom u Krimskom ratu. Imenovan je šefom bolnice u Sarajevu i glavarom zdravstva u Bosni. Oženio se nekom Bugarkinjom, koju je u Nišu odveo iz tuđeg harema. Ta mu je žena tako zagorčila život, da se propio i počeo zanemarivati službu. Bježao je od žene u Carigrad i Metkoviće, pa se vratio u Sarajevo vidjevši, da je se ne može osloboditi. Kažu da je tragično poginuo od ženine ruke. Bio je neobično nadaren i sposoban liječnik. Prvi je počeo zdravstveno prosvjećivati naš narod u Bosni.

Literatura: Pernhoffer, Catalog; Kušan, Zdravstvene prilike st. Sarajeva; R. M., Iz starih knjiga, Miscellanea sv. III.

139.

BACKES Adolphus

Dissertatio inauguralis sistens nonnullas DE MORBO QUI SCARLIEVO DICITUR NOTIONES ... ADOLPHUS BACKES ... VINDOBONAE 1843.

Rasprava o »škrljevu«. Našao sam je samo citiranu.

Dr. Adolf Backes doktorirao je u Beču godine 1843. Bio je distriktni fizik u Poreču (Istra).

Literatura: Vesel, Mittheil. des hist. Vereins für Krain 1862; Nader. Med. Schem. 1848.

140.

SIEBER Josephus

DE BUBONE SYPHILITICO. Dissertatio inauguralis. Auctore JOSEPHO SIEBER, Medicinae Doctore. VINDOBONAE, Typis Haeredum a Ghelen. 1843. 8°, str. 22+2.

Rasprava o sifilitičnim bubonima.

Dr. Josip Sieber doktorirao je u Beču godine 1843. Bio je liječnik u Đakovu.

141.

AUGUSTINOVIĆ Georgius

Dissertatio inauguralis sistens BREVEM CONSPECTUM ANATOMIAE TOPOGRAPHICAE, CUM ADNEXA TERMINOLOGIA ANATOMIAE ILLYRICA, quam ... pro Doctoris Medicinae atque Chirurgiae Laurea, summisque in medicina et chirurgia honoribus ac privilegiis

rite et legitime obtinendis in celeberrima C. R. Academia Josephina, publicae disquisitioni submittit GEORGIUS AUGUSTINOVIĆ, Ilirus Glinensis, Alumnus confiniorum croatico-banalium. In theses adnexas disputabitur in aedibus Academiae Josephinae die 7. Kalendas Augusti 1844. hora 12. VINDOBONAE. Typis Car. Ueberreuter. 8⁰, str. 48.

Radnja ima i niemački naslov:

»Kurzgefasste topographische Anatomie und Versuch einer illirischen Terminologie der Anatomie«.

Ta je knjižica prvi pokušaj stvaranja naše domaće anatomske nomenklature. Inače je to stereotipna topografska anatomija pisana niemačkim jezikom. Uza svaki stručni anatomski termin stavljena je u zagradi i »ilirska« riječ. Hrvatske su riječi pisane osobitim pravopisom. Rasprava najvjerojatnije nije dovršena.

Dr. Đuro Augustinović rodio se godine 1816. u Glini. Doktorirao je na bečkom Josephinumu 7. VIII. 1844. Za studija oduševio se preporoditeljskim idejama i postao vatren pristaša ilirizma. Zato je u svojoj disertaciji pokušao stvoriti narodnu anatomsku terminologiju. Bio je vojni liječnik i služio je u raznim graničarskim pukovnijama u Dalmaciji (najviše u Zadru) i Sjevernoj Italiji. Bio je liječnik i veterinar prve gospičke, a zatim treće ogulinske graničarske pukovnije. Dragojla Jarnević zanimljivo opisuje svoj susret s njim u kupalištu Topuskom. Umirovljen živio je pod kraj života u Beču i na Rijeci. Bavio se cijelog života književnošću, a osobito reformom pravopisa. Stvorio je naročit »ilirski« pravopis. Sva slova, koja je Gaj pisao s dijakritičkim znakovima, on piše ćirilicom. Tako je htio reformirati »gajičicu«. O tom je napisao nekoliko knjiga. Umro je poslije god. 1861

Literatura: Čepulić, Prvi pokušaj naše medicinske terminologije, Lij. vjesnik, LXII. 1940. br. 10.; Thaller, Pov. med. u Hrvatskoj; Hrvatska enciklopedija; Mil. Schematismus 1851—1853; Dnevnik Dragojle Jarnević (rukopis); Kukuljević, Bibliografija hrvatska, Zagreb 1860.

142.

MAŠEK Joannes

Dissertatio inauguralis DE DIGITALI PURPUREA. Auctore JOANNE MAŠEK, Medicinae et Chirurgiae Doctore, Ophtalmiatrices et artis obstetriciae magistro, C. R. Medico castrensi sup. VINDOBONAE, Typis Ueberreuter, 1844. 8⁰, str. 32.

Farmakološka rasprava o drogi digitalisu. Kako sam saznao od autorova sina prof. dra. Dragutina Mašeka, spomenuo je Ivan u rukopisu svoje citirane radnje homeopatsku upotrebu digitalisa. Cenzura mu je zbog toga zabranila štampanje. Na to je Mašek izostavio taj dio, pa je namjesto toga dodao neke recepte.

Dr. Ivan Mašek rodio se u Zagrebu 8. XI. 1821. Doktorirao je u Beču na Josephinumu 13. V. 1844. Iza promocije služio je kao c. k. nadliječnik u raznim talijanskim garnizonima među našim graničarima. Revoluciju godine 1848. doživio je u Milanu. Svoje je doživljaje opisao u vrlo

zanimljivom dnevniku. Godine 1855. avanzira na čin pukovnijskog liječnika i služi u Mantovi, Anconi, Budimu, Olomoucu, Požunu, Komornu i od godine 1863 u Zagrebu. Tu je bio ravnatelj garnizonske bolnice. Za rata g. 1866. ponovo odlazi u Italiju, a po svršenoj vojni vraća se u Zagreb. Godine 1870. imenovan je štapskim liječnikom i šefom bolnice u Osijeku, a zatim garnizonske bolnice u Trstu. Postaje zapovjednikom saniteta u Trstu. Sudjeluje u okupaciji Bosne, pa je od g. 1878. zapovjednik saniteta u Sarajevu. Iste godine dobiva plemstvo. Na njegovu grbu naslikan je lav, koji u šapi drži Eskulapov štap sa zmijom, a kraj njega je crveni križ na srebrnom polju: sve simboli njegova liječničkog stališa. Umirovljen godine 1879. preselio se u Zagreb. Tu je izabran za gradskog zastupnika, za predsjednika gradskog zdravstvenog vijeća, potpredsjednika Zbora liječnika i t. d. Mnogo je radio na unapređivanju našeg Crvenog Križa. Napisao je jednu knjigu o njezi bolesnika u ratu. Umro je u Zagrebu 17. IV. 1886. Njegov sin otorinolaringolog Dragutin je čuveni liječnik i prvi profesor zagrebačkog fakulteta. Unuk mu Slavko je pedijatar u Zagrebu.

Literatura: Nekrolozi u Agramer Tagblattu i Lij. vjesniku, 1886.; Dnevnik dra. Ivana Mašeka (njemački rukopis); Rakovac, Spomen knjiga Sbora liečnika.

143.

MILLICHICH Franciscus

DE NEVROSIBUS FACIEI. Dissertatio inauguralis. Auctore FRANCISCO MILLICHICH, Medicinae Doctore. VINDOBONAE, Typis Ueberreuter, 1844. 8⁰, str. 28.

Rasprava o oboljenjima facijalisa i trigeminusa.

Dr. Franjo Miličić rodio se godine 1813. u Petrinji. Doktorirao je u Beču g. 1844. Iste se godine vratio u domovinu, u Zagreb. Cijeli dalji život proveo je u ovom gradu. Bio je izabran za gradskog zastupnika. Od godine 1855. bio je zagrebački gradski fizik, a od godine 1860. županijski fizik. Kad je g. 1874. osnovano hrvatsko liječničko društvo (Zbor liječnika), jednoglasno je izabran za prvog predsjednika. Bio je tako omilio među kolegama, da su ga na taj položaj uzastopce birali sve do njegove smrti. Umro je u Zagrebu 30. XII. 1876.

Literatura: Nekrolog u Lij. vjesniku, 1877.; Čepulić, Kratka povijest Zbora liječnika, Zagreb 1937.; Rakovac, Spomen knjiga Sbora liečnika.

144.

SCIARICH Blasius Antonius

DE PNEUMONIA LEGITIMA. Dissertatio inauguralis auctore BLASIO ANTONIO SCIARICH, Medicinae Doctore. VINDOBONAE. Typis Carolis Ueberreuter. 1845. 8⁰, str. 78.

Rasprava o tipičnom toku upale pluća. Autor izvrsno poznaje fizikalnu dijagnostiku plućnih bolesti.

Dr. Vlaho Šarić, rodom iz Dubrovnika, doktorirao je u Beču godine 1845. Bio je općinski liječnik u Dubrovniku.

Literatura: Maschek, Manuale 1871—1875; Nader, Med. Schem. 1848.

145.

COLOMBANI Horatius

DE ANIMI AFFECTUM ET PATHEMATUM IN ORGANISMO HUMANO VI. Dissertatio inauguralis auctore HORATIO a COLOMBANI, Medicinae Doctore. VINDOBONAE. Typis Caroli Ueberreuter. 1845. 8°, str. 27.

Rasprava o duševnim uzbuđenjima i njihovu djelovanju i utjecaju na ljudski organizam.

Dr. Horacije Colombani, rodom iz Istre, doktorirao je u Beču godine 1845. Bio je liječnik u Piranu.

Literatura: Nader, Med. Schem. 1848.

146.

NAZOR Michael

DE DOCTRINA MEDICA BAGLIVII. Dissertatio inauguralis. Auctore MICHAELE NAZOR, Medicinae Doctore. VINDOBONAE, Typis Congr. Mechitaristicae. 1846. 8°, str. 24.

Kratka rasprava o nazorima slavnog Dubrovčanina Baglivija[1] i o njihovu utjecaju na razvoj medicinske nauke. Najveći dio te mršave knjižice ispunjen je citatima iz Baglivijevih djela i prijepisima nekih pisama uprvljenih Bagliviju, tako da sam autor jedva dolazi do riječi. Pohvalno je, da se ipak netko sjetio pisati o našim velikanima nauke. Autor ističe dubrovačko podrijelo Baglivija, hvali njegovo protivljenje sektaštvu, korisni eklekticizam, a napose solidizam, odnosno mehanističke nazore. Među branjenim tezama nalazimo i jednu hrvatsku: »Duga bolest gotova smert. Nar. il. posl.«

Dr. Mihajlo Nazor, Dalmatinac, doktorirao je u Beču godine 1846. Poslije g. 1850. bio je austrijski vojni mornarički liječnik. U šematizmu g. 1860. nalazimo ga zabilježenog kao štapskog liječnika bojnog broda, po činu drugog liječnika u cijeloi austro-ugarskoi mornarici. Kasnije je bio civilni liječnik u Ložišću i Milni na Braču.

Literatura: Thaller, Pov. medl. u Hrvatskoj; Selak, Baglivi, Rad Jug. Akad. sv. 107; Mil. Schematismus 1853, 1859, 1866; Maschek, Manuale 1871—1875.

---

1 Disertacije o Bagliviju nisu pisali samo naši liječnici. Talijan Filippo Ferrario promovirao je na temelju radnje: Della vita e delle opere di Giorgio Baglivi (Pavia 1839), a Talijan Angelo Muzzarelli na temelju radnje: Cenni sulla vita ed opere di Giorgio Baglivi (Padova 1857).

147.

MIHAILĚVIĆ Joannes

Dissertatio inauguralis DE PHLEBITIDE IN GENERE ET DE METROPHLEBITIDE IN SPECIE. Auctore JOANNE MIHAILĚVIĆ Medicinae et Chirurgiae Doctore, Ophtalmiatrices et artis obstetriciae Magistro, nec non C. R. Medico castrensi sup. VINDOBONAE, Typis Congr. Mechitaristicae. 1846. 8⁰, str. 25.

Rasprava o upalama krvnih žila, naročito vena maternice.

Dr. Ivan Mihailjević, Hrvat, doktorirao je u Beču godine 1846. Bio je austrijski vojni liječnik. Služio je u 7. krajiškoj pukovniji u Vinkovcima.

Literatura: Nader, Med. Schem. 1848.

148.

REGELSBERGER P.

Dissertatio inauguralis medica DE HAEMATOSTATICIS ... P. REGELSBERGER ... VINDOBONAE 1846.

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. P. Regelsberger ili Ali Beg, rodom iz Češke, doktorirao je u Beču godine 1846. Bio je austrijski vojni liječnik. Prebjegao je iz nepoznatih razloga u Tursku, prešao na islam i promijenio ime. Živio je i radio u Sarajevu.

Literatura: Pernhoffer, Catalog; Kušan, Zdravstvene prilike st. Sarajeva; Nader, Med. Schem. 1848.

149.

OFNER Josephus

Dissertatio inauguralis medica sistens tractatum DE METRORRHAGIA, quam ... submittit JOSEPHUS OFNER Hungarus Neoplantensis ... VINDOBONAE, 1846.

Rasprava o metroragijama. Našao sam je samo citiranu

Dr. Josip Ofner, rodom iz Novog Sada, doktorirao je u Beču godine 1846.

Literatura: Fischer, Gesch. der Geburtshilfe.

150.

SACHS Mauritius

Dissertatio inauguralis practico-medica tractans DE CONSERVANDA SANITATE, quam ... in Universitate Vindobonensi publicae disquisitioni submittit MAURITIUS SACHS. In Theses adnexas disputabitur in Universitatis aedibus die 25. Mensis Aprilis 1846. VINDOBONAE. Typis Benko. 8⁰, str. 31.

Duhovita razmišljanja o općim pravilima higijenskog načina života. Autor prikazuje s velikom erudicijom i lijepim stilom na koji način ćemo

u raznim životnim razdobljima sačuvati zdravlje. Rasprava je pisana više s literarnim, nego strogo naučnim pretenzijama.

Dr. Mavro Sachs, rođen godine 1819. u Janoshazi (Ugarska), kao dijete češke židovske porodice, došao je kao mali dječak u Zagreb. Doktorirao je u Beču 25. IV. 1846. Iza promocije postao je zagrebački gradski fizik. Godine 1848. služio je u Jelačićevoj vojsci. U Zagrebu je utemeljio jevrejsku bogoštovnu općinu i bio joj je na čelu kao predsjednik od g. 1855.—1860. Od godine 1874. do 1888. predavao je sudbenu medicinu i javno zdravstvo na pravnom fakultetu zagrebačkog sveučilišta Umro je u Zagrebu 5. V. 1888.

Literatura: Glesinger, Disertacija dr. Sachsa, Omanut, 1936. br. 4.; Šik, Jevrejski liječnici, Lij. vjesnik, 1931. br. 4.; Šik, Jüdische Aerzte in Jugoslawien, Osijek 1931.; Glesinger, Jevrejski liječnici u st. Zagrebu.

151.

KUČINIĆ Henricus

Dissertatio inauguralis medica profanos DE RABIE CANINA, ejus indole et cura prophylactica instruens, quam pro Doctoris Medicinae et Chirurgiae Laurea, summisque in medicina et chirurgia honoribus ac privilegiis rite et legitime obtinendis in celeberrima C. R. Academia medico-chirurgica Josephina publicae disquisitioni submittit HENRICUS KUČINIĆ, Croata Vinicensis. In Theses adnexas disputabitur in aedibus Academiae Josephinae die 23. Mensis Februarii 1847. — VINDOBONAE, Typis Congr. Mechitaristicae. 8⁰, str. 48.

Radnja ima i njemački naslov: Die Wutkrankheit der Thiere.

Rasprava o bjesnoći. Naslovna strana pisana je latinski, predgovor je »ilirski« t. j. hrvatski, dok je ostali tekst njemački s popratnim hrvatskim bilješkama.[1] Autor upotrebljava Augustinovićev pravopis. U predgovoru ističe, da je temu o bjesnoći izabrao, kako bi svoje zemljake mogao sačuvati od ove strašne bolesti. Radnja je hotimice pisana tako pučki, da je mogu razumjeti i nestručnjaci. Autor žali, što nije mogao ovu radnju u cielini štampati na hrvatskom jeziku. Simptomatologija biesnoće kod ljudi i životinja opisana je na uobičajeni način. Na ljude se bolest prenosi ugrizom bijesnih pasa. Psi obole spontano, bez ikakve zaraze, zbog nezadovoljenja spolne požude, ljutnje, razdraženosti i sl. U hrvatskim bilješkama se autor ironično osvrće na učitelja Lalića, kojeg drži šarlatanom. Ima jedna Kučinićeva doktorska teza o pučkoj trepanaciji kod Crnogoraca. Druga jedna teza na hrvatskom jeziku identična je prije spomenutoj Nazorovoj.

Dr. Hinko Kučinić, Hrvat iz Vinice, doktorirao je na bečkom Josephinumu 22. II. 1847. Prigodom promocije održao je prigodni govor na hrvatskom jeziku. Bio je austrijski vojni liječnik. Neko vrijeme bio je

---

1 Kad ovako kronološki poredamo disertacije naših bečkih doktoranda jasno opažamo postepeno buđenje narodne svijesti i postepeno pridolaženje sve većeg broja raznih nacionalnih karakteristika.

liječnik i veterinar 8. (Nova Gradiška) i 13. graničarske pukovnije. Služio je uglavnom u Istri i Italiji, a neko vrijeme u garnizonskoj bolnici u Pešti.

Literatura: Thaller, Pov. med. u Hrvatskoj; Mil. Schematismus 1853. do 1866.; Brozović, Vancaš, Lij. vjesnik, LXIII. 1941. br. 4; Benčevic. Prilozi povijesti veterinarstva u Hrv. i Slavoniji od 1800.—1850.; Slav. Brod, s. a.

152.

KAPPER Segofredus

Dissertatio inauguralis medica DE FONTE CONSTANTINO GLEICHENBERGENSI ... SEGOFREDUS KAPPER ... VINDOBONAF 1847. 8o

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Siegfried Kapper rodio se 21. III. 1821. u selu Smichov kraj Praga. Studirao je filozofiju u Pragu, zatim medicinu u Beču. Doktorirao je u Beču 2. I. 1847. Iza promocije bio je liječnik u Karlovcu. Zatim je kao liječnik djelovao u Beču, Pragu, Dobrišu i drugdje. Bavio se više etnologijom i poezijom, nego medicinom. Napose je proučavao slavenske narodne pjesme. Preveo je na njemački jezik brojne naše narodne pjesme. Iz pojedinih naših pjesama o kosovskoj bitci sastavio je epski ciklus »Fürst Lazar«. U nekoliko navrata proputovao je naše krajeve sabirajući etnološki materijal. Publicirao je djela »Südslawische Wanderungen«, »Die serbische Bewegung in Südungarn«, »Gesänge der Serben« i t. d., u kojima je upoznao inozemnu javnost s mnogim našim narodnim kulturnim vrednotama. Umro je godine 1879.

Literatura: Donath, Kappers Leben und Wirken, Archiv für slavische Philologie, Bd. XXX. Berlin 1909.; Pecinovsky-Rastovčan, Kapperova Lazarica i naša narodna pjesma, Rad Jug. Akad. sv. 216.; Šik, Jevrejski liječnici u Jugoslaviji, Lij. vjesnik 1931., br. 4.; Pernhoffer, Catalog; Noder, Med. Schem. 1848; Novák, Přehledné dějiny literatury české, 1936, str. 417—419.

152a

WESELSKY Anton

DIE IMPONDERABILIEN IN DER HEILANWENDUNG. Inaugural-Dissertation von ANTON WESELSKY ... WIEN, 1847. Gedruckt bei C. Ueberreuter. 8°, str. 40.

Rasprava o liječenju pomoću svjetla, toplote, elektriciteta i magnetizma.

Dr. Anton Weselsky doktorirao je u Beču god. 1847. Kao mladi vojni liječnik došao je god. 1849. u Zagreb, pa je ovdje ostao do svoje smrti 6. I. 1887. Postigao je čast glavara zdravstva kod zagrebačkog vojnog zapovjedništva. Zbog svojeg znanja i velike susretljivosti spram bolesnika bio je mnogo godina jedan od najtraženijih liječnika u Zagrebu.

Literatura: Rakovac, Spomen knjiga Sbora liečnika.

III. PEŠTA

Počeci ugarskog sveučilišta sežu u godinu 1635., kad je kardinal Petar Pázmány osnovao u Trnavi Studium generale. Na toj visokoj školi humanističkog smjera nije se učila medicina. Kad je Marija Terezija, potpomognuta znanjem i iskustvima Gerharda van Swietena, počela reformirati školstvo svojih zemalja, temeljito je preobrazila i ovu najvažniju ugarsku školu. Aktom od 14. XII. 1769. stvorena je kraljevska ugarska akademija u Trnavi sa četiri fakulteta: filozofskim, pravnim, teološkim i medicinskim. Istom odlukom imenovani su profesori na novoosnovanom medicinskom odsjeku. Od petorice profesora — koliko ih je tada trebalo za medicinsku nastavu — dva su bili Hrvati (Šoretić i Prandt), jedan je bio Čeh, a dva Austrijanci. Ugarska univerza nije ostala stalno na istom mjestu. Godine 1777. seli se iz Trnave u Budim, a g. 1784. definitivno iz Budima u Peštu.

Ispitni red, pravila i običaji kod promocije bili su posve analogni kao kod promocije u Beču. Za vladanja Josipa II. na kratko vrijeme se prekida pisanje disertacija, a definitivno se medicinske inauguralne disertacije ukidaju godine 1848.

U Pešti su studirali mnogi naši ljudi. Dok su Hrvati i Slovenci većinom studirali u Beču, Srbima je bila draža ili prikladnija Pešta. Među peštanskim doktorandima nalazimo mnogo Srba iz Vojvodine i Srijema. Ne mali razlog, što u Pešti prevladuju Srbi bila je — osim geografske povezanosti — tamošnja zaklada Save Tekelije, koja je omogućavala studij siromašnim đacima.

Našao sam ove disertacije naših doktoranda:

153.

FABY Mauritius

SYSTEMATIS ARTIS PHARMACEUTICAE in Publ, Caes. Reg. Universitatis Tyrnaviensis laboratorio quotannis experimentis demonstrandi pars I. et II. quas ... pro Juribus ac Privilegiis per Facultatem Medicam Tyrnaviensem impertiri solitis die Julii Anni M.DCC.LXXII. propugnabit MAURITIUS FABY Nobilis Veronensis AA. LL. Philosophiae et Medicinae Doctor. TYRNAVIAE, typis Collegii Academici Societ. Jesu. 8⁰, str. 44.

Opis raznih tadašnjih apotekarskih manipulacija. Kemijske reakcije su prikazane na čudan, tada uobičajeni način.

Dr. Mauricije Fabi, plemić iz Verone, doktorirao je na ugarskom sveučilištu u Trnavi godine 1772.[1] Od godine 1773. do 1801. bio je župa-

1 U Trnavi je promoviran Zaharija Teofil Hus de Rasinja (Huszthy de Raszinya) na temelju doktorske rasprave »Dissertatio inauguralis medica de phlebotome in acutis«, Tyrnaviae 1777. Taj je liječnik bio podrijetlom iz Rasinje u Hrvatskoj, a valjda je potomak Gjure Husa, znamenita putopisca, koji je živio u XVI. stoljeću. Budući da je Zaharija Teofil Hus (* Ruszton 1754, † Požun 1803) živio izvan Hrvatske, s kojom je bio u vezi samo po svojim dalekim precima, nisam ga uvrstio u moju bibliografiju.

nijski fizik u Zagrebu i liječnik zagrebačkog Kaptola. Živo se zauzimao za uređenje i racionalno iskorištenje jamničke kiselice. Umro je god. 1801. postradavši zbog magle u okićkim gorama, kako saznajemo iz latinske pjesme, koju je u povodu njegove smrti ispjevao Zagrepčanin Josip Košutić.

Literatura: Barlè, Zdrav. st. Zagreba; Thaller, Pov. med. u Hrvatskoj; Košutić (anonimno), Funera concomitata funus cl. Fabi viri medicinae peritissimi et doctoris publici atque in zagrabiensis comitatus provincia solertissimi phisici qui brumae tempore fatis cessit sub montibus Okich supremis Zagrabiae. Zagrabiae, 1801; Gundrum, Jamnička kiselica, Zagreb 1905.

154.

MILLORADOVICS Petrus

Dissertatio inauguralis medica DE SABURRA PRIMARUM VIARUM, quam ... submittit PETRUS MILLORADOVICS ... BUDAE, 1778. Typ. universitatis 8⁰, str. 24.

Rasprava o nečistoći probavnih organa. Našao sam je samo citiranu.

Dr. Petar Miloradović rodio se godine 1744. u Novom Sadu. Bavio se neko vrijeme teologijom, pa je godine 1765. napisao jednu teološku raspravu. Doktorirao je 20. IX. 1769. u Halle u Njemačkoj. (Vidi radnju br. 352). Nakon promocije vratio se u rodno mjesto. Tu je liječio privatno, jer su austrijske vlasti onemogućavale, da dobije mjesto gradskog fizika. U povodu velike poplave u Novom Sadu napisao je knjižicu o čuvanju zdravlja i prvoj pomoći kod poplave. Godine 1772. postao je fizik u Sv. Andriji. Neobično je, da godine 1778. ponovo piše inauguralnu disertaciju. Njegov biograf V. Stajić misli, da je to bila nostrifikacijska radnja. Valjda mu nisu priznali njemačku diplomu. Godine 1788. izabran je za gradskog fizika u Novom Sadu. Na tom mjestu nije dugo ostao, jer se već iduće godine vratio u Sv. Andriju.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae (pogrešno pod Millodarrovics); Stajić, Prvi Srbi doktori, Kalendar Sv. Save, 1934; Simonović, Srbi lekari u Vojvodini; Horányi, Memoria Hungarorum; Győry, Mag. orv. bibliographiája; Šafařik, Geschichte der südsl. Literatur, sv. III; Szinnyei, Magyar írók; Jeremić, Srp. med. bibliografija; Wurzbach, Biogr. Lexikon; Jeremić, Zdravstv. kult. Vojvodine.

155.

STEGER Joachimus Paulus

JOACHIMI PAULI STEGER Sclavoni Petro-Varadinensis Dissertatio inauguralis medica DE TINEA, quam ... in celeberrima ac Regia universitate Budensi pro Laurea Doctorali ... publicae eruditorum disquisitioni submittit. Disputabitur in Universitatis Palatio majore M.DCC.LXXXII. BUDAE, Typis Cath. Landerer viduae. Mali 8⁰, str. 42.+6.

Rasprava o nekim gljivičnim oboljenjima kože. (»Tinea sunt crustae scabiosae vel siccae vel minimis osculis saniem plorantes universum capillitium insidentes.«)

Dr. Joakim Pavle Steger, rodom iz Petrovaradina, doktorirao je u Budimu godine 1782. Bio je fizik hontske županije.

Literatura: Szinnyei, Magyar írók; Nader, Med. Schem. 1848.

156.

VINCKLER Emericus Josephus

Dissertatio inauguralis medica DE GANGLIIS, quam ... submittit JOSEPHUS EMERICUS VINCKLER ... BUDAE, 1783. Typis Cathar. Landerer viduae, 8°, str. 34.

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Mirko Josip Winkler sin je petrovaradinskog štabnog medika Josipa Winklera. Medicinu je studirao u Beču i Budimu. Doktorirao je godine 1783. Od g. 1789. do 1802. vršio je službu gradskog fizika u Zemunu. Umro je u Zemunu 8. VII. 1802.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Jeremić, Medicinske prilike u Zemunu; Győry, Mag. orv. bibliographiája; Jeremić, Zdravst. kult. Vojvodine.

157.

ZSIVKOVICS Joannes

Dissertatio inauguralis medica DE FURUNCULO. Quam annuente inclyta Facultate Medica in celeberrima ac regia Universitate Budensi Pro summis in Medicina Honoribus Privilegiisque Doctoralibus, per Regiam Universitatem Budensem impertiri solitis, legitime consequendis publicae eruditorum disquisitioni submittit JOANNES ZSIVKOVICS Serblius Kameniczensis. Disputabitur in universitatis palatio majore die — mensis Julii M.D.CC.LXXXIV. BUDAE, typis Cath. Landerer Viduae. 16°, str. 68.

Rasprava o furunkulozi t. j. »glandulae subcutaneae phlegmone erysipelatoides lentissime suppurans«.

Dr. Jovan Živković rodio se godine 1759. u Kamenici. Doktorirao je u Budimu godine 1784. Iste godine postao je fizik srijemske županije, a 1786. g. gradski fizik u Srijemskim Karlovcima. Bio je prvi tamošnji fizik domaće narodnosti. Suvremenici ga veoma hvale zbog velike obrazovanosti i duševne plemenitosti. Značajni kulturno-prosvjetni radnik, poslanik na temišvarskom saboru i t. d. Umro je 21. X. 1805.

Literatura: Stajić, Prvi Srbi doktori, Kalendar Sv. Save 1934; Simonović, Srbi lekari u Vojvodini; Jeremić, Prilozi ist. zdrav. prilika u Sr. Karlovcima; Jeremić, Zdravst. kult. Vojvodine.

158.

KAMAUF Georgius Ernestus

Dissertatio inauguralis medica DE PROLAPSU ANI, quam annuente mcl. Facultate Dedica in celeberrima ac regia Universitate Pestiensi pro summis in medicina honoribus privilegiisque doctoralibus per Reg. Universitatem Pestinensem impertiri solitis legitime consequendis publicae eruditorum disquisitioni submittit GEORG. ERNESTUS KAMAUF Hungarus Posoniensis. Disputabitur in Universitatis Palatio die — mensis — MDCCLXXXV. PESTINI, Typis Jos. Godefredi Lettner. 8⁰ str. 116+4.

Opširna radnja o prolapsu anusa i operativnoj repoziciji.

Dr. Đuro Ernest Kamauf, rodom iz Požuna, doktorirao je u Pešti godine 1785. (diploma mu je izdana već 26. VIII. 1784.). Iza promocije otišao je u Hrvatsku i stalno se nastanio u Zagrebu. Postao je gradskim fizikom, gradskim senatorom i zemaljskim liječnikom Hrvatske (1798—1802). Godine 1802. izdala mu je zagrebačka županija svjedodžbu, u kojoj se ističu njegove zasluge, liječnička vještina i socijalnost. U Zagrebu se oženio, a jedan njegov sin bio je posljednji gradski sudac i prvi načelnik grada Zagreba. Umro je u Zagrebu 2. II. 1806.

Literatura: Barlè, Zdravstvo st. Zagreba; Thaller, pov. med. u Hrvatskoj; Cal. Zagrabiense 1789.—1802.

159.

SZTAROVESSKY Carolus Philippus

Dissertatio inauguralis medica, complectens PATHOLOGIAM TRACHEITIDIS INFANTUM. Quam annuente Inclyta Facultate Medica Regiae Scient. Universitatis Hungaricae Pestiensis pro Doctoris medicinae honoribus rite consequendis publicae disquisitioni submittit CAROLUS PHILIPPUS SZTAROVESSKY, Croata Zagorianus. In Theses calci operis adnexas disputabitur in Universitatis Palatio majore die 17. Mensis Aprilis 1816. PESTINI, Typis Joan. Thom. Trattner. 8⁰, str. 12+42.[1]

Patološko-anatomska rasprava o difteriji. Autor spominje, da je tu disertaciju napisao zajedno s jednim svojim bliskim prijateljem i zemljakom i to tako, da je on obradio patologiju difterije, a njegov prijatelj u svojoj disertaciji terapiju iste bolesti. Spominjani prijatelj je Zagrepčanin Krieger.

Dr. Dragutin Filip Staroveški, rodom iz Desinića u Hrvatskom Zagorju, doktorirao je u Pešti 17. IV. 1816. Nisam mogao saznati, gdje je

---

1 Od 1785. do 1814. godine nisu se u Pešti pisale inauguralne disertacije. U tom razdoblju promovirano je nekoliko naših uglednih liječnika, na pr. Franjo Pusak iz Zagreba (1790.), Matija Petrović iz Vukovara (1794.), Josip Mittermiller iz Virovitice (1797.), Josip Fergić iz Virovitice (1802.), Đuro Čokrljan iz Zrenjanina (1802.), Nestor Mandić iz Sentomaša (1804.), Đuro Sušić iz Zagreba (1806.), Mihajlo Bless iz Zagreba (1806.), Đuro Nabijač (1807.) i t. d.

boravio iza promocije. 23. I. 1834. podijeljeno mu je u Beču ugarsko-hrvatsko plemstvo. Bio je bolnički liječnik u biharskoj županiji (Ugarska).

Literatura: Szinnyei, Magyar írók; Illéssy-Pettkó, A Királyi könyvek (Liber regius) 1527—1867, Budapest 1895; Nader, Med. Schem. 1848.

160.

KRIEGER Ludovicus Josephus

Dissertatio inauguralis medica, complectens THERAPIAM TRACHEITIDIS INFANTUM. Quam annuente Inclyta Facultate Medica Regiae Scient. Universitatis Hungaricae Pestiensis pro Doctoris Medicinae honoribus rite consequendis publicae disquisitioni submittit LUDOVICUS JOSEPHUS KRIEGER, Croata Zagrabiensis. In Theses calci operis adnexas disputabitur in Universitatis Palatio majore die 20. Mensis Aprilis 1816. PESTINI, Typis Joan. Thom. Trattner. 8⁰, str. 4+36.

Upute za terapiju difterije. To je nadopuna disertaciji Staroveškoga.

Dr. Josip Ljudevit Krieger rodio se u Zagrebu. Doktorirao je u Pešti 20. IV. 1816. Godine 1828. vratio se u Zagreb, a g. 1843. postavljen je za drugog gradskog fizika. Bio je pristaša ilirskog pokreta, jedan od osnivača prvog hrvatskog liječničkog udruženja i uopće velik rodoljub i prosvjetni radnik. U Novoj Vesi osnovao je tvornicu kamenine i posuđa. Njegova vila u Jurjevskoj ulici bila je čuvena zbog prekrasnog parka. Bio je biskupski liječnik, a liječio je i siromašnog pjesnika Vraza, kad je umirao. Umro je u Zagrebu godine 1865.

Literatura: Thaller, Pov. med. u Hrvatskoj; Thaller, Liječnici Iliri, Novosti 23. X. 1932.; Rakovac, Spomen knjiga Sbora liečnika; Cal. Zagrabiense 1843.; Dnevnik Dragutina Rakovca. Nar. Starina 1922. sv. 3.; Szinnyei, Magyar írók.

161.

BASTASSICH Paulus

Dissertatio inauguralis medica DE DIARRHOEA INFANTUM quam PAULUS BASTASSICH Croata Carolostadiensis ... pro gradu doctoris medicinae rite consequendo in alma ac celeberrima Universitate Pestiensi publicae eruditorum disquisitioni submittit anno MDCCCXIX. PESTINI, Typis Joan. Thomae Trattner. 8⁰, str. VIII+16.

Rasprava o dječjim proljevima.

Dr. Pavao Bastašić rodio se u Karlovcu oko godine 1792. Doktorirao je u Pešti godine 1819. Nakon promocije živio je stalno u Koprivnici. Od godine 1822. bio je gradski fizik. Umro je u Koprivnici 12. V. 1852.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Szinnyei, Magyar írók, Cal. Zagrabiense 1822.

162.

GODENICH Venantius

Dissertatio inauguralis medica DE TINEA, quam pro gradu doctoris medicinae rite consequendo ... publicae eruditorum disquisitioni submit-

tit VENANTIUS GODENICH de GODENBERG Istrianus ... PESTINI. 1819. Typis nob. Joan. Thom. Trattner. 8°. str. 16.

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Venancije Godenić, rodom iz Gračišća u Istri, doktorirao je u Pešti godine 1819. Iza promocije imenovan je za općinskog fizika u Slav. Brodu. U nekoliko navrata odbijena je njegova molba za mjesto liječnika u brodskom kontumacu. Godine 1823. postavljen je za kotarskog liječnika u Kastvu (okrug Pazin). Zatim je bio liječnik u Gorici i Gračišću.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Jeremić, Prilog istoriji saniteta u Slav. Brodu, Miscellanea sv. III.; Szinnyei, Magyar írók; Schivitz, Der Adel in den Matrikeln von Görz und Gradiska, Gorica 1904; Nader, Med. Schem. 1848.; Stancovich-Glezer, Notizie degli Istriani viventi nel 1829. Parenzo 1884.

163.

MAXILIAN Fridericus Antonius

Dissertatio inauguralis medica DE HORDEOLO PHLEGMONOSO ET SCROPHULOSO, quam ... pro doctoris medicinae laurea rite consequenda ... publicae disquisitioni submittit FRIDERICUS ANTONIUS MAXILIAN ... PESTHINI, 1821. Typis Joan. Thom. Trattner. 8°, str. 15.

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Fridrik Antun Maksilijan, rodom iz Velikog Varadina, doktorirao je u Pešti godine 1821. Najprije je bio civilni liječnik, no ubrzo je prešao u austrijsku vojnu službu i služio u raznim jedinicama. Bio je nadliječnik 32. pješačke pukovnije u Padovi, zatim je bio gradski fizik u Pančevu, pa kontumacijski liječnik i direktor kontumaca u Županeku.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Győry, Mag. orv. bibliographiája; Mil. Schematismus 1829—1847; Szinnyei, Magyar írók; Lindenmayr, Serbien.

164.

RAUSCH Joannes Nep.

Dissertatio inauguralis medica sistens SCORBUTUM quam ... in alma ac celeberrima R. Sc. Universitate Pestiensi publicae disquisitioni submittit IOANNES NEP. RAUSCH Croata Crisiensis. Theses adnexae publicae defendentur in Palatio Universitatis maiori die 23. Septembris 1824. BUDAE, typis R. Univ. Hungaricae. 8ö, str. 24.

Rasprava o skorbutu, tada prilično čestoj bolesti. Razumije se, da je autoru nepoznata prava etiologija skorbuta, ali terapija je posve ispravna: limunov sok i svježe voće

Dr. Ivan Rauš, Hrvat iz Križevaca, doktorirao je u Pešti 24. IX. 1824. Kasnije je bio gradski fizik u Karlovcu (od 1826.) i fizik zagrebačke županije.

Literatura: Thaller, Pov. med. u Hrvatskoj; Cal. Zagrabiense 1826.

165.

DIMITS Alexander

Dissertatio inauguralis medica DE ERYSIPELATE, quam ... ad gradum doctoris medicinae rite consequendum publicae eruditorum disquisitioni submittit ALEXANDER DIMITS Neoplanta Bacsiensis ... PESTHINI, 1824. Typis nob. Joan. Thom. Trattner de Petróza. 8⁰, str. 22.

Rasprava o vrbancu.

Dr. Aleksander Dimić rodio se godine 1797. u Novom Sadu. Doktorirao je u Pešti g. 1824. Od g. 1826.—1842. bio je gradski fizik u Novom Sadu, zatim neko vrijeme (1849—1850) županijski fizik u Zrenjaninu (Velikom Bečkereku) i onda ponovo novosadski gradski fizik. Umro je u Novom Sadu.

Literatura: Jeremić, Sitni prilozi, Miscellanea sv. III.; Petrik, Bibl. Hungariae; Győry, Mag. orv. bibliographiája; Szinnyei Magyar írók.

166.

PRERADOV Stephanus

Dissertatio inauguralis medica DE STRUMA, quam ... pro doctoris medicinae laurea rite consequenda in alma ac celeberrima R. Sc. Universitate Pestiensi publicae disquisitioni submittit STEPHANUS PRERADOV ... PESTINI, 1825. Typis nob. Math. Trattner de Petróza. 8⁰, strana 23.

Rasprava o guši. Uzrok gušavosti je po autorovu mišljenju pomanjkanje kreča u vodi za piće. Autor veli, da ljudi ne stradavaju od guše u onim predjelima, gdje je voda bogata vapnenim solima.

Dr. Stevan Preradović, Srbin iz Paraga (Bačka), doktorirao je u Pešti godine 1825. Nakon promocije bio je liječnik u Čurugu, pa liječnik i profesor na preparandiji u Somboru. Umro je godine 1830.

Literatura: Petrović, Fruškogorski izvori, Letopis Matice Srpske sv. 151; Simonović, Srbi lekari u Vojvodini; Đorđević, Med. prilike u Srbiji; Stajić, Prvi Srbi lekari; Petrik, Bibl. Hungariae; Szinnyei, Magyar írók.

167.

ATHANASIEVITS Basilius

Dissertatio inauguralis medica DE GLOSSITIDE, quam ... pro Doctoratus Medicinae Laurea rite consequenda, in alma ac celeberrima Universitate Hungarica Pestiensi publicae practicorum Medicorum disquisitioni submittit BASILIUS ATHANASIEVITS, Beschenova Syrmiensis. Theses adnexae publicae defendentur in Palatio Universitatis maiori Die — Aprilis 1826. — PESTINI, typis Nobilis Trattner. 8⁰, str. 35.

Školska rasprava o glositisu ili upali jezika.

Dr. Vasa Atanasijević, rodom iz Bešenova u Srijemu (rođ. 1796), doktorirao je u Pešti u aprilu g. 1826. Poslije promocije boravio je kratko vrijeme u Beču, zatim je postao gradski fizik u Osijeku. Bio je velik rodo-

ljub i pristaša ilirizma. Začasni član Zbora liječnika Hrvatske i Slavonije. Umro je u Osijeku 7. V. 1877.

Literatura: Thaller, Pov. med. u Hrvatskoj; Simonović, Srbi lekari u Vojvodini; Rakovac, Spomen-knjiga Sbora liečnika; Szinnyei, Magyar írók.

168.

SZEKULITS Gregorius

Dissertatio inauguralis medica DE MANIA, quam ... in Universitate Pestiensi ... offert GREGORIUS SZEKULITS Neoplanta Bacsiensis. In Theses adnexas disputabitur die 19. Maji 1828. — BUDAE, Typis R. Univ. Hungaricae. 8°, str. 24.

Rasprava o maniji.

Dr. Grigorije Sekulić, rodom iz Novog Sada, doktorirao je u Pešti 19. V. 1828. Odmah nakon promocije vratio se u rodno mjesto i ondje je proveo cijeli život. Bio je gradski odbornik i uopće vrlo zaslužan za kulturno i prosvjetno podizanje Novog Sada. Umro je godine 1868. Sugrađanin M. Popović štampao je njemu u počast jednu odu na srpskom jeziku.

Literatura: Simonović, Srbi lekari u Vojvodini; Popović, Oda Visokoučenom Gospodinu Grig. Sekuliću, Medicine i Hirurgie Doktoru, Izbranog Novo-Sadskog obštestva Členu, na dan imeni, U Novom Sadu 1839.; Jeremić, Zdrav. prilike u jug. zemljama.

169.

COMNENOVICH Gregorius

FACIES OPHTALMOCATARRHI EPIDEMICO-CONTAGIOSI seu OPHTALMOBLENNORRHOEAE AEGYPTI, quam e probatissimis deductam auctoribus dissertationique medicoinaugurali accomodatam in R. scientiarum universitate Pestiensi publice submittit disquisitioni GREGORIUS NAZ. COMNENOVICH slavonita poxeganopakranus, philosophiae doctor et artis ocularis magister. BUDAE 1829. 8°, str. 76.

Rasprava o trahomu.

Dr. Grigorije Komnenović, rodom iz Pakraca u požeškoj županiji, doktorirao je u Pešti godine 1829. Prije doktorske promocije radio je kao magister okulistike i kirurgije u Trstu. Oko g. 1838. boravio je u Srbiji, no nakon kratkog prakticiranja otišao je nekud u inozemstvo, pa mu se zameo svaki trag.

Literatura: Glesinger, Prilog biografiji G. Komnenovića, Lij. vjesnik LXIII (1941). br. 2; Stojanović, Nepoznati Srbin učenjak, Brankovo Kolo 1912; Jeremić, Zdrav. prilike u jug. zemljama; Jeremić, Srp. med. bibliografija; Szinnyei, Magyar írók; Lindenmayr, Serbien.

170.

STREIM Georgius

Dissertatio inauguralis medica DE PILO HOMINIS, quam ... conscripsit GEORGIUS STREIM, Hungarus Batsiensis Nosocomii L. R. U. Pestiensis h. t. Assistens Medicus. Theses adnexae defendentur in Palatio Universitatis ... 1829. — PESTINI, Typis Trattner. 8⁰, str. 16.

Rasprava o ljudskoj kosi i dlakama.

Dr. Đuro Streim, rodom iz Novog Sada, doktorirao je u Pešti godine 1829. Bio je asistent u peštanskoj bolnici. Iza promocije postao je županijski fizik u Srijemu (Vukovar). Sudjelovao je na prvom sastanku hrvatskih liječnika u Zagrebu godine 1850., i izabran je za zamjenika društvenog povjerenika. Godine 1855. ujedinjene su srijemska i virovitička županija u t. zv. osječku županiju, pa je Streim imenovan fizikom nove županije i preselio se iz Vukovara u Osijek.

Literatura: Thaller, Pov. med. u Hrvatskoj; Rakovac, Spomen knjiga Sbora liečnika; Cal. Zagrabiense 1830; Szinnyei, Magyar írók.

171.

JANSEKOWITSCH Maximilianus

Dissertatio inauguralis medico-practica sistens quaedam circa EXAMEN MORBORUM INFANTUM, quam in R. S. Univ. Pestiensi ... submittit MAXILIANUS JANSEKOWITSCH, Illyrus Clagenfurtensis. In Theses adnexas disputabitur in Palatio Univ. majore die Maji 1829. — BUDAE, Typis Typ. R. Univ. Hungaricae. 8⁰, str. 24.

Dvadeset i jedan aforizam o dječjim bolestima. Neki su veoma zanimljivi i duhoviti.

Dr. Maksimilijan Janžeković, Slovenac iz Celovca, doktorirao je u Pešti mjeseca maja g. 1829. Bio je gradski fizik u Celovcu. Na primjerku disertacije, koji se nalazi u zagrebačkoj Sveučilišnoj knjižnici, nalazi se rukopisna posveta prijatelju Streimu.

172.

CZIEGLER Josephus

Dissertatio inauguralis medico-chirurgica sistens maxime scitu digna DE HYDROCELE, quam ... in Universitate Pestiensi publicae disquisitioni submittit JOSEPHUS CZIEGLER. Theses adnexae defendentur in Palatio Universitatis minori die Junii 1829. BUDAE, Typis typogr. R. Univ. Hungaricae. 8⁰, str. 46.

Rasprava o hidroceli.

Dr. Josip Cigler, Hrvat iz Osijeka, doktorirao je u Pešti godine 1829. Umro je godine 1858. Bio je liječnik u elizabetinskoj bolnici u Budimu.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Szinnyei, Magyar írók: Nader, Med. Schem. 1848.

173.

NOVAK Emericus

Dissertatio inauguralis medica DE DYSENTERIA, quam ... submittit EMERICUS NOVAK Croata Comit. Zagrabiensis. In theses adnexas disputabitur in Palatio Universitatis die 16. Decembris 1829. BUDAE, Typis R. Univ. Hungaricae. MDCCCXXIX. 8°, str. 30.

Rasprava o dizenteriji (»Croat. grisa«).

Dr. Mirko Novak, Hrvat iz zagrebačke županije, doktorirao je u Pešti 16. XII. 1829. Kasnije je bio liječnik u Aradu.

Literatura: Szinnyei, Magyar írók; Szinnyei, Könyvészete.

174.

PEITSITS (PEIČIĆ) Constantinus

Dissertatio inauguralis medicopolitica DE PAUPERUM AEGRORUM CURA, quam ... in R. Scient. Universitate Pestiensi conscripsit CONSTANTINUS PEITSITS. In Theses adnexas disputabitur in Palatio Universitatis majore, die — Aprilis 1830. — PESTINI, Typis Trattner 8°, str. 29.

Ovo djelo štampano je i u srpskom prijevodu:

Разглаголствие увенчателно лекарно-политическо, О БОЛНИ СИРОМААХАА ЛЕЧЕНЮ, кое э с' дозволенѣм и властю високородног господина Предстоятеля и Директора, благородног господина декана и целог славног факултета лекарног за Доктора Медицине степена удостоити се, у Кралѣвском Науукаа Свеучилищу Мадьарском списао КОНСТАНТИН ПЕИЧИЋ. О придодащим предложенияма разнословиће се у већои Свеучилища Палати 8/20 Априла 1830. Dissertatio inauguralis medica. У БУМИМУ Печатано писменима Кр. Свеучилища Пештанског. 8°, str. 23.

To je prvo originalno medicinsko djelo štampano na srpskom jeziku! Ujedno je to i prva naša socijalno-medicinska studija. Autor nastoji riješiti problem zdravstvene zaštite sirotinje. Položaj i stanje čovjeka zavisi o njemu samome, jer »čovek sam je sebi Gospodin i raab«. Siromasi bi trebali nekoliko puta na godinu dati u naročitu zakladu određenu svotu novaca, makar samo nekoliko krajcara. Ta bi se suma upotrebljavala za plaćanje »sirotinjskih lekara« i uzdržavanje bolnica i zdravstvenih zavoda. Autor ističe, da bi trebalo da svakih tisuću odraslih ljudi stalno plaća jednog liječnika, koji bi imao dužnost, da bez posebne naplate liječi one među njima, koji obole. Isto bi tako svako selo trebalo, da plaća jednog kirurga. Nazori autorovi su u mnogo čemu iznad tadašnjih socijalnih ideja. Peičić inzistira na osnivanju posebnih zavoda, u kojima bi stanovali neizlječivo bolesni siromasi. Problem prosjaka drži da bi trebalo radikalno riješiti općim liječničkim pregledom svih prosjaka: nesposobni u zavode, a sposobni na rad ili u zatvor. Autor veli čitaocu: »Čitaj, misli, popravi, pomozi!«

Dr. Konstantin Peičić rodio se godine 1802. u Borovu. Doktorirao je u Pešti 10. IV. 1830. Još prije završetka studija bavio se literarnim radom. U Budimu je štampao opsežnu dramu na srpskom jeziku. Karadžić ga je pozvao da bude liječnikom knjaza Miloša, no Peičić se nije odazvao tom pozivu. Previše se bio pročuo Milošev loš postupak s podloženima. Kao praktični liječnik u austrijskoj zdravstvenoj službi služio je redom u Mitrovici, Somboru, Srijemskim Karlovcima i najzad u Pančevu. Poslije umirovljenja (1872) otišao je u Peštu za nadzornika Tekelijanuma. Tamo je umro 25. V. 1882. Napisao je nekoliko stručnih medicinskih djela i možemo ga smatrati za prvoga srpskog stručnog medicinskog pisca i stvaraoca srpske medicinske nomenklature. Bio je tipični prosvjetitelj, racionalist, sljedbenik Dositeja Obradovića.

Literatura: Šević, Pejčić, Lij. vjesnik LIII. 1931. br. 4.; Konstantinović, Prva jug. socijalno-medicinska studija, Miscellanea sv. I.; Štampar, Higijena i soc. medicina, Zagreb 1940; Simonović, Srbi lekari u Vojvodini; Jeremić, Zdravstv. kultura Sremskih Karlovaca, Beograd 1940.; Jeremić, Srpska med. bibliografija; Szinnyei, Magyar írók; Lindenmayr, Serbien.

175

MARINKOVITS Wolfgangus

Dissertatio inauguralis medica de EPILEPSIA, quam .. pro doctoris medicinae gradu rite consequendo in Regia scientiarum Universitate Pesthiensi conscripsit WOLFGANGUS MARINKOVITS. In Theses adnexas disputabitur in palatio Universitatis majore, die Aprilis 1830. PESTHINI, typis nobilis J. M. Trattner de Petróza. 8⁰, str. 36.

Iscrpan prikaz tadašnjih nazora o epilepsiji.

Dr. Vuk Marinković rodio se godine 1807. u Novom Sadu. Doktorirao je u Pešti u aprilu g. 1830. Kao đak bavio se intenzivno literarnim radom. Iza promocije vršio je liječničku praksu u Novom Sadu. Godine 1849. pobjegao je ispred Mađara u Beograd. Tamo je postao srednjoškolski profesor fizike. Napisao je za svoje đake knjigu o načelima fizike. Umro je u Beogradu 7. VIII. 1859.

Literatura: Simonović, Srbi lekari u Vojvodini; Hadžić, Letopis Matice Srpske sv. 100; Jeremić, Srp. med. bibliografija; Lindenmayr, Serbien.

176.

CZERNDITS Paulus

Dissertatio inauguralis medica DE DELIRIO TREMENTE POTATORUM, quam ... in R. Sc. Universitate Hungarica conscripsit PAULUS CZERNDITS, Sirmiensis. In theses adnexas disputabitur ... Mensis Maii 1830. BUDAE, Typis R. Univ. Hungaricae. 8⁰, str. 32.

Rasprava o duševnim oboljenjima kroničnih alkoholičara.

Dr. Pavle Crndić, rodom iz Srijemskih Karlovaca, doktorirao je u Pešti godine 1830. Od g. 1830. do 1833. vršio je privatnu praksu u Ze-

munu. Tada se preselio u Pančevo. Tražio je namještenje u zemunskom kontumacu, a kasnije kod fizikata u Petrovaradinu, ali sve bez uspjeha. Godine 1839. teško je obolio i otišao u Rogašku Slatinu na liječenje. Na povratku je 12. VIII. 1839. umro od abdominalnih komplikacija.

Literatura: Jeremić, Med. prilike u Zemunu; Jeremić, Prilog istoriji saniteta u Sl. Brodu. Miscellanea sv. III.

177.

NAGY Carolus

Dissertatio inauguralis medica continens OBSERVATA CLINICA in clinico medico pro chirurgis reg. scient. universitatis hungaricae anno schol. 1828—1829 ... CAROLUS NAGY de PATH ... PESTINI, 1830. Typis Joan. Thom. Trattner de Petróza. 8⁰, str. 53.

Knjiga ima i mađarski naslov:

Orvosi értekezés azon nyavalyakrol, mellyek a seborvosok orvosi klinikumában az 1828.—29. oskolai év leforgása alatt gyógyittattak.

Poviiesti bolesti, koje je opažao autor u školskoj godini 1828.—29. u peštanskoj sveučilišnoj klinici. Radnja je pisana mađarskim jezikom.

Dr. Karlo Nagy, rodom iz Batha (Ugarska), doktorirao je u Pešti godine 1830. Stupio je u austrijsku državnu službu kao kontumacijski liječnik. Na molbu knjaza Miloša uputila ga je austrijska Generalna komanda godine 1837. u Srbiju, da tamo organizira karantene i sanitetski kordon. Zahvaljujući njegovu energičnom zalaganju pošlo je za rukom suzbiti epidemiju kuge, koja je izbila u jagodinskom srezu. Kasnije je bio kontumacijski liječnik u Kostajnici, a od g. 1842. direktor kontumaca u Pančevu.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Győry, Mag. orv. bibliographiája; Jeremić Med. prilike u Zemunu; Mil. Schematismus 1842.—1848.; Szinnyei, Magyar írók; Mihailović, Borba protiv kuge u Srbiji pre 100 godina, Beograd 1937; Lindenmayr, Serbien.

178.

PETROVICH Basilius

Dissertatio inauguralis medica DE GANGRAENA NOSOCOMIALI, quam ... pro doctoris medicinae laurea rite consequenda ... publicae disquisitioni submittit BASILIUS PETROVICH ... PESTINI, 1831., Typis Jos. Beimel. 8⁰, str. 24.

Rasprava o »bolničkoj gangreni« t. j. epidemijskim infekcijama rana kod bolesnika u bolnicama. Najvjerojatnije je to specifična bolest, danas veoma rijetka, koju valjda prouzrokuje Plaut-Vincentova simbioza spirila i bac. fusiformis.

Dr. Vasa Petrović, rodom iz Sombora, doktorirao je u Pešti 5. XII. 1831. Služio je kao fizik u Mitrovici, Srijemskim Karlovcima i Slavonskom Brodu. U Brodu je bio privremeni direktor kontumaca (1836). Iz

Broda je premješten u Pančevo, pa natrag u Karlovce. Od godine 1849. nalazimo ga kao sanitarnog inspektora raštelja u Mitrovici. Na tom se mjestu spominje još godine 1866.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Szinnyei, Magyar írók; Simonović, Srbi lekari u Vojvodini; Stajić, Prvi Vojvođani lekari; Jeremić, Zdravstvena kultura Sremskih Karlovaca; Mil. Schematismus 1836—1866.

179.

GORIUPP Ferdinandus

SYPHILISMUS. Specimen inaugurale politico-medicum quod ... submittit FERDINANDUS GORIUP. In Theses adnexas disputabitur die Junii 1831. — PESTINI, typis Landererianis. 8⁰, str. 48.

Rasprava o sifilisu. Zapravo trpa autor pod taj naziv sve spolne bolesti smatrajući ih raznim manifestacijama istog temeljnog oboljenja. Bolest je zarazna. Prenosi je contagium, uglavnom spolnim općenjem, no može se prenijeti i rukama, instrumentima i sl.

Dr. Ferko Gorjup, rodom iz Brežica, doktorirao je u Pešti u junu g. 1831. Bio je županijski fizik u Osijeku i Virovitici od godine 1836. do 1855.

Literatura: Thaller, Pov. med. u Hrvatskoj; Szinnyei, Magyar írók; Cal. Zagrabiense 1836.—1855.

180.

MLINARICH Josephus

DE VERMIBUS IN CORPORE HUMANO OBVIIS. Auctore JOSEPHO MLINARICH, Medicinae Doctore. BUDAE, Typis R. Univ. Hungaricae 1832. 8⁰, str. 39.

Rasprava o nametničkim crvima u ljudskom organizmu. Autor nabraja razna mišljenja o načinu njihova postanka i odlučno se priklanja stanovištu, da paraziti nastaju spontanom generacijom u živom organizmu. Helmintijaza nije — po njegovu mišljenju — samo prisutnost parazita u čovjeku, nego je to stanje patološke asimilacije, zbog koje se u organizmu stvara u crvi nametnici. Vrst parazita ovisi o vrsti tkiva u kojem je poremećena asimilacija, kao i o vrsti poremetnje. Čudno je, što Mlinarić brani te krive nazore u vrijeme, kad su već mnogi naučenjaci počeli posve ispravno tumačiti ovaj problem. Više od sto godina prije Baglivi je posve ispravno razložio nužnost egzogenog podrijetla nametničkih crva. U drugom dijelu disertacije autor opisuje simptomatologiju parazitarnih oboljenja i daje mnoštvo terapeutskih savjeta, među kojima ima sasvim dobrih i djelotvornih.

Dr. Josip Mlinarić, Hrvat, sin Jurja Mlinarića iz Svibovca, kršten u Varaždinu 7. II. 1796., doktorirao je u Pešti godine 1832. Od g. 1835. bio je županijski liječnik u Varaždinu.

Literatura: Thaller, Pov. med. u Hrvatskoj; Cal. Zagrabiense 1836.; Szinnyei, Magyar írók.

181.

PANTELIN Georgius

Dissertatio inauguralis medica DE VARIOLA VACCINA, quam ... in R. Sc. Universitate Pestana pro Doctoris Medicinae gradu capessendo publicae proposuit GEORGIUS PANTELIN Serbus Syrmiensis. In theses adnexas disputabitur publicae in Palatio Universitatis. Die — Febr. 1832. — BUDAE, typis typogr. R. Sc. Univ. Hungaricae. 8°, str. 28.

Djelo je štampano i u srpskom prijevodu:

Торжествено лькарско сочинение О ХРАНИТЕЛНОИ БОГИНЬИ, кое э ... у кр. наука свеучилишту Пештанском за достати степен лькара явно предложио ГЕОРГИЕ ПАНТЕЛИН, Србльин из Срема. Препиранье яавно држаћесе у зданию Всеучил. фебр. 1832. лѣта. У БУДИМУ, Писмени кр. Всеучилишта Пештанског. 8°, str. 25.

Knjižica nema toliko naučnu, koliko prosvjetnu važnost. Rasprava obrađuje temu, koja je u to vrijeme bila vrlo aktuelna. U početku XIX. stoljeća štampano je na srpskom jeziku nekoliko propagandnih brošura za cijepljenje protiv velikih boginja. Ali to još nije bilo ni izdaleka dovoljno. Autor u svojoj radnji pregledno upoznaje tadašnjeg čitaoca s Jennerovim otkrićem vakcinacije i važnošću tog postupka. Autor zahtijeva državnu intervenciju kod provađanja cijepljenja.

Dr. Đorđe Pantelin (kadkad se pisao i Pantelić), rođen u Ledincima u Srijemu 27. IX. 1802., doktorirao je u Pešti godine 1832. Odmah nakon promocije došao je u Srbiju knjazu Milošu, no nezadovoljan tamošnjim prilikama napustio je tu državu. Od g. 1836. nalazimo ga u Mitrovici, a poslije g. 1840. u Zemunu. Tu se do konca života, odnosno do duševnog sloma, bavio privatnom praksom. Umro je 5. VI. 1859. u zavodu za umobolne u Beču. Pisao je u tadašnjim novinama članke o srpskom imenu i narodnom jeziku.

Literatura: Đorđević, Pantelin, Miscellanea IV.; Simonović, Srbi lekari u Vojvodini; Ruvarac, Pantelin, Brankovo Kolo 1913.; Jeremić, Med. prilike u Zemunu; Jeremić, Srp. med. bibliografija; Lindenmayr, Serbien.

182.

ZOMBORCSEVICS Vincentius

MEDENDI METHODUS DERIVANS. Dissertatio inauguralis quam ... submittit VINCENTIUS ZOMBORCSEVICS Hungarus M. Theresiopolitanus. Theses adnexae defendentur ... die 24. Aprilis 1832. PESTINI, Typis Trattner. 8°, str. 36.

Rasprava o patološkim derivacijama. »Derivatio pathologica est mitigatio, aut sublatio status morbosi per adfectionem in parte organismi alia provocatam«. Autor dokazuje povezanost cijelog organizma. On drži, da su razni organi povezani međusobom s »nexus vitalis«, koji može biti konsenzualan ili antagonistički. Djelovanjem na jedan organ možemo uz-

rokovati promjene na drugome. Tako možemo liječiti bolesni organ djelovanjem na zdravi. Autor dokazuje, kako većina lijekova zapravo ima derivirajuće, a ne direktno djelovanje.

Dr. Vinko Somborčević, rodom iz Subotice, doktorirao je u Pešti 24. IV. 1832. Bio je gradski fizik u Subotici.

183.

VASZITS Paulus

Dissertatio inauguralis medica DE PESTE ORIENTALI, quam ... publicae eruditorum disquisitioni submittit PAULUS VASZITS Temesvariensis, Chirurgiae Doctor et Artis Obstetriciae Magister. In Theses calci operis adnexas publice disputabitur in Palatio Majori die 4. Augusti 1832. — BUDAE, typ. R. Sc. Univ. Hungaricae. 8⁰, str. 30.

Rasprava o bubonskoj kugi. Piše o srijemskoj epidemiji iz godina 1795—1796, prema Schraudovu opisu. Ističe strahovitu zaraznost kuge. Lijeka nema. Jedino sredstvo u borbi protiv te bolesti je profilaksa.

Dr. Pavle Vasić, Srbin iz Temišvara, doktorirao je u Pešti 4. VIII. 1832. Kasnije je živio u Temišvaru. Bio je neko vrijeme direktor kontumaca u Tömösu na granici Sedmogradske.

184.

VANCZASS Alexius

Dissertatio medica DE RABIE, quam annuente inclyta facultate medica pro Doctoris Medicinae laurea in alma ac cel. Regia Univ. Pestiensi consequenda conscripsit ALEXIUS VANCZASS Croata Zagrabiensis, Artis ocularis magister. Theses adnexae publice defendentur in Palatio. Reg. Universitatis maiori M. Augusto 1832. BUDAE, typis typogr. Regiae Universitatis Hungaricae. 8⁰, str. 46.

Rasprava o bjesnoći. Rabies (»iliti croatis Szteklina«) je — po autorovu mišljenju — specifična zarazna bolest. U životinji ili čovjeku, koji je bolestan, nastaje neka osobita nehlapljiva tvar: contagium. Ta tvar izaziva bjesnoću kod druge životinje ili čovjeka, ako nekako dospije u njih. Poučno je za značaj Vancaša, kasnijeg radnika na polju komunalnog zdravstva i organizatora zdravstvene službe, kako obrađuje problem profilakse. Trebalo bi izdati naročite zakone i osnovati posebne komisije, koje bi energičnim mjerama stale na put širenju zaraze. Raspravi je pridodana tabela pomora od bjesnoće. Po toj tabeli je u »Iliriji« pomrlo od te bolesti u razdoblju od 1814. do 1818. g. svega 17 ljudi.

Dr. Aleksa Vancaš rodio se 1808. godine u Požegi. Doktorirao je u Pešti 1832. g. Svršio je i kurs veterinarstva i specijalni kurs okulistike. Nakon prakticiranja u Ugarskoj vratio se u domovinu, gdje je 1836. g. postao začasni, a zatim redovni fizik zagrebačke županije. Živio je stalno u Zagrebu. Preveo je s njemačkog jednu veterinarsku knjigu za puk (Rohl-

wesov Živinovračitel), a 1850. godine napisao je zajedno s drom. Rakovcem i drom. Schönsteinom, kao predsjednik zemaljske ankete za uređenje zdravstva, jednu »Osnovu za uređenje zdravstvenih upraviteljstva u krunovini Hrvatskoj i Slavoniji«. U toj osnovi zahtijeva se osnivanje medicinskog fakulteta u Zagrebu i samostalna sanitarna uprava za Hrvatsku. Osim posve stručnog rada (bio je odličan okulista) istakao se svojom općom kulturnom, staleškom i komunalnom djelatnošću. Bio je član i odbornik raznih društava, dugogodišnji gradski zastupnik, tajnik Matice Hrvatske, predsjednik Zbora liječnika (1883—1884.) i t. d. Zaslužan je, što je podignuo gradsku bolnicu u Požegi, što je uredio zagrebački vodovod i dr. Bio je pristaša ilirizma, a ženu mu Josipu rod. Andraši zvali su »majčica Ilira«. Od g. 1851. do 1860. vršio je službu hrvatskog protomedika. Umirovljen je g. 1860., a umro je 28. VI. 1884. na svom imanju u Kostelu kraj Jaske.

Literatura: Brozović, Vancaš, Lij. vjesnik 1941. br. 4.; Thaller, Pov. med. u Hrvatskoj; Thaller, Liječnici Iliri; Rakovac, Spomen knjiga Sbora liečnika; Katičić, Pregled gradiva za poviest zdravstva.

185.

LINDENMAYR Emericus

HIPPOCRATES HOMO, PHILOSOPHUS, MEDICUS. Dissertatio inauguralis, quam ... pro Doctoris gradu rite obtinendo in alma, ac celeberrima R. Sc. Universitate Hungarica publicae disquisitioni submittit EMERICUS P. LINDENMAYR. Hungarus Csakova Temessiensis. Theses adnexae publice defendentur in Palatio Reg. Universitatis maiori die 31. Augusti 1832. BUDAE, typis R. Universitatis Hungaricae. 8⁰, str. 35.

Medikohistorijska rasprava. Autor najprije raspravlja o grčkoj predhipokratskoj medicini, zatim iznosi životopis Hipokrata i sustavno izlaže medicinsko učenje sadržano u njegovim djelima.

Dr. Emerik Lindenmajer rodio se godine 1806. u Orehovici, odrastao u Čakovu (Banat). Doktorirao je u Pešti 31. VIII. 1832. Došao je u Srbiju g. 1835. Najprije je postao okružni liječnik podrinosavske komande sa sjedištem u Šapcu, zatim je prešao u Kragujevac, a od g. 1839. bio je glavni štopski liječnik t. j. šef vojnog saniteta. Godine 1845. dobiva upravu i nad civilnim sanitetom postavši načelnik sanitetskog odjelenja Knjaževstva Srbije. Veoma je zaslužan za srpsko zdravstvo. Bio je dugo vremena načelnik saniteta i zapravo je prvi, koji je počeo planski uređivati zdravstvenu službu u Srbiji. Napisao je djelo o razvoju saniteta u Srbiji, koje je dragocjeno za našu medikohistoriju. U drugoj knjizi opisao je razna srpska mineralna vrela. Umirovljen godine 1859. živio je u Beogradu. Umro je 12. X. 1883.

Literatura: Jeremić, Zdrav. prilike u jug. zemljama; Stanojević, Istorija srpskog vojnog saniteta; Stanojević, Narodna Enciklopedija; Jeremić, Srp. med. bibliografija; Szinnyei, Magyar írók; Lindenmayr, Serbien.

186.

MÜLLER Jacobus

NATURA CHOLERAE INDICAE. Dissertatio inauguralis medica quam ... pro doctoris medicinae laurea rite obtinenda ... publicae disquisitioni submittit JACOBUS MÜLLER ... PESTINI 1832. Typis Jos. Beimel. 8⁰, str. 33.

Rasprava o koleri.

Dr. Jakob Müller rodio se godine 1809. u Subotici. Doktorirao je u Pešti godine 1832. Bio je liječnik u Subotici.

Literatura: Szinnyei, Könyvészete; Szinnyei, Magyar írók; Petrik, Bibl. Hungariae.

187.

KOPPEL Sigismundus

Dissertatio inauguralis medica DE MORBORUM CURA DIAETETICA, quam ... in R. Sc. Univ. Hungarica publicae disquisitioni submittit SIGISMUNDUS KOPPEL, Hungarus Pesthiensis. In Theses adnexas disputabitur ... die — Julii 1833. PESTINI, Typis Trattner. 8⁰ str. 35.

Rasprava o liječenju dijetnom prehranom. Autor se zalaže za racionalnu i umjerenu prehranu. Kod raznih bolesti preporučuje različite vrste dijetne hrane. »Regimen diaeteticum in multis morbis medicamentum ipsum!«

Dr. Sigismund Koppel, Židov iz Pešte, doktorirao je u Pešti godine 1833. Nakon promocije otišao je u Hrvatsku i ovdje dobio namještenje kod zagrebačkog gradskog magistrata. Godine 1846. postao je fizikom zagrebačke županije.

Literatura: Thaller, Pov. med. u Hrvatskoj; Cal. Zagrabiense 1846.; Glesinger, Jevrejski liječnici u starom Zagrebu, Jevr. narodni kalendar 1940./41.

188.

PATZEK Carolus

FRAGMENTA ANTROPOGNOSTICA. Dissertatio inauguralis medica quam ... pro obtinendo in R. Sc. Universitate Hungarica Medicinae Doctoris gradu conscripsit CAROLUS PATZEK. In Theses adnexas disputabitur in palatio Universitatis maiore die 30. Mensis Martii hora 11-a 1833. PESTHINI Typis Jos. Beimel. 8⁰, str. 59+3 i jedna slika.

Knjiga ima i mađarski naslov:

Emberesmértető töredék.

Rasprava o principima antropologije i antropoloških mierenja pisana mađarskim jezikom.

Dr. Karlo Patzek, podrijetlom Slovak, rodio se godine 1807. u Mezö Beré u Ugarskoj. Doktorirao je u Pešti 1839. g. Iste godine odlazi u Srbiju. Najprije je bio okružni liječnik kod podrinosavske komande u Šapcu. zatim je imenovan za gardijskog liječnika (1836). Od g. 1837. bio je

»knjaževski doktor« kod Miloša u Kragujevcu. Godine 1839. imenovan je privremenim šefom saniteta u Srbiji. Skinut je g. 1840. s toga položaja i imenovan glavnim inspektorom karantena, no već 1841. g. vraćen je na stari položaj. Za revolucionarnog »Privremenog Pravlenija« protjeran je iz Srbije zbog političkih razloga (1842). Bio je naime povjerenik kneza Mihajla. Iza restauracije Obrenovića bio je upravitelj Mihajlovih dobara u Vlaškoj. Umro je u Beču g. 1876.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Győry, Mag. orv. bibliographiája; Jeremić, Zdrav. pril. u jug. zemljama; Ivanić, Prilozi, Miscellanea sv. III.; Stanojević, Istorija srpskog vojnog saniteta; Đorđević, Med. prilike u Srbiji; Stanojević, Enciklopedija; Lindemayr, Serbien.

189.

BRESLAUER Jacobus

Dissertatio inauguralis medica sistens HYDROCEPHALUM INTERNUM ACUTUM quam ... conscripsit JACOBUS BRESLAUER V. Budensis ... BUDAE, 1833., Typ. R. Universitatis Hungaricae. 8°. str. 15.+3.

Rasprava o hidrocefalusu.

Dr. Jakov Breslauer rodio se u Starom Budimu. Doktorirao je godine 1833. u Pešti. Nakon promocije bio je kratko vrijeme kupališni liječnik u Daruvaru, a zatim je postao liječnik kontumaca u Zemunu. Napustio je državnu službu i bavio se dalje privatnom praksom u istom mjestu (1841—1852). Odande se 1853. g. preselio u Zagreb.

Literatura: Jeremić, Med. prilike u Zemunu; Glesinger, Jevrejski liječnici u starom Zagrebu, Jevr. narodni kalendar 1940/41; Petrik, Bibl. Hungariae.

190.

GERSCHICS Stephanus

Specimen inaugurale DE CATALEPSI quod annuente inclyta facultate medica ad consequendum Medicinae Doctoris gradum in R. Sc. Universitate, quae Festhini est, conscripsit STEPHANUS GERSCHICS, Serbus Carlovicio-Syrmiensis. Theses calci operis adnexae propugnabitur in Palatio R. Sc. Universitatis minori die — Mensis Jan. Ann. 1834. BUDAE, typis R. Universitatis Hungaricae. 8°, str. 30.

Rasprava o katalepsiji, duševnoj bolesti, koja se manifestira u stanjima potpune tjelesne ukočenosti i izvjesne odsutnosti svijesti (trance). Autor drži, da bolest dolazi od nekih patoloških promjena u mozgu.

Dr. Stevan Geršić, rodom iz Srijemskih Karlovaca, doktorirao je u Pešti mjeseca januara godine 1834. Kasnije je bio liječnik u Beloj Crkvi (Vojvodina). Prije doktorata štampana je u Pešti njegova rasprava o koleri na srpskom jeziku.

Literatura: Simonović, Srbi lekari u Vojvodini; Jeremić, Zdrav. kultura Sremskih Karlovaca; Szinnyei, Magyar írók.

191.

NICOLICH MISCHKOVICSEW Maximus

Dissertatio DE CONIO MACULATO, quam ... pro Doctoris Medicinae Laurea rite obtinenda in alma ac celeberrima Sc. Universitate Pestiensi publicae eruditorum disquisitioni submittit MAXIMUS NIKOLICS MISCHKOVICSEW. Theses adnexae defendentur hyemali Musarum Medic. in Palatio Anno 1834. — BUDAE, typis R. Sc. Universitatis. 8⁰, str. 56.

Opširna monografija o kukuti. Autor opisuje biljku, njenu rasprostranjenost u našim krajevima i domaće varijetete. Zatim opisuje kemijski sastav biljke i terapeutsku primjenu njenih derivata. Kukutu je često upotrebljavao i propisivao u svojoj liječničkoj praksi. Djelo je zanimljivo zato, što sadržava mnogo podataka o našim krajevima i o raznim uglednim Srbima. Erudicija autora je velika, no mjestimice ostaje dojam, da se Nikolić previše hvali svojim enciklopedijskim znanjem, plemenitim rodom i odličnim poznanstvima.

Dr. Maksim Nikolić Miškovićev rodio se godine 1806. u Srijemskim Karlovcima. Doktorirao je u Pešti 15. III. 1834. Svoje drugo prezime (Miškovićev) nije potpisivao, dok je bio gimnazijalac i medicinar. Njega dodaje tek u svojoj disertaciji navodeći, da mu je pradjed bio grof od Užica i Karanovca i t. d. Te tvrdnje nisu baš pouzdane. Poslije promocije prešao je u Srbiju i tu sretno izliječio knjaza Miloša, tako da ga je ovaj imenovao dvorskim liječnikom. Bio je liječnik podunavske komande, a zatim okružni fizik u Požarevcu (1839). Godine 1836. sudjelovao je kod suzbijanja kolere u Ražnju, a g. 1837. kod suzbijanja kuge u jednom dijelu Srbije. Zbog učestvovanja u nekoj zavjeri prebjegao je u Austriju, pa se bavio privatnom praksom u Zemunu i Srijemskim Karlovcima. Kasnije se vratio u Srbiju, pa je g. 1859. postao kneževski štabni kirurg. Sudeći po ocjenama u konduit-listama imao je vrlo nezgodnu narav, a kao liječnik nije bio omilio u narodu. Godine 1864. obavijestio je Ministarstvo vojske, da je otkrio odličan lijek protiv skorbuta: papriku! Zbog toga su ga ironizirali, no to je doista bilo sjajno otkriće. Ta iz paprike je izolirana askorbinska kiselina — vitamin C. Nikolić je umro u Beogradu godine 1880. kao umirovljeni sanitetski major.

Literatura: Simonović, Srbi lekari u Vojvodini; Stajić, Prvi Vojvodani lekari; Ivanić, Konduit-liste; Thaller, Le poivron rouge comme remède contre le scorbut en 1864., Medicinski pregled, 1938. br. 7—9; Petrović, Letopis Matice Srpske sv. 151; Stanojević, Istorija srpskog vojnog saniteta; Jeremić, Zdrav. prilike u jug. zemljama; Lindenmayr, Serbien; Jeremić, Srp. med. bibliografija.

192.

IVANOVICS Andreas

Specimen inaugurale medicum DE MAGNETE quod ... in alma ac celeberrima Universitate Pesthana ad doctoris medicinae gradum evehere-

tur concinnavit ANDREAS IVANOVICS, Quinque Ecclesiensis. Theses adnexae defendentur in Palatio Universitatis majori die — Juni 1834. PESTINI, Typis Landererianis. 8°, str. 27. i jedna slika.

Fizikalna rasprava o magnetizmu pisana mađarskim jezikom.

Dr. Andrija Ivanović rodio se u Pečuhu 29. IX. 1805. od hrvatskih roditelja. Počeo je studirati teologiju, no ubrzo je prešao na medicinu. Doktorirao je u Pešti 16. VII. 1833. Dvije godine radio je kao asistent na peštanskom fakultetu. Napose se zanimao homeopatijom, hidroterapijom i mesmerizmom, a pravio je i pokuse s »ovinom«, t. j. sa zaštitnim cijepljenjem pomoću ovčjih boginja. Godine 1842. zatražio je dozvolu, da predaje homeopatiju na medicinskom fakultetu u Pešti. Bio je odbijen. Godine 1844. odlazi u Srbiju, gdje postaje okružni fizik najprije u Jagodini, a zatim u Negotinu (okrug Krajinski). Istaknuo se svojom odličnom stručnom spremom, naročito prigodom suzbijanja epidemije kolere godine 1848. Te godine održao je u Negotinu jedno predavanje, u kojem je iznio mišljenje, da je uzročnik kolere prostim okom nevidljiva mušica, koja živi u mlijeku, vodi i slatkom voću. Najbolja zaštita je, po njegovu mišljenju, iskuhavanje hrane. Protivio se venesekciji koleričnih bolesnika. Godine 1850. zatražio je Ivanović otpust iz službe i zamolio dozvolu za otvaranje privatnog lječilišta hladnom vodom. To lječilište trebalo je biti uređeno poput lječilišta u Gräfenbergu. U svom zavodu namislio je Ivanović u prvom redu liječiti frengu (sifilis). Međutim je već iduće godine napustio Srbiju, navodno zbog tragične smrti svoje kćeri. Od 1851. do g. 1856. bio je gradski fizik u Koprivnici. Odatle je otišao u Graz, zatim u Peštu, Pečuh i Budim. Opet se vratio u Hrvatsku postavši općinskim liječnikom u Virju. Tamo je umro godine 1880. Bio je član Zbora liječnika Hrvatske i Slavonije. Napisao je mnogo stručnih članaka u raznim mađarskim časopisima, a i nekoliko knjiga o homeopatiji i autojatriji, t. j. liječenju sugestijom.

Literatura: Autobiografski podaci u djelu Authoiatria, Graz 1858; Szinnyei, Magyar írók; Thaller, Pov. med. u Hrvatskoj; Ivanić, Kolera u Srbiji u XIX. vijeku; Beograd 1940; Lindenmayr, Serbien; Rakovac, Spomen knjiga Sbora liečnika; Petrik, Bibl. Hungariae; Győry, Mag. orv. bibliographiája.

193.

LEDNICZKY Stephanus

Dissertatio inauguralis DE PRIMORDIIS ATQUE INCREMENTIS INSTITUTIONIS CLINICAE, quam ... publicae eruditorum disquisitioni submittit STEPHANUS LEDNICZKY, Vetr. Betsino-Bacsiensis. Theses adnexae defendentur in Universitatis Palatio majori die 19. Martii 1834. PESTINI. Typis Landererianis. 8°, str. 32.

Knjiga ima i mađarski naslov:

Iktatási éetekezés a kórágyi intézet eredetéről és előmeneteléről.

Rasprava o počecima i razvitku klinika i kliničke nastave. Pisano mađarskim jezikom.

Dr. Stjepan Lednicki, rodom iz Starog Bečeja, doktorirao je u Pešti godine 1834. Od godine 1840. bio je liječnik u Velikoj Kaniži.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Szinnyei, Könyvészete.

194.

REBRICH Josephus

Dissertatio inauguralis quam DE AQUA respectu duntaxat politico sumta, ut ... elucubratus est JOSEPHUS REBRICH. — BUDAE, 1835. Typis R. Sc. Univ. Hungaricae. 8⁰, str. 32.

Higijenski traktat o vodi. Dobra voda prvi je uvjet za napredak svake ljudske naseobine. Autor navodi, da su Rimljani i Turci imali u tom pogledu mnogo naprednije nazore, nego zapadnjaci. Navodi svojstva dobre vode, zatim moguće škodljive sastojine i bolesti, koje od njih nastaju. Spominje razne fruškogorske izvore i veli, da daju najbolju i najzdraviju vodu u Ugarskoj.

Dr. Josip Rebrić rodio se 13. I. 1806. u Srijemskim Karlovcima. Doktorirao je u Pešti godine 1835. Kao đak živio je u teškoj materijalnoj oskudici. Obratio se za novčanu pripomoć na mitropolitu Stratimirovića, no umjesto njega podupro ga je biskup Alagović, pa je stoga njemu posvetio citiranu disertaciju. Iza promocije bio je liječnik u Bosni (Gradište), zatim je prešao u Srbiju. Bio je liječnik u Negotinu, Aleksincu i kontumacijski liječnik u Bregovu (1839), okružni liječnik u Kragujevcu (1839), liječnik u Valjevu, Beogradu i t. d. U Beogradu se kao privatni liječnik spominje još g. 1876. Izdao je neobičnu knjigu: prijevod s talijanskog etičkih pouka indijskog filozofa Sanakea na srpskom i novogrčkom jeziku. Bio je Hrvat, katolik, ali se posve aklimatizirao u Srbiji.

Literatura: Petrović, Fruškogorski izvori, Letopis Matice Srpske sv. 151; Mihailović, Molba jednog lekara, Miscellanea sv. II; Stajić, Prvi Vojvođani lekari; Jeremić, Zdrav. prilike u jug. zemljama; Jeremić, Prilog istoriji zdrav. kulture Sr. Karlovaca; Jeremić, Srp. med. bibliografija; Petrik, Bibl. Hungariae (cit. krivo pod Bebrich); Lindenmayr, Serbien.

195.

MAXIMOVICS Basilius

Dissertatio inauguralis medica DE SCORBUTO, quam ... in R. Sc. Universitate Pestiensi ... submittit BASILIUS MAXIMOVICS, Hungarus Rigyicza-Bacsiensis. Theses adnexae publice defendentur ... die — Mensis Septembris 1835. — BUDAE, typis R. Sc. Univ. Hungaricae. 8⁰, str. 64.

Opsežna radnja, u kojoj je sistematski izloženo cijelo tadašnje znanje o skorbutu. Autor ispravno zapaža, da je etiologija skorbuta zapravo nepoznata i da se ne mogu održati mišljenja većine ostalih autora.

Dr. Vasa Maksimović, Srbin iz Bačke, doktorirao je u Pešti koncem mjeseca septembra godine 1835. Od g. 1843. bio je fizik distrikta u Starom Bečeju, a od g. 1864. županijski fizik u Somboru. Umro je Somboru 27. II. 1881.

Literatura: Simonović, Srbi lekari u Vojvodini.

196.

STEPHANOVITS Thomas

Dissertatio inauguralis medica DE OFFICIIS MEDICI, quam ... in R. Sc. Univ. Pestiensi, publicae disquisitioni submittit THOMAS STEPHANOVITS Temesvariensis. Theses calci operis adnexae propugnabuntur in Palatio Universitatis maiore die 31. Mensis Julii 1835. 8⁰, str. 30.

Rasprava o dužnostima liječnika i njegovu položaju u društvu. Ističe veliku moralnu odgovornost liječnika.

Dr. Toma Stefanović, Srbin iz Temišvara, doktorirao je u Pešti 31. VII. 1835. Bio je liječnik u Temišvaru. Spominje se u popisima pretplatnika mnogih srpskih knjiga, a 1881. godine u popisu članova Matice Srpske.

Literatura: Jeremić, Sitni prilozi, Miscellanea sv. III; Jeremić, Zdrav. prilike u jug. zemljama.

197.

BELLONY Carolus

Dissertatio inauguralis medica DE NOSTALGIA, quam ... pro gradu doctoris medicinae legitime consequendo conscripsit CAROLUS BELLONY ... PESTINI, 1835. Typis Landererianis. 8⁰, str. 22

Rasprava o nostalgiji ili o čežnji za domovinom.

Dr. Karlo Bellony[1] rodio se u Levici (Slovačka) oko godine 1811. Doktorirao je u Pešti godine 1835. Iduće godine otišao je u Srbiju, Gospodaru Jevremu u Čačak. Bio je liječnik kod Moravsko-Podrinske komande, zatim kod garde. Uspješno je suzbio epidemiju kolere u Kragujevcu. Kao vojni liječnik služio je u Karanovcu, Beogradu, Kragujevcu i Ćupriji. Prigodom reforme zdravstvene službe u Srbiji imenovan ie za okružnog liječnika u Jagodini. Godine 1858. postavljen je za šefa srpskog vojnog saniteta. Na tom je položaju ostao do g. 1877. Bio je neobično sposoban, energičan i agilan čovjek, pa je veoma zaslužan za organiziranje i izgradnju nekadašnjeg srpskog vojnog saniteta. Bio je jedan od osnivača Srpskog lekarskog društva. Napisao je knjigu o vojničkoj prvoj pomoći, poučenija za sanitetske trupe i svoje memoare.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Győry, Mag. orv. bibliographiája; Jeremić, Zdrav. prilike u jug. zemljama; Jeremić, Sitni prilozi, Miscellanea sv. III; Ivanić, Konduit-liste; Szinnyei, Magyar írók; Lindenmayr, Serbien.

---

1 Dr. Josip Bellony, rodom iz trenčinske županije, vjerojatno Karlov brat, doktorirao je godine 1836. u Pešti na temelju disertacije »De struma«. Njegov nam život nije poznat. Našao sam ga spomenutog među pretplatnicima na neke srpske knjige.

198.

MEINERT Hermanus Augustus

Dissertatio inauguralis medica DE ENORMITATE VIRIUM VITALIUM IN ORGANISMO HUMANO, quam ... pro doctoris medicinae laurea rite obtinenda ... publicae eruditorum disquisitioni submittit HERMANUS AUGUSTUS MEINERT ... BUDAE 1835. 8⁰, str. 28.

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Hermann Meinert rodio se godine 1816. u Litoměřice (Češka). Medicinu je studirao u Pragu, Beču i Pešti, gdje je doktorirao godine 1835. Iduće godine prešao je u Srbiju. Najprije je bio liječnik u aleksinačkom karantenu, zatim liječnik kneževske garde. 7. VIII. 1839. imenovan je za fizika kragujevačkog okruga. Premješten je g. 1847. za okružnog fizika u Beograd.

Literatura: Szinnyei, Magyar írók; Szinnyei, Könyvészete; Ivanić, Konduit-liste; Lindenmayr, Serbien.

199.

JELLACHICH Josephus

Dissertatio inauguralis physiologico medica sistens PRIMAM METAMORPHOSIM ORGANISMI HUMANI, quam ... edidit JOSEPHUS JELLACHICH Nobilis Hungarus Quinque-Ecclesiensis. In Theses adnexas disputabitur die Maji 1836. — BUDAE, Typis R. Univ. Hungaricae. 8⁰, str. 30.

Knjiga ima i mađarski naslov.

Az emberi életművezet' első változásairól értekezik orvos-doctorrá létekor.

Rasprava o embriologiji napisana mađarskim jezikom.

Dr. Josip Jelačić rodio se godine 1816. u Pečuhu. Doktorirao je u Pešti mjeseca maja godine 1836. Od g. 1837. bio je gradski fizik u Požegi. Umro je u Požegi 5. XII. 1878.

Literatura: Kempf, Požegana, Lij. vjesnik 1931. br. 4; Thaller, Pov. med. u Hrvatskoj; Cal. Zagrabiense 1837.

200.

PEKAROVITS Gabriel

Dissertatio inauguralis medica DE SALICINA, quam ... submittit GABRIEL PEKAROVITS Hungarus Oroszlanus-Torontaliensis. Theses adnexae publicae defendentur ... die 9. Maii 1836. ... PESTINI, 1836. Typ. Trattner-Károlyianis. 8⁰, str. 22.

Rasprava o ljekovitom djelovanju vrbine kore.

Dr. Gavrilo Pekarović doktorirao je u Pešti godine 1836. Iste godine štampao je u Budimu knjigu »Čadoljub ili negovanje dece u pervim života godinama«. Vrativši se u domovinu bio je liječnik u Vršcu.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Szinnyei, Magyar írók; Jeremić; Zdrav. prilike u jug. zemljama; Simonović, Srbi lekari u Vojvodini; Spisak knjiga Matice Srpske.

201.

STEKKER Paulus

ATMOSPHAEROLOGIA, quam ... pro doctoratus laurea consequenda publicae eruditorum disquisitioni submittit PAULUS STEKKER Magister artis obstetriciae. ... BUDAE, Typis Reg. Scient. Universitatis Hungaricae, 1836. 8⁰, str. 52+4.

Radnja ima i mađarski naslov:

Légtan mellyről orvos tanárrá létekor értekezett.

Rasprava o sastavu atmosfere, njenim mijenama i utjecaju na ljudsko zdravlje.

Dr. Pavle Stekker rodio se godine 1815. u Sigetu. Doktorirao je u Pešti godine 1836. Nakon promocije bio je kratko vrijeme asistent na peštanskom sveučilištu, zatim je prešao u Tursku. Boravio je u Carigradu i Sarajevu, a g. 1837. premješten je u beogradsku tvrđavu, da suzbija prijeteću epidemiju kuge. Ostao je liječnik turskog garnizona u Beogradu. U decembru g. 1839., odnosno januaru iduće godine, postavljen je za gradskog fizika. Godine 1841. imenovan je za fizika beogradskog okruga. Umro je u Beogradu g. 1847.

Literatura: Szinnyei, Magyar írók; Ivanić, Konduit-liste; Lindenmayr, Serbien.

202.

FERK Innocentius

DENTITIO physiologice et therapeutice considerata. Dissertatio inauguralis medica quam ... pro Doctoratus Laurea rite obtinenda in R. scientiarum Universitate Hungarica edidit INNOCENTIUS FERK, Croata Warasdinensis. Theses adnexae publice defendentur in Palatio Universitatis minori die 16. Maji 1837. — BUDAE, typis R. Universitatis Hungaricae. 8⁰, str. 28.

U ovoj radnji opisani su zubi i njihova građa, zatim denticija t. j. fiziologija formiranja i mehanizam izbijanja zubi. Autor navodi terapeutske miere kod nepravilne denticije.

Dr. Nevin Ferk, Varaždinac, doktorirao je u Pešti 16. V. 1837. Godine 1841. postao je gradski fizik u Varaždinu. Suzbijao je epidemiju kolere godine 1849—1850.

Literatura: Thaller, Pov. medl. u Hrvatskoj; Chloupek, Mortalitet i natalitet u Varaždinu, Miscellanea sv. IV.; Cal. Zagrabiense 1841.

203.

GRODER Antonius

ANGINA MEMBRANACEA. Dissertatio medica inauguralis, quam ... conscripsit ANTONIUS GRODER Chirurgiae Doctor, Oculista, et Artis obstetriciae Magister. Theses adnexae defendentur ... die 27. Maji 1837. BUDAE, Typis R. Univ. Hungaricae. 8⁰, str. 25.

Rasprava o difteriji.

Dr. Antonije Groder rodio se u Beču godine 1808. Doktorirao je u Pešti 27. V. 1837. Kao liječnik radio je na bečkoj jozefinskoj akademiji, zatim u petoj artiljerijskoj regimenti u Pešti i u peštanskoj gradskoj bolnici. Godine 1839. dobiva namještenje u Srbiji, najprije kao privremeni, a zatim (1841) kao stalni fizik šabačkog okruga. Na tom je mjestu stalno ostao. Još godine 1881. publicira neke stručne članke u srpskim časopisima.

Literatura: Jeremić, Srp. med. bibliografija; Ivanić, Konduit-liste; Jeremić, Zdrav. prilike u jug. zemljama.

204.

GRESZ Joannes

Dissertatio inauguralis medico-botanica DE POTENTILLIS HUNGARIAE, CROATIAE, TRANSYLVANIAE, DALMATIAE, ET LITORALIS HUNGARICI, quam ... in Universitate Pestiensi ... submittit JOANNES GRESZ, Hungarus Perlahino Zaladiensis. Theses adnexae defendentur ... Julii 1837. PESTINI, Typis Beimel. 8⁰, strana 31+VIII.

Botanička rasprava o varijetetima petolista, koji dolaze u Ugarskoj i Hrvatskoj.

Dr. Ivan Gres (po nekim dokumentima Gries) rodio se godine 1812. u Prelogu (Međimurje) u tadašnjoj zaladskoj županiji. Doktorirao je u Pešti godine 1837. Bio je županijski fizik zaladske županije sa sjedištem u Prelogu i Zala-Egeršegu, zatim liječnik u Čakovcu. Umro je u Čakovcu 19. II. 1884.

Literatura: Szinnyei, Magyar írók; Bugát-Flór, Magyar. orvosrend Névsora 1840.

205.

CZOMPO Joannes

Dissertatio inauguralis medico-botanica DE EUPHORBIACEIS HUNGARIAE, CROATIAE. TRANSYLVANIAE, DALMATIAE, ET LITORALIS HUNGARICI, quam ... submittit JOANNES CZOMPO ... 1837. PESTINI, Typis Beimel. 8⁰, str. 16.

Botanička rasprava o varijetetima mljećike, koji se nalaze u Ugarskoj i Hrvatskoj.

Dr. Jovan Compo rodio se godine 1799. u selu Jakubjan, komitat Capson (Ugarska). Doktorirao je u Pešti godine 1837. Prije doktorata služio je dvanaest godina u raznim stranim državama kao magister kirurgije. Godine 1838. došao je u Srbiju. Neko vrijeme bio je liječnik kod garde u Požarevcu, a zatim je imenovan okružnim liječnikom u Čačku. Umro je u Beogradu nakon nekoliko godina službovanja u Srbiji. U njegovoj konduit-listi piše, da slabo razumije srpski i da je slabe sreće u liječenju.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Szinnyei, Magyar írók; Jeremić, Zdrav. prilike u jug. zemljama: Ivanić, Konduit-liste; Lindenmayr, Serbien.

206.

FEUEREGGER Carolus

Dissertatio inauguralis medico-botanica DE VALERIANEIS HUNGARIAE, CROATIAE, TRANSYLVANIAE, DALMATIAE, ET LITORALIS HUNGARICI, quam ... submittit CAROLUS FEUEREGGER ... PESTINI, 1837. Typis Beimel. 8⁰, str. 31.

Botanička rasprava o varijetetima odoljena (valerijane), koji dolaze u Ugarskoj i Hrvatskoi.[1]

Dr. Karlo Feueregger bio je liječnik u Erdelju. Spominjem ga samo zbog teme njegove doktorske disertacije.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae, Szinnyei, Magyar írók; Forenbacher, Prethodnici Schlossera i Vukotinovića, Rad Jug. Akad. sv. 161.

207.

ROSENBERG Sigmundus

AQUAE SOTERIAE DARUVARIENSES. Dissertatio inauguralis medica ... SIGMUNDUS ROSENBERG ... PESTINI, 1837. Typ. Jos Beimel. 8⁰, str. 55.

Rasprava o toplicama u Daruvaru. Našao sam je samo citiranu.

Dr. Žigmunt Rosenberg, rodom iz Požege, doktorirao je u Pešti godine 1837. Sudeći po disertaciji boravio je neko vrijeme u Daruvaru.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Györy, Mag. orv. bibliographiája; Szinnyei, Magyar írók.

208.

MICHAILOVICS Constantinus

Dissertatio inauguralis medica DE TRACHEITIDE ACUTA INFANTUM, quam ... submittit CONSTANTINUS MICHAILOVICS PESTINI, 1837. Typis Jos. Beimel. 8⁰, str. 20.

Rasprava o difteriji.

Dr. Konstantin Mihailović rodio se godine 1807. u Zemunu. Doktorirao je u Pešti godine 1837. Nakon promocije boravio je neko vrijeme u Zemunu, zatim je bio direktor i liječnik kontumaca u Kragujevcu, a g. 1839. postao je okružni liječnik u Smederevu. Godine 1840. strpali su ga

---

1 Gresova, Compova i Feuereggova radnja su posve analogne. Očito su oni svoje disertacije napisali po zajedničkom dogovoru. Zapravo su te radnje nastale zaslugom peštanskog profesora botanike dra. Josipa Sadlera (Požun 6. V. 1791. — Pešta 12. III. 1849.), koji je u više navrata zbog botaničkih istraživanja proputovao Hrvatsku, napose Primorje i Dalmaciju. Sadler je publicirao nekoliko rasprava o hrvatskoj flori. U svojoj inauguralnoj disertaciji spominje Sadler mnogo hrvatskih biljaka. (Diss. inaug. sistens descriptionem Epiphyllospermarum Hungariae et provinciarum adnexarum atque Transylvaniae indigenarum, Pestini 1820). Najvjerojatnije Gres, Compo, Feueregger i Jakovčić (čiju ću disertaciju kasnije spomenuti) uopće nisu pravili botanička istraživanja na terenu u Hrvatskoj, nego su se služili podacima, koje im je dao njihov profesor.

u zatvor zbog sudjelovanja u Peketinoj buni. Pušten je iz zatvora iste godine i premješten u Kragujevac. Kasnije je na opće traženje lokalnih vlasti vraćen natrag u Smederevo.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Jeremić, Zdrav. prilike u jug. zemljama; Mihailović, Prilozi, Miscellanea sv. III; Ivanić, Konduit-liste; Jeremić, Med. prilike u Zemunu; Lindenmayr, Serbien.

209.

SIPOS Carolus

Dissertatio inauguralis sistens METAMORPHOSES SUPERFICIEI TELLURIS, quam ... publicae eruditorum disquisitioni submittit CAROLUS SIPOS ... BUDAE 1837. Typis J. Gyurian et M. Bago. 8°, strana 18.

Knjiga ima i mađarski naslov:

Orvostudori értekezés. A főld színe változásai.

Rasprava o mijenama zemljine površine.

Dr. Karlo Šipoš rodio se godine 1813. u Aszalónu (Ugarska). Doktorirao je u Pešti godine 1837. Bio je liječnik u Prelogu. U istom je mjestu umro godine 1877.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Szinnyei, Magyar írók; Szinnyei, Kőnyvészete.

210.

URBANITS Michael

Dissertatio inauguralis medico-practica sistens OBSERVATA IN CLINICO MEDICO PRO MEDICIS REGIAE SCIENTIARUM UNIVERSITATIS HUNGARICAE mense Aprili anni 1835. collecta quam ... submittit MICHAEL URBANITS Nobilis Hungarus. Theses adnexae publice defendentur in aedibus Universitatis die — Julii 1837. BUDAE, typis Reg. Universitatis Hungaricae. 8°, str. 30.

Dvadeset povijesti bolesti, koje je opažao autor i ostali liječnici u peštanskoj klinici. Kao liječnici ordinariusi spominju se među ostalima i Ferk i Stanković.

Dr. Mihajlo Urbanić, Srbin iz Sombora, doktorirao je u Pešti godine 1837. Nakon promocije živio je uglavnom u Mađarskoj. Bio je fizik čanadske županije.

Literatura: Szinnyei, Magyar írók; Petrik, Bibl. Hungariae; Nader, Med. Schem. 1848.

211.

JAKOVCSICH Antonius Paulus

Dissertatio inauguralis medico-botanica sistens LITERATURAM DOCTRINAE DE FUNGIS VENENATIS, SUSPECTIS ET EDULIBUS ACCEDENTE SYNOPSI SPECIERUM HUNGARICORUM

AMANITAE quam ... submittit ANTONIUS PAULUS JAKOVCSICH ... PESTINI, 1838. Typ. Jos. Beimel. 8⁰, str. 24 i jedna tabela.

Rasprava o otrovnim gljivama. Disertacija rađena po uputama prof. Saidlera.

Dr. Antun Pavao Jakovčić, rodom iz Kraljevice, doktorirao je u Pešti godine 1838. Bio je doktor prava, medicine i kirurgije. Neko vrijeme bio je privatni liječnik i advokat u Kraljevici. Godine 1844. postao je fizik zagrebačke županije, no ubrzo se vratio u Kraljevicu. Iduće godine primljen je u patricijat grada Bakra. Od g. 1848. do 1853. bio je protomedik Hrv. Primorja. Godine 1861—1865 zastupao je grad Bakar u Hrvatskom saboru. Umro je godine 1892. kao podžupanijski liječnik u Kraljevici.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Szinnyei, Magyar írók; Győry, Mag. orv. bibliographiája; Thaller, Pov. med. u Hrvatskoj; Rakovac, Spomen knjiga Sbora liečnika; Mašić, Prilozi za poviest grada Bakra, Sušak 1896.

212.

FURIAKOVICS Joannes Ernestus

DISPOSITIO IN MORBOS EX DIVERSITATE SEXUS. Dissertatio inauguralis medica, quam ... conscripsit JOAN. ERNEST. FURIAKOVICS, Chirurgiae Doctor, Artis ocularis et obstetriciae Magister. Theses adnexae defendentur ... Anno MDCCCXXXVIII. — PESTINI, Typis Beimel. 8⁰, str. 31.

Rasprava o naročitim naklonostima prema bolestima obzirom na spol. Autor izlaže, kojim je bolestima pretežno izložen ženski, a kojima muški organizam.

Dr. Ivan Ernest Furjaković rodio se 22. V. 1811. u Srijemskim Karlovcima. Otac mu je bio fizik srijemske županije dr. Ivan Antun Furjaković. Ernest je doktorirao u Pešti 16. VIII. 1838. Odmah nakon promocije postao je začasni fizik u Rumi. Vršio je očev posao, a poslije očeve smrti postao je pravi fizik srijemske županije. Umirovljen je godine 1875. Umro je u Rumi 10. VIII. 1889. Otac i sin bili su omiljeli u cijelom Srijemu.

Literatura: Thaller, Pov. med. u Hrvatskoj; Rakovac, Spomen knjiga Sbora liečnika; Nekrolog u Lij. vjesniku godine 1889; Szinnyei, Magyar írók.

213.

LASZLOVICH Augustus Carolus

Dissertatio medica VARIOLARUM ET VACCINAE HISTORIAM ILLUSTRANS, quam ... submittit AUGUSTUS CAROLUS LASZLOVICH ... PESTINI, 1838. Typ. Lud. Landerer. 8⁰, str. 14.

Rasprava o historijatu boginja i otkriću zaštitnog cijepljenja.

Dr. August Dragutin Laslović, rodom iz Zagreba, doktorirao je u Pešti godine 1838. Od g. 1843. bio je fizik grada Zagreba, a od g. 1846. zagrebačke županije.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Győry, Mag. orv. bibliographiája; Thaller, Pov. med. u Hrvatskoj; Szinnyei, Magyar írók; Cal. Zagrabiense 1834.—1847.; Bugát es Flór, Magyarországi orvosrend Névsora 1840.

214.

SZTANKOVITS Adamus

Dissertatio inauguralis medico-semiotica sistens PHYSIOGNOMIAM UT SIGNUM IN MORBIS, quam ... submittit ADAMUS SZTANKOVITS ... BUDAE 1839. Typis Joan. Gyurián et Mart. Bagó. 8°, strana 20.

Rasprava o dijagnostičkom značenju izgleda lica.

Dr. Adam Stanković, Srbin rodom iz Trstena, doktorirao je u Pešti godine 1839.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Szinnyei, Könyvészete; Szinnyei, Magyar írók.

215.

KOLLAROVICH Stephanus

Dissertatio inauguralis medica DE ANALYSI URINAE, quam ... submittit STEPHANUS KOLLAROVICH ... PESTINI, 1840. Typ. Jos. Beimel. 8°, str. 16.

Rasprava o analizi urina.

Dr. Stevan Kolarović, rodom iz Srijemskih Karlovaca, doktorirao je u Pešti godine 1840. Nakon promocije boravio je neko vrijeme u Rumi. Godine 1849. bio je kratko vrijeme fizik u Srijemskim Karlovcima. To je mjesto brzo napustio, jer ga grad nije mogao plaćati. Zatim je bio liječnik u Novom Sadu, pa u Iloku, gdje je i umro.

Literatura: Petrik: Bibl. Hungariae; Jeremić, Zdrav. prilike u jug. zemljama; Jeremić, Prilozi ist. zdrav. kulture Sr. Karlovaca; Rakovac, Spomen knjiga Sbora liečnika.

216.

PETROVICS Simeonus

Specimen inaugurale DE CALCULIS VESICALIBUS RESPECTU DIAGNOSEOS, GENESEOS, ET AETIOLOGIAE quod ... conscripsit SIMEONUS PETROVICS ... PESTINI 1840. Typis Jos. Beimel. 8°, strana 44.

Knjiga ima i mađarski naslov:

Értekezés a hugykővekről.

Rasprava o dijagnozi, patogenezi i etiologiji mokraćnih kamenaca.

Dr. Simeon Petrović, Srbin iz Arada, doktorirao je u Pešti g. 1840.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Szinnyei, Magyar írók.

217.

LUTTER Josephus

Dissertatio inauguralis politico-medica DE NOSOCOMIIS quam ... submittit JOSEPHUS LUTTER ... PESTINI 1840. Typis Jos. Beimel. 8⁰, str. 40.

Rasprava o bolnicama.

Dr. Josip Lutter, rodom iz Osijeka, doktorirao je u Pešti godine 1840. Bio je fizik virovitičke županije i gradski fizik u Osijeku.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Szinnyei, Magyar írók; Cal. Zagrabiense 1847.

218.

ROTH Albertus

Dissertatio inauguralis politico-medica DE INFLUXU SEXUS SEQUIORIS IN VITAM, ET STATUM. Quam ... submittit M. ALBERTUS ROTH Hungarus M. Becskerekino-Torontaliensis. Theses adnexae defendentur ... Maji a. c. PESTINI, 1841. Typis Trattner-Károlyianis. 8⁰, str. 32.

Rasprava o utjecaju žena na privatni život pojedinca i na cjelokupni društveni život. Zanimljive opaske o ulozi ženstva u historiji.

Dr. Albert Rot rodio se u Zrenjaninu (Velikom Bečkereku) 19. XI. 1814. Doktorirao je u Pešti 1841. godine. Bio je fizik aradske, temišvarske i torontalske županije. Umro je u Aradu 7. XII. 1879.

Literatura: Szinnyei, Magyar írók.

219.

MECZNER Augustus

UTILITAS ANATOMIAE PATHOLOGICAE. Dissertatio inauguralis medica quam ... pro Doctoris Medicinae gradu rite consequendo in ... R. Sc. Universitate Hungarica publicae eruditorum disquisitioni submittit AUGUSTUS MECZNER, Hungarus Hradekino-Liptoviensis. In Theses adnexas disputabitur in Palatio Universitatis Julii ... Pestini 1841. BUDAE, Typis J. Gyurián et M. Bagó. 8⁰, str. 24.

Radnja ima i mađarski naslov:

A kórboncztan haszna.

Rasprava o koristima patološke anatomije pisana mađarskim jezikom.

Dr. August Meczner rodio se 5. VIII. 1818. u Hrádeku Liptovskom (Slovačka). Doktorirao je u Pešti godine 1841. Bio je fizik srijemske županije sa sjedištem u Vukovaru i gospoštijski liječnik grofa Eltza. Umro je u Vukovaru 3. VI. 1898.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Szinnyei, Magyar írók; Rakovac, Spomen knjiga Sbora liečnika; P. J-ić, Nekrolog u Sriemskim Novinama od 4. lipnja 1898.

220.

DRASKOVICH Joannes Nep.

Dissertatio inauguralis medica DE PUERPERIO, quam ... edidit JOAN. NEP. DRASKOVICH Hungarus Budensis. Assistens Nosocomii civium Pestiensium. Theses adnexae defendentur ... 1841. BUDAE, Typis Gyurián et Bagó. 8⁰, str. 24.

Rasprava o fiziološkim procesima, koji se odigravaju u ženskom organizmu nakon poroda i o higijeni babinja.

Dr. Ivan Nep. Drašković, rodom iz Budima, doktorirao je u Pešti godine 1841. Bio je liječnik u peštanskoj gradskoj bolnici. On je pomađareni odvjetak čuvene hrvatske porodice.[1]

221.

RADULOVICS Demetrius

Dissertatio inauguralis medica DE GYMNASTICA MEDICA physiologico et diaetetico respectu, quam ... submittit DEMETRIUS RADULOVICS, Alba-Ecclesiensis e confinio militari banatico. Theses adnexae defendentur Mense Martio 1842. PESTINI, typis Trattner. 8⁰, str. 30.

Rasprava o medicinskoj gimnastici t. j. profilaksi i liječenju bolesti pomoću metodičkih pokreta tijela. U toj gotovo posve modernoj radnji pravilno je ocijenjeno značenje gimnastike i sporta za ljudsko zdravlje.

Dr. Dimitrije Radulović rodio se 23. X. 1814. u Beloj Crkvi. Doktorirao je u Pešti 26. II. 1842. Kasnije je bio liječnik u Pančevu i gradski fizik u Srijemskim Karlovcima. Umro je u Karlovcima 23. IV. 1865.

Literatura: Simonović, Srbi lekari u Vojvodini; Stajić, Prvi Vojvođani lekari; Jeremić, Prilozi ist. zdrav. kulture Sr. Karlovaca; Spisak knjiga Matice Srpske.

222.

PANCHICH Josephus

TAXILOGIA BOTANICA. Dissertatio inauguralis quam nutu inclytae facultatis medicae pro doctoris laurea in R. scientiarum Universitate Hungarica consequenda publicavit JOSEPHUS PANCHICH. Pestini, Typis Beimel, 1842. 8⁰, str. VII+22.

Rasprava o sistematologiji biljaka.[2] Autor iznosi i kritički uspoređuje razne sisteme klasifikacije bilja. Već se po tom školskom radu nazire budući odličan botaničar.

Prof. dr. Josip Pančić rodio se 5. IV. 1814. u selu Ugrine kod Bribira. Doktorirao je u Pešti 7. IX. 1842. Najprije je bio praktičan liječnik u Gergelezu kod Budima i Rukbergu. Zanimala ga je botanika, pa je g.

---

1 Isto je tako pomađareni odvjetak čuvene hrvatske obitelji Carolus Patacsich (1795—1876), koji je doktorirao u Pešti godine 1819. s disertacijom: »Dissertatio inauguralis medica sistens erronea quaedam de medicina et medicis hominum judicia«.

2 Pančićeva disertacija se redovno krivo citira kao »Toxicologia botanica«.

1845. otišao u Beč slušati botanička predavanja na tamošnjem sveučilištu. U Beču se upoznao s Vukom Karadžićem i on ga je nagovorio, da ode u Srbiju. Postao je okružni fizik u Jagodini i Kragujevcu. Godine 1853. postao je profesor prirodnih nauka na beogradskom liceju. Kasnije je bio u više navrata rektor te škole. Posvetio se prirodoslovnim istraživanjima, a napose botanici. Životno mu je djelo bio opis flore Srbije. Bio je ugledan učenjak, član mnogih društava, prvi predsjednik Srpske akademije nauka i član državnog savjeta. Umro je u Beogradu 25. II. 1888.

Literatura: Spomenica Josifa Pančića, Posebna izd. Srp. Akad. knj. 128, Beograd 1939. (napose članci Jurišića, Jakovljevića, Vouka, Belića, Glišića i dr.); Šulek, Pančić, Zagreb 1890; Spomen prilikom smrti dra. Pančića, Beograd 1888; Gavrilović, Pančić, Godišnjica Nikole Ćupića sv. 32; Stanojević, Enciklopedija; Ivanić, Konduit liste; Petrik, Bibl. Hungariae; Szinnyei, Könyvészete; Blečić, Univerzitetski vesnik, Beograd 24. XII. 1948.

223.

GROEBER Franciscus

Dissertatio inauguralis medica DE ENTOZOIS HOMINIS quam ... submittit FRANCISCUS GROEBER ... BUDAE, 1842. Typis Reg. Universitatis Hungaricae. 8⁰, str. 16.

Rasprava o parazitima čovjeka.

Dr. Franz Groeber, rodom iz Vršca, austrijski vojni liječnik, doktorirao je u Pešti godine 1842. Kao kontumacijski liječnik živio je dugo vremena u našoj Krajini. Bio je direktor kontumaca u Zemunu, Kostajnici i dr.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Győry, Mag. orv. bibliographiája; Szinnyei, Magyar írók; Mil. Schematismus 1850—1860; Jeremić, Med. prilike u Zemunu.

224.

REINER Mauritius

NORMA HISTORIAS MORBORUM RITE CONCINNANDI. Dissertatio inauguralis medica quam ... in alma ac celeberrima scientiarum Univ. Pestana pro obtinendis summis in medicina honoribus scripsit MAURITIUS REINER, Hungarus Crizio-Soproniensis. Theses adnexae defendentur in Palatio Universitatis minori die — Januarii 1842. PESTINI. Typis J. Beimel. 8⁰, str. 32.

Pravila za ispravno pisanje povijesti bolesti.

Dr. Mavro Reiner, rodom iz šopronske županije, doktorirao je u Beču godine 1842. Bio je županijski i gradski fizik u Osijeku. Autor raznih popularnih knjižica — izdanih u privatnoj nakladi u Osijeku — o grobljima, higijenskom značenju vode, tla i t. d. Umro je u Beču godine 1898.

Literatura: Rakovec, Spomen knjiga Sbora liečnika; Szinnyei, Magyar írók; Reiner, Necropolis.

225.

KALLIWODA Josephus

Dissertatio inauguralis medica DE ABORTU, quam ... submittit JOSEPHUS KALLIWODA ... BUDAE, 1843. Typ. J. Gyurián et M. Bagó. 8°, str. 16.

Rasprava o pobačaju.

Dr. Josip Kallivoda rodio se u Osijeku 12. I. 1820. Doktorirao je u Pešti 30. III. 1843. Odmah nakon promocije vratio se u Osijek i još iste godine postao začasni gradski fizik. Iduće godine postao je vlastelinski liječnik gospoštija Našica, Podgoraća, Orahovice i Feričanaca. Godine 1852. postaje fizik virovitičke županije. Godine 1855. spojena je ta županija sa srijemskom, pa Kallivoda odlazi kao privatni liječnik u Osijek. Po svršetku Bachova apsolutizma postaje opet fizik virovitičke županije (1861). Pod konac g. 1882. imenovan je odsječnim savjetnikom i zemaljskim praliječnikom. Protomedik Hrvatske bio je od g. 1882—1892. Bio je počasni član i predsjednik Zbora liječnika Hrvatske i Slavonije (1885 do 1892), počasni član društva kranjskih i društva srpskih liječnika, osječki gradski zastupnik i t. d. Za svog boravka u Osijeku osnovao je društvo slavonskih liječnika. S njegovim odlaskom iz Osijeka raspalo se to pokrajinsko liječničko društvo. Bio je neobično omilio i poštivan od kolega u struci. Istakao se kod suzbijanja epidemija kolere, pa je o tom napisao i jednu brošuru. Umro je u Zagrebu 22. II. 1892.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Rakovac, Spomen knjiga Sbora liečnika; Čepulić, Kratka povijest Zbora liečnika; Cuvaj, Poviest školstva, sv. VII; Nekrolog u Lij. vjesniku god. 1890.

226.

FLESCH Amadeus

Dissertatio inauguralis DE ARTHRITIDE, quam ... pro gradu medicinae doctoris consequendo ... publicae disquisitioni submittit AMADEUS FLESCH ... BUDAE, 1843. Typ. J. Gyurián et M. Bagó. 8°, str. 24.

Rasprava o upali zglobova. Našao sam je samo citiranu.

Dr. Amadeo Flesch, rodom iz Sente, doktorirao je u Pešti godine 1843. Godine 1850. dopušteno mu je da se bavi privatnom praksom u Beogradu.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Szinnyei, Magyar írók; Szinnyei, Könyvészete; Lindenmayr, Serbien.

227.

MALACH Georgius

MATRIMONIUM RESPECTU POLITICO-MEDICO. Dissertatio inauguralis medica ... GEORGIUS MALACH ... PESTINI, 1844. Typ. Trattner-Károlyianis. 8°, str. 20.

Rasprava o braku sa socijalno-medicinskog gledišta. Našao sam je samo citiranu.

Dr. Georgije Malać, rodom iz Osijeka, doktorirao je u Pešti godine 1844. Kasnije je bio liječnik u Novom sadu i okružni fizik u Jagodini.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Szinnyei, Magyar írók; Jeremić, Zdrav. prilike u jug. zemljama; Lindenmayr, Serbien.

228.

STOJKOVICS Petrus

Dissertatio inauguralis DE HERNIIS IN GENERE quam ... submittit PETRUS STOJKOVICS ... PESTINI 1844. Typis Jos. Beimel. 8°, str. 27.

Knjiga ima i mađarski naslov:

Ertekezés a sérvekről általában.

Rasprava o raznim vrstama kila.

Dr. Petar Stojković rodio se godine 1817. u Subotici. Doktorirao je u Pešti godine 1844. Bio je fizik u Somboru.

Literatura: Szinnyei, Magyar írók; Győry, Mag. orv. bibliographiája; Petrik, Bibl. Hungariae.

229.

THODOROVITS Lajos

Orvostudori értekezés A BŐR SZENVEKRŐL, KÜLÖNÖSEN A GUMÓCSOK, PŐRSEGEK, FOLTOK S TOLDALÉKUL A BUJASENYVES KÚTEGEKRÓL ... LAJOS THODOROVITS ... PEST 1845. nyomt. Landerer és Heckenast. 8°, str. 118.

Rasprava o kožnim bolestima. Našao sam je samo citiranu.

Dr. Ljudevit Todorović, Srbin iz Subotice, doktorirao je u Pešti godine 1845. Bio je liječnik bolnice sv. Roka u Pešti.

Literatura: Szinnyei; Könyvészete; Petrik, Bibl. Hungariae; Szinnyei, Magyar írók; Nader, Med. Schem. 1848.

230.

WERBANCSICS János

AZ IFJÚ ORVOS. (Orvostudori értekezés). WERBANCSICS JÁNOS ... BUDA 1845. nyomt Gyurián és Bagó. 8°, str. 44.

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Ivan Vrbančić, rodom iz Čakovca, doktorirao je u Pešti godine 1845.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Szinnyei, Magyar írók; Szinnyei, Könyvészete; Győry, Mag. orv. bibliographiája.

231.

RADIVOIEVICS Liubomir

GENERALIA DE HAEMORRHAGIIS. Dissertatio inauguralis medica, quam ab inclyta facultate medica pestiensi approbatam pro doctoris medicinae laurea obtinenda publicae eruditorum disquisitioni submittit LIUBOMIR RADIVOIEVICS, Serbus Kameniczio syrmiensis. Theses adnexae defendentur in palatio universitatis minori, mensis Novembris die — an. 1846. PESTINI, Typis Jos. Beimel. 1846. 8⁰.

Rasprava o krvarenjima.

Dr. Ljubomir Radivojević rodio se godine 1818. u Kamenici. Doktorirao je u Pešti g. 1846. Iza promocije otišao je u Srbiju. Najprije je služio u Kruševcu (1847), a zatim je premješten u krajinski okrug, gdje je vršio službu okružnog fizika (od 1851 g.) Poznat je kao veliki mecena. Stekao je znatan imetak, koji je ostavio kao svoju zadužbinu Srpskoj Akademiji. Umro je Kamenici godine 1895.

Literatura: Jovanović-Batut, Lj. Radivojević, Beograd 1912; Simonović, Srbi lekari u Vojvodini; Stajić, Prvi Vojvođani lekari; Spisak knjiga Matice Srpske; Nekrolog u »Delu« godine 1895; Szinnyei, Magyar írók.

232.

VELISAVLJEVICS Alexander

Dissertatio inauguralis medica DE MORBO BRIGHTII in clinico observato ... ALEXANDER VELISAVLJEVICS ... BUDAE, 1846. 8⁰, str. 22.

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Aleksander Velisavljević, rodom iz Zrenjanina (Velikog Bečkereka) doktorirao je u Pešti godine 1846. Bio je gradski liječnik u Zrenjaninu.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Szinnyei, Magyar, írók; Győry, Mag. orv. bibliographiája; Jeremić, Zdrav. prilike u jug. zemljama.

233.

BABITS János

Orvosi értekezés az ÉLETMÜVEK ROKON- ÉS ELLENSZENVEIRŐL ... JÁNOS BABITS ... BUDA 1846. Ny. Gyurián és Bagó. 8⁰, str. 18.

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Ivan Babić, Hrvat rodom s nekadašnjeg zrinjskog imanja Štrigova u Međimurju, doktorirao je u Pešti godine 1846.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Szinnyei, Könyvészete; Szinnyei, Magyar írók.

234.

MILKO Leopoldus

Dissertatio inauguralis medica DE CROUP LARYNGEO, quam ... submittit LEOPOLDUS MILKO ... PESTINI 1846. Typis Beimel. 8⁰, str. 23.

Rasprava o difteričkom krupu.

Dr. Leopold Milko rodio se godine 1820. u Subotici. Doktorirao je u Pešti godine 1846. Bio je liječnik u rodnom mjestu.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Szinnyei, Magyar írók.

235.

RADOJČIĆ Milosius

Dissertatio inauguralis medica DE TYPHO ABDOMINALI, quam in R. Sc. Univ. Hungarica ... submittit MILOSIUS RADOJČIĆ, Serbus Irreghino-Syrmiensis. Theses adnexae defendentur in palatio universitatis die — Mai 1847. PESTINI, Typis Beimel. 8⁰, str. 19.

Kratka, ali pregledna rasprava o trbušnom tifusu.

Dr. Miloš Radojčić rodio se godine 1820. u Irigu. Doktorirao je u Pešti godine 1847. Nakon promocije nastanio se u Pančevu. Neko vrijeme vršio je dužnost šefa saniteta Vojvodine. Godine 1850. bio je izabran za gradskog fizika u Zemunu. Umirovljen 1872. g. Umro je u Zemunu 29. V. 1879.

Literatura: Simonović, Srbi lekari u Vojvodini; Jeremić, Med. prilike u Zemunu.

236.

BOGDANOVICS Auxentius

Dissertatio inauguralis medica sistens AMENORRHOEAM, quam ... submittit AUXENTIUS BOGDANOVICS ... PESTINI, 1847. Typis Jos. Beimel. 8⁰, str. 16.

Rasprava o amenoreji. Našao sam je samo citiranu.

Dr. Avksentije Bogdanović, rodom iz Vršca, doktorirao je u Pešti godine 1847. Bio je liječnik u Vršcu.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Győry, Mag. orv. bibliographiája; Szinnyei, Magyar írók; Jeremić, Zdrav. prilike u jug. zemljama.

237.

GYURICSICS Alexander

Dissertatio inauguralis medica DE TUSSI CONVULSIVA, quam ... submittit ALEXANDER GYURICSICS ... PESTINI, 1847. Typ. Jos. Beimel. 8⁰, str. 16.

Rasprava o hripavcu.

Dr. Aleksander Đurišić doktorirao je u Pešti godine 1847. Bio je liječnik u Vršcu.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Győry, Mag. orv. bibliographiája; Jeremić, Zdrav. prilike u jug. zemljama; Spisak knjiga Matice Srpske.

238.

JANSON Joannes Nep.

HYDROPHOBIA. Dissertatio inauguralis medica ... JOANNES NEP. JANSON ... PESTINI, 1848. Typ. Jos. Beimel. 8⁰, str. 16.

Rasprava o bjesnoći.[1]

Dr. Ivan Janson rodio se godine 1820. u Pečuhu. Doktorirao je u Pešti godine 1848. Bio je fizik u Osijeku, a zatim podžupanijski liječnik u Našicama. Umro je u Našicama 17. II. 1897.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Brozović, Vancaš, Lij. vjesnik 1941. br. 4; Rakovac, Spomen knjiga Sbora liečnika.

IV. PADOVA

U srednjem vijeku dovinuše se talijanske medicinske škole do velike visine i slave. Među prvima se istaknuše Salerno i Bologna. Godine 1222. bili su prognani mnogi učitelji i đaci iz Bologne, pa se skloniše u Padovu. Ta izbjeglička grupa bila je jezgra oko koje se formiralo slavno padovansko sveučilište. Medicinske predmete počelo se predavati tek oko god. 1250. Nakon god. 1399. podijeljen je arhilicej na dva odsjeka; ius i ars. Juristi su bili teolozi i pravnici, a artisti su učili filozofiju, medicinu i prirodne nauke. Najveći sjaj postigla je padovanska visoka škola nakon što je došla pod vlast mletačke republike. God. 1517. imenovana su tri reformatora, koji su reorganizirali nastavu. Padova je tako postala sveučilišni grad Venecije. Kad su Mleci potpali pod Austriju, postala je padovanska škola jedno od važnih kulturnih žarišta u monarhiji. Nakon XVII. stoljeća gubi ona pomalo na važnosti zbog konkurencije drugih sveučilišta, ali je sve do danas sačuvala odbljeske staroga sjaja.

U Padovi su studirali mnogi naši ljudi. S jedne je strane tome bio uzrok visoki kvalitet, odnosno slava padovanskog sveučilišta, a s druge strane geografska blizina i politička povezanost nekih dijelova naše domovine s Venecijom. Posve je razumljivo, da su od naših ljudi u Padovi studirali uglavnom Dalmatinci i Istrani.

Profesori i studenti padovanskog medicinskog i filozofskog fakulteta (grupa artista) birali su svake godine jednog rektora kao svog zajedničkog predstavnika. Rektor je imao veliki ugled i brojne ovlasti. Često su za

[1] Upravo udara u oči, kako doktorske disertacije od početka XIX. stoljeća do godine 1848. postaju sve manje opsegom i sve beznačajnije sadržajem.

rektore bili birani naši ljudi.[1] Mnogi naši liječnici bili su profesori medicine i prirodnih nauka na padovanskom arhiliceju.[2] S katedra te škole govorili su đacima mnogi veliki umovi, tako na pr. Pietro d'Abano, Fabrizio d'Acquapendente, Andreas Vesal, Galileo Galilei i dr.

U Padovi su, da se postigne doktorat, vrijedila uglavnom ista pravila kao u Beču i Pešti. Doktorand je morao održati javno predavanje i braniti teze. Od XVIII. stoljeća morao je predložiti pismenu disertaciju. Otprilike od god. 1823. pa do 1865. postojala je obaveza štampanja inauguralnih disertacija. Padovanske štampane disertacije redovno su veoma ukusne i urešene različitim ornamentima, grbovima, inicijalima i sl. Dok se u Beču, Pešti, Pragu i drugdje u sredini XIX. stoljeća ukida pisanje inauguralnih radnja, dotle u Padovi ta obaveza traje još danas. Čl. 64. sveučilišnog statuta od god. 1939. kaže, da se ispit za doktorat iz medicine sastoji u diskusiji od kandidata napisane disertacije i u obrani triju teza s različitih područja medicine.

Našao sam ove disertacije naših doktoranda:

---

1 Tako je na pr. god. 1431. bio izabran za rektora artista Ivan de Albertis iz Kopra, liječnik, autor čuvenog traktata o kugi, koji se sačuvao u bečkoj dvorskoj biblioteci. God. 1472. bio je rektor Ante Zarotti iz Kopra, zatim god. 1481. Andrija Vitali iz Pirana, god. 1485. Matija iz Šibenika, god. 1489. Jeronim Civalello iz Zadra, god. 1490. Donat Civalello iz Zadra, god. 1492. Jeronim Crisalio iz Zadra, god. 1493. Ivan de Tinti iz Novigrada u Istri, god. 1529. Bernard de Soldatis iz Istre, god. 1541. Jakov Cicuta sa Krka, god. 1579. i 1580. poznati hrvatski pjesnik Dominko Zlatarić iz Dubrovnika, koji doduše nije bio liječnik, nego student filozofije i prava, ali je imao različitih veza i s medicinom. On je veoma zaslužan za uvođenje praktične kliničke nastave u Padovi. Zlatariću su bila posvećena medicinska djela, koja su napisali Francesco India i Paolo Meietti. Rektori artista bili su još: god. 1583. Niko Andreis iz Trogira, učeni predavač i komentator Aristotelove meteorologije, zatim god. 1588. Ivan Pavao Ubaldino iz mjesta Milje u Istri, pa god. 1609—1610 ugledni dubrovački liječnik Frano Crasso. Čast sindika i prorektora obnašali su Teodor Mistachieli iz Dalmacije (1643), Niko Petronio Caldana iz Pirana (1653), Frano Fiorini iz Rijeke (1685), Inocent de Terzis iz Dalmacije (1692), Josip Ante Brajmić iz Gorice (1721) i t. d. Prosindici su bili Ljubljančani Janez Hvalica (1675), Andrej Koppenjager (1677), Franc Bossio (1690) i dr.

2 Liječnik Friderik Grisogono iz Zadra predavao je početkom XVI. stoljeća astrologiju. Sačuvao se jedan njegov svečani štampani govor iz god. 1507. U XVI. stoljeću predavao je teoretsku medicinu Bartol de Petroniis iz Kopra, a intenzivno se bavio medicinom i profesor filozofije Gjuro Dubrovčanin (Georgius Ragusaeus). U XVII. stoljeću predavali su teoretsku medicinu Koprani Santorio Santorio i Jeronim Vrgar (Vergerio). Poznati fizičar i matematičar Šime Stratico iz Zadra bio je od god. 1758. profesor medicine u Padovi. U XIX. stoljeću predavao je botaniku Robert Visiani iz Šibenika, porodništvo Rudolf Lamprecht iz Zagreba, internu medicinu Fran Vilim Lipić, podrijetlom iz Kotora, zatim patološku anatomiju Lodovico Brunetti iz Rovinja i normalnu anatomiju Ivan Pavao Vlahović sa Visa. Rafo Molin, liječnik iz Zadra, bio je profesor zoologije i prirodnih nauka. Katkad se pogrešno ubrajaju među ljude našeg podrijetla profesori medicine u Padovi u XVI. stoljeću: Teodor Belleo i Giorgio Aurelio. Međutim je prvi rodom iz Raguse na Siciliji, a ne iz našeg Dubrovnika, dok je drugi podrijetlom iz Livorna, a ne iz Hrvatskog Primorja.

239.

KHERN Joannes Fridericus

FLORES MEDICINAE PRACTICAE quorum veritatem tueri conabitur JOANNES FRIDERICUS KHERN, AA. LL. et Philosophiae Magister. In aedibus Patinianis, mense Julio die XXIX. hora XXI. Sub auspiciis styriacis. PATAVII, M.DC.LXXXVII. Ex typographia Seminarii. 4^0, str. 16.

Jedina meni poznata padovanska disertacija iz XVII. stoljeća, što ju je napisao liječnik, koji je živio u našim krajevima. To je neke vrste nastavak radnje Kernova profesora čuvenog Charlesa Patina »Flores medicinae theoreticae« (Patavii 1686). Kratki kompendij opće medicinske prakse tadašnjeg vremena. Rasprava je pisana lijepim i sažetim, upravo aforističkim, stilom. Sadržava brojne ispravne konstatacije.

Dr. Ivan Friderik Kern, Štajerac iz Graza, doktorirao je u Padovi 29. VII. 1687. Bio je liječnik u Varaždinu i šef pograničnog saniteta barem od g. 1710. do 1714. Prije i poslije svog boravka u Varaždinu bio je državni liječnik u Grazu. Štampao je niz medicinskih opservacija u najstarijim medicinskim časopisima: Miscellanea Naturae Curiosorum i Ephemerides. Zanimljivo je, da je svoj publicistički rad prekinuo baš u vrijeme svog boravka u Varaždinu.

Literatura: Grmek, Varaždinski liječnik I. F. Kern, Lij. vjesnik, LXX. 1948. br. 6—7; Barlè, Zdravstvo st. Zagreba; Wissert, Nekoliko podataka o varaždinskim liječnicima, Lij. vjesnik, LX. 1938. br. 3; Glesinger, Nekoliko bilježaka o I. F. Kernu, Lij. vjesnik, LXX. 1948. br. 12; Manget, Bibliotheca scriptorum medicorum, Genevae 1731.

240.

MARINCOVICH Petrus

DE SUCCO TITHYMALORUM EJUSQUE ANALISI. Dissertatio inauguralis quam ... publicae disquisitioni submittit PETRUS MARINCOVICH ... VENETIIS, apud. Joh. Parolari, 1823. 8^2

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Petar Marinković, rođen god. 1796. na Hvaru, doktorirao je u Padovi godine 1823. Bio je neko vrijeme glavni liječnik splitske bolnice, zatim okružni fizik u Kotoru. Naročito se bavio primaljstvom, pa se u nekoliko navrata uzaludno natjecao za profesora na babičkoj školi u Zadru.

Literatura: Favaro, Bibliografia; Schem. della Dalmazia 1828 i 1841; Nader, Med. Schem. 1848.

241.

MARINCOVICH Antonius

DE CONTAGIIS EORUMQUE PRAESIDIIS PRAESERTIM IN MORBIS PESTILENTIALIBUS A SANITATIS MAGISTRATIBUS ADHIBENDIS SPECIMEN quod ... edidit ANTONIUS MARINCOVICH ... PATAVII, Ex officina Val. Crescinii, MDCCCXXIII. 8^0

Rasprava o zaraznim bolestima i o mjerama koje treba poduzeti državna vlast za uspješno suzbijanje epidemija.

Dr. Ante Marinković, rodom iz Dalmacije, doktorirao je u Padovi godine 1823. Bio je liječnik-primarius u bolnicama u Splitu i na Hvaru.

Literatura: Favaro, Bibliografia; Schem. della Dalmazia 1828 i 1841.

242.

SVETINCICH Alexander Maximus

OBSERVATIO CHIMICO-PATHOLOGICA PERITONITIDIS IN PUERO SCROPHULOSO. Oratio habita in Archigymnasio Patavino ab ALEXANDRO MAXIMO SVETINCICH ... PATAVII, Ex officina sociorum titulo Minerva, MDCCCXXIII. 8⁰

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Aleksander Maksim Svetinčić, rodom iz Dalmacije, doktorirao je u Padovi godine 1823. Bio je liječnik u Omišu, Trogiru i nekim drugim mjestima u Dalmaciji.

Literatura: Favaro, Bibliografia; Schem. della Dalmazia 1828 i 1841; Manuale della Dalmazia 1845—1848.

243.

PELLEGRINI Caesar

DE NERVI VAGI ATQUE INTERCOSTALIS FUNCTIONIBUS IN OECONOMIA ANIMALI VERTEBRATORUM AC PRAESERTIM IN HOMINE. Dissertatio inauguralis habita in celeberrimo et perantiquo archigymnasio patavino a CAESARE PELLEGRINI cum medicinae laurea decoratus fuit anno MDCCCXXIII. PATAVII, Ex officina Valentini Crescinii, MDCCCXXIII. 8⁰, str. 27.

Rasprava o funkciji n. vagusa i interkostalnih živaca (regulacija disanja i dr.).

Dr. Cezar Pellegrini, rodom iz Dalmacije, doktorirao je u Padovi godine 1823. Bio je liječnik u raznim mjestima Dalmacije (Makarska i dr.), zatim glavni bolnički liječnik u Zadru.

Literatura: Heyer, Adel von Dalmatien; Schem. della Dalmazia 1828, 1841; Maschek, Manuale 1871.

244.

NICOLORICH Antonius

DE NULLA MEDICINA INTERDUM OPTIMA. Dissertatio medica inauguralis quam in antiquissimo ac celeberrimo archigymnasio patavino pro dignitate doctoris medicinae rite assequenda publice habuit auctor ANTONIUS NICOLORICH Dalmata Brattiensis. VI. kal. Sept. ann. MDCCCXXIII. PATAVII. Ex officina sociorum titulo Minerva MDCCCXXIII. 8⁰, str. 28.

Rasprava o bolestima, kod kojih je najbolji lijek — nikakav lijek! Ističe prednosti konzervativne, ekspektativne metode liječenja. Nastojanje liječnikovo treba da ide samo za pomaganjem prirodne vis medicatrix. Poziva se u svojim izvodima na Bagliviju, zvijezdu Dalmacije, i završava njegovim citatom: Certe in medicina multa oportet scire, pauca vero agere!

Dr. Ante Nikolorić, rodom sa Brača, doktorirao je u Padovi 6. IX. 1823. Bio je liječnik u Bolu i Supetru na Braču.

Literatura: Schem. della Dalmazia 1828, 1841; Manuale della Dalmazia 1845—48; Nader, Med. Schem. 1848.

245.

PINELLI Nicolaus

DE RATIONE DIGNOSCENDAE SYPHILIDIS IN INFANTIBUS QUI EXCIPIUNTUR HOSPITIO PIO ANTEQUAM NUTRICIBUS ALENDI TRADANTUR. Academica disceptatio habita in vetustissimo ac celeberrimo archigymnasio patavino a NICOLAO PINELLI Dalmata medico chirurgica laurea honestando. PATAVII, Ex officina Valentini Crescinii, MDCCCXXIV. 8⁰, 16 str.

Rasprava o luesu male djece, kongenitalnom i stečenom od zaraženih dojilja.

Dr. Niko Pinelli, rodom iz Dalmacije, bio je liječnik u Makarskoj, Kotoru i Budvi, zatim okružni fizik u Dubrovniku i protomedik u Zadru. Bio je vrstan kirurg. Godine 1847. operirao je u dubrovačkoj bolnici jednog hipnotiziranog bolesnika i jednu ženu u eter-narkozi. U Zadru su u ono vrijeme živjeli liječnici Toma, Pavle i Horacije Pinelli.

Literatura: Schem. della Dalmazia 1828, 1841; Manuale della Dalmazia 1845—48; Bazala, Pov. med. u hrv. zemljama.

246.

SPONGIA Joannes Philippus

DE FEBRIUM TYPHICE PETICULARIS. Typhicopeticularis characteribus in discrimine specimen, qua inauguralis acroasis pro solemni ceremonia ad medicinae lauream publice in C. R. Patavino Archigymnasio rite consequendam submittit JOANNES PHILIPPUS SPONGIA. PATAVII. Typis Valentini Crescini, 1825. 8⁰, str. 41.

Rasprava o pjegavcu.

Dr. Ivan Filip Spongia rodio se u Rovinju 20. VII. 1788. Najprije je studirao farmaciju, zatim medicinu u Padovi, gdje je doktorirao godine 1825. Nakon doktorata bio je klinički asistent u Padovi, zatim direktor civilne bolnice u istom mjestu. Istaknuvši se svojim znanjem i sposobnostima bude imenovan direktorom medicinskog fakulteta padovanskog sveučilišta i austrijskim delegatom kod međunarodne pariške komisije za obranu od kolere. U Padovi je suplirajući predavao patološku anatomiju. Burne godine 1848. sklanja se u Rovinj. Već iduće godine vraća se u Padovu kao upravitelj klinika. U Padovi je štampao jednu zanimljivu knji-

žicu o zdravstvenim prilikama u Istri. Kratko vrijeme nakon toga imenovan je protomedikom u Veneciji naslijedivši na tom položaju Zagrepčanina Drčića. Penzioniran godine 1866. Živio je nakon toga u Firenzi i u Rimu, gdje je umro 3. IV. 1869.

Literatura: Stancovich-Glezer, Notizie degli Istriani viventi nel 1829., Parenzo 1884; Spongia, Sull'Istria, Padova 1849.

247.

BASILISCO Aloysius Carolus

DE PRAECIPUIS PULSUUM DIFFERENTIIS, EXPERIENTIA CLINICA DEDUCTIS. Dissertatio inauguralis medica quam ... publici juris fecit ALOYSIUS CAROLUS BASILISCO ... PATAVII. Typis Val. Crescini, 1825. 8°

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Lujo Karlo Basilisco, rodom iz Rovinja, doktorirao je u Padovi godine 1825. Bio je općinski liječnik u Rovinju, zatim gradski fizik u Bakru. Poznat kao izvrstan kirurg.

Literatura: Stancovich-Glezer, Notizie degli Istriani viventi nel 1829, Parenzo 1884; Nader, Med. Schem. 1848. Schem. del R. Littorale 1839.

248.

CUCAVAZ Antonius

Dissertatio clinica DE ARACHNOITE quam ... ANTONIUS CUCAVAZ recitaverit. PATAVII, Typis fratrum Penada, MDCCCXXV. 8°

Rasprava o upali mekih moždanih opna.

Dr. Ante Kukovac, Istranin, doktorirao je u Padovi godine 1825. Bio je liječnik u Poreču.

Literatura: Favaro, Bibliografia; Scem. del litorale illirico, Trieste 1835.

249.

LAMPRECHT Rudolphus

Dissertatio inauguralis medica DE EPILEPSIA PARTURIENTIUM quam annuentibus illustrissimo Directore spectabili Decano nec non clarissimis professoribus pro summis in arte medica honoribus rite acquirendis in vetustissimo ac celeberrimo Archigymnasio Patavino una cum adnexis thesibus publice edidit RUDOLPHUS LAMPRECHT Croata Zagrabiensis. PATAVII. Ex typographia Crescini. MDCCCXXVI. 8°, str. 15.

U ovoj disertaciji, pisanoj talijanskim jezikom, iznosi autor slučaj, koji mu se desio na padovanskoj porodiljskoj klinici, gdje je on bio primarius. Radi se o trudnici, koja je pri započetom porodu dobila epileptični napadaj. Lamprecht je sretno forcepsom izvadio dijete. Interesantna su njegova izlaganja o načinima, na koje može trudnoća pospješiti nastup epileptičnih grčeva.

Prof. dr. Rudolf Lamprecht rodio se u Zagrebu 17. IV. 1781 U Beču se kvalificirao za magistra kirurgije i opstetricije. Porodiljstvo je bila obiteljska tradicija. Majka mu je bila primalja u Karlovcu, a kći u Padovi. Vrativši se iz Beča u Zagreb osnovao je ovdje godine 1812. u prostorijama Zakladne bolnice privatnu kiruršku školu. Prigodom otvorenja održao je lijep govor o povijesnom razvitku medicine i kirurgije. Na žalost taj pokušaj stvaranja našega domaćeg medicinskog školstva nije uspio. Nakon toga neuspjeha služio je Lamprecht kao kirurg kod glinske pukovnije u sjevernoj Italiji, zatim kao profesor primaljstva na babičkoj školi u Trstu i konačno od godine 1819. kao profesor teoretskog i praktičnog porodiljstva i predstojnik porodiljske klinike na sveučilištu u Padovi. Doktorirao je tek 6. III. 1826. kao profesor istog zavoda! Više godina bio je dekan medicinskog fakulteta, a jednom (1839—40) rektor sveučilišta. Štampao je omašni udžbenik za babice. Umirovljen je godine 1858. Umro je u Padovi 26. V. 1860.

Literatura: Čepulić, Kirurška škola u Zagrebu g. 1812. i ličnost njezinog osnivača R. Lamprechta, Lij. vjesnik, LXIV. 1942. br. 12; Thaller, Pov. med. u Hrvatskoj; Glesinger, Hrvati kao profesori medicine na stranim sveučilištima, Lij. vjesnik, LX. 1938. br. 9; Grmek, Hrv. medicinari u Padovi.

250.

LUZZATTO Joseph

DE PARTUS CAUSA PROXIMA. Dissertatio inauguralis quam ... protulit JOSEPH LUZZATTO ex Gradisca Illyrii. PATAVII, Typis Penadiane. MDCCCXXX. 8°, str. 18.

Rasprava o neposrednom uzroku poroda. Autor iznosi mišljenje Richeranda, da do poroda dolazi zato, što fetus, kad dozrije, više ne prima krv, koja dolazi iz umbilikalne vene, pa ta krv imbibira uterus i uglavnom hidrostatski uzrokuje njegovu kontrakciju i prskanje embrionalnih ovojnica.

Dr. Josip Luzzatto, rodom iz Gradiške na talijanskoj granici, doktorirao je godine 1830. u Padovi. Iza promocije bio je liječnik u Gorici i Trstu.

251.

CUBICH Joannes Baptista

OBSERVATIONES QUAEDAM GENERALES IN DOCTRINAE MEDICAE HISTORIAM quas ... exponit JOANNES BAPTISTA CUBICH ... PATAVII, Ex officina sociorum titulo Minerva, MDCCCXXX. 8°

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Ivan Kubić, rodom iz Primorja, doktorirao je u Padovi godine 1830. Bio je dulje vrijeme liječnik na otoku Krku. Poznato je njegovo djelo »Notizie naturali e storiche sull'isola di Veglia«, štampano u dva sveska u Trstu god. 1874. i 1875. U ovom djelu prikazao je, između ostalog, i sanitarne prilike na otoku Krku.

Literatura: Favaro, Bibliografia; Cubich, Notizie ecc.

252.

POVICH Michael

DE INFLUXU ASTRORUM IN HOMINES quod ... publicae disquisitioni submittit MICHAEL POVICH (sic!) ... PATAVII, Typis Seminarii, MDCCCXXX. 8⁰

Rasprava o astrologiji. Našao sam je samo citiranu.

Dr. Mihajlo Puović, rodom iz Dalmacije, doktorirao je u Padovi godine 1830. Bio je liječnik u Makarskoj.

Literatura: Favaro, Bibliografia; Schem. della Dalm. 1841.

253.

PELLEGRINI Cásimirus

Dissertatio inauguralis medica DE BUBONIBUS VENEREIS quam ... publicae habuit CASIMIRUS de PELLEGRINI ... PATAVII, Ex typis Val. Crescinii, MDCCCXXXII. 8⁰

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Kazimir Pellegrini, rodom iz Dalmacije, brat dra Cezara Pellegrinija, doktorirao je u Padovi godine 1832. Bio je liječnik u Drnišu, Slanom i u nekim mjestima u Dalmaciji. Umro je god. 1852.

Literatura: Favaro, Bibliografia; Heyer, Adel von Dalmatien; Pernhoffer, Catalog; Schem. della Dalmazia 1841; Nader, Med. Schem. 1848.

254.

MARCOCCHIA Antonius

DE CONDITIONE PATHOLOGICA FEBRIUM LARVATARUM dissertatio, quam ... publicae habuit ANTONIUS MARCOCCHIA ... PATAVII, Typis Val. Crescinii, 1832. 8⁰

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Ante Marcocchia, rodom iz Dalmacije, doktorirao je u Padovi godine 1832.

Literatura: Favaro, Bibliografia.

255.

MORO Aloysius

Dissertatio inauguralis medica DE SCORBUTO, quam ... submittit ALOYSIUS MORO ... PATAVII, Typis Seminarii, MDCCCXXXII. 8⁰, str. 16.

Rasprava o skorbutu.

Dr. Lujo Moro, rodom iz Dalmacije, doktorirao je u Padovi godine 1832. Bio je liječnik u raznim mjestima Dalmacije (Kotoru, Opuzenu, Splitu, Pučišću na Braču i dr.).

Literatura: Favaro, Bibliografia; Danilo, Biblioteca patria; Schem. della Dalmazia 1841; Manuale della Dalmazia 1845—1848; Nader, Med. Schem. 1848; Maschek, Manuale 1871—1875.

256.

GLEZER Dominicus

DE NICOTIANA TABACO. Inauguralis dissertatio pharmacologico-medica quam publicae disquisitioni submisit in C. R. Patavino Archigymnasio ad doctoris medicinae lauream rite consequendam DOMINICUS GLEZER Arupinensis. PATAVII. Ex typis Valentini Crescini, MDCCCXXXII. 8⁰, str. 21.

Rasprava o duhanu.

Dr. Dominik Glezer, rodom iz Rovinja, doktorirao je u Padovi godine 1832. Bio je liječnik u Rovinju i Puli.

257

SCHUBITZ Josephus

Dissertatio inauguralis medico-practica DE DIVISIONE MORBORUM, quam ... submittit JOSEPHUS SCHUBITZ Carniolus ... PATAVII 1834, Typis Val. Crescini. 8⁰, str. 19.

Rasprava o sistematici bolesti (nozologiji).

Dr. Jožef Šubic, rodom iz Mokronoga, doktorirao je u Padovi godine 1834. Bio je liječnik u Ljubljani, a zatim u Celju.

Literatura: Pintar, Slov. biogr. leksikon (rukopis); Pernhoffer, Catalog; Kidrič, Zgodovina slov. slovstva; Nader, Med. Schem. 1848.

258.

POTOZHNIK Antonius Xaverius

Dissertatio inauguralis medica DE HOMINIS AETATIBUS, quam ... submittit disquisitioni ANT. XAV. POTOZHNIK Carniolus Grajanus ... PATAVII, Typis Val. Crescini 1834. 8⁰, str. 60.

Rasprava o raznim fazama ljudskog života.

Dr. Anton Ksaverij Potočnik, Slovenac, doktorirao je u Padovi godine 1834. Bio je distriktni liječnik u Vipavi, Ljubljani i Velikovcu.

Literatura: Pintar, Slov. biogr. leksikon (rukopis).

259.

MANOLA Joannes Baptista

DE AURIUM MORBIS. Inauguralis disceptatio quam ad Medicinae Lauream publicae disquisitioni submittit JO. BAPTISTA MANOLA e Salona nova. PATAVII. Typis Valentini Crescini, 1834. 8⁰

Rasprava o raznim bolestima uha.

Dr. Ivo Manola, rodom iz Splita, doktorirao je u Padovi godine 1834.

260.

NACHICH G.

ALCUNE IDEE SULLE SALE D'ASILO DEL SIG. COCHIN PRIMO FONDATORE DELLE STESSE A PARIGI, applicate alla

publica igiene da G. NACHICH in occasione che riporta la laurea in medicina nell' I. R. Università di Padova. PADOVA, Tipografia Crescini, 1834. 8⁰

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. G. Nakić, Hrvat, doktorirao je u Padovi godine 1834.

Literatura: Favaro, Bibliografia; Pernhoffer, Catalog.

261.

RANDICH Lucas

Dissertatio inauguralis medica DE EMETICIS, quam ... submittit LUCAS RANDICH ... PATAVII, Typis Val. Crescinii, 1834. 8⁰

Rasprava o sredstvima za izazivanje bljuvanja.

Dr. Luka Randić, rodom iz Hrvatskog Primorja, doktorirao je u Padovi godine 1834.

Literatura: Favaro, Bibliografia.

262.

DEFINIS Hieronymus

DE PRAECIPUIS NEVROSIUM CAUSIS. Dissertatio inauguralis quam in antiquissimo ac celeberrimo c. r. archigymnasio patavino ad lauream medicam obtinendam publice proponit HIERONYMUS DEFINIS Dalmata Brachiensis. PATAVII, Typis Seminarii MDCCCXXXV. 8⁰, str. 63.

Rasprava o najvažnijim uzrocima funkcionalnih duševnih bolesti. Autor redom analizira utjecaj klime (hladnoće, toplote, vlage, vjetrova), starosti, spola, temperamenta, načina života, stupnja kulture, prehrane, pretjeranog iscrpljivanja intelektualnih i emotivnih sposobnosti, strasti, duševnih konflikata i dr. na razvitak i tok pojedinih duševnih bolesti. Rasprava je posvećena autorovu ocu liječniku Tomi Andriji.

Dr. Jerko Definis, rodom iz Sutivana na Braču, doktorirao je u Padovi godine 1835. Bio je liječnik u Zadru i Sutivanu.

Literatura: Kaznačić, Biblioteca di Ciulich; Danilo, Biblioteca patria; Schem. della Dalm. 1840—1870; Nader, Med. Schem. 1848; Grmek, Hrv. medicinari u Padovi.

263.

OSTOICH Nicolaus

DE LUCIS IN CORPUS HUMANUM EFFICACIA. Dissertatio inauguralis quam in antiquissimo ac celeberrimo archigymnasio patavino ad lauream in re medica consequendam publice proponit NICOLAUS OSTOICH Dalmata e Civitate Veteri Pharensi. PATAVII, Typis Cartallier. M.DCCC.XXX.V. 8⁰, str. 24.

Rasprava o utjecaju svjetlosnog zračenja na ljudski organizam. Posvećena autorovu ocu liječniku Petru.

Dr. Niko Ostoić, rodom iz Starigrada na Hvaru, doktorirao je u Padovi godine 1835. Bio je privatni liječnik u Starigradu. Istaknuo se kao plodan pisac ekonomskih i arheoloških rasprava. Umro je u Starigradu godine 1848. Predajom se sačuvalo mišljenje, da ga je otrovala očeva ljubovca, gotovo legendarna šjora Marija, usuvši mu otrov u mlijeko. Nikolin otac, dr. Petar Ostoić, bio je liječnik, isto tako kao i djed Jeronim i ujak Ivan.

Literatura: Gliubich, Dizionario biografico degli uomini illustri della Dalmazia, Vienna 1856; Kuničić, Petar Hektorović njegov rod i Tvrdalj, Dubrovnik 1924.

264.

LION Zaccarias

QUAEDAM DE NECROSOMATOSCOPIA. Specimen inauguralis quod pro Medicinae Laurea rite assequendam in antiquissima ac celeberrima I. R. Universitate Patavina publice disquisitioni submittit ZACCARIAS LION Illiricus Crepsensis. PATAVII. Ex typis Valentini Crescinii. 1835. 8⁰

Rasprava o patološkoj anatomiji.

Dr. Zaharija Lion, rodom sa Cresa, doktorirao je u Padovi godine 1835. Bio je liječnik u Motovunu (Istra) i na otoku Lošinju.

Literatura: Scem. del. Lit. 1839; Nader, Med. Schem. 1848.

265.

BRESSAN Joannes

DE HYPOCHONDRIA. Dissertatio inauguralis quam in antiquissimo ac celeberrimo C. R. Archigymnasio Patavino ad Lauream medicam obtinendam publice proponit JOANNES BRESSAN Montaneanensis. PATAVII, Typis Seminarii MDCCCXXXV. 8⁰

Rasprava o hipohondriji.

Dr. Ivan Bressan, rodom iz Motovuna u Istri, doktorirao je u Padovi godine 1835.

266.

VILLICICH BUDROVICH Antonius

PRODUCTORUM HUMANAE GENERATIONIS ABNORMIUM QUAE IN MUSEO PATHOLOGICO I. R. ARCHIGYMNASII PATAVINI ASSERVANTUR BREVIS DESCRIPTIO ad summos medicinae honores assequendos proposita ab ANTONIO VILLICICH BUDROVICH Dalmata e Civitate Veteri Pharensi. PATAVII, Typis Cartallier M.DCCC.XXXV. 8⁰

Opis nakaza, koje su pohranjene u patološko-anatomskom muzeju padovanskog arhiliceja.

Dr. Ante Viličić-Budrović, rodom iz Starigrada na Hvaru, doktorirao je u Padovi godine 1835. Bio je liječnik u Zadru i na Hvaru.

267.

FABRIS Hieronymus

DE CALCULIS dissertatio inauguralis quam submittit HIERONYMUS FABRIS ... VICETIAE, Typis Ant. Tremeschini, MDCCCXXXV.

Rasprava o mokraćnim kamencima.

Dr. Jeronim Fabris, rođen u Padovi god. 1797., doktorirao je u istom mjestu godine 1835. Bio je glavni liječnik bolnice na Rijeci, zatim je postao protomedik Hrvatskog Primorja. Napisao je kratko, ali poučno djelo »Saggio di topografia storico-fisico-medico del litorale Ungarico«, štampano na Rijeci god. 1838. Umro je u Padovi 23. II. 1865.

Literatura: Favaro, Bibliografia; Scem. del Litorale 1838; Torcoletti, Riv. »Fiume«, an. I, p. 135, Fiume 1923.

268.

MIRCOVICH Demetrio

ILLUSTRAZIONI SOPRA ALCUNE INTERESSANTI VARIETÀ DI GRANITI, ALABASTRI E MARMI ANTICHI ESISTENTI NELLA VILLA DI SALO di proprietà del nob. Signor Demetrio co. Mircovich, pubblicate all'occasione di prender laurea medica nell' I. R. Università di Padova da DEMETRIO MIRCOVICH ... PADOVA, coi tipi del Seminario, 1835. 8⁰

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Dimitrije Mirković, dalmatinski plemić, doktorirao je u Padovi godine 1835. Posjedovao je imanje u gradiću Salò u Italiji. Bavio se neko vrijeme liječničkom praksom u Padovi.

Literatura: Favaro, Bibliografia; Pernhoffer, Catalog; Nader, Med. Schem. 1848; Heyer, Adel von Dalmatien.

269.

CATTANJ Nicolò

SOPRA LE ACQUE MINERALI ZOLFOROSO-SALINE, FREDDE DI SPALATO. Dissertazione inaugurale di NICOLÒ de' CATTANJ. VENEZIA, Tipografia di Commercio, 1836. 8⁰, str. 41.

Rasprava o ljekovitom kupalištu u Splitu. Ljekoviti izvori mineralne vode u Splitu bili su iskorištavani do godine 1821. samo za pranje rublja. Stanovnicima iz okoline bilo je poznato njihovo laksativno djelovanje kod interne primjene. Godine 1821. izgradio je autorov djed Nikola Selebam kupališnu zgradu i izveo kaptažu najjačeg vrela. Budući da je ta zgrada bila premalena i neudobna, odlučio je autor da kao novi vlasnik izgradi ljepše kupališne uređaje. Cattanj opisuje fizikalna i kemijska svojstva splitske mineralne vode, donosi kemijsku analizu od Bignamija i Bianchettija (glavna sastavina je »gas idrogeno solforoso«), tumači neke teorije o postanku ove vode, zatim prikazuje ljekovita svojstva i najbolje načine terapeutske primjene. Najvažnija je upotreba ove vode kod kožnih bolesti. Autor je spretno iskoristio obavezu štampanja disertacije kao reklamu za vlastito kupalište.

Dr. Nikola Cattanj, rođen u Splitu godine 1813., doktorirao je u Padovi godine 1836. Njegov djed po majci Nikola Selebam, doseljeni Švajcarac, počeo je prvi iskorištavati splitska sumporna vrela. Majka Nikolina Marija bila je istaknuti botaničar i prirodoslovac. Nikola je živio stalno u Splitu kao privatni liječnik i vlasnik ljekovitog kupališta. Bio je splitski gradski zastupnik. Napisao je nekoliko stručnih knjiga. Među ostalim predložio je, da se započne racionalnim iskorištavanjem vrličkih ljekovitih voda.

Literatura: Valentinelli, Bibliografia della Dalmazia; Schem. della Dalmazia 1841 etc.; Chiudina, Biografia di Maria Selebam da Cattanj, Spalato 1884; Grmek, Hrv. med. u Padovi; N. Selebam, Relazione, Spalato 1822; Heyer, Adel von Dalmatien.

270.

BIONI Victorius

DE VINCULO QUO MORALIS CUM PHYSICA NECTITUR EDUCATIO. Dissertatio inauguralis quam ad medicinae lauream assequendam publice proponit VICTORIUS BIONI Dalmata Sibenicensis. PATAVII. Typis Seminarii. MDCCCXXXVI. 8⁰

Rasprava o vezi između duše i tijela.

Dr. Viktor Bioni, rodom iz Šibenika, doktorirao je u Padovi godine 1836. Iste godine vratio se u Šibenik i veoma se istaknuo kod suzbijanja epidemije kolere. Kad je 1863. godine bila obnovljena i proširena šibenska bolnica (zaslugom Šibenčanina prof. Roberta Visianija, koji je u tu svrhu poklonio 2600 srebrnih forinti) imenovan je Bioni za primariusa i direktora.

Literatura: Maschek, Manuale 1871; Schem. della Dalmazia 1841; Stošić, Galerija ugl. Šibenčana; Nader, Med. Schem. 1848.

271.

NISETEO Marcus Antonius

DE HOMINIS NEXU CUM TRIBUS NATURAE GENERIBUS. Dissertatio inauguralis quam in archigymnasio patavino publicae disquisitioni submittit MARCUS ANTONIUS NISETEO Dalmata. VENETIIS, Ex officina Commercii, MDCCCXXXVI. 8⁰

Rasprava o odnosu čovjeka prema tri carstva prirode: animalnom, vegetabilnom i mineralnom.

Dr. Markantun Niseteo (Nižetić), rodom iz Starigrada na Hvaru, doktorirao je u Padovi 1836. godine. Bio je liječnik u Starigradu i Kotoru. Odlikovao se suzbijajući epidemiju kolere godine 1855.

Literatura: Nader, Med. Schem. 1848; Maschek, Manuale 1871 do 1875; Schem. della Dalmazia 1841, 1845; Kunićić, Petar Hektorović, njegov rod i Tvrdalj, Dubrovnik 1924.

272.

ZOVETTI Joannes

Dissertatio inauguralis medica DE HIRUDINE MEDICINALI quam ... submittit JOANNES ZOVETTI ... PATAVII, Typis Cartallier, 1836. 8⁰

Rasprava o ljekovitoj upotrebi pijavica.

Dr. Ivo Zovetti, rodom iz Dalmacije, doktorirao je u Padovi godine 1836. Bio je liječnik u Komiži na Visu, zatim je bio distriktni fizik na Korčuli i u Dubrovniku.

Literatura: Favaro, Bibliografia; Pernhoffer, Catalog; Schem. della Dalmazia 1841; Nader, Med. Schem. 1848; Maschek, Manuale 1871 do 1875.

273.

NICOLICH Matthaeus

DE MORBIS PANDEMICIS. Dissertatio inauguralis quam ... proponit MATTHAEUS NICOLICH ... PATAVII, Typis Cartallier, 1836. 8⁰

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Matija Nikolić, rodom sa Lošinja, doktorirao je u Padovi godine 1836. Bio je liječnik na Lošinju. Napisao je zanimljivo djelo »Storia documentata dei Lussini«, štampano u Rovinju god. 1871.

Literatura: Favaro, Bibliografia; Pernhoffer, Catalog; Nicolich, Storia documentata ecc.

274.

OBAD Georgeus

DE MORBILLIS. Disertatio quam ... proponit GEORGEUS OBAD ... PATAVII, Typis Cartallier, 1836. 8⁰

Rasprava o malim boginjama.

Dr. Gjuro Obad, rodom iz Dubrovnika, doktorirao je u Padovi godine 1836. Bio je liječnik u Dubrovniku.

Literatura: Favaro, Bibliografia; Manuale della Dalmazia 1845—1848.

275.

DEMETTER Demetrius

Dissertatio inauguralis medica DE MENINGITIDE, quam publicae disquisitioni submittit DEMETRIUS DEMETTER Croata Zagrabiensis. PATAVII, Typis Seminarii, MDCCCXXXVI. 8⁰, str. 55.

Po Thalleru je to »najbolja doktorska disertacija između svih štogod su u to vrijeme napisane od naših medicinara uopće«. Razumije se da autor ne zna pravu etiologiju meningitisa, ali je inače doista posve moderno opisao tu bolest. Odlučno se zauzima za fizikalne metode pretrage smatrajući ih najpouzdanijima.

Dr. Dimitrije Demeter rodio se u Zagrebu 21. VII. 1811. Roditelji su mu bili doseljenici iz Grčke. Medicinu je počeo studirati u Beču. Tamo ga je više zanimalo kazalište, nego medicina. Prešavši u Padovu položio je 1. II. 1836. prvi ispit, 6. VI. drugi, a 31. VII. 1836. promoviran je na čast doktora medicine. U inozemstvu se oduševio za kazališnu umjetnost i ilirski pokret. Navodno se po svom povratku u Zagreb bavio liječničkom praksom (sve do godine 1841.), ali je već tada pokazivao sklonosti za književno stvaranje. Proslavio se kao naš prvi moderniji dramski pisac i kao osnivač zagrebačkog kazališta. Njegova »Teuta« je najbolja naša drama napisana za ilirizma. Napustivši medicinsku praksu postao je suradnikom »Narodnih novina«, zatim dramaturg i umjetnički ravnatelj svog mezimčeta — hrvatskog narodnog kazališta. Umro je u Zagrebu 24. VI. 1872.

Literatura: Thaller, Pov. med. u Hrvatskoj; Hrvatska Enciklopedija; Mažuranić i Marković, Uvod uz knjigu Demeter: Teuta, Zagreb 1891; Album zaslužnih Hrvata; Thaller, Liječnici Iliri; Novosti 23. X. 1932.; Marković, O dru D. Demetru, Rad Jug. Akademije sv. 80; Grmek, Hrv. medicinari u Padovi.

276.

MIHALOVITS Stephanus

Dissertatio inauguralis medica DE DYSENTERIA, quam ... pro Doctoris Medicinae Laurea rite obtinenda in antiquissima ac celeberrima C. R. Universitate Patavina publicae eruditorum disquisitioni submittit STEPHANUS MIHALOVITS de Alba Julia Nobilis Hungarus. PATAVII, Typis Seminarii MDCCCXXXVII. 8⁰, str. 28.

Rasprava o dizenteriji.

Dr. Stjepan Mihalović (na nekim dokumentima zabilježen je kao Mihailović) doktorirao je u Padovi 27. VIII. 1837. Iako se svagdje bilježi »nobilis Hungarus« bio je nesumnjivo Srbin. Na primjerku njegove disertacije, koji se čuva u zagrebačkoj Sveučilišnoj knjižnici njegovom je rukom napisana — ćirilicom na srpskom jeziku — posveta Ljudevitu Gaju. U samoj disertaciji veli, da se dizenterija još zove »serbice Serdobolja«. Iza promocije bio je liječnik u Pešti. Spominje se kao pretplatnik na neke srpske knjige.

Literatura: Grmek, Hrv. medicinari u Padovi; Jeremić, Doktori prenumeranti, Miscellanea sv. 3; Nader, Med. Schem. 1848.

277.

SUBOTTA Georgius

DE HYSTERIASI. Dissertatio inauguralis quam ad summos in medicina honores rite assequendos in celeberrimo ac vetustissimo archigymnasio patavino publici juris fecit GEORGIUS SUBOTTA Dalmata Jadertinus. PATAVII, Typis Cartallier, Anno M.DCCC.XXXVII. 8⁰

Rasprava o histeriji.

Dr. Jure Subota, rodom iz Zadra, doktorirao je u Padovi godine 1837. Bio je liječnik u raznim mjestima Dalmacije (Skradin, Zadar i dr.).

278.

STEINBACH Antonius Aloysius

Dissertatio inauguralis medico-practica CHOLERAE ET FEBRIUM INTERMITTENTIUM CASUS NONNULOS PERTRACTANS, quam pro doctoris medicinae laurea summisque in medicina honoribus ac privilegiis rite adipiscendis in antiquissima ac celeberrima C. R. Universitate Patavina publicae eruditorum disquisitioni submittit ANTONIUS ALOYSIUS STEINBACH Dalmata Pharensis. PATAVII, Typis Seminarii, MDCCCXXXVII. 8⁰, str. 36.

Povijesti bolesti deset stanovnika mjesta Sv. Juraj kraj Senja, koji su bolovali od kolere, a koje je autor izliječio pomoću biljke »Aster montanus« (1836). Autor opisuje mjesne osobitosti Senja i naselja Sv. Juraj. Liječio je nekoliko slučajeva kolere u samom Senju. U drugom dijelu ove radnje opisuje autor, kako je iste godine 1836., koje sam, a koje pod vodstvom dra. Petra Ostoića, liječio malariju u Jelsi na Hvaru. Na završetku je opis biljke oman (»Aster montanus« odn. Inula squarrosa L.) i njene izvanredne ljekovitosti.

Dr. Ante Steinbach, rodom sa Hvara, doktorirao je u Padovi godine 1837. Ostali njegov život nije mi poznat.

279.

PARAVICH Romualdus

DE PUNICA GRANATUM EJUSQUE USIBUS IN TAENIAM. Dissertatio quam in C. R. Archigymnasio Patavino ad Lauream medicam obtinendam publice proponit ROMUALDUS de PARAVICH Croata Buccarensis. ATESTE, Typis Longo M.DCCC.XXXVII. 8⁰

Rasprava o istjerivanju trakavice s pomoću plodova mogranja.

Dr. Romualdo Paravić rodio se u Bakru oko godine 1814. Doktorirao je u Padovi godine 1837. Nakon promocije bio je dvije godine gradski fizik u Bakru. Zatim je premješten kao primarni liječnik u bolnicu za škrljevsku bolest u Kraljevici. U toj je bolnici radio od g. 1839. do njezina konačnog raspuštanja godine 1859. U tih dvadeset godina liječio je preko 7000 bolesnika sa t. zv. škrljevskom bolesti t. j. endemijskim luesom, kojemu je Paravić spoznao pravu narav. Umro je u Bakru godine 1861.

Literatura: Giacich, Sullo Skrilievo, Padova 1862; Scem. del. R. Lit. 1839; Nader, Med. Schem. 1848.

280.

BOGHETICH Jacobus

QUAEDAM DE MORBILLIS. Dissertatio inauguralis medica ... quam BOGHETICH JACOBUS proponit. PATAVII, Typis Franc. Cartallier, 1837. 8⁰

Rasprava o malim boginjama.

Dr. Jakov Bogetić, rodom iz Dalmacije, doktorirao je u Padovi godine 1837.

Literatura: Favaro, Bibliografia.

281.

TEODOROVICH Basilius

DE AËRIS ATMOSPHERICI IN SANITATEM INFLUXU. Dissertatio quam ... publicae proponit BASILIUS TEODOROVICH ... PATAVII, Typis Cartallier, 1837. 8⁰

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Vasa Teodorović, podrijetlom Srbin, doktorirao je u Padovi godine 1837. Bio je liječnik u Trstu.

Literatura: Favaro, Bibliografia; Scem. del Litorale 1839.

282.

TOMMASEO Nicolaus

DE OBSERVATIONE ET JUDICIO IN CORPORE AEGROTANTI. Dissertatio quam ... publici juris facit NICOLAUS TOMMASEO ... PATAVII, Typis Cartallier, MDCCCXXXVII. 8⁰

Rasprava o kliničkoj dijagnostici.

Dr. Niko Tommaseo, rodom iz Šibenika, doktorirao je u Padovi godine 1837. Bio je okružni liječnik u Šibeniku.

Literatura: Favaro, Bibliografia; Maschek, Manuale 1871—1875.

283.

DEFINIS Vincentius

HYPERTROPHIAE CORDIS DEXTRI CUM DILATATIONE VENTRICULORUM ET AORTICI ORIFICII ANGUSTATIONE etc. Singularis casus qui in clinico hujus universitatis anno elapso observatus fuit. Dissertatio inauguralis quam in C. R. Archigymnasio Patavino ad Lauream Medicam obtinendam publice proponit VINCENTIUS DEFINIS Dalmata Brachiensis. PATAVII. Typis Cartallier, 1837. 8⁰, str. 36.

Precizna povijest bolesti jedne bolesnice s endokarditisom. Autor se spretno služio stetoskopom.

Dr. Vicko Definis, rodom iz Sutivana na Braču, doktorirao je u Padovi godine 1837. Poput brata Jerka, koji je doktorirao dvije godine prije, posvetio je disertaciju svom ocu liječniku Andriji Definisu. Bio je liječnik u Sutivanu. Napose je bio poznat kao vrstan okulista.

Literatura: Maschek, Manuale 1871.—1875.

284.

NONVEILLER Aloysius

STETHOSCOPIUM IN CORDIS LAESIONIBUS. Dissertatio inauguralis medica quam ... submittit ALOYSIUS NONVEILLER ... PATAVII, 1838. Typis Penada. 8⁰, str. 24.

Rasprava o upotrebi stetoskopa kod dijagnostike bolesti srca. Prema toj i predašnjim disertacijama vidimo, kako je upotreba stetoskopa postala popularna na padovanskoj klinici, pošto je Lipić počeo svoje demonstracije.

Dr. Lujo Nonveiller, rodom iz Dalmacije, doktorirao je u Padovi godine 1838. Bio je primarius bolnice u Splitu i liječnik u raznim mjestima Dalmacije (Milna, Split, Obrovac i dr.).

Literatura: Brunelli, Catalogo; Danilo, Biblioteca patria; Schem. della Dalmazia 1841; Maschek, Manuale 1871.—1875.

285

BETTINI Johannes Baptista

DE MUSICES INFLUXU IN ANIMALI OECONOMIA EJUSQUE IN MORBIS USU. Dissertatio inauguralis quam ad medicinae lauream in Archigymnasio Patavino rite assequendam publici juris facit JOHANNES BAPTISTA BETTINI Dalmata Mucarensis. PATAVII. Ex typis Valentini Crescini. 1838. 8°, str. 31.

Rasprava o fiziološkom i terapeutskom djelovanju muzike na ljudski organizam.

Dr. Ivan Krstitelj Bettini, rodom iz Makarske, doktorirao je u Padovi godine 1838. Bio je primarius civilne bolnice u Zadru, zatim zemaljski zdravstveni savjetnik u Trstu.

286.

FACCHINETTI Joannes

QUAE DE VENENO VIPERINO summos laureae medicae honores in Gymnasio magno patavino adsequenturus dicebat JOANNES de FACCHINETTI Hister. PATAVII, Typis Penada, 1838. 8°

Rasprava o djelovanju zmijskog otrova.

Dr. Ivo Facchinetti, Istranin, doktorirao je u Padovi godine 1838. Bio je liječnik na Rijeci i u raznim mjestima u Istri.

287.

ALEXICH Michael

DE MULIERUM GRAVIDARUM INCOMMODIS. Dissertatio quam ... proponit MICHAEL ALEXICH ... PATAVII, Typis Penada, 1838. 8°

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Mihajlo Aleksić, Hrvat, doktorirao je u Padovi godine 1838.

Literatura: Favaro, Bibliografia.

288.

BATTICH Laurentius

NONNULLA DE ANGINA FAUCIUM GANGRAENOSA. Dissertatio quam ... submittit LAURENTIUS BATTICH ... PATAVII, Ex typis Valentini Crescinii, 1838. 8°

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Lovro Batić, Hrvat, doktorirao je u Padovi godine 1838.

Literatura: Favaro, Bibliografia.

289.

GIACICH Antonius Felix

DE ACU-PRESSORE dissertatio quam ANTONIUS FELIX GIACICH Istrianus e Lauvrana ad medicine lauream rite obtinendam in C. R. antiquissima et celeberrima Universitate Patavina edit. PATAVII, Typ. Cartallier et Sicca. 1838. 8°, str. 21.

Kirurška rasprava o uređaju za sprečavanje toka krvi iz centra u periferne organe, a napose u ekstremitete.

Dr. Ante Srećko Giačić rodio se u Lovrani 20. V. 1813. Doktorirao je u Padovi godine 1838. Kao liječnik živio je uglavnom na Rijeci. Bio je istaknuti političar — jedan od vođa autonomaške stranke. Napisao je broina medicinska, ekonomska i politička diela. Među ostalim napisao je jednu raspravu o škrljevskoj bolesti, opis Krapinskih Toplica i t. d. Umro je na Rijeci god. 1887.

Literatura: Szinnyei, Magyar írók; Brunelli: Catalogo.

290.

MISETICH Antonius

DE LIENIS OFFICIO NOTIONES PHYSIOLOGICE nec non ad maiorem argumenti dilucidationem, considerationes quaedam medicae supra necroscopiam cadaveris Graeciae Praesidis C-s J-s Capodistria. Dissertatio inauguralis quam ad medicinae lauream in antiquissimo ac celeberrimo C. R. Archigymnasio Patavino rite assequendam proponit ANTONIUS MISETICH Dalmata. PATTAVII, Ex typis Valentini Crescini 1838. 8°, strana 22.

Rasprava o fiziologiji slezene na temelju spisa raznih autora i vlastitih opažanja prigodom sekcije jednog koparskog grofa.

Dr. Ante Mišetić, rodom iz Dalmacije, doktorirao je u Padovi godine 1838.

290.*a*

VLACH Franciscus

GENERALIA QUAEDAM DE ELECTRICITATE. Dissertatio inauguralis quam ... submittit FRANCISCUS VLACH Illyricus e Castva. PATAVII, Typ. Cartallier e Sicca, 1838. 8°, str. 32.

Rasprava o prirodi i terapijskoj primjeni elektriciteta.

Dr. Franjo Vlah, Hrvat iz Kastva, promoviran je u Padovi 1838. godine. Bio je liječnik u Kopru.

291.

DOJMI Aloysius

DE VOMITU. Disertatio inauguralis quam una cum adnexis Thesibus defendendis publicae disquisitioni offerebat in C. R. Archigymnasio Patavino an. MDCCCXXXIX Lauream medicam assecuturus ALOYSIUS DOJMI Dalmata Yssensis. PADOVA, Ex typis Valentini Crescinii 1839. 8⁰

Rasprava o bljuvanju.

Dr. Lujo Dojmi, rodom sa Visa, doktorirao je u Padovi godine 1839. Bio je liječnik na Visu i na Hvaru.

Literatura: Schem. Dalm. 1841; Maschek, Manuale 1871.—1875.

292.

LESSEVICH Joseph

DE SPONTANEIS UMANI (sic!) CORPORIS EXUSTIONIBUS. Disquisitio quam ... publice habuit JOSEPH LESSEVICH ... PATAVII, Ex typis Valentini Crescinii, 1839. 8⁰

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Josip Lešević, Hrvat, doktorirao je u Padovi godine 1839.

Literatura: Favaro, Bibliografia.

293.

FRARI Aloysius

DE RABIE CANINA. Dissertatio quam ... legebat ALOYSIUS FRARI ... PATAVII, Typis Seminarii, MDCCCXL. 8⁰

Rasprava o bjesnoći.

Dr. Lujo Frari, rodom iz Šibenika, doktorirao je u Padovi godine 1840. Njegov djed Josip Frari doselio se u Dalmaciju iz Treviza u drugoj polovini XIX. stoljeća. Sačuvao se jedan njegov lijepi opis epidemije tifusa, koja je harala u Šibeniku god. 1783. Dva Josipova sina, Antun Anđeo i Sebastijan, posvetili su se također medicini. Antun Anđeo Frari postao je protomedik Venecije i osobito se istaknuo izvrsnim kolimološkim djelima. Lujo Frari je sin liječnika Sebastijana. Oboje, otac i sin, bili su ugledni liječnici u Šibeniku. Lujo se bavio komunalnom politikom, pa je neko vrijeme bio načelnik grada Šibenika. Umro je u Šibeniku godine 1898.

Literatura: Favaro, Bibliografia; Nekrolog u Il Dalmata, an. 1898, no. 24; Stošić, Galerija ugl. Šibenčana; Maschek, Manuale 1871—1875.

294.

MARTINIS Andreas

DE USU PLACENTAE HUMANAE. Dissertatio quam ... legit ANDREAS MARTINIS ... PATAVII, Typis Seminarii, 1840. 8⁰

Rasprava o ljekovitoj upotrebi placente.

Dr. Andrija Martinis, rodom iz Komiže na Visu, doktorirao je u Padovi godine 1840. Bio je liječnik u Komiži. Kasnije je bio kotarski liječnik i upravitelj orfanotrofija u Kotoru.

Literatura: Favaro, Bibliografija; Schem. della Dalmazia 1841; Maschek, Manuale 1871—1875.

295.

BORZATTI Giovanni

SULLA FORCHETTA A BATTENTE PER L'OBLITERAZIONE DELLE ARTERIE ANEURISMATICHE di GIO. ANT. BORZATTI de LOWENSTERN da Cherso nell' Illyrico ... PADOVA, Tipografia Crescini, 1841. 8⁰, str. 40.

Rasprava o jednom načinu obliteracije aneurizama.

Dr. Ivo Borzatti, rodom sa Krka, doktorirao je u Padovi godine 1841. Bio je liječnik u Zadru i na Rabu. Umro je u Zadru godine 1862. Bavio se problemom vakcinacije i revakcinacije, pa je publicirao jednu knjigu o toj temi.

Literatura: Brunelli, Catalogo; Heyer, Adel von Dalmatien; Grmek, Lij. vjesnik, g. LXXII, br. 4—5.

296.

NICOLICH Georgius

CHYMICA RESPIRATIONIS PHAENOMENA, quae NICOLICH GEORGIUS ad lauream medicam obtinendam legebat. PATAVII, Ex typis Valentini Crescinii, 1842. 8⁰

Rasprava o kemijskim procesima kod disanja. Autorovi navodi se veoma razlikuju od današnjih nazora o istim pojavama.

Dr. Gjuro Nikolić, Hrvat, doktorirao je u Padovi godine 1842.

Literatura: Favaro, Bibliografia.

297.

TAMARRO Dominicus

Medicam laurum adepturus DE NEPHRITIDE aliqua referebat DOMINICUS TAMARRO Pyrrhanensis. PATAVIIS. Typis Penada, MDCCCXLIII. 8⁰, str. 20.

Rasprava o upali bubrega.

Dr. Dominik Tamarro, rodom iz Pirana u Istri, doktorirao je u Padovi godine 1843. Bio je liječnik u Piranu i Izoli.

298.

BELLI Christophorus

Dissertatio inauguralis DE ZOSTERE, quam ad medicam lauream obtinendam publicae disquisitioni submittit CHRISTOPHORUS de BELLI Justinopolitanus. PATAVII, Typis Penada. MDCCCXLIII. 8⁰, str. 24.

Rasprava o nekim kožnim bolestima.

Dr. Kristofor Belli, rodom iz Kopra u Istri, potomak poznate istarske plemićke obitelji, doktorirao je u Padovi godine 1843. Bio je liječnik u Kopru.

Literatura: G. de Belli, Genealogia della famiglia de Belli (rukopis); Saggio di bibliografia istriana, Capodistria 1864; Nader, Med. Schem. 1848.

299.

CERINEO Antonius

DE PNEUMONITE. Dissertatio quam ANTONIUS nob. de CERINEO proponere non dubitavit. PATAVII, Typis Valentini Crescinii, 1844. 8⁰

Rasprava o upali pluća.

Dr. Ante Cerineo, rodom sa Brača, doktorirao je u Padovi godine 1844. Bio je liječnik u Splitu, Rabu i Sutivanu na Braču. Napisao je izvrstan opis epidemija kolere, koje su harale u Dalmaciji god. 1836, 1849 i 1855. Ovaj opis, napisan veoma elegantnim stilom, štampan je u Splitu god. 1856.

Literatura: Favaro, Bibliografia; Manuale della Dalmazia 1845 do 1848; Heyer, Adel von Dalmatien; Cerineo, Il cholera morbus, Spalato 1856; Grmek, Povijest zdravstva na Rabu, Medicinar god. III. br. 6.

300

BOSCHI Vincentius

OPHTHALMIA RECENS NATORUM. Dissertatio quam ... proponit VINCENTIUS BOSCHI ... PATAVII, Typis Penada, 1845. 8⁰

Rasprava o bolestima očiju kod novorođenčadi, uglavnom o gonoreji očiju.

Dr. Vicko Boschi, rodom iz Zadra, doktorirao je u Padovi godine 1845. Bio je liječnik u Zadru i na otoku Pagu.

Literatura: Favaro, Bibliografia; Manuale della Dalmazia 1846. do 1848.; Maschek, Manuale 1871—1875; Grmek, Lij. vjesnik g. LXXII, br. 4—5.

301.

PIGLIUROVICH Alexander

DE CHEMICA THEORIA ATOMISTICA. Dissertatio quam ad medicinae lauream rite obtinendam ALEXANDER PIGLIUROVICH proponit. PATAVII, Typis Seminarii, MDCCCXLV. 8⁰

Rasprava o molekularno-atomističkoj teoriji.

Dr. Aleksa Piljurović, Hrvat, doktorirao je u Padovi godine 1845.

Literatura: Favaro, Bibliografia.

302.

CASNACICH Joannes Augustus

Dissertatio inauguralis medico-pharmacologica DE THUYA OCCIDENTALI, quam ... submittit J. AUGUSTUS CASNACICH ... PATAVII, 1846. Typis Crescinii. 8°

Rasprava o ljekovitom djelovanju droge Thuya occidentalis.

Dr. Ivan August Kaznačić rodio se u Dubrovniku 26. IV. 1817. Studirao je kirurgiju u Beču, zatim medicinu u Padovi. Svršivši studije vratio se u Zadar. Tamo je redigirao poznati časopis »Zora dalmatinska«. God. 1846. odlazi ponovno u Padovu, da bi 6. septembra te godine doktorirao na temelju naprijed navedene disertacije. Nastanio se zatim trajno u Dubrovniku. Od god. 1863. bio je direktor dubrovačke bolnice. Uređivao je list »L'Avvenire«. Istaknuo se kao pjesnik i prevodilac. Umro je u Dubrovniku 19. II. 1883.

Literatura: Gelcich, Kaznačić, p. o. iz Biblioteca storica della Dalmazia, Ragusa 1883; Wurzbach, Biogr. Lexikon; Favaro, Bibliografia.

303.

COVACEVICH Vincentius

DE HAEMATURIA. Dissertatio quam ... publicae disquisitioni submittit VINCENTIUS COVACEVICH ... PATAVII, Typis Seminarii, 1846. 8°

Rasprava o hematuriji, t. j. pojavi krvi u mokraći.

Dr. Vicko Kovačević, rodom iz Dalmacije, doktorirao je u Padovi godine 1846. Bio je liječnik u raznim mjestima u Dalmaciji (Hvar, Bol na Braču, Makarska i dr.).

Literatura: Favaro, Bibliografia; Manuale della Dalmazia 1847—1848; Maschek, Manuale 1875.

304.

DRAGANICH VERANZIO Fridericus

NONNULLA DE MEDICAMINUM DOSI FRIDERICUS DRAGANICH VERANZIO medicam lauream obtinens exponit. PATAVII, Typ. Crescini, 1846. 8°

Rasprava o ispravnom doziranju lijekova.

Dr. Friderik Draganić-Vrančić rodom iz Zlosela u Dalmaciji, doktorirao je u Padovi godine 1846. Živio je u Šibeniku i na svom porodičnom imanju Zlosela. Bio je ravnatelj šibenske bolnice.

Literatura: Favaro, Bibliografia; Manuale della Dalmazia 1847; Maschek, Manuale 1873—1875; Heyer, Adel von Dalmatien.

305.

ROICH Georgius

NONNULLA DE THERAPEUTICO IGNIS USU GEORGIUS ROICH medicam lauream obtinens proponit. PATAVII, Typis Penada, 1846. 8⁰

Rasprava o terapeutskoj upotrebi vatre.

Dr. Gjuro Roić, rodom iz Splita, doktorirao je u Padovi godine 1846. Bio je liječnik u Splitu.

Literatura: Favaro, Bibliografia; Nader, Med. Schem. 1848; Maschek, Manuale 1871—1875.

306.

MILCOVICH Michele

Brevi cenni SULLA PATOLOGIA E TERAPIA DEI DENTI. Dissertazione pubblicata pel conseguimento della laurea in medicina di MICHELE MILCOVICH ... PADOVA, Tipografia Crescini, 1847. 8⁰

Rasprava o bolestima zubi.

Dr. Mihajlo Milković, rodom iz Dalmacije, doktorirao je u Padovi godine 1847. Bio je direktor bolnice u Zadru, direktor zadarske primaljske škole i sanitarni referent kod autonomne pokrajinske vlade. Bio je zaslužni član »Matice dalmatinske« i borac za kulturno uzdizanje naroda u Dalmaciji.

Literatura: Favaro, Bibliografia; Maschek, Manuale 1871—1875; Grmek, Povijest zdravstva u Zadru (rukopis).

307.

JELICICH Matteo

DE FUNCTIONE UTERI SUB GRAVIDITATE, PARTU ET PUERPERIO. Dissertatio quam ... proposuit MATTEO JELICICH ... PATAVII, Typis Valentini Crescinii, 1847. 8⁰, str. 23.

Rasprava o fiziološkim promjenama maternice kod trudnoće, poroda i babinja.

Dr. Mate Jeličić, rodom iz Dalmacije, doktorirao je u Padovi godine 1847. Bio je liječnik u Bolu na Braču.

Literatura: Favaro, Bibliografia; Pagliani, Catalogo generale; Maschek, Manuale 1871—1875.

308.

MARCOCCHIA Carolus

DE NOTHAEO-MIELITIDE. Dissertazio (sic) inauguralis quam ad medicam lauream assequendam disquisitioni submittit CAROLUS MARCOCCHIA Dalmata Spalatensis. PATAVII, Typografia Crescini, 1848. 8⁰, str. 18.

Rasprava o upalama hrptene moždine.

Dr. Karlo Marcocchia, rodom iz Splita, doktorirao je u Padovi godine 1848. Bio je općinski i sudski liječnik u Splitu.

Literatura: Maschek, Manuale 1871.—1875.

309.

ADAMI Luigi

DELLA CONGIUNTIVITE DELLE ARMATE. Dissertazione inaugurale del dottore LUIGI ADAMI, pubblicata nel giorno della sua laurea in medicina. PADOVA, Tipografia Bianchi, 1848. 8⁰

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Lujo Adami, rodom sa Lošinja, doktorirao je u Padovi godine 1848. Bio je liječnik u Veneciji. Njegov otac istog imena bio je liječnik u Trevizu i u Velikom Lošinju. Lujo Adami st. izvršio je prvi moderni pokušaj endovenoznog uštrcavanja kemijskih tvari u terapeutske svrhe. God. 1830. i 1831. uštrcao je trojici radnika iz Lošinja, koji su bolovali od malarije, kininov sulfat u otvorenu venu.

Literatura: Favaro, Bibliografia; Grmek, Kako je god. 1830. jedan liječnik u Istri liječio malariju intravenoznim injekcijama kininovog sulfata, Lij. vjesnik g. 1948. br. 3—4.

310.

IVANISSEVICH Joannes

ANIMADVERSIONES DE DELIRIO TREMENTI BIBONUM. Dissertatio inauguralis quam ad lauream medicam assequendam proponit JOANNES IVANISSEVICH ... PATAVII, Ex typ. Valentini Crescini, 1848.. 8⁰

Rasprava o delirium tremens alkoholičara.

Dr. Ivan Ivanišević, rodom iz Orebića, doktorirao je u Padovi godine 1848. Bio je liječnik i općinski načelnik u Orebiću.

Literatura: Favaro, Bibliografia; Maschek, Manuale 1871—1875.

311.

MIROSSEVICH Nicolaus

PAUCA DE FAMILIA STRYCHNEARUM. Dissertatio pro medicinae laurea rite obtinenda NICOLAI MIROSSEVICH ... PATAVII, Typ. Antonio Bianchi, 1848. 8⁰

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Niko Mirošević, rodom sa Korčule, doktorirao je u Padovi godine 1848. Bio je liječnik u Korčuli.

Literatura: Favaro, Bibliografia; Maschek, Manuale 1871—1875.

312.

MANZIN Josephus Stephanus

DE OPHTHALMIA. Dissertatio quam ... publici juris faciebat JOSEPHUS STEPHANUS MANZIN ... PATAVII, Typ. Valentini Crescini, 1848. 8⁰

Rasprava o bolestima očiju.

Dr. Josip Stjepan Manzin, rodom iz Dalmacije, doktorirao je u Padovi godine 1848. Bio je liječnik na Rabu i u Zadru.

Literatura: Favaro, Bibliografia; Danilo, Biblioteca patria; Maschek, Manuale 1871—1875; Grmek, Povijest zdravstva na Rabu, Medicinar god. III. br. 6.

313.

LEPESC Nicolò

Cenni sulle PROPRIETÀ IGIENICHE E MEDICAMENTOSE DEL CAFFÈ. Dissertazione per ottenere la laurea in medicina di NICOLO LEPESC da Ragusa. Aprile 1849. PADOVA. 8⁰

Rasprava o ljekovitosti kave.

Dr. Niko Lepeš, rođen u Dubrovniku god. 1823., doktorirao je u aprilu godine 1849. u Padovi. Od g. 1851. do 1853. bio je štabni kirurg u srpskoj vojsci. Kasnije je bio liječnik u Dubrovniku i administrator tamošnje bolnice. Umro je 11. XI. 1901.

Literatura: Kaznačić, Biblioteca di Ciulich; Jeremić, Srpska med. bibliografija; Maschek, Manuale 1871—1875; Nekrolog Srpski Arhiv 1901. 559; Lindenmayr, Serbien; L'Epidauritano, an. 1903, p. 61.

313.*a*

BAJAMONTI Antonio

Dissertatio inauguralis DE SCABIE, quam ... submittit ANTONIUS BAJAMONTI. — PATAVII, Typis Bianchi, 1849. 8⁰

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Ante Bajamonti rodio se u Splitu 1822. godine. Doktorirao je u Padovi 13. I. 1849. Bio je neko vrijeme načelnik grada Splita. Istaknuti političar, protivnik narodnog preporoda u Dalmaciji. Umro je u Splitu 1891. godine.

Literatura: Solitro, A. Bajamonti, Padova 1931; Randi O., A. Bajamonti, Zadar 1932; Russo M.: L'epoca dalmatica e il suo eroe, Milano 1925; Novak G.: Prošlost Dalmacije, Zagreb.

314.

BRESSAN Antonio

SULLA ECLAMPSIA. Dissertazione per laurea ... di ANTONIO BRESSAN Spalatino. PADOVA, 1850. 8⁰

Rasprava o eklampsiji. Našao sam je samo citiranu.

Dr. Ante Bressan, Splićanin, doktorirao je u Padovi godine 1850. Bio je liječnik u Dubrovniku.

Literatura: Kaznačić, Biblioteca di Ciulich; Cerineo, Il Cholera-morbus, Spalato 1856.

315.

DUDAN Jacobus

Alcuni pensieri SULLA NOTOMIA PATOLOGICA (Dissertatio inauguralis) ... JACOBUS DUDAN ... PADOVA, Bianchi, 1850. 8°

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Jakov Dudan, Dalmatinac, doktorirao je u Padovi godine 1850. Bio je liječnik na Visu. Sredinom prošlog stoljeća bio je privatni liječnik u Splitu dr. Matija Dudan, vjerojatno autorov otac.

Literatura: Pagliani, Catalogo generale; Maschek, Manuale 1871. do 1875.

316.

MARCOCCHIA Domenico

Alcuni cenni SULL' ISOLA DI MELEDA, a titolo di dissertazione inaugurale per la sua laurea in medicina propone DOMENICO MARCOCCHIA di Spalato I. R. Chirurgo distrettuale di Abrovazzo in Dalmazia. Nel 27. Febbrajo 1850. PADOVA, coi tipi di Bianchi. 8°, str. 20.

Opis otoka Mljeta. Nakon geografskog opisa otoka prelazi autor na opis stanovništva. Stanovnici (svega oko 1230 ljudi) su niska stasa, siromašno odjeveni, zemljane boje puti, duge svijetle kose, neugodna kričava glasa, nemirna duha, svadljivi i osvetoljubivi. Glavno bogatstvo inače siromašnog otoka čine masline i vinova loza. Od bolesti spominje autor samo dvije: malariju i mljetsku kožnu bolest. Malarija s gastričkim komplikacijama javlja se ljeti u mjestima Babinopolje i Blata. Autor drži, da joj je glavni uzrok isparivanje močvare Blatina. A mljetska kožna bolest dolazi pak u mjestima Maranovići i Koriti. To je, kako kaže autor, herpes sui generis, koji napada kožu, mišiće i tetive šake, a napose prstiju. Bolest je bila predmet čestih liječničkih istraživanja. Godine 1821. pokušavali su da je liječe razni inozemni eksperti, ali bez ikakvih uspjeha. Bolest nije zarazna već nasljedna, kongenitalna. No ne nasljeđuju je djeca bolesnih, nego njihovi unuci. Bolesni rađaju prividno zdrave, a tek ovi opet bolesne. Bolest ne samo da preskače jednu generaciju, već mijenja spol. Od djeda dobiva bolest ženska unučad, a od bake muška. Narodna legenda kaže, da je pred 400 godina oluja dotjerala do Mljeta tursku lađu s gubavom posadom. Mljetski gusari su poubijali posadu i podijelili njihovu robu. Za kaznu su njima i njihovu potomstvu ogubavile ruke. Bolesnici su članovi svega dvanaest porodica, a naš autor kaže, da nema drugog lijeka do izumrća zle krvi. Moderna istraživanja mljetske bolesti, neobične nasljedne

hiperkeratoze ekstremiteta, koja su vršili prof. dr. Kogoj i dr. Bošnjaković, uglavnom su potvrdila navode cit. autora.

Prof. dr. Dominik Marcocchia, Splićanin, bio je kirurg šibenske bolnice, zatim kirurg distrikta u Obrovcu. Doktorirao je tek godine 1850. u Padovi, nakon višegodišnje kirurške prakse. Nakon promocije bio je liječnik u raznim mjestima Dalmacije (Drniš, Split, Zadar i dr.). Godine 1855. suzbijao je epidemiju kolere na otoku Rabu. Konačno je bio liječnik u Zadru i profesor na tamošnjem Istituto d'Ostetricia.

Literatura: Grmek, Hrv. medicinari u Padovi; Schem. della Dalmazia 1841; Maschek, Manuale 1871—1875; Grmek, Povijest zdravstva na otoku Rabu; Medicinar god. III. br. 6; Grmek, Povijest zdravstva u Zadru (rukopis).

317.

ILLICH Pietro

INTORNO AL VALORE DEI SEGNI FISICI PER LA CONOSCENZA E LA CURA DELLE UMANE INFERMITÀ. Dissertazione di PIETRO ILLICH per ottenere la laurea in medicina nell'Università di Padova. PADOVA, coi tipi di A. Bianchi, 1850. 8⁰

Rasprava o važnosti fizikalne dijagnostike.

Dr. Petar Ilić, rodom iz Dalmacije, doktorirao je u Padovi godine 1850. Bio je liječnik u Splitu i Sutivanu na Braču.

Literatura: Favaro, Bibliografia; Maschek, Manuale 1875.

318.

BRATANICH Francesco

SULLA RAZIONALE APPLICAZIONE DEL MAGNETISMO ANIMALE NELLA CURA DELLE MALATTIE. Idee esposte per laurea in medicina da FRANCESCO BRATANICH ... PADOVA, coi tipi di A. Bianchi, 1852. 8⁰

Rasprava o hipnozi kao sredstvu za liječenje različitih bolesti.

Dr. Frano Bratanić, rodom iz Splita, doktorirao je u Padovi godine 1852. Bio je direktor bolnice u Splitu.

Literatura: Favaro, Bibliografia; Maschek, Manuale 1871—1875.

319.

CREPAZ Pietro

AFFETI E PATEMI D'ANIMO E LORO INFLUENZA SULL' ORGANISMO. Dissertazione inaugurale tessuta da CREPAZ PIETRO onde ottenere la laurea dottorale in medicina ... nel mese di maggio 1852. PADOVA, Stabilimento G. Antonelli. 8⁰

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Petar Krpac, rodom iz Dalmacije, doktorirao je u Padovi godine 1852.

Literatura: Favaro, Bibliografia.

320.

PAITONI Giovanni Antonio

SULLA FISIOGNOMONIA quale propedeutica alla patognomonia. Dissertazione inaugurale per Laurea in Medicina di GIO. ANTONIO nobile de PAITONI Imp. Regio chirurgo distrettuale di Ragusa Vecchia. Padova li 20. Agosto 1852. PADOVA, coi tipi di A. Bianchi 1852. 8⁰ str. 16.

Rasprava o odnosima između vanjskog izgleda i unutrašnjih svojstava pojedinih ljudi. Autor smatra, da je poznavanje tih odnosa potrebno liječniku kod dijagnosticiranja patoloških stanja.

Dr. Ivo Ante Paitoni, distriktni kirurg u Cavtatu, doktorirao je u Padovi 20. VIII. 1852. Potomak je britanske porodice Payton, koja se nastanila i aklimatizirala u Dalmaciji. Nakon promocije bio je privatni liječnik u Splitu.

Literatura: Heyer, Adel v. Dalmatien.

321.

MILLEVOI Pietro

SOPRA UNA FULGURITE METALLICA. Dissertazione inaugurale di PIETRO MILLEVOI in occasione della sua laurea in medicina nella I. R. Università di Padova. PADOVA. Dalla tipografia Sicca. 1852. 8⁰, str. 17.

Kemijska analiza meteora, koji je godine 1840. pao kod Labina u Istri, autorova rodnog mjesta. Millevoi smatra, da meteorsko kamenje nastaje kod udara munje. Atraktivne električne sile formiraju — po njegovu mišljenju — iz rastepenih molekula metala u atmosferi kompaktna tijela, meteore. Obzirom na tu svoju novu teoriju o genezi meteora naziva ih Millevoi fulguriti, t. j. produkti munje. Iako su izvodi autora pogrešni, djeluju veoma logično i uvjerljivo.

Dr. Petar Millevoi, rodom iz Labina, doktorirao je u Padovi godine 1852. Bio je liječnik u Istri.

321.*a*

GIUSTINI Adolphus

DE OLEI JECORIS ASELLI ACTIONE PHARMACO-DYNAMICA dissertatio inauguralis quam ... proponit ADOLPHUS GIUSTINI Fluminensis ... PATAVII 1852. 8⁰

Rasprava o farmakološkom djelovanju ribljeg ulja. Našao sam je samo citiranu.

Dr. Adolfo Giustini, rodom iz Rijeke, doktorirao je u Padovi 1852. godine. Bio je gradski fizik na Rijeci.

Literatura: Torcoletti, Riv. »Fiume« an. I. p. 134, Fiume 1923.

322.

BECHTINGER Carlo

Osservazioni intorno ai mali che vogliosi prodotti da SCABIE-RETROPULSA ed alla cura di questa malattia. Dissertazione di CARLO BECHTINGER pubblicata il giorno della sua laurea in medicina presso l' I. R. Università di Padova. PADOVA, tipi di A. Bianchi 1852. 8°, str. 18.

Kratka rasprava o nekim problemima svraba i njegovu liječenju.

Dr. Dragutin Bechtinger, Hrvat iz Huma (»natus Hum in Croatia« piše u sveučilišnim matrikularnim knjigama), studirao je filozofiju u Grazu, zatim medicinu u Padovi, gdje je promoviran 25. II. 1852. Bio je austrijski vojni liječnik. Od godine 1859. spominje se kao pukovnijski liječnik u vojnoj bolnici u Trstu. Najvjerojatnije je identičan s onim drom. Bechtingerom, koji je preko godinu dana boravio na Sandwich-otocima, pa je zatim u Beču štampao svoje putopisne memoare. Taj Bechtinger donio je u Beč sa svojih putovanja po južnim morima dragocjene etnografske zbirke.

Literatura: Grmek, Hrv. med. u Padovi; Wurzbach, Biogr. Lexikon, Bd. 24. Nachtrag; Mil. Schem. 1859—1879; Fancev, Ljetopis Jug. Akad. sv. 48; Bechtinger, Ein Jahr auf den Sandwich-Inseln, Wien 1869. (Ovo posljednje djelo nažalost nisam mogao pribaviti).

323.

PLANCICH Giorgio Felice

SULLA EFICACIA ANTELMINTICA DEL COUSSO. Dissertazione inaugurale di PLANCICH GIORGIO FELICE Dalmata. Nel giorno 6. Settembre. PADOVA, tipi di Bianchi, 1853. 8°, str. 16.

Rasprava o vermifugnom djelovanju droge Flores Cousso (ili Kousso) t. j. cvijeta biljke Brayera anthelminthica Kth.

Dr. Đuro Srećko Plančić, rodom iz Dalmacije, doktorirao je u Padovi 6. IX. 1853. Rodom je bio valjda iz Starigrada na Hvaru.

324.

MONASTERIOTTI Theodorus

DE MORBIS PARTIUM DURARUM DENTIUM. Dissertatio inauguralis quam publicae eruditorum disquisitioni submittit THEODORUS MONASTERIOTTI ... PATAVII, Typ. A. Bianchi, 1853. 8°

Rasprava o bolestima zubne cakline.

Dr. Teodor Monasteriotti, podrijetlom Grk, rodio se na Rijeci. Preko 15 godina radio je kao kirurg na Rijeci, zatim je godine 1853. otišao u Padovu i tamo je postigao doktorat medicine.

Literatura: Favaro, Bibliografia; Scem. del Litorale 1839.

325.

PILLEPICH Augusto

L'IPOCONDRIASI. Dissertazione inaugurale di AUGUSTO PILLEPICH proposta ad ottenere la laurea in medicina nel mese di dicembre. PADOVA, coi tipi di A. Bianchi, 1854. 8⁰

Rasprava o hipohondriji. U vrijeme pisanja te radnje nije naziv »hipohondrija« imao tako ograničeno značenje kao danas.

Dr. August Pilepić, rodom sa Rijeke, doktorirao je u Padovi godine 1854. Bio je liječnik na Rijeci.

Literatura: Favaro, Bibliografia.

326.

ZENCOVICH Alessandro

CENNI FISIOLOGICI SULLE FUNZIONI DEL NERVO VAGO O PNEUMO-GASTRICO. Dissertazione inaugurale di ALESSANDRO ZENCOVICH ... PADOVA, Tip. Bianchi, 1854. 8⁰

Rasprava o funkciji n. vagusa.

Dr. Aleksa Zenković, rodom iz Dalmacije, doktorirao je u Padovi godine 1854.

Literatura: Favaro, Bibliografia.

327.

RADOICOVICH Cesare

CENNI INTORNO ALLE PASSIONI. Dissertazione inaugurale di CESARE RADOICOVICH Istriano. Nell ottenere la sua laurea in medicina nell I. R. Universita di Padova. Maggio 1854. PADOVA. Tipografia Bianchi. 8⁰, str. 31.

Rasprava o burnim duševnim uzbuđenjima i strastima, njihovim uzrocima, posljedicama i mogućnostima suzbijanja.

Dr. Cezar Radojković, Istranin, doktorirao je u Padovi godine 1854. Bio je liječnik u Kastvu.

328.

GRUBISSICH Vincenzo

DEL MUSCHIO. Dissertazione inaugurale di VINCENZO GRUBISSICH in occasione del suo dottorato in medicina, marzo 1856. PADOVA, coi tipi di A. Bianchi. 8⁰

Rasprava o mošusu.

Dr. Vicko Grubišić, rodom iz Šibenika, doktorirao je u Padovi godine 1856.

Literatura: Favaro, Bibliografia.

329.

SAMOHOD Nicolò

Considerazioni patologiche e terapeutiche SOPRA UN CASO PRATICO DI EXOTTALMO PER ANEURISMA DELL'OTTALMICA. Dissertazione inaugurale di NICOLO SAMOHOD Dalmata da Lesina in occasione della sua laurea dottorale in medicina presso l' I. R. Università di Padova. PADOVA, coi tipi di A. Bianchi, s. a. 8⁰, str. 32.

Povijest jedne bolesti, koju je promatrao, a donekle i liječio sam autor. Radilo se o egzoftalmusu izazvanom aneurizmom art. ophtalmicae. Kazuistički prilog bez naročitog značenja. Godina izdanja nije naznačena, ali se iz teksta dade razabrati, da je ta radnja štampana oko god. 1857.

Dr. Niko Samohod, rodom sa Hvara, doktorirao je u Padovi godine 1857. Bio je općinski liječnik na Hvaru i u Kaštel Novom.

Literatura: Grmek, O nekim disertacijama; Maschek, Manuale 1871. do 1875.

330.

MARDESSICH Vincenzo

Brevi cenni SULLA NEFRITE ALBUMINOSA. Dissertazione inaugurale di VINCENZO MARDESSICH onde ottenere la laurea dottorale in medicina presso l' I. R. Università di Padova. PADOVA, coi tipi di A. Bianchi, 1858. 8⁰

Rasprava o upali bubrega.

Dr. Vicko Mardešić, rodom iz Komiže na Visu, doktorirao je u Padovi godine 1858. Bio je liječnik u Komiži.

Literatura: Favaro, Bibliografia; Maschek, Manuale 1871—1875.

331.

PINELLI Orazio

SULL'ATROFIA MUSCOLARE PROGRESSIVA. Dissertazione inaugurale di ORAZIO PINELLI in occasione della sua laurea in medicina nel luglio 1858. PADOVA, coi tipi di A. Bianchi. 8⁰

Rasprava o progresivnoj mišićnoj atrofiji.

Dr. Orazio Pinelli, rodom iz Dalmacije, doktorirao je u Padovi godine 1858.

Literatura: Favaro, Bibliografia.

332.

BUCCHICH Tommaso

DELL'ALLATTAMENTO. Dissertazione inaugurale di TOMMASO BUCCHICH in occasione della sua laurea in medicina. PADOVA, Tip. Prosperini, 1859. 8⁰, str. 15.

Rasprava o dojenju.

Dr. Tomo Bučić rodio se na Hvaru god. 1834. Doktorirao je u Padovi godine 1859. Bio je liječnik u Jelsi na Hvaru.

Literatura: Morpurgo, Bolletino bibliografico dalmato; Maschek, Manuale 1871—1875; Brunelli, Catalogo.

333.

OMASSICH Giuseppe

Brevi cenni SULLA VETUSTÀ ED IMPORTANZA DELLA MEDICINA esposti da GIUSEPPE OMASSICH ... PADOVA, Tip. Prosperini, 1860. 8⁰, str. 15.

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Josip Omašić. rodom iz Kaštel Lukšića, doktorirao je u Padovi godine 1860. Bio je liječnik i općinski načelnik u Kaštel Lukšiću. Spominje se do godine 1899. kao član Zbora liječnika Hrvatske i Slavonije.

Literatura: Morpurgo, Bolletino bibliografico dalmato; Maschek, Manuale 1871—1875; Rakovac, Spomen knjiga Sbora liečnika.

334.

POLITEO Baldassare

Brevi cenni sopra LA TRICHINA SPIRALE. Dissertazione Inaugurale di BALDASSARE POLITEO di Cittavecchia in Dalmazia per ottenere la laurea in medicina nell' I. R. Università di Padova. PADOVA co' tipi di Bianchi nell'Agosto 1861. 8⁰, str. 40

Povijest istraživanja razvojnog ciklusa trihine. Opisani su Leuckartovi pokusi iz godine 1859., kojima je taj slavni helmintolog po prvi puta dokazao faktični razvojni put trihine.

Dr. Baltazar Politeo, rodom iz Starigrada na Hvaru, doktorirao je u Padovi godine 1861. Bio je liječnik u Trpnju i u Starigradu.

Literatura: Grmek, O nekim disertacijama; Maschek, Manuale 1871. do 1875.

335.

STALLIO Vincenzo

Sopra i casi conosciuti di FERITE DELL'ARTERIA VERTEBRALE con alcuni cenni anatomici e fisiologici. Dissertazione Inaugurale di VINCENZO STALLIO Dalmata in ocassione della sua laurea in medicina nell'inclita Università di Padova, Giugno 1863., PADOVA dallo stab. di P. Prosperini 1863. 8⁰, str. 34.

Prikaz slučajeva aneurizama art. vertebralis, koji su nastupili zbog ozljeda. Zanimljivo je, da autor za tumačenje postanka aneurizama vertebralne arterije uzima u obzir osobite dinamičke prilike u protjecanju krvi nastale zbog jake zavinutosti spomenute arterije.

Dr. Vinko Stalio rodio se u Starigradu na Hvaru oko godine 1835. Doktorirao je u Padovi u junu g. 1863. Nakon promocije vratio se u domovinu te je bio općinski liječnik u Stonu, Omišu, Milni i Sinju. U Sinju je bio kotarski i vojnički liječnik. Istaknuo se u političkoj borbi protiv talijanaša, pa je zbog toga jednom bio pokušan atentat na njega. Za »dalmatinsko namjesništvo« napisao je jednu radnju o »škrljevu« u kojoj brani mišljenje da je to sifilis prenesen iz Bosne. Umro je u Splitu godine 1889. Njegov sin dr. Ivo Stalio danas je primarius bolnice u Splitu.

Literatura: Grmek, O nekim disertacijama; Maschek Manuale 1871. do 1875.

336.

CARSTULOVICH Antonio

TESI che ANTONIO CARSTULOVICH Dalmata si propone di sostenere nella sua promozione al grado di dottore in medicina nell' I. R. Università di Padova nel Maggio 1865. PADOVA, Tipografia di G. B, Randi. 1865. 8°, str. 8.

Sadržava trideset i četiri teze s raznih područja medicine. U to se vrijeme na padovanskoj univerzi više ne pišu prave medicinske inauguralne disertacije, nego se samo disputira o tezama. Ne postoji obveza štampanja teza, nego se one većinom predlažu u rukopisu. U XX. stoljeću počinje se opet zahtijevati predlaganje štampane disertacije s jednom glavnom temom.

Dr. Ante Krstulović rodio se godine 1836. u Nerežišću na Braču. Medicinu je započeo studirati u Beču, ali je zbog bolesti prešao u Padovu, gdje je bila blaža klima. Doktorirao je u maju g. 1865. Odmah nakon promocije započeo je praksom u svom rodnom mjestu. Ostao je tamo do kraja života istaknuvši se kao vrstan i svestran praktični liječnik. Umro je u Nerežišću godine 1908. Sin mu je poznati liječnik, specijalista za dječje bolesti.

V. PAVIJA

Naši medicinari nisu studirali samo u Padovi, nego i na drugim talijanskim visokim školama, u prvom redu u Paviji, Bologni[1] i Firenzi.

---

1 Čuveni dubrovački liječnik i književnik Luka Stulli (1772—1828) doktorirao je u Bologni godine 1795. U dubrovačkom državnom arhivu čuva se pod br.XXI-b-12 manuskript od 22 lista: »Delle donne publiche. Fragmenti di una dissertazione medica del D-r. Stulli«. Pogrešno se navodi u dosadašnjoj literaturi, da je to Stullijeva inauguralna disertacija. Mnogi dubrovački liječnici studirali su u Bologni, pa su neki postali i profesori na tom sveučilištu. Profesor medicine i astrologije bio je u XVI. stoljeću magister Dominko iz Dubrovnika, a u XVI. stoljeću magister Lujo Gjurašević, također iz Dubrovnika. Od godine 1429. držao je dulje vrijeme magister Ivan iz Dubrovnika predavanja o filozofiji prirode.

Salerno je već izgubio svoje značenje. Predaleko je bio Napulj, a rimska visoka škola (na kojoj je svojevremeno predavao anatomiju i teoretsku medicinu najslavniji liječnik našeg podrijetla, dubrovački pučanin Gjuro Armeno Baglivi) postigla je veću međunarodnu reputaciju tek u XX stoljeću.

Pavijsko sveučilište osnovano je godine 1361. poveljom Karla IV. Od samog osnutka predavali su se i medicinski predmeti. Prirodoslovni i medicinski fakulteti su se lijepo razvili u XVIII. i u početku XIX. stoljeća. Tu su predavali Scarpa, Tissot, Scopoli, Frank, Rasori, pa kasnije Forlanini, Golgi i dr.

Pravila za promociju bila su uglavnom analogna padovanskim. Obveza predlaganja pisane inauguralne disertacije održala se do danas.

Našao sam ove radnje naših doktoranda:

337.

LANZA Franciscus

IN CYANURETUM RUBRUM, inquisitiones chemico-pharmacologicae ... (Dissertatio inauguralis) ... FRANCISCUS LANZA ... TICINI REGII 1831. 8⁰

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. med. et phil. Frane Lanza (de Casalanza) rodio se u Splitu. Sin je liječnika i zaslužnog arheologa, direktora splitskog muzeja, dra. Karla Lanze. Doktorirao je u Paviji godine 1831. Nakon promocije postao je fizik distrikta u Opuzenu. Poput svog oca živo se zanimao arheologijom. Napustio je državnu službu, da bi se mogao slobodno posvetiti prirodnim znanostima. Neko vrijeme bio je profesor na gimnaziji u Zadru i direktor tamošnjeg narodnog muzeja. Godine 1852. seli se u Split, gdje predaje kao profesor na gimnaziji. Od g. 1868. do 1872. bio je direktor splitskog arheološkog muzeja. Proputovao je zatim Njemačku, Belgiju, Francusku, Englesku i Škotsku, pa je publicirao opširan opis ovog putovanja. Bio je neobično plodan medicinski, prirodoslovni i arheološki pisac. Izdao je između ostalog opis epidemije kolere, historijsko-medicinski esej o Neretljanima, školske udžbenike za prirodopis, zoologiju, mineralogiju i dr. Važne su njegove transkripcije natpisa iz Solina i rasprave o Dioklecijanovoj palači i solinskim iskopinama. Čuvena je bila njegova bogata knjižnica i prirodoslovna zbirka. Umro je u Splitu iza godine 1875.

Literatura: Wurzbach, Biogr. Lexikon; Pernhoffer, Catalog; Valentinelli, Bibliografia della Dalmazia; Maschek, Manuale 1871.—1875.; Schem. della Dalmazia 1841.; Brusina, Zoologija i Hrvati, Rad Jug. Akad. sv. 80; Ljubić, O napretku arheol. znanosti, Rad. Jug. Akad. sv. 80.

338.

SOLITRO Michiele

SULL' INFLUSSO BENEFICO DELLA MEDICINA ALLE NAZIONI. Dissertazione inaugurale per laurea in medicina ... del MICHIE-

LE SOLITRO ... PAVIA, Tip. Fusi, 1834. 8⁰, str. 32.

Rasprava o koristima medicine.

Dr. Mihajlo Solitro, rodom iz Dalmacije, doktorirao je u Paviji godine 1834. Bio je liječnik u raznim mjestima Dalmacije (Korčula, Zadar i dr.). Napisao je djelo »Della flogosi proteiforme«, štampano u Padovi god. 1845.

Literatura: Brunelli, Catalogo; Danilo, Biblioteca patria; Schem. della Dalmazia 1841; Maschek, Manuale 1875.

339.

MUSCHICZKY Georgius

Dissertatio medico-practica DE HYPOCHONDRIA quam ... in antiquissima ac celeberrima Universitate Ticinensi publicae disquisitioni submittit GEORGIUS MUSCHICZKY Serbus ex Confinio Militari Hungarico. TICINI REGII ex typographia Bizzoni, Mense Septembris 1837. 8⁰, str. 32.

Rasprava o hipohondriji.

Dr. Đorđe Mušicki rodio se godine 1811. u Đurđevu. Filozofiju je studirao u Grazu, medicinu u Pešti, a doktorirao je u Paviji 1. IX. 1836. Neko vrijeme radio je u zemunskom karantenu, a onda je prešao u Srbiju, gdje je postavljen za kontumacijskog liječnika u Aleksincu (1838). Kasnije je bio lični liječnik kneza, gradski fizik u Beogradu, a zatim privatni liječnik u Srbobranu, a od g. 1844. boravio je opet u Zemunu. Od g. 1856. bio je direktor kontumaca u Slavonskom Brodu. Tamo je umro 1. IV. 1887.

Literatura: Jeremić, Med. prilike u Zemunu; Simonović, Srbi lekari u Vojvodini; Mihailović, Molba G. Mušickog, Miscellanea sv. II.; Lindenmayr, Serbien; Nekrolog u Javoru god. 1887.

340.

BURICH Laurentius

DE SANGUINIS MORBOSIS MUTATIONIBUS. Dissertatio Inauguralis quam ... pro doctoris medicinae laurea summisque in medicina honoribus ac privilegiis rite consequendis in antiquissima ac celeberrima universitate Ticinensi ... cum adnexis thesibus defendendis Mense Septemb. 1837. publicae disquisitioni offerebat BURICH LAURENTIUS Dalmata Traguriensis. TICINI REGII. Typis Fusi et Socii, 1837. 8⁰, str. 27.

Rasprava o kvantitavnim i kvalitativnim patološkim promjenama krvi.

Dr. Lovro Burić, Dalmatinac iz Trogira, doktorirao je u Paviji godine 1837.

341.

LUXARDO Emmanuel

DE PELLAGRA quaedam collegit, ordinavit, exposuit Emmanuel Luxardo. Dissertatio inauguralis quam ... auspice D. Camillo Platner

Med. Leg. atque Polit. Med. P. O. ad medicinae lauream rite capessendam in celebratissimo I. R. Archigymnasio Ticinensi Ann. MDCCCXXXVIII una cum thesibus adnexis publicae disquisitioni submittit EMMANUEL LUXARDO Italus Genuensis. MEDIOLANI, Ex typis P. A. Molina. 1838. 8°, str. 62.

Rasprava o pelagri. Etiologiju te bolesti dovodi autor u vezu s lošom i nedovoljnom prehranom. Piše, da je vidio mnogo slučajeva pelagre na padovanskoj klinici, demonstriranih od prof. Lipića.

Dr. Emanuel Luxardo, rodom iz Genove, doktorirao je u Paviji godine 1838. Bio je privatni liječnik u Zadru. U Dalmaciju se doselio još prije promocije, kako vidimo iz posvete disertacije dalmatinskom guvernatoru Vjenceslavu Vetteru. Porodica Luxardo važna je u povijesti Zadra zbog osnivanja najjače tvornice višnjeva likera. Pod konac prošlog stoljeća istaknuo se neki dr. Emanuel Luxardo iz Zadra, potomak autora naprijed navedene disertacije, u spretnom pravljenju anatomskih preparata i mulaža. Čuveni Virchow mu je god. 1888. izdao pohvalnu svjedodžbu, u kojoj piše, da su njegovi anatomski preparati »bewunderungswerth«. Taj Luxardo ml. bio je asistent na anatomskom zavodu u Padovi, zatim primarius u Dubrovniku i Zadru. U svoje vrijeme su u znanstvenom svijetu izazvale veliku pažnju njegove tvrdnje, da je otkrio novu metodu liječenja tuberkuloze.

Literatura: Selak, Lij. vjesnik XII. (1890) br. 11—12; Lušić-Matković, Lij. vjesnik 1905; Nader, Med. Schem. 1848; Manuale della Dalmazia 1845—1848; Grmek, Povijest zdravstva u Zadru (rukopis).

342.

FUMEGALLO Tommaso

ALCUNE STORIE DI FRATTURA DELLE OSSA DELLE MEMBRA CURATE COLL'APPARECCHIO PERMANENTE. Dissertazione inaugurale che presentava TOMMASO FUMEGALLO da Zara in Dalmazia. Già graduato in Farmacia, Chirurgia maggiore, Ostetricia ed Oculistica. I. R. Chirurgo carcerale, Supplente al Professore della Scuola di Ostetricia teorico-pratica in Zara ecc. ecc. onde ottenere la laurea dottorale in medicina nell' I. R. Università di Pavia ... sotto gli auspici del signor dottore Bartolommeo Panizza Prof. ord. di anatomia umana ecc. Con annesse le Tesi da difendersi. Nel mese di Settembre 1849. PAVIA, Tipografia Fusi e Comp., 1849. 8°, str. 27.

Autor prikazuje liječenje fraktura ulaganjem odnosnih dijelova tijela u specijalnu masu, koja je isprva plastična, a zatim se skrutne. Princip je posve isti kao danas stavljanje u gipsani ovoj.

Dr. Toma Fumegallo rodio se u Zadru godine 1811. Studirao je u Paviji i godine 1829. bio je graduiran kao farmaceut, a godine 1841. kao kirurg. Uspješno je radio u Zadru kao zatvorski liječnik i suplent na babičkoj školi. Nakon višegodišnje prakse ponovo je otišao u Paviju, da tamo stekne doktorsku čast, i to mu je pošlo za rukom 6. IX. 1849. Vratio se

u Zadar i iduće se godine opet uputio u Paviju hoteći se vjenčati sa svojom zaručnicom, koju je upoznao u vrijeme studija. Na putu je teško obolio i 24. IV. 1850. umro u milanskoj bolnici.

Literatura: Kaznačić, Biblioteca di Ciulich; Ferrari-Cupilli, Menzioni funebre, Gazzeta di Zara n. 60. 18. maggio 1850.

343.

DANCEVICH Luigi Matteo

DELL'ANGINA DI PETTO. Dissertazione Inaugurale cui presentava MATTEO LUIGI DANCEVICH da Gelsa nell' Isola di Lesina in Dalmazia onde ottenere la laurea dottorale in medicina nell' I. R. Università di Pavia, col consentimento dell' illustriss. sig. cav. direttore, dello spettabile sig. decano e dei chiarissimi signori professori. Con aggiunte le tesi da difendersi. Nel mese di Febbrajo 1851. PAVIA, Tipografia Fusi e Co. 8⁰, str. 28.

Rasprava o stenokardiji (angina pectoris), koju je kao zasebnu bolest izdvojio londonski liječnik Heberden.

Dr. Lujo Dančević, rodom iz Jelse na Hvaru, doktorirao je u Paviji 1851. godine. Bio je liječnik u raznim mjestima Dalmacije (Jelsa, Blata i dr.).

344.

MARASSOVICH Girolamo

DELLA CIRROSI DEL FEGATO. Dissertazione inaugurale che presentava GIROLAMO MARASSOVICH di Scardona in Dalmazia per ottenere la laurea dottorale in medicina. Nell' I. R. Università di Pavia ... Nel mese di Marzo 1857. con aggiunte le tesi da difendersi. PAVIA, Tipografia dei fratelli Fusi. 8⁰, str. 24.

Rasprava o cirozi jetre.

Dr. Jerolim Marasović rodio se u Skradinu godine 1833. Studirao je na medicinskim fakultetima u Beču, Padovi i Paviji, gdje je doktorirao godine 1857. Nakon dvogodišnje prakse u bolnici u Veneciji vratio se u domovinu, gdje je kao liječnik radio najprije u Skradinu, a zatim u Šibeniku. Teško obolivši otišao je radi liječenja u Veneciju, gdje je umro 11. VIII. 1884.

Literatura: Affetti e lagrime sulla tomba di G. Marassovich, Zara 1884.

345.

ORLANDINI Francesco

FUNESTI EFFETTI DELLE PASSIONI, IMPORTANZA DELLA FILOSOFIA NELLA MEDICINA. Dissertazione ... di FRANCESCO ORLANDINI ... PAVIA, 1857. Tip. Fusi. 8⁰ str. 22.

Rasprava o važnosti filozofskog mišljenja u medicini i nesretnim posljedicama prevladivanja strasti i osjećaja.

Dr. Frano Orlandini, rodom iz Dalmacije, doktorirao je u Paviji godine 1857. Bio je liječnik u Pučišću na Braču.

Literatura: Danilo, Biblioteca patria; Cerineo, Il cholera-morbus, Spalato 1856; Maschek, Manuale 1873.

346.

GALVANI Eugenio

PENSIERI SUL MATRIMONIO. Dissertazione Inaugurale che presentava EUGENIO GALVANI Dalmata per ottenere la laurea dottorale in medicina. Nell' I. R. Università di Pavia. Nel mese di Aprile 1859. Annesse le tesi da difendersi. PAVIA, tipografia Fusi. 8⁰, str. 20.

Kratka apologija braka. Autor ističe važnost eugeničkih principa kod izbora bračnog druga. Po njegovu mišljenju država bi trebala zakonski zabraniti brakove s nerazmjernom starošću bračnih drugova, kao i brakove među defektnim i hereditarno opterećenim osobama.

Dr. Eugen Galvani, rodom iz Šibenika, doktorirao je u Paviji godine 1859. Bio je liječnik u Šibeniku, administrator tamošnje bolnice, a od g. 1883. prvi direktor nove bolnice.

Literatura: Grmek, O nekim disertacijama; Stošić, Galerija uglednih Šibenčana; Maschek, Manuale 1871—1875; Spomen knjiga bolnice u Šibeniku, Šibenik 1933.

347.

CELIO de CEGA Giacomo

Un cenno SULL' UNITÀ DELLA SCIENZA. Dissertazione per la laurea ... di GIACOMO CELIO de CEGA ... Pavia, tip. Fusi. 1859. 8⁰, str. 22.

Rasprava o jedinstvu prirodnih nauka.

Dr. Jakov Celio de Cega doktorirao je u Paviji godine 1859. Bio je liječnik i općinski načelnik u Kaštel Starome. Pripadnik stare hrvatske plemićke porodice, koja se vjerojatno izvorno zvala Čeliočić.

Literatura: Danilo, Biblioteca patria; Morpurgo, Bullettino bibliografico dalmato; Maschek, Manuale 1871—1875; Brunelli, Catalogo.

348.

VIDOVICH Antonio

DELL'AZIONE DEL CAFFÈ SULL' UOMO SANO E MALATO. Dissertazione Inaugurale di ANTONIO VIDOVICH ... PAVIA, tip. Fusi, 1859. 8⁰.

Rasprava o djelovanju kave na ljudski organizam. Našao sam je samo citiranu.

Dr. Ante Vidović, rodom iz Dalmacije, doktorirao je u Paviji godine 1859. Bio je liječnik u Omišu. Bavio se zoologijom i botanikom. Pizanski

profesor botanike G. Meneghini spominje biljke s otoka Molata, koje mu je poslao dr. Vidović. Njegovim se podacima koristio i poznati botaničar G. Frauenfeld. Čuvena je bila Vidovićeva zbirka jadranskih školjaka.

Literatura: Morpurgo, Bullettino bibliografico dalmato; Maschek, Manuale 1871—1875; Forenbacher, Botanička istraživanja Dalmacije, Rad Jug. Akad. sv. 202; Brusina, Zoologija i Hrvati, Rad. Jug. Akad. sv. 80.

349.

DOMIACUSSICH Girolamo

Alcuni cenni SUL DIABETE ZUCCARINO. Dissertazione ... di GIROLAMO DOMIACUSSICH ... PAVIA, tip. Tonsi, 1859, 8°, str. 24.

Rasprava o šećernoj bolesti.

Dr. Jeronim Domjakušić, rodom iz Dalmacije, doktorirao je u Paviji godine 1859. Od g. 1861., bio je općinski fizik na Rabu. Umro je u gradu Rabu godine 1863. Neki dr. Matija Domjakušić, valjda autorov otac, bio je okružni fizik u Splitu i Trogiru.

Literatura: Morpurgo, Bull. bibl. dalmato; Danilo, Bibl. dalmata; Kronika samostana sv. Eufemije na Rabu (rukopis).

VI. RAZNI OSTALI MEDICINSKI FAKULTETI

Naši medicinari nisu studirali samo u Beču, Pešti i talijanskim gradovima, nego i na drugim evropskim sveučilištima. Mnogi su studirali na ostalim sveučilištima Austro-Ugarske (Prag i Graz). Obavezno pisanje inauguralnih medicinskih disertacija ukinuto je g. 1848. na većini fakulteta monarhije, pa tako i u Pragu. Naši medicinari počeli su u većem broju studirati u Pragu tek pod konac XIX. stoljeća, tako da s tog fakulteta nema mnogo inauguralnih disertacija naših doktoranda. U Grazu je medicinski fakultet otvoren tek godine 1863., pa se tamo uopće nikad nisu pisale medicinske inauguralne disertacije.

Neki naši medicinari doktorirali su u Njemačkoj, Francuskoj, carskoj Rusiji i Švajcarskoj. Našao sam samo ovo nekoliko starijih disertacija s tih fakulteta:

350.

MARIKOVSZKY Martinus

DE DISCVSSIONE ET MEDICAMENTIS DISCVTIENTIBUS IN GENERE dissertatio inauguralis. Quam ... pro gradu doctoris summisque in medicina honoribus ac privilegiis legitime obtinendis eruditorum examini submittit MARTINUS MARIKOVSZKY de Nagy-Toronya ... ERLANGAE 1755. Typis J. M. Camerarii. 4°, str. 14.

Radnju sam našao samo citiranu.

Dr. Martin Marikovski rodio se 17. X. 1728. u Rožnjavi (Slovačka). Studirao je matematiku i medicinu u Wittenbergu, a zatim medicinu u

Halle i Erlangenu, i tu je godine 1755. doktorirao. Nakon promocije proputovao je Nizozemsku, Belgiju, Francusku, Englesku i Njemačku. Godine 1758. vratio se u Mađarsku. Od g. 1763. bio je fizik srijemske županije. U Beču je g. 1767. publicirao »Ephemerides Syrmienses« — svoja zapažanja o zdravstvenom stanju naroda u Srijemu. Premješten je godine 1769. u Szatmár. Preveo je na mađarski poznati Tissotov Avis. Umro je u Pešti godine 1772.

Literatura: Petrik, Bibl. Hungariae; Szinnyei, Magyar írók; Győry, Mag. orv. bibliographiája; Thaller, Pov. med. u Hrvatskoj; Barlè, Zdravstvo st. Zagreba; Wurzbach, Biogr. Lexikon; Horányi, Memoria Hungarorum; Danielik, Magyar írók, Pesth 1858; Veszprémi, Succinta medicorum Hungariae et Transylvaniae biographia, Viennae 1787.

351.

APOSTOLOVITS Joannes

Dissertatio inauguralis medico-philosophica exhibens MODUM, QUO AFFECTUS ANIMI IN CORPUS HUMANUM AGUNT GENERATIM, quam ... in alma regia Fridericiana pro gradu doctoris summisque in medicina honoribus capessendis ... publicae propugnavit JOANNES APOSTOLOVITS ... HALAE 1757. Literis Curtianis. 4⁰, str. VIII+40.

Rasprava o načinu, na koji duševna uzbuđenja djeluju na ljudsko tijelo.

Dr. Jovan Apostolović rodio se oko godine 1730. u Budimu. Doktorirao je g. 1757. u gradu Halle. Pri kraju 1760. došao je u Novi Sad, gdje je g. 1763. postao gradski fizik. Živio je stalno u Novom Sadu. Navodno je mlad umro.

Literatura: Simonović, Srbi lekari u Vojvodini; Szinnyei, Magyar írók; Petrik, Bibl. Hungariae; Horányi, Memoria Hungarorum; Stajić, Prvi Srbi doktori, Kalendar sv. Save 1934; Jeremić, Zdrav. pril. u jug. zemljama; Jeremić, Zdravst. kult. Vojvodine.

352.

MILLORADOVICS Petrus

Dissertatio inauguralis medica DE SURDITATE EX RETROPULSA CRUSTA LACTEA ORTA ... PETRUS MILLORADOVICS ... HALAE 1769.

Radnju sam našao samo citiranu.

Biografiju autora i literaturu vidi pod br. 154.

353.

ATTOMYR Josephus

QUAEDAM QUOAD PSYCHIATRIAM HOMŒOPATHICAM. Dissertatio inauguralis medica ... JOSEPHUS ATTOMYR ... (MÜNCHEN 1831).

Disertaciju sam našao samo spomenutu. Zanimljiv izbor teme. Psihijatrija i homeopatija bila su omiljela područja zanimanja naših starijih liječnika, pa evo i kod Attomyra »homeopatske psihijatrije«!

Dr. Josip Attomyr, pravim imenom Leberwurst, rodio se u Đakovu 7. IX. 1807. Studirao je na Josephinumu u Beču, ali je bio otpušten iz akademije zbog jedne svoje anonimne homeopatske publikacije. Studirati je nastavio u Münchenu. Doktorirao je 26. III. 1831. Vlastitu tuberkulozu pluća sam je liječio homeopatski pomoću sepija. U münchenskoj javnoj bolnici liječio je homeopatskim metodama, pa je pri tom imao navodno tako dobre rezultate, da ga je sam Hahnemann pozvao k sebi želeći se s njim lično upoznati. Neko vrijeme boravio je kod Hahnemanna u Köthenu. Zatim postaje lični liječnik grofa Csakyja, pa liječnik lorda Shrevsburyja. S njim je otputovao u London. Budući da je bio nemirna duha, stalno je mijenjao boravište. (London, Leipzig, Marlia, Szepes Minszent, Požun, Hadersdorf kraj Beča, Pešta i opet Požun). Najdulje je živio u Požunu baveći se privatnom praksom i pisanjem homeopatskih knjiga. Postao je poznata i ugledna ličnost u tom gradu. Umro je u Požunu 5. II. 1856. Bio je znamenit homeopat i plodan stručni pisac.

Literatura: Körbler, Beitrag zur Geschichte der Homöopathie, Janus 1926; Müller, Attomyr, Ein Nachruf; Derenčin, Homeopatija, Vienac 1875; Thaller, Pov. med. u Hrvatskoj; Thaller, Jedna polemika, Nar. Starina sv. 26; Hirsch-Gurlt, Biogr. Lexikon.

354.

GADESCHY Constantinus

DE PSYCHOPATHIIS. Dissertatio inauguralis medica quam consensu et auctoritate gratiosi medicorum ordinis halensis ad summos in medicina et chirurgia arteque obstetricia honores rite capessendos die III. M. Maii a. MDCCCXLIV. Una cum thesibus publice defendet CONSTANTINUS GADESCHY Hungarus Neoplantensis. Adversariorum partes susceperunt: O. Veit, med. et chir. cand. A. Stich, med, et chir. cand. HALIS, Typis Ploetzianis. 8⁰, str. 29.

Rasprava o duševnim bolestima.

Dr. Konstantin Gadeši rodio se u Novom Sadu oko godine 1800. Medicinu je počeo studirati u Beču, a nastavio i dovršio u Halle, gdje je doktorirao 3. V. 1844. Iza promocije služio je kao liječnik u Mitrovici. Godine 1848. prešao je u Srbiju, gdje je bio imenovan okružnim liječnikom u Aleksincu. Iduće godine postao je gradski fizik u Beogradu. Od godine 1853. bio je rudarski fizik u Majdanpeku.

Literatura: Spisak knjiga Matice Srpske; Ivanić, Konduit-liste; Lindenmayr, Serbien.

355.

KOSSTIAL Franciscus

Dissertatio inauguralis medico-practica sistens UROLITHIASIN INFANTUM, adnexa historia morbi synoptica, quam ... pro Medicinae

Doctoratus Laurea, summisque in medicina honoribus ac privilegiis rite obtinendis, in alma et antiquissima Caes. Reg. Universitate Carolo-Ferdinandea Pragena publicae eruditorum disquisitioni submittit FRANCISCUS KOSSTIAL, Bohemus Hradischtiensis. In theses adnexas disputabitur in magna aula Carolina die 25. Julii MDCCCXLIV. hora meridiana. PRAGAE 1844. Typ. filiorum Haase. 8°, str. 28.

Rasprava o mokraćnim kamencima kod djece. Dodana je povijest bolesti, koju je opažao autor u praškoj bolnici.

Dr. František Košťal rodio se 1. XI. 1820. u Mnichovu Hradištu u Češkoj. Doktorirao je u Pragu 25. VII. 1844. Nakon promocije prakticirao je pet godina u svom rodnom mjestu, zatim je stupio u vojsku i kao nadliječnik služio u 40. i 48. pješačkom puku (1850—1856). U martu g. 1856. postavljen je za gradskog fizika u Slavonskom Brodu. Tu je dužnost vršio do umirovljenja godine 1882. Bio je i direktor brodskog kontumaca. Veoma omilio u narodu i među kolegama. Aktivni član Zbora liječnika Hrvatske i Slavonije. Umro je u Brodu godine 1890.

Literatura: Rakovac, Spomen knjiga Sbora liečnika; Nekrolog u Lij. vjesniku 1890; Jeremić, Istorija saniteta u Slav. Brodu, Miscellanea sv. I; Mil. Schem. 1850.—1856.

356.

KOETSCHET Joseph

DE LA DESARTICULATION MEDIOTARSIENNE. Thèse pour le doctorat en médecine. JOSEPH KOETSCHET. BERNE 1855.

Radnju sam našao citiranu u Koetschetovoj doktorskoj diplomi.

Dr. Josip Koetschet rodio se 14. II. 1830. u Grellingue kod Delemonta (Švajcarska). Medicinu je studirao u Bernu, Heidelbergu, Beču i Parizu. Doktorirao je u Bernu 24. IV. 1855. Pročitavši u novinama, da se u Turskoj traže graduirani liječnici, otputovao je iste godine u Carigrad. Postao je kirurg kod garde i tjelesni liječnik Omer-paše Latasa. Često mijenja boravište. Nalazimo ga kao liječnika u Trapezuntu i Batumu, zatim kao upravitelja vojne bolnice u Skadru i kao šefa bolničkih četa na ratištu u Kavkazu. Osim medicinske vršio je i važnu diplomatsku službu za Portu. Godine 1864. nastanio se u Sarajevu. Ovdje je vršio dužnost gradskog i policijskog liječnika. Zalagao se za suzbijanje epidemija, osnovao je jednu ljekarnu i prvu sarajevsku vojnu bolnicu. Još važnija od medicinske bila je njegova politička uloga. Bio je politički savjetnik Omer-paše, a opravljao je i uglednu čast vilajetskog sekretara. Iza austrijske okupacije godine 1878. ostaje u Sarajevu i nova ga vlast imenuje prvim gradskim fizikom. Umro je u Sarajevu 22. VII. 1898. Štampane su dvije knjige njegovih političkih uspomena. Njegov sin dr. Teofil Koetschet (1864—1919), prvi naš stručno specijalistički izobraženi psihijatar, bio je primarius odjeljenja za umobolne u državnoj bolnici u Sarajevu.

Literatura: Marija Koetschet, Uspomene na dr. Josipa i Teofila Koetscheta, Lij. vjesnik 1949. br. 7—8; Kušan, Zdravstv. prilike st. Sarajeva; Grassel, Aus Bosniens letzter Türkenzeit, Wien—Leipzig 1905.

VII. ZAGLAVAK

Našao sam još neke inauguralne disertacije, koje — po imenima sudeći — potječu od autora našeg podrijetla. Tako na primjer:

Gopcevich G.: Specimen historiae Febris Hungaricae, Ticini Regii 1840.

Jankovich A.: Memorabilia clinica, Budae 1826.

Padovan P.: De rachitide, Padova—Venezia 1830.

Petrowicz W.: De nostalgia, Vindobonae 1839.

Potpeschnigg J. N.: Der Johannesbrunnen in Steiermark, Wien 1830.

Simonich G.: De hydrothorace legitimo, Vindobonae 1834. i t. d.

Iako sam uvjeren, da su bar neki od tih autora bili naši liječnici, nisam ih uvrstio u ovu radnju, jer nemam dokaza o njihovoj pripadnosti našim narodima.

Time je završena serija inauguralnih rasprava naših medicinara, koje sam uspio pronaći u našim knjižnicama i različitim bibliografijama.[1] Znanstvena vrijednost tih radnja uglavnom nije velika. To su mahom kompilacije, dosta učene, katkad vrlo zanimljive, poučne, napisane s velikim trudom i erudicijom, ali im redovno manjka originalnost. Autori većinom ne donose ništa novo, ništa, što tadašnjoj medicinskoj nauci nije bilo već poznato. To nije nimalo čudno: kako bi se mogao očekivati značajan samostalan rad od mladog kandidata, koji se tek počeo baviti medicinom, a znanje mu je više teoretsko, nego praktično, više knjižno, nego stečeno vlastitim opažanjima. Sadržajno su inauguralne disertacije većinom posve teoretska djela; vlastitih iskustava ima malo u njima. Svrha je pisanja disertacije demonstracija doktorandova znanja i umijeća, a ne njegove originalnosti i invencije. Autori se uglavnom strogo drže školske sheme, da se ne bi zapleli u nepotrebne sukobe s profesorima i oponentima. No često disertacije nisu originalne ni u drugom — užem — smislu riječi. Iz kandidatova govora briljira katkad njegov profesor. Poznato je, da su

---

1 Mnogi naši medicinari doktorirali su iza godine 1872. na fakultetima, gdje je za postignuće doktorskog naslova bila potrebna inauguralna disertacija. Tako u Parizu na pr. L. Ivanichevitch (Étude sur le traitement de l'anus contre nature, 1882.), M. Zwetitch (Sur le chancre syphilitique hypertrophique, 1884.), G. Yovanovitch (Entomologie appliquée à la médecine legale, 1888.), K. Dinitch (Le Képhir ou champagne lacté du Caucase, 1888.), M. Ephremovitch (Une courte étude dans la domaine de l'alcoolisme, 1889.) i dr. U Njemačkoj su između ostalih doktorirali P. Miljanich (Zur Diagnose der Darmperforation im Typhus abdominalis, Würzburg 1884.), L. Lazarević (Experimentelle Beiträge zur Wirkung des Quecksilbers, Berlin 1879.), J. Gnezda (Ueber Haemoglobinometrie, Berlin 1886.) i mnogi drugi. Spomenuo sam samo nekoliko disertacija iz XIX. stoljeća. Mnogi su doktorirali u Švajcarskoj i Italiji, gdje se još danas pišu inauguralne radnje.

mnogi eruditi pisali inauguralne disertacije po narudžbi, za novac. Ipak to nije bilo pravilo, nego izuzetak. Većinom se u doktorskim radnjama jasno odražavaju individualne karakteristike deklariranih autora. Već u izboru teme, a pogotovu u njezinoj obradbi nalazimo značajke, koje su igrale važnu ulogu u kasnijem životu tih liječnika. Praktičar i teoretičar hipnotizma Messmer napisao je disertaciju »De influxu planetarum« prožetu misticizmom. U van Swietenovoj disertaciji »De arteria fabrica« prepoznajemo odmah kasnijeg velikog organizatora austrijskog zdravstva i logičnog sistematičara medicinskog znanja svog vremena. Isto su tako i disertacije naših liječnika odraz njihove ličnosti i kruga njihova zanimanja. Budući botaničari pišu rasprave o bilju, kemičari i farmakolozi o lijekovima, javni radnici o socijalnim problemima i t. d. Vrijedno je razmotriti, koje su teme naročito zanimale naše nekadašnje medicinare. Većina citiranih radnja obrađuje različite interne, većinom zarazne bolesti. Udara u oči velik broj tema s područja psihijatrije i neurologije. Isto tako nalazimo mnogo botaničkih i farmakoloških radnja. Ne treba zaboraviti, da je tada botanika bila predmet medicinske nastave.

Liječničke inauguralne disertacije brojčano, a i sadržajno, predstavljaju najvažniji dio naše starije prirodoznanstvene publicistike. Nadam se stoga, da će taj popis biti koristan prilog još nenapisanoj općoj bibliografiji znanstvenih djela naših naroda.

PREGLED NAJVAŽNIJE UPOTREBLJENE LITERATURE:

Većinu biografskih i bibliografskih podataka uzeo sam iz idućih djela:

Barlè, Zdravstvo st. Zagreba
Barlè J.: O zdravstvu staroga Zagreba. P. o. iz Lij. vjesnika, Zagreb 1902.

Bazala, Pov. med. Hrv.
Bazala V.: Poviestni razvoj medicine u hrvatskim zemljama, Zagreb 1943.

Bokh, Katalog
Bokh G.: Bücher-Katalog der Bibliothek des Vereines der Aerzte in Steiermark, Graz 1898.

Brunelli, Catalogo
Brunelli V.: Catalogo sistematico dell' i. r. biblioteca ginnasiale-provinciale di Zara. Programma dell' i. r. ginnasio superiore di Zara per l' anno 1899/1900. e 1902/3. Zara 1900—1903.

Cal. Zagrabiense
Calendarium Zagrabiense, Kotsche, Zagrabiae 1781—1846.

Cuvaj, Poviest školstva
Cuvaj S.: Građa za poviest školstva kr. Hrvatske i Slavonije, Zagreb 1910.

Danilo, Biblioteca patria
Danilo I. i Boglić J.: Biblioteca patria. Popis knjigah, koje su u domaćoj knjižnici velegimnazije zadarske sahranjene. U X. programu zadarske gimnazije za škol. god. 1859/1860. Zadar 1860.

Đorđević, Med. prilike u Srbiji
Đorđević T.: Medicinske prilike u Srbiji 1815.—1839. Beograd 1938.

Eyerel, Dissertationes medicae
Eyerel, Dissertationes medicae in Univ. Vindobonensi habitae ad morbos chronicos pertinentes et ex M. Stolli conscriptae. Vol. I.—III. Viennae 1788.—1790.

Favaro, Bibliografia
Favaro A.: Saggio di bibliografia dello studio di Padova 1500.—1920. Venezia 1922.

Fischer, Gesch. der Geburtshilfe
Fischer I.: Geschichte der Geburtshilfe in Wien, Leipzig—Wien 1909.

Gajeva knjižnica
Gaj V.: Knjižnica Gajeva, Zagreb 1875.

Glesinger, Hrvati kao prof. medicine
Glesinger L.: Hrvati kao profesori medicine na stranim sveučilištima, Lij. vjesnik LX. 1938. br. 9.

Glesinger, Jevrejski liječnici u st. Zagrebu
Glesinger L.: Jevrejski liječnici u starom Zagrebu. Jevrejski narodni kalendar 1940/41.

Grmek, Hrv. med. u Padovi
Grmek D.: Hrvatski medicinari u Padovi, Lij. vjesnik LXX. 1948. br. 2—3.

Grmek, Bilj. o našim liječnicima
Grmek D.: Bilješke o našim liječnicima u matičnoj knjizi udovičkog udruženja bečkog medicinskog fakulteta, Lij. vjesnik LXX. 1948. br. 10.

Grmek, O nekim disertacijama
Grmek D.: O nekim disertacijama primorskih i dalmatinskih liječnika, Liječnički vjesnik LXX. 1948. br. 2—3.

Győry, Mag. orv. bibliographiája
Győry T.: Magyarország orvosi bibliographiája 1472.—1899., Budapest 1900.

Heyer, Adel v. Dalmatien
Heyer F.: Adel von Dalmatien, Nürnberg 1873.
Hirsch-Gurlt, Biogr. Lexikon
Hirsch-Gurlt-Wernich: Biographisches Lexikon der hervorragenden Aerzte aller Zeiten und Völker, II. Auflage, Vol. I.—V. Berlin—Wien 1929.—1934.
Horányi, Memoria Hungarorum
Horányi E.: Memoria Hungarorum et provincialium scriptis editis notorum quam exercitat. Vol. I.—III. Vienac 1775.—1777.
Ivanić, Konduit-liste
Ivanić S.: Konduit-liste lekara iz 1849. i 1851. godine, Miscellanea sv. IV. Beograd 1947.
Jelenić, Kultura i bos. franjevci
Jelenić J.: Kultura i bosanski franjevci. Sv. II. Sarajevo 1915.
Jeremić, Srp. med. bibliografija
Jeremić R.: Bibliografija srpske zdravstvene književnosti 1757.—1918. Beograd 1947.
Jeremić, Zdrav. pril. u jug. zemljama
Jeremić R.: Zdravstvene prilike u jugoslovenskim zemljama do kraja XIX, veka, Zagreb 1935.
Jeremić, Med. prilike u Zemunu
Jeremić R.: Medicinske prilike u Zemunu 1750.—1900. Beograd 1937.
Jeremić, Prilog ist. zdrav. kulture Sr. Karlovaca
Jeremić R.: Prilog istoriji zdravstvene kulture Sremskih Karlovaca od 1772.—1872. Beograd 1940.
Jeremić, Zdravst. kult. Vojvodine
Jeremić R.: Zdravstvena kultura Vojvodine u 18. veku, Glasnik istoriskog društva XIII. sv. 3—4. Novi Sad 1940.
Katalog d. Bücher-Sammlung d. Ges. der Aerzte zu Wien
Katalog der Bücher-Sammlung der k. k. Gesellschaft der Aerzte zu Wien. Wien 1866.
Katičić, Pregled gradiva
Katičić V.: Pregled gradiva za poviest zdravstva u Hrvatskoj i Slavoniji od 1850. do 1919., Lij. vjesnik LXV. 1943. br. 9 i 10.
Katić, Katalog
Katić F.: Katalog učiteljske biblioteke gimnazije u Kotoru. Program gimnazije u Kotoru za škol. god. 1897/8. Zagreb 1898.
Kaznačić, Biblioteca di Ciulich
Kaznačić J. A.: Biblioteca di Ciulich, Zara 1860.
Kidrič, Zgodovina slov. slovstva
Kidrič F.: Zgodovina slovenskega slovstva od začetka do marčne revolucije, Ljubljana 1929.—1939.
Kukuljević, Hrv. bibliografija
Kukuljević I.: Hrvatska bibliografija, Zagreb 1860. s Dodatkom iz god. 1863.
Kušan, Zdrav. pril. st. Sarajeva
Kušan V.: Zdravstvene prilike starog Sarajeva, Beograd 1934.
Lij. vjesnik
Liječnički vjesnik, god. I.—LXX., Zagreb 1877.—1948.
Lindenmayr, Serbien
Lindenmayr E.: Serbien, dessen Entwicklung und Fortschritt in Sanitäts-Wesen, Temesvar 1876.
Ljubibratić Katalog
Ljubibratić W.: Katalog stare učiteljske knjižnice ć. k. velike gimnazije u Dubrovniku. Program dubrovačke gimnazije za škol. god. 1907/8. Dubrovnik 1908.
Maschek, Manuale
Maschek L.: Manuale del regno di Dalmazia per l'anni 1871.—1875. Zara 1871. do 1875.

Matić-Lucianović, Katalog
Matić T. i Lucianović M.: Katalog učiteljske biblioteke. Programi velike realke u Spljetu za škol. god. 1896/7. do 1899/1900. Split 1897.—1900.
Mil. Schematismus
Militär-Schematismus des österreichischen Kaiserthums, Wien 1801.—1875. (s izuzetkom nekih godišta).
Miscellanea
Miscellanea. Prilozi za istoriju zdravstvene kulture Jugoslavije i Balkanskog poluostrva. Sv. 1—4. Beograd 1937.—1941.
Morpurgo, Boll. bibliografico
Morpurgo: Bollettino bibliografico dalmato. Annuario dalmato, Spalato 1860. i 1861.
Nader, Med. Schem. 1848.
Nader J.: Medicinal-Schematismus der österreichischen Monarchie. Wien 1848.
Narodna Starina
Narodna Starina. Uredio J. Matasović. Sv. 1.—35. Zagreb 1922.—1935.
Pagliani, Catalogo generale
Pagliani A.: Catalogo generale della Libreria italiana dell'anno 1847. a tutto il 1899. Vol. I.—III. Milano 1901.—1905.
Pernhoffer, Catalog
Pernhoffer G.: Catalog der Bibliothek des Wiener medizinischen Doctoren-Collegiums. Wien 1881.
Petrik, Bibliogr. Hungariae
Petrik G.: Bibliographia Hungariae 1712.—1860. Vol. I.—IV. Budapestini 1888. do 1892.
Pintar, Slov. biogr. leksikon
Pintar I.: Članci u Slovenskom biografskom leksikonu.
Pintar, Kirurški zavod v Ljubljani
Pintar I: Medikokirurški učni zavod v Ljubljani. Habilitacijska disertacija. Ljubljana 1939.
Pohlin, Bibliotheca Carnioliae
Pohlin M.: Bibliotheca Carnioliae. Redigiert von August Dimitz. Laibach 1862.
Popis Sv. B.
Popis medicinskih djela kr. hrv. sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Zagreb 1914. (Taj popis ne citiram u tekstu svoje radnje, jer sam sve u njemu navedene knjige našao u originalu).
Rakovac, Spomen knjiga Sbora liečnika
Rakovac L. Sbor liečnika kraljevina Hrvatske i Slavonije od g. 1874. do 1899. Spomen-knjiga. Zagreb 1899.
Schem. della Dalmazia
Schematismo provinciale della Dalmazia per l'anno 1817., 1828., 1841.
Schem. del Lit. Ungarico
Schematismo del r. Littorale Ungarico, Fiume 1839.
Scem. del Litorale
Scematismo dell' i. r. Littorale Austriaco-Illirico, Trieste 1835., 1839.
Simonović, Srbi lekari u Vojvodini
Simonović R.: Srbi lekari u Vojvodini. Miscellanea sv. I., Beograd 1937.
Slov. biogr. leksikon
Slovenski biografski leksikon (A-P), Ljubljana 1925.—1932.
Spisak knjiga Mat. Srpske
Spisak knjiga i rukopisa u biblioteci Matice Srpske, Novi Sad 1899.
Srpski arhiv
Srpski arhiv za celokupno lekarstvo, Beograd 1874.—1948.
Stancovich-Glezer, Notizie degli Istriani viventi nel 1829.
Stancovich P.-Glezer F.: Notizie degli Istriani viventi nel 1829 distinti per lettere, arti ed impieghi. Parenzo 1884.
Stanojević, Enciklopedija
Stanojević St.: Narodna enciklopedija SHS. Sv. 1.—4. Zagreb s. a.

Stajić, Prvi Vojvođani lekari
Stajić V.: Prvi Vojvođani lekari. Miscellanea sv. IV. Beograd 1941.
Stošić, Galerija ugl. Šibenčana
Stošić K.: Galerija uglednih Šibenčana. Šibenik 1936.
Szinnyei, Könyvészete
Szinnyei J.: Magyarország természettudományi és mathematikai könyvészete 1472. do 1875. (Bibliotheca hungarica historiae naturalis et matheseos). Budapest 1878.
Szinnyei. Magyar írók
Szinnyei J.: Magyar írók élete és munkái. Vol. I.—XIV. Budapest 1891.—1914.
Šafařik, Gesch. der südsl. Literatur
Šafařik P. J.: Geschichte der südslawischen Literatur, Vol. 1.—3. Prag 1864.
Thaller, Pov. med. u Hrvatskoj
Thaller L.: Povijest medicine u Hrvatskoj i Slavoniji od 1770.—1850. P. o. iz Lij. vjesnik, Karlovac 1927.
Thaller, Liječnici iliri
Thaller L.: Naši liječnici iliri. Kratka serija naučnih radnika iz ilirskog doba. Novosti 23. X. 1932.
Valentinelli, Bibliografia della Dalmazia
Valentinelli G.: Bibliografia della Dalmazia e del Montenegro. Zagreb 1855. i Suppl. 1862.
Valentinelli, Specimen bibliographicum
Valentinelli G.: Specimen bibliographicum de Dalmatia et Agro Labeatium, Venetiis 1842.
Vesel, Mitth. des hist. Vereins f. Krain 1862.
Vesel D.: Erwerbungen im Jahre 1862. Mittheilungen des hist. Vereins f. Krain Jhg. 1862. Laibach
Wurzbach, Biogr. Lexikon
Wurzbach C.: Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich. Vol. 1.—60. Wien 1856.—1891.
Znameniti i zasl. Hrvati
Znameniti i zaslužni Hrvati od 925. do 1925. Zagreb 1925.

Ostalu literaturu navodim u tekstu. Uz citiranu literaturu obilno sam se služio originalnim dokumentima, nadgrobnim natpisima, doktorskim diplomama, matičnim knjigama i sjećanjima potomaka.

Podatke o historiji pojedinih visokih škola, kao i o načinu promocije crpao sam iz ovih djela:

Adler H.:
Ein halbes Jahrtausend. Acta facultatis medicae Vindobonensis. Wien 1899.
Cuvaj S.:
Građa za poviest školstva kr. Hrvatske i Slavonije, sv. I. Zagreb 1910.
Enciclopedia Italiana, Vol. I.—XXXVI. Roma 1929.—1939.
Favaro A.:
L'Università di Padova. Venezia 1922.
Féjer G.:
Historia Academiae scientiarum Pazmaniae. Budae 1835.
Gerlitt:
Die Promotion zum Doctor Medicinae, Ciba-Zeitschrift No. 34. Basel 1936.
Geschichte der Wiener Universität von 1848. bis 1898. Festschrift. Wien 1898.
Győry T.:
Die ersten Jahre der medizinischen Fakultät in Nagyszombat (Tyrnau). Sudhoffs Archiv für Geschichte der Medizin 25 (1932.), S. 214.
Kornis G.:
Le tricentennaire de l'Université du Budapest, Budapest 1936.
Papadopoli N.:
Hystoria Gymnasii Patavini. Venetiis 1726.

Puschmann Th.:
Die Medizin in Wien während der letzten 100 Jahre. Wien 1884.
Settimo centenario della Università di Padova. Padova 1922.
Statuto della R. Università di Padova. Padova 1940.
Wolf G.:
Zur Geschichte der Wiener Universität. Wien 1898.

KAZALO BIBLIOTEKA

u kojima se nalaze pojedini primjerci disertacija naših liječnika.

Inauguralne disertacije štampale su se troškom autora, i naklada je stoga bila veoma niska. Te neugledne knjižice su potomci nemilosrdno bacali na smetlište. Do danas se od pojedinih radnja uglavnom sačuvalo samo po nekoliko primjeraka. Navodim stoga u idućem kazalu neke biblioteke, u kojima se nalaze sačuvani egzemplari disertacija, nadajući se, da ću time olakšati traženje stručnjacima, koji će htjeti da ih detaljnije prouče. Uz redni broj pojedine disertacije navodim jednu do dvije biblioteke. Dakako da to nipošto ne znači, da se ta disertacija može naći samo u tim bibliotekama. Izostavio sam iz popisa one disertacije, za koje nisam mogao eruirati, gdje bi se mogao naći koji sačuvani primjerak.

Upotrebit ću ove kratice:

B.	— Biblioteka
BB.	— Biblioteka bolnice
BFS.	— Biblioteka franjevačkog samostana
BMDC.	— Bibliothek des Wiener medizinischen Doctoren-Collegiums, Wien
BMS.	— Biblioteka Matice Srpske, Novi Sad
BUP.	— Biblioteca dell' Università di Padova, Padova
BZLH.	— Biblioteka Zbora liječnika Hrvatske, Zagreb
GB.	— Gradska biblioteka
MB.	— Metropolitanska biblioteka, Zagreb
MNMK.	— Magyar Nemzeti Muzeum kőnyvtára, Budapest
NB. Wien	— Nationalbibliothek, Wien
NB. Rijeka	— Naučna biblioteka, Rijeka
NB. Zadar	— Naučna biblioteka, Zadar
NUK.	— Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana
Priv.	— Privatna biblioteka
SB.	— Sveučilišna biblioteka, Zagreb
SLJ.	— Steiermärkische Landesbibliothek am Joanneum, Graz
TEK.	— Kir. magyar Tudomány-Egyetem kőnyvtára, Budapest
UB.	— Universitätsbibliothek, Wien.

Pojedine disertacije mogu se naći:

(1—2) NB. Wien, (3) UB. Wien, (6) Priv. B. Zmajić, Zagreb, (9) NUK. Ljubljana, (10) MNMK. Budapest, (12) NB. Wien, (15) SB. Zagreb, (16) UB. Wien, (18—19) SB. Zagreb, (20) MNMK. Budapest, (21) NB. Wien, (22) NUK. Ljubljana, (24) MB. Zagreb (25) SB. Zagreb, (26) BMDC. Wien, (28) NB. Wien, (29) BFS. Novo Mesto, (30) MNMK. Budapest, (31) SB. Zagreb, u zbirci Eyerel, (32) BFS. Novo Mesto, MB. Zagreb, (35—36) BMDC. Wien, (37—40) SB. Zagreb, (41) SB. Zagreb, u zbirci Eyerel, (42) MNMK. Budapest, (44) MNMK. Budapest, (47) BMDC. Wien, (48—49) SB. Zagreb, (51) MNMK. Budapest, (52) SB. Zagreb, (53) NUK. Ljubljana, (54) SB. Zagreb, B. gimnazije, Dubrovnik, (58) SB. Zagreb, (59) BMS. Novi Sad, (60) TEK. Budapest, (61—63) SB. Zagreb, (65) UB. Wien, (66) TEK. Budapest, (67) BMDC. Wien, (68) BZLH. Zagreb, SB. Zagreb, (70) BMDC. Wien, (71) SB. Zagreb, (73) BMS. Novi Sad, (74) NUK. Ljubljana, (76) TEK. Budapest, (78) SB. Zagreb, (79) BMDC. Wien, (80) NUK. Ljubljana (82) BMS. Novi Sad, (83) TEK. Budapest, (85)

BMDC. Wien, (86) NUK. Ljubljana, (87) BMDC. Wien, (89) BMDC. Wien, (90) NUK. Ljubljana, (92) NUK. Ljubljana, (94—95) SB. Zagreb, (95) SB. Zagreb, (96) NUK. Ljubljana, (97) NUK. Ljubljana, (98—99) SB. Zagreb, (100) BZLH. Zagreb, (101) MNMK. Budapest, (104) BFS. Kreševo (105) Priv. L. Thaller, Zagreb, (106) NB. Zadar, (107) BMDC. Wien, (108) NB. Rijeka, (109) SB. Zagreb, Priv. L. Thaller, (110—115) SB. Zagreb, (116) TEK. Budapest, (118—120) BMDC. Wien, (121) SB. Zagreb, (122) SLJ. Graz, (123—124) SB. Zagreb, (125) SB. Zagreb, Priv. B. Zmajić, (126) SB. Zagreb, (127) TEK. Budapest, (128) SB. Zagreb, (129) BFS. Samobor, (131) TEK. Budapest, (132) SB. Zagreb, (133) TEK. Budapest, (134—137) SB. Zagreb, (138) BMDC. Wien, (140—143) SB. Zagreb, (144—145) BB. Pula, (146—147) SB. Zagreb, (148) BMDC. Wien, (150) SB. Zagreb, (151) SB. Zagreb, (152) BMDC. Wien, (153) SB. Zagreb, (154) MNMK. Budapest, (155) SB. Zagreb, (156) MNMK. i TEK. Budapest, (157) MNMK. Budapest, (158—160) SB. Zagreb, (161) MB. Zagreb i MNMK. Budapest, (162—163) MNMK. Budapest, (164) SB. Zagreb, (165—166) TEK. Budapest, (167) SB. Zagreb, (168) SB. Zagreb i Priv. L. Glesinger, Zagreb, (169—176) SB. Zagreb, (177) TEK. Budapest, (178—185) SB. Zagreb, (186) TEK. Budapest, (187—188) SB. Zagreb, (189) TEK. Budapest, (190—193) SB. Zagreb, (194) TEK. Budapest, (195—196) SB. Zagreb, (197—198) TEK. Budapest, (199) SB. Zagreb, (200) BMS. Novi Sad, (201) TEK. Budapest, (202—204) SB. Zagreb, (205—209) TEK. Budapest, (210) SB. Zagreb, (211) TEK. Budapest, (212) SB. Zagreb, (213—217) TEK. Budapest, (218—222) SB. Zagreb, (223) TEK. Budapest, (224) SB. Zagreb, (225—230) TEK. Budapest, (231) BMS. Novi Sad, (233) TEK. Budapest, (235) BMS. Novi Sad, (236) TEK. Budapest, (237) BMS. Novi Sad, (238) TEK. Budapest, (239) SB. Zagreb, (240) BMDC. Wien i BUP. Padova, (241—242) BUP. Padova, (243—245) NB. Zadar, (246—248) BUP. Padova, (249—250) SB. Zagreb, (251—255) BUP. Padova, (256) GB. Pula, (257—258) NUK. Ljubljana, (259) Priv. Definis Brač, (260—261) BUP. Padova, (262—263) NB. Zadar, (264—266) Priv. Definis, Brač, (267—268) BUP. Padova, (269) NB. Zadar, (270—271) Priv. Definis, Brač, (272—273) BMDC. Wien i BUP. Padova, (274) BUP. Padova, (275—276) SB. Zagreb, (277—278) NB. Zadar, (279) Priv. Definis, Brač, (280—282) BUP. Padova, (283) Priv. Definis, Brač, (284) Uništena zadarska gimnazijska biblioteka, (285) NB. Zadar, (286) Priv. Definis, Brač, (287—288) BUP. Padova, (289) NB. Rijeka, (290) NB. Zadar, (291) Priv. Definis, Brač, (292—296) BUP. Padova, (297) BB. Pula, (298) SB. Zagreb, (299—301) BUP. Padova, (302) BFS. Dubrovnik, (303—307) BUP. Padova, (308) NB. Zadar, (309—315) BUP. Padova (316) SB. Zagreb, (317—319) BUP. Padova, (320) Priv. Gj. Karminski, Šibenik, (321) BB. Pula, (322) SB. Zagreb, (323) NB. Zadar, (324—326) BUP. Padova, (327) BB. Pula, (328) BUP. Padova, (329) BZLH. Zagreb, (330—333) BUP. Padova, (334—335) BZLH. Zagreb, (336) NB. Zadar, (338) Uništena zadarska gimn. biblioteka, (340) Priv. L. Brozović, Koprivnica, (341) BB. Pula, SB. Zagreb, (342—343) NB. Zadar, (344) Priv. Gj. Karminski, Šibenik, 346) SB. Zagreb, (350—351) TEK. Budapest, (345) BMS. Novi Sad, (355) SB. Zagreb.

KAZALO AUTORA[1]

Adami L. 309
Adami P. 18
Alexich M. 287
Ambró I. R. 30
Amrusch J. 105
Andrioli H. A. 79
Antolkovich E. 124
Apostolovits J. 351
Athanasievits B. 167
Attomyr J. 353
Augustinović G. 141
Avedig S. 85
Avée N. A. 70

Babits J. 233
Babizky J. . . . . str. 156
Backes A. 139
Bajamonti A. 313a
Basilisco A. C. 247
Bastassich P. 161
Battich L. 288
Bechtinger C. 322
Belli Ch. 298
Bellony C. 197
Bellony J. . . . . str. 186
Bernik — vidi Werdnik
Bescheck A. 137
Bettini J. B. 285
Biatzóvszky J. N. J. 80
Bioni V. 270
Blaskovich P. 135
Bleyweiss J. 91
Bogdanovics A. 236
Boghetich J. 280
Borzatti G. 295
Boschi V. 300
Bratanich F. 318
Bratassewitz A. 35
Brau . . . . . str. 151
Breslauer J. 189
Bressan A. 314
Bressan J. 265
Bridling J. . . . . str. 156
Brussati V. 17
Bucchich T. 332
Budrovich — vidi Villicich
Burich L. 340

Carstulovich A. 336
Casnacich J. A. 302
Castelliz A. 23
Cattanj N. 269
Celio-Cega G. 347
Cerineo A. 299
Christan T. 25
Codelli P. A. 11
Colombani H. 145
Comnenovich G. 169
Cornet R. 102
Cosmini J. 38
Covacevich V. 303
Crepaz P. 319
Cruciani A. 39
Cubich J. B. 251
Cucavaz A. 248
Cvetić — vidi Zwetitch
Czerndits P. 176
Cziegler J. 172
Czompo J. 205

Čandek — vidi Tschandek
Čebulc — vidi Tschebulz
Česnik — vidi Tschesnig i Zhesnik
Čuber — vidi Zhuber

Dancevich L. M. 343
Danillo F. 106
Definis H. 262
Definis V. 283
Demetter D. 275
Denk D. 123
Derchich J. A. 54
Dieterich J. 132
Dietl F. X. . . . . str. 151
Dimits A. 165
Dinitch K. . . . . str. 244
Doimi A. 291
Domiacussich G. 349
Domin I. 99
Draganich-Veranzio F. 304

1 U kazalima je označen redni broj disertacije. Kod nenumeriranih radnja označena je stranica.

Draskovich J. 220
Dražič F. 115
Drčić — vidi Derchich
Dubravetz A. G. 95
Dudan J. 315
Đurišić — vidi Gyuricsics
Ephremovitch M. . . . . str. 244
Fabek J. 111
Faber J. F. . . . . str. 151
Fabris H. 267
Faby M. 153
Facchinetti J. 286
Fancon J. I. 33
Feigl J. 107
Ferk I. 202
Ferrario F. . . . . str. 161
Feueregger C. 206
Flesch A. 226
Folnegovich F. 62
Frari A. 293
Fronz F. 118
Fruschics D. 44
Fumegallo T. 342
Furiakovics J. E. 212
Gaal G. 138
Gadeschy C. 354
Galvani E. 346
Gelcich F. 108
Gerbez L. B. 90
Gerschics S. 190
Giacich A. F. 289
Giustini A. 321a
Glezer D. 256
Gnezda J. . . . . str. 244
Godenich V. 162
Gopcevich G. . . . . str. 244
Gorischek J. 58
Goriupp F. 179
Gresz J. 204
Groder A. 203
Groeber E. 223
Grubissich V. 328
Gründel J. B. 2
Gyuricsics A. 237
Harisch I. 83
Hausknecht F. 121
Haymon (Haymann) A. 9
Hayne A. 47
Hormayer F. 28
Huszthy Z. T. . . . . str. 165
Illich P. 317
Ivančević N. 109
Ivanichevitch L. . . . . str. 244
Ivanissevich J. 310
Ivanovics A. 192
Jankovich A. P. . . . . str. 111
Jankovich A. . . . . str. 244
Jansekowitsch M. 171
Janson J. N. 238
Jelčić — vidi Gelcich
Jelicich M. 307
Jellachich J. 199
Jellouschig A. 29
Jevremović — vidi Ephremovitch
Jovanović — vidi Yovanovitch
Jovitsich P. 82
Jugoviz F. X. 22
Kalliwoda J. 225
Kamauf G. E. 158
Kapper S. 152
Kastelic — vidi Castelliz
Kaznačić J. A. — vidi Casnacich J. A.
Kercselics M. 37
Khern J. F. 239
Kintzel J. J. 98
Klaar H. . . . . str. 98
Klesky F. 57
Klobucsarich C. 129
Knee J. 14
Knolz J. J. 56
Koetschet J. 356
Kollarovich S. 215
Komnenović — vidi Comnenovich
Koppel S. 187
Kosst'al P. 355
Kovačević — vidi Covacevich
Kratter H. 67
Kresztits J. 64
Krieger L. J. 160
Kristan — vidi Christan
Krpac — vidi Crepaz
Krstulović — vidi Carstulovich
Kučinić H 151
Kukovac A. — vidi Cucavaz A.
Lackner L. 7
Lalangue J. B. 21
Lamprecht R. 249
Lanza F. 337
Larisch T. 40
Laschan J. I. 74
Laszlovich A. C. 213
Lazarević L. . . . . str. 244
Leberwurst — vidi Attomyr
Ledniczky S. 193
Lepesc N. 313
Lessevich J. 292
Lindenmayr E. 185
Lion Z. 264
Lippich F. G. 60
Lorenzutti A. . . . . str. 139
Lovrenchich J. 120
Lutter J. 217
Luxardo E. 341
Luzzatto J. 250

Malach G. 227
Maly I. N. 89
Manola J. B. 259
Manzin J. S. 312
Marassovich G. 344
Marceglia J. 101
Marcocchia A. 254
Marcocchia C. 308
Marcocchia D. 316
Mardessich V. 330
Mareshevich P. 104
Marikovszky M. 350
Marincovich A. 241
Marincovich P. 240
Marinkovits W. 175
Martinis A. 294
Mašek J. 142
Maxilian F. A. 163
Maximovich B. 195
Meczner A. 219
Meinert H. A. 198
Melzer R. 92
Meszarovits N. 73
Michailovics C. 208
Mihailĕvić J. 147
Mihalovits S. 276
Milcovich M. 306
Milko L. 234
Millevoi P. 321
Millichich F. 143
Milloradovics P. 154, 352
Milunovits A. 45
Miljanich P. . . . . str. 244
Minas F. X. 49
Mircovich D. 268
Mirossevich N. 311
Misetich A. 290
Mislei J. 24
Mislei L. 8
Mitterwald J. . . . . str. 156
Mlinarich J. 180
Monasteriotti T. 324
Moro A. 255
Mraovich A. 63
Mucha W. 117
Muschiczky G. 339
Muzzareli A. . . . . str. 161
Müller J. 186

Nachich G. 260
Nagy C. 177
Nazor M. 146
Nicolich G. 296
Nicolich M. 273
Nicolich Mischkovicsew M. . . . 191
Nicolorich A. 244
Niseteo M. A. 271
Nonveiller A. 284
Novak E. 173

Obad G. 274
Oberster J. C. 129
Ofner J. 149
Omassich G. 333
Orlandini F. 345
Ostoich H. 32
Ostoich N. 263

Padovan P. . . . . str. 244
Paitoni G. A. 320
Palkle-Palklay A. 59
Panchich J. 222
Pantelin G. 181
Papesch F. 77
Paravich R. 279
Patacsich C. . . . . str. 195
Patkovich B. 34
Patuna B. 16
Patzek C. 188
Pavich A. A. 68
Payer J. L. 3
Peičić K. 174
Pekarovits G. 200
Pellegrini Caesar 243
Pellegrini Casimir 253
Petrovich B. 178
Petrovich J. G. 51
Petrovics S. 216
Petrowicz W. . . . . str. 244
Pigliurovich A. 301
Pilz B. 122
Pillepich A. 325
Pinelli N. 245
Pinelli O. 331
Plancich G. F. 323
Plenciz J. 26
Pleyel C. 48
Pluskal L. 31a
Polich L. 94
Politeo B. 334
Posa G. 43
Potozhnik A. X. 258
Potpeschnigg J. N. . . . . str. 244
Povich M. 252
Prandt A. 20
Praunsperger A. 52
Prelog M. 134
Preradov S. 166
Puović M. — vidi Povich M.

Radivojevics L. 231
Radoicovich C. 327
Radoičić M. 235
Radulovics D. 221
Rakovecz A. 100
Randich F. 125
Randich L. 261
Rausch J. N. 164
Rauth E. 133
Rebrich J. 194

Regelsberger P. 148
Reindl J. 116
Reiner M. 224
Rinaldi P. C. A. 75
Rizzi A. . . . . str. 139
Roich G. 305
Rosa G. C. 42
Rosenberg S. 207
Roth A. 218
Runge . . . . . str. 139
Russ A. 88

Sabiz J. 6
Sachs M. 150
Sadler J. . . . . str. 190
Sagar M. 13
Samohod N. 329
Santes Z. . . . . str. 139
Schaubauer M. 71
Schigan J. B. 5
Schlosser J. C. 84
Schönheit R. 113
Schrott C. J. 97
Schubitz J. 257
Schulek G. A. 110
Sciarich B. A. 144
Sernitz N. V. 136
Shoklizh J. 96
Shoretics M. 15
Sieber J. 140
Simonich G. . . . . str. 244
Sipos C. 209
Skauer L. 55
Skedl F. 103
Slaby F. 19
Sohler J. A. 65
Solitro M. 338
Somborčević — vidi Zomborcsevics
Spongia J. P. 246
Sporer G. 53
Stallio V. 335
Starauasnig G. C. 27
Steger J. P. 155
Steinbach A. A. 278
Steits J. 76
Stekker P. 201
Stephanovits T. 196
Sterne F. 121
Stojkovics P. 228
Streim G. 170
Struppi S. 119
Stulli L. . . . . str. 234
Subotta G. 277
Svetincich A. M. 242
Szekulits G. 168
Sztankovits A. 214
Sztarovessky C. P. 159
Šafařik J. 112
Šarić — vidi Sciarich
Šoklič — vidi Shoklizh
Šoretić — vidi Shoretics
Šporer — vidi Sporer
Šubic — vidi Schubitz
Šulek — vidi Schulek

Tamarro D. 297
Teodorovich B. 281
Terpinz J. 81
Thodorovits L. 229
Tomasin T. 4
Tommaseo N. 282
Tschandek F. 5
Tschebulz F. X. 41
Tschesnig I. 87
Turkovits C. 126

Urbanits M. 210
Užarević J. 128

Valich J. 61
Vanczass A. 184
Vaszits P. 183
Velisavljevics A. 232
Verbega I. 12
Verbezius J. 1
Verhovitz J. 31
Vesel C. 93
Vidovich A. 348
Villicich Budrovich A. 266
Vinckler E. J. 156
Vlach F. 290a
Voigt A. C. 130

Werbancsics J. 230
Werdnik A. 36
Werzar E. J. 66
Weselsky A. 152a
Winkler J. 10

Yovanovitch G. . . . . str. 244

Zavisics S. 131
Zechmeister F. 127
Zencovich A. 326
Zhesnik A. 86
Zhuber A. 69
Zhuber J. 46
Zlatarovich J. 78
Zohar J. F. 72
Zoller M. 114
Zomborcsevics V. 182
Zovetti J. 272
Zsivkovics Jac. 50
Zsivkovics Joan. 157
Zwetitch . . . . . str. 244

Žagar — vidi Sagar
Živković — vidi Zsivkovics

Abortus 225
aforizmi 3, 30, 37, 38, 171, 336
akustika 11, 127
alkoholizam 176, 310
analiza urina 10, 215
anatomija 21, 130, 141
aneurizma 295, 329, 335
angina gangraenosa 288
antropologija 112, 188
apopleksija 43, 73
artritis 226
aster montanus 125, 278
astrologija 252
atmosfera 9, 57, 106, 201, 281
atomistika 301

Babinje — vidi puerperij
Baglivi 146
balneologija 1, 18, 87, 102, 105, 115, 122, 135, 152, 207, 269
biologija opća 121
Beljak — vidi Villach
bjesnoća — vidi rabies
bljuvanje 261, 291
bolnice 217, 260
botanika 13, 68, 81, 84, 110, 125, 136, 137, 142, 191, 200, 204, 205, 206, 211, 222, 256, 311
brak 227, 346
Brightova bolest 232

Ciroza jetre 344
čovjek, općenito 258, 271

Daruvar, ljekovita vrela 207
dekadencija 6
denticija 202
dermatologija 74, 89, 111, 155, 157, 162, 165, 170, 229, 298, 313a, 322
difterija 159, 160, 203, 208, 234, 288
digitalis 142
dijabetes 349
dijareja 39, 76, 95, 161, 173, 186, 276
dijetna prehrana 187
disanje 4, 243, 296
dizenterija 39, 76, 173, 276
dječje bolesti — vidi pedijatrija
dlake 170
duhan 68, 81, 256

Eklampsija 314
elektricitet 152a, 290a
embriologija 16, 65, 198
emetici 261
empijem 52
epidemije 32, 183, 186, 241, 273, 278
epilepsija 175, 249
erizipel 165
eugenika — vidi brak

Farmakologija 13, 20, 22, 23, 35, 42, 63, 66, 68, 77, 81, 88, 101, 111, 123, 125, 136, 137, 142, 148, 153, 182, 191, 200, 240, 244, 256, 261, 279, 294, 302, 304, 313, 321a, 323, 328, 337, 348, 350
fizikalna dijagnostika 283, 284, 317
fiziognomija 214, 320
flebitis 113, 147
fraktura kosti 342

Gangliji 156
gangraena nosocomialis 178
genius morborum 78
geologija 209
gimnastika 221
ginekologija i opstetricija 16, 17, 58, 60, 65, 70, 72, 79, 80, 83, 90, 113, 117, 118, 147, 149, 220, 225, 236, 249, 250, 287, 294, 307, 314
glavobolja 86
glositis 167
gljive otrovne 211
grlo — vidi otorinolaringologija
groznica 12, 28, 103, 116, 119, 126, 129, 254
guša — vidi struma

Hemoroidi 19, 99
hernija 228
herpes — vidi dermatologija
hematurija 109, 303
hemoptoe 47
hidrargiroza 63, 77
hidrocefalus 189
hidrocela 172
higijena 54, 104, 150, 194
hipnotizam 318
hipohondrija 265, 325, 339
Hipokrat 7, 185
histerija 61, 107, 114, 134, 277
homeopatija 353
hripavac 237
hrana 132, 187

Ikterus 41, 44, 96, 128
inula — vidi aster montanus

Jetra 82, 344

Kamfor 137
kap — vidi apopleksija
kardiologija 49, 283, 284, 343

katalepsija 190
kava 313, 348
kazuistika klinička 177, 210, 283, 329, 335
kemija 10, 25, 153, 215, 240, 296, 301, 337
kilavost — vidi hernija
kininovac 136
kirurgija 52, 69, 132, 158, 172, 228, 289, 295, 342, 356
klinika, povijest 193
kloroza 97
kolera 186, 278
koža — vidi dermatologija
krvarenja 34, 47, 80, 148, 149, 231
krvi puštanje 2, 7, 153
krvne bolesti 97, 340
kuga 183
kukuta 191

Laktacija 58, 70, 118, 332
liječnik, općenito 196, 230
lipa 110

Magnetizam 152a, 192, 318
malarija 28, 103, 126, 129, 278
manija 168
marazam starački 8
medicina, općenito 3, 36, 78, 230, 239, 244, 251, 282, 333, 338, 345, 347
melemi 20
meningitis 248, 275
menstruacija 90, 236
metali 23
meteori 67, 321
metroragija 80, 149
mineralna vrela — vidi balneologija
mineralogija 100, 268
mliječika 205
Mljet 316
mogranj 279
mokraćni kamenci 216, 267, 355
morbilli 274, 280
mošus 328
muzika, ljekovito djelovanje 285

Nakaze 266
nametnici — vidi parazitologija
nefritis 297, 330
neurologija 21, 143, 156, 243, 248, 275, 308, 326
nos — vidi otorinolaringologija
nostalgija 31, 197
nozologija 257
njuh 33

Odoljen — vidi valerijana
okulistika 31a, 51, 59, 85, 132, 169, 300, 309, 312
ortopedija 305, 319

osjetni organi 15, 33, 127, 259
otitis 133
otorinolaringologija 11, 33, 75, 127, 133, 159, 160, 167, 203, 208, 234, 259, 288, 352

Padavica — vidi epilepsija
parazitologija 22, 155, 162, 180, 223, 279, 322, 323, 334
patološka anatomija 219, 264, 266, 290, 315
pedijatrija 54, 85, 93, 159, 160, 161, 171, 208, 245, 274, 280, 300, 355
pelagra 341
peritonitis 242
pijavice 56, 91, 272
pjegavac 246
placenta 294
pneumonija 144, 299
pobačaj — vidi abortus
podagra 108
porod — vidi ginekologija
potentilla (petolist) 204
povijest medicine 7, 146, 185, 193, 251
povijesti bolesti, sastavljanje 224
pretilost 29
probavni organi 27, 39, 76, 95, 154, 158, 161, 173, 186, 235, 276, 278
prognostika 12
psihijatrija 31, 48, 61, 107, 114, 124, 134, 145, 168, 175, 176, 190, 197, 249, 262, 265, 270, 277, 310, 318, 319, 325, 327, 339, 351, 353, 354
pubertet 54, 71
puerperij 60, 79, 117, 220, 307
puls 247

Rabies 151, 184, 238, 293
rahitis 45
rase 112
regeneracija 69
riblje ulje 321a
Rogaška Slatina 1, 122

Salicilati 13, 200
sifilis — vidi venerologija
skorbut 94, 164, 195, 255
skrofuloza 55, 163, 242
slezena 290
sluh 127, 352
smole biljne 123
socijalna medicina 174, 217, 227, 260
spavanje 138
Split, ljek. vrelo 269
spol, upliv na bolesti 212
spolne bolesti — vidi venerologija
srce — vidi kardiologija
stenokardija 343
stetoskop 283, 284
struma 166, 197

superfetacija 65
svrab 313a, 322
Swieten 36
svjetlost, djel. na organizam 152a, 263
šećerna bolest — vidi dijabetes
škrljevska bolest 92, 98, 139
šuljevi — vidi hemoroidi

Terminologija anatomska 141
thuya 302
tifus 235
toplice — vidi balneologija
toplina animalna 26
trahom 169
trihina 334
trudnoća — vidi ginekologija
tuberkuloza 37, 40, 46, 47, 55, 75, 163, 242

Učenjaci, njihove bolesti 131
uho — vidi otorinolaringologija
upala, dijagnostika 116
upala bubrega — vidi nefritis
upala jezika — vidi glositis
upala mozg. opni — vidi meningitis
upala pluća — vidi pneumonija
upala porebrice — vidi empijem
upala potrbušnice — vidi peritonitis
upala uha — vidi otitis
upala vena — vidi flebitis
upala zglobova — vidi artritis
uzduh — vidi atmosfera

Vakcinacija 62, 181, 213
valerijana 206
vatra, ljek. upotreba 305
venerologija 53, 92, 98, 139, 140, 179, 245, 253, 300
Villach, ljek. kupalište 105
vjetrovi 106
voće 24
voda 194
voda — vidi i balneologija
vrba — vidi salicilati
vrbanac — vidi erizipel

Zlato 66
zmijski otrov 286
zubi 202, 306, 324

Žene, njihov upliv 218
ženske bolesti — vidi ginekologija
živa 63, 77, 101
žutica — vidi ikterus

V. Č. CVITANOVIĆ:

POPIS GLAGOLJSKIH KODEKSA U ZADARSKOJ NADBISKUPIJI

(Nastavak iz Starina, 42).

SUKOŠAN: 115. *Glagoljska Matica mrtvih od g. 1658.—1759.*
Sada u Arhivu Jugoslavenske akademije. Veličina: 290×95 mm. Uvezana u poluplatno, dobro sačuvana, prvi listovi od vlage izblijedjeli; čitljiva. Ima 352 strane. Prazne: 294, 295. Mnogo prezimena iz Ravnih Kotara, koji se skloniše u Sukošan za Kandijskog rata. God. 1662. u veljači poginula 22 Sukošanca u borbi s Turcima (str. 12—14). Sva je ispisana kurzivnom glagoljicom. Pisali su je župnici Sukošana.

116. *Glagoljska Matica mrtvih od g. 1765.—1799.*
Sada u Arhivu Jugoslavenske akademije. Veličina 278×98 mm. Ukoričena u poluplatno, dobro sačuvana, čitljiva. Ima 152 strane. Prazna: 18. Glagoljicom je ispisana do god. 1784., a do kraja latinicom. Ali latinice ima i od god. 1778.—1780., a 1792. je napisan jedan slučaj glagoljicom. Pisali župnici Sukošana.

117. *Glagoljska Matica krštenih od g. 1658.—1732.*
Sada u arhivu Jugoslavenske akademije. Veličina: 290×100 mm. Ukoričena u poluplatno, dobro sačuvana, slova na više mjesta izblijedjela; čitljiva. Ima 430 strana. Prazne: 199, 242, 245, 362 i 381. Sva je ispisana glagoljicom, tek na str. 430 zapis bosančicom: »1760 kada bi kruta zima velika od Miholje do pola maja«.

118. *Glagoljska Matica krštenih od g. 1732.—1760.*
Sada u Arhivu Jugoslavenske akademije. Veličina: 284×94 mm. Ukoričena u poluplatno, dobro sačuvana; str. 84—174 oštećene od miševa u gornjem dijelu; nešto je uprljana, a donji uglovi istrošeni. Čitljiva. Na str. 96 jedan slučaj krštenja — zaboravljeni — upisan latinskim jezikom. Ima 350 strana. Prazne: 195, 197 i 198. Sva je ispisana glagoljicom.

119. *Glagoljska Matica krštenih od g. 1761.—1805. i 1808.—1818.*
Sada u Arhivu Jugoslavenske akademije. Veličina: 278×100 mm. Ukoričena u poluplatno, vrlo dobro sačuvana i čitljiva. Ima 332 strane. Prazne: 330—332. Glagoljicom pisana do god. 1783. incl., do kraja latinicom. Ali ima nešto latinice i od god. 1769.; god 1767. je jedno krštenje pisano talijanski kao i 1771. i 1774. (str. 59, 89 i 104). God. 1779. su upisana dva, a 1780. jedno krštenje bosančicom (str. 146, 147 i 157). Ovo je jedini slučaj u glagoljskim maticama, koje sam dosad pregledao. Sporadično ima glagoljice i do god. 1792. Ova je matica god. 1813. bila predana francuskim vlastima u Zadru i zatim vraćena (str. 326).

120. *Glagoljski Libar broja od duš od god. 1748.—1783.*
Sada u Arhivu Jugoslavenske akademije. Veličina: 282×95 mm. Ukoričena u poluplatno. Ovo je upravo: h r v a t s k o-l a t i n i č k a m a t i c a k r š t e n i h od god. 1812. — 1827.; ima str. 208. Prazne: 1, 8, 84—90, 130—180. B r o j o d d u š je na str. 183—208. Tu je statistika i za župu Galevac za god. 1748.—1761., jer je ovaj bio tih godina kapelanija pod župom Sukošan. Ovaj dio (Broj od duš) sav je pisan glagoljicom. Vrlo je dobro sačuvan i čitljiv.

121. *Glagoljska Matica vjenčanih od g. 1658.—1775.*
Sada u Arhivu Jugoslavenske akademije. Veličina: 290×100 mm. Ukoričena u poluplatno. Ima 320 strana. Prazne: 262, 263. Dobro sačuvana i čitljiva, samo neke strane požutjele. Sva je ispisana kurzivnom glagoljicom. Na str. 312 je ovjera s pečatom u crvenom vosku: »Visto e consistente in pagine No. 312 dall' I. reg. Capitanato Circolare Zara li 26. 9-bre 1826«. Numeracija strana je pogrešna: nakon str. 183 vraća se na 174. Ovdje se nalaze i imena Kotaraca, na pr.: »Mate Novaković i Mandalina Grguričić oba dva od vlahov koji stoje pri Sukošanu« vjenčani 1666. (str. 26 — Kandijski rat).

122. *Glagoljska Matica vjenčanih od g. 1776.—1826.*
Sada u Arhivu Jugoslavenske akademije. Veličina: 291×103 mm. Ima 190 strana. Prazne: 2, 72, 130, 170, 177—190. U njoj se nalazi i latinička M a t i c a k r i z m a n i h od god. 1786.—1825. (str. 171—176). Ukoričena u poluplatno, vrlo dobro sačuvana i čitljiva. Glagoljica do god. 1783. incl., do konca latinicom. Ali ima nešto latinice i od g. 1777. Od god. 1808.—1812. nema ni jednog

vjenčanja. Vjenčanja god. 1825. i 1826. pišu se na talijanskom jeziku vrlo kratko, po tri crte.
NB. Kodekse pod rednim brojem 115—122 dao je god. 1908. ukoričiti u poluplatno Giov. Battista de Krekich-Strassoldo u Trstu nadodavši svakom kodeksu potreban papir, na kome je alfabetskim redom ispisao indeks svih imena zajedno s godinama i rednim brojevima; on je naime originalnim zapisima krštenja, vjenčanja i smrti dao brojeve crvenom tintom. Taj je Krekich bio viši savjetnik namjesništva u Trstu, a njegovi su pređi potekli iz Sukošana. Poznavao je kurzivnu glagoljicu i bosančicu. Podaci su točni, ali mu je ortografija talijanska.

123. *Glagoljska Madrikula Sv. Martina od g. 1753.—1818.*
Vlasništvo župnog ureda u Sukošanu. Veličina: 440×150 mm. Vrlo dobro sačuvana, broširana. Ima 118 strana. Prazne: 4—6, 8, 12—18, 53—114, 116. Sadržava: 9 kapitula iz god. 1753., 1 iz god. 1793., 1 iz god. 1797.; popis bratima (samo muški); »kanti« (dražbe); izbor uprave (1 sudac i 2 mlađa), predaja novca, prošnja, troškovi za »braštinu«, posuđivanje novca braći i t. d. Glagoljica ide do god. 1783., ostalo latinica. Knjiga je čitljiva. Bratovština nije bila ukinuta od francuskih vlasti. Pisari: župnici Sukošana.

124. *Glagoljska Madrikula Duš od purgatorija od g. 1745.—1806.*
Vlasništvo župnog ureda u Sukošanu. Veličina: 270×188 mm. Broširana, osrednje sačuvana. Ima 48 strana. Prazne: 2. Sadržaj: »kanti«, milostinje, biranje uprave (svake godine: sudac i 3 »mlai«), razni troškovi. Kapitula nema. Glagoljicom se piše do godine 1788., do kraja latinicom. Rukopis čitljiv, listovi požutjeli. Pisali župnici Sukošana.

125. *Glagoljska Madrikula Dj. Marije od Mirakula od god. 1657.—1818.*
Vlasništvo župnog ureda u Sukošanu. Veličina: 282×202 mm. Negda je bila uvezana, a sada je 6 tabaka privezano. Zbog vlage neke su strane slabo čitljive; uglovi istrošeni; nešto je oštećeno od crvotočine. Ima 198 strana. Prazne: 6—9, 12—14, 28—32, 61, 69, 73, 84, 88, 106—119, 122—124. Sadržava: 2 kapitula iz god. 1657., 1 iz god. 1696., opis braće i sestara, »kanti«, zalozi za dug (halje, puška, prsten), dugovi. Rukopis je čitljiv; kurzivnom glagoljicom do god. 1800., ostalo latinicom. Bosančicom samo 4 retka god. 1667. (str. 166 i 167). Karakteristično je, da u po-

četku (1657.—1670.) pisar piše za glagoljsko *o* latiničko slovo, a »jat« mu služi samo za *j*. God. 1745. knjiga je revidirana od vlasti i stavljene su opaske talijanskim jezikom (str. 77—79), na koje se pisci nisu osvrtali. Pisari: župnici Sukošana.

126. *Glagoljska Madrikula Sv. Križa od god. 1751.—1818.* Vlasništvo župnog ureda u Sukošanu. Veličina: 306×216 mm. Ukoričena u karton, koji je obložen pergamenom. Nešto oštećena od vlage i crva, ali je dobro sačuvana i čitljiva. Sadržava: 9 kapitula, popis bratima, »kanti«, izbor uprave (sudac, »prokaratur« i 2 »mlai«), dugovi (zalog: puška, ječerma) i »braščine«. Stara se madrikula izgubila (str. 70). Glagoljicom je pisana do god. 1788., ostalo latinicom. Pisari: župnici Sukošana.

127. *Glagoljska Skula sv. Kasijana od g. 1704.—1800.* Vlasništvo župnog ureda u Sukošanu. Veličina: 425×155 mm. Sastoji se od 3 rastavljena tabaka. Glagoljska numeracija: 41—63, arapska 64—100. Ispalo prvih 40 strana. Dobro je sačuvana i čitljiva. Ima 100 strana. Prazne: 79, 80, 82—91, 95. Sadržava: »kanti«, prošnje, upravu, (sudac i dva mlađa), pozajmljivanje, trošak za crkvene potrebe i druge sitnice. Kapitula nema. Glagoljica ide do g. 1785., do kraja latinica. Knjigu je g. 1745. revidirao Zorzi Bembo i stavio svoje opaske na talij. jeziku (str. 43—45), a madrikula je i dalje vođena na stari način. Pisari: župnici Sukošana.

128. *Glagoljska Skula sv. Antona od g. 1673.—1818.* Vlasništvo župnog ureda u Sukošanu. Veličina: 412×140 mm. Broširana. Slabo sačuvana, od crva i vlage oštećena. Ipak je čitljiva. Ima 108 strana. Prazne: 11, 54, 71—105, 107. Sadržava: 5 kapitula, po jedan iz g. 1720., 1769., 1770., 1776. i 1783. (str. 16, 42, 33), »kanti«, dugovi, popis bratima i sestara, uprava. Glagoljsko pismo ide do g. 1786., a dalje latinica. Na omotnom papiru napisano je 7 crta bosančicom, ali je gotovo nečitljiva. G. 1745. vlasti su revidirale knjigu i stavile svoje opaske talij. jezikom (str. 31—33), ali su pisari dalje pisali na stari način. Pisari: župnici Sukošana.

129. *Glagoljska Skula Gospe od milosrđa od g. 1728.—1818.* Vlasništvo župnog ureda u Sukošanu. Veličina: 422×150 mm. Korice ispale, uvez popustio. Papir od vlage potamnio, uglovi od upotrebe oštećeni i listovi požutjeli.

Ima 174 strane. Prazne: 17, 18, 60—62, 73—106, 139—157, 161—165 i 173. Inače je dobro sačuvana i čitljiva. Glagoljicom je pisana do g. 1789., a dalje latinicom. Druga polovica knjige pisana je naopako. Sadržava: 22 kapitula (19 na talij. jeziku), popis bratima svećenika (»popovska skula«) i »sekulara«, biranje uprave (sudac i jedan »mlai«), »kanti«, zajmovi, »kaštige«, inventar (tavajoli, pijati, peruni i sl.) i t. d. Pisari: župnici Sukošana kao »prokaraturi skule« ex offo. A. Cronia je u Prilozima P. Popovića, knj. XVI. (g. 1936.) izdao »Libar skule B. D. M. od Milosrđa u Sukošanu«, ali po kopiji kapitula i bratima iz početka XIX. st.

ARBANASI: 130. *Latinička Matica vjenčanih od g. 1734.—1827.*
Sada u Arhivu Jugosl. akademije. Veličina 297×107 mm. Korice od kartona, koje su kao i gornji listovi vrlo stradale od vlage. Cijeli je rukopis vrlo nečitljiv zbog vlage. Ima 156 strana. Prazne: 1, 2, 115—156. Do g. 1759. pisana je na talij. jeziku, ostalo na hrvatskom. *Glagoljicom* je pisana: str. 34—35 (iz g. 1760.), 88—90 (iz g. 1802. i 1803.). Pisari: župnici i kapelani u Arbanasima.

131. *Latinička Matica krštenih od g. 1757.—1812.*
Sada u Arhivu Jugosl. akademije. Veličina: 296×105 mm. Korice od kartona, hrbat istrošen. Na stražnjoj korici piše latinicom »Skabarnja«, a na prednjoj iznutra »MDCCVI«. Na str. 1—4 (koje nisu uvezane) ispisani su g l a g o l j i c o m k r š t e n i crkve sv. Luke u Prkosu (Škabrnje) g. 1717.—1718., 1733. i 1734. Od vlage gornji dio gotovo uništen i teško čitljiv na početku i na kraju. Ima 164 strane. Prazne: 157—161. Od str. 5—156 je matica krštenih Arbanasa, pisana hrvatski latinicom. G l a g o l j i c o m je pisana str. 6—8 (iz g. 1760. i 1761.), 105—117 (iz 1801.—1814.). God. 1813. bila je predana francuskim vlastima i opet vraćena (str. 156). Kroz cijelu maticu mjesto se naziva »Varoš Eričin« (prema talij. Borgo Erizzo), a u noti na str. 163 spominje se »selo Arbanasi« istom g. 1804.

132. *Latinička nota rođenih od g. 1769.—1836.*
Sada u Arhivu Jugosl. akademije. Veličina: 280×100. Korice od kartona, hrbat rastavljen; gornji dio korica i listova od vlage i plijesni oštećeni. I druge je dijelove ponešto vlaga oštetila, pa je rukopis slabo čitljiv. Ima 116 strana. Prazne: 97—116. Sve je pisano hrvatskim jezi-

kom latinicom, a glagoljicom str. 21—27 (g. 1802.—1804.). Ovakve note nisam nigdje drugdje našao. Ovdje je bila potrebna, jer su se djeca kasno krštavala, pa je župniku bio potreban i datum rođenja pri krštenju. Imena pisara nisu zabilježena, ali matica krštenih ima iste rukopise.

NOVIGRAD 133. *Glagoljska Matica krštenih u Novigradu od god. 1662.—1693.*

Sada u Arhivu Jugoslavenske akademije. Veličina: 292×104 mm. U snopićima, nije ni broširana. Ima 150 strana, koje su sve ispisane. Osrednje je sačuvana. Papir od vlage nešto požutio. Gotovo sva je ispisana kurzivnom glagoljicom, veći dio lijepo, a ima i loše čitljiva pisma. Sadržava: krštenja (od 1662.—1691.) djece župe Novigrad i Pridraga, koje su u ono doba bile jedna župa. Tu se nalaze 23 krštenja muslimana, zarobljenih za Kandijskog rata 1645.—1669.) i kasnije (iz Udbine, Vakupa, Vrbnika i Bilaja). Na talijanskom jeziku je nešto zapisano na naslovnoj strani i jedno krštenje god. 1687. (str. 111); na latinskom jeziku je drugo krštenje g. 1681. (str. 81). Na naslovnoj strani glagoljicom: »u ime boga i divice; do(m) Mate Ug(ar)k(ović)«, a bosančicom: »u ime boga . . . « — pisari: župnici i kapelani Novigrada koji su svi potpisani kod pojedinog krštenja. Jezik je čakavština; samo župnik Vicko Jovičić (1663.—1683.) piše *c* mjesto *č*. Kodeks je zanimljiv zbog onomastike iz okolice i daljih krajeva; u njemu su kumovi: paruni, providuri, kanceliri, kapitani, srdari, vojvode, alfiri, ajutanti, meštri od Paštrovića (Boka Kotorska) do Lovrana kod Rijeke i Mletaka. Vidi se, da je Novigrad bio stjecište bjegunaca za Kandijskog rata.

134. *Latinička Matica krštenih u Novigradu od god .1694.—1719.*

Veličina: 291×105 mm. U snopićima, nije broširana. Ima 166 strana; prazne: 75, 158—165. Neki su listovi rastavljeni. Osrednje sačuvana. Prilično čitljiva. Ima lijepog i lošeg pisma. Pisana je hrvatskim jezikom, latinicom, mletačkim pravopisom; latinski su pisana krštenja g. 1696. (str. 13), 1698. (str. 20), 1702. (str. 44) i 1715. (129—134). Kurzivna glagoljica: g. 1702. (str. 47), 1704. (str. 60), 1706.—1707. (str. 73, 74, 80), 1708.—1709. (str. 88, 90), 1716.—1718. (str. 136—142, 144, 147—153). Između strane 62 i 63 ukloplien je papirić na kome je ubilježeno krštenje iz g. 1705. Pisari su župnici i kapelani

Novigrada. Župnik Šime Vlatković potpisuje se »parofijan, missionarius apo(stolic)us i vikarij foranej od Banovine i Like darxave Ninske« (str. 8). Sada se nalazi u Arhivu Jugoslavenske akademije u Zagrebu.

135. *Glagoljska Matica vjenčanih u Novigradu od g. 1667.—1692.*
Veličina: 294×110 mm. Nije broširana, a u prvoj polovici listovi su rastavljeni. Ima 38 strana, sve su ispisane glagoljicom. Papir je požutio od vlage. U lošem je stanju, ipak čitljiva; pismo je nekad lijepo, nekad loše. Sadržava vjenčanja od g. 1667.—1692. Na str. 1 piše: »vincanie«. Dva su vjenčanja: Dragoja (1680.) i Jaga iz Tepšinac (1684) »stare vire«, te bule iz Vrbnika u Lici 1686. Na zadnjoj strani je započet upis vjenčanja od 27. maja ali konca nema; dakle je barem jedan list ispao. Pisari: parohijani i kapelani Novigrada. I u ovoj matici (kao i u pretprošloj) piše se *c* mjesto č. Jezik je čakavski. Danas je matica u Arhivu Jugoslavenske akademije.

136. *Latinička Matica vjenčanih u Novigradu od g. 1693.—1719.*
Veličina: 295×105 mm. U sveščićima. Prednja korica je ispala. Ima 64 strane; prazne su: 7—9, 12, 13, 20, 60—62. Slabo je sačuvana. Pisana je latinicom i glagoljicom. God. 1699. i 1714. zapisana su dva vjenčanja na talij. jeziku (str. 19, 50); na latin. jeziku god. 1700, 1715.—1716. i 1717. (str. 22, 51—52, 55). Glagoljicom: god. 1704., 1716.—1718. (str. 33, 53—59, 63 i 64). Između str. 7—15 je uklopljeno pismo ninskog biskupa na talj. jeziku iz god. 1696. o nekom vjenčanju. God. 1693. vjenčala se Kate, bula, roda Milovac, god. 1697. Kate, pokrštenica. Obje su bile nekad muslimanke. Na posljednjoj strani nalazi se zanimljivih bilježaka iz god. 1785., 1687. (glagoljicom) i 1704. (mletačkim pravopisom). Pisari: parohijani i kapelani Novigrada. Sada se nalazi u Arhivu Jugoslavenske akademije.

TURANJ: 137. *Glagoljska Matica krizmanih u Turnju od g. 1698.—1825.*
Veličina: 285×105 mm. Ukoričena u karton, hrbat je istrošen. Ima 180 strana. Prazne su: 43—178, 180. Papir dobar, nešto potamnio od vlage. Pismo čitko i lijepo. Sva je ispisana kurzivnom glagoljicom osim na str. 36 (god. 1825). Sadržava popis krizmanika od 1698.—1825. Na str. 1. bilješka: »Ovo je libar s. M(arije) od Turnja Meštrovića ... 1803.« Iz ove bilješke doznajemo, da se današnji Turanj prije zvao Turanj Meštrovića. Pisari: žup-

nici Turnja. Oni su ili potpisani ili se navode kao kumovi pri krizmi. Na nekoliko je mjesta i potpis biskupa, koji je obavio vizitaciju župe. Vlasnik župski ured u Turnju.

138. *Glagoljska Matica krštenih u Turnju od g. 1694.—1839.* Veličina: 250×105 mm. Kodeks ukoričen u karton, koji je obložen pergamenom. Ima 328 strana. Prazne: 126, 127, 272—328. Papir slab, prilično sačuvan, prvi list nešto oštećen, a na prvih 8 strana je od vlage izblijedjelo dosta teksta. Gotovo sva je ispisana glagoljicom, pa i u god. 1839., što je unikum u glagoljskim maticama, gdje 1825. počinje obligatno latinica. Ali treba znati, da i u toj župi počinju crkveno-državne matice godinom 1825. Ovdje su dakle duplikati glagoliski (1825.—1839.). Pismo je općenito lijepo i čitljivo. Sadržava krštenja od 1694.—1839. Na prednjoj korici: »Libar od karsta s. M(arije) od Turna« (latinicom); »Ovo e libar Svete Marie od Turna u koi se pišu karsti male dice« (glagoljicom) i »Toretе« (latinicom). Latinica: 1772. (str. 179.) jedno krštenje, 1822. (str. 210), 1830. (str. 243), 1836. (str. 261), 1839. (str. 271.). God. 1836. dekan Lukačić naređuje da se u civilnu knjigu rođenih zavede, što je ispušteno, rođenja 1834.—1836. (str. 260 na talijanskom jeziku). Pisari su župnici Turnja (od 1694.—1839.), koji su potpisani kod svakog krštenja. Na nekoliko mjesta je potpis nadbiskupa pri vizitaciji župe. Sada je u Arhivu Jugoslavenske akademije.

139. *Glagoljska Matica umrlih u Turnju od g. 1696.—1839.* Veličina: 285×105 mm. Ukoričena je u karton, hrbat je istrošen. Ima 216 strana. Prazne: 161—171, 173—179, 183, 185—212, 214—216. Papir slab, negdje od vlage i crva oštećen, a prva dva lista oštećena su od miševa. Pisana je glagoljicom, a nešto latinicom. Pismo je pretežno čitljivo. Sadržava smrtne slučajeve od god. 1696.—1839. Latinica: 1829. (str. 150), 1836. (str. 154), 1839. (str. 158). Posebno je popis umrle djece 1820.—1824. (str. 180—181). Turanjci ukapaju mrtve do 1824. u Pašmanu, u mostiru kod Pašmana, u Filipjakovu, na otočiću Dabcu, u Rogovu, u svojoj župnoj crkvi, a ponajviše u crkvi sv. Marije u Tuklješanima, gdje im je i današnje groblje. Župnici su se kod svakog zapisa smrti potpisali. God. 1836. je dekan Lukačić (na talijanskom jeziku) naredio, da se smrti od 1833.—1836. upišu u službenu maticu smrti (latinicom), gdje su izostavljeni (str. 153). Dakle i ovdje su duplikati glagoljicom kao i u prednjoj matici. Na str. 182. nalazi se bilješka: »Na 2 novembra od suache go-

d(i)ne, na pervi febbrara, na pervi maja, na pervi agusta: pod penu soldata imati u kuchi«. Župnik je naime morao slati podatke iz matica u navedene dane. Ako to ne izvrši, u kuću še mu za kaznu poslati na stan i hranu vojnike. Vjerojatno je to bilo za francuske vladavine. Na str. 213 nalaze se neke bilješke iz god. 1756. i 1760. (kurzivna glagoljica). Matica je sada u Arhivu Jugoslavenske akademije.

140. *Glagoljska Matica vjenčanih u Turnju od g. 1694.—1839.* Veličina: 285×102 mm. Korice su ispale; uvez popustio. Nije bila paginirana. Ima 194 strane. Prazne: 155—188, 190—192, 194. Papir čvrst, nešto od crva i vlage oštećen. Slova dosta čitljiva. Gotovo sva je pisana kurzivnom glagoljicom, a ima i nešto latinice. Sadržava vjenčanja u Turnju od god. 1694.—1839. Latinica: god. 1781., 1782. i 1783. po jedno vjenčanje (str. 90—91) i 1839. (str. 113). God. 1826. spominje se Turanj Meštrovića, staro ime sela. Ima potpisa kurijalaca (latinski), te nadbiskupa 1825. God. 1836. dekan Lukačić naređuje, da se izostavljena vjenčanja (1834.—1836.) upišu u službenu matičnu knjigu vjenčanih (latinicom, str. 110). I ovdje su, kao i u prednjim maticama, glagoljski duplikati (1825.—1839.). Na str. 189 je »nota od jaspre, što daju« (10 ženskih imena) po 2 libre (latinicom), a na strani 193 nalazi se 8 imena (latinicom). Veoma je zanimljiv kodeks zbog obilja prezimena iz bliže i dalje okolice, koji su ili kumovi ili mladenci. Zanimljivo je istaći, kako se u ovoj matici piše glas *đ : gšt, g, gč, gt, d, št, j.* Zatim opažamo ispadanje slova *h* (pod utjecajem govora iz Ravnih Kotara), na pr. Mio, Mialić. Do oko g. 1800. jezik je čakavski. Danas je matica u Arhivu Jugoslavenske akademije.

KALI: 141. *Glagoljska Madrikula Gospe od Luzarija u Kalima od g. 1619.—1733.*
Veličina: 228×192 mm. Prednja korica od debljeg kartona obložena je pergamenom, a druga je ispala. Sva je rasklimana. Ima 272 strane. Prazne: 24, 30, 32, 36, 38, 39, 48, 111, 166, 208, 231 i 233. Papir oštećen od crvotoči (osobito prvih 10 listova). Negdje zaprljan. Oštećena mjesta su teško čitljiva, ostalo dobro. Pisana je kurzivnom glagoljicom. Slabo je sačuvana. Sadržava 28 kapitula (str. 1—6), koji odišu starinom kao i jezik, popis braće svećenika i svjetovnjaka (str. 7—10, 13—18), rad bratovštine sv. Sakramenta, sv. Lovre i crkveni računi. Veoma su zanimljivi podaci o bratovštinama, o župnoj crkvi i seoskim društvenim odnosima. Pisali su kalski župnici (g. 1619.—

1733.). Treba napomenuti, da je kapitule 1619. pisao Bere Stoišić, župnik Kukljice, jer su Kali bili pod ovom župom do oko 1620. godine, kad su postale nezavisne. Vlasnik je župski ured u Kalima. Bilo bi vrijedno objelodaniti je zbog podataka i jezika.

142. *Glagoljski Godovi Mrtvih od Kali od god. 1680.—1873.* Veličina: 423×148 mm. Ukoričen u karton, koji je obložen platnom. Veoma dobro sačuvan. Sav je ispisan kurzivnom glagoljicom. Papir dobar, čvrst. Pismo čitljivo. Svaka stranica ima prostora za četiri dana godova (anniversarium). Na vrhu svake pojedine stranice ispisan je mjesec (po mletačkom nazivu) crvenom tintom (glagoljica majuscula libraria). Crvenilo je nešto izblijedjelo. Svaka je stranica podijeljena na 3 rubrike (vertikalno): »slovo nediljno, dan broê« i popis mrtvih po aniverzarijima (bez obzira na godinu smrti). Godine u koliko postoje, pisane su arapskim brojkama i nešto malo glagoljskim brojevima (slovima) (32 brojke). Napisao ga je, zapravo prepisač iz starijeg nestalog glagoljskog predloška don Šime Mašina, župnik, god. 1780., ali su godovi i 100 godina raniji. Na prvoj stranici piše glagoljicom: »Ovo su godi od sela Kali, koi godi ispisah ja don Šime Mašina toga puta od istoga sela Kali. Teciše godišta od poroda Isukrstova 1780. (glag.) na 29. (glag.) miseca jenara.« Nastavili su ga popunjavat svake godine župnici Kali do god. 1873. Ovo je dakle najmlađa glagoljica u našoj biskupiji, možda i uopće kod nas. Na koncu je popis »lašev« (ostavština za mrtve u misama, u molitvama, u jelu i pilu). Karakteristično je, da župnik Šime Mašina (1780.) u ovim lašima *nj* označuje »*ń*«, a nekad *lj* »*l'*«. Na pr. »stipańu«, »kral'i«. Istu oznaku za *nj* rabe u XVIII. stoljeću neki glagoljaški kodeksi u Pašmanu i Salima; a za *lj* nađoh samo u ovom kodeksu. Vlasnik župski ured u Kalima.

IST:

143. *Glagoljski Libar od krizme i o(d) Duš u Istu od god. 1721.—1825.*
Veličina: 290×95 mm. Ukoričen u karton. Dobro sačuvan. Papir dobar. Čitljiv. Nije bio paginiran. Ima 130 stranica. Prazne: 2, 3, 19—40, 42, 52, 53, 69—130. Sadržava: popis krizmenika (1738.—1825.), popis pričešćenih o Uskrsu (1748.—1825.), »broj od duš« (1738.—1747.). Ova dva zadnja popisa su i statistika sela (1738.—1825.). Ispisan je kurzivnom glagoljicom do god. 1815. (str. 63), a ostalo latinicom. Pisali su ga župnici Ista. Oni su većim dijelom potpisani ili označeni kao kumovi. U njemu se

nalaze potpisi kurijalaca-revizora, i nekad biskupa pri vizitaciji. Vlasnik župni ured u Istu. Do god. 1947. nalazio se u župnom uredu u Ugljanu, gdje se vodi i u inventarima. Iste ju je godine vratio župnik pravom vlasniku. Zanimljiv kodeks zbog statistike i onomastike Ista.

BIBINJE: 144. *Glagoljska Madrikula Gospe Začeća u Bibinjama od god. 1710.—1892.*

Veličina: 368×258 mm. Sada je bez korica. Nije bila numerirana. Ima 468 stranica. Prazne: 5—16, 71—72, 219, 226—230, 233, 234, 236, 237, 249, 251—309, 312—468. Papir debeo i čvrst. Prva dva lista teško čitljiva, zbog djelovanja vlage. Glagoljicom je ispisana do god. 1806 (str. 66), do konca latinicom. Sadržava: popis uprave bratovštine, dražbe (»kant«, »munta«) na godišnjoj gozbi, razne odredbe, kazne zbog prekršaja pravila bratovštine. Nema uobičajenih kapitula ni popisa braće. Možda je to ispalo iz madrikule. Od 1809.—1813. »skula« ne djeluje, 1819. završava rad. God. 1855.—1892. rad skule upisuju gaštaldi, seljaci, većinom olovkom (latinica): dražbe, popis braće i t. d. Do god. 1819. ispisali su je župnici Bibinja, kako se to vidi usporedbom pisma u glagoljskoj matici. God. 1745. conte Zorzi Bembo revidirao je madrikulu i stavio razne opaske o vođenju računa (na talijanskom jeziku, str. 29), a naši glagoljaši pišu i dalje svojim starim načinom. Vlasnik župski ured u Bibinjama. Rkp. je u osrednjem stanju.

KOŽINO: 145. *Madrikula sv. Duha Ravnih Kotara u Kožinu od god. 1713.—1818.*

Veličina: 312×208 mm. Uvezana u karton, koji je obložen pergamenom. Ima 268 strana. Prazne: 1, 10—15, 30—39, 65—81, 83, 86—110, 112—125, 127, 158—159, 207, 217, 227, 231, 233, 255 i 257. Pisana je latinicom, nešto na talijanskom jeziku a glagoljicom: »ovo je libar don Mikule Fižulića iz Dragov (na Dugom Otoku)« (na prednjoj korici iznutra). »Ja don Gašpar Sarić, u Murvici, potvrđujem, kako odozgo govori. Ja don Marko Kadija iz Turnja, potvrđujem, kako je ozgor upisano« (str. 17, god. 1770., potpis na obveznici), pa još na nekoliko mjesta (str. 260). Neki pasusi su teško čitljivi. Pisari: članovi svećenici, vikari i kančeliri skule iz Ravnih Kotara i Primorja. Bratimi su bili: seljaci, svećenici, kanonici, potesti, konti, alfiri i t. d. Obuhvaćala je cijeli teritorij ninske biskupije i dio zadarske. Ali ni jedan otočanin nije bratim. U njoj se nalazi obilje podataka o radu bratovštine, o dražbama, inventaru, sastancima i sl. O dozvoli

rada za francuske vladavine nalazi se prijepis originalne odluke sekretara Bogneta iz god. 1812. (str. 111 na talijanskom jeziku). Zavrijedila bi, da se izda štampom. Vlasnik župski ured u Kožinu kod Zadra.

SOLINE: 146. *Glagoljska Madrikula sv. Jakova u Solinama (Dugi otok) od g. 1750.—1826.*

Veličina: 213×154 mm. Uvezana u karton koji je obložen pergamenom, ali je prednja pergamena ispala. Ima 60 strana. Prazne: 26, 27 i 32. Dobro je sačuvana, samo su 4 prva lista pri dnu oštećena. Sva je pisana glagoljicom, samo na nekoliko mjesta ponešto latinicom. Sadržava: 13 kapitula (str. 1—4, 30), popis braće — muške i ženske — (str. 5—13), razne bilješke o bratovštini, dugovi i troškovi župne crkve; note o »skuli« sv. Križa, o prošnjama, o seoskim poslovima i t. d. U bratovštini bila su upisana braća iz ovih okolnih sela: Veli Rat, Božava, Zverinac, Dragove, Molat, ali u malom broju. Kodeks je zanimljiv zbog bilježaka vrlo raznolikog sadržaja. Pisari: kapelani Solina. Vlasnik: župski ured u Solinama.

POPIS GLAGOLJSKIH KODEKSA U ZADARSKOJ NADBISKUPIJI

UGLJAN (Otok Ugljan)

147. *Glagoljska Matica krštenih od god. 1601.—1613.* Sada u arhivu Jugoslav. akademije u Zagrebu. Veličina: 308×102 mm. Nije niti broširana. Zadnje stranice nešto iskidane i od crva rastočene. Nedostaje više listova. Ima 52 stranice. Prazne: 45—49. Čitljiva. Sve kurzivna glagoljica. Na str. 44 bilješka bosančicom. Str.: 42, 43, 50, 51 i 52 ispunjene glagoljskim bilješkama. Pisari župnici i kapelani Ugljana.

148. *Glagoljska Matica:*
a) Krštenih od g. 1650.—1673. obuhvaća str. 1— 56
b) Krštenih „ 1613.—1650. „ „ 57—192
c) Vjenčanih „ 1613.—1650. „ „ 193—264
d) Umrlih „ 1651.—1678. „ „ 265—296
Veličina: 300×101 mm. To su 4 svezke skupa vezane. Tri prva su u kartonu, a četvrti broširan. Dobro sačuvana. Čitljiva. Ima 296 stranica. Sve kurzivna glagoljica. Prazne: 4—6, 13, 54, 56 i 192. Neke stranice pobrkane. Pisari župnici i kapelani Ugljana. Vrlo zanimljiva matica zbog prezimena mnogih pribjeglica pred Turcima, koji su se naselili na Ugljan. Sada je u Arhivu Jugoslav. akademije u Zagrebu.

149. *Glagoljska Matica krštenih od god. 1673.—1731.* Sada u Arhivu Jugosl. akademije. Veličina: 288×100 mm. Kartonski uvez obložen pergamenom, koja je pri dnu rastrgana. Nešto rasklimana i od crva rastočena. Gdjegdje crnilo izblijedjelo, i tu slabo čitljiva. Inače dobro sačuvana i čitljiva. Ima 270 stranica. Sve kurzivna glagoljica. Na korici iznutra bosančicom: »ja dum Marko Rugomentić«. Pisari: župnici i kapelani Ugljana. Između str. 20 i 21 nedostaje nekoliko listova, a između 34 i 35 jedan list.

150. *Glagoljska Matica:*
a) Krštenih od god. 1740.—1749. obuhvaća str. 1—32

b) Krštenih „ 1752.—1756. „ „ 33—52
c) Krštenih „ 1772.—1778. „ „ 53—84
Sada u Arhivu Jugoslav. akademije. Veličina: 307×101 mm. To su 3 nevezana i rastavljena sveska, koji su nekada valjda sačinjavali jednu cjelinu s kompletnim godinama. Prva dva sveska nijesu niti broširana, a treći samo koncem prihvaćen. Donji uglovi nešto istrošeni. Negdje crnilo izblijedjelo, i tu nečitljivo. Inače srednje sačuvana. Čitljiva. Ima 84 stranice. Sve kurzivna glagoljica. Pisari: župnici i kapelani Ugljana.

151. *Glagoljska Matica umrlih od god. 1678.—1709.*
Sada u Arhivu Jugoslav. akademije. Veličina: 294×99 mm. Samo broširana. Dva zadnja lista otpala. Nešto su krnja dva lista na koncu. Osrednje sačuvana, čitljiva. Ima 48 stranica. Sve ispisane kurzivnom glagoljicom. Pisari: župnici i kapelani u Ugljanu.

152. *Glagoljska Matica umrlih od god. 1741.—1806.*
Sada u Arhivu Jugoslav. akademije. Veličina: 305×100 mm., a zadnja 4 lista, koji su samo koncem pričvršćeni: 274×95 mm. Kartonski uvez obložen pergamenom. Vrlo dobro sačuvana i čitljiva. Ima 236 stranica. Sve ispunjene kurzivnom glagoljicom samo naslov na prvoj strani majuskulom. Prazna jedino zadnja stranica. Pisari: župnici i kapelani Ugljana.

153. *Glagoljska Matica vjenčanih od god. 1650.—1732.*
Sada u Arhivu Jugoslav. akademije. Veličina: 300×100 mm. Vezana u karton. Zadnje stranice nešto od vlage oštećene. Inače dobro sačuvana. Čitljiva. Ima 140 stranica. Sve kurzivna glagoljica. Prazne: 1, 2, 51 i 52. Pisari: župnici i kapelani Ugljana.

154. *Madrikula Skule sv. Roka od god. 1778.—1857.*
Vlasnik: župski ured u Ugljanu. Veličina: 290×95 mm. Uvezana u karton obložen pergamenom. Dobro sačuvana. Čitljiva. Ima 209 stranica, od kojih 66 čistih, 14 kurzivna glagoljica, ostalo latinica. Na str. 2 i 3 pravila skule. Pisari: župnici i kapelani Ugljana.

155. *Glagoljski »Libar o(d) duš« od god. 1660.—1722.*
Vlasnik: župski ured u Ugljanu. Veličina: 290×95 mm. Vezan u karton. Vrlo dobro sačuvan. Strana 55—56 istrgana nestala. Čitljiva. Ima 350 stranica. Sve kurzivna glagoljica. Prazne: 1—6. Pisci: župnici i kapelani Ugljana. Ovaj »Libar o(d) duš« donosi za 32 godine popis osoba,

koje su »o vazmu« živjele u župi Ugljan, sa naznakom imena i prezimena svake osobe, — uglavnom pod ovim naslovima:

a) »Muške glave ke se spovidaju i kuminikaju«,
b) »Ženske glave ke se spovidaju i kuminikaju«,
c) »Dica ka se spovidaju, a ne pričešćuju«,
d) »Dica ka se ne spovidaju«.

Za 4 godine nema nikakvih podataka, a za ostalih 26 godina donosi prema prednjim kategorijama samo sumarni broj osoba.

Iz ovog dragocjenog kodeksa vidi se ne samo broj osoba u pojedinim godinama, nego i brojčana jakost pojedinih plemena, njihov dolazak i eventualno nestanak iz župe. Ovo je najveći »Libar duš« u zadarskoj nadbiskupiji, pa prema tome i najbogatija riznica imena i prezimena u onim godinama.

156. *Glagoljska Matica krizmanih od god. 1618.—1643.*
Vlasnik: župski ured u Ugljanu. Veličina 295×100 mm. Nije niti broširana, već špagom pričvršćena iza zadnjeg lista »Libra o duš«, s kojim ima i zajedničku paginaciju. Obuhvaća str. 351—366. Dobro sačuvana. Čitljiva. Ima 16 stranica. Sve kurzivna glagoljica. Prazna samo zadnja stranica. Pisari: don Matij Fatović najprije kapelan (1601. —1631.), a zatim župnik (1631.—1650.) Ugljana. Donosi krizmu prigodom »pohojenja gna arcibiskupa zadarskoga« u godinama: 1618, 1623, 1629, 1635, 1640 i 1643. NB: Kodekse pod br. 152—156 pronašao je pisac ovih redaka 1948. u bogoslovskoj biblioteci u Splitu i s dozvolom ravnateljstva povratio njihovu pravom vlasniku.

157. *Glagoljski godovnjak od g. 1744.—1855.*
God. 1942. vlč. D. P. Vlasanović pronašao u potkrovlju župskog stana u Tkonu (otok Pašman) i vratio vlasniku — župskom uredu u Ugljanu. Veličina 422×147 mm. To je tek jedan manji dio velikog godovnjaka. Listovi su neuvezani. Sadržava godove od 7. IV. do 18. V., od 14. VI. do 2. VIII., od 22. IX. do 27. X., od 4. do 18. XII. Na krajevima, a osobito na unutarnjim uglovima izgrizen od miševa. Ponešto oštećen od vlage. Ukoliko nije oštećen, prilično čitljiv. Ima 26 stranica. Do god. 1839. kurzivna glagoljica, a dalje (vrlo malo) latinica.
Napisao ga oko g. 1744. tadašnji župnik don Jure Svorcina, a popunjavali ga kasniji župnici i kapelani Ugljana.

LUKORAN (Otok Ugljan) 158. *Glagoljska Matica krštenih od god. 1590.—1613.*
God. 1884. vlč. D. B. Cvitanović pronašao u Banju (otok Pašman) i vratio župskom uredu u Lukoranu. Veličina: 224×168 mm. Neukoričena. Numerirana brojevima 123—146. Valjda je bila spojena s nekom drugom glagoljaškom maticom, koja je stajala sprijeda i bila zajedno paginirana. Dobro je sačuvana. Čitljiva. Ima 24 stranice, od kojih 16 kurzivna glagoljica. Praznih 8. Pisar: don Dunat Matučić, župnik Lukorana, domorodac.

PETRČANE (između Zadra i Nina) 159. *Glagoljska Matica krizmanih god. 1607.*
Svojina kapelanskog ureda u Petrčanima. Veličina: 215×160 mm. Numerirana brojevima 144—159. To je dakle mali neuvezani dio većeg rukopisa pod br. 160. Čitljiva. Ima 16 stranica, od kojih 6 kurzivna glagoljica, a 10 čistih. Pisar: župnik Petrčana. Sadržava popis djece krizmane pri dvije nadbiskupske vizitacije: prva bez datuma, a druga god. 1607. Prva se morala obaviti nekako oko god. 1603., jer je nadbiskup u to vrijeme vršio vizitaciju po selima svoje dijeceze svake 3 do 6 godina. Krizma se prvi i drugi put dijelila u »crikvi svetoga Mihovila u Petrčani«. Ovo je jedini spomen o ovoj crkvi.

160. *Glagoljska Matica:*

a) Krštenih
g. 1614.—1655. veličina: 295×100 mm. str. 1— 63

b) Krštenih
g. 1655.—1685. veličina: 280× 90 mm. str. 64—111

c) Vjenčanih
g. 1656.—1686. veličina: 280×100 mm. str. 112—143

d) Umrlih
g. 1653.—1686. veličina: 280×100 mm. str. 160—183

e) Krštenih
g. 1736.—1769 veličina: 278× 95 mm. str. 184—259

f) Libar o duš
g. 1656.—1686. veličina: 290× 95 mm. str. 260—331

g) Libar o duš
g. 1689.—1709. veličina: 290× 95 mm. str. 332—411

h) Libar o duš
g. 1715.—1719. veličina: 290×100 mm. str. 412—422
Umrlih
g. 1691.—1794. veličina: 290×100 mm. str. 422—539

To je 8 sveščića sa zajedničkom paginacijom. Svaki pojedini vezan je u karton, a svi zajedno slabo povezani koncem (špagom). Na hrptu nagrizen. Dvije kartonske korice nestale. Špag sasvim popustio. Rasklimana. Djelomično su listovi slobodni. Iza str. 183 nestala 4 lista. Iza god. 1763.

(str. 509) pogrešno umetnuta i vezana 2 lista iz god. 1773. —76. Čitljiva. Ima 539 stranica. Prazne: 40—63, 105—108, 111, 135—143, 183, 259, 265, 266, 331—333, 412, 413, 537—539. Samo jedno krštenje hrvatskom latinicom, a jedno talijanski (str. 19, 78), sve ostalo kurzivnom glagoljicom. a 4 notice na koricama majuskulom. N. pr. »LIBAR U KI SE PIŠU DUŠE KE PREMINU«. Između više bilježaka na str. 63 jedna je bosančicom. Bosančicom je i jedna notica na korici iza str. 143. Pisari: župnici Petrčana i Kožina i kapelani Petrčana. Sada se nalazi u Arhivu Jugoslav. akdemije br. 34—35.

161. *Glagoljska Matica umrlih od god. 1795.—1830.* Veličina 380×130 mm. Kartonski uvez otpao. Prvi list pri vrhu nagrizen. Dobro sačuvana. Čitljiva. Ima 28 stranica, od kojih 6 kurzivna glagoljica, 14 hrvatski latinica, a ostale čiste. Glagoljica seže do godine 1812. U godinama 1805.—9. i 1819. nije ubilježena nijedna smrt. Pisari: župnici Petrčana. Sada u Arhivu Jugoslav. akademije.

162. *Glagoljska Matica vjenčanih od god. 1797.—1825.* Veličina 380×120 mm. Donja polovica kartonskog omota poderana. Čitljiva. Ima 20 stranica, od kojih 1—6 kurzivna glagoljica, 7—16 hrvatski latinica, a 4 prazne. Glagoljica seže do god. 1811. Pisari: župnici Petrčana.

POPIS GLAGOLJSKIH KODEKSA U ZADARSKOJ NADBISKUPIJI

TKON:

163. *Glagoljska Matica krštenih, krizmanih, vjenčanih i umrlih od god. 1612.—1650.*
Sada u Arhivu Jugosl. akademije u Zagrebu. Veličina: 300×100 mm. Stvarno su to 4 svežnjića omotana svaki u svoj karton i prišita zajedno dvjema kožnatim pasicama; jedinstvena je folijacija izvršena već ranije: 188 strana. Izgrizen je gornji dio prednjeg i stražnjeg kartona, a tako i prva dva i posljednja dva lista. Inače je prilično dobro sačuvana. Sva je pisana glagoljicom. Prvi sveščić sadržava matica krštenih od 3. maja 1613. do 15. maja 1650., i to od str. 1—44; prazne su str. 45—88. Drugi sveščić sadržava popis krizmanih od 1618.—1645., i to od str. 89—107; prazne su str. 108—145. U trećem sveščiću je matica vjenčanih od 16. »jenvara« 1612. do 20. »zuna« 1649., i to od str. 147—160; prazne su str. 161—174. U četvrtom sveščiću je matica umrlih od 13. »jenvara« 1612. do 15. »marča« 1650., i to na str. 175—187. Pisari su bili župnici i kapelani »Tkuna«, a prigodice i benediktinci (»koludri«). — Na str. 146 zapis: »1617. kad bi Vazam na 26. marča bi duš od kuminiona 165. Bi svih duš ke su u selu 255.« Niže druga ruka: »1648. miseca zuna na 17 pisah ja don Šimun Pribinić ovo pismo budući parohijan u Tkunu u to vrime; a biše velika rat meju dužem i carem, i biše draga pčenica i drugo žito; pčenica po 13 li četvrtal, a žito po 7 i po, a vino drugo godišće ko e počela rat po 10 soldini vrč, a pak po 6 soldini; i ne biše žita nego vele malo. I biše mu princip opali od Islama do Makarske svi gradi i sela i do Drniša i Knina.« Na str. 159: »1648. miseca setembra na 28, kada ja dom Tome Pletikosić dojdoh za parohijana u Tkun . . . «

164. *Glagoljska Matica krštenih od g. 1666.—1813.*
Sada u Arhivu Jug. akademije. Veličina: 310×120 mm. Omotana u karton, koji je na hrptu istrošen. Ima 294

stranice. Prvi list poderan, nepotpun, ostali dobro sačuvani. Sve je pisano glagoljskim pismom, osim str. 246—248 (g. 1801.—1802.), 250 (g. 1803.) i 281—286 (g. 1811.—1813.), koje su pisane latinicom. Prazne su str. 287—294. Pisari su župnici Tkona. — Na str. 41 zabilježen je kum na krštenju g. 1690. »guvernadur« Ilija Fortović iz Zadra.

165. *Glagoljska Matica krštenih od g. 1666.—1813.*
Sada u Arhivu Jugosl. akademije. Veličina: 320×110 mm. Strana 112. Omotana u karton, hrbat vrlo trošan. Glagoljicom ispisane str. 7—18, i to g. 1816.—1819.; 19, g. 1820.; 20—22, g. 1820. Latinicom su ispisane str. 1—7, g. 1812.—1816.; 18—19, g. 1820.; 19, g. 1820.; 23—112, g. 1820.—1844. Pisari: župnici Tkona.

166. *Glagoljska Matica vjenčanih od g. 1651.—1838.*
Sada u Arhivu Jugosl. akademije. Veličina: 310×100 mm. To su stvarno odlomci matice; tri prva sveščića su poderana, a posljednji dobro sačuvan. U prvom su upisana vjenčanja od 15. IX. 1651.—18. XI. 1656. i od 26. II. 1657.—3. II. 1664., ukupno 8 strana. Drugi sveščić sadržava vjenčanja od 5. XI. 1775.—29. XI. 1782., ukupno 24 strana. Treći sveščić ima vjenčanja od 20. XI. 1792.—16. IX. 1819., ukupno 22 strane. Četvrti sveščić sadržava vjenčanja od g. 1803.—1838., ukupno 24 strane, od toga čiste 2—11, 13, 22—24. U prva tri sveščića pisano je sve glagoljicom, a latinicom samo g. 1808.—1818. Četvrti sveščić ispisan je sav latinicom.

167. *Glagoljska Matica krizmanih od g. 1655.—1826.*
Sada u Arhivu Jugosl. akademije. Veličina: 290×100 mm. Omotana u karton, koji je na hrptu poderan. Ima 204 strane. Glagoljicom su ispisane str. 1—82, t. j. g. 1655.—1786. Latinicom su ispisane strane: 83—88, 135—152, 197—204. Prazne su strane 89—134 i 153—196. Knjiga je u prilično dobrom stanju, samo je češće, osobito na prvih 9 strana rukopis izblijedio. Na prvom listu glagoljski zapis: »U ime Isusovo. Ovo je libar od .... u Tkunu, koji bi .... u Zadru z dopuščenjem gna Tomažina Defrančeski kančilira prisvitloga i pripoštovanoga gna arkibiskupa Matija Karamana Splićanina na 1751. Tada bi parok don Nikola Kolanović od Pašmana. Ovo pisah na 1766 na 27 zunja.«
Od strane 135—152 ispisani su latinicom razni ispovjedni slučajevi (kazusi).

168. *Glagoljska Matica umrlih od g. 1699.—1813.*
Sada u Arhivu Jugoslavenske akademije u Zagrebu. Veličina: 310×100 mm. Od kartona, u koji je bila omotana, ostao samo stražnji dio; uvez posve popustio. Strana 220. Sadržava umrle od g. 1699.—1728., i to u prvom sveščiću (str. 1—26); umrle od g. 1735.—1762., i to u drugom sveščiću (str. 27—32); umrle od g. 1765.—1781., i to u trećem sveščiću (str. 33—44); umrle od g. 1786.—1813., i to u četvrtom sveščiću (str. 45—118). Na kraju je 85 praznih strana. Sve je pisano glagoljicom osim upisa iz g. 1811.—1813. Pisari su župnici.

169. *Glagoljska Matica umrlih od g. 1812.—1844.*
Sada u Arhivu Jugosl. akademije. Veličina: 315×115. Uvezana u karton. Ima 76 strana. Dobro sačuvana. Glagoljicom su ispisane strane 6—18 (god. 1816.—1819.), a latinicom str. 1—5 (god. 1812.—1815.), str. 19—73 (god. 1820.—1844.). Pisari župnici.

170. *Glagoljska Matrikula Bratovštine sv. Ante od g. 1779.—1858.*
Vlasništvo župnog ureda u Tkonu (arhiv br. 3). Veličina: 320×225 mm. Ima str. 35. Sadržava zapisnike godišnjih skupština i račune.

171. *Glagoljska Matrikula Skule sv. Tome od g. 1719.—1778.*
Vlasništvo župnog ureda u Tkonu. Veličina 405×135 mm. Sadržava račune. Ova se bratovština brinula za izdržavanje župne crkve.

172. *Glagoljska Madrikula Bratovštine Gospe sedam žalosti od g. 1772.—1816.*
Vlasništvo župnog ureda u Tkonu. Veličina 320×230 mm. Uvezana u kožu, dobro sačuvana, ima 138 strana. Na str. 4 latinicom i glagoljicom imenik braće svećenika 17. Na str. 5—7 pravila u 7 »kapitula« latinicom i nešto glagoljicom. Od str. 15—50 samo glagoljicom zapisnici godišnjih skupština i računi. Na str. 51—52 god. 1841. preuređena pravila u 8 točaka. Pisari su svećenici.

173. *Tri isprave iz 18. st., i to:*
1) Glagoljski prijepis naredbe proveditura Danijela Dolfina od 9. VII. 1738. o parnici između rogovskog opata Juricea i kmetova. Nalazi se u župnom uredu u Tkonu, arhiv br. 1/16.
2) Glagoljska kopija odluke zadarskog kneza Antuna Foscarinija od 18. VI. 1737. u sporu između kmetova

Tkona i rogovskog opata. Nalazi se u župnom uredu u Tkonu, arhiv br. 781.

3) Glagoljska pogodba od 23. VI. 1751. između Tome Papešića p. Stipe iz Murtera i seljana Tkona, koji daju u najam na pašu otočiće Žižanj, Košaru, Gangarel i Kotul. Napisao župnik Nikola Kolanović. Nalazi se u župnom uredu u Tkonu, arhiv br. 782.

DR. ANTE STRGAČIĆ

POPIS GLAGOLJSKIH KODEKSA U ZADARSKOJ NADBISKUPIJI

SALI:

174. *Glagoljska Matica krštenih župe Sali, knj. I, od g. 1613.—1650.*
Sada u Arhivu Jugosl. akademije u Zagrebu. Veličina: 29,5×9,5 cm. Ima 150 strana, od toga neispisane str. 146—150. Sve ispisano glagoljicom, samo je jedan upis talijanskim jezikom 28. XII. 1648., a upisao ga Ivan Ragnetto, prebendar stolne crkve u Zadru. Korice od kartona.

175. *Glagoljska Matica krštenih župe Sali, knj. II, od g. 1650.—1673.*
Sada u Arhivu Jugosl. akademije. Veličina: 29,5×9,5 cm. Svezak ima 100 strana, korice su od kartona. Dobro je sačuvan i čitljiv. Sve ispisano kurzivnom glagoljicom, pismo je ponegdje izblijedjelo.

176. *Glagoljska Matica vjenčanih župe Sali, knj. I, od g. 1613.—1650.*
Sada u Arhivu Jugosl. akademije. Veličina: 29,5×9,5 cm. Svezak ima 93 strane. Ispisane su 1—76, ostale prazne. Korice od kartona. Sve pisano glagoljicom, pismo je ponegdje izblijedjelo.

177. *Glagoljska Matica vjenčanih župe Sali, knj. II, od god. 1650.—1694.*
Sada u Arhivu Jugosl. akademije. Veličina: 29,5×9,5 cm. Svezak ima 100 strana. Ispisane su 1—97, a 99 samo pri vrhu. Korice od kartona. Sve dobro sačuvano. Rukopis, kurzivna glagoljica, dobro čitljiv.

178. *Glagoljska Matica mrtvih župe Sali, knj. I, od g. 1613.—1649.*
Sada u Arhivu Jugosl. akademije. Veličina: 29,5×9,5 cm. Svezak ima 57 ispisanih strana. Korice od kartona. pismo kurzivna glagoljica, dobro čitljiva, samo su neka mjesta izblijedjela.

179. *Glagoljska Matica mrtvih župe Sali, knj. II, od g. 1650. —1696.*
Sada u Arhivu Jugosl. akademije. Veličina: 29,5×9,5 cm. Svezak ima 84 strane, od toga neispisane 4. Korice od kartona. Pismo kurzivna glagoljica, tinta ponegdje izblijedjela. Vrijedna je pažnje jedna bilješka, kako su Turci ubili neke Saljane, koji su bili pokopani u crkvi sv. Marije na Salima g. 1667.

180. *Glagoljska Matica krizmanih župe Sali, knj. I, od god. 1618.—1638.*
Sada u Arhivu Jugosl. akademije. Veličina: 29,5×9,5 cm. Svezak ima 62 strane, ispisane 1—45 strana. Papir i korice od kartona dobro sačuvani. Pismo kurzivna glagoljica, tinta je ponegdje izblijedjela.

181. *Glagoljska Matica krizmanih župe Sali, knj. II, od god. 1650.—1687.*
Sada u Arhivu Jugosl. akademije. Veličina: 29,5×9,5 cm. Svezak ima 92 strane, ispisane su 1—44. Papir i korice od kartona dobro sačuvani. Pismo kurzivna glagoljica, tinta ponegdje izblijedjela.

182. *Libar od broja duš, knj. I, od g. 1661.—1694.*
Sada u Arhivu Jugosl. akademije. Veličina: 29,5×9,5 cm. Svezak ima 180 strana, ispisane su str. 1—173, nedostaju str. 175—178, neispisane 174—180. Papir i korice od kartona dobro sačuvani. Pismo kurzivna glagoljica, tinta ponegdje izblijedjela. Knjiga je vrlo važna za imena i kretanje stanovništva.
N. B. Svih devet pobrojenih svezaka (br. 174—182) povezano je ujedno s jedinstveno izvršenom paginacijom od 942 strane, počevši otraga. Svesci su valjda bili sašiti zajedno i izvršena paginacija pri reviziji od austrijske vlasti g. 1827. To se vidi iz ove bilješke: »Visto e consistente in pagine No. 942. Dall' I. R. Capitanato Circolare. Zara, li 26 novembre 1827. Pell' I. R. capitano circolare impedito.« Pečat i nečitljiv potpis. Svih 9 svezaka sačuvano u posebnom kartonu, uvezano vrpcama.

183. *Glagoljska Matica rođenih župe Sali, knj. III, od god. 1674.—1826.*
Sada u Arhivu Jugosl. akademije u Zagrebu. Veličina: 43×15 cm. Ima 424 strane. Korice od pergamene, ali dosta poderane, osobito na uglovima i hrptu. Pismo kur-

zivna glagoljica. Ponegdje tinta izblijedjela. Na str. 419 upisana je vizitacija nadbiskupa Novaka 12. srpnja 1825. Poslije toga datuma ne vode se više matice rođenih i krštenih glagoljicom, nego latinicom na hrvatskom jeziku. Posljednjih pedeset godina glagoljskog pisma neki je župnik na posebno umetnutim listovima prepisao tekst za lakšu upotrebu.

184. *Glagoljska Matica vjenčanih župe Sali, knj. III, od god. 1695.—1830.*
Sada u Arhivu Jugosl. akademije. Veličina sveska: 37,5×13 cm. Ima 136 strana, ispisane su 1—123. Papir dobar, korice od pergamene. Pismo kurzivna glagoljica, koja ide do 115 strane, a zatim latinica na hrvatskom jeziku od g. 1824.

185. *Glagoljska Matica mrtvih župe Sali, knj. III, od g. 1696. —1830.*
Sada u Arhivu Jugosl. akademije. Veličina: 42,5×15,5 cm. Svezak ima 186 strana, ispisane su 1—173. Korice od pergamene. Pismo kurzivna glagoljica, i to do g. 1825., a poslije latinica, na hrvatskom jeziku.

186. *Glagoljska Matica krizmanih župe Sali, knj. III, od god. 1698.—1825.*
Veličina: 43,2×15,8 cm. Svezak ima 148 strana. Glagoljicom su ispisane str. 1—44; tu je potpis nadbiskupa Novaka g. 1825., i otada se više ne piše glagoljicom nego latinicom. Korice su od kože.

187. *Libar od broja duš, knj. II, od g. 1695.—1825.*
Veličina: 37,5×13 cm. Glagoljicom su ispisane str. 1—74. Tu je potpis nadbiskupa Novaka, i dalje se piše latinicom. Na kraju je bilješka iz g. 1844., da Sali imaju 555 duša. Korice su od kože.

188. *Glagoljska Matrikula skule G. Ruzarija na Salima.*
Vlasništvo župnog ureda na Salima. Veličina: 42,5×15,5 cm. Svezak ima 104 strane označene crvenom olovkom: da je prvobitno bilo mnogo više listova, dokaz je ostatak stare glagoljske numeracije 260 na posljednjoj strani. Pojedini su listovi istrgnuti, ali sačuvani. Korice kao i sav rukopis dosta poderani. Pismo je kurzivna glagoljica, dobro čitljiva. Teško je utvrditi, da li je ovo prvobitna knjiga te bratovštine ili samo prijepis starije. Bratovština je poznata u Salima već na početku XVII. stoljeća. Istrgani su oni listovi, gdje su bila pravila bratovštine. Po

dekretu zadaraskog kneza Zorzi Benita od 31. prosinca 1775. (na str. 63—65) vidi se, da je bratovština i prije te godine vodila u knjigama svoje poslovanje. Na prvoj je strani zapisano kazalo knjige ovako:

«1690 na 20 decembra. Kada ja don Anton Juričin budući kapelan od ove svete skule učinih milezimi na koliko karat se jišće ča je napisano u ovoj madrikuli.

Jišći braću na karti 46 (koje sada nema!).
Jišći laši od maslin na karti 130.
Ki o(s)taju dužni za obiti jišći na karti 42 (danas je nema!).
Jišći kapituli na karti 31 (danas ih nema!).
Jišći duzi od pinez na karti 240 (danas ih nema!).
A laš pokojne Mare Pesurina na karti 14« (danas ga nema!).

Na str. 130 stare numeracije je prvi laš iz 1667. godine, 9. decembra. Po knjizi su razbacana imena braće i sestara do g. 1839. Dolazi stanka. G. 1851. opet je oživjelo poslovanje bratovštine, ali ovoga puta na talijanskom jeziku do g. 1857. Pisali su kapelani bratovštine i drugi svećenici župe Sali.

189. *Glagoljska Madrikula laičko-svećeničke skule sv. Karla Boromejskoga na Salima.*

Vlasništvo župnog ureda na Salima. Veličina: 26,8×20,5 cm. Svezak ima glagoljicom označene listove, i to 61. Papir je tvrd, rubovi pozlaćeni, korice od crvenog baršuna. Pozna se, da su isprva bile i srebrne zakovice, koje su otpale; na mjestu jedne postavljena je jedna limena. Pismo je kurzivna glagoljica, dobro čitljiva. Na 4. listu je talijanski napisan naslov madrikule; slova su kapitala obojena zlatnom bojom. Na listu 6 počinju kapituli: »4 studenoga 1640 bi početak skule svetoga Karla«. Ima u svemu 16 kapitula. Iza glagoljskog originala uvijek se nalazi talijanski prijevod tih kapitula, što ga je izradio zadarski kanonik Petar Ljubavac. Na listu 23 je latinskim jezikom potvrda skule od zadarskog nadbiskupa Viktora Priolija datirana 29. travnja 1690. Na slijedećoj je strani glagoljicom napisan prijevod tog odobrenja. Dolazi odobrenje nadbiskupa Vinka Zmajevića od 30. svibnja 1718. na lat. jeziku. Na str. 27—29, 58, 60—61 pisani su razni dopunski kapituli. Prazne su strane 29—51. Pisali su razni kapelani ove bratovštine. Bratovština je prestala negdje na početku XIX. st. Posljednji je brat upisan glagoljicom g. 1814.

190. *Nekoliko namirnica za izgovorene mise don Pere Vodopije.* Sveščić od 15 listova veličine 29,5×19,3 cm. Korice od blijedoplavoga papira. Pismo kurzivna glagoljica. Sadržava namirnice don Pere Vodopije, župnika u Salima, o izgovorenim misama, i to od 14. X .1791. do 1. XI. 1801. Rukopis je sada vlasništvo župnog ureda na Salima (sign. F. 119), dok je negda pripadala obitelji Petrizioli.

191. *Libar Braće svete Marije na Salima.* Vlasništvo župnog ureda na Salima. Jedan svezak od 261 strane veličine 29,3X20,5. Uvezan je u karton, dobro sačuvan; korice nisu starije od prve četvrti XIX. st., jer se na njima čita ime »Pietro di Goess«, koji je bio u Zadru podnamjesnik na početku druge austrijske uprave u Dalmaciji. Knjiga nije pisana bez prekida, već su bilješke porazbacane po stranicaua, gdjegdje na polovini, četvrtini, petini i sl. Pismo je kurzivna glagoljica. Ponešto je pisano talijanskim jezikom, na pr. na str. 49 iz g. 1668., na str. 77 iz g. 1705. Neke su bilješke pisane i hrvatski latinicom. Sačuvana je i stara glagoljska paginacija, koja pokazuje, da se rukopis sačuvao u svo'oj prvobitnoj formi. Posljednjih se desetak strana ne da čitati, jer su polivene vinom. — Prva je bilješka iz g. 1546. Pisari su razni svećenici u Salima. Po sadržini ovdje su razni računi iste bratovštine: prihodi od imanja, kuća, ribanja, posuđenog novca; ima kraćih važnih bilježaka, tako da se u jednoj skrinji u sakristiji župne crkve nalaze pohranjena razna pisma povlastica sela Sali pod tri ključa (str. 35); prihodi od mlina u Salšćici; zaključci na seoskoj »posobi« (str. 41, 47, 54, 98, 119 i 246); prihodi od trsja; bilješke o gradnji zajedničke utvrde za obranu sela od turskih gusara g. 1667. (str. 47); izbor seoskih sudaca (str. 55); zabrana ribanja u neke dane, kao subota, Svi Sveti (str. 117—119); neke naredbe građanskih vlasti o ribolovu (str. 140—141); popis crkvenog inventara (str. 151); ustupke prava na nekim lovištima riba Ižanima g. 1698. (str. 173) i dalje o istom predmetu. Spominjemo još: račune o proširenju župne crkve g. 1582. (str. 211—224), jednu presudu za krađu u selu g. 1660. (str. 237); otkup od galije za jednu osobu crkvenim novcem g. 1582. (str. 247) i t. d.

192. *Libar lašov crkve svete Marije na Salima.* Svezak od 138 strana veličine 36,5×13 cm. Sve strane nisu redom pisane, već na preskok; neke su strane tek djelomično ispisane. Pismo je kurzivna glagoljica, rukopis čitljiv. Latinicom, a hrvatskim jezikom pisane su strane

56—58, 78. Talijanski su pisane strane 121 i 134. Neke su strane nečitljive zbog vlage, ili je tinta izblijedjela. Korice su od kartona. Rubovi su sveska ponešto izgriženi. — Prva je bilješka iz 1658. godine. Po sadržaju ovdje su popisani t. zv. »laši« t. j. ostavštine župniku i kapelanu župe sv. Marije na Salima, i to u kućama, najmovima, maslinama, vinogradima; zatim su tu različite zamjene zemalja i sl. Pri kraju su prijepisi 26 oporuka. Često se spominje kao mjera »čaša«, koja se ovdje upotrebljavala sve do početka XIX. st. Jedna čaša = 4 oke. Pisali su svećenici u Salima. Vlasništvo župnog ureda u Salima.

193. *Libar skule Milosrđa.*
Sveščić od 68 strana, veličine 19,6×14,3 cm. Vide se ostaci negdašnjeg dobrog uveza, pa su i rubovi crveno obojeni. Korica nema. Neispisane su strane: 9, 10, 23—37, 43—59. Po sadržaju ovo je statut svećeničke »skule« na Dugom otoku za sela Sali, Zaglav, Žman i Luku. Ima 12 kapitula (str. 3—8). Pisana je vrlo lijepom kurzivnom glagoljicom. Kasniji zaključci na godišnjim skupštinama pobilježeni su na stranama: 19—22, 38—41, 60—69. Popis braće od početka do kraja bratovštine na str. 11—17. Zadnji je upis poslije g. 1828. Od početka skule g. 1693. do 1828. bila su 172 člana. Libar je sačuvan u prijepisu iz g. 1798. od ruke don Šime Rakara iz Sali. Nađen je u kući Ivana Bibice Zelenka g. 1924. Sada je vlasništvo dra Ante Strgačića.

194. *Propovijedi popa Antona Šegote, parohijana brbinjskoga (Dugi otok).*
To su dvije zajedno prišite bilježnice, prva veličine 20×14 cm (1—40 strana), a druga 20,3×14,5 cm (str. 41—86). Prazna je 1. i 3. strana, ostalo ispisano kurzivnom glagoljicom. Papir dobro uščuvan. Rukopis je bio uvezan u pergamenu, fragment glagoljskog misala iz XIV.—XV. st. Pergamena je veličine 29,6×21,2 cm; pisana je u dva stupca po 31 redak, a slova su visoka 4 mm. Pismo je uglata glagoljica. Sadržaj je fragmenta konac jedne mise Bl. Dj. Marije i misa »V' d(a)n' ponovlenê crkvi«. — Na 2. strani knjige je bilješka: »1709 miseca augusta na 20 ja pop Anton Šegota budući po mi(losti) božje i priko mirita i volje moje, a po zapovidi prisvitloga i uzvišenoga g(ospodi)na arhibiskupa zadarskoga Stipana Priuli, vlastelina bnetaškoga, učinen parohijan crkve s(ve)tih Kuzme i Damiana i(z) sela Brbina. I tada učinih aventarij od iste crikve . . .« Sve pisao isti Šegota. Sadržaj: na str. 4—25 šest pjesama u osmercima o smrti, sudu, paklu, grijehu i

t. d. Stihovi su slabi. Na str. 26—30 je »Predika od strašnoga dne od suda«. Na str. 32—34 je propovijed na Božić. Na str. 35—42 propovijed u prvu nedjelju Korizme: o grijehu i pokori. Na str. 47—50 propovijed u IV. nedjelju Korizme: o dužnostima roditelja i djece. Na str. 42—47 propovijed u III. nedjelju Korizme o ispovijedi. Na str. 52—57 propovijed na Uskrs. Na str. 57—62 »predika od pričiste divice Marije«. Na str. 62—66 »Predika od nevolne i tužne smrti«. Na str. 77—85 je govor, kako je Panteon očišćen od idola i uređen u crkvu sv. Marije. Na dnu str. 86 je bilješka: »Don Ante Šegota u Luci. Bo(g) ga pomilova 1707 miseca decembra«. Rukopis je nađen u kući Ivana Bubice Zelenka u Luci. Sada vlasništvo dra. Ante Strgačića.

195. *Dormitio et ascensio B. M. Virginis.*
Sveščić od 23 strane, bez korica, veličina 23,5×17,5 cm. Pismo je kurzivna glagoljica XVIII. st. Pisac se ne da niotkuda utvrditi, svakako jedna je ruka pisala cijeli sveščić. Pisac je pod utjecajem talijanske ortografije (gn za nj i gl za li). Na prvoj je strani bio prvobitno upisan i naslov djela crvenim slovima, ali se danas ne da pročitati. Pročitati se još mogu riječi »život« i »uznešenje divice Marije«. Ispisane su str. 1—16; prazne su: 7, 19—23. Sadržaj je legenda o smrti i uzašašću Bl. Dj. Marije. Jezik otoka zadarske okolice. Nađen je rukopis u Luci na Dugom otoku u kući Ivana Bubice Zelenka g. 1924. Sada vlasništvo dra. Ante Strgačića.

196. *Govor o kleveti i laži.*
Sveščić od 8 strana veličine 20,6×14,8 cm. Bez korica. Ispisane su strane 1—7. Pismo je kurzivna glagoljica, dosta dobro čitljiva. Sadržaj je moralni govor o kleveti i laži za puk. Grafija je pod utjecajem talijanske. Jezik zadarskih otoka. Pisac se ne da utvrditi. Pisano jamačno u XVIII. st. Rukopis je nađen u kući Ivana Bubice u Luci. Sada vlasništvo dra. Ante Strgačića.

197. *Oproštajna propovijed nekoga glagoljaša.*
Sveščić od 8 strana veličine 20,6×14,2 cm. Ispisane str. 1—5, ostalo prazno. Pismo kurzivna glagoljica XVIII. st. Jezik zadarskih otoka, pisac se ne da utvrditi. Zamjenjuje š za s i č za c. Sudeći po jeziku i po rukopisu, vjerojatno je ovaj rukopis kao i onaj pod br. 195 pisala jedna osoba. Rukopis se našao u kući Ivana Bubice. Sada je vlasništvo dra. Ante Strgačića.

198. *Knjiga posjeda samostana sv. Mihovila na Zaglavu.*
Sveščić od 24 strane, veličina 28×20 cm. Papir je dosta trošan, pismo je lijepa kurzivna glagoljica. Pisali razni samostanci sv. Mihovila na Zaglavu. Ispod svakoga glagoljskog sastava je prijevod na talijanski. Str. 11 je jače oštećena i teško čitljiva. Više je listova oštećeno na pregibu papira. Sadržina je knjige djelomično ekscerpt starije knjige i isprava o posjedima samostana. Jedan je dio knjige iz g. 1730., a drugi iz 1780. Najstarija bilješka je prijepis iz g. 1577. U oporuci iz g. 1581. spominju se zemlje na »Stomorinu otoku«. Na mišljenje, da su ovo sve stariji prijepisi, ovlašćuje nas bilješka: »Ovo se nahodi meju drugimi pismi od mostira«. Rukopis sadržava opis posjeda manastirskih i kolone. Vlasnik samostan sv. Mihovila na Zaglavu.

199. *Knjiga godova župe Zaglav.*
Svezak od 95 strana, veličina 23,8×15.8 cm. Korice od kartona, hrbat poderan, uvez popustio. Pismo je kurzivna glagoljica, dobro čitljiva. Knjiga počinje g. 1785., ali ovo je prijepis starije knjige, s koje je dao prepisati gvardian fra Mikula Milčetić »budući da parvani libar stari bijaše i vas raščinen i svaka karta grediše . . . « Prepisao ga je fra Bonaventura Dragozetić Cresanin, koji je tada stanovao u Zadru, u martu 1785. U ovoj se knjizi upotrebljavala glagoljica do g. 1826., a dalje do g. 1846. latinica. Najstariji je god 1. rujna 1660. Na kraju je latinicom popis djece krštene na Zaglavu od 1814.—1840. Vlasništvo samostana sv. Mihovila na Zaglavu.

200. *Knjiga posjeda i kolona samostana sv. Mihovila na Zaglavu.*
Sveščić od 28 strana, veličina 27,5×9,7 cm. Paginacija je novija, ispisane str. 1—13. Ostale prazne. Korica nema, a nedostaje i početak, a jamačno nedostaje koji list i na kraju. Pismo je kurzivna glagoljica, a pisao neki samostanac na Zaglavu. Pismo je veliko i čitljivo. Jezik otočka čakavština. Rukopis sadržava opis posjeda samostana na Dugom otoku i imena kolona s oznakom međaša. Vlasnik samostan na Zaglavu.

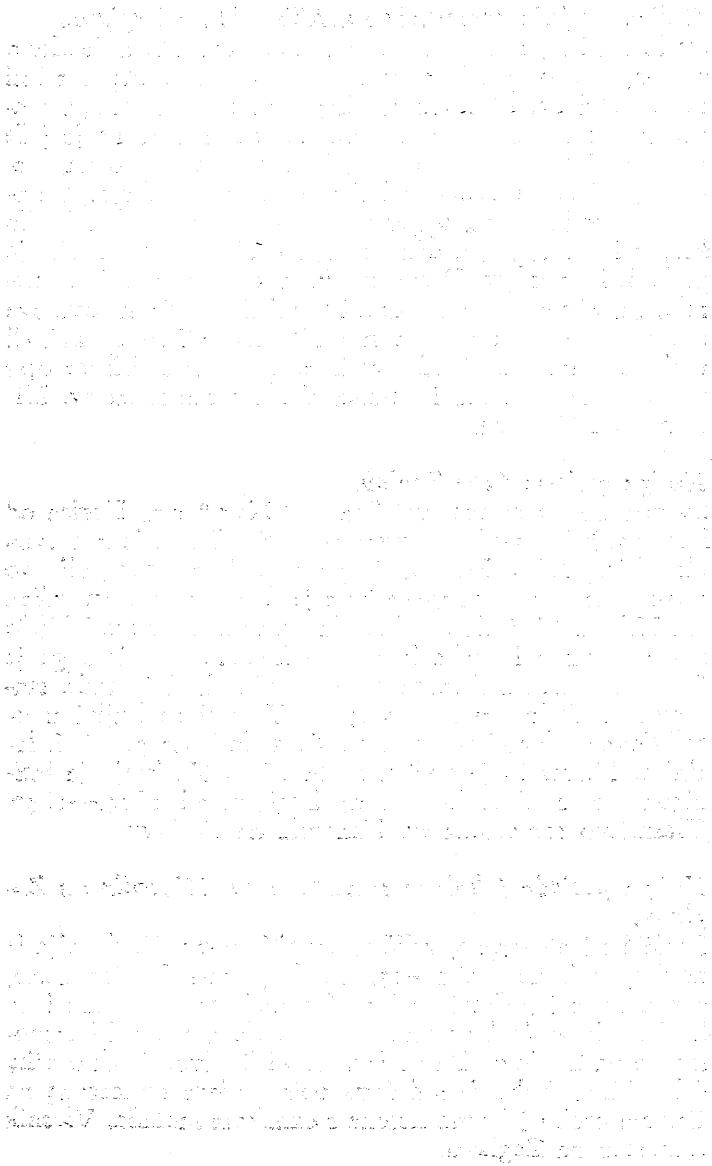

VJEKOSLAV ŠTEFANIĆ I LEO KOŠUTA

ARHIV BIVŠE OSORSKE BISKUPIJE

Otkad je poslije drugoga svjetskoga rata otočka skupina Cresa i Lošinja politički pripala svojem zaleđu, svojoj prirodnoj domovini, kod nas je i u naučnoj i široj javnosti znatno porastao interes za ove otoke. Stoga je te otoke uzelo za predmet svojih proučavanja više naučnih ekskurzija, bilo od strane institucija ili pojedinaca. Od strane Historijskog instituta Jugoslavenske akademije bio je prvi izaslan poslije rata na Cres i Lošinj prof. Branko Fučić, koji je za prvu orijentaciju pregledao arheološko-epigrafski i historijskoumjetnički materijal, a ujedno je pregledao i preostale arhive i knjiške zbirke, te o tome publicirao izvještaj u Ljetopisu Jugoslavenske akademije, knj. 55. Kad je Historijski institut sebi stavio u zadatak proučavanje arhiva po našim perifernim krajevima, mislilo se ponajprije na otoke Cres i Lošinj, kako bi se arhivski materijal, što se odnosi na te otoke, mogao što prije upoznati i staviti na raspolaganje za naučnu eksploataciju. Znalo se naime, da se s naše strane pisalo vrlo malo u naučne svrhe o tim otocima, a s talijanske strane, ma da se pisalo relativno mnogo s većim ili manjim pretenzijama, ipak se arhivski materijal dosta slabo iskorištavao.[1] To, što mi nemamo o tim otocima na hrvatskom jeziku nijedne monografije ni opće prirode ni historijske napose, to nije dokaz našega nemara baš za te otoke, kako je to s talijanske strane nabačeno,[2] — jer mi nemamo takvih monografija ni o većini drugih naših otoka — nego je to odraz opće naše stvarnosti na polju naučne djelatnosti, koja je potencirana činjenicom, da su Cres i Lošinj ostali poslije prvoga svjetskoga rata u granicama Italije i da mi nismo našom nesrećom do nedavna imali svoje narodne države.

Pisalo se, kako rekosmo, s talijanske strane mnogo i prije i poslije prvoga svjetskoga rata, pa smo i mi prisiljeni da svoje znanje o tim otocima crpemo iz talijanskih monografija i kompilacija, ma da je sva ta literatura više ili manje neobjektivna i tendenciozna. Talijanska naime javnost, pa ni ona naučna, ne će da se pomiri sa stvarnošću, da je Rimski imperij daleka prošlost i da na istočnoj obali Jadrana živi već trinaest stoljeća slavenski narod, koji ima pravo na mjesto pod suncem. Taj imperijalistički fantom bio je uvijek uzrokom, da je i talijanska literatura o Cresu i Lošinju ne samo prebojavala činjenice bojom talijanskoga nacionalizma, nego da je ili prešućivala ili izvrtala ili zlobno komentirala sve, što bi tim otocima davalo slavenski značaj, a vrlo često se u njihovu pisanju ogleda prezir prema Slavenima kao nižoj rasi. Uvijek na istoj liniji, tali-

janska literatura — govoreći o tim otocima — ostavlja mnogo praznina svake ruke bilo zbog nepoznavanja, bilo zbog svijesnog ignoriranja makar i malobrojne hrvatske literature, a s druge strane zbog nedovoljnog korištenja samim arhivskim materijalom, koji je bio relativno dobro sačuvan na samim otocima. Sistematski je počeo koristiti arhive prof. Stefano Petris, i to najprije u raspravi »*Lo Statuto dell' isola di Cherso ed Ossero* (Programma dell' I. R. Ginnasio superiore di Capodistria, anno scol. 1888.—89. i 1889.—90.) i u knjizi »*Spoglio dei Libri consigli della città di Cherso*, vol. I., Capodistria 1892. Taj Petrisov »Spoglio«, koji obuhvata samo prvu knjigu, i to od g. 1495.—1528., nažalost nije nastavljen, a to je šteta već i zbog toga, što je Petris pisao i stvarnije i objektivnije nego drugi Talijani.

Arhivsko gradivo za otoke Cres i Lošinj relativno je dobro sačuvano za vrijeme od XVI. st. pa dalje, dok u XV. st. seže malo materijala. Sav je taj materijal što razasut po manjim arhivima civilnih i crkvenih institucija na licu mjesta, što pohranjen u većim zbirkama izvan otoka. Glavni su civilni arhivi: Komunalni arhiv grada Cresa i Komunalni arhiv Osora,[3] koji su zbog boljeg konzerviranja prenijeti god. 1949. u Državni arhiv na Rijeci; arhiv kotarskog kapitanata iz Malog Lošinja (god. 1814.—1918.) nalazi se u Državnom arhivu u Trstu. Od crkvenih arhiva najveći je i najvažniji svakako Arhiv bivše osorske biskupije, koji se zbog sjedinjenja te biskupije s krčkom već sto godina čuva u gradu Krku, u sklopu arhiva krčke biskupije. Važniji je još Arhiv kaptola u Osoru[4] i Arhiv kaptola u Cresu[5], a treba spomenuti i arhive pojedinih župa i samostana, od kojih je važniji arhiv samostana konventualaca u Cresu zbog pergamena iz XIV. i XV. st. i župni arhivi Veloga Lošinja i Lubenica.

Sav taj arhivski materijal trebat će pobliže upoznati, inventirati i napraviti pristupačnim za naučnu eksploataciju, kako bi se nadopunila dosadašnja literatura o tim otocima. Nadopuna je potrebna naročito u onim predmetima, koji su se u dosadašnjoj literaturi obilazili, a to je narodni ekonomski i društveni život, a osobito hrvatska strana prošlosti tih otoka. Nauci je to potrebno već i po principu: audiatur et altera pars! A ta druga strana ima doista mnogo da kaže čuvajući se, naravno, da i ona ne zapadne u šovinizam i fetiširanje svega slavenskoga.

U Historijskom institutu Jugoslavenske akademije odlučeno je, da se najprije pristupi potanjem pregledu i proučavanju Arhiva bivše osorske biskupije. To je učinjeno baš zbog toga, što je primijećeno, da je taj arhiv za historijsku nauku bio slabo eksploatiran, a talijanski se historičari izričito tuže, da im hrvatski svećenici, rukovodioci biskupske kurije, nisu omogućili proučavanje toga arhiva;[6] to se njihovo ispričavanje, naravno, ne može ozbiljno uzeti.[7] S. Ljubić se je također mnogo nadao od toga arhiva pa je već god. 1881. u Radu Jugosl. akademije br. 57 str. 187. napisao: »da u onom njegda biskupskom arkivu leži, te da bi se imalo naći sakriveno veliko blago za raziasnjenje staroslavenštine na ondješnjih otocih, pa da bi naša Akademija veoma za ovaj velevažni predmet zaslužila, kad bi se postarala, da se i onaj arkiv točno iztraži.« U tu svrhu iza-

slana je bila iz Historijskog instituta ekipa — Vjekoslav Štefanić, naučni suradnik, i asistenti Leo Košuta i Vinko Valčić — koja je dvije godine uzastopce, t. j. 1949. i 1950., provela u Krku po više od mjesec dana na sistematskom proučavanju toga arhiva. Tom je prilikom arhiv u cijelosti pregledan, inventiran i sređen, a važniji materijal, osobito onaj koji se tiče narodnog života, hrvatske kulturne historije, a posebno hrvatskoga glagolizma, pobilježen je u izvacima ili opširno prepisan. To će gradivo biti iskorišteno u specijalnim studijama, a u ovom referatu bit će samo prikazan arhiv, njegov inventar i historijat kao i to, koliko se dosad eksploatirao i što ima da se eksploatira na polju različnih naučnih disciplina.

Ali prije svega smatramo potrebnim iznijeti u najkraćim crtama historijat osorske biskupije i njen značaj.

OSORSKA BISKUPIJA[8]

Osorska biskupija zove se po Osoru (lat. *Absarum i Auxerum*, tal. *Ossero*), danas malom mjestancu od nekoliko stotina duša na otoku Cresu, na mjestu, gdje se otok Cres gotovo dodiruje s otokom Lošinjem. U rimsko doba bio je to municipij, grad s velikim brojem stanovnika (navodi se čak 20.000!), po kojemu se zvao i današnji otok Cres i susjedni Lošinj zajedno. U srednjem vijeku grad je stao nazadovati, a u toku novoga vijeka to je propadanje ubrzano do te mjere, da je Osor postao gotovo mrtav grad. Tom procesu ima više razloga: vojnička haranja (Saraceni god. 842., Uskoci i dr.), zatim skretanje staroga trgovačkoga puta sa osorskoga kanala na otvoreno more poslije izuma kompasa, a naročito je katastrofalno bilo stoljetno haranje malarije. Na račun Osora stao se od srednjega vijeka dizati grad Cres, a od XVII. st. Veli Lošinj (Velo selo) i napokon naročito Mali Lošinj.

Osor je bio središte civilne vlasti i dok je bio zajedno sa svojim okružjem autonomna komuna kao i za mletačke i ugarske vladavine. Kao takav grad je dobio svoga biskupa već vrlo rano. Pisci se više manje slažu u tvrđenju, da je svakako već u VI. st. u Osoru biskupija. Jurisdikcija osorske biskupije protezala se za sve vrijeme njena postojanja na otoke Cres i Lošinj sa susjednim otočićima: Unije, Susak (Sansig), Srakane (Canidole), sv. Petar Ilovik. Po starom običaju biskupa je biralo svećenstvo s građanstvom, ali je i u Osoru kao i po ostaloj Dalmaciji mletačka vlada stavljala gradovima kao uvjet, da biskup mora biti mletački podanik i da ga ima potvrditi patrijarh Gradeža i mletački dužd; kasnije (čini se od vremena ugarsko-hrvatskog kralja Ludovika) biskupa predlaže papi na imenovanje civilna vlast bez sudjelovanja klera i naroda, a od XVII. st. papino je imenovanje tek formalna potvrda mletačkog izbora.[9]

Serija je osorskih biskupa za starije doba dosta krnja i nepouzdana. Nema uvijek sigurnih datuma ni imena čak ni iz XV. st. Farlatijevu seriju ispravljali su svi kasniji pisci počevši od samoga Coletija u V. svesku *Illyricum sacrum* str. 617. i dr. (*Additamenta*), zatim Tommaso Luciani

u članku *Serie dei vescovi d'Ossero* u Almanaco fiumano g. 1859.—60.; Ivan Črnčić u *Najstarijoj poviesti krčkoj, osorskoj, rabskoj, senjskoj i krbavskoj biskupiji* te u *Status personalis et localis dioecesis Veglensis pro anno 1895.* i dr.; F. Salata, *L'antica diocesi di Ossero* str. 81—125 (od početka XVI. st. pa do kraja); Silvio Mitis donio je tu i tamo po koji podatak u više svojih radova, posebno u *Storia dell'isola di Cherso-Ossero;* C. Eubel, *Hierarchia catholica medii aevi,* T. I.—IV., Regensburg 1913. —1935., donosi i za osorsku biskupiju mnogo točnije podatke nego drugi pisci (jer je radio po izvornim vatikanskim registrima), samo on nažalost obuhvata samo razdoblje od XIII. do XVII. stoljeća.

Uzimajući u obzir biskupe od početka XV. st. dalje, t. j. od vremena, t. j. otkad je to otočje ostalo definitivno pod mletačkom vlašću, želimo istaknuti, da su se osorski biskupi rekrutirali ili iz Venecije ili iz mletačkih posjeda na talijanskom kopnu i u Dalmaciji. Iz Venecije bio je Petar Leonius (1436—1445), Simon de Valle (1445—1449), Marko Niger (1471—1485), Ivan Justus (1492—1512), Andrija Cornelio (1512 —1514), Ivan Baptista de Garzonibus (1514—1517), i nepouzdani Laurencije Lauretanus (1574). S talijanskog kopna: Andrija de Piperariis iz Cremone (1517—1527), Marko Fidelis de Gonzaga iz Mantove (1550—1574), Koriolan Garzadoro iz Vicenze (1575—1614), Oktavijan Garzadoro, nećak prednjega, iz Vicenze (1614—1633), Antun de Veritate (Verità) iz Verone (1633—1650) i Ivan Ferro također iz Verone (1739—1742). Iz Dalmacije su: Mavro de Rassolis iz Zadra (1399—1410), Vid (Vitus) jedini iz Cresa (1412—1436), Antun Palčić iz Paga (1451—1470), Antun de Cappo također iz Paga (1527—1550), Matej Scrivanelli (Pisarić) iz Hvara (1667—1672), Simon Gaudentius (Radovčić) iz Splita (1673—1719), Nikola Dražić iz Splita (1720—1737), Matej Karaman iz Splita (1743— 1745), Nikola Dinaičić iz Hvara (1746—1757), Bonaventura Bernardi iz Splita (1757—1781), Simon Spalatin iz Raba (1782—1798) i posljednji osorski biskup Fran Petar Rakamarić iz Paga (1801—1815), koji više ne spada u mletačko razdoblje. Nekim biskupima iz te serije ne znamo za domovinu, a to je neki Isidorus (1410—1411), pa Dominicus (1449—1451) i Ivan Robobellus (1485—1491), jamačno kasniji zadarski nadbiskup. Jedan od najgorljivijih biskupa bio je Grk rodom s otoka Hiosa, odgojen u Veneciji, a to je Ivan de Rubeis ili de Rossi (1653—1667).

Neki su osorski biskupi, osobito oni prije Tridentinuma, dobivali biskupiju samo kao beneficij na uživanje te su slabo ili nikako dolazili u svoju biskupiju. To su prelati, koji su bili u vatikanskim ili drugim službama u Italiji i drugdje. Ali ni druge biskupe nije privlačio opustjeli Osor sa svojom nezdravom klimom te su voljeli boraviti ili izvan svoje biskupije ili u kojem drugom mjestu svoje biskupije, osobito u Cresu. Cres je u starijim stoljećima bila jedina privlačna točka kao urbanistički centar tih otoka. Stoga je tamo prenio svoje sjedište i mletački knez-kapetan isprva privremeno, a od polovice XV, st. i definitivno.[10] Ondje je bio osnovan kolegijalni kaptol g. 1478. (potvrđen 1529.) sa 10 kanonika, među kojima se i biskup mogao dobro snaći, pa se stoga katkada u aktima

biskup i naziva biskupom cresko-osorskim.[11] Međutim, zbog bolje ilustracije, navest ćemo točnije, koliko su koji biskupi bili odsutni iz svojega sjedišta Osora.

Mitis (*Storia* 91) drži, da su se biskupi povukli u Cres otprilike u isto vrijeme, kada i mletački knezovi-kapetani, ali to nikako ne stoji, nego su pojedini odlazili u Cres na neko vrijeme, drugi možda i za sve vrijeme svoga biskupovanja, a treći su se čitavo vrijeme zadržavali u Osoru. Za biskupa Mihaela, koji je postao biskupom 1363. (po Farlatiju) ili 1364. (po Eubelu), znade se, da je dugo godina boravio u Zadru zanemarivši službu i crkvenu zgradu, pa je istom nakon tužbi papinskom legatu i nakon istrage g. 1386. morao da se vrati u biskupiju.[12] Isto tako ostavio je i zanemario svoju biskupiju Pažanin Antun Palčić, koji je neko vrijeme boravio u Cresu, ali najviše u svojem Pagu, tako da su ga mletačke vlasti nekoliko puta pozivale, da se vrati u svoju biskupiju na dužnost; na koncu bio je g. 1471. premješten na kotorsku biskupsku stolicu.[13] Za Ivana Robobella, Ivana Justa, Andriju Cornelija i Ivana de Garzonibus uopće ne znamo, da li su ikada zavirili u svoju biskupiju. Stoga se cresko općinsko vijeće žalilo g. 1498. i 1508. na Justa, što ne dolazi na otok, premda uživa goleme prihode; a isto tako to vijeće protestira g. 1515. zbog odsutnosti Garzona.[14] Piperario, koji je bio tajnik Lateranskog koncila, došao je u biskupiju istom nakon devet godina.[15] Njegov nasljednik Antun de Cappo (1527—1550) došao je u biskupiju g. 1534., ali je ostao trajno nastanjen u Osoru, da dade primjer ostalim beneficijatima, kojima je oštro naložio, da moraju boraviti na svojim mjestima.[16] Biskup Gonzaga bio je također mnogo odsutan iz biskupije, tako da je i protiv njega moralo da protestira cresko vijeće g. 1558.[17] Koriolan Garzadoro je boravio u Osoru i Cresu, ali je dosta bio i odsutan kao papinski legat.[18] Oktavijan Garzadoro boravio je ponajviše u biskupiji, što u Osoru, a što u Cresu, ma da je umro u Veneciji. Antun de Veritate živio je u Cresu i ondje dao napraviti grob za sebe i svoje nasljednike.[19] De Rubeis-Rossi naprotiv, prezrevši opasnosti nezdrave klime, živi stalno u Osoru i popravlja biskupsku zgradu, u kojoj davno nije nitko stanovao.[20] Njegov nasljednik Scrivanelli vraća se ponovno u Cres, a tu je ponajviše živio pa i umro i Simon Gaudenzio. Osorskim kanonicima je to boravljenje biskupa u Cresu dodijalo, pa oni g. 1717. mole zadarskog nadbiskupa Zmajevića, da im se nakon smrti starog i bolesnog biskupa Gaudenzija dade biskup, koji znade hrvatski i koji će htjeti da stalno živi u Osoru.[21] I doista kasniji biskupi Dražić, Ferro i Karaman zadržavaju se u glavnom u Osoru, dok se Dinarizio Bernardi i Spalatin, čini se, zadržavaju sad u Osoru, a sad u Cresu; protiv Spalatina g. 1789. protestira cresko vijeće zbog njegove dugotrajne odsutnosti iz biskupije.[22] Posljednji biskup Rakamarić boravio je, osim u Osoru, uglavnom u Velom Lošinju.[23]

Za tako česte odsutnosti biskupa crkvenim su poslovima upravljali njihovi vikari, a to su obično bili osorski ili creski kanonici.

Osorska je biskupija od vremena dolaska Hrvata pripadala solinskoj odnosno splitskoj metropoliji, a kad je Cres-Osor politički potpao pod

mletačku vlast, i ta je biskupija zajedno sa zadarskom nadbiskupijom, kojoj je postala sufraganom (uz krčku i rabsku biskupiju), i to u XII. st., potpala pod gradešku (mletačku) patrijaršiju. Tako je stvar ostala sve do propasti Mletačke republike (1797.).

Posljednji osorski biskup Rakamarić imenovan je 18. VII. 1801., dakle za prve austrijske vladavine u Dalmaciji, a umro je 21. I. 1815., dakle upravo je preturio burna napoleonska vremena dočekavši novu austrijsku vladavinu. Tada je u austrijskim novodobivenim zemljama, naročito u području Istre i Dalmacije, postalo aktuelno pitanje presistematizacije kako civilne tako i crkvene administracije. Stoga se nije ni pomišljalo na imenovanje novoga biskupa za tako maleni teritorij, nego se čekalo na rješenje u širem okviru. Za sedisvakancije biskupijom je upravljao kapitularni vikar Nikola Solis de Papia, osorski kanonik i posljednji zatočnik samostalnosti osorske biskupije. Papinskom bulom od 15. siječnja 1822. (carski placet od 21. veljače 1822.) imenovan je administratorom osorske biskupije krčki biskup Ivan Šintić, čovjek povjerenja austrijske vlade, s izričitom namjerom, da se ukine osorska biskupija.[24] Pošto je g. 1822. umro i posljednji rabski biskup Ivan Petar Galzinja, papa Lav XII. je bulom »Locum beati Petri« od 30. lipnja 1828. ukinuo i osorsku i rabsku biskupiju i pridružio ih krčkoj biskupiji. Bula je provedena carskim reskriptom tek g. 1830. Pošto su Kvarnerski otoci (osim Raba) ostali definitivno pod istarskom pokrajinskom upravom, nova je krčka biskupija bulom od 30. kolovoza 1830. izdvojena ispod zadarske nadbiskupije i podvrgnuta zajedno s drugim istarskim biskupijama goričkoj nadbiskupiji. Takvo je stanje ostalo sve do talijanske okupacije g. 1918. Pošto su otoci Cres i Lošinj Rapalskim ugovorom (1920.) pripali Italiji zajedno sa Zadrom, provizorij je završio pridruženjem tih otoka zadarskoj biskupiji, i to bulom od 1. kolovoza 1932.[25] Nakon drugoga svjetskoga rata, pošto su ovi otoci ostali u granicama Jugoslavije, krčki je biskup imenovan administratorom na tim otocima.

Još samo nekoliko riječi o liturgijskom jeziku u osorskoj biskupiji. Osorska crkva je predslavenskoga postanja, i njena je katedrala očuvala latinski jezik u liturgiji od najstarijeg vremena do danas. Nakon doseljenja Hrvata na otoke ovdje se održavalo paralelno i staro romansko stanovništvo, ali se ono s vremenom tako prorijedilo, da bi bilo posve nestalo u slavenskom moru, da ga nije mletačka vladavina, a kasnije i austrijska, podržavala službenim talijanskim jezikom u administraciji i školstvu. Hrvatsko pučanstvo čuvalo je od starine slavensko bogoslužje u svima crkvama otoka Cresa i Lošinja, osim u katedralnoj u Osoru i kolegijalnoj crkvi u Cresu; u tim dvjema gradovima se romanstvo, čini se, najduže održalo. Situacija je dakle u toj biskupiji što se tiče liturgijskog jezika bila jednaka kao i u krčkoj, rabskoj, zadarskoj i splitskoj biskupiji, gdje je katedralna crkva latinska, a vanjske seoske crkve najvećim dijelom glagoljaške. Pod pritiskom prilika o kojima ovdje ne kanimo govoriti, glagoljanje se napušta najprije u Lubenicama XVII. st.), u Velom Lošinju (g. 1802. nastojanjem biskupa Rakamarića), a u toku XIX .st. u selima se

ponajviše upotrebljava mješavina latinskoga i hrvatskoga jezika (za pjevane dijelove), dok se pri kraju istoga stoljeća ponovno uspostavlja glagoljanje. S talijanskom okupacijom g. 1918. hrvatsko se svećenstvo silom ili milom rastjerava i u crkve se posvuda uvodi latinski jezik.[26]

ARHIV OSORSKE BISKUPIJE I NJEGOV INVENTAR

Netom je g. 1822. osorskoj biskupiji postavljen za administratora krčki biskup Šintić s izričito izraženom namjerom, da se ima ukinuti ta biskupija, Šintić je zatražio od vikara Nikole Solisa, da izvrši primopredaju arhiva predstavnicima krčke biskupije. Solis se tom zahtjevu opirao, žalio se vladi ne priznavajući ni ispravnost papinske bule, tako da je istom na ponovljeni nalog pokrajinske vlade u Trstu pristao da se obavi primopredaja. Ta primopredaja čitave biskupske kancelarije s arhivom obavljena je komisijski i to od 17. do 25. svibnja 1822. u Osoru. Tom je zgodom sastavljen prilično detaljan inventar arhiva u obliku primopredajnog protokola.[27] Izaslanici krčke kurije kancelisti Ant. Celebrini i Giovanni Lion posebno izvještavaju 26. V. 1822. biskupiju, da je arhiv nađen u neredu, da je ugrožen od krađe i miševa, da se nisu našla mnoga akta nakon g. 1815., osobito službeni vladini dekreti i dopisi, zatim župne knjige Cresa, »giornali delle tasse«, pečat i četiri šematizma posljednjih godina; konačno, da su godine 1819. i 1820. bez protokola, tako da su se morali na brzu ruku sastaviti prigodom primopredaje. Na posebne urgencije Solis je dio tih akata pronašao i izručio ih, a Celebrini ih je donio u Krk. Cijeli ostali arhiv ostao je i nadalje u Osoru u staroj biskupskoj zgradi. U to je i Solis uložio kod vlade žalbu protiv prijenosa arhiva u Krk, a vlada je pisala kuriji, neka ne insistira na prijenosu, dok se definitivno ne riješi pitanje priključenja osorske biskupije.[28]

Tako je i nakon te primopredaje arhiv ostao i nadalje u Osoru. Nije prenesen u Krk, sjedište novoformirane biskupije, ni pri definitivnom ukidanju osorske biskupije g. 1828.[29] odnosno 1830. Istom 10. srpnja 1851. poslao je biskup krčki Bartul Bozanić svoga kancelara, kasnijega krčkog biskupa Franju Feretića u Osor, da ondje digne i preveze u Krk arhiv bivšeg osorskog ordinarijata. Tri dana kasnije arhiv je već u Krku. Iz dopisa, što ga 13. srpnja 1851. piše biskup Bozanić osorskom natpopu Boži Aneliću, razabira se, da je još i tada na Cresu postojalo nezadovoljstvo s ukidanjem osorske biskupije pa i s prijenosom njena arhiva u Krk. On naime uvjerava Anelića o potrebi, da arhiv bude pri ruci biskupskoj kancelariji za potrebe obrane prava same biskupije, pojedinih beneficija i sl. te ga ovlašćuje, da ovo pismo može upotrebiti u svoju obranu čak i u štampi, jer biskup preuzima na sebe svu odgovornost za prijenos arhiva.[30]

Čini se, da pri prijenosu arhiva u Krk nije učinjen nikakav poseban primopredajni akt, t. j. popis predmeta, a isto tako da primopredaja nije vršena na temelju navedenog primopredajnog protokola od 17. svibnja 1822. Iz navedenoga pisma biskupa Bozanića Aneliću razabiramo, da je arhiv jamačno predan jednostavno onako, kako je pronađen, bez reda.

Drugim riječima i to pismo kao i naše poređenje inventara od g. 1822. sa sadašnjim stanjem arhiva dopuštaju mišljenje, da je arhiv došao u Krk s nekim većim manjcima; drugi manjci nastali su valjda već u Krku u toku posljednjeg stoljeća. Uostalom na ta pitanja odgovorit ćemo nešto kasnije, a sada prelazimo na prikaz sadašnjeg stanja arhiva.

Taj mrtvi ili zatvoreni arhiv jedne bivše biskupije nalazi se danas u biskupskoj palači u Krku, u sobi, u kojoj je pohranjen i stari arhiv krčke biskupije. Sav je stisnut u jednom velikom dubokom ormaru s pretincima, u kojem su arhivski svežnjevi stavljeni u dva reda na pojedinim policama. Ormar je redovito zatvoren ključem, koji se čuva kod biskupskoga kancelara, tako da je osiguran od raznošenja i od miševa. Arhivalija ne stradaju ni od vlage, jer je prostorija posve suha.

Arhivski materijal očuvan je u relativno dobrom stanju. Složen je i uređen vrlo raznoliko: jedan dio, i to najstariji, uvezan je u debele sveske ili volume (i sa preko 1000 listova) ili u manje sveske s koricama od kartona; drugi dio je u kvaternama ili sveščićima, koji su složeni u snopove; treći je dio u slobodnim listovima, koji su također složeni u snopove i svezani špagom unakrst. Katkada su mali sveščići i slobodni listovi pomiješani. najmlađi materijal, t. j. onaj, koji pada u doba austrijske i francuske uprave, drugačijeg je karaktera: to su moderni spisi progresivno numerirani i složeni po godinama, a uz njih opći njihovi godišnji registri (protokoli).

Mi smo sav taj materijal zatekli utrpan u policama bez provedenog reda i bez inventara. Inventar iz g. 1822. nikako nije odgovarao današnjem stanju ni redu arhivalija. Na pojedinim omotima svežnjeva nalazile su se stare oznake, a i te nejedinstvene, dok se na većem dijelu nije našla nikakva oznaka ili signatura. Isto tako na nekim su se svescima mogle vidjeti izvorne legende sadržaja, dok su na najvećem dijelu bile postavljene na omotima ili na posebnim listićima legende napisane novijom rukom. Svakako svežnjevi niti su bili složeni po staroj djelomično vidljivoj oznaci, a niti po srodnosti predmeta (protokolima); jedini red, koji je bio barem donekle proveden, bio je hronološki red. Netko, i to jamačno ona ista osoba, koja je stavljala na svežnjeve akata natpise, nastojala je da gradivo rasporedi hronološkim redom, i to tako, da je okupljala materijal po biskupima. Tom zgodom ista je osoba rastrgala neke cjeline (na pr. vizitacije), koje su se nalazile u jedinstvenim serijama, i raspoređivala ih u svežnjeve akata pojedinih biskupa. S druge strane valjda je ta ista osoba izdvajala neke stvari iz pojedinih protokola i slagala ih po principu provenijencije (t. j. mjesta) ili sadržaja, kao što su na pr. svjedodžbe klerika, stanje duša, glagoljske isprave i sl. Mislimo, sudeći po svjedočenju negdašnjeg biskupskog kancelara, a sadašnjeg krčkog prepozita Mata Polonija, kao i po rukopisu, da je to uradio krčki koralni vikar Marko Petris. Isti je Petris jamačno bio onaj, koji je mnoge glagoljske isprave arhiva latinicom transkribirao na naledu istih isprava, i to olovkom.

Kad uzmemo na um to novije raskidanje starih cjelina, zatim dugotrajne odsutnosti biskupa, seljenje iz Osora u Cres i natrag, sedisvakancije,

vođenje poslova po raznim vikarima i kancelarima, nemarno čuvanje, nepotpun prijenos u Krk i slično, onda ćemo shvatiti mnoge praznine i nesistematičnost u sačuvanom arhivskom materijalu. Iz njega se stoga ne može posve jasno vidjeti uredovanje ovoga ordinarijata. Vođeni protokoli sačuvani su fragmentarno. K tomu pojedini biskupi vodili su za svoje vrijeme drugačije protokole i drugačije su uredovali. No nezgodno je i to, što se protokoli nisu vodili u većim svescima ili knjigama, nego ili u manjim sveščićima ili na pojedinačnim arcima papira, koji su onda bili naknadno uvezani, a mladi su ostali i neuvezani. Pri uvezivanju postupalo se tako, da su se pojedini arci papira uklapali jedni u druge i pravili se sveščići ili tabaci, pa više puta treba nastavak nekoga zapisnika tražiti istom u drugom dijelu sveščića. Isto se tako postupalo pri uvezivanju primljenih akata izvana.

Od serija akata, koje se najviše susreću u većim ili manjim cjelinama, jesu svakako: *Acta civilia* ili *Acta criminalia*, t. j. zapisnici procesa pred biskupskim sudištem protiv crkvenih lica; zatim *Matrimonialia*, t. j. procesi ili postupci u vezi sa ženidbenim stvarima (osobito dozvole zbog srodstva s mnogim porodičnim stablima); slijede *Visitationes*, t. j. detaljni zapisnici kanonskih vizitacija (službenih posjeta), u kojima su dragocjeni podaci o svima crkvenim institucijama i osobama; *Ordinationes*, t. j. materijal o ređenju klerika; *Licentiarum et attestationum*, t. j. svakojake dozvole i svjedodžbe izdane pojedincima; *Monialium*, t. j. spisi što se odnose na ženske samostane (muški samostani nisu pod biskupskom kompetencijom); *Patrimoniorum*, t. j. isprave o nužnom patrimoniju (imovini), što ga moraju imati klerici pri ređenju; *Status liberi*, svjedodžbe o slobodnom stanju u svrhu ženidbe; *Status animarum*„ t. j. izvještaji o broju stanovništva pojedinih župa, što ih daju župnici svake godine, često sa statističkim detaljima i imenima porodica; broini svesci ili snopovi spisa s jednostavnim legendama kao što su: *Acta*, *Acta ordinaria*, *Acta extraordinaria*, *Acta varia*, *Miscellanea* i sl., a posebno su *Acta capitularia*, t. j. spisi nastali za vrijeme administracije kapitularnih vikara u odsutnosti biskupa.

Volumi (svesci) kvaterni (sveščići) često imaju staru folijaciju, koja je provedena pri uvezivanju; katkada je provedena jedinstvena folijacija kroz cijeli veliki volum, a katkada imaju pojedini kvaterni svoju folijaciju; isto tako katkada se pisala folijacija samo ispisanih listova. Foliiranje i uvezivanje u volume počelo je u XVII. st. i sukcesivno se nastavljalo, kako smo razabrali iz podataka u samom arhivu.

Kako je već rečeno, materijal je uglavnom okupljen u svežnjeve pod imenom pojedinog ordinarija. Budući da je taj materijal bio slabo poredan, često ispremiješan i bez inventara, mi smo sami materijal nešto sredili s ciljem, da provedemo hronološki red mijenjajući stvari što je manje moguće. Na postojeću signaturu, koja je, kako rekosmo, bila i nepotpuna i nedosljedna, nismo se mogli osloniti. Stoga smo onako hronološki poredanim svežnjevima (po redu biskupa) dali sukcesivne redne brojeve od 1 do 147, i to bez obzira na stare signature. Po tim smo brojevima izradili i inventar, koji ovdje donosimo u Prilogu C.

Hronološki ovaj arhiv danas obuhvata materijal od prvih decenija XVI. stoljeća pa do g. 1822. Starijemu materijalu nema ni traga. U mlađem gradivu može se naći po koja kopija kao transumpt isprava iz XV. stoljeća, ali iz XIV. stoljeća nema ni toga. No i u sačuvanom materijalu ima dosta manjkavosti i praznina, koje možemo danas donekle i utvrditi, i to na temelju starih inventara i drugih arhivskih podataka. Čak možemo utvrditi u glavnim linijama i to, što je nestalo do g. 1658., što poslije 1822.

Kad je g. 1647. došao u Osor Valerije de Ponte kao apostolski vizitator, koji se u biskupiji kao vikar zadržao dvije godine, on je konstatirao, da u biskupskoj kancelariji ima malo arhivalija, da one nisu pohranjene na jednom mjestu, da su kod raznih ljudi, da su slabo čuvane i neuvezane, pa je izdao odredbe, neka se taj materijal sabere i čuva na određenom mjestu i sastavi njegov inventar.[31] Čini se, da njegova briga za arhiv ipak nije imala rezultata. Stoga se za arhiv pobrinuo deset godina kasnije biskup Ivan Rossi (de Rubeis), i inače vrlo zauzet za red u biskupiji. On je dao sabrati i uvezati sve spise biskupske kancelarije te sastaviti inventar. Taj inventar, datiran 29. listopada 1658., sačuvan je u osorskom arhivu (br. XXVIII). Tekst toga inventara donosimo mi u Prilogu A. O svojoj brizi za arhiv govori biskup Rossi i u svojim sinodalnim dekretima od g. 1660., što ih je dao i posebno štampati.[32] Dvije godine kasnije, t. j. 1662. dao je Rossi ponovno uvezati skupljene spise biskupske kancelarije i učiniti novi inventar arhiva. Prijepis toga inventara poslao je on mletačkom patrijarhu i zadarskom nadbiskupu, a jedan se prijepis nalazi u ovom arhivu (br. XIX, 505). Budući da je taj inventar došao i u ruke Farlatiju te ga je on u cijelosti štampao (T. V. str. 220—221), mi ga izostavljamo iz naših priloga. Drugih inventara, sve do onoga primopredajnog od g. 1822., nismo našli.[33] Poređujući dakle spomenuta tri stara inventara sa sadašnjim stanjem možemo utvrditi manjke u današnjem arhivu, kako slijedi, ne zamarajući, naravno, čitača sa svim pojedinostima.

Prije svega nijedan inventar ne spominje akata starijih od biskupa Palčića (1451—1470), a to znači, da ih nije bilo već sredinom XVII. stoljeća. Nije međutim jasno, što je s materijalom iz god. 1451. do 1513. Čini se, da je taj dio bio u arhivu g. 1658. i 1662. kao i 1822. vrlo loše zastupan. Pod rednim brojem 1 u prvom se inventaru kaže:

»Acta Varia Ioannis Baptiste de Garzonis ab anno 1515 usque 152(3?) Sedis Vacantis nec non Illustrissimi et Reverendissimi Domini patris Antonii de Cappo episcopi Auxerensis ab (anno 1523) usque 1533 fol. n. o. 466.«

Tu se dakle ne spominje ni Palčić, ni njegovi nasljednici Niger, Robobellus, Justus, ni Andrija Cornelio, a to je razdoblje od g. 1451. do 1513. Počinje se istom s aktima od g. 1515. U drugom inventaru od g. 1662. veli se pod rednim brojem 1:

»I Volumen, in quo continentur aliqua acta Reverendissimorum Episcoporum ab anno 1465 usque 1533 videlicet Antonii de Pago, Marci Nigri, Io. Baptiste de Garzoni et Antonii de Cappo, sunt paginae 483.«

Čini se dakle, da se poslije g. 1658. sabralo nešto starijih akata pa su se oni pridružili k onim najstarijima, što su se već g. 1658. nalazili u prvom svežnju. Ako je bio točan sastavljač inventara g. 1662., tu je tada bilo akata od g. 1465. do 1533., usve 483 »paginae« (bez sumnje je pisar htio reći »folia«). Prema tome povećao se svežanj od 466 na 483 lista, a obogatio se imenima biskupa Palčića i Nigra (koji biskupuju od g. 1451—1485). Dakle ovdje se negira postojanje akata biskupa Palčića samo od g. 1451. do 1465. kao i akata iz doba biskupa Robobellusa, Justusa i Andrije (ukupno od 1485. do 1513.). Iz svega izlazi, da je prvi svežanj po tom inventaru obuhvatao veliko razdoblje, ali da je bio vrlo siromašan aktima starijim od g. 1515.

Taj prvi svežanj navodi se u inventaru od g. 1822. pod rednim brojem 10 ovako:

»Un libro con titolo »M.r Negri, Garzoni, Piperario, M.r de Capo« marcato »Libro X« con carte fra buone e consunte 415.«

Sastavljači toga inventara su dakle čitali nepotpuni sadržaj toga sveska na njegovim koricama, a tu istu legendu čitamo na njem i mi danas. Međutim mi smo još na istom volumu mogli čitati i jednu staru naljepnicu na hrptu, na kojoj je legenda:

»I Volumen Acta Rmor. Epporum Antonii Pancich de Pago 1464—1478, Marci Nigri 1478—1485 ..... Ioan Bapt. Garzoni 1514, Antonni II de Cappo 1533—1553 pag. 483.«

Ako uzmemo u obzir, da je taj prvi volum bio g. 1658. već uvezan i foliran, a da na njemu danas stara folijacija ide samo od f. 1—462, ali da volum danas, iako trošan, ne izgleda manjkav, — onda je jedini vjerojatan zaključak taj, da su naknadno pronađeni listovi, koji su sadržavali akta od g .1465. i dalje, bili stavljeni g. 1662. na kraj već uvezanog voluma i posebno folirani; volum je tako od 466 f. narastao na 483 f. No poslije g. 1662. taj je novi dodatak (baš zato, što nije bio uvezan) nestao. Možda je on nestao za vrijeme Riceputijeva ili Farlatijeva interesiranja za osorske biskupe, jer — da spomenemo koji indicij — Farlati spominje biskupa Palčića u obliku »Panzich« i »Pancich« kao i spomenuta naljepnica, a isto tako on ima podatke o Palčiću istom od g. 1465. dalje.[34]

Nesigurno utvrđivanje najstarijeg materijala u svima inventarima pokazuje također, da je materijal bio vrlo mršav, a osim toga da je i kronotaksa osorskih biskupa bila sastavljačima inventara slabo poznata. Nikakvo čudo, jer je ona pobrkana i u Farlatija, a nije sigurno utvrđena ni do danas. I tom slabom poznavanju serije biskupa kao i slabom očuvanju arhivskog materijala svakako je jedan od glavnih razloga dugotrajno ili posvemašnje izbivanje biskupa iz svoje biskupije. Tako možemo istom iz Eubela točno saznati godine biskupovanja Antuna Palčića (1451—1471), samo iz njega saznajemo sigurno, da je uopće biskupovao Ivan Robobellus (1485—1491), a isto tako samo po njemu ispravljamo granice biskupovanja Ivana Justusa (1492—1512). Slične poteškoće i neiasnoće javljaju se kod sastavljača inventara i starih pisaca biskupskih serija sve do biskupa Rossija (1653—1667).

Za ostali materijal, što se navodi u inventarima od g. 1658. i 1662., možemo kazati, da je u cjelini sve do danas sačuvan, a manje razlike među tim dvjema inventarima dadu se objasniti promjenama, što su nastale pri uvezivanju u razdoblju između tih dviju godina.

Što je nestalo iz arhiva poslije Rossijeva inventara iz g. 1662. ne da se točno utvrditi na temelju inventara od g. 1822., jer je taj inventar dosta netočan i površan. U njem se često ne navode naslovi (legende) pojedinih svežnjeva ili se navode samo djelomično i netočno. Tu nije uvijek pouzdano naveden ni broj kvinterana (sveščića) za nefolirane volume. No što je najgore i što veoma otežava ispoređivanje podataka toga inventara s današnjim stanjem, jest to, da su gotovo sve one naljepnice, kojima taj inventar navodi broj, u ovom posljednjem razdoblju pootpadale s pojedinih voluma i svežnjeva. Zbrku je povećao onaj, tko je u XIX.—XX. st. rasformirao neke stare cjeline i stvarao »Varia« i druge snopove akata. To je sve razlog, da je J. Vajs g. 1906. nabrojio 185 tomova ovoga arhiva,[35] t. j. preko 20 tomova više nego inventar od g. 1822. Mi smo pak materijal smjestili pod 147 inventarskih brojeva. Uzevši u obzir sve okolnosti, mi možemo danas ustvrditi, da u arhivu danas nema onih svezaka, što ih inventar od g. 1822. navodi pod brojevima: 28, 61, 132, 149 i 151. Osim toga, sudeći po opisu, što ga daje sam inventar, nedostaju pojedini dijelovi svežnjeva, i to: 1) iz br. 75 oko jedna trećina vizitacija biskupa Bernardija; 2) polovica vizitacija biskupa Spalatina iz br. 98; 3) iz br. 128 dva kvinterna (signirana u inventaru brojevima 253 i 255); 4) iz br. 134 dio »Patrimoniorum« biskupa Rakamarića; 5) iz br. 152 jedna knjiga bratovštine sv. Marije u Osoru; 6) iz br. 153—160 mnoga akta iz vremena sedisvakancije g. 1815—1822., od kojih neka nisu bila na mjestu ni g. 1822; 7) iz br. 161 razni pokretni inventar kao i tabela sa serijom osorskih biskupa. K tomu možemo dodati, da se uza svu nejasnoću inventara može reći, da gotovo od svakog biskupa nedostaje još po koji sveščić; najviše su stradala akta biskupa Rakamarića, od kojih možda jedna četvrtina nije ni stigla iz Osora u Krk. Posebno spominjemo, da se u arhivu među aktima biskupa Rossija nisu našli zapisnici i dekreti njegova sinoda održana g. 1660., koji se često u kasnijim protokolima spominju; zatim nema one stare glagoljske knjige (»un libro glagolitico con cartone di coridor nero, esistente in cancelleria episcopale d'Ossero«), što se spominje u ispravi od g. 1611.[36] Po štogod će se naći među spisima kaptolskog i župnog arhiva u Osoru, a možda i među spisima lošinjskih župa, na pr. Bullarium 1613.—1681. u Malom Lošinju[37] i onaj »Colto del 1478 di Mons. Marco Negri Vescovo di Ossero«, što smo ga spomenuli u noti br. 4. iz inventara osorskog kaptola.

NAUČNA EKSPLOATACIJA OSORSKOG ARHIVA

Materijal ovoga arhiva bio je dosad slabo iskorišten u svrhe historijske znanosti, iako je već prošlo tri stotine godina, otkad se počeo prvi put eksploatirati. Koliko nam je dosad poznato, prvi je s historijskim inte-

resom ispisivao iz toga arhiva Valerije de Ponte, zadarski arhiđakon i lokalni historik, prijatelj i suradnik Ivana Luciusa, koji je u Osoru boravio kao apostolski vizitator i vikar g. 1647.—1649., a bio je otklonio čast osorskog biskupa, koju mu je bio papa podijelio.[38] Kako je on došao u Osor s interesom za domaću povijest, to je on već pri svojoj vizitaciji g. 1647. izdao odredbe o čuvanju i inventiranju biskupskog arhiva. Iako je našao arhiv, po njegovim riječima, vrlo slabo sačuvan, opet je u njem naišao na ponešto, što je smatrao vrijednim ispisati. Možda je po koji detalj iz arhiva dostavio Luciusu, ali to ovoga časa ne možemo konstatirati, jer je njihova obilna korespondencija tek djelomično sačuvana, i to istom od g. 1651. pa dalje. To možemo naslućivati istom po njihovoj tijesnoj suradnji na historijskom istraživanju, a posebno po Luciusovu interesovanju za običaj t. zv. lauda vladarima u osorskoj (i drugim dalmatinskim crkvama)[39] kao i za seriju osorskih biskupa i drugih sufragana zadarske nadbiskupije. Lucius je jedno vrijeme namjeravao izraditi i publicirati seriju zadarskih biskupa i nadbiskupa zajedno sa serijama njihovih sufragana. U tu svrhu on je g. 1673. poslao osorskom biskupu Gaudenciju popis osorskih, krčkih i rabskih biskupa s time, da svaki od ta tri ordinarija na ovaj popis stavi svoje primjedbe i dopune, a g. 1676. javlja, da ima serije tih sufragana, ali samo imena i vrijeme njihova biskupovanja, jer da više nije mogao saznati od onih prelata.[40]

Valerijevim bilješkama poslužili su se kasnije Riceputi i Farlati u partiji o osorskoj biskupiji. Oni se na više mjesta pozivaju na Valerija kao na svoj izvor, na pr. na str. 211: »apud Valerium de Ponte in schedis Mss«. Međutim Riceputi i Farlati su i sami organizirali dostavljanje materijala iz arhiva osorske biskupije, kojim su se stvarno poslužili, te se na svoje dostavljače i pozivaju u samom djelu. Prvi i najbolji suradnik Riceputijev u Osoru bio je ondješnji arhiđakon Josip Milanese, pa ga on spominje već u svojem »Prospectus Illirici« štampanom u Padovi g. 1720. i 1738.[41] a u samom Illyricum sacrum (V, 222) veli se, da je Milanese prepisao mnoge dokumente iz arhiva i poslao Riceputiju. Za vrijeme biskupa Bernardija (1757—1781) bilo je također tijesne suradnje s Farlatijem i interesa za crkvenu povijest. Na pr. kad je biskup g. 1759. vršio kanonsku vizitaciju, on je tražio od svih beneficijata i historijske podatke o njihovoj crkvi ili instituciji i dao ih unositi u zapisnik; tom zgodom osorski kanonici se — na pitanje o osorskoj katedrali i povijesti biskupije — u svojim iskazima izričito pozivaju na mišljenje Riceputija i arhiđakona Milanesa.[42] Ne će biti točna tvrdnja Ivana Črnčića, da se u aktima vizitacije biskupa Bernardija čita, da je 25. V. 1759. arhiđakon Antun Moise dao Riceputiju seriju biskupa od g. 1712.,[43] jer je Riceputi umro već g. 1742., a u svom tekstu Farlati (V, 198 i 223) veli, da je katalog biskupa dobio od biskupa Bernardija. Uostalom tu seriju od g. 1712. mogao je tada izraditi spomenuti već Milanese. Mi smo u arhivu biskupije našli dva pisma, koje je Farlati uputio biskupu Bernardiju g. 1762. i 1763. tražeći od njega odgovore na konkretna pitanja, koja mu je postavio u posebnom prilogu. Biskup je Farlatiju odgovorio 28. lipnja 1763. i poslao mu »poche

notizie«, kako sam kaže. Ne će biti na odmet da u Prilogu D objelodanimo tu korespondenciju (Arhiv osor. bisk. br. CVII).

Prije prijenosa arhiva u Krk njime se nešto okoristio lošinjski notar Martin Botterini za svoju kompilaciju povijesti Veloga Lošinja, koja je ostala u rukopisu pod naslovom: *»Della storia civile e cronologica della terra sive castello di Lossin Grande nella Dalmazia, ventillata nell' anno 1791.«*[44]

Nakon prijenosa u Krk bio je dr. Ivan Črnčić valjda prvi, koji se u naučne svrhe koristio arhivom. Nakon završenih studija u Beču 1861. on je proučavao krčke arhive, iz kojih je štošta i objelodanio, a sam osorski arhiv jamačno nije stigao da dovoljno razgleda, jer je već g. 1863. po Strossmayerovoj želji pošao u Rim za kanonika Sv. Jeronima. Ipak je on, kako sam kaže, arhiv »donekle razvidio i prepisao iz njega nekoliko znamenitih isprava«. Tri isprave objelodanio je u Vjesniku hrvatskog arkeologičkog družtva VII (1885) str. 82—85. Tragovi njegova rada u tom arhivu vide se među ostalim i u njegovoj »Najstarijoj poviesti krčkoj, osorskoj ... biskupiji« (Rim 1867) kao i u seriji osorskih biskupa, što ju je on izradio za »Status personalis et localis dioecesis Veglensis pro anno 1895«. Neposredno poslije Črnčićeva odlaska ostavio je trag svoga rada u arhivu Ivan Bolmarčić, svećenik iz Cresa, ali naučno, koliko nam je poznato, nije sam ništa uradio.

Šime Ljubić se za svoju raspravu »Borba za glagolicu na Lošinju« (Rad 57) g. 1881. nije začudo okoristio materijalom ovoga arhiva, nego arhivom župnog ureda u Velom Lošinju (kao i prije njega Botterini, a poslije F. Salata), premda je upozorio na važnost arhiva osorske biskupije, kako je već sprijeda rečeno.

Kad se potkraj XIX. st. razmahala između Talijana i Hrvata polemika oko glagoljske liturgije, kojoj je dao povoda papinski dekret od 13. veljače 1892. i zatim onaj od 5. kolovoza 1898., na hrvatskoj su se strani prvi put stvarnije i obilnije poslužili materijalom iz osorskoga biskupskog arhiva, da bi dokazali kontinuitet glagoljanja na Cresu i Lošinju. Glavni je zatočnik glagoljanja bio biskupski kancelar i kapitularni vikar u Krku dr. Fran Volarić. On je polemiku otvorio svojom interpelacijom u istarskom saboru g. 1892. na koju je reagirao G. Pesante u goričkom listu »Eco del Litorale« iste godine s talijanskom tezom. Volarić ga pobija u istom listu te godine člankom, koji je izašao i u tršćanskoj »Našoj slozi« pod naslovom: *»Slavenski jezik u liturgiji u Istri«*. No kad je Pesante slijedeće godine izdao tobože dokumentirano djelo *»La liturgia slava, con particolare riflesso all'Istria«* i B. Benussi svoju raspravu *»La liturgia slava nell'Istria«* u »Atti e memorie della Società istriana di archeologia e storia patria« vol. IX., na koje su nadovezali mnogi časopisi i novine razvijajući talijansko shvatanje, Volarić je morao obilnije zahvatiti u arhivski materijal osorske biskupije, da bi snažnije odgovorio svojim protivnicima; a među tim protivnicima se od g. 1896. isticao Francesco Salata svojim raspravama: *»Nuovi studi sulla liturgia slava«* u Atti e memorie vol. XIII (1896) i *»L'antica diocesi d'Ossero e la liturgia slava«* (Pula 1897). Volarić

je taj arhivski materijal upotrebio u svojim polemičkim raspravama, koje smo citirali u noti br. 26. Talijani u toj polemici nisu gotovo nikako upotrebili arhiv osorske biskupije.

No kako su Volarićeve raspravice imale prigodan polemičan karakter, on je — služeći se uglavnom zapisnicima kanonskih vizitacija — iznosio samo manje odlomke bez sistematske potpunosti. Vrlo je nepotpuno i ono malo priloga, što ih iz osorskog arhiva navodi Luka Jelić u *»Fontes historici liturgiae glagolito-romanae«* (Krk 1906), jer sam Jelić (prema našim informacijama) nije bio u osorskom arhivu, nego je tih nekoliko podataka dobio od nekog posrednika, možda od samoga F. Volarića ili kanonika Mate Oršića. Stoga je slavista Josip Vajs prilikom svoga boravka u Krku bio ponukan da prikupi u tom arhivu sav materijal, koji se odnosi na slavensko bogoslužje u osorskoj biskupiji, i to s osobitom namjerom, da njime dade odgovor na Salatinu monografiju *»L'antica diocesi d'Ossero e la liturgia slava«* i tako solidno potkrijepi Volarićevu polemiku. Vajsov je materijal pod naslovom *»Memoria liturgiae slavicae in dioecesi auxerensi«* izdala Staroslavenska akademija u Krku g. 1906. Knjiga je obuhvatala XI + 109 strana sadržavajući relativne izvatke iz pisama svetih kongregacija, iz zapisnika vizitacija i iz sinodalnih akata s nešto priloga hrvatskoglagoljskih tekstova. Vajsov rad je dosad najozbiljniji pokušaj naučne eksploatacije osorskog biskupskog arhiva, i to baš na točno određenom materijalu: gradivu za povijest hrvatskoga glagolizma. Ipak moramo konstatirati, da njegovi ekscerpti nisu potpuni niti uvijek dovoljno točni, i mi ćemo ga u raspravi o glagolizmu na Cresu i Lošinju moći svestrano upotpuniti.

Poslije Vajsa u naučne svrhe se koristio materijalom ovoga arhiva možda jedino o. Stjepan Ivančić za svoju knjigu *»Povjestne crte o samostanskom III redu sv. O. Franje po Dalmaciji, Kvarneru i Istri i poraba glagolice u istoj redodržavi«* (Zadar 1910), samo on nije uvijek označio odakle je koji podatak uzeo. Za Ivančića je iz Krka slao podatke o. Danijel Zec.[45]

Time smo nabrojili sve što nam je poznato o dosadašnjoj naučnoj eksploataciji arhiva bivše osorske biskupije. Bilanca dakle nije velika, jer taj arhiv može da dade još mnogo historijskog gradiva. To se približno može vidjeti iz inventara (Prilog C), ali mi ćemo upozoriti na gradivo zanimljivo za pojedine historijske discipline.

Prije svega — budući da se radi o crkvenom arhivu — posve je prirodno, da je najveći dio materijala zanimljiv za crkvenu povijest, ali kroz crkveno gradivo t. j. kroz crkveno poslovanje neprestano probija javni i privatni život naroda, i to naročito zato, što je to bilo vrijeme, kad je crkva imala mnogo veću ingerenciju u javni život kao i u život pojedinaca. Svijest se svakog čovjeka formirala po crkvenim smjernicama, osobito na tim našim perifernim, seljačkim ili poluseljačkim naseljima, gdje je crkva bila ne samo gospodar savjesti, nego i dobrog dijela materijalnih dobara. Prema tomu se kroz sve protokole, kroz sva ekspedirana i primljena akta može da prati organizacija i duh poslovanja biskupskog ordinarijata, koji

— iako uvijek konzervativan — ipak se u velikim linijama akomodira općim prilikama vremena. U tom arhivskom zaprašenom materijalu, koji obuhvata vrijeme od početka XVI. do početka XIX. stoljeća, možemo da osjetimo dah humanizma u klasičnom latinskom jeziku i eruditizmu prve polovice XVI. st., razuzdanost renesanse u XVI. st. praćene reformacijskim težnjama, polagano ali konstantno stezanje crkvene discipline nakon Tridentinuma, koje se ovdje osjetilo istom dublje u XVII. stoljeću i potrajalo je sve do kraja XVIII. st., očitujući se u sve jačem i svestranijem ingeriranju centralne crkvene vlasti u lokalni crkveni život i u odnos crkve prema narodu. Taj novi duh crkvene obnove imao je utjecaja i na sređenje prilika i discipliniranje života u samoj hijerarhiji, u crkvenoj liturgiji, u upravljanju crkvenim dobrima i t. d., a sve to se vidno odrazilo na obilnijem i svestranijem poslovanju biskupske kancelarije. Predmeti se sve više množe i sve se više rješavaju pismeno umjesto usmeno. U arhiv sve više prodire živi jezik, i to ne samo talijanski, koji je od početka XVII. st. prevagnuo nad latinskim u kancelarijskom poslovanju, nego prodire i hrvatski jezik, pretežno na glagoljskom, a manje na latiničkom pismu, i to samo u podnescima seoskih župa i kapelanija, franjevačkih trećoredskih samostana i pojedinaca. Nabrojili smo nekih 680 originalnih glagoljskih podnesaka. Kancelari su ih katkada prevodili na talijanski ili su im na talijanskom pripisali kratak sadržaj. Osim toga glagoljaši su se vrlo često potpisivali glagoljicom u toku XVII. i XVIII. st. i na izvornim kancelarijskim latinsko-talijanskim zapisnicima. Taj običaj osobnog potpisivanja stranaka, što se uveo na početku XVII. st., vrlo je zanimljiv s obzirom na potpisivanje nepismenih ljudi. Jedni su od njih stavljali na zapisnik jednostavno znak križa, ali mnogi se time nisu zadovoljavali, nego su stavljali vrlo raznolike znakove nalik na rune ili glagoljska slova. Često je jedna osoba upotrebljavala redovito isti znak.

Što je iz kasnijih stoljeća sačuvana sve veća količina arhivskog materijala, tomu nije uzrok samo bolje čuvanje arhivalija (koje su propisali, kako već rekosmo, i apostol. vikar Valerije de Ponte i biskup Rossi) i nov način uređovanja pismenim podnescima, nego su tomu neposredan uzrok sve intenzivnije i svestranije pismeno poslovanje i rimske kurije i civilnih mletačkih, a na kraju austrijskih vlasti. To je poslovanje — ukoliko se posebno crkve tiče — uvjetovano osnutkom mnogih novih crkvenih institucija (kao što je Kongregacija de propaganda fide), pojačanom budnošću crkve nad moralom, vjerskom obrazovanošću, obredom, disciplinom klerika i laika i t. d. Na taj način arhiv se obogatio mnoštvom procesa biskupskoga sudišta, koji su manje kriminalnoga, a više civilnog i disciplinskog karaktera. Na to se nadovezuje mnoštvo matrimonijalnih procesa, bilo da su redovite proceduralne prirode ili se tiču prijestupa. Sav nam taj materijal duhovnog sudišta daje uvid ne samo u način duhovnoga sudovanja, u nadležnost duhovnog i civilnog foruma, nego nam obilno osvjetljuje sav suvremeni život počevši od privatnog života klera sve do svjedočenja seljaka u zabačenim selima. Matrimonijalni procesi puni su genealoških stabala, važnih za genealoška i demografska istraživanja. Budnost nad vjerskim

moralom puka ispunila je mnoge i mnoge listove arhiva drugim vrlo važnim materijalom za demografska i migraciona istraživanja. To su u prvom redu godišnji izvještaji župnika o stanju duša i u vezi s time o uskrsnoj ispovijedi i pričesti. U tim izvještajima možemo kroz dva stoljeća pratiti za svako pojedino selo: ukupan broj stanovnika, posebno ženskih, posebno muških, posebno djece; često su svima popisana imena i prezimena, rodbinska veza pa i zanimanje, podrijetlo i sl. — Poseban nadzor nad cjelokupnim životom crkve i vjernika bile su t. zv. vizitacije, što su ih u smislu crkvenih kanona obavljali od vremena do vremena sami biskupi ili njihovi zamjenici po svima i najzabitnijim mjestima ispitujući i zapisujući sve detalje o crkvama, oltarima, bratovštinama, životu klera, i naroda i t. d. Što kasnije, interesovanje je vizitatora sve detaljnije. Stoga u tim zapisnicima vizitacija nalazimo obilje materijala: tu su popisi i opisi svih i najmanjih crkava i oltara često s podacima o njihovoj gradnji, o njihovim kipovima i slikama, o njihovu ekonomskom stanju, imovini, upravljanju, a posebno su njihovi inventari pokretnih stvari, osobito knjiga; specijalno nalazimo tu podataka o liturgijskom životu, naročito o glagoljskom obredu, jeziku naroda i slično; nalazimo i popise inventara župnih i kaptolskih arhiva; pri personalnim vizitacijama nalazimo ne samo personalne podatke o župnicima i kapelanima, nego i popis njihovih knjiga, njihov rad i odnos prema puku; kod ispitivanja o narodu nalazimo podatke o njegovu životu i običajima, o vjeri i praznovjericama, a u pojedinim slučajevima i o njihovu zanimanju, jeziku i čak pjesmama. Sve u svemu — vizitacije daju prvorazredan historijski materijal. — Sličan je materijal u zapisnicima dijecezanskih sinoda i njihovih konstitucija kao i u konstitucijama, što ih povremeno izdavahu pojedini biskupi, samo je taj materijal slabije sačuvan. Najvažniji je sinod biskupa Rossija iz g. 1660., koji je objelodanjen i štampom, pa su njegove odredbe dugo citirane. — Evidencija o ređenju klerika ostavila je u arhivu također obilje gradiva: tu su svjedodžbe o rođenju, krštenju, službi, školskoj spremi i vladanju pojedinih klerika (među kojima su mnoge pisane glagoljicom), što sve daje uvid o načinu školovanja, o privatnim i javnim školama (sjemeništima), o pojedinim školskim predmetima i visini naobrazbe, a posebno o vanjskim učilištima i sveučilištima, koja su rjeđi pojedinci polazili; posebno su tu isprave o t. zv. patrimoniju pojedinih klerika, što ga dobivaju od svojih roditelja prije ređenja; česte su zabrane plesova i pretjeranih slava o mladoj misi, odredbe o nošnji i vladanju klerika i t. d. Na te kleričke svjedodžbe nadovežimo mnoštvo drugih uvjerenja (attestationes, licentiae, litterae dimissoriae i sl.), što su ih dobivali pojedinci u različite svrhe, naročito radi dobivanja kakvih beneficija i pri izlasku iz biskupije u drugi kraj; svećenici su najviše putovali u Veneciju. — Nastojanje biskupa, da se svećenstvo kako tako održi na stručnoj visini, ispoljava se u arhivskom materijalu o kazuističkim sastancima svećenstva, na kojima su se pretresala pitanja moralke, a pojedinci su bili obavezni, da pismeno obrade pojedine probleme, koje je biskup ili njegov delegat dobivao na uvid; glagoljaši su svoje odgovore davali na hrvatskom jeziku glagoljicom ili latinicom, ali i talijanski. U

sjedištima kaptola (Cresu i Osoru) povremeno je u tu svrhu postojao poseban kanonik (»theologale«), koji je imao zadatak, da predaje kleru moralno teološka pitanja. Glagoljaše je sam biskup u XVIII. stoljeću podvrgavao ispitivanju, a osobito ih je podvrgavao ispitivanju glagoljice i crkveno-slavenskog jezika pri vizitacijama. Posebno je ispitivanje bilo ne samo pri primanju redova, nego i pri natjecanju za pojedine beneficije (kapelanije, župe kanonikate i sl.) — o čem postoje posebni zapisnici — jer je sam narod birao svoje dušobrižnike, a biskup ih je ispitao i imenovao. Sporovi, naravno, nisu izostali. — Nadzor nad ženskim samostanima zauzeo je također dosta mjesta u arhivu pod oznakom »monialium«, a tiče se najvećim dijelom samostana sv. Petra u Cresu, a manje samostana sv. Marije u Osoru. Zanimljivi su njihovi inventari, njihova društvena uloga i ogledanje društvenih slojeva. Materijala o muškim samostanima uglavnom nema, jer oni nisu pod biskupskom jurisdikcijom. — Bratovštinski materijal nije obilan, jer je mletačka vlast sebi rezervirala nadzor nad njima i silila ih, da svoje knjige pišu talijanskim jezikom, ali ipak o njima ima podataka, osobito u vizitacijama. — Za ekonomiku otoka kao i cijelog kvarnerskog područja nalazimo također mnogo gradiva u raznolikom materijalu, a osobito u knjigama i spisima o prihodima i rashodima crkava, crkvenih ustanova, bratovština, zatim u materijalu o desetinama i t. d. — Materijal za historijsku topografiju i za sitnu toponomastiku vrlo je obilan u cjelokupnom gradivu, tako da pruža lingvistici i povijesti obilje mogućnosti. Isto tako ima i za bibliografiju obilno gradiva u inventarima institucija i pojedinaca. Analognu vrijednost imaju i brojni podaci o arhivima pojedinih institucija.

Nas je posebno zanimalo pitanje etničkih i jezičnih odnosa. O tom ima toliko obilje podataka, da se kristalno jasno vidi, kako je kroz ovih nekoliko stoljeća na osorskom arhipelagu hrvatski elemenat zastupan gotovo stopostotno. To se tiče čak i grada Cresa, središta mletačke vlasti. Ali se ipak ovdje uz vlasti podržavala jedna talijanska jezgra, koja je predstavljala gospodstvo i inteligenciju. I ovdje je, osobito od kraja XVI. st. posve prevladalo u praksi uvjerenje, da je samo talijanski jezik kulturni jezik, jezik svjetovne i crkvene vlasti, jezik škole i prosvjete. Hrvatski je jezik ostao jezikom obitelji radnika i seljaka. Bilo je to zato, jer je i kulturno-književni kao i politički utjecaj s hrvatskog kontinenta bio gotovo jednak nuli. Ipak se na tim otocima uporno podržava hrvatski i crkvenoslavenski jezik na crkvenom polju. Glagoljanje u najvećem dijelu crkava održalo se sve do XIX. st. (osim naravno u samom Osoru i Cresu). Isto tako se stoljećima u crkvama pjevalo i propovijedalo hrvatski čak i u Osoru i Cresu. No kad su se u Cresu povremeno počele uvoditi uz hrvatske i talijanske propovijedi u korizmi, za njih je bio malen interes. Čak — neka nam se dopusti da ovdje na kraju citiramo jedan slučaj — nalazimo i primjera žive nacionalne svijesti. God. 1668. pokrenuo se u biskupiji proces protiv creskog klerika Gaspara de Lio zato, što je u župnoj crkvi u Cresu, dok je na talijanskom jeziku propovijedao korizmu fra Gerolamo Drasa, rekao propovjedniku, da je »padre di porco«. Klerik u

svojoj obrani navodi, da zbog te uvrede nije nastao u crkvi veliki skandal, jer da je bilo vrlo malo ljudi: »*Publico — non publico: tutta la Quaresima fra la settimana non erano alla predica venti persone, sembrava che fussimo a Ossero, non mi maraviglio, perche essendo noi Schiavoni poco gustiamo il predicar in linguaggio straniero*«. (Arhiv osor. biskupije sv. XXX).

A tu hrvatskoglagoljsku prošlost Cresa i Lošinja nadamo se, da ćemo obraditi u posebnoj studiji.

BILJEŠKE

1 Od starije literature o našim otocima najvažnija je: Daniele Farlati, Illyricum sacrum, T. V., Venecija 1775, str. 182—223 i 617—624, i Alberto Fortis, Saggio d'osservazioni sopra l'isola di Cherso e d'Ossero, Venezia 1771. Od novijih djela najznačajnija su: Gaspare Bonicelli, Storia dell'isola dei Lussini, Trieste 1869; Mattio Nicolich, Storia documentata dei Lussini Rovigno 1871; Francesco Vidulich, Lussinpiccolo, Parenzo 1883; Francesco Salata, L'antica diocesi di Ossero e la liturgia slava, Pola 1897; Silvio Mtis, Storia dell'isola di Cherso, Parenzo 1925. i Cherso ed Ossero sotto la Serenissima u Atti e memorie della società istriana di archeologia e storia patria XLIV (1932); Lorenzo Pozzo-Balbi, L'isola di Cherso, Roma 1934.

Osim te literature postoje još i brojne studije i manji članci, razasuti po raznim revijama i časopisima; takvih studija i članaka mi smo dosada registrirali preko stotinu; oni se uglavnom nalaze u reviji »Atti e memorie della società istriana di archeologia e storia patria« i »Pagine istriane«. Ti noviji članci ipak donose malo nove građe. U njima preteže patriotska tendencija.

2 Mislimo na recenziju djela »La Marche Julienne«, (izdanje Jadranskog Instituta 1945. g), koju je napisao talijanski historičar Camillo de Franceschi u obnovljenom izdanju revije »Atti e memorie d. soc. istriana«, Venezia 1949, vol. I. str. 300 i dalje, i to na ovaj pasus: »I compilatori dovettero appoggiarsi, quasi esclusivamente, a fonti bibliografiche italiane, giacchè gl'intellettuali slavi delle provincie giuliane si curarono finora ben poco a studiare le passate vicende della patria comune, forse perchè i risultati non potevano collimare con i loro scopi nazionali«.

3 Letimičan pregled inventara creskoga komunalnog arhiva dao je B. Fučić u citiranom referatu u Ljetopisu LV, 34—37; tu je letimično prikazan inventar i drugih malih arhiva po otocima Cresu i Lošinju. Popis arhivalija osorske općine, što ga je izradio Fr. Salata, objelodanio je St. Petris u Programma del Ginnasio di Capodistria za god. 1893—4 i 1894—5. Do ovog programa nije nam bilo moguće doći.

4 O arhivu osorskog kaptola (i župe) ne nalazimo u Fučićevu izvještaju gotovo nikakvih podataka. Mi imamo o njem više vijesti iz arhiva osorske biskupije već od vizitacije Valerija de Ponte (1647.), zatim je u Osoru pronađen inventar toga arhiva, što ga je izradio poznati glagoljaš kanonik Matej Sović g. 1747., a asistent Košuta je pobliže pregledao arhiv na licu mjesta, pa će o tom biti izdan poseban prikaz u Starinama.

Osim Sovićeva inventara od g. 1747. raspolažemo inventarom, što ga je izradila komisija krčkog biskupa dne 30. travnja 1830.. (Arhiv krčke biskupije g. 1830. br. 185). Inventar ima 128 brojeva, ali nije detaljan, često i vrlo neprecizan, te se ne može razabrati, do koje starine seže arhivski materijal. Tu se nabrajaju najprije knjige teološke literature i sa po više primjeraka, ali su bez oznake izdanja; zatim su t. zv. »Stampe«, t. j. štampane isprave pojedinih parnica; slijede volumi, svežnjevi spisa i registri, koji, ukoliko su datirani, idu u XVII, i XVIII. stoljeće. Jedini stariji datum nosi br. 53., koji glasi: »Colto del 1478 di Mons. Marco Negri Vescovo di Ossero, ed altre copie carte scritte 39 riguardanti le congregazioni Capitolari di Cherso.« No među mnogim nedatiranim predmetima bez sumnje ima i važnijeg starijeg materijala, kao što na pr. br. 41: »Un libretto stracciato manoscritto Italiano

ed Glagolito« — jedini, gdje je riječ o glagoljici; i br. 127: »Istrumenti, Testamenti, Bolle e Decreti in pezzi di carta bergamena e carta pecora in vari rotoli No 143.«

5 Ni taj arhiv nije Fučić opisao. Detaljan inventar toga arhiva, datiran »Adi 29 settembre 1738« našli smo u osorskom biskupskom arhivu (LXXXI, fasc. 7, fol. 28—35). Tu se spominje svaka isprava, spis ili volum. Najstariji materijal, i to nekoliko isprava, ide u XV. stoljeće, a sve je drugo mlađe. Za primjer navodimo »Un conputo in berg(ami)na di Pre Andrea de Durazzo del debito con M.o Marco Gartolo de di 22 Aprile 1485.

Un altro simile (t. j. libretto) del 1453 intitolato Copia delle Partie, Composizioni tra le Communità di Lubenizze, Ossero, Cauisole e Cherso et altri Statuti e Constituzioni, ed un libretto ad esso volume cucito d'indice del contenuto in esso.«

6 F. Salata, o. c. str. 81. (nota 16) 85 (nota 26) i 106; S. Mitis, Storia dell'isola str. 199; pa čak i S. Petris, Spoglio str. 84.

7 Fr. Volarić demantira u tom smislu Salatine optužbe u svojoj anonimnoj raspravici »Pitanje o glagolici«, što je izašla u listu »Naša sloga« g. 1897. br. 39. (posebni otisak str. 2.).

8 Povijest osorske biskupije prikazao je Farlati u citiranom V. sv. i F. Salata u citiranom djelu, a pojedinosti se mogu naći u mnogim monografijama, na pr. u I. Črnčića, Najstarija poviest o krčkoj, osorskoj, rabskoj, senjskoj i krbavskoj biskupiji. Rim 1867., u Status personalis et localis dioecesis Veglensis pro anno 1895., u pojedinim radovima Silvija Mitisa i t. d.

9 Salata o. c. 41—42. I u creskom statutu bila je odredba, da se ne smiju birati crkveni beneficijati, koji bi bili »non Veneziani«.

10 Mitis, Storia 91; Pozzo-Balbi o. c. 78.

11 Isp. i Salata o. c. 77—78. Tako se i creska kolegijata više puta naziva u aktima katedralom. O osnutku creskog kaptola v. Farlati V, 209 i Status personalis et localis dioecesis Veglensis 1895., str. 32.

12 Farlati V, 198.

13 Na njega će se odnositi i onaj ukor mletačkog senata od g. 1458., koji Farlati (V, 203) veže uz ime Simona de Valle.

14 Isp. Petris, Spoglio 7, 29. i 43.

15 Farlati 211; Petris o. c. 48. donosi, kako vijeće g. 1517. traži, da biskup prenese svoje sjedište u Osor.

16 Farlati 213.

17 Petris, Spoglio LXXIII.

18 Farlati 217; Salata o. c. 81.

19 Farlati 219.

20 Farlati 220. On je i umro u Osoru i kaptolu ostavio biblioteku, koje se popis nalazi u bisk. arhivu.

21 Farlati 222.

22 S. Mitis, Cherso ed Ossero sotto la Serenissima. Atti e memorie della Soc. istriana XLIV (1932.) str. 106.

23 S. Mitis, Storia 92.

24 Ovaj podatak iz krčkog biskupskog arhiva dugujemo mons. Mati Poloniju, dugogodišnjem kancelaru krčke biskupije, koji nas je zadužio i drugim informacijama u našem radu.

25 Status personalis et localis Dioecesis Veglensis pro anno 1935., str. 6—8.

26 O pitanju glagoljske liturgije na Cresu i Lošinju pisalo se s talijanske i s hrvatske strane u polemikama. Glavna je o tom literatura: B. Benussi, La liturgia slava nell'Istria, Atti e memorie della Società istriana IX (1893.); G. Pesante, La liturgia slava con particolare riflesso all'Istria, Parenzo 1893; Fr. Salata, L'antica diocesi di Ossero e la liturgia slava, Pola 1897; A. Cronia, L'enigma del glagolismo in Dalmazia dalle origini all'epoca presente, Zara 1922. (1925) iz Rivista Dalmatica VI—VIII; na hrvatskoj strani: S. Ljubić, Borba za glagolicu na Lošinju, Rad J. A. LVII. str. 150—187; Fr. Volarić u nekoliko polemičkih raspravica, naročito: Slavenski jezik u liturgiji u Istri u »Našoj slozi« od 19. siječnja do 9. ožujka 1893. Pitanje o glagolici u »Našoj slozi« od g. 1897. br. 39., Viching

redivivus u »Našoj slozi« od 2. prosinca 1897. do 24. veljače 1898. (i zatim u talijanskom prijevodu), i Malleolus pseudo-Fertinatensium, Zadar 1902.; L. Jelić, Fontes historiae liturgiae glagolito-romanae, Krk 1906.; J. Vajs, Memoria liturgiae slavicae in diocesi auxerensi, Krk 1906.

27 Taj je protokol nađen u arhivu krčke biskupije među spisima g. 1822. br. 283. Smatrali smo potrebnim, da se i ovaj protokol-inventar u cijelosti objelodani, kako bi mogao poslužiti za poređenje sa sadašnjim stanjem arhivskog materijala. Vidi Prilog B.

28 Krčki bisk. arhiv g. 1822. br. 276, 283, 340, 450, 492, 515. i 547.

29 Nema pravo F. Salata (o. c. 81.), koji prijenos stavlja u g. 1828.

30 Krčki bisk. arhiv g. 1851. br. 924. i 990.

31 Pri vizitaciji, koju je Valerije de Ponte obavljao po otocima Cresu i Lošinju g. 1647., Franciscus Petris, osorski primicerij, izjavio je u zapisnik o biskupskom arhivu: »Le scritture della Cancellaria episcopale sono pochissime et maltenute, consegnate a me già due anni da quelli che esercitavano tal offitio, la maggior parte delli atti si conserva a Cherso.« (XV. f. 22 v.) U dekretima pak što ih je Valerije de Ponte izdao g. 1747. pri vizitaciji creskih crkava, propisuje se: »... E perche importa molto la conservatione de gl'atti publici Ecclesiastici, dipendendo da quelli molte volte il mantenimento della iurisditione e delle raggioni publiche e private, cosi anco l'informatione degl'usi e consuetudini delle Chiese però inherendo al Decreto altre volte fatto dal Mons. Illustrissimo Vescovo presente, esortiamo che con oportunità et comodità si facci l'armario ordinario per la conservatione delle scritture della Cancellaria Episcopale, da esser collocato in sacristia in qualche luoco a proposito a giuditio dell'ordinario.

E perche le sudette scritture restino con il termine proprio regolate, dovransi separar gl'atti di ciaschedun Illustrissimo Vescovo, e quelli poi appartamente sciegliersi in Civili, Criminali et in altri atti concernenti Visite, Sinodi, o altre materie simili, per che cosi separati et ordinati possino unirsi, mentre fossero in fogli volanti, et ridursi in volumi.

In oltre commandiamo sotto pena di escomunica ipso termino elapso incurenda che tutti quelli, che sapessero di haver scritture di qualsi voglia sorte, concernenti e spettanti alla Cancellaria Episcopale, debanno nel termine d'un mese da principiare dal giorno della publicatione delli presenti decreti quelle scritture portare a noi perche possano unirsi con le altri per il sopradetto effetto.« (XV. f. 37.).

32 »Decreti sinodali della diocesi di Ossero, e Cherso. Publicati nella Prima Sinodo di Monsig. Illustriss., e Reverendiss. Vescovo Giovanni de'Rossi ... In Venetia MDCLX.«, Decreto XXXV. Della Curia Episcopale. Citiramo u izvacima:

» ... Che nell'avvenire tutte le scritture appartèneti alla Curia et Foro Ecclesiastico et alli beni et ragioni delle Chiese, et in qualunque modo alla nostra Giurisditione, si debbiano asservare e custodire nella Nostra Cancellaria Episcopale d'Ossero.

Che nel termine di mesi tre si debbiano far li numeri nel principio di libri et volume, che non li havessero, così nuoui, come antichi.

Che gli atti di Monsignor Reverendissimo Valerio Ponte Arciprete di Zara, che longo tempo è stato Vicario Apostolico in questa Diocesi per l'absennza di Monsignor Illustrissimo Vescovo Verità, siano di nuovo ligati, et numerati li fogli.

Che nell'istesso termine di mesi tre si debbiano far tre inventarij di tutti li sudetti libri, volumi et altre scritture, vno de quali debbia star affisso nella Cancellaria, l'altro consegnato nella Cancellaria Metropolitana di Zara, et terzo nella Patriarchale di Venetia.

Con questo provedimento si conserveranno le scritture, et non si strazzaranno li fogli, come è stato fatto per lo passato.

. . . . . .

Sotto pena di scommunica latae sententiae et pena di falso, alcuno ardischi estraher dalla Cancellaria et Archivio Episcopale senza nostra licenza le sudette scritture o in tutto, o in parte nè imprestarle a chi si sia, potendosi nondimeno dar le copie a chi haverà bisogno d'esse.

. . . . . .

Che tutti li contratti, instrumenti, patrimonij, dispense, et qualunque altro solito celebrarsi nella Cancellaria Episcopale, non si debbiano scriver in fogli separati, ma nel libro appostato conforme le materie, nel quale vi siano li numeri, et ogni principio di foglio habbi la parola, ch'è ultima della facciata antecedente, sotto pena a nostro arbitrio.«

33 U članku »La basilica di Ossero« u časopisu Pagine Istriane V, 77 spominje neki P. (Petris) »inventarium voluminum et aliarum scripturarum quae asservantur in cancelleria episcopali auxerensi factum anno 1620«, ali mi na taj inventar nismo naišli.

34 Farlati V, 203, 208.

35 J. Vajs, Memoria str. IV.

36 S. Ljubić, Borba za glagoljicu na Lošinju, Rad LVII, 186.

37 B. Fučić u Ljetopisu Jug. akad., knj. 55, str. 45.

38 Osim u Farlatija V, 218—219., vidi o njem u F. Bianchija, Zara christiana I, Zadar 1877, u V. Brunellija u Rivista dalmatica I (1899) i IV. (1907). F. Rački govori o njemu u raspravi »Povjestnik Ivan Lučić Trogiranin« u Radu 49, a B. Poparić je u Starinama 31 i 32. objelodanio »Pisma Ivana Lučića Trogiranima«, a ta su gotovo sva pisana Valeriju de Ponte.

39 O »laudama« govori Lucius u jednom pismu de Ponteu (Starine 31. str. 306), a u De Regno Dalmatiae, Amsterdam 1668, str. 73. konstatira, da se u Osoru ne pjevaju te »laude« kao u drugim dalmatinskim gradovima.

40 Isp. Starine 32, str. 60. i 85.

41 Tako veli F. Salata, o. c. str. 95. dodavši za Milanesa: »appassionato raccoglitore di patrie memorie, che servirono non poco al padre Riceputi«. Inače za nj znamo reći još samo to, da je g. 1721. arhiđakon, g. 1726. da je generalni vikar (J. Vajs Memoria 46. i 47.), a g. 1759 spominje se u vizitacijama biskupa Bernardija kao pokojni.

42 Arhiv osor. bisk. CI, sveščić 1.

43 Status personalis et localis diocesis Veglensis 1895, str. 4.

44 Ne zna se, gdje je Botterinijev original, ali jedan prijepis, koji je negdje u drugoj polovici XIX. stoljeća učinio pop Dinko Muškardin, dospio je preko prof. Ivana Milčetića u Arhiv Jug. akademije. Milčetić je iz njega objelodanio izvatke u Ljetopisu Jug. akademije br. 30.

45 Ivančić citira arhivski materijal, koji govori o osnutku samostana sv. Jerolima u Martinšćici od g. 1474—1501, zatim izvatke iz vizitacije osorskog biskupa Korijolana Garzadora iz g. 1587. i vizitacije apostolskog vizitatora Michela Priolija iz g. 1603. Međutim taj se materijal, začudo, danas ne nalazi u arhivu osorske biskupije.

PRILOZI

A) INVENTAR ARHIVA OSORSKE BISKUPIJE OD G. 1658.

Laus deo Virginique

Adi 29 octobre 1658.

1 Acta varia Ioannis Baptiste de Garzonis ab anno 1515 usque 152 (3) Sedis vacantis nec non Illustrissimi et Reverendissimi Domini patris Antonii de Cappo episcopi Auxerensis ab (anno 1523) usque 1533 — fol. n. o. 466 n. o. primo.

2 Item Volumen secundum cum inscriptione Acta varia Antonii de Cappo ab anno 1533 usque etc. fol. n. o. 1582 n. o. secondo.

3 Item Volumen tertium cum inscriptione Acta Varia Coriolani Garzadori ab anno 1608 usque 1615 n. o. terzo f. 484.

4 Item Volumen unicum cum inscriptione Octaviani Garzadori Civilium, Matrimonialium, Visitationum, Synodalium, Ordinationum ab anno 1615 usque 1631 fol. 1163.

5 Item Volumen primum Criminalium cum inscriptione Octaviani Garzadori ab anno 1615 usque 1624. fol. 1174.

6 Item Volumen secundum Criminalium cum inscriptione Octaviani Garzadori ab anno 1624 usque 1634 fol. n. o. 1322.

7 Item Volumen unicum cum inscriptione Sede vacante Criminalium et Civilium nec non Illustrissimi etc. Marci Antonii ex comitibus a Veritate Civilium, Matrimonialium, Visitationum, Synodalium ab anno 1634 usque 1646 fol. n. o. 843.

8 Item Volumen primum Criminalium cum inscriptione Marci Antonii ex comitibus a Veritate ab anno 1634 usque 1639 fol. 1313.

9 Item Volumen secundum Criminalium cum inscriptione Marci Antonii a Veritate ab anno 1639 usque 1646 fol. n. o. 1344.

10 Item Volumen unicum Criminalium cum inscriptione Valerii Ponte Vicarii Apostolici ab anno etc. fol. etc.

11 Item Volumen unicum cum inscriptione Visitatio generalis totius Diocesis Auxerensis facta a Reverendissimo Domino Vicario Apostolico anno 1647 fol. n. o. 334.

12 Item Volumen unicum Criminalium cum inscriptione Criminalium sedis vacantis ab anno 1650 usque 1653 fol. n. o. (!).

13 Item Volumen unicum cum inscriptione Visitatio foranea vicarii capitularis anno 1652 — fol. 286 (ili 206).

14 Dispense matrimoniali deverse vechie et bolle diverse.

15 Un extraordinario di Vicario Apostolico.

16 Liber preceptorum Vicarii Capitularis.

17 Bulle collationum, ordinationum, patrimoniorum, designationum.

18 Liber preceptorum Vicarii Drasae generalis.

19 Liber presentationum, bullarum variarum et aliorum actuum.

20 Provisio benefitiorum ut infra.

21 Processo civile tra molto Reverendo Capitolo d'Ossero et gia Archidiacomo d'Ossero Dudesio.

22 Due libri di processi Civili diversi.

23 Diverse scritture antiche, pure 19 processi criminali non spediti formati contro diversi ecclesiastici in diversi tempi, il tutto legato insieme.

N a p o l e d i n i:

16 (58) 29 oct. Inventario delli Volumi et (...) della Cancelleria Episcopale d'Ossero. Vi sono anco li conti et decisioni delli lucri della Cancelleria.

B) INVENTAR PRIMOPREDAJE OD G. 1822.

Actum Ossero li 17. maggio 1822. nella cancelleria Vescovile.

P r o t o c o l l o d i C o n s e g n a

degli atti, oggetti e requisiti di cancelleria convenienti, e spettanti al cessato ordinariato d'Ossero, che dal Reverendissimo S.r Canonico Nicolo D.r Solis de Papia fu Vicario Capitolare in essecuzione a replicati ordini dell' Eccelso Imperiale Regio Governo del Litorale, col mezzo del S.r Angelo Sebastiano Zotti qual delegato a ciò del predetto S.r Canonico D.r Solis, vengono consegnati alli Sig.ri Giovani D.r Lion, Cancellista ed Antonio Celebrini cancellista Concistoriale di Veglia qua ad hoc stabiliti, il primo dall'Illustrissimo e Reverendissimo M.r Sinticz, Amministratore della Diocesi d'Ossero, ed il secondo in qualità d'Assistente per parte dell'Ordinariato di Veglia: e ciò senz'apportare alcun pregiudizio ai ricorsi inalzati dal fu Vicario predetto all'Augusto Trono di Sua Maestà.

Consegnante	Riceventi
I. S. S.r Angelo Sebastiano Zotti qua delegato ut supra	I. S. S.r Giovani D.r Lion, e G. A. Celebrini come delegati ut supra

Numero progressivo	Oggetto	N.ro dei atti ossia pezzi
1.	Un libro contenente carte N.o 1322 di M.r Garzadori Vescovo d'Ossero marcato con un viglietto attaccato sopra la tavoletta che serve da cartone nel modo seguente »Libro I«	I.
2.	Altro libro del Vescovo Garzadori contenente carte 1164. sopra cui fu posto il viglietto in cui sta scritto »libro II.«	I.
3.	Altro libro ut supra contenente carte 1175 avente il viglietto nel quale sta scritto »libro III«.	I.
4.	Altro libro ut supra contenente carte 1528 con viglietto libro IV«	I.
5.	Altro libro ut supra con carte 484 con viglietto »Libro V«	I.
6.	Altro detto, detto con carte 35 con viglietto »Libro VI«	I.
7.	Un libro marcato al N.o VII con carte 20.	I.
8.	Un libro lacero consunto sul principio di Monsignor Verità marcato »Libro VIII« contenente 1314	I.
9.	Un altro detto marcato »Libro IX« contenente carte 1345.	I.
10.	Un libro con titolo »M.r Negri, Garzoni, Piperario, M.r de Cappo« marcato »Libro X« con carte fra buone e consunte 415.	I.
11.	Un libro consunto in parte di M.r Verità marcato »Libro XI« contenente carte 830.	I.
12.	Un libro in disordine del Vicario Apostolico Valerio da Ponte marcato col N.o XII. contenente carte 1109.	I.
13.	Un libro in disordine di M.r Verità avente 26 quinterni assieme cuciti marcato col N.o XIII.	I.
14.	Un libro in disordine di Monsignor Scrivanelli contenente carte scritte 891. marcato col N.o XIV.	I.
15.	Un libro ut supra di detto Vescovo contenente carte scritte 488. marcato col N.o XV.	I.
16.	Un detto, detto ut supra con carte scritte 656. marcato col N.o XVI.	I.
17.	Un libro intitolato Miscellanea di più Vescovi avente quinterni 9. marcato N.o XVII.	I.
18.	Un libro composto da 45 quinterni in disordine, e parte lacerati del Vicario Apostolico Valerio da Ponte e del Vescovo Simone Gaudentio marcato al N.o XVIII.	I.
19.	Un libro composto da 19. quinternetti in disordine del Vescovo de Rossi marcato al N.o XIX.	I.
20.	Un libro contenente carte scritte 751 del Vescovo de Rossi marcato al N.o XX.	I.
21.	Un libro del detto Vescovo in disordine, e lacero contenente quinternetti 37. marcato al N.o XXI.	I.
22.	Un libro del detto Vescovo in disordine contenente carte scritte 700 marcato al N.o XXII.	I.

Numero progressivo	Oggetto	N.ro dei atti ossia pezzi
23.	Un libretto vechio del detto Vescovo con carte 11. marcato col N.o XXIII.	I.
24.	Un libro slegato e tutto sciolto in carte intitolato »Colto diversorum del Vescovo Rossi N.o II« marcato al N.o XXIV.	I.
25.	Un altro libro in disordine, e lacero del detto Vescovo con carte 332 marcato al N.o XXV.	I.
26.	In libro slegato e tutto sciolto in carte intitolato »Colto diversorum del Vescovo Rossi N.o I.« e marcato col N.o XXVI.	I.
27.	Un libro d'obblighi perpetui, ed inventari di M.r Rossi con carte 31. marcato col N.o XXVII.	I.
28.	Un libro, ossia un cartone con entro varie carte sciolte ed al di fuori scritto »Carte legate Camalicz« marcato al N.o XXVIII.	I.
29.	Un libro di M.r Gaudentio contenente carte N.o 1862 delle quali però mancano alcune, marcato al N.o XXIX.	I.
30.	Un libro in disordine del detto Vescovo e lacero composto da 32 quinternetti, marcato al N.o XXX.	I.
31.	Un libro composto da 20 libretti assieme uniti del detto Vescovo marcato al N.o XXXI.	I.
32.	Un libro composto da 10. libretti assieme uniti laceri, e consumati dal tempo contenente la Sacra Visita del detto Vescovo, marcato al N.o XXXII.	I.
33.	Un libro del Vescovo M.r de Rossi consunto e lacero contenente libretti 42 e marcato al N.o XXXIII.	I.
34.	Un libro del Vescovo M.r Gaudentio composto da libretti 10. assieme uniti, marcato al N.o XXXIV.	I.
35.	Un libro del Vescovo M.r Drasicz composto da libretti 12. assieme uniti marcato al N.o XXXV.	I.
36.	Un libro contenente visite di M.r Drasicz consunto, e cardato composto da 22 libretti assieme uniti marcato al N.o XXXVI.	I.
37.	Un libro slegato e tutto sciolto intitolato »Colto criminali di M.r Gaudentio«, marcato al N.o XXXVII.	I.
38.	Altro simile dello stesso Vescovo marcato al N.ro XXXVIII.	I.
39.	Un libro del Vescovo Simon Gaudentio, composto da libretti 16. assieme uniti marcato al N.o XXXIX. in disordine	I.
40.	Un fascicolo di carte legate con spago contenente »Attestati del Vescovo Drasicz« marcato al N.o XXXX.	I.
41.	Un fascicolo di carte intitolato »Colto diversorum di M.r Drasicz N.ro VIII« marcato al N.o XXXXI.	I.
42.	Un fascicolo di dette carte intitolato »Colto diversorum di M.r Gaudentio N.ro 1.« marcato al XXXXII.	I.
43.	Un detto ut supra intitolato »Colto diversorum di M.r Gaudentio N.o 2.« marcato N.o XXXXIII.	I.

Numero progressivo	Oggetto	N.ro dei atti ossia pezzi
44.	Un detto ut supra intitolato »Colto diversorum di M.r Gaudentio N.o 4.« marcato al N.o XXXXIII.	I.
45.	Un libro in disordine, e lacero nonchè consunto dal tempo di M.r Gaudentio composto da 19. quinternetti assieme uniti marcato al N.o XXXXV.	I.
46.	Un libro legato contenente la Visita generale del Vicario Apostolico Valerio da Ponte marcato al N.o XXXXVI.	I.
47.	Un fascicolo contenente »Miscellanea di M.r Gaudentio« marcato al N.o XXXXVII.	I.
48.	Un fascicolo contenente »Miscellanea di M.r Gaudentio« marcato col N.o XXXXVIII.	I.
49.	Un fascicolo contenente »Miscellanea di dispense matrimoniali rilasciate da M.r Gaudentio« marcato al N.o XXXXIX.	I.
50.	Fascicolo contenente »Le anagrafi delle parrochie della diocesi d'Ossero sotto i passati Vescovi« marcato al N.o L.	I.
51.	Fascicolo contenente »Gli ordini, e providenze sopra le sacre Cerimonie di M.r Drasicz« marcato al N.o LI.	I.
52.	Fascicolo intitolato »Colto criminali sotto M.r Gaudentio« marcato al N.o LII.	I.
53.	Fascicolo intitolato »Miscellanea di M.r Gaudentio« marcato al N.o LIII.	I.
54.	Fascicolo intitolato »Colto contenente gli atti di vari Vescovi« marcato al N.o LIV.	I.
55.	Un libro del Vescovo Drasicz intitolato »Decreta, Acta, Dispensationes et Litterae« marcato al N.o LV.	I.
56.	Altri due libretti del detto Vescovo legati assieme e marcati col N.o LVI.	II.
57.	Un libro ben legato ed in ordine del Vescovo Ferro intitolato »Acta Epistolarum pubblicarum. Bullarum, atque Actorum tum Chersi cum Lossini lib. IV.« marcato al N.o LVII.	I.
58.	Un altro libro del detto Vescovo intitolato »Acta anno 1742 expedita Lib. VII.« marcato col N.o LVIII.	I.
59.	Un altro libro del detto Vescovo intitolato »Processus civiles, Dispensationes, Matrimoniales ac Attestationes status liberi Lib. VII.« marcato col N.o LIX.	I.
60.	Un altro libro del detto Vescovo intitolato »Patrimoniorum, Ordinationum, Beneficiorum, Litterarum, Patentarum, Diversarum facultatum, atque Extraordinariorum Lib. VIII.« marcato col N.o LX.	I.
61.	Un altro libretto intitolato »Visita Prioli« marcato col N.o LXI.	I.
62.	Un libro di M.r Niccolò Dinariccio intitolato »Ordinazioni e Patrimoni« composto da quatro libretti marcato col N.o LXII.	I.

Numero progressivo	Oggetto	N.ro dei atti ossia pezzi
63.	Un altro del detto Vescovo intitolato »Decreti, Benefizi, ed altri atti« composto da quatro libretti marcato col N.o LXIII.	I.
64.	Un altro del detto Vescovo intitolato »Stati di Libertà« composto da 13. libretti marcato col N.o LXIV.	I.
65.	Un altro del detto Vescovo intitolato »Civili, Criminali, ed altri atti« composto da 12. libretti marcato col N.o LXV.	I.
66.	Un altro ut supra intitolato »Dispense Matrimoniali« composto da 12 libretti marcato col N.o LXVI.	I.
67.	Sedeci libri di Sacre Visite di M.r Dinariccio, marcati colli numeri 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, ed 82.	XVI.
68.	Due libri del detto Vescovo intitolati »Extraordinariorum N.o I. e II.« marcati colli N.i 83 ed 84.	II.
69.	Tre libri ut supra intitolati »Benefitiorum« marcati colli N.ri 85, 86 e 87.	III.
70.	Due libri ut supra intitolati »Epistolarum N.o II. et Ordinationum« marcati colli N.ri 88 ed 89.	II.
71.	Due libri del Vescovo Dinaricio oltrescrito intitolati »Bullarium, e chiesa Collegiata di Cherso« marcati colli N.ri 90, 91.	II.
72.	Otto fascicoli intitolati »Dispense Matrimoniali« sotto il regime di M.r Bernardi, marcati colli N.ri 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, e 99.	VIII.
73.	Due fascicoli del detto Vescovo intitolati »Contradizioni Matrimoniali« marcati colli N.ri 100. e 101.	II.
74.	Tre fascicoli del detto Prelato intitolati »Status Libertatis« marcati colli N.ri 102, 103, e 104.	III.
75.	Ventiquattro libri di Sacre Visite di M.r Bernardi marcati colli N.ri 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, e 128.	XXIV.
76.	Sette fascicoli del detto Vescovo intitolati »Diversorum e colto Lettere« marcati colli N.ri 129, 130, 131, 132, 133, 134, e 135.	VII.
77.	Due fascicoli del detto Vescovo intitolati »Ordinationum« marcati colli N.ri 136, e 137.	II.
78.	Due detti ut supra »Extraordinarium« marcati colli N.ri 138 e 139.	II.
79.	Due detti ut supra »Monialium« marcati colli N.ri 140, e 141.	II.
80.	Tre detti ut supra »Patrimoniorum« marcati colli N.ri 142, 143, e 144.	III.
81.	Due detti ut supra »Licentiarum et Dimisorialium« marcati colli N.ri 145, e 146.	II.
82.	Due detti ut supra »Stato dell'Anime« marcati colli N.ri 147, e 148.	II.

Numero progressivo	Oggetto	N.ro dei atti ossia pezzi
83.	Un detto ut supra »Decretorum ed Concursum« marcato col N.o 149.	I.
84.	Un detto ut supra »Civilium« marcato col N.o 150.	I.
85.	Un detto ut supra »Suppliche cum decreti« marcato col N.o 151.	I.
86.	Un detto ut supra »Miscellanea« marcato col N.o 152.	I.
87	Un detto ut supra »Licentiarum« marcato al N.o 154.	I.
88.	Un detto ut supra »Descrizione delle Chiese« marcato al N.o 154.	I.
89.	Un detto ut supra »Decimarum ed ogli santi« marcato col N.o 155.	I.
90.	Un detto ut supra »Bullarum et Indulgentiarum« marcato col N.o 156.	I.
91.	Due detti ut supra »Concionatorum, et confesariorum »Nota delle Parrochie« marcati colli N.ri 157, e 158.	II.
92.	Un fascicolo composto da quattro quinternetti intitolato »Processi Criminali« sotto il Regime di M.r Caraman marcato col. N.o 159.	I.
93.	Un libro del detto Vescovo intitolato »Diversorum extra civitate Auxeri« marcato col N.o 160.	I.
94.	Un detto ut supra »Sacra Diocesana Visitatio« marcato col N.o 161.	I.
95.	Un detto ut supra »Exemplaria variarum epistolarum« marcato col. N.o 162.	I.
96.	Un detto ut supra »Dispensationes super impedimentis Matrimonium dirimentibus« marcato col N.o 163.	I.
97.	Diecisette fascicoli, ossia colti intitolati »Dispense Matrimoniali« sotto il regime di M.r Spalatin marcati colli N.ri 164, 165, 166, 167, 168, 169. 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, e 180,	XVII.
98.	Quindeci fascicoli ut supra intitolati »Sacra Visita« marcati colli N.ri 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, e 195.	XV.
99.	Tre detti ut supra intitolati »Stati liberi« marcati colli N.ri 196, 197, e 198.	III.
100.	Due detti ut supra intitolati »Attestati« marcati colli N.ri 199, e 200.	II.
101.	Due detti ut supra intitolati »Ordinationum« marcati colli N.ri 201, e 202.	II.
102.	Due detti ut supra intitolati »Extraordinariorum« marcati colli N.ri 203, e 204.	II.
103.	Due detti ut supra intitolati »Attestati per gli ordinandi« marcati colli N.ri 205, e 206.	II.

Numero progressivo	Oggetto	N.ro dei atti ossia pezzi
104.	Tre detti ut supra intitolati »Registro di Lettere« marcati colli N.ri 207, 208, e 209.	III.
105.	Un detto ut supra intitolato »Benefitiorum« marcato col N.o 210.	I.
106.	Un detto ut supra intitolato »Contradictiones ad Matrimonium« marcato col N.o 211.	I.
107.	Uno detto ut supra intitolato »Criminali« marcato col N.o 212.	I.
108.	Un detto ut supra intitolato »Causa fra il Capitolo di Veglia, e l'Arciprete« marcato col N.o 213.	I.
109.	Un detto ut supra intitolato »Anagrafi« marcato col N.o 214.	I.
110.	Un detto ut supra intitolato »Patrimoniorum« marcato col N.o 215.	I.
111.	Un detto ut supra intitolato »Monialium« marcato col N.o 216.	I.
112.	Un detto ut supra intitolato »Gratiarum« marcato N.o 217.	I.
113.	Un detto ut supra intitolato »Miscellanea« marcato col N.o 218.	I.
114.	Quatro detti ut supra intitolati »Decreta ad concursum. Discessuum. Licentiarum. Contionatorum et Confessariorum« marcati colli N.ri 219, 220, 221, e 222.	IV.
115.	Quatro libri sotto il Regime del fu Vicario Capitolare Arcidiacono Lion in Sede vacante marcati colli N.ri 223, 224, 225, e 226.	IV.
116.	Un libro sotto il Regime del fu Vicario Capitolare Dragovicz intitolato »Acta Capitularia« marcato col N.o 227.	I.
117.	Quatro libri sotto il regime del fu Vicario Capitolare Moise marcati colli N.ri 228, 229, 230, e 231.	IV.
118.	Dieci fascicoli, ossia colti slegati intitolati »Dispense matrimoniali« sotto M r Raccamaricz marcati colli N.ri 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, e 241.	X.
119.	Due detti ut supra intitolati »Stati liberi« marcati colli N.ri 242, e 243.	II.
120.	Uno detto ut supra intitolato »Monialium« marcato col N.o 244.	I.
121.	Uno detto ut supra intitolato »Contradictiones ad matrimonia« marcato col N.o 245.	I.
122.	(prazan)	
123.	Uno detto ut supra intitolato »Decretorum« marcato col N.o 246.	I.
124.	Due detti ut supra intitolati »Beneficiorum« marcati colli N.ri 247, e 248.	II.
125.	Uno detto ut supra intitolato »Elezione de' Posuppi« marcato col N o 249.	I.
126.	Due detti ut supra intitolati »Ordinationum« marcati colli N.ri 250, 251.	II.

Numero progressivo	Oggetto	N.ro dei atti ossia pezzi
127.	Uno detto ut supra intitolato »Sacra Visita« marcato col N.o 252.	I.
128.	Tre detti ut supra intitolati »Stati dell'Anime« marcati colli N.ri 253, 254, e 255.	III.
129.	Due detti ut supra intitolati »Pieggiarie« marcati colli N.ri 256, 257.	II.
130.	Tre detti ut supra intitolati »Processi Criminali« marcati colli N.ri 258, 259, 260.	III.
131.	Uno detto ut supra intitolato »Attestationes« marcato col N.o 261.	I.
132.	Uno detto ut supra intitolato »Stati dei conventi, Capitoli, e delle altre chiese Parrochiali« marcato col N.o 262.	I.
133.	Due detti ut supra intitolati »Miscellanea« marcati colli 263, e 264.	II.
134.	Due detti ut supra intitolati »Patrimoniorum« marcati colli N.ri 265 e 266.	II.
135.	Uno detto ut supra intitolato »Extraordinariorum« marcato col N.o 267.	I.
136.	Due detti ut supra intitolati »Concionatorum« »Licenze« marcati colli N.ri 268 e 269.	II.
137.	Quatro detti ut supra intitolati »Grazie« »Confesariorum« »Le concorenze ai Benefici« e »Discessi« marcati colli N.ri 270, 271, 272, 273.	III.
138.	Sette detti ut supra intitolati »Lettere publiche« marcati colli N.ri 274, 275, 276, 277, 288, 289, e 290.	VII.
139.	Tre fascicoli ossia colti slegati intitolati »Tabelle« »Attestati« »Patenti« sotto il regime di M.r Raccamaricz negli anni 1813 ed 1814 marcati colli N.ri 291, 292, e 293.	III.
140.	Cinque ut supra intitolati »Attestati« sotto i passati ed antichi vescovi marcati colli N.ri 294, 295, 296, 297, e 298.	V.
141.	Uno detto ut supra intitolato »Miscellanea« marcato N.o 299.	I.
142.	Due detti ut supra intitolati »Stato dell'anime« e »Colto di Lettere« marcati col N.o 300 e 301.	II.
143.	Quattro detti ut supra intitolati »Ordinazioni« marcati colli N.ri 302, 303, 304, e 305.	IV.
144.	Due detti ut supra intitolati »Decime« marcati colli N.r 306—307.	V.
145.	Quatro detti ut supra intitolati »Decisioni di Casi« marcati colli N.ri 308, 309, 310, e 311.	IV.
146.	Due detti ut supra intitolati »Patenti« »Dimissorie« marcati colli N.ri 312, e 313.	II.
147.	Due detti ut supra intitolati »Attestati di Cresima« »Processi criminali« marcati colli N.ri 314 e 315.	II.
148.	Quatro detti ut supra intitolati »Libri della chiesa Colleggiata di Cherso« marcati colli N.ri 316, 317, 318, e 319.	IV.

Numero progressivo	Oggetto	N.ro dei atti ossia pezzi
149.	Un colto supra L'Amministrazione del Seminario d'Ossero in due involti di carte non numerate marcato col N.o 320.	I.
150.	Sette libri a Stampa marcati colli N.ri 321, 322, 323, 324, 325, 326, e 327.	VII.
151.	Una cassetta sigillata con un'involto marcato N.o 328., contenente il Processo le azioni della Quondam Madre Giacoma Giorgia Colombis monaca di S. Pietro in Cherso.	I.
152.	Quatro libri vecchi spettanti alla Scuola S. Maria d'Ossero marcati colli N.ri 329, 330, 331, e 332.	IV.
153.	Sotto il regime del Vicario Capitolare Solis. Un protocollo di Gestione dell'anno 1815 dal N.o 1. fino al N.o 386. de'quali però mancano li N.ri 22, 217, 317, e 350, sicchè restano soli N.ri 382.	383.
154.	Un protocollo di Gestione dell'anno 1816 dal N.o 1. fino al N.o 249 de'quali manca il N.o 97 sicchè restano soli N.ri 248.	249.
155.	Un protocollo di Gestione dell'anno 1817 dal N.o 1. fino al N.o 285 dei quali mancano li N.ri 33, 92, 133, 134, 142, 184, 209, rimangono quindi soli N.ri 278.	279.
156.	Un protocollo di Gestione dell'anno 1818 dal N.o 1. fino al N.o 292. Mancano però dei detti N.ri li seguenti non protocollati e senza saperne il contenuto delli stessi 107, 108, 140, 198, 219, 231, 247, 272, e 236.—33. Mancano inoltre N.ri protocollati seguenti 36, 63, 69, 119, 147, 149, 180, 201, 202, 204, 210, 213, 214, 217, 220, 233, 240, 244, 248, 249, 250, e 281.	260.
157.	Un protocollo di Gestione dell'anno 1819 dal N.o 1. fino al N.o 219. Manca però dei detti Numeri il solo N.o 32 senz'esser protocollato.	219.
158.	Un protocollo di Gestione dell'anno 1820 dal N.o 1. fino al N.o 154. Mancano però dei detti N.ri li due seguenti cioè 1'85 ed il 94 senz'essere protocollati.	153.
159.	Un protocollo di Gestione dell'anno 1821. dal N.o 1. fino al N.o 304. Mancano però in detto anno li N.ri seguenti cioè il N.o 8, 11, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 32 il quale si ritrova in parte, 34, 36, 37, doppio 42, 43, 44, 46, 47, 48, 49, 69, 70, 71, 73, 76, 77, 83, 90, 91, 103, 105, 108, 110, 113, 123, 129, 155, 187, 193, 201, 221, e 295.	
160.	Un protocollo di Gestione dell'anno 1822 dal N.o 1. fino al N.o 81. Mancano però li N.ri seguenti cioè il 32, 49, 56, 58, 70, 71, 77, e 78. senz'essere protocollati	74.
161.	Sei banche con due tavolini da scrivere, una sedia di legno, sei carte geografiche in quadro, due Tabelle una contenente l'antico tariffa della Curia vescovile e l'altra la serie dei Vescovi d'Ossero, due quadri antichi, tre armadi uniti assieme, un pezzo di colonna di pietro, ed un pezzo di lapide sepolcrale.	22.
162.	La chiave della cancelleria vescovile.	I.

Dopo di chè avendo dichiarato il S.r Zotti delegato dal Reverendo fu Vicario Canonico Solis de Papia di non aver cos'alcuna più da consegnare, fu chiuso il presente Protocollo in quest'oggi e venne firmato dai membri ed individui a ciò destinati, nonchè venne rilasciato al S.r Zotti un'Originale dello stesso protocollo per sua cauzione.

Ossero, li 25 Maggio 1822.

Angelo S. Zotti ad hoc delegato dal Reverendo fu Vicario Nicolò Solis de Papia affermo.

Giovanni D.r Lion cancellista delegato ad hoc affermo.

Coram me Canonico Matteo Francin ad hoc delegato come preside.

G. Antonio Celebrini cancellista concistoriale affermo.

C) DANAŠNJI INVENTAR ARHIVA B. OSORSKE BISKUPIJE*

I. Acta varia biskupa Andrije (1512—1514), Ivana de Garzonibus (1514—1517), Andrije de Piperariis (1517—1527) i Antonija de Cappo (1527—1550), trošno uvezan volum od 462 f.
Sadržaj: odlomci raznih protokola i zapisnici procesa od g. 1513—1535.[1]

II. Acta varia istih biskupa i još biskupa Marka Fidelisa de Gonzaga (1550—1574), uvezani volum od 1581 f. Fali prvih 40 f.
Sadržaj: odlomci raznih protokola i zapisnici procesa od g. 1513 —1573; od f. 1319—1324 »Liber inventariorum ecclesiae S. Mariae de Cherso . . . 1563«.

III. a) »Libro delle chiese e beni ecclesiastici d'Ossero dell'anno 1534«, svezak od f. 46. u prijepisu iz sredine XVI. st.
Sadržaj: Katastik crkvenih i bratovštinskih dobara i prihoda osorske biskupije, učinjen po naredbi Tome Contarena, »de septem sapientibus super clero« od 12. VI. 1534.
b) »Intrade delle chiese«, svezak od 35. f. u prijepisu iz druge polovice XVI. st.
Sadržaj: Izvještaj o prihodima i rashodima raznih crkvenih ustanova biskupske jurisdikcije za g. 1564, a gdjegdje i za g. 1561, 1562 i 1563. Oba sveska predao je biskupu župnik Beneto Petris 20. VI. 1661. prilikom kanonske vizitacije.

Koriolan Garzadori (1575—1614)

IV. Acta varia, uvezani volum od 484 f., od kojih je prvih 50 oštećeno.
Sadržaj: razni civilni i kriminalni procesi i **»Ordinationes« od g. 1603—1618**; od f. 444. do kraja »Coriolani Gazardori Visitationes« od g. 1601—1610.

V. Miscellanea, svežanj od oko 150 f., sastavljen od sveščića i slobodnih listova.
Sadržaj: najprije civilni i kriminalni procesi od g. 1577—1607. zatim svjedodžbe za ređenje, odlomak vizitacije iz g. 1583, jedan sveščić protokola »Civilium liber primus« od g. 1604—1633 i drugi »Esami sopra i titoli di possesso di beni di S. Cosma in Ponta Croce« iz g. 1531.

---

* Naslovi, koji su u navodnicima, originalni su.

1 Za sve to vrijeme upravu biskupije vodi više manje Stephanus Petris, bilo kao kapitularni, bilo kao generalni vikar.

Oktavijan Garzadori (1614—1633)

VI. »Criminalium«, od g. 1612—1624, uvezani volum od 1175 f.

VII. »Criminalium«, od g. 1624—1632, uvezani volum od 1322 f.

VIII. Acta varia, uvezani volum od 1164 f.
Sadržaj: od 1—889 f. civilni procesi i matrimonijalni postupci od g. 1616—1632; od 890—1147 f. generalna vizitacija iz g. 1620, 1624. i 1629 i zapisnici dijecezanskog sinoda od g. 1624 i 1627; od 1148 f. do kraja »Ordinationes«, među kojima i glagoljska uvjerenja.

IX. Miscellanea, svežanj od oko 350 f. u 3 manja svežnja.
Sadržaj: različiti spisi, no ponajviše »licentiae« i »attestationes« za ređenje, od kojih u trećem svežnjiću ima izlučena 24 glagoljska uvjerenja.

Marko Antonije a Veritate (1633—1650)

X. Acta varia, uvezani volum od 835 f. (više nekoliko oštećenih).
Sadržaj: od 1—134 f. »Criminalia« za vrijeme sedisvakancije 1633 g.; od 135—480 f. civilni procesi od g. 1633—1634; od 480—768 f. »Visitationes« od g. 1634—1645 (od 713—731 f. umetnuta vizitacija iz g. 1618); od 769 f. do kraja »Marci Antonii a Veritate Synodalia, et presentationes ad capellanias, et ordinationes« od g. 1635—1636 sa glagoljskim prilozima.

XI. »Criminalium«, od g. 1633—1638, uvezani volum od 1314 f. (prvih 50 f. oštećeno).

XII. »Criminalium«, od g. 1639—1645, uvezani volum od 1345 f.

XIII. »Criminalium«, od g. 1645—1648, uvezani volum od 1065 f.

XIV. Civilium, od g. 1633—1651, uvezani volum od 700 f.; ima oko 40 glagoljskih priloga.

XV. »Visitatio generalis totius dioecesis Valerii de Ponte Visitatoris Apostolici — 1647—1649«, konvolut od 2 sveska.
Sadržaj: 1) »1647 Vrbana visitatio personalis et localis chersensis et auxerensis, ac decreta desuper constituta a reverendissimo Vicario Apostolico«, svezak od 83 f. 2) »1647 Foranea visitatio personalis et localis, ac decreta a reverendissimo Vicario Apostolico constituta«, svezak od 333 f.[2]; među inventarima ima 12 glagoljskih priloga iz 1647. g.

XVI. Acta varia, uvezani volum od oko 600 f.
Sadržaj: najprije kriminalni procesi od g. 1644—1650, a onda »Patrimonia« od g. 1619—1642 sa desetak glagoljskih priloga i »Liber presentationum bullarum et aliorum actum«.

XVII. Miscellanea, svežanj od oko 600 f.
Sadržaj: dijelovi protokola »Pignorum«, »Pubblicum incantum«, »Extraordinariorum« od g. 1646—1653; zatim snop od 65 glagoljskih akata od g. 1637—1649, među kojima pretežu svjedodžbe za ređenje i izvještaji o stanju duša na župama, i onda do kraja izmiješano razne »litterae ordinationum«, zapisnici procesa i odlomci protokola od g. 1633—1652.

Sedisvakancija (1650—1653)[3]

XVIII. Criminalium. uvezani volum od 1045 f.
Sadržaj: kriminalni procesi od g. 1648—1650 i za vrijeme sedisvakancije od g. 1650—1653.

---

2 Zapravo od 1—250 provedena je paginacija, a od 251—333 nastavljena je folijacija.

3 Biskupijom upravlja od g. 1650—1654 kapitularni vikar Giovanni Columbis.

Ivan Rossi (de Rubeis) (1653—1666)

XIX. Acta varia, uvezani volum od oko 1400 f. (originalna folijacija provedena je do 650 f.; početak je oštećen i manjkav).
Sadržaj: 40—632 f. »Praeceptorum liber I, II«, a onda do kraja redom matrimonialia, »Bullarium«, i biskupske vizitacije od g. 1654—1666., među kojima posebno »Constituti« t. j. personalna vizitacija.

XX. Attestationum et licentiarum, svežanj od oko 200 f.
Sadržaj: uvjerenja za ređenje i vjenčanje od g. 1654—1666; posebno izdvojeno 60 glagoljskih priloga.

XXI. Status animarum et obligationum, svežanj od oko 500 f. u 3 manja svežnjića.
Sadržaj: 1. svežnjić izvještaji o stanju duša na talijanskom jeziku; 2. svežnjić 65 glagoljskih izvještaja o stanju duša; 3. svežnjić pet sveščića registara izvršenih misnih obaveza, od kojih su 3 glagoljska; sve od g. 1654—1666.

XXII. »Libro d'oblighi perpetui et inventarii«, dva zajedno uvezana sveščića od 1—31 f. (od g. 1655—1663) i 1—38 f. (od g. 1660—1664).

XXIII. Disciplinarium et criminalium, od g. 1653—1667, svežanj od oko 500 f.

XXIV. Criminalium, od g. 1654—1656, uvezani volum od 1128 f. (prvih 84 f. nema; pri kraju volum je oštećen).

XXV. Criminalium, od g. 1656—1664, uvezani volum oko 1700 f.
Sadržaj: osim kriminalnih procesa ima i civilnih i matrimonijalnih postupaka, i pri kraju »Adnotatio librorum praesentatorum in offitio cancellariae episcopalis ab ecclesiasticis diocesis auxerensis iuxta decreta synodalia« iz g. 1660.

XXVI. Criminalium, od g. 1661—1667, uvezani volum od oko 500 f.

XXVII. Criminalium, dva posebno uvezana voluma od 140—1100 f. i od 2096—2327 f.
Sadržaj: najprije kriminalni procesi od g. 1655—1664; od f. 990—1100 popisi desetina za g. 1662, 1664 i 1688; do kraja kriminalni procesi.

XXVIII. Miscellanea, svežanj od oko 400 f. u 7 sveščića.
Sadržaj: 1) sveščić razno; 2) sveščić vizitacija iz g. 1652; 3) sveščić razno; 4) sveščić pretežno inventari, među kojima i inventar arhiva osorske biskupije iz g. 1658; 5—7 sveščić odlomci raznih protokola i procesa, i knjižica: »1655 Libro nel qual tutti reverendi sacerdoti dovranno nottare le messe che celebreranno si in la catedrale come per altre capelle in questa città d'Ossero«.

Matej Scrivanelli (1667—1672).

XXIX. »Acta«, uvezani volum od oko 750 f. (na početku oštećen i manjkav).
Sadržaj: razni protokoli od g. 1668—1672, i to »Extraordinariorum I, II«, »Pignorum«, »Praeceptorum«, »Dispensationum«, »Patrimoniorum«, »Collatio beneficiorum et capellaniarum«, »Monialium«, »Ordinandorum« i »Visitationum«; gdjegdje je umetnut i po neki kriminalni proces.

XXX. Criminalium, od g. 1668—1672, uvezani volum od oko 800 f.

XXXI. Miscellanea, od g. 1668—1673, svežanj od oko 350 f. u 4 manja svežnjića.
Sadržaj: 1) svežanj razno, no pretežno svjedodžbe za ređenje; 2) svežanj izvještaji o stanju duša, inventari, popisi misnih obaveza i vizitacije iz g. 1671 i 1672; 3) svežanj 38 glagoljskih isprava, među kojima su dopisi, svjedodžbe za rođenje, izvještaji o stanju duša i drugo, i glagoljicom pisani sveščić od 7 f.: »Libar ot reversari 1672 jenara«, a odnosi se na

župu Beli: 4) svežanj akata kapitularnog vikara Marka Radocca za vrijeme sedisvakancije u ožujku 1673.

Šimun Gaudenzio (1673—1719)

XXXII. Beneficiorum, od g. 1673—1719, svežanj od oko 250 f.
Sadržaj: akti o izboru i imenovanju beneficijata; u prijepisu prilozi iz XV. i XVI. stoljeća.

XXXIII. Attestationum et licentiarum, svežanj od oko 500 f.
Sadržaj: svjedodžbe za ređenje i za to potrebni prilozi od g. 1673—1708, no uglavnom od g. 1680—1700.

XXXIV. Attestationum et licentiarum, od g. 1673—1719, svežanj od oko 500 f.

XXXV. Attestationum et licentiarum, od g. 1673—1719, svežanj od oko 600 f.
Sadržaj: svjedodžbe za ređenje, među kojima je izdvojeno 145. glagoljskih svjedodžbi od g. 1673—1706 i po neki drugi prilog.

XXXVI. Administrationis ecclesiarum, svežanj od oko 150 f. i nekoliko manjih sveščića.
Sadržaj: razbacani podaci i računi o prihodima župa od g. 1679—1710 i 6 sveščića popisa desetina za g. 1679, 1687, 1697, 1705, 1706, 1709 i 1710; sveščić iz g. 1679 pisan glagoljicom, omotan je listom pergamene, t. j. fragmentom glagoljskog misala, jamačno iz XIII. stoljeća.

XXXVII. Status animarum, od g. 1673—1704, svežanj od oko 300 f.; 85 glagoljskih priloga posebno je izdvojeno.

XXXVIII. Visitationum, od g. 1673—1699, uvezani volum od oko 500 f.

XXXIX. »Processi civili«, od g. 1701—1719. uvezani volum od oko 600 f.

XL. Criminalium, od g. 1673—1684, uvezani volum od oko 800 f.

XLI. Criminalium, od g. 1675—1686, uvezani volum od oko 700 f.

XLII. Criminalium et disciplinarium, od g. 1683—1718, uvezani volum od oko 700 f.

XLIII. Criminalium et disciplinarium, od g. 1683—1702, svežanj od oko 1500 f.

XLIV. Monialium et matrimonialium, od g. 1680—1715, uvezani volum od 600 f. u 11 sveščića.
Sadržaj: prva dva sveščića su monialia od g. 1704—1705, a onda do kraja matrimonialia od g. 1680—1715.

XLV. »Prove di stato libero«, od g. 1704—1715, uvezani volum od oko 700 f. u 10 sveščića, zadnji oštećen; u prilogu 20 glagoljskih akata, uglavnom sa otoka Krka.

XLVI. Matrimonialium, od g. 1700—1719, uvezani volum od oko 400 f.

XLVII. Acta varia, uvezani volum od 1864 f.; prvih 20 f. nedostaje.
Sadržaj: od 21—299 f. uglavnom imenovanja beneficijata; od 299—599 f. matrimonialia od g. 1673—1681; od 619—688 f. »Liber licentiarum« od g. 1674—1678; od 688—773 f. »Acta extraordinaria, liber I.«; od 773—795 f. »Liber praeceptorum«; od 795—1094 f. »Extraordinariorum, Primum«; od 1095—1328 f. »Liber patrimoniorum« od g. 1673—1678; od 1329—1864 f. razni civilni procesi, koji idu i preko 1684. g.

XLVIII. Acta varia, uvezani volum od oko 1000 f. u 9 sveščića.
Sadržaj: 1—3 sveščić »Patrimoniorum«; 4. sveščić »Decreti per le visite et altro. Creationi de'altari, fraterne et altre carte«; 5. sveščić »Supliche«; 6. sveščić »Civilium«; 7—9 sveščić »Extraordinariorum, libro I, II, III.«; sve od g. 1692—1719.

XLIX. Acta varia, uvezani volum od oko 1000 f. u 10 sveščića.
Sadržaj: 1—3 sveščić »Processi criminali spediti« od g. 1702—1718; 4—6 sveščić vizitacije od g. 1702—1715; 7 sveščić »Bullarium. Libro secondo« od g. 1703—1718; 8. sveščić »Creationi delli posuppi delle parti con le

loro fatture« od g. 1700—1718; 10. sveščić »Decreti per tenir l'ordinationi et le liste dell'ordinandi« od g. 1689—1714.

L. Acta varia, uvezani volum od oko 1200 f. na početku manjkav.
Sadržaj: razne molbe, matrimonialia, patrimoniji i razni procesi bez reda uvezani, sve od g. 1680—1701.

LI. Acta varia, uvezani volum od oko 1500 f. u 17 sveščića.
Sadržaj: 1—5 sveščić »Civilium« od g. 1674—1689; 6. sveščić »Bullarium« od g. 1682—1689; 7. sveščić »Libro dell'ordinati« od g. 1683—1689; 8. sveščić »Libro de patrimonij« od g. 1682—1689; 9—17 sveščić »Matrimonialia« i razni procesi, odredbe i sl.

LII. Acta varia, uvezani volum od oko 1200 f.
Sadržaj: na početku voluma akti iz g. 1645—1652, među kojima i akti apostolskog vizitatora Valerija de Ponte iz g. 1647., a onda odlomci vizitacija od g. 1681—1699 i »Ordinationes« iz g. 1649 i 1650; od polovice voluma do kraja matrimonialia od g. 1690—1700.

LIII. Miscellanea, svežanj od oko 250 f.
Sadržaj: razno od g. 1677—1696, zatim nekoliko odlomaka vizitacija iz g. 1687, razne odredbe, protokol redovnog poslovanja od g. 1690—1693 i snop akata i sveščića sa popisima misnih obaveza osorskih crkava i razne ostavštine i legati od g. 1637—1719.

Nikola Dražić (1720—1737).

LIV. »Acta«, uvezani volum od 512 ispisanih folija u 13 sveščića, u kojima je u svakom posebno provedena folijacija.
Sadržaj: 1—4 sveščić Praeceptorum i Extraordinariorum, a do kraja pretežno civilni procesi; sve od g. 1720—1737.

LV. »Acta«, uvezani volum od oko 1200 f. u mnogo manjih sveščića.
Sadržaj: matrimonialia, izbori požupa, ordinationes i »Supliche« od g. 1721—1737.

LVI. »Acta«, uvezani volum od oko 1600 f. u 21 sveščića.
Sadržaj: od 1—9 sveščića vizitacije od g. 1721—1737; od 2—21 sveščića kriminalni procesi od g. 1721—1737.

LVII. Miscellanea, svežanj od oko 700 f.
Sadržaj: različiti akti od g. 1721—1737; dio materijala seže sve do g. 1744.

Sedisvakancija (1737—1739)[4]

LVIII. »Actorum capitulariorum annorum 1737—1738—1739 Libri IV«, uvezani volum od 184 ispisanih folija u 4 sveščića, svaki sa posebno provedenom folijacijom.

Ivan Ferro (1739—1742).

LIX. »Acta curiae episcopalis auxerensis Ioanne Ferro episcopo anno 1739, 1740, et 1741 expedita in quibus epistolarum publicarum, bullarum atque actorum tum Chersi cum Lossini. Libri IV«, uvezani volum od 118. ispisanih folija u 3 sveščića, svaki sa posebno provedenom folijacijom.

LX. »Acta curiae episcopalis auxerensis Ioanne Ferro episcopo anno 1739, 1740, et 1741 expedita in quibus patrimoniorum, ordinationum, beneficiorum, litterarum patentarum, diversarum facultatum, atque extraordinariorum. Libri VIII«, uvezani volum od 220 ispisanih folija u 8 sveščića, svaki sa posebno provedenom folijacijom.

LXI. »Acta curiae episcopalis auxerensis Ioanne Ferro episcopo expedita anno 1739, 1740, ac 1741 in quibus processus civilis, dispensationes matrimoniales, ac attestationes status liberi. Libri VII«, uvezani volum od 224 ispisana folija u 7 sveščića, svaki sa posebno provedenom folijacijom.

---

4 Biskupijom upravlja kapitularni vikar kanonik Antonio Moise.

LXII. »Acta curiae episcopalis auxerensis Ioanne Ferro episcopo 1742 expedita. Libri VII«, uvezani volum od 117 ispisanih folija u 7 sveščića, svaki sa posebno provedenom folijacijom.

LXIII. Miscellanea, od g. 1739—1742. svežanj od oko 200 f.
Sadržaj: uglavnom svjedodžbe za ređenje i o školovanju klerika, i nekoliko sveščića s popisom desetina iz g. 1742.

Sedisvakancija (1742—1743)[5]

LXIV. »Acta capitularia anni 1742«, uvezani volum od 143 ispisana folia u 5 sveščića, svaki sa posebno provedenom folijacijom.

Matej Karaman (1742—1745)

LXV. »1. Acta curiae episcopalis auxerensis sub Illustrissimo ac Reverendissimo Domino Domino Matthaeo Caraman in quibus libri X«, uvezani volum od 189 ispisanih folija u 10 sveščića, svaki sa posebno provedenom folijacijom.
Sadržaj: imenovanja beneficijata, svjedodžbe za ređenje, dozvole za ispovijedanje i propovijedanje i patrimoniji svećenika, sve od g. 1743—1745.

LXVI. »2. Acta curiae episcopalis auxerensis sub Illustrissimo ac Reverendissimo Domino Domino Matthaeo Caraman in quibus libri IX«, uvezani volum od 326 ispisanih folija u 9 sveščića, svaki sa posebno provedenom folijacijom.
Sadržaj: 1—5 sveščić biskupska vizitacija iz 1543 g.; 6—9 sveščić kriminalni procesi od 1743—1745 g.

LXVII. »3. Acta curiae episcopalis auxerensis sub Illustrissimo ac Reverendissimo Domino Domino episcopo Mathaeo Caraman in quibus libri VII.«, uvezani volum od 247 ispisanih folija u 7 sveščića, svaki sa posebno provedenom folijacijom.
Sadržaj: matrimonialia, procesi i monialia od g. 1743—1745.

LXVIII. »4. Acta curiae episcopalis auxerensis sub Illustrissimo ac Reverendissimo Domino Domino Matthaeo Caraman episcopo in quibus libri IV«, uvezani volum od 174 ispisana folija u 4 sveščića, svaki sa posebno provedenom folijacijom.
Sadržaj: razne molbe i rješenja od g. 1743—1745.

LXIX. Status animarum, od g. 1743—1745, svežanj od 60 f.

LXX. Miscellanea, svežanj od oko 100 f. i nekoliko manjih sveščića.
Sadržaj: najprije razne licencije i svjedodžbe, zatim u prijepisu i originalu isprave i naredbe, koje normiraju slobodni izvoz ulja sa otokâ od g. 1452—1743 kao prilog sporu između biskupije i creske općine; istraga, vođena zbog loše vođenih matičnih knjiga u Malom Lošinju iz g. 1743—1745 (ima posebnu originalnu folijaciju od 1—162 f.); dva sveščića s popisom desetina creskog kaptola iz g. 1744 i 1745.; i na kraju: »Libretto de R. D. Giovanni Verbas«, t. j. sveščić s popisom pogreba u Malom Lošinju iz g. 1743, i papinske bule u prijepisu u vezi s imenovanjem Mateja Karamana za osorskog biskupa od 9. VII. 1742.

Sedisvakancija (1745—1746)[6]

LXXI. »Acta capitularia 1745—1746«, uvezani sveščić od 27 ispisanih folija.

Nikola Dinarić (1746—1757).

LXXII. Beneficiorum, od 1750—1757, uvezani volum od 3 sveska, svaki sa posebno provedenom folijacijom (f. 107+100+79.)

---

5 Biskupijom upravlja od 27. V. 1742. do 1. V. 1743. kapitularni vikar kanonik Dr. Francesco Dragovich.

6 Biskupijom upravlja od 22. XI. 1745 do 24. II. 1746 kapitularni vikar kanonik Antonio Giacomo Moise.

LXXIII. Licentiarum et decretorum, konvolut od 4 sveska, svaki sa posebno provedenom folijacijom (f. 134+93+61+80).
Sadržaj: 1 svezak »Praeceptorum et licentiarum atque discessuum« od g. 1746—1753; 2 svezak »Licentiarum et dimissoriarum« od g. 1753—1755; 3 svezak »Decretorum, Primus« od g. 1746—1750; 4 svezak »Decretorum, Secundus« od g. 1751—1757.

LXXIV. »Extraordinariorum I, II«, dva sveska, zasebno uvezana i sa posebno provedenom folijacijom (f. 67+83).
Sadržaj: razni dopisi, molbe i matrimonialia od g. 1746—1756.

LXXV. »Facultates vel deputationes confessariorum et concionatorum«, od g. 1746—1757, svezak od 79 ispisanih folija.

LXXVI. »Supplicationum«, od g. 1746—1757, svezak od 135 ispisanih folija.

LXXVII. Conferentiarum pastoralium, svežanj od 596 f.
Sadržaj: pismeni odgovori svećenika na pitanja casusa conscientiae, većinom pisani hrvatski latinicom, od g. 1746—1755.

LXXVIII. »Ordinationum« ,od g. 1746—1757, svezak od 125 ispisanih folija.

LXXIX. »Patrimoniorum«, od g. 1746—1752, sveščić od 50 ispisanih folija.

LXXX. »Monialium«, od g. 1746—1756, svezak od 117 ispisanih folija.

LXXXI. Visitationum, konvolut od oko 800 ispisanih folija u 18 sveščića.
Sadržaj: biskupske vizitacije od g. 1747—1756, uglavnom po lokalitetima sređene; među njima i vizitacije iz g. 1760, 1779 i 1785; u 7 sveščiću detaljan inventar arhiva creskog kaptola iz g. 1738.

LXXXII. Status animarum, od g. 1746—1757, svežanj od oko 300 f.

LXXXIII. Attestationum status liberi, od g. 1746—1757, uvezani volum od oko 1200 f.

LXXXIV. Dispensationes matrimoniales, od g. 1746—1756, konvolut od 12 svezaka, posebno uvezani, u svemu oko 1200 f.

LXXXV. Acta varia, uvezani volum od oko 1300 f. u 12 sveščića.
Sadržaj: 1. sveščić »Civilium«, 2. sveščić »I. Epistolarum«, 3. sveščić »Pio consorzio di Lossin Grande della bona morte«, 4. sveščić »Regularium«, 5. sveščić »Ellezioni di posuppi. Pieggierie ed incanti«, 6. sveščić »Nota degli sacerdoti agli ogli santi«, 7—12 sveščić »Processi criminali«; sve od g. 1746—1756.

LXXXVI. »Cherso e chiesa colleggiata di Cherso«, uvezani svezak od 80 ispisanih folija.
Sadržaj: akti u vezi s popravkom creske kolegijalne crkve g. 1753. i plaćanjem učitelja u Cresu g. 1750.

LXXXVII. Miscellanea, svežanj od oko 300 f. i nekoliko manjih sveščića i svežnjića.
Sadržaj: razno od g. 1746—1757; ističu se knjiga aniverzarija iz Štivana iz g. 1697 u hrvatsko-latiničkom prijepisu, 13 sveščića administracije desetina od g. 1746—1757, »1756 Liber missarum manualium, quae celebrantur in hac parochiali ecclesia Lussini Maioris« i štampana knjižica od 40 str. »Reverendissimo Capitolo d'Ossero« u vezi sa sporom, koji se oko 1752 g. vodio zbog desetina između osorskog kaptola i župnika Maloga Lošinja.

Sedisvakancija (1757)

LXXXVIII. »Acta capitularia auxerensia 1757«, uvezani sveščić od 50 ispisanih folija.

Bonaventura Bernardi (1757—1781).

LXXXIX. Gubernalium, od g. 1757—1780, svežanj od oko 100 f.
Sadržaj: dopisi laičkih vlasti i razne odredbe biskupske kancelarije s njima u vezi.

XC. Beneficiorum, od g. 1757—1780, svežanj od oko 600 f.

XCI. Confessariorum et concionatorum, od g. 1757—1781, svežanj od oko 400 f.

XCII. Sanctae Sedis, od g. 1757—1781, svežanj od oko 300 f.
Sadržaj: razne bule, rješenja i dopisi Sv. Stolice, pretežno razne dispense svećenicima.

XCIII. Attestationum et licentiarum, od g. 1757—1781, svežanj od oko 600 f.

XCIV. Ordinationum, od g. 1757—1764, svežanj od oko 1000 f.

XCV. Ordinationum, od g. 1765—1781, svežanj od oko 1000 f.

XCVI. Patrimoniorum, od g. 1757—1781, svežanj od oko 300 f.

XCVII. Fundationum et legatorum, od g. 1757—1781, svežanj od oko 200 f.

XCVIII. »Status animarum«, od g. 1756—1781, svežanj od oko 500 f. i nekoliko manjih sveščića.

XCIX. Administrationis bonorum ecclesiarum et inventariorum, svežanj od oko 400 f.
Sadržaj: akti, koji se tiču uprave crkvenih dobara i bratovština, imenovanja požupa i sl. od g. 1758—1781; zatim inventari crkava i bratovština od g. 1745—1784.

C. Decimarum, od g. 1757—1781, svežanj od oko 300 f.

CI. Visitationum, svežanj od oko 1000 ispisanih folija u 19 većih i manjih svežnjića i sveščića.
Sadržaj: biskupske vizitacije iz g. 1758, 1759, 1760, 1771 i 1779; vizitacije iz 1771 i 1779 samo su djelomično sačuvane; vizitacijama su priloženi i opisi crkava, inventari i stanje duša, naročito iscrpno za g. 1759.

CII. Monialium, od g. 1757—1781, svežanj od oko 700 f.

CIII. Disciplinarium et criminalium, od g. 1757—1781, svežanj od oko 900 f.

CIV. Matrimonialium, od g. 1757—1763, svežanj od oko 1200 f.

CV. Matrimonialium, od g. 1764—1774, svežanj od oko 1200 f.

CVI. Matrimonialium, od g. 1775—1781, svežanj od oko 1500 f.

CVII. Miscellanea, svežanj od oko 150 f.
Sadržaj: razno od g. 1757—1781; među ostalim: dva pisma Danijela Farlatija iz g. 1762 i 1763; dva glagoljska pisma iz g. 1773 i 1776; fragment vizitacije iz 1760; jedna oveća parnica između osorskog kaptola i creskog kaptola iz g. 1759—1766 sa štampanim prilogom; sveščić od 18 f. »Acta curiae episcopalis Chersij sub Illustrissimo et Reverendissimo Domino Domino Episcopo Bonaventura Bernardi. Liber tertius«.

Sedisvakancija (1781)[7]

CVIII. »Acta capitularia sede vacante anni 1781«, sveščić od 46 ispisanih folija.

Šimun Spalatin (1781—1798)

CIX. Gubernalium, od g. 1781—1798, svežanj od oko 200 f.

CX. Beneficiorum, od g. 1781—1798, svežanj od oko 500 f.

CXI. Licentiarum et attestationum, od g. 1781—1798, svežanj od oko 150 f.

CXII. Concionatorum et confessariorum, od g. 1781—1798, svežanj od oko 150 f.

CXIII. Sanctae Sedis, od g. 1781—1798, svežanj od oko 200 f.

CXIV. Ordinationum, od g. 1781—1798, svežanj od oko 1400 f.

CXV. Fundationum et legatorum, od g. 1782—1798, svežanj od oko 100 f.

CXVI. Patrimoniorum, od g. 1782—1798, svežanj od oko 150 f.

---

7 Biskupijom upravlja kapitularni vikar Antonio Giacomo Moise.

CXVII. Administrationis bonorum ecclesiarum, od g. 1782—1798, svežanj od oko 150 f.

CXVIII. Decimarum, svežanj od oko 150 f.
Sadržaj: odredbe u vezi s ubiranjem desetine i akti procesa, koji se g. 1790. vodio između osorskog biskupa i creske općine zbog plaćanja poreza na prodaju vina; priloženi su u prijepisu dokumenti, koji govore o prodaji vina od g. 1433, dalje.

CXIX. Status animarum, od g. 1781—1798, svežanj od oko 300 f.

CXX. Visitationum, svežanj od oko 400 ispisanih folija u više svežnjića i sveščića.
Sadržaj: biskupske vizitacije iz g. 1784/85 i 1790/91, no ne uvijek potpune za sve lokalitete; vizitacijama su dodani i kraći inventari crkava.

CXXI. Monialium, od g. 1782—1798, svežanj od oko 350 f.

CXXII. Causarum, od g. 1782—1798, svežanj od oko 100 f.

CXXIII. Disciplinarium et criminalium, od g. 1782—1798, svežanj od oko 200 f.

CXXIV. Matrimonialium, od g. 1781—1785, svežanj od oko 1500 f.

CXXV. Matrimonialium, od g. 1786—1789, svežanj od oko 1400 f.

CXXVI. Matrimonialium, od g. 1790—1793, svežanj od oko 1400 f.

CXXVII. Matrimonialium, od g. 1794—1798, svežanj od oko 1400 f.

CXXVIII. Miscellanea, od g. 1781—1798, svežanj od oko 100 f.
Sadržaj: razni dopisi, molbe, čestitke i t. d.; odlomci vizitacija iz g. 1784, 1789, 1794 i 1797 zajedno sa nekoliko prijepisa dokumenata iz prve polovice XVI. stoljeća.

Sedisvakancija (1798—1801)[8]

CXXIX. »Acta capitularia annorum 1798, 1799, 1800, 1801«, slabo uvezani volum od oko 500 f. (folijacija je provedena do f. 113).
Sadržaj: razni dopisi, molbe i obavještenja, koja su stizavala u biskupiju uglavnom od pojedinaca, a tiču se studija klerika, korizmenih propovjednika, ženidbenih dispenza i uprave biskupije.

CXXX. »Epistolae receptae sede vacante annorum 1798, 1799, 1800, 1801«, uvezani volum od oko 100 f. velikog formata.
Sadržaj: službeni dopisi kraljevske vlade u Zadru i lokalnih vlasti u Cresu.

CXXXI. Matrimonialium, od g. 1798—1801, uvezani volum od oko 800 f. (prvih nekoliko stranica oštećeno).

CXXXII. Acta varia, od g. 1798—1801, uvezani volum od oko 800 f. (folijacija je provedena za prvih 100 f.)
Sadržaj: najprije razna rješenja biskupije, a onda svjedodžbe za ređenje klerika, status animarum, zapisnici raznih matrimonijalnih i disciplinskih istraga, izbori župnika u Malom Lošinju i t. d.

Franjo Petar Rakamarić (1801—1815)

CXXXIII. Epistulae receptae, od g. 1801—1815, svežanj od 218 po dužini previnutih akata.
Sadržaj: najprije 3 sveščića registara dopisivanja s vladom: prvi nosi naslov »Registro lettere. Colto nº 18. Carte scritte nº 50« i ide od 1. XI. 1801 do travnja 1803; drugi i treći su bez naslova i idu od lipnja 1807 do prosinca 1807 i siječnja 1808 do kraja 1811. Iza toga dopisi raznih vlada i ministarstava, ustanova i pojedinaca.

CXXXIV. Beneficiorum, od g. 1801—1815, svežanj od oko 250 f.

CXXXV. Ordinationum, od g. 1801—1815, svežanj od oko 300 f.

---

8 Biskupijom upravlja od 10. II. 1798 do 18. VII. 1801 kapitularni vikar Zacharia Lion.

CXXXVI. Status animarum, od g. 1804—1807, svežanj od oko 100 f.

CXXXVII. Visitationum ,svežanj od oko 200 f.
Sadržaj: nepotpuno sačuvana vizitacija iz 1803/1804 g., sređena tek približno po lokalitetima i kronološkom redu.

CXXXVIII. Civilium et criminalium, od g. 1802—1815, svežanj od oko 500 f.

CXXXIX. Matrimonialium, od g. 1801—1815, svežanj od oko 1000 f.

CXL. Acta varia, od g. 1801—1815, svežanj od oko 400 f. u 8 svežnjića.
Sadržaj: redom: Attestationum et licentiarum, Confessariorum et concionatorum, Patrimoniorum, Gubernalium, Ogli Santi, Fundationum et legatorum, Sanctae sedis, Administrationis bonorum ecclesiarum, Monialum, Felicitacionum.

Sedisvakancija (1815—1822)[9]

CXLI. Acta varia, od g. 1815—1822, osam duguljastih snopova akata, sređenih po godinama i s priloženim registrom; brojevi u registru katkada ne odgovaraju broju na aktima, a nekih akata uopće nema.

*

CXLII. Liber creationum posupporum fabricae S. Mariae Chersi, od g. 1580—1624, zapravo samo odlomak od veće knjige, u svemu 20 f.

CXLIII. Liber administrationum et creationum posupporum S. Mariae Chersi, od g. 1579—1719, uvezani volum od oko 150 f. duguljastog formata, na početku manjkav.

CXLIV. »Liber creationum posupporum partis pauperum Chersi«, od g. 1556—1719, u kožu uvezani volum od 116 f.

CXLV. »Amministrazioni e creazioni de posuppi della parte de poveri d'Ossero«, od g. 1620—1746, uvezani volum od 200 f.

CXLVI. Liber creationum posupporum partis pauperum Osseri, od g. 1617—1650, u kožu uvezani volum od oko 100 f. (na početku manjkav za 16 f. i oštećen).

CXLVII. »C. Libro delli incanti di Madona la Santa Maria di Ossero e de tuta la intrada sua et nota de tuti li salariati«, od g. 1596—1658, u kožu uvezani volum od 186 f.

D) PISMA DANIJELA FARLATIJA BISKUPU BERNARDIJU

I.

Illustrissimo e Reverendissimo Signor Signor Padron Collendissimo.

Avendo presentemente sotto la pena cotesta nobilissima Chiesa di Ossero, mi truovo in necessità di ricorrere a V. S. Illustrissima e Reverendissima per alcune notizie, che mi sono necessarie; e benchè non abbia verun merito colla sua degnissima Persona; ciò non ostante mi fo coraggio di supplicarla a volermene favorire con tutto suo comodo, mentre queste serviranno a maggiormente illustrare quella Chiesa, a cui ella degnamente presiede. Nella cartina annessa ho distese le mie richieste. Ma convien ancora che la preghi di permettermi di replicare i miei ricorsi a lei in occasione, che mi sorgessero nello scrivere questa Istoria degli (sic!) e gli altri dubbii, e forse bisognevole di avere altre notizie. In tanto mi do l'onore di dedicarle la mia devotissima

---

9 Biskupijom upravlja od siječnja 1815 do ožujka 1822 osorski kanonik Nicolò Dr. Solis de Papia.

servitù, mi troverà sempre pronta ad ogni suo stimatissimo comando; mentre bacciandoli riverentemente le Sacre Vesti, con pienezza del mio rispetto, mi rassegno e dichiaro

Di V. S. Illustrissima e Reverendissima

Padova 17 agosto 1762.

Devotissimo Obbligatissimo Umilissimo Servo
Daniele Farlati Della Compagnia di Gesù

(Prilog pisma:)

Richieste spettanti alle Chiese di Ossero.

1. Breve descrizione della Città e de Sobborghi.
2. Titolo e descrizione della Chiesa Cattedrale.
3. Numero de' Canonici e dignità; a chi si aspetti il conferire gli uni e le altre; quali sieno le prebende.
4. Confini e luoghi principali della Diocesi.
5. Numero di Monasteri dell'uno e dell'altro sesso della Città e Diocesi.
6. Quante Parochie vi sieno nella Città e Diocesi, e se ve ne abbia di rito greco; e in quali si usi la lingua Illirica nella celebrazione de divini uffizi.
7. Una Copia di quelle più recenti informazioni, che sogliono da' Vescovi ogni triennio mandarsi a Roma, da cui possa rilevarsi lo stato presente di cotesta Chiesa e Diocesi.
8. L'ultimo Vescovo, di cui ho qualche notizia è Monsignor Simone Gaudenzio. De sucessori di questo sino al presente inclusive si desiderano i nomi, la patria, i loro impieghi, o dignità avanti la loro promozione; l'anno dell'assunzione al Vescovato, e quello della morte o traslazione; il luogo della sepultura, la iscrizione sepolcrale, finalmente le loro gesta più illustri e memorabili.
9. Monsignor Giovanni de' Rossi Vescovo di Ossero fece l'anno 1662 un Inventario degli Atti e decreti Vescovili, sinodali e delle Visite Appostoliche, e si contengono in 15 libri, e si conservano nella Cancelleria Vescovile. Di cotali monumenti se ne vorrebbe la copia de' piu rimarchevoli, e degni di essere messi alla luce, e singolarmente de più antichi.

II.

Illustrissimo e Reverendissimo Signor Signor Padron Collendissimo.

Rinuovo umilmente le suppliche, che l'anno decorso feci a V. S. Illustrissima e Reverendissima. Ho già distesa la Istoria di cotesta sua degnissima Chiesa; mi mancano alcune notizie; ne ho distinti i punti nell'acclusa cartina; a quali la prego di farmi avere le correlative risposte. Per lo più versano circa cose o attualmente esistenti, o di recente memoria, e però non difficili a rilevarsi: e se d'alcuna di tempo più rimoto non potrà aversi certa cognizione, il saper queste stesse, mi sarà di regola e d'istruzione. Singolarmente mi premono e mi sono necessarie le notizie degli ultimi Vescovi dopo Monsignor Simone Gaudenzio, delle quali fo la ricerca nell'ultimo punto; perche queste devono dare il compimento della storia condotta sino alla sua degnissima Persona, di cui desidero avere tutte quelle notizie, che possano giovare alla maggior gloria di Dio, e alla comune edificazione, e a me serviranno per far giustizia al suo merito. Quanto più presto mi verranno somministrate, tanto mi sarranno più opportune. La supplico di un benigno compatimento se confidato nella sua bontà mi sono preso ardire di recarle questo incomodo; e mi può ancora essere di qualche scusa il desiderio, che ho di illustrare la Sua Chiesa. Se mi conoscesse abile a servirla, siccome ella ha tutto il diritto di comandarmi, così io tutto il debito e la brama di ubbidirla. E però offerendole tutta la mia servitù, pieno di ossequie e di veneratione le baccio le Sacre Vesti

Di V. S. Illustrissima e Reverendissima

Devotissimo Obbligatissimo Umilissimo Servo

Padova 1 Aprile 1763.

Daniele Farlati
Della Compagnia di Gesù

(Prilog pisma:)

Si desiderano le seguenti Notizie spettanti alla Chiesa e Diocesi, ed a Vescovi di Ossero.

I. Il numero e le Dignità del Capitolo, a chi si aspetti il Diritto di conferiere i Canonicati, e se vi ha qualche privilegio particolare spettante al sudetto Capitolo.
II. Le Isole e i loughi principali della Diocesi; il numero delle Parochie della Città e Diocesi, i Conventi de' Regolari dell'uno e dell'altro sesso tanto nella Città, quanto nella Diocesi.
III. Lo stato presente di cotesta Chiesa e Diocesi, al che potrebbe servire la copia di una o due delle ultime informazioni, che da ciascun Vescovo sogliono ogni triennio mandarsi alla Sacra Congregazione in Roma.
IV. Di che anno fosse la Città di Ossero ristretta in un giro più angusto di mura, rimanendovi fuori la vecchia Cattedrale.
V. Di che anno sia cominciata, e di che anno terminata la nuova Cattedrale di S. Maria e di S. Nicolò.
VI. Se vi sia indizio che Monsignor Giambattista Garzoni sia mai stato alla residenza; e se vi si truovi alcun atto o decreto di questo Vescovo, che fu sul principio del secolo 1500.
VI. Di che anno cominciano gli atti di Monsignor Andrea Piperario successore immediato del Garzoni, e se questi sia morto in Ossero, il luogo del sepolcro, e l'Iscrizione sepolcrale.
VII. Si desidera la Copia d'un sinodo, o Costituzioni sinodali dell'anno 1533.
VIII. Il luogo del sepolcro e la Iscrizione sepolcrale di Monsignor Antonio Cappo morto dell'anno incirca 1553.
IX. I Decreti della Visita di Monsignor Agostino Valerio Visitatore Appostolico dell'anno 1579.
X. Se nella Chiesa Cattedrale, o pari nella Chiesa principale di Cherso, vi sia la Iscrizione appartenente a Monsignor Coriolano Garzadoro nella Palla dell'Altar maggiore.
XI. Per che motivo sia stato delegato Monsignor Valerio Ponte Arcidiacono di Zara l'anno 1649 a visitare la Cità e Diocesi di Ossero; e se vi ha qualche decreto di questa Visita degno di memoria, se ne rimanda la copia.
XII. Se Monsignor Simone Gaudenzio sia morto in Ossero, o in Cherso, il luogo della sepoltura; e la Iscrizione sepolcrale.
XIII. Dopo Monsignor Gaudenzio io non mi truovo avere veruna cognizione de' Vescovi a lui succeduti sino al presente. E però ne richiedo i nomi, i cognomi, la patria, la professione, il grado, o la dignita precedenti alla loro assunzione; l'anno del loro ingresso, della loro morte o traslazione ad altra Chiesa, il luogo del Sepolcro, la Iscrizione sepolcrale, i loro atti o decreti più memorabili; e finalmente i Diplomi Pontifici, o Ducali, se ve ne ha spediti nel tempo de loro respettivi governi, e appartenenti a cotesta Chiesa, o alla loro amministrazione Vescovile.

Koncept odgovora biskupa Bernardija na poleđini:

Molto Reverendo Padre Signor Signor Colendissimo.

Trasmessa a V. S. Molto Reverenda l'unita pocche notizie, che hò potuto avere per la scarsezza, che qui v' è di memorie antiche, relative ai punti da lei speditimi col suo foglio. Credo che almeno in qualche parte potranno quelle servire per l'Istoria, che ora viene scritta dalla sua pena. Se l'occoreranno altri lumi, allorche vi farà (grade) — cole non sarà da me omessa ogni diligenza per incontrare le di lei premure, nel mentre che con particolare stima me le dichiaro.

Ossero li 28 Giugno 1763.

Bonaventura Vescovo d'Ossero

Tehnička redakcija
Radoslava N. Horvata

Korekturu izvršili
Dr. Ivan Esih i Dr. Ivan Ilić

Štampano u Štamparskom zavodu »Ognjen Prica«
u Zagrebu

Uvezano u knjigovežnici
Izdavačkog zavoda Jugosl. akademije